వేమూరీ దుర్గానాగేశ్వర రావుగారు స్మృతి గ్రన్థావలీ

వేమూరీ దుర్గానాగేశ్వర రావుగారు స్మృతి గ్రన్థావలీ

శాస్త్ర శృఙ్ఖలా

జయాఖ్యసంహితా

ఓం

పటలః - 1

శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యాసంహితా

శాస్త్రారమ్భప్రయోజనం నామ ప్రథమః పటలః।

నమః సకలకల్యాణదాయినే చక్రపాణయే।

విషయార్ణవమగ్నానాం (1)సముద్ధరణహేతవే ।। 1 ।।

(1. సద్యస్తరణ. A)

[శాస్త్రావతరణమ్.] 1-1

సుసి(2)ద్ధపూజితే స్థానే దేవబ్రహ్మర్షిసేవితే।

తపస్విజనసఙ్కీర్ణే పుణ్యకృద్భిర్నిషేవితే ।। 2 ।।

(2. సుసిద్ధే. A)

తీర్థోత్తమే ప్రభాసే వై(3) యత్ర సన్నిహితః సదా।

విశ్వాత్మా భగవాన్ విష్ణుర్లోకానుగ్రహకృత్ప్రభుః ।। 3 ।।

(3. ప్రభాసే చ. A)

తత్ర శుశ్రూషణపరః పిత్రాదిగురుసన్తతేః।

నిత్యమేవాపవర్గార్థీ విరాగీ వీతమత్సరః ।। 4 ।।

సంవర్తకః కాన్తినిధిర్దృష్ట్వా మగ్నం స్వకం వపుః।

ప్రాఞ్జలిః ప్రణతో భూత్వా ఔర్వం పితరమబ్రవీత్ ।। 5 ।।

సంవర్తక :---

సంసారార్ణవమగ్నస్య మమోపాయో హి(4) కథ్యతామ్ ।

యం జ్ఞాత్వా న పునర్జన్మ స్యాన్మమాన్యస్య కస్యచిత్ ।। 6 ।।

(4. యోఽభి. A)

ఔర్వ :---

పురా కృతయుగే వత్స మత్పూర్వైః సంయమస్థితైః ।

వేదవేదాఙ్గపారజ్ఞై ఋషిభిశ్చ తపోధనైః ।। 7 ।।

కేనాపి చాత్మభావేన ఏతదాలోచితం తు వై ।

బహూన్యబ్దసహస్రాణి తపస్తప్త్వా సుదారుణమ్ ।। 8 ।।

(సన్తోషనియమాఢ్యం చ వ్రతచర్యాసమన్వితమ్)

[నిఃశ్రేయసాలాభాన్మహర్షీణాం నిర్వేదః] 1-2

కాలేన తపసోఽన్తే వై(1) వయం సద్ధర్మమాస్థితాః ।

సిద్ధిగోచరమప్రాప్తాః (2)ప్రోచ్ఛ్వసన్తః పునః పునః ।। 9 ।।

(1. తు A.)

(2. ప్రోంచ్ఛ్వసానాః S.)

న విద్మః కిం భవిష్యామో హ్యద్యాపి గహనే భవే

న స్థితిః శాస్వతీ స్వస్థే న చ బన్ధపరిక్షయః ।। 10 ।।

న చైవేహ స్థిరా భోగాః కిం కుర్యామోఽత్ర (3)వైశసే

ఇత్యేవం గహనే ప్రాప్తే తపసశ్చానవస్థితేః ।। 11 ।।

(3. వేధసే S.)

సంప్రాప్తాః స్మ తతో మోహం తదా వాణీ మహత్య భూత్ ।

భగవద్ధర్మజిజ్ఞాసైర్ధ్యానాసక్తైః ప్రచోదితా ।। 12 ।।

[పరతత్త్వజ్ఞానస్య నిఃశ్రేయసహేతుత్వమ్] 1-3

న యజ్ఞవేదాధిగమైర్న్న చ దానైస్తు కేవలైః

క్రియాభిర్న త్వనేకాభిర్వ్రతైశ్చాన్ద్రాయణాదికైః ।। 13 ।।

స్వర్గే (4)వై న భవేత్ స్థైర్యం బన్ధమోక్షశ్చ వై కుతః।

అజ్ఞాతే పరతత్త్వే తు శాశ్వతే చాక్షయేఽచ్యుతే ।। 14 ।।

(4. వా C L.)

వ్యాపకే తు జగన్నాథే నిత్యతృప్తే నిరఞ్జనే।

ఇచ్ఛారూపధరే నిత్యే శుద్ధే బుద్ధే సునిర్మలే ।। 15 ।।

ఏవమాద్యః పరో దేవో జ్ఞాతో యావన్న వై ద్విజాః।

తావదేవాపవర్గస్తు దుర్లభో యుగకోటిభిః ।। 16 ।।

తస్మాద్యతధ్వం యేనాశు హృదావాసో (5)జగద్గురుః।

కేవలం చిత్స్వరూపశ్చ (6)గుణగుణ్యశ్చ నిర్గుణః ।। 17 ।।

(5. త్రిప్రభుః CL.)

(6. గుహ్య. CL)

ప్రసాదమేతి వై క్షిప్రమనాథానామసంశయః।

అభూతపూర్వం శ్రుత్వైవం స్థితాస్తే హృష్టమానసాః ।। 18 ।।

తస్మిన్నేవ క్షణే పుణ్యే శ్రుతమాత్రేణ పుత్రక।

కిమేతత్కేన కథితం కిం తద్బ్రహ్మ హ్యనామకమ్ ।। 19 ।।

జ్ఞాస్యామస్తత్కథం సమ్యగేవమూచుః పరస్పరమ్।

సంశయేఽభినివిష్టాస్తు దీర్ఘకాలం యదా తదా ।। 20 ।।

పునరేవోత్థితా వాణీ గగనాదమృతోపమా।

[పరతత్త్వవివేచనమ్] 1-4

యత్తదక్షరమక్షోభ్యం పరం బ్రహ్మ సనాతనమ్ ।। 21 ।।

పరా గతిర్యా సర్వేషామచ్యుతం విత్త తద్ద్విజాః।

మునయో బ్రహ్మనిష్ఠాతా యమాశ్రిత్య భవోదధిమ్ ।। 22 ।।

తరన్తి పుణ్డరీకాక్షో(1) దేవో నారాయణస్తు సః।

శఙ్ఖచక్రధరం విష్ణుమానన్దస్యన్దనిర్భరమ్ ।। 23 ।।

(1. కాక్షే. A)

యే సంశ్రయన్తి తం భక్త్యా సూక్ష్మమధ్యాత్మచిన్తకాః।

తే యాన్తి వై పదం విష్ణోర్జరామరణవర్జితాః ।। 24 ।।

ఇత్యుక్త్వా చ (2)తతో భూయః సా వాగస్తమితా యదా।

తదా వయం హృష్టతుష్టాః ప్రాయశో విగతజ్వరాః ।। 25 ।।

(2. తథా S)

శ్రీవత్సాఙ్కవపుర్దేవస్త్రాతా (3)శాస్తి జగత్త్రయే।

చేతసోఽవస్థితిం కృత్వా ఋషిభిశ్చ తపోధనైః ।। 26 ।।

(3. చాస్మిన్ A)

చిన్తితం చ (4)తదా భూయో జ్ఞాస్యామస్తం కథం విభుమ్।

[పరతత్త్వాధిగమోపాయజిజ్ఞాసయా శాణ్డిల్యం ప్రత్యభిగమనమ్] 1-5

కో వేత్తా దేవదేవస్య త్రైలోక్యేఽస్మిన్ (5)యథార్థతః ।। 27 ।।

(4. తథా A)

(5. యథాస్థితిమ్ A)

ప్రసన్నః కస్య భగవాన్ పరమాత్మాఽప్యధోక్షజః।

ప్రభావాత్తపసః సర్వం చిన్తితం మనసా తదా ।। 28 ।।

యథావద్విదితం పశ్చాత్సర్వేషాం భావితాత్మనామ్।

కృతకృత్యో జగత్యస్మిన్ శాణ్డిల్యః శ్రూయతే భువి ।। 29 ।।

తే చైవం స్వాశ్రమాత్సర్వే ఫలపుష్పకరోద్యతాః।

ప్రయాతాః స మునిర్యత్ర కృతకృత్యోఽవతిష్ఠతే ।। 30 ।।

సుఖాసీనో ద్విజైః సార్ధం యోగైశ్వర్యసమన్వితః।

తపసా తేజసా యుక్తః పర్వతే గన్ధమాదనే ।। 31 ।।

నానాశ్చర్యసమాయుక్తే నానాపుష్పోపశోభితే।

ఫలద్రుమసమాకీర్ణే నానాధాతువిచిత్రితే ।। 32 ।।

సిద్ధైరధ్యాసితే రమ్యే దేవజుష్టే మనోరమే।

తపశ్శీలైస్సుదాన్తైశ్చ యోగవ్రతపరాయణైః ।। 33 ।।

సచ్ఛిష్యైర్జ్ఞానసంపూర్ణైర్వృతశ్చన్ద్ర ఇవ గ్రహైః।

దృష్ట్వా(ష్టో ?) జ్ఞానక్రియాధ్యోఽసావృషిభిః ప్రాఞ్జలిస్థితైః ।। 34 ।।

స చాభివాదితస్సర్వైః క్రమాత్తేన చ తే తథా।

పూజితాః ఫలమూలాద్యైరమ్బునా కుసుమైస్సహ ।। 35 ।।

నివృత్తేఽభ్యాగతే ధర్మే సోత్సుకైర్భగవాన్మునిః।

పృష్టస్తపోధనైస్సర్వైః శాణ్డిల్యస్సురపూజితః ।। 36 ।।

[భగవత్తత్త్వతదారాధనప్రకారప్రశ్నః] 1-6

భగవన్ప్రోతుమిచ్ఛామో విష్ణోరద్భుతకర్మణః।

ఉపాసాలక్షణం కర్మ కథయస్వ ప్రసాదతః ।। 37 ।।

శ్రుతమత్యద్భుతం యస్మాదస్మాభిర్గగనాన్తరాత్।

అజ్ఞాతే భగవత్తత్త్వే దుర్లభా పరమా గతిః ।। 38 ।।

తథాఽనారాధితే చైవ సాత్వికేన తు కర్మణా।

సన్తారణార్థమస్మాకమన్యేషాం (1)భవినాం తథా ।। 39 ।।

(1. భావినాం A)

యథార్థం భగవద్ధర్మ వక్తుమర్హసి సర్వథా।

[అస్య శాస్త్రస్య ప్రవృత్తిక్రమః] 1-7

శాణ్డింల్య :---

శ్రుణుధ్వం సంయతాస్సర్వే విష్ణోరద్భుతతేజసః ।। 40 ।।

సారభూతమిదం శాస్త్రం జ్ఞానోపనిషదం మహత్।

రహస్యమప్రకాశ్యం చ బ్రహ్మగర్భం చ శాస్వతమ్ ।। 41 ।।

అనుగ్రహార్థం చ పురా కథితం నారదస్య తత్।

తథాచాతిరహస్యత్వాల్లోకేఽస్మిన్న ప్రకాశితమ్ ।। 42 ।।

న చాపి చోదితం చైవ కేనచిద్ధర్మగౌరవాత్।

తథోక్తస్య (తథాఽనేక?) దినస్యాన్తే అన్తర్ధానగతం తు తమ్(త్?) ।। 43 ।।

భూయశ్చైవావతీర్ణేన విష్ణునా ప్రభ వష్ణునా।

మునేర్వై స్వాంశభూతస్య యదుక్తం పునరేవ హి ॥44 ॥

బదర్యాశ్రమసంస్థేన(2) ప్రభునా లోకకారిణా।

ధర్మమార్గావతారార్థం వ్రతేనానేన సత్తమాః ॥45 ॥

(2. సుస్థేన A)

సిద్ధానాం శృణ్వతాం చైవ తథా గగనచారిణామ్।

దేవానాం చ ఋషీణాం చ నరాదీనాం తథైవ చ ॥46 ॥

మృకణ్డుతార్క్ష్యపూర్వాణామాదిత్యానాం మహాత్మనామ్।

కిన్నరాణాం చ దైత్యానాం వసూనాం భావితాత్మనామ్ ॥47 ॥

సాఙ్ఖ్యానాం యోగసిద్ధానాం జ్ఞానవిజ్ఞానవేదినామ్।

[గురోర్నారదాదధిగతస్యాస్య శాస్త్రస్య మునీన్ ప్రతి యథాధిగతముపదేశప్రతిజ్ఞా]

తచ్ఛృణుధ్వం మునిశ్రేష్ఠాః ధర్మం సంసారతారకమ్ ॥48 ॥

యాదృక్ప్రాప్తం మయా పూర్వం పరితుష్టాచ్చ నారదాత్।

సర్వజ్ఞానక్రియాయుక్తం సర్వసిద్ధిప్రసాధనమ్ ।। 49 ।।

సంక్షిప్తం చ మహార్థం యత్తథా సమ్యగ్వివేకదమ్।

జ్ఞాత్వైవం సారభూతం చ అధీతం హి పురా మయా ।। 50 ।।

యస్మాద్వై ధర్మకామార్థమోక్షాణామాశుసిద్ధికృత్।

అధీత్య చ శ్రుతం పశ్చాత్ జ్ఞానానాం జ్ఞానముత్తమమ్ ।। 51 ।।

యత్రప్రసాదాత్తు వై భూయో భవేఽస్మిన్న భవామ్యహమ్।

తద్వృష్మభ్యం ప్రవక్ష్యామి ఆమ్నాయేన యథాస్థితమ్ ।। 52 ।।

[శ్రద్ధాభక్తిపూర్వకముపసన్నస్యైవ శాస్త్రస్యాస్యోపదేశే పాత్రతా।] 1-8

రహితం సంశయైస్సర్వైర్గురుశిష్యక్రమేణ తు।

పరిజ్ఞాతం క్రమేణైవ యస్మాచ్ఛాస్త్రం ఫలప్రదమ్ ।। 53 ।।

తస్మాన్నయం ద్విజాః పూర్వమాశ్రయధ్వం ప్రయత్నతః।

భక్తిశ్రద్ధాసమేతం తు అస్తిత్వే (ఆస్తిక్యే?) నాప్యలజ్కృతమ్ ।। 54 ।।

సర్వస్వమపి యో దద్యాత్ భక్తిశ్రద్ధావివర్జితః।

నయాచారవినిర్ముక్తో మానీ(1) సాస్త్రార్థదూషకః ।। 55 ।।

(1. రాది A)

న తస్య శాస్త్రం వక్తవ్యం బ్రూతే వా యస్స యాత్యధః।

సమాచారేణ యో బ్రూయాచ్ఛృణుయాద్యశ్చ(2) తావుభౌ ।। 56 ।।

(2. ద్వాఽపి A)

గచ్ఛేతాం తు జగద్యోనేః పదం (3)ఘోరవిపర్యయాత్।

[గురోర్మహిమానువర్ణనగర్భం గురౌ భక్తేః శ్రేయఃసాధనత్వవర్ణనమ్] 1-9

శాస్త్రాయత్తా యతః సర్వే భోగమోక్షాదయో ద్విజాః ।। 57 ।।

(3. ఘోరే A)

వైష్ణవం(4) జ్ఞానవక్తారం యో విద్యాద్విష్ణువద్గురుమ్।

పూజయేద్వాఙ్మనఃకాయైస్స శాస్త్రజ్ఞస్స వైష్ణవః ।। 58 ।।

(4. వైష్ణవజ్ఞాన A)

శ్లోకపాదస్య వక్తాఽపి యతః పూజ్యస్సదైవ హి।

కిం పునర్భగవద్విష్ణోస్స్వరూపం వివృణోతి యః ॥ 59 ॥

శాస్త్రస్య చైవ వక్తాఽపి తద్భావగతమానసః।

విభోః శాస్త్రస్య చ గురోస్త్రితయస్యాస్య పూజనాత్ ॥ 60 ॥

ఫలం భవత్యనూనం వై ఇహ లోకే పరత్ర చ।

నారాయణః పరం బ్రహ్మ తజ్జ్ఞానేనాభిగమ్యతే ॥ 61 ॥

జ్ఞానస్య సాధనం శాస్త్రం తచ్చాస్త్రం గురువక్త్రగమ్।

బ్రహ్మప్రాప్తిరతో హేతోర్గుర్వధీనా సదైవ హి ॥ 62 ॥

ఈతునాఽనేన వై విప్రా గురుర్గురుతమఃస్మృతః।

యస్మాద్దేవో జగన్నాథః కృత్వా మర్త్యమయీం తనుమ్ ॥ 63 ॥

మగ్నానుద్ధరతే లోకాన్ కారుణ్యాచ్ఛాస్త్రపాణినా।

తస్మాద్భక్తిర్గురౌ కార్యా సంసారభయభీరుణా ॥ 64 ॥

శాస్త్రాజ్ఞానేన(1) యోఽజ్ఞానతిమింరం వినిపాతయేత్।

శాస్త్రం పాపహరం పుణ్యం పవిత్రం భోగమోక్షదమ్ ।।65 ।।

(1. శాస్త్రజ్ఞానేన. A)

శాన్తిదం చ మహార్థం చ వక్తి యస్స జగద్గురుః।

[అథ తత్త్వశుశ్రూషయా మునిభిః స్వీకృతః శిష్యభావః]

ఇత్యుక్తాస్తేన మునయో మునినా బ్రహ్మవేదినా ।।66 ।।

త్యక్తాసనాస్తతస్సర్వే బభూవుశ్శాన్తమానసాః।

తత్పాదమూలే పతితాస్తచ్చిత్తాస్తత్పరాయణాః ।।67 ।।

[అతోపదేశారమ్భః]

దత్తో మూర్ధ్ని తత స్తేషాం మునీనాం(2) భావితాత్మనామ్।

విష్ణుహస్తశ్చ (?) తుష్టేన మునినా బ్రహ్మవేదినా ।।68 ।।

(2. ఋషీణాం. A)

అథోవాచ స విప్రేన్ద్రః ప్రణిపత్యాచ్యుతం హరిమ్।

క్రమాగతం మహచ్ఛాస్త్రం జ్ఞానామృతంఫలప్రదమ్ ।। 69 ।।

[అస్య శాస్త్రస్యారమ్భకాల--ప్రవర్తకపురుషవిశేష--ఆఖ్యావిశేషాణాం నిరూపణమ్] 1-10

కృతే యుగే ప్రవృత్తే తు కస్మింశ్చిన్మునిసత్తమాః।

పౌష్కరే(1) బ్రహ్మకల్పే తు ప్రత్యక్షస్థేఽప్యధోక్షజే ।। 70 ।।

(1. పుష్కరే. S.)

కామక్రోధవినిర్ముక్తే ప్రవృద్ధే తు పితామహే।

స్థితే నిష్కణ్టకే సమ్యక్త్రైలోక్యే సచరాచరే ।। 71 ।।

సంప్రవృద్ధే తథా ధర్మే అధర్మే నాశమాగతే।

నారదేన యథా పృష్టో దేవః కమలలోచనః ।। 72 ।।

జయార్థమపి భక్తానాం హితార్థమపి చాత్మనః।

అనుష్టుప్ఛన్దోబద్ధేన(2) సారాత్సారతరా శుభా ।। 73 ।।

(2. యం. A)

ప్రోక్తా త్రైలోక్యగురుణా పృచ్ఛతే నారదాయ తు।

సారభూతం సముద్ధృత్య సంహితాఽమృతగర్భిణీ ।। 74 ।।

సర్వజ్ఞత్వగుణేనైవ కృత్స్నం జ్ఞాత్వా చ తత్త్వతః।

సార్ధకోటిప్రమాణం తు జ్ఞాతృజ్ఞానోపబృంహితమ్ ।। 75 ।।

జయాఖ్యం (3)నిషదం తన్త్రం బ్రహ్మమూలాద్వినిస్సృతమ్।

అమూర్తాద్గగనాద్యద్వత్ నిర్ఘాతో జాయతే స్వయమ్ ।। 76 ।।

(3. నై. A)

శాన్తాత్సంవిన్మయాత్తద్వచ్ఛాస్త్రం శబ్దాత్మ (4)చోత్థితమ్।

అవికారమసఙ్కల్పం యద్రూపం తత్పరం విభోః ।। 77 ।।

(4. త్మనో. A.)

యద్వికారం జగద్ధాతుశ్శబ్దబ్రహ్మేతి తత్స్మృతమ్।

తతఃప్రభృతి కాలాచ్చ లోకేఽస్మిన్మునిసత్తమాః ।। 78 ।।

జయేతి విమలం నామ ప్రణీతం విశ్వకర్మణా।

[అధికః పాఠః]

(*)పఞ్చరాత్రస్య కృత్స్నస్య వక్తా నారాయణః స్వయమ్।

ఇతి సర్వత్ర విఖ్యాతం భగవచ్ఛాస్త్రగౌరవమ్ ।। 1 ।।

(*. అయం తు కుణ్డలితః పాఠః ప్రాచీనేషు బహుషు కోశేషు నోపలభ్యతే, పటలస్యాస్యాన్తే కైశ్చిత్ప్రక్షిప్తః స్యాత్, అథాఽపి (Adyar Library Ms.) యథోపలబ్ధం ప్రాకట్యం నీతః)

సాత్త్వతం పౌష్కరం చైవ జయాఖ్యం తన్త్రముత్తమమ్।

రత్నత్రయమితి ఖ్యాతం తద్విశేష ఇహోచ్యతే ।। 2 ।।

సారం సాత్త్వతశాస్త్రస్య రహస్యం ప్రాజ్ఞసంమతమ్।

రత్నత్రయమిదం సాక్షాద్భగవద్వక్త్రనిఃసృతమ్ ।। 3 ।।

ప్రవర్తితం తథైవేదమన్యూనానధికత్వతః।

అన్యాన్యాని తు తన్త్రాణి భగవన్ముఖనిర్గతమ్ ।। 4 ।।

సారం సముపజీవ్యైవ సమాసవ్యాసధారణైః।

వ్యాఖ్యోపబృంహణన్యాయాద్వ్యాపితాని తథా తథా ।। 5 ।।

వ్యాఖ్యామూలనయేనైషాం గౌరవం సమ్ప్రతిష్ఠితమ్।

తన్త్రేఽప్యష్టోత్తరశతే పారమేశ్వరసంహితా ।। 6 ।।

పౌష్కరార్థవివృత్యర్థా వ్యాఖ్యారూపాఽవతారితా।

సాత్త్వతస్య వివృత్యర్థమీశ్వరం తన్త్రముత్తమమ్ ।। 7 ।।

జయాఖ్యాస్యాస్య తన్త్రస్య వ్యాఖ్యానం పాద్మముచ్యతే।

భగవద్వ్యక్తిదేశేషు స్వయంవ్యక్తేషు భూతలే ।। 8 ।।

అష్టోత్తరశతే ముఖ్యం రత్నభూతం చతుష్టయమ్।

శ్రీరఙ్గం వేంకటాద్రిశ్చ హస్తిశైలస్తతః పరమ్ ।। 9 ।।

తతో నారాయణాద్రిశ్చ దివ్యస్థానచతుష్టయమ్।

వేంకటాద్రిం వినాఽన్యేషు దేవదేవస్య ధామసు ।। 10 ।।

రత్నేషు త్రిషు రత్నాని త్రీణి తన్త్రాణ్యుపాసతే।

మూలవ్యాఖ్యానరూపత్వాదుపజీవ్యం పరస్పరమ్ ।। 11 ।।

తన్త్రత్రయమిదం విద్యాదేకశాస్త్రం తథా బుధః।

సాత్త్వతం యదుశైలేన్ద్రే శ్రీరఙ్గే పౌష్కరం తథా ।। 12 ।।

హస్తిశైలే జయాఖ్యం చ సామ్రాజ్యమధితిష్ఠతి।

పాద్మతన్త్రం హస్తిశైలే శ్రీరఙ్గే పారమేశ్వరమ్ ।। 13 ।।

ఈశ్వరం యాదవాద్రౌ చ కార్యకారి ప్రచార్యతే।

శ్రీరఙ్గాద్యాదవాద్రేశ్చ హస్తిశైలో విశిష్యతే ।। 14 ।।

పద్మరాగాచ్చ వైడూర్యాద్యథా వజ్రం మహాగుణమ్।

పురా కృతయుగే బ్రహ్మా సాక్షాత్కృత్య రమాపతిమ్ ।। 15 ।।

స్వయం సమర్చయిత్వాఽథ తదర్చాక్రమముత్తమమ్।

శిష్యేభ్యో మహనీయేభ్య ఉపదిశ్య కృపావశాత్ ।। 16 ।।

త్రైరేవారాధనం కాలే కారయత్యబ్జసంభవః।

ఇత్యేవం నారదాచ్ఛ్రుత్వా పునరేవాహమబ్రువమ్ ।। 17 ।।

భగవన్ కమలాకాన్తః కథం సాక్షాత్కృతః కదా।

తదేతద్బ్రూహి మే స్వామిన్ హస్త్యద్రేశ్చాపి వైభవమ్ ।। 18 ।।

ఇతి పృష్టో మయా ప్రాహ నారదో భగవాన్ ఋషిః।

సాధు పృష్టోఽస్మ్యహం వత్స శ్లాఘనీయోఽసి మే మతః ।। 19 ।।

యదద్య కరిశైలస్య వక్ష్యామి తవ వైభవమ్।

పురా మయోపసన్నేన భగవాన్ భూతభావనః ।। 20 ।।

జగత్స్రష్టా సురాధీశోఽనుయుక్తశ్చతురాననః।

హస్తిశైలస్య మాహాత్మ్యం వరదస్య కృపారసమ్ ।। 21 ।।

సత్యవ్రతస్య క్షేత్రస్య వైభవం చాన్వవర్ణయత్।

తత్తేఽహం సంప్రవక్ష్యామి సంగ్రహేణైవ సారవత్ ।। 22 ।।

సావధానః శృణు ప్రీత్యా గుహ్యం సారమిదం యతః।

భగవన్నాభిపాథోజాజ్జాతో ధాతాఽబ్జసంభవః ।। 23 ।।

సృష్ట్వా చరాచరం విశ్వం గర్వం పరముపాయయౌ।

అభిజాత్యం సదాచారో విద్యా చేతి మదత్రయమ్ ।। 24 ।।

సర్వానేవాభిభవతి కిము సర్వాధికే పదే।

తతోఽసౌ మత్తచిత్తః సన్ దేవదేవం రమాపతిమ్ ।। 25 ।।

సాక్షాచ్చికీర్షుర్యోగేన పరం యత్నముపాగమత్।

దేవదేవస్వరూపాదిసాక్షాత్కారవిరోధినా ।। 26 ।।

అప్రమేయేన మహతా దుష్కృతేనైష వారితః।

పునః పునః ప్రయత్నేఽపి సుమహత్యప్యనుష్ఠితే ।। 27 ।।

న స సిద్ధిమనుప్రాపత్ సమాధే- ప్రత్యహన్యత।

అథ చిన్తాపరో దీనశ్చిన్తయిత్వా ముహుర్ముహుః ।। 28 ।।

వృథైవాచరితం కష్టమియతా మన్దబుద్ధినా।

దేవావాససమారోహావరోహాభిఖ్యకేలితః ।। 29 ।।

నిర్మోచనార్థమేకోఽపి క్షణో హన్త న యాపితః।

అథాలమ్భ్య ధృతిం ధీమాన్ భూలోకం ప్రత్యపద్యత ।। 30 ।।

గఙ్గామధ్యే మహద్ఘోరం తపస్తప్తుముపాక్రమత్।

అఙ్గుష్ఠాగ్రపదాత్తిష్ఠన్నిరుద్ధస్వాసచేష్టితః ।। 31 ।।

ఊర్ధ్వబాహుర్నిరాహారస్తపస్తేపే సుదారుణమ్।

కాపేయచపలం చిత్తం న స్వాస్థ్యం ప్రాప తస్య యత్ ।। 32 ।।

క్షణమాత్రమపి శ్రీశం న ధ్యాతుం ప్రాభవత్తతః।

అథ దీనే కృశే ధాతర్యాకాశాదశరీరిణీ ।। 33 ।।

వాణీ ప్రాదురభూత్పుణ్యా బోధయామాస పద్మజమ్।

అధికారమహానన్దరసమగ్నస్య తే మనః ।। 34 ।।

సహస్రేణాశ్వమేధానాం వినా శుద్ధిం న గచ్ఛతి।

అశుద్ధస్యేహ మనసః స్వాస్థ్యం సంపాద్యతాం కథమ్ ।। 35 ।।

అస్వస్థే మనసి ధ్యానం సాధు నిష్పద్యతాం కథమ్।

కర్తవ్యగౌరవాత్కాలవిలమ్బాచ్చ బిభేషి చేత్ ।। 36 ।।

ఉపాయం సుకరం వక్ష్యే యథావదవధారయ।

గఙ్గాయా దక్షిణే భాగే యోజనానాం శతద్వయే ।। 37 ।।

పఞ్చయోజనవిస్తారం పఞ్చయోజనమాయతమ్।

తీరాన్తం పూర్వవారాశేః సర్వైః సుమహితం గుణైః ।। 38 ।।

సిద్ధిక్షేత్రం మహాపుణ్యం శ్రీశస్యాభిమతం పరమ్।

సత్యవ్రతమితి ఖ్యాతం యథార్థాఖ్యావభాసకమ్ ।। 39 ।।

ఏకస్త్రత్ర కృతో ధర్మో వర్ధతే హి సహస్రధా।

తత్ర త్వమశ్వమేధేన యజేరేకేన చేద్ధరిమ్ ।। 40 ।।

సహస్రస్యాశ్వమేధానాం ఫలం ప్రాప్స్యసి నిశ్చితమ్।

తత్ర శర్వతరే కల్పే దిగ్గజా విష్ణుమవ్యయమ్ ।। 41 ।।

కస్యచిద్గిరివర్యస్య శిఖరే పర్యపూజయన్।

తేషామావిరభూద్దేవ కరుణావరుణాలయః ।। 42 ।।

కమలాకాముకః కాన్తవిగ్రహః కఞ్జలోచనః।

తతః ప్రభృతి శైలేన్ద్రో యయౌ కరిగిరిప్రథామ్ ।। 43 ।।

తమేవ వేదికాం కృత్వా వాజిమేధేన తం యజ।

లక్ష్మీవల్లభకారుణ్యవీక్షావైభవతో మహాన్ ।। 44 ।।

ధన్యః కృతార్థో విమలో భవిష్యసి న సంశయః।

ఇతి వాణీం సమాకర్ణ్య విరిఞ్చో హృష్టమానసః ।। 45 ।।

క్షేత్రం సత్యవ్రతం పుణ్యం త్వరితం సముపాగమత్।

త్వష్ట్రా హస్తిగిరేః శృఙ్గం టఙ్కైః సన్తక్ష్య శోభనామ్ ।। 46 ।।

యాగార్థాం యజమానోఽయం యాగవేదీమకల్పయత్।

యథాశాస్త్రం చ లక్ష్మీశం సర్వకారణకారణమ్ ।। 47 ।।

ఈజేఽజో వాజిమేధేన యాగానాముత్తమేన సః।

తత్ర సర్వేషు మన్త్రేషు తత్తద్దైవతనామభిః ।। 48 ।।

పఠ్యమానేషు ధాతాऽయం దేవదేవం రమాపతిమ్।

హృదయే సమనుధ్యాయంస్తస్మై సర్వం హవిర్హుతమ్ ।। 49 ।।

భక్త్యా సమర్పయన్నేతదలమేకోऽపి వేదితుమ్।

సర్వమేవ హవిర్దేవః పుణ్డరీకేక్షణో హరిః ।। 50 ।।

స్వయమేవ సమాదాయ సమాస్వాదయదాదరాత్।

స్వాన్ స్వాన్ భాగాన్పరీక్లృప్తాన్కాలేష్వనధిగచ్ఛతామ్ ।। 51 ।।

ఉన్ముఖానాం వఞ్చితానాం దేవానాం క్షుభితం మనః।

బ్రహ్మాణమథ తే సర్వే సమాగత్యాన్వయుఞ్జత ।। 52 ।।

కిమిదం వర్తతే మోహః క్షోభితా వఞ్చితా వయమ్।

బ్రహ్మా తు స్మయమానస్తాన్ సాంత్వపూర్వమబోధయత్ ।। 53 ।।

దేవా మయా పురా సృష్టాః స్రష్టాऽహం భవతాం పితా।

కిమేతద్వ్యత్ప్రితా పుత్రానుపాస్తాం వినయాదితి ।। 54 ।।

సంసారమార్గనిష్ణాతైస్తత్తత్ఫలమభీప్సుభిః।

యూయమారాధనీయా హి తదర్థమధికారితాః ।। 55 ।।

సర్వాన్తరాత్మా సర్వేశో మమ చాపి పితా హరిః।

కమలావల్లభో దేవస్తమేవోద్దిశ్య హూయతే ।। 56 ।।

ఇహ సర్వం హవిర్యజ్ఞే నామమాత్రం తు మన్త్రగమ్।

భవతాం తత్తదర్థస్తు భగవాన్ కమలాపతిః ।। 57 ।।

ఇయం మద్యజ్ఞసారస్య ధోరణీ సారమాధురీ।

పరమైకాన్తినాం నౄణామప్యేషైవ నిబోధత ।। 58 ।।

ఇతి సంబోధితా దేవా గతక్షోభాః ప్రజాపతిమ్।

సారార్థావగమాత్తుష్టాః సాధు సాధ్విత్యపూజయన్ ।। 59 ।।

శ్రేయసాం కిల కార్యాణాం ప్రత్యూహానాం శతం శతమ్।

తథా తత్ర మహాయజ్ఞే విఘ్నానాం శతముత్థితమ్ ।। 60 ।।

దేవదేవో రమానాథః కృపయా పరయా ముదా।

సర్వాన్ప్రశమయామాస ప్రత్యూహాన్ సముపస్థితాన్ ।। 61 ।।

అథ కాలే బహుగుణే వపాహోమోచితే తదా।

ఆవిరాసన్నిమిత్తాని మనోహారీణి సర్వసః ।। 62 ।।

మేషమాసే సితే పక్షే చతుర్దశతమే తిథౌ।

శోభనే హస్తనక్షత్రే రవివారేణ సంయుతే ।। 63 ।।

ప్రాతః సవనకాలీనే వపాహోమే సమాపితే।

తాం వపామధరే గృహ్ణన్నగ్నేరావిరభూద్ధరిః ।। 64 ।।

సూర్యకోటిప్రతీకాశే తప్తకార్త్తస్వరోజ్వలే।

విమానే పుణ్యకోట్యాఖ్యే శ్రీభూమిసహితః ప్రభుః ।। 65 ।।

పశ్చిమాభిముఖో దీప్తకిరీటమకుటోజ్జ్వలః।

ఊర్ధ్వపుణ్డ్రోల్లసత్ఫాలపట్టో రాజీవలోచనః ।। 66 ।।

తిలప్రసూనసౌభాగ్యనాసాకల్పలతాన్వితః।

ప్రవాలఖణ్డసుషమామోషదక్షాధరోష్ఠవాన్ ।। 67 ।।

కమ్బుగమ్భీరకణ్ఠాన్తర్లమ్బికౌస్తుభవిభ్రమః।

శ్రీవత్సవక్షా హారశ్రీశోభమానభుజాన్తరః ।। 68 ।।

పఞ్చాయుధోల్లసద్బాహుచతుష్టయమనోహరః।

సపద్మేన కరేణోచ్చైర్వహన్నభయముద్రికామ్ ।। 69 ।।

గదాం చాపం చ వామేన పాణినా పరిభూషయన్।

కటిబన్ధే ధరన్దివ్యం నందకం ఖడ్గముత్తమమ్ ।। 70 ।।

పీతామ్బరలసన్నాభిగహ్వరోజ్వలవిహ్వలః (గ్రహః?)।

కామారామీయకదలీకళీచోరోరుభాస్వరః ।। 71 ।।

ముకురాకారజానూత్థలావణ్యప్రసరాద్భుతః।

కళాచికారుచిస్పర్ధిజఙ్ఘాద్వితయసున్దరః ।। 72 ।।

పద్మసౌభాగ్యసర్వస్వహారిపాదమనోహరః।

కరుణారసపూర్ణాభ్యామీక్షణాభ్యాం చతుర్ముఖమ్ ।। 73 ।।

ఆదరాదనుగృహ్ణానః స్మితాఞ్చదధరాన్తికః।

ఏవం స్వయముదాత్తేన రూపయౌవనశోభినా ।। 74 ।।

విగ్రహేణోదితం దేవం రమాకాన్తం జగత్పతిమ్।

ఆసేవ్య సర్వే సంహృష్టాః కృతార్థనయనోదయాః ।। 75 ।।

అహో భాగ్యమహో భాగ్యమిత్యుచ్చైరుదఘోషయన్।

చతుర్ముఖోఽపి నయనైరష్టాభిర్దేవమచ్యుతమ్ ।। 76 ।।

ప్రణతార్తిహరం నాథం వరదం సమసేవత।

సహర్షసంభ్రమో నానాచేష్టాస్తాః స్వయం చరన్ ।। 77 ।।

క్రమేణ శానత్సంరభ్భో దేవో నాభిప్రచోదితః।

వత్స సత్యవ్రక్షేత్రమాహాత్మ్యం పశ్య పద్మజ ।। 78 ।।

ఏకేన హయమేధేన సహస్రస్య ఫలం త్వయా।

కాంక్షితం తేన చిత్తస్య శుద్ధిస్తేన చ చేతసః ।। 79 ।।

స్థైర్యం తేన చ నిష్పత్తిర్ధ్యానస్యేతీప్సితం త్వయా।

అన్తే ప్రతీక్షితం యత్తే ఫలం పర్వక్రమాత్కిల ।। 80 ।।

ప్రథమే పర్వణి ప్రాప్తం సుఖేనైవ ప్రజాపతే।

ప్రసన్నోఽస్మి తవానేన హయమేధేన సువ్రత ।। 81 ।।

వపారసోఽయం మధురో మమ హృద్యో మనోఽహరత్।

పారమైకాన్తిసౌరభ్యసారామృతమనోహరా ।। 82 ।।

వపేయం సర్వభక్ష్యేభ్యో మమ ప్రీతికరీ సదా।

వరం వరయ తస్మాత్త్వం యథాఽభిమతమాత్మనః ।। 83 ।।

సర్వం సంపత్స్యతే పుంసాం మయి దృష్టిపథం గతే।

ఇతి దేవేన సందిష్టః ప్రహృష్టః పరమార్థవిత్ ।। 84 ।।

బ్రహ్మా ప్రణమ్య బహుశః స్తుత్వా చ ప్రార్థయద్విభుమ్।

వైకుణ్ఠే తు యథా లోకే యథైవ క్షీరసాగరే ।। 85 ।।

తథా సత్యవ్రతక్షేత్రే నివాసస్తే భవేదిహ।

హస్తిశైలస్య శిఖరే సర్వలోకనమస్కృతే ।। 86 ।।

పుణ్యకోటివిమానేఽస్మిన్ పశ్యన్తు త్వాం నరాస్సదా।

ఇతి సంప్రార్థితో దేవో భగవాన్ భక్తవత్సలః ।। 87 ।।

హితాయ సర్వలోకానాం తథాఽస్త్విత్యన్వమోదత।

తస్మిన్ కృతయుగే బ్రహ్మా దేవదేవమధోక్షజమ్ ।। 88 ।।

స్వయం తేనైవ రూపేణ సమారాధయదచ్యుతమ్।

మహాశాన్తగజేన్ద్రోఽథ త్రేతాయాం హరిమార్చయతే ।। 89 ।।

స్వకరాగ్రోద్ధృతైః పద్మైరథ గ్రాహేణ పీడితః।

శరణాగతిమాధాయ వరదేన విమోచితః ।। 90 ।।

హరిణా ధామ నిన్యే స్వం వాహనేన గరుత్మతా।

అథ ద్వాపరసంజ్ఞే తు యుగే దేవగురుః స్వయమ్ ।। 91 ।।

ఆరాధ్య వరదం దేవం స్వాభీష్టాం సిద్ధిమాప్నుత।

తతః కలియుగస్యాదౌ బ్రహ్మాణం వరదోఽబ్రవీత్ ।। 92 ।।

పరామృశన్ జగత్సర్వం ప్రహృష్టేనాన్తరాత్మనా।

కాలోऽయం కలిరాయాతః సర్వే స్వార్థపరా జనాః ।। 93 ।।

న కోऽపి తత్త్వతో భక్తో ద్రక్ష్యతే కాలవిప్లవాత్।

అయుతే వా పరార్ధే వా యది కోऽపి చ తాదృశః ।। 94 ।।

సంభావ్యతే గుణోత్కృష్టం న తం లోకోऽనుమంస్యతే।

దోషానారోపయేత్కశ్చిన్మత్సరాత్తస్య మూర్ధని ।। 95 ।।

తం తథైవేతి సర్వేऽన్యే ఘోషయిష్యన్తి సర్వశః।

అన్తే తస్యాపి నైరాశ్యాచ్చ్యుతిరేవ మనోగతేః ।। 96 ।।

భవిష్యతి తథా నామ కాలోऽయం కలిరూర్జితః।

అతో న రోచతే వత్స హస్తిశైలస్య మూర్ధని ।। 97 ।।

దివ్యేనానేన రూపేణ వస్తుం కాలే కలావిహ।

ప్రతిజ్ఞాతం చ కల్పాన్తమవస్థానమిహైవ మే ।। 98 ।।

అతోఽత్ర క్రియతామేవమహం త్వామనుమానయే।

వరదోఽహం విధే భక్తజనానాం కరుణాకరః ।। 99 ।।

అతః స్థలమిదం పుణ్యం త్యాగమణ్డపముచ్యతామ్।

యోగమణ్డపసంజ్ఞాతు శ్రీరఙ్గస్య మయా కృతా ।। 100 ।।

పుష్పమణ్డపమిత్యాఖ్యా వేఙ్కటాద్రేర్విరాజతామ్।

అన్యద్యదుగిరిస్థానం విద్యామణ్డపముచ్యతామ్ ।। 101 ।।

సర్వోత్తమమిదం పుణ్యం క్షేత్రం స్థానం చ శోభనమ్।

మమ ప్రీతికరం దివ్యం ముక్తిక్షేత్రేషు చోత్తమమ్ ।। 102 ।।

నైతస్య సదృశం కిఞ్చిత్ క్షేత్రం వా తీర్థమేవ వా।

అతో మదాజ్ఞయా బ్రహ్మన్ ఆలయోఽత్ర విధీయతామ్ ।। 103 ।।

సర్వమన్త్రస్వరూపత్వాత్ సర్వేభ్యోఽభ్యధికో భువి।

సంస్థానస్యాలయస్యాస్య స్వరూపం పరమార్థతః ।। 104 ।।

న వేత్తుం ప్రభవేదన్యో మదీక్షావీభితాన్నరాత్।

కలికాలోచితాం రీతిమాశ్రిత్య మనసా మయా ।। 105 ।।

పాఞ్చరాత్రాహ్వయం తన్త్రం యథావదవతారితమ్।

తదుక్తేన ప్రకారేణ మూలకర్మోత్సవాశ్రయాః ।। 106 ।।

తిస్రో మూర్తీః ప్రతిష్ఠాప్య పూజనం ప్రతిపాదయ।

బల్యర్చా చ విధానేన సాదరం పరికల్ప్యతామ్ ।। 107 ।।

రత్నేషు త్రిష్వపి శ్రేష్ఠం జయాఖ్యం తన్త్రముచ్యతే।

తదుక్తేన విధానేన ప్రతిష్ఠాది ప్రవర్త్యతామ్ ।। 108 ।।

కాణ్వీం శాఖామధీయానావౌపగాయనకౌశికౌ।

ప్రపత్తిశాస్త్రనిష్ణాతౌ స్వనిష్ఠానిష్ఠితావుభౌ ।। 109 ।।

జయాఖ్యతన్త్రమార్గేణ దీక్షయిత్వాఽబ్జమణ్డలే।

ఆచార్యకే చాభిషిచ్య తాభ్యాం పూజాం ప్రకల్పయ ।। 110 ।।

తద్గోత్రసంభవా ఏవ కల్పాన్తం పూజయన్తు మామ్।

జయాఖ్యేనాథ పాద్మేన తన్త్రేణ సహితేన వై ।। 111 ।।

మూలవ్యాఖ్యానరూపాభ్యాం సమర్చయతు మాం సదా।

న తన్త్రసఙ్కరో దోషస్తన్త్రయోరనయోరిహ ।। 112 ।।

ఆచార్యకే తథాఽఽర్త్విజ్యే పూజనే వా మమాబ్జజ।

తావేతౌ గోత్రిణౌ ముఖ్యౌ మమ ప్రీతికరౌ మతౌ ।। 113 ।।

పరిచర్యాసు తత్త్వాసు యోగ్యాన్నిర్ణీయ చేతసా।

దీక్షయిత్వా చ తే తత్ర నియుజ్యన్తాం యథావిధి ।। 114 ।।

అత్రాధికార ఉభయోస్తయోరేవ కులీనయోః।

శాణ్డిల్యశ్చ భరద్వాజో మునిర్మౌఞ్జాయనస్తథా ।। 115 ।।

ఇమౌ చ పఞ్చగోత్రస్థా ముఖ్యాః కాణ్వీముపాశ్రితాః।

శ్రీపాఞ్చరాత్రతన్త్రీయే సర్వేఽస్మిన్ మమ కర్మణి ।। 116 ।।

ఇహ తాభ్యాం చిరం వత్స తోషితోఽస్మి తపోబలాత్।

తయోరయం వరః ప్రీత్యా ప్రాదాయి ప్రార్థితో మయా ।। 117 ।।

మన్త్రైః కాతీయసూత్రేణ నిర్దిష్టైర్వైదికైః సహ।

భగవచ్ఛాస్త్రసంసిద్ధైర్దివ్యైర్మన్త్రైర్విమిశ్రితైః ।। 118 ।।

గర్భాధానాదికాః సర్వే సంస్కారా నిత్యకర్మ చ।

నైమిత్తికం చ శ్రాద్ధాది కర్తవ్యం తైరతన్ద్రితైః ।। 119 ।।

ఆచారేణైవామునైవాహం భవామి ప్రీతిమానసః।

శర్కరాసహితేనేవ క్షీరేణ కమలాసన ।। 120 ।।

ప్రత్యబ్దం చైత్రమాసే తు స్వేన రూపేణ మాం విభుమ్।

పూర్ణిమాయామిహాగత్య త్వం మామారాధయానఘ ।। 121 ।।

ప్రత్యహం రాత్రికాలే తు శేషః ఫణభృతాం వరః।

అప్రాకృతేన రూపేణ మాం సమారాధయిష్యతి ।। 122 ।।

ఇతి దేవేన సందిష్టః పరతన్త్రమనా విధిః।

తథైవ తత్స్వయం ప్రీత్యా నిరవర్తయదాదరాత్ ।। 123 ।।

దేవావతారసమయే విమానమతులప్రభమ్।

సర్వదేవమయం దివ్యమగ్నిమధ్యాత్ సముత్థితమ్ ।। 124 ।।

తత్రైవ దేవదేవస్య వరదస్య నిదేశతః।

భూతలే వాస్తువిధినా ప్రతిష్ఠామధ్యగమ్యత ।। 125 ।।

దివ్యాలయస్య నిర్మాణప్రకారో విశ్వకర్మణే।

దేవాదేశాద్విరిఞ్చేన స్ఫుటమేవాత్యదిశ్యత ।। 126 ।।

స తస్యాజ్ఞాం వహన్మూర్ధ్నా తదాదిష్టేన వర్త్మనా।

ఆలయం నిర్మమే దివ్యం తేనైవ ప్రత్యవేక్షితః ।। 127 ।।

మూలమన్త్రత్రయాత్మత్వాద్దేవదేవస్య సన్నిధౌ।

ప్రణవేన సమం పూర్వం సోపానత్రయమాస తత్ ।। 128 ।।

షడక్షరస్య మన్త్రస్య స్మారణాయ రమాపతేః।

అర్ధమణ్డమభాగే షట్ సోపానాని చకార సః ।। 129 ।।

చతుర్వింశతితత్త్వాత్మా చతుర్వింశతిసంఖ్యకా।

గాయత్రీసంమితా పశ్చాత్ సోపానావలిరాబభౌ ।। 130 ।।

అథ ద్వయాఖ్యం పరమం మన్త్రరాజమనుస్మరన్।

సోపానయోర్ద్వయం దీప్రం నిర్మమే నిర్మమాన్తరః ।। 131 ।।

ప్రణతార్తిహృతో మన్త్రే దివ్యే దేవస్య తోషణే।

దశవర్ణఆ ఇతి వ్యక్తీకుర్వన్ దశ తతాఽకరోత్ ।। 132 ।।

బహునాఽత్ర కిముక్తేన దేవదేవాలయో మహాన్।

ఉక్తానాం భగవచ్ఛాస్త్రే లక్ష్మణాం లక్ష్యతాం యయౌ ।। 133 ।।

కరీశః కమలాకాన్తః కాలే కమలసమ్భవమ్।

స్వచ్ఛన్దః సందిశంస్తేన స్వమాలయమకారయత్ ।। 134 ।।

అథ దేవేన నిర్దిష్టే కాలే కమలసంభవః।

జయాఖ్యతన్త్రమార్గేణ ప్రతిష్ఠావిధిమాదిశత్ ।। 135 ।।

దారుణా మూలబేరం తు కర్మార్చాం రజతేన వై।

ఔత్సవం చైవ తామ్రేణాకారయద్విశ్వకర్మణా ।। 136 ।।

తథైవ చాథ బల్యర్చాం విధినాऽకారయద్విధిః।

ఔపగాయనమాచార్యం కౌశికం చ తపస్వినమ్ ।। 137 ।।

తత్పుత్రాంశ్చ మహాభాగాన్ ద్వౌ ద్వౌ దేవసుతోపమౌ।

దీక్షయిత్వా యథాన్యాయం చక్రవారిజమణ్డలే ।। 138 ।।

తైః ప్రతిష్ఠాన్తికం సర్వం కర్షణాద్యమకారయత్।

వైశాఖే శ్రవణర్క్షే తు సంకల్ప్యావభృథం పురా ।। 139 ।।

నవమేऽహ్ని ధ్వజారోహం విధినాऽకారయద్విధిః।

ప్రథమేऽహని దేవేశం మణ్డపేన విభాసినా ।। 140 ।।

వీథీః సఞ్చారయామాస ప్రాతర్భక్తానుకమ్పయా।

రాత్రౌ మృగేన్ద్రవాహేన దేవస్యోత్సవమాచరత్ ।। 141 ।।

ద్వితీయే దివసే ప్రాతర్హంసవాహనమాచరత్।

రాత్రౌ మార్తణ్డబిమ్బేన మహోత్సవమకారయత్ ।। 142 ।।

తృతీయే దివసే ప్రాతర్గరుడోత్సవమాచరత్।

అవతారాత్పరం దేవస్యోత్సవే ప్రథమే పురా ।। 143 ।।

ేవో రమాపతిర్దివ్యం వైనతేయమధిశ్రితః।

ప్రథమం దర్శయామాస నిజమప్రాకృతం వపుః ।। 144 ।।

మధ్యే గోపురముఖ్యస్య తతో గరుడవాహనే।

గోపురాగ్రిమమధ్యే తు దేవసేవా విశిష్యతే ।। 145 ।।

సర్వపాపహరీ పుణ్యా ముక్తిమార్గ ఉదీరితః।

రాత్రౌ హనుమతా చైవ దేవదేవమచారయత్ ।। 146 ।।

చతుర్థే దివసే ప్రాతః శేషాసనతలే హరిః।

పరవ్యోమ్నీవ భక్తానాం స్వం రుపం సమదర్శయత్ ।। 147 ।।

రాత్రౌ చన్ద్రమసం బిమ్బమాస్థితస్యోత్సవోంఽభవత్।

మోహినీరూపమాస్థాయ ప్రాతరాన్దోలికాం గతః ।। 148 ।।

పంచమేఽహని దేవేశో భక్తాన్సర్వాననన్దయత్।

రాత్రౌ తు యాలవాహేన దేవస్యోత్సవమాచరత్ ।। 149 ।।

షష్ఠే ప్రాతః కల్పతరౌ వేణుగానోత్సవోఽభవత్।

రాత్రౌ గజేన్ద్రమాస్థాయ దివ్యం రూపమదర్శయత్ ।। 150 ।।

సప్తమే స్యన్దనం దివ్యమాస్థాప్యోత్సవమాచరత్।

అష్టమే తు జలద్రోణీమవగాహ్య దివా హరిః ।। 151 ।।

రాత్రౌ తురఙ్గమాస్థాయ సర్వాల్లోకానపావయత్।

నవమే శిబికాయాత్రామారచయ్య రమాపతిః ।। 152 ।।

లీలాం ప్రణయకోపస్య ప్రదర్శ్య కమలాభువోః।

అనన్తసరసీవర్యేఽవభృథం మహమాస్థితః ।। 153 ।।

రాత్రౌ తు పుణ్యకోట్యాఖ్యే విమానే నిష్ఠితః ప్రభుః।

సర్వం పురం పరిభ్రమ్య సర్వాంల్లోకానపావయత్ ।। 154 ।।

దశమేఽహని మద్యాహ్నే పుష్పయాగమహోఽభవత్।

రాత్రౌ మహావిమానేన పురయాత్రా ప్రకల్పితా ।। 155 ।।

సర్వావరణనిష్క్రామాత్పరం విహగరాడ్ధ్వజమ్।

అవరోపయ్య విధివత్పూజకో బహుమానితః ।। 156 ।।

ఏవం సంరమ్భయోగేన మహోత్సవమకారయత్।

ప్రతివత్సరమేవైవం మహోత్సవవిధిః కృతః ।। 157 ।।

పక్షమాసాయనాబ్దాద్యా ఉత్సవాశ్చాభవన్క్రమాత్।

మహర్షీ దీక్షితౌ తౌ ద్వావౌపగాయనకౌశికౌ ।। 158 ।।

పర్యాయేణైవ దేవేశమానర్చ్యతురిహాదరాత్।

తదేతన్మహితం ధామ హస్తిశైలప్రథాం గతమ్ ।। 159 ।।

ప్రణతార్తిహరో దేవో వరదో యత్ర పూజ్యతే।

పూజకాస్తస్య తద్వస్యా మహాత్మానో గుణోజ్జ్వలాః ।। 160 ।।

పాఞ్చరాత్రికముఖ్యేభ్యః సర్వేభ్యోఽప్యధికా భువి।

ఏవమేతత్సమాఖ్యాతం హస్తిశైలస్య వైభవమ్ ।। 161 ।।

దేవస్య తన్త్రసారస్య పూజకస్య తు సంగ్రహాత్।

యథా వై నారదమునేః ముఖాత్పూర్వం శ్రుతం మయా ।। 162 ।।

తథైవ సర్వమాఖ్యాతం ప్రసఙ్గాత్ప్రీతిపూర్వకమ్।

అథ ప్రకృతమేవాద్య తన్త్రమారంభ్యతే మయా ।। 163 ।।

శ్రూయతామవధానేన శ్రద్ధాభక్తిమహీయసా)

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసహితాయాం శాస్త్రసమ్బప్రయోజనం నామ ప్రథమః పటలః।

* * * * *

పటలః - 2

అథ బ్రహ్మసర్గాఖ్యానం నామ ద్వితీయః పటలః। 2-1

ఋషయ ఊచు :--

అజ్ఞానపఙ్కమగ్నానాం త్వం గతిర్నో మహామునే।

పురా యథోక్తం విభునా మునేర్బ్రహ్మాత్మజస్య చ ।। 1 ।।

తత్సర్వం విస్తరేణాద్య యథావద్వక్తుమర్హసి।

[నారదో బ్రహ్మణః పుత్రో భవబన్ధవిముక్తయే] ।। 2 ।।

శాణ్డిల్య :--

స్వమాత్మానం పురస్కృత్య సద్భక్తాయ(నాం?)హితాప చ।

పాదపద్మే హరేః స్మృత్వా స్తు(న?)త్వా చ శిరసా సహ ।। 3 ।।

ప్రాఞ్జలిః ప్రయతో భూత్వా ప్రోత్ఫుల్లవదనేక్షణః।

ప్రణయాత్ప్రణతో భూత్వా ద్వన్ద్వోపద్రవశాన్తయే ।। 4 ।।

ఉపసఙ్గమ్య చరణావిదం స్తోత్రమదీరయే(ద్రైరయ?)త్।

[నారదకృతా భగవత్స్తుతిః] 2-2

నారద :--

నమోఽస్తు పరమేశాయ కారణాయ పరాయ చ ।। 5 ।।

సహస్రశిరసే తుభ్యం సహస్రచరణాయ చ।

సహస్రనయనశ్రోత్ర సహస్రాద్భుతవిక్రమ ।। 6 ।।

సహస్రసూర్యవపుషే సహస్రేన్దుగభస్తయే।

నమః పరమహంసాయ పరాత్పరతరాయ చ ।। 7 ।।

సత్త్వరూపాయ శాన్తాయ నమో విశ్వాయనాయ చ।

భవాయ భవహర్త్రే(1) చ సర్గస్య ప్రభవాయ చ ।। 8 ।।

(1. భర్త్రేం. A)

నమః కనకగర్భాయ(2) సర్వదేహభృతే నమః।

త్రయీత్రయమయాద్యాయ నమస్తే పరమాత్మనే ।। 9 ।।

(2. గన్ధాయ. S)

హృదమ్బుజగుహావాసపరవ్యోమాన్తశాయినే।

భక్తియోగవిదభ్యాసగ్రాహ్యాయ ఖలు తే నమః ।। 10 ।।

మీనో నిమీలితాక్షస్త్వం కూర్మస్త్వం చ నగోద్వహః।

త్వయా రూపం చ కృత్వాఽగ్ర్యం విధృతం భూమిమణ్డలమ్ ।। 11 ।।

భయాభయే త్వయైకస్యాం నరసిహ్మతనౌ ధృతే।

వామనో గోపితవపుర్వ్యితతస్త్వం త్రివిక్రమః ।। 12 ।।

రామరూపేణ రమ్యేణ తథా రామత్రయేణ చ।

త్వయా దేవ జితా దైత్యాశ్చ్ఛన్నరూపాశ్చ రాక్షసాః ।। 13 ।।

కృష్ణస్త్వం బాలరూపీ చ విభుర్దామోదరో హరిః।

త్వం విశ్వరూపో దేవానాం సాఙ్ఖ్యానాం కపిలః ప్రభుః ।। 14 ।।

యోగినాం యో(1) గతిస్త్వం వై శేషాత్మా ధరణీధరః।

సఙ్కర్షణో జ్ఞానినాం త్వం కామినాం కుసుమాయుధః ।। 15 ।।

(1. యోగతత్త్వేశః A.)

అనిరుద్ధశ్చ సర్వేషాం జీవత్వేన త్వమచ్యుతః।

త్వయా సృష్టం జగత్సర్వం బ్రహ్మత్వేన జనార్దన ।। 16 ।।

స్థితం పాసి స్వయం భూత్వా విష్ణురూపేణ కేశవ।

రుద్రరూపేణ గోవిన్ద జగత్సంహరసే క్షణాత్ ।। 17 ।।

యజ్ఞరూపేణ దేవానాం హవ్యం వహ్నిముఖేన చ।

వహసి త్వం పితౄణాం చ కవ్యం కృత్స్నం జగత్పతేం ।। 18 ।।

ఆరాధయామి త్వాం భక్త్యా భవనిర్వాణదం ప్రభుమ్।

సురసౌఖ్యకరం దేవం సురాణామమృతప్రదమ్ ।। 19 ।।

స్థితాస్త్వదుదరే లోకా ద్వీపాశ్చోదధిభిస్సహ।

దేవైశ్చ దానవైఃసార్ధ్దమృషిభిశ్చ తపోధనైః ।। 20 ।।

మనుజైర్దనుజైశ్చైవ సరిద్భిస్సహ పర్వతైః।

తవాన్తస్సంస్థితం సర్వం సర్వస్యాన్తర్భవాన్ స్థితః ।। 21 ।।

త్వమాద్యో భువనస్యాస్య త్వాం స్మృత్వా సుఖితా వయమ్।

భవామో నిత్యసంబుద్ధాః సంస్థితా యత్ర కుత్రయిత్ ।। 22 ।।

ప్రణవస్త్వం త్రిమాత్రశ్చ భూర్భువస్వస్త్వమేవ చ।

అహఙ్కారకరస్త్వం వై త్రితయం లోకతారకమ్ ।। 23 ।।

[భగవద్రూపదిదృక్షయా లోకసృష్టిప్రకారజిజ్ఞాసయా చ నారదకృతా ప్రార్థనా]

తదేనమాదిశస్వాశు భవాద్యేనోత్తరామ్యహమ్।

అధిష్ఠాయ పరాం బుద్ధిం భూయఃశ్రేయోఽహమాప్నుయామ్ ।। 24 ।।

మమ భక్తస్య దేవేశ పరం జ్ఞానాత్మకాంక్షిణః।

సంసారభయభీతస్య రూపం వై స్వం ప్రదర్శయ ।। 25 ।।

సృష్టం త్వయా యథా సర్వమాబ్రహ్మభవనాన్తిమమ్।

గగనఞ్చాతిమాయేన దుస్తరం తద్వదస్వ మే ।। 26 ।।

[భగవతా కృతం సకలనిష్కలాత్మకస్వీయరూపద్వయప్రదర్శనమ్]

శాణ్డిల్య :--

ఇతి సఞ్చోదితో భక్త్యా పరయా పరమేశ్వరః।

విశుద్ధబుద్ధినా సమ్యక్ నారదేన సురర్షిణా ।। 27 ।।

తదుక్తస్య క్షణే తస్మిన్నాత్మీయో గహనశ్చ యః।

ప్రదర్శితస్స హరిణా సకలో నిష్కలాత్మకః ।। 28 ।।

పరితోషం పరం యాతో మునిర్బ్రహ్మసుతస్తదా।

ఉవాచ పరయా ప్రీత్యా భూయస్స వినయాన్వితః ।। 29 ।।

త్వత్ప్రసాదాన్మయా జ్ఞాతం దుర్లభం యత్సురైరపి।

ఇదానీం శ్రోతుమిచ్ఛామి సమ్భూతిం విభవం తవ ।। 30 ।।

[లోకస్య సృష్టిప్రలయకాలౌ] 2-3

శ్రీభగవానువాచ ---

యదిదం పశ్యసి బ్రహ్మన్మాయయా నిర్మితం జగత్।

కాలాదివహుభిర్భేదైర్భిన్నం నానాస్వరూపకైః ।। 31 ।।

మామకే ప్రభవో హ్యహ్ని ప్రలయశ్చ నిశాగమే।

దివ్యం యుగసహస్రం చ మదీయం విద్ధి వాసరమ్ ।। 32 ।।

రాత్రిశ్చ తావతీ జ్ఞేయా ఏవంరూపే క్షయే సతి।

ప్రవర్తమానే త్వహని కాలే సర్గాఖ్యలక్షణే ।। 33 ।।

[భగవతో నాభీకమలాత్ చతుర్ముఖసృష్టిః] 2-4

స్వకారణమనిర్జిత్య కార్యార్థం మునిపుఙ్గవ।

జ్ఞానయోగప్రభావేన అమ్మయం మహిమావృతమ్ ।। 34 ।।

ప్రేరితం నాభిరన్ధ్రేణ మయా హార్దం కుశేశయమ్।

విజ్ఞప్తిమాత్రరూపం యన్మమాన్తఃకరణస్థితమ్ ।। 35 ।।

సహస్రార్కప్రతీకాశం సహస్రశశికేసరమ్।

సహస్రవంహ్నిగర్భం చ హేమనాలం మహాప్రభమ్ ।। 36 ।।

తన్మధ్యే మానవో(సో ?) బ్రహ్మా మయా సృష్టశ్చతుర్ముఖః।

[తస్య చతుర్ముఖస్య విద్యాశక్తివిశేషయోగః]

జగతాం ప్రభవస్తస్మాద్విద్యాదేహస్సనాతనః ।। 37 ।।

సర్వసంస్కారసంపూర్ణో వేదవేదాఙ్గపారగః।

అణిమాద్యష్టకోపేతస్సిసృక్షాశక్తిభిర్యుతః ।। 38 ।।

[రజోగుణోద్రేకాత్ తత్కృతా వివిధసృష్టిః] 2-5

న తస్య విదితశ్చాహం యదా యాతస్స్వగర్వతామ్।

అస్మీతి ప్రత్యయం లబ్ధ్వా రజసా కలుషీకృతః ।। 39 ।।

తదా చకార వివిధాం సృష్టిం స్వామా(త్మా?) నుపూర్వికామ్।

న్యగ్భూతభూతపూర్వాణి స్థూలసూక్ష్మాణి యాని చ ।। 40 ।।

చేతనాచేతనాఖ్యాని వ్యఞ్జితాని క్రమేణ తు।

దేవాశ్చానేకభేదేన మనుష్యాః పశవస్తథా ।। 41 ।।

స్థావరాన్తాని సర్వాణి సన్త్యస్మిన్యాని కానిచిత్।

స్వనికేతాని సర్వాణి దృష్ట్వా స్వస్మిన్పితామహః ।। 42 ।।

[రజఃప్రకర్షాదభిభూతసత్త్వతయా చతుర్ముఖస్య లోకధారణేఽసామర్థ్యమ్]

స్వా(స్వ?)లోకం రాగబాహుల్యాత్సమ్యగ్ధర్తుం(1) న వేత్త్యసౌ।

కృతాకృతం(2) జగత్యస్మిన్వినా సత్త్వోదయేన తు ।। 43 ।।

(1. క్కర్తుం A.)

(2. కృతకృత్యే A.)

[భూమేర్ధారణాయ భగవతో యోగనిద్రాశ్రయణమ్]

సమ్ప్రాప్యైవం మహారూపమాత్మీయం పఙ్కజాన్వితమ్।

జలాన్తర్వర్తితం భూమేః కృత్వా సన్తా(న్ధా?)రణార్థతః ।। 44 ।।

యోగనిద్రాం సమాశ్రిత్య స్థితోఽహం ద్విజసత్తమ్।

[మధుకైటభాసురయోరుత్పత్తిః, తాభ్యాం కృతః సర్వలోకవిజయః] 2-6

బ్రహ్మణో జాయమానస్య హ్యభూతాం స్వేదబిన్దుకౌ ।। 45 ।।

పద్మనాలం సమాశ్రిత్య సంస్థితావుదరాన్తరే।

తదోత్థితౌ దురాధర్షౌ నామ్నా ద్వౌ మధుకైజభౌ ।। 46 ।।

కామక్రోధాత్మకౌ చైబ తమసాఽతీవ నిరభరౌ।

తామసేనాభిమానేన (3)వృద్ధియుక్తౌ కృతౌ స్థితౌ ।। 47 ।।

(3. బుద్ధి C. L.)

కిమిదం తస్య పద్మస్య కల్పయన్తౌ పరస్పరమ్।

కౌతుకాభినివిష్టౌ తు పాతాలతలమాశ్రితౌ ।। 48 ।।

భూయస్తస్మాచ్చ పాతాలాత్కాలవైశ్వానరావధి।

కృత్వాథ తైజసీం మాయాం యాతావగ్నేరధస్తు తౌ ।। 49 ।।

నాన్తోఽస్తి పద్మనాలస్య తేజోజ్వాలావృతస్య చ।

గర్వాన్మోహం గతౌ కిఞ్చిద్యదా భూయస్తదా ద్విజ ।। 50 ।।

మతిం కృత్వోర్ధ్వగమనే ప్రాప్తావూర్ధ్వం మయా తతః।

స పద్మోఽన్తర్హితశ్చైవ తతశ్చోత్పన్నవిస్మయౌ ।। 51 ।।

స్థితౌ తు తౌ మహాఘోరౌ క్వ గతస్స చ పఙ్కజః।

ప్రోత్థితౌ తోయమధ్యాచ్చ పశ్యేతాం పృథివీమిమామ్ ।। 52 ।।

చక్రతుర్మతిమూర్ధ్వేషు లోకేషు గమనం ప్రతి।

దృష్ట్వా చ విభవం సర్వం బుద్ధిరాసీత్తయోస్తదా ।। 53 ।।

క్ష్మాదౌ సర్వేషు లోకేషు సమ్యక్స్వీకరణం ప్రతి।

నిర్జితాశ్చ తతస్సర్వే లోకా లోకాన్తరాణ్యపి ।। 54 ।।

తమసాఽతీవ కష్టేన వ్యాప్తం సర్వం చరాచరమ్।

[తాభ్యాం కృతేన వేదాపహారేణ చతుర్ముఖస్య జ్ఞానభ్రంశాదధర్మవృద్ధ్యా లోకస్య దురవస్థాప్రాప్తిః] 2-7

హృతవేదః కృతో బ్రహ్మా అభూదన్యస్తు తత్క్షణాత్ ।। 55 ।।

వేదైర్వినా యతో విప్ర (1)వేదం చక్షుః పురా శ్రితః।

అస్థితిం జగతః కృత్వా అధర్మస్థాపనం మహత్ ।। 56 ।।

(1. వేదచక్షుః పురాకృతః C. L.)

తతస్తౌ తామసౌ దుష్టౌ జలమధ్యం పునర్గతౌ।

[మునిభిః కృతం చతుర్ముఖస్యోద్బోధనమ్] 2-8

తదా సమ్బోధితో బ్రహ్మా దేవతైర్మునిభిస్సహ ।। 57 ।।

సంస్మరస్వాదిదేవం త్వం సముద్భూతోఽబ్జసమ్భవ।

స నః శ్రేయఃప్రదో నాన్యో యది స్యాత్సత్యతా శ్రుతేః ।। 58 ।।

న త్వయా సాభిమానేన జ్ఞాతం పరమాకారణమ్।

యేనాఽనర్థమిదం కష్టం జగత్యస్మిన్ప్రతిష్ఠితమ్ ।। 59 ।।

కారణం తే స భగవాంస్త్వమస్మాకం చ కారణమ్।

పరమం కారణం విష్ణుమజేయం స్మర పద్మజ ।। 60 ।।

[మునిభిరుద్బోధితేన చతుర్ముఖేన కృతా భగవత్స్తుతిః] 2-9

తతశ్శాన్తరజా బ్రహ్మా సత్త్వైకగతమానసః।

అభూత్స్తుతిపరస్సర్వైర్దేవతైర్మునిభిస్సహ ।। 61 ।।

ప్రణష్టవేదధర్మోఽహం న మేఽస్తి గతిరచ్యుత।

పాహి పాహీత్యభీక్ష్ణం స అత్యార్తశ్చ యదాఽబ్రవీత్ ।। 62 ।।

[భగవతా కృతమభయప్రదానమ్] 2-10

తదా విప్రావతీర్ణోఽహం మమత్వే గ్లానిమాగతే।

ప్రణష్టేషు చ వేదేషు బ్రహ్మణ్యబ్రహ్మతాం గతే ।। 63 ।।

దత్తం మయాఽభయం తేషాం సమాశ్వస్తమిదం జగత్।

విద్యా మాయాత్మకం రూపం ద్వివిధం చ మయా కృతమ్ ।। 64 ।।

[విద్యామయరూపం పరిగృహ్య భగవతా విరచితం పాతాలాద్వేదానాముద్ధరణమ్] 2-11

విద్యామయేన రూపేణ శబ్దబ్రహ్మమయేన చ।

పాతాలాన్తర్గతా వేదాస్స్వీకృతాః ప్రణవేన తు ।। 65 ।।

[విద్యామయరూపస్య భగవతోఽనుప్రవేశాచ్చతుర్ముఖస్య వేదావధారణమ్] 2-12

సంప్రవిష్టస్తతశ్చాహమిమాం ప(పా ?)ద్మోద్భవీం తనుమ్।

లబ్ధసంజ్ఞేన తేనాథ వేదా హ్యావర్తితాః పునః ।। 66 ।।

తదా భువననాథాశ్చ సర్వే హృష్టతమాః స్థితాః।

తమోమోహభయాన్ముక్తాః స్వకం స్థానం సమాశ్రితాః ।। 67 ।।

[మాయామయం రూపం పరిగృహ్య తాభ్యాం సహ భగవతో యుద్ధాచరణమ్] 2-13

ద్వితీయేన తు రూపేణ తయోరగ్రే స్థితోఽభవమ్।

తౌ తు దుష్టౌ మదోన్మత్తౌ మమ యుద్ధాభిలాషిణౌ ।। 68 ।।

తతో మాయాత్మకేనైవ వపుషాఽనేకబాహునా।

బహూన్యబ్దసహస్రాణి యోధితౌ తౌ తదా మయా ।। 69 ।।

[తయోరజేయత్వమాలక్ష్య మన్త్రమయరూపం పరిగృహ్య తయోర్వధనమ్]

జ్ఞాత్వా తయోరజేయత్వమహమన్తర్హితో ద్విజ।

తతో మన్త్రమయం రూపం కృత్వా శక్త్యాత్మకం మహత్ ।। 70 ।।

తత్తాభ్యాం చైవ దుర్ధర్షం దుర్నిరీక్ష్యం తథాఽర్కవత్।

లీలయా కరయుగ్మేన గృహీత్వా కణ్ఠతో మయా ।। 71 ।।

ర్ఊరూభ్యాం మర్దితౌ చైవ యయుర్నిష్కణ్ఠకాస్సురాః।

[మేదినీశబ్దనిర్వచనమ్] 2-14

తదుద్భూతేన మేదేన పరిపూర్ణా వసున్ధరా ।। 72 ।।

తతః ప్రభృతి కాలాచ్చ మేదినీతి నిరుచ్యతే।

ఇత్యేష కథితస్సర్గో మునే బ్రాహ్మో మయా తవ ।। 73 ।।

అన్యే హ్యనేకరూపాశ్చ సర్గా బహుతరా గతాః।

ఈదృక్ప్రకాశా- స్థూలాశ్చ యేషా సఙ్ఖ్యా న విద్యతే ।। 74 ।।

ప్రాధానికో ద్విజాఽస్యాద్యస్తస్యాద్యో వైష్ణవః పరః।

కిమన్యత్కథయిష్యామి బ్రూహి యవాస్తి సంశయః ।। 75 ।।

అద్యాపి మునిశార్దూల తదహం ప్రవ్రవీమి తే।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రఏ జయాఖ్యసంహితాయాం బ్రహ్మసర్గాఖ్యానం నామ ద్వితీయః పటలః

* * * * *

పటలః - 3

అథ ప్రధానసర్గాఖ్యానం నామ తృతీయః పటలః

నారద :---

భగవన్దేవదేవేశ లోకనాథ జగత్పతే। 3-1

బ్రూహి ప్రాధానికం సంర్గ స్థూలస్యాస్య హి యః పరః ।। 1 ।।

శ్రీభగవాన్ ---

(ప్రధానలక్షణమ్)

అనాదిమజమవ్యక్తం గుణత్రయమయం ద్విజ।

విద్ధి ప్రదీపస్థానీయం భిన్నమేకాత్మలక్షణమ్ ।। 2 ।।

(ప్రధానాత్ క్రమాన్మహదాదితత్త్వోత్పత్తిః) 3-2

విభక్తం చ తదుత్పన్నం క్రమాత్సత్త్వం రజస్తమః।

గుణత్రయసమూహోద్ధి ధర్మజ్ఞానాదిలక్షణా(1) ।। 3 ।।

(1. ణాత్ A.)

బుద్ధిర్బుద్ధిమతాం శ్రేష్ఠ అహఙ్కారస్త్రయాత్మకః।

ప్రకాశాత్మా వికృత్యాత్మా భూతాత్మాఽథ(2) తృతీయకః ।। 4 ।।

(2. జ్ఞానాత్మా S.)

తైజసాత్ సమనస్శ్చైవ జాతం బుధ్యక్షపఞ్చకమ్।

శ్రోత్రే త్వక్చక్షుషీ జిహ్వే ఘ్రాణం చైవ క్రమేణ తు ।।5।।

అసృజచ్చ వికృత్యాత్మా కరణానాం చ పఞ్చకమ్।

తచ్చ వాక్పాణిపాదాఖ్యం పాయూపస్థేతి చ స్మృతమ్ ।।6।।

భూతాత్మా భూతయోనీనాం స్రష్టా విద్ధి సదైవ హి।

శబ్దస్పర్శౌ యథా రూపరసగన్ధాభిధాయినః ।।7।।

తేజో(భ్యో ?)భూతాని జాతాని ఖవాయ్వగ్న్యుదకాని చ।

పృథివ్యన్తాని పఞ్చైవ ఏకవృద్ధిగుణాని చ ।।8।।

ఏష ప్రాధానికస్సర్గః ప్రకృత్యా తు జడాత్మకః(3)।

నారద :---

జడాత్మకం ప్రధానం చ తదుదుద్భూతిస్తదాత్మికా ।।9।।3-3

(3. త్మనా A.)

పరస్పరజడానాం చ కీదృశం వద మే ప్రభో।

ఉత్పాద్యోత్పాదకత్వం హి అత్ర మే సంశయో మహాన్ ।। 10 ।।

(జడానాం మిథో హేతుహేతుమద్భావే ఉపపత్తిః) 3-4

శ్రీభగవాన్ ---

బీజం హ్యచేతనం యద్వత్తథా వ్రీహికణో ద్విజ।

అన్యేషూత్పాదకం దృష్టం తత్త్వం తత్త్వే తథైవ చ ।। 11 ।।

గుణసామ్యస్వరూపస్య రాగాదేరాస్పదస్య చ।

సన్తాన ఏకో హ్యేకస్య చేతనాచేతనస్య చ ।। 12 ।।

నారద :---

అచేతనమిదం నాథ కథం స్యాచ్చేతనం పునః।

ఏతద్గుణాస్పదం తత్త్వం యచ్చైకం నైకధా స్థితమ్ ।। 13 ।।

(అచేతనే చేతనాయోగోపపాదనమ్) 3-5

శ్రీభగవాన్ ---

చిద్రూపమాత్మతత్త్వం యదభిన్నం బ్రహ్మణి స్థితమ్।

తేనైతచ్ఛురితం బాతి అచిచ్చిన్మయవద్ద్విజ ।। 14 ।।

యథాఽయస్కాన్తమణినా లోహస్యాధిష్ఠితం తు వై।

దృశ్యతే (1)వలమానం తు తద్వదేవ మయోదితమ్ ।। 15 ।।

(1. పల A.)

నారద :---

చిన్మయస్య జడస్యాస్య సమ్బన్ధే హేతురుచ్యతే।

విరుద్ధేతద్దేవేశ వేద్మి ఛాయాతపం యథా ।। 16 ।।

(చిదచితోః సంయోగే బన్ధే వియోగే చ మోక్షే హేతుః) 3-6

శ్రీభగవాన్ ---

అనాదివాసనాయుక్తో జీవోఽయం వై చిదాత్మకః।

తద్వాసనాపనోదార్థం పరస్మాద్బ్రహ్మణో ద్విజ ।। 17 ।।

తద్ధర్మధర్మిణీ సూక్ష్మా ఉదేత్యేకాన్తరూపిణీ।

శుద్ధాశుద్ధాత్మికా శుద్ధా పరమానన్దరూపిణీ ।। 18 ।।

శుదసర్గక్రమేణైత్య (2)ఆద్యాత్మ్యాత్మని తిష్ఠతి।

కరుణోదధిరుపేణ భవినా మోక్షదక్షమే ।। 19 ।।

(2. అధ్యాత్మాత్మని A.)

స హి సఙ్కల్పయామాస మోక్షో హ్యస్యాస్తు కర్మిణః।

తతో విశ్వాత్మశక్తిస్సా తదిచ్ఛానువిధాయినీ ।। 20 ।।

ప్రత్యక్చేతనమాశ్రిత్య తత్క్షణాదవతిష్ఠతే।

మన్త్రశక్తిరివాదృశ్యా తయా సమ్బోధితో ద్విజ ।। 21 ।।

త్విషాఽఽక్రాన్తస్వరూపశ్చ ప్రత్యగాత్మా చిదాత్మకః।

బ్రహ్మణ్యేకాత్మతాం యాతి కర్మవర్గే(1) క్షయం గతే ।। 22 ।।

(1. ధర్మే A.)

తస్మాద్ద్వై కర్మణాం నాశో హ్యభుక్తానాం న(2) తస్య వై।

న త్వాధారం వినా తేషామభివ్యక్తిర్భవేదతః ।। 23 ।।

(2. తు A.)

తతాస్థ బ్రహ్మకలా సా వై తత్రాత్మానం నియోజయేత్।

మాయామయే ద్విజాధారే గుణాధారే (3)తతే జడే ।। 24 ।।

(3. తతో A.)

శక్త్యా సంయోజితో హ్యాత్మా వేత్త్యాత్మీయాశ్చ వాసనాః।

శుభాశుభస్వరూపాశ్చ మాయాధారే స్థితాస్సదా ।। 25 ।।

యదాఽలుప్తవివేకో వై అసక్తో వాసనాఫలమ్।

భుఙ్క్తే చాశు స బన్ధేభ్యో ముక్తో యాతి క్రమాత్పరమ్ ।। 26 ।।

నిర్వివేకోఽథ రజ్యేత మాయాభోగే ద్వ్యణాత్మకే।

సవాసనో వాసనాభిరవికారశ్చ బధ్యతే ।। 27 ।।

లయోదయౌ తథాఽఽప్నోతి స విశ్రాన్తః పునః పునః।

చేతనాచేతనాభ్యాం తు సమ్బన్ధస్య ప్రయోజనమ్ ।। 28 ।।

కథితం నారద మయా కిమిదానీం వదామి తే।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం ప్రధానసర్గాఖ్యానం నామ తృతీయః పటలః

* * * * *

పటలః - 4

అథ శుద్ధసర్గబ్రహ్మతత్త్వాఖ్యానం నామ చుతర్థః పటలః 4-1

నారద :---

శుద్ధసర్గమహం దేవ వేత్తుమిచ్ఛామి తత్త్వతః।

సర్గద్వయస్య చైవాస్య యః పరత్వేన వర్తతే ।। 1 ।।

(వాసుదేవాత్పరబ్రహ్మణస్తదనన్యస్యాచ్యుతాదేరావిర్భావః) 4-2

శ్రీభగవాన్ ---

యత్సర్వవ్యాపకం దేవం పరమం బ్రహ్మ శాశ్వతమ్।

చిత్సామాన్యం జగత్యస్మిన్పరమానన్దలక్షణమ్ ॥ 2 ॥

వాసుదేవాది(ద?)భిన్నం తు వహ్న్యర్కేన్దుశతప్రభమ్।

స వాసుదేవో భగవాంస్తద్ధర్మా పరమేశ్వరః ॥ 3 ॥

(1)స్వాదీప్తం క్షోభయిత్వా తు విద్యుద్వత్స్వేన తేజసా।

ప్రకాశరూపీ భగవానచ్యుతశ్చా(తం చా ?)సృజద్ద్విజ ॥ 4 ॥

(1. స్వదీప్తం C. L.)

సోఽచ్యుతోఽచ్యుతతేజాశ్చ స్వరూపం వితనోతి చ।

ఆశ్రిత్య వాసుదేవం చ ఘర్మే(ర్మో) మేఘదలం యథా ॥ 5 ॥

క్షోభయిత్వా స్వమాత్మానం సత్యం భాస్వరవిగ్రహమ్।

ఉత్పాదయామాస తదా సముద్రో బుద్బుదం యథా ॥ 6 ॥

స చిన్మయప్రకాశాఖ్య ఉత్పాద్యాత్మానమాత్మనా।

పురుషాఖ్యమనన్తం చ ప్రకాశప్రసరం మహత్ ।। 7 ।।

[పురుషాత్మనాऽऽవిర్భూతస్య వాసుదేవస్య సర్వదేవాన్తర్యామిత్వమ్] 4-3

(2)స చ వై సర్వదేవానామాశ్రయః పరమేశ్వరః।

అన్తర్యామీ స తేషాం వై తారకాణాం యథాऽమ్బరమ్ ।। 8 ।।

(2.స చైవ A.)

సేన్ధనః పావకో యద్వత్స్ఫులిఙ్గనిచయం ద్విజ।

అనిచ్ఛతః ప్రేరయతి తద్వదేష పరః ప్రభుః ।। 9 ।।

ప్రాగ్వాసనానిబద్ధా యే జీవాస్తాన్బన్ధశాన్తయే।

స్వదేహ . . . . .తదుభయం పునః ।। 10 ।।

[అవతారాణాం తదంశత్వమ్]

(3)యే స్విదాద్యావతారాశ్చ లోకత్రాణాధికారిణః।

సర్వాన్విద్ధి తదంశాంస్తాన్సర్వేऽశాస్సత్త్వజాస్తథా ।। 11 ।।

(3. యేస్మదా A. సర్వానపి)

[పురుషసత్యాచ్యుతానాముత్తరోత్తరస్వరూపాదభిన్నానాం వాసుదేవే పరే రూపేఽవస్థితిః] 4-4

స చ సత్యాదభిన్నస్తు తస్మాత్సత్యం తథైవ హి।

(4)ద్వాభ్యామేకాత్మరూపం యత్తదభిన్నమథోఽచ్యుతాత్ ।। 12 ।।

(4. ఆమ్యా A.)

ఆశ్రితస్సంస్థితస్తాభ్యామభేదేన సదైవ హి।

పుమాన్సత్యోఽచ్యుతశ్చైవ చిద్రూపం త్రితయం తు తత్ ।। 13 ।।

శాన్తసంవిత్స్వరూపే చ వాసుదేవేఽవతిష్ఠతే।

[చిద్రూపస్య వాసుదేవస్య తతః ప్రాదుర్భూతస్యాచ్యుతాదిరూపత్రయస్య చ సనిదర్శనమభిన్నతానిరూపణమ్] 4-5

సోఽన్తర్యామీ ప్రకాశాత్మా చిద్రూపస్స ప్రతిష్ఠితః ।। 14 ।।

త్రితయే యస్తథారూపోఽనిచ్ఛాత ఉదితస్సదా(1)।

అసఙ్కల్పాత్మకాస్సర్వే ప్రసరన్తి పరస్పరమ్ ।। 15 ।।

(1. స్తదా S. 1 స్తథా A.)

దీపవన్మునిశార్దూల స్వపరాలోకదాస్తు వై।

సఙ్కల్పేన వినా తద్వదన్యోఽన్యత్వేన(2) సంస్థితాః ।। 16 ।।

(2. దన్యాన్య A.)

గృహ్ణన్తి ప్రతిబిమ్బత్వం దర్పణేష్వివ దర్పణమ్।

అతీవ ద్విజ నైర్మల్యాత్సఙ్కాన్తానాం పరస్పరమ్ ।। 17 ।।

ప్రవిభాగో న జాయేత వ్యోమస్ఫటికయోర్యథా।

భాసాద్వయస్య విప్రేన్ద్ర తథా తేషామభిన్నతా ।। 18 ।।

ఏతద్రహస్యం పరమం మయా తే సంప్రకాశితమ్।

సర్గ ఆద్యో హ్యనన్త(న్య?)శ్చ అనన్తస్య మహాత్మనః ।। 19 ।।

నారద :---

మయైతద్విదితం సర్వం సర్వేశ త్వదనుగ్రహాత్।

యథా హ్యస్య(సి?) త్వమవ్యక్తో హ్యమూర్తో మూర్త్తతాం గతః ।। 20 ।।

జ్ఞాతుమిచ్ఛామి భగవన్స్వరూపం తే యథార్థతః।

స్థూలం సూక్ష్మం పరం చైవ అధ్యాత్మని తథా బహిః ।। 21 ।।

భవత్ప్రసాదసామర్థ్యాద్వినైతత్త్రితయం కథమ్।

వ్యజ్యతే విషయస్థానాం కురు మేఽనుగ్రహం వద ।। 22 ।।

[స్థూల--సూక్ష్మ--పరాత్మనా త్రేధాఽవస్థితస్య భగవతో రూపస్య నిరూపణమ్] 4-6

శ్రీభగవాన్ ---

స్రష్టా పాలయితా చాహం సంహర్తా పునరేవ చ।

స్వకీయయోగయుక్త్యా తు స్థూలరూపేణ నారద ।। 23 ।।

సూక్ష్మేణ సర్వభూతానాం నివసామి హృదన్తరే।

కరోమ్యనుగ్రహం చాపి భక్తానాం భావితాత్మనామ్ ।। 24 ।।

పరేణానన్దరూపేణ వ్యాపకేనామలేన చ।

వ్యాసయామ్యఖిలం విప్ర రసేనేవ తరూత్తమమ్ ।। 25 ।।

మూలే సిక్తం శిఖాశాఖాపత్రపుష్పఫలాన్వితమ్।

నారద :---

సత్యం త్వయా జగత్సృష్టం విధృతం చ త్వయా విభో ।। 26 ।।

కాలరూపీ త్వమేవాన్తే సత్యం సంహారకృతస్మృతః।

పాతాలాదౌ చ యే లోకాస్త్వన్నాభేశ్చ సముత్థితాః ।। 27 ।।

ధర్మసంస్థాపనం చైవ పునరేవ త్వయా కృతమ్।

సంహృతాశ్చ త్వయా దైత్యాః శ్రుతం చ విదితం మయా ।। 28 ।।

యథా యేన ప్రకారేణ త్వమేవ ప్రకరోషి చ।

తద్వై వేదితుమిచ్ఛామి త్వత్సకాశాత్సువిస్తరమ్ ।। 29 ।।

[సకలనిష్కలాత్మనా ద్విధా భిన్నాయా మన్త్రరూపాయా
మూర్తేర్భన్ధతద్విపర్యయహేతుత్వోపపాదనమ్] 4-7

శ్రీభగవాన్ ---

యోగవీర్యేణ విప్రేన్ద్ర మన్త్రరూపా పురాతనీ।

నిష్కళా సకళా చైవ భోగమోక్షప్రదా శుభా ।। 30 ।।

కృతా మయా చ లోకానాం సమ్యగాలోకదా శుభా।

మన్త్రోత్పత్తిక్రమేణైవ స్థితా శాన్తతరాత్మనా ।। 31 ।।

తమోమయాభ్యాం మూర్తా_భ్యాం దోషాభ్యాం నాశనాయ వై।

సైవావతిష్ఠతే లోకే ప్రకృతిర్విశ్వపాలినీ ।। 32 ।।

యా కరోత్యేవమాదీని కర్మాణ్యస్మిన్నపోదరే।

భక్తానాం మోక్షయత్యాశు కృత్వా బన్ధపరిక్షయమ్ ।। 33 ।।

నారద :---

నిశ్శేషేణ చ తద్యోగం తన్మన్త్రం వీర్యమేవ చ।

ఆదిశస్వ జగత్కర్తు(ర్త)ర్యది సానుగ్రహోఽసి మే ।। 34 ।।

[మన్త్రతద్వీర్యాదిపరిజ్ఞానస్య బ్రహ్మజ్ఞానమూలత్వకథనమ్] 4-8

శ్రీమగవాన్ ---

బ్రహ్మపూర్వమిదం సర్వం యత్త్వయా చోదితో హ్యహమ్ ।। 35 ।।

తద్వినా న ప్రవర్తన్తే యాని సఙ్కీర్తితాని తే।

నారద :---

కిం తద్బ్రహ్మ విజానీయాం యేన యోగేశ్వరేశ్వర ।। 36 ।।

విభవో మన్త్రపూర్వశ్చ మన్త్రోపకరణం తథా।

ప్రవర్తన్తే విభో క్షిప్రం భక్తానాం భక్తవత్సల ।। 37 ।।

శ్రీభగవాన్ ---

జ్ఞానేన తదభిన్నేన పరిజ్ఞాతేన నారద।

జాయతే బ్రహ్మసంసక్తిస్తస్మాజ్జ్ఞానం సమభ్యసేత్ ।। 38 ।।

నారద :---

బ్రహ్మసిద్ధిప్రదం జ్ఞానం బ్రూహి తల్లక్షణం ప్రభో।

యజ్జ్ఞాత్వా న భవేజ్జన్మ మరణం భవబన్ధనమ్ ।। 39 ।।

శ్రీభగవాన్ ---

[జ్ఞానస్య ద్వైవిధ్యమ్, తయోః క్రియాఖ్యేన సత్తాఖ్యస్య నిష్పత్తిః] 4-9

జ్ఞానం తు ద్వివిధం విద్ధి సత్తాఖ్యం చ క్రియాత్మకమ్।

సత్తాఖ్యస్య క్రియాఖ్యేన అభ్యస్తేన మవేద్ధృతిః ।। 40 ।।

నారద :---

జ్ఞానం క్రియాత్మకం తావద్వద కీదృగ్విధం ప్రభో।

యేనాభ్యస్తేన సత్తాఖ్యం జ్ఞాస్యామి బ్రహ్మసిద్ధిదమ్ ।। 41 ।।

[క్రియాత్మకస్య యమనియమభేదేన ద్వైవిధ్యమ్] 4-10

శ్రీభగవాన్ ---

ద్వివిధం చ క్రియాజ్ఞానం పూర్వం నియమలక్షణమ్।

యమాఖ్యం పరమం చైవ తచ్చ స్వాభావికం స్మృతమ్ ।। 42 ।।

నిర్వర్త్య నియమాఖ్యం తద్యమయుక్తం చ సిద్ధిదమ్।

నారద :---

ఏతయోర్లక్షణం బ్రూహి యదాయత్తం పరం పదమ్ ।। 43 ।।

విస్తరేణ జగన్నాథ భవాబ్ధిపతితస్య మే।

[యమనియమనిరూపణమ్]

శ్రీభగవాన్ ---

శుచిరిజ్యా తపశ్చైవ స్వాధ్యాయశ్రుతిపూర్వకః ।। 44 ।।

అక్రూరతాఽనిష్ఠురతా క్షమా చైవానపాయినీ।

సత్యం భూతహితం చైవ యదబాధా పరేష్వపి ।। 45 ।।

పరస్వాదేరహింసా చ చేతసో దమనం మహత్।

ఇన్ద్రియాభ్యవహార్యాణాం భోగానామపి చాస్పృహా ।। 46 ।।

ఆసనే శయనే మార్గే అసక్తిశ్చాపి భోజనే।

హృద్గతం న త్యజేద్ధ్యానమానన్దఫలదం చ యత్ ।। 47 ।।

ఆత్మశక్త్యా ప్రదానం చ సత్యం వాక్యమనిష్ఠురమ్।

అమిత్రేషు చ మిత్రేషు సమా బుదిస్సదైవ హి ।। 48 ।।

ఆర్జవత్వమకౌటిల్యం కారుణ్యం సర్వజన్తుషు।

ఏతదజ్ఞాన్వితో యో యో యమో యమనియామకః ।। 49 ।।

[క్రియాఖ్యాత్సత్తాఖ్యనిష్పత్తేర్బ్రహ్మాభిన్నజ్ఞానోదయః, తేన బ్రహ్మోపసమ్పత్తిః]

ఏవం క్రియాఖ్యాత్సత్తాఖ్యం జ్ఞానం ప్రాప్నోతి మానవః।

బ్రహ్మణ్యభిన్నం సత్తాఖ్యాత్ జ్ఞానాజ్జ్ఞానం తతో భవేత్ ।। 50 ।।

బ్రహ్మాభిన్నాత్తతో జ్ఞానాద్బ్రహ్మ సంయుజ్యతే పరమ్।

[బ్రహ్మసమాపత్తేరపునర్భవలక్షణమోక్షరూపతా] 4-11

అనాదివాసనాయుక్తో యో జీవ ఇతి కథ్యతే ।। 51 ।।

తస్య బ్రహ్మసమాపత్తిర్యాఽపునర్భవతా చ సా।

[బ్రహ్మాభిన్నత్వప్రకారోపపాదనమ్] 4-12

యత్సమ్యగ్బ్రహ్మవేత్తృత్వం మనాగ్యా చైవ భిన్నతా ।। 52 ।।

ఈషద్బ్రహ్మసమాపత్తిస్తదభిన్నం తు వై స్మృతమ్।

[అవిద్యాయోగాదాత్మనో దేవాదిభేదః]

జ్ఞానం త్వనేకభేదైర్యత్తత్త్వతామేతి చాత్మనః ।। 53 ।।

(1)గౌణ(ణే ?)విద్యామయే తత్త్వే సమ్యగ్విద్యామయస్య చ।

నారద :---

కా గుణాఖ్యా హ్యవిద్యా చ యత్ర జ్ఞానమయః ప్రభుః ।। 54 ।।

(1. ర్గోణ్యే A.)

త్వయోక్తం యత్తు (తత్త్వ ?)తామేతి భేదైర్నానావిధైర్విభో।

[అవిద్యాస్వరూపనిరూపణమ్] 4-13

శ్రీభగవాన్ ---

గుణత్రయస్య యత్సామ్యం సాఽవిద్యాఽనేకరూపిణీ ।। 55 ।।

రాగాదీనాం చ దోషాణాముత్పత్తిస్థానమేవ చ।

నారద :---

బ్రహ్మప్రాప్తౌ తు యస్సమ్యగుపాయః కథితః పురా ।। 56 ।।

స చ కింలక్షణో బ్రూహి యశ్చాత్మేతి త్వయోదితః।

[జీవాత్మనోర్నిరూపణమ్] 4-14

శ్రీభగవాన్ ---

యత్తత్సిద్ధతం చ చిద్రూపం స్వసంవేద్యాద్యనిర్గతమ్ ।। 57 ।।

రఞ్జితం గుణరాగేణ స ఆత్మా కథితో ద్విజ।

నారద :---

జ్ఞానమాత్మస్వరూపం చ మాయా తద్రఞ్జికా తు వై ।। 58 ।।

ఆచక్ష్వ భగవన్బ్రహ్మ ప్రాగ్వ(గ్య ?)త్సంచోదితం మయా।

తన్మే న విదితం సమ్యగ్యదర్థం క్రియతే క్రియా ।। 59 ।।

యత్ప్రాప్య న పునర్జన్మ భవేఽస్మిన్ప్రాప్యతే బుధైః।

[పరబ్రహ్మనిరూపణమ్] 4-15

శ్రీభగవాన్ ---

ఆనన్దలక్షణం బ్రహ్మ సర్వహేయవివర్జితమ్ ।। 60 ।।

స్వసంవేద్యమనౌపమ్యం పరా కాష్ఠా పరా గతిః।

సర్వక్రియావినిర్ముక్తం సర్వేషామాశ్రయం ప్రభుః ।। 61 ।।

చిన్తామణౌ యథా (1)సర్వం మూర్తం సఙ్గే వ్యవస్థితమ్।

తథా సర్వం తు సర్వత్ర విద్తే సర్వగస్య చ ।। 62 ।।

(1. సర్వమమూర్తం సంవ్యవ A.)

అనాది తదనన్తం చ న సత్తన్నాసదుచ్యతే।

సర్వత్ర కరవాక్పాదం సర్వతోఽక్షిశిరోముఖమ్ ।। 63 ।।

సర్వతఃశ్రుతిమద్విద్ధి సర్వమావృత్య తిష్ఠతి।

సగుణైరిన్ద్రియైస్సర్వై(2)ర్భాసితం చైవ వర్జితమ్ ।। 64 ।।

(2. భావితం C. L.)

తదసక్తం హి సర్వత్ర యత్తు సర్వత్ర చైవ హి।

నిర్గుణో గుణభోక్తా చ సర్వస్యాన్తర్బహిః స్థితః ।। 65 ।।

చలాచలం తు తద్విద్ధి సూక్ష్మత్వాన్నోపలభ్యతే।

దూరస్థితస్తథా హృత్స్థః పరమాత్మా పరః ప్రభుః ।। 66 ।।

భూతేభ్యశ్చావిభక్తం తద్విభక్తముపలభ్యతే।

స భావభూతభృచ్చ స్యాత్సంహర్తాపి సృజత్యపి ।। 67 ।।

ప్రకాశ్యం(3) జ్యోతిషాం తచ్చ అజ్ఞానాత్పరతః స్థితమ్।

జ్ఞానం తదేవ జ్ఞేయం చ తద్ధ్యానేనాధిగమ్యతే ।। 68 ।।

(3. శం A.)

సర్వవర్ణరసైర్హీనం సర్వగన్ధరసాన్వితమ్।

సర్వజ్ఞస్సర్వదర్శీ చ సర్వస్సర్వేశ్వరః ప్రభుః ।। 69 ।।

సర్వశక్తిమయశ్చైవ స్వాధీనః పరమేశ్వరః।

అనాదిశ్చాప్యనన్తశ్చ సర్వదుఃఖవివర్జితః ।। 70 ।।

విదిత్వైవం (ఏవం వేత్తి ?) పరం బ్రహ్మ జ్ఞానేన పరమేణ చ।

యదా న జాయతే భూయస్సంసారేఽస్మిన్తదా పుమాన్ ।। 71 ।।

నారద :---

సర్వతః పాణిపాదాద్యైర్యదుక్తం లక్షణైస్త్వయా।

న చైకముపపద్యేత ఘటతే తద్యథాऽऽదిశ ।। 72 ।।

శ్రీభగవాన్ ---

ఇతి తస్య జగద్ధాతుస్సర్వజ్ఞత్వాచ్చ నారద।

మహిమాऽయమనన్తస్య ఈశ్వరత్వాచ్చ విద్యతే ।। 73 ।।

తస్య సర్వాతిశాయిత్వం యథా తే న మయోదితమ్।

అన్యథా విద్యతే తస్య మహిమాऽయం తథాऽచ్యుతే ।। 74 ।।

అనాదిస్సర్వ్పూర్వత్వాన్న సత్తన్నాసదిత్యపి।

అప్రత్యక్షతయాऽక్షాణాం తదసద్ద్విజసత్తమ ।। 75 ।।

స్వసంవేద్యం తు తద్విద్ధి గన్ధః పుష్పాదిగో యథా।

తథా సమస్తమాక్షిప్తం యస్మాద్వై పరమాత్మనా ।। 76 ।।

తస్మాద్వై సర్వపాణిత్వం సర్వగస్యానుమీయతే।

నావచ్ఛిన్నం హి దేశేన న కాలేనాన్తరీకృతమ్ ॥ 77 ॥

అతస్సర్వగతత్వాద్వై సర్వతఃప్రాత్ప్రభుః స్మృతః।

ఊర్ధ్వం తిర్యగధోయాత్రైర్యథోచ్చై(స్తై?)ర్వ్యాసయేద్రవిః ॥ 78 ॥

తద్వత్ప్రకాశరూపత్వాత్సర్వచక్షుస్తతో హ్యజః।

యథా సర్వేషు గాత్రేషు ప్రధానం గీయతే శిరః ॥ 79 ॥

భవేఽస్మిన్ప్రాకృతానాం తు న తథా తస్య సత్తమ।

సమత్వాత్పావనత్వాచ్చ సిద్ధస్సర్వశిరాః ప్రభుః ॥ 80 ॥

యథాఽనన్తర(1)సాస్సర్వే తస్య సన్తి సదైవ హి।

సర్వత్ర శాన్తరూపస్య అతస్సర్వముఖః స్మృతః ॥ 81 ॥

(1. రతాః S. & C. L.)

శబ్దరాశిర్యతో విద్ధి స ఏవ పరమేశ్వరః।

సర్వతః శ్రుతిమాంశ్చాతో యథా దృక్శ్రావకోరగః ॥ 82 ॥

అయఃపిణ్డే యథా వహ్నిర్భిన్నస్తిష్ఠత్యభిన్నవత్।

తద్వత్సర్వమిదం దేవో వ్యావృ(పృ?)త్య పరితిష్ఠతి ।। 83 ।।

నిర్మలే దర్పణే యద్వత్కిఞ్చిద్వస్త్వభితిష్ఠతి।

న చ తద్దర్పణస్యాస్తి అస్తి తస్య చ తద్ద్విజ ।। 84 ।।

సేన్ద్రియైస్తు గుణైరేవం సంయుక్తశ్చాపి వర్జితః।

అస్మిన్మాయామయే విశ్వే వ్యాపీ సర్వేశ్వరః ప్రభుః ।। 85 ।।

సర్వదా విధ్యసక్తశ్చ యథాఽమ్బుః పుష్కరచ్ఛదే।

సర్వభృద్వైశ్వరూప్యాచ్చ అమోఘత్వాచ్చ నిర్గుణః ।। 86 ।।

ఉదాసీనవదాసీనో గుణానాం గుణభుక్ తతః।

సర్వదాఽన్తర్గతస్యైవ కుమ్భస్య చ యథోదకమ్ ।। 87 ।।

తథా సర్వస్య జగతో బహిరన్తర్వ్యవస్థితః।

ఘటసంస్థం యథాఽఽకాశం నీయమానం విభావ్యతే ।। 88 ।।

నాకాశం కుత్రచిద్యాతి నయనాత్తు ఘటస్య చ।

చలాచలత్వమేవం హి విభోశ్చైవానుమీయతే ।। 89 ।।

బహుష్వమ్బుజపత్రేషు వేధం కుర్వన్క్రమాత్క్రమాత్।

కాలవచ్చాతిసూక్ష్మత్వాన్న సదాఽప్యుపలభ్యతే ।। 90 ।।

అజ్ఞానాచ్చాతిదూరస్థం జ్ఞానాత్సమ్భావ్యతే హృది।

యదా తదా సమీపస్థం స్వసంవేద్యశ్చిదాత్మకః ।। 91 ।।

ఆకాశస్య (శః స ?) చ యో వాయుస్తద్ద్వయోరప్యభేదతః (దితా ?)

తథా తస్య(స్యా ?) విభక్త్యైక్యం భూతానాం హి పరస్య చ ।। 92 ।।

చేతనాచేతనాస్సర్వే భూతాః స్థావరజఙ్గమాః।

పూరితాః పరమేశేన రసేనౌషధయో యథా ।। 93 ।।

ఏకేనాభిన్నరూపేణ భూతభృత్త్వేన హేతునా।

యథైవ సూర్యాధీనే తు ప్రకాశతమసీ ద్విజ ।। 94 ।।

తద్వత్సృష్టి ససంహారాం స్వతన్త్రః ప్రకరోతి చ।

ప్రకాశో జ్యోతిషాం తచ్చ శ్రోత్రాదీనాం యథా మనః ।। 95 ।।

శబ్దాదికే న సందృష్టే (1)తథాఽపి శ్రుణుతేఽన్యథా।

తమసోఽన్యో యథాఽలోకశ్చాజ్ఞానాత్తత్పరస్తథా ।। 96 ।।

(1. తతోపి C. L.)

జ్ఞానం తదేవ జ్ఞేయం చ వహ్నేర్జ్వాలా యథైవ హి।

వర్ణైర్విరహితం సర్వైర్నిరూపత్వాత్సితాదికైః ।। 97 ।।

మధురాదిరసైస్తద్వత్కల్పనారహితం యతః।

మయూరకణ్ఠవత్సర్వైర్వర్ణైస్తదుపచర్యతే ।। 98 ।।

అనుభావాద్రసానాం చ తథా సర్వరసాత్మకః।

సర్వవర్ణరసైర్హీనో యుక్తస్చాతస్స్మృతోఽచ్యుతః ।। 99 ।।

సర్వజ్ఞస్సర్వవేత్తృత్వాద్ధర్మస్సర్వత్ర దర్శనాత్।

సామ్యాత్సర్వేశ్వరశ్చైవ యతస్సర్వజ్ఞతాదిభిః ।। 100 ।।

యుక్తశ్చానన్తస్సర్వశక్తిః షాడ్గుణ్యమహిమాన్వితః।

స్వాధీనశ్చ స్వతన్త్రత్వాత్పురాణత్వాదనాది తత్ ॥ 101 ॥

న హ్యస్యాన్తోఽస్త్యతోఽనన్తస్తృప్తత్వాద్దుః ఖవర్జితః।

అమూర్త ఏవ సర్వేశో హ్యభ్యాసాదుపలభ్యతే ॥ 102 ॥

యథా కాష్ఠాన్తరాద్వహ్నిర్ఘృతం క్షీరాన్తరాద్యథా।

స్వానుభావాద్వినా నైవ వక్తుం సంయుజ్యతే యథా ॥ 103 ॥

మాధుర్యమిక్షుసంస్థం చ అమూర్తముపలభ్యతే।

ఏవం స్వదేహగం దేవం పరమాత్మానమవ్యయమ్ ॥ 104 ॥

హేయోపాదేయరహితం సుసితానన్దవిగ్రహమ్।

ప్రమాణైరపరిచ్ఛేద్యం యతస్సంవిన్మయం మహత్ ॥ 105 ॥

విభాతి హృదయాకాశే యేషాం మాయావివర్జితమ్।

ఏష నారాయణో దేవస్సర్వోపాధివివర్జితః ॥ 106 ॥

స్వాత్మసంవేదనత్వాద్ధ్యే వినా లక్ష్యః పరః ప్రభుః।

తమాశ్రయస్వానిర్దేశ్యం జ్ఞానేన పరమేణ చ ।। 107 ।।

యచ్చోపమానై రహితం వ్యవహారైర్ధియోఽక్షగైః।

కారణం తదనౌపమ్యం యే విదన్త్యభయాస్తు తే ।। 108 ।।

భావాతీతం పరం బ్రహ్మ స్ఫటికామలసన్నిభమ్।

మోక్షం యాన్తి చ తే ముక్తాః స్థితిస్తేషాం పరే పదే ।। 109 ।।

నానాభేదేన భేదానాం నివసత్యేక ఏవ హి।

న తస్య విద్యతే మానం న చ రూపం మహాత్మనః ।। 110 ।।

తేజోవాయ్వన్బుభావేన, పద్మసూత్రాయుతాయుతాత్।

కోఠ్యంశేన తు మానేన సుసూక్ష్మేషు స్థితోఽణుషు ।। 111 ।।

కిఞ్చిచ్చ తేభ్యః స్థూలేషు (1)స్థూలజ్యోతిః పురోదితాత్।

ప్రమాణాత్సంస్థితో వ్యాపీ పరమాత్మా హ్యధోక్షజః ।। 112 ।।

(1. స్థూలత్వేన C. L. 1 స్థూలవచ్చ A.)

వాయ్వాత్మనా స భూతానాం స్థితః కుటిలభావినామ్।

సర్గో రూపేణ ధాతూనాం పార్థివానామశేషతః ।। 113 ।।

స్థితఃషడ్రసరూపేణ సర్వౌషధిషు సర్వగః।

అనేకాబిస్చ సంజ్ఞాభిస్తమవ్యయముపాసతే ।। 114 ।।

ఈశ్వరత్వేన విప్రేన్ద్ర పురుషత్వేన చైవ హి।

శివసూర్యాత్మకత్వేన సోమత్వేన తథైవ చ ।। 115 ।।

అగ్నీషోమాత్మకత్వేన శబ్దత్వేనాపి వై పునః।

జ్యోతిర్జ్ఞానాత్మకత్వేన కాలత్వేన చ నారద ।। 116 ।।

జీవక్షే(1)త్రాత్మకత్వేన భూతాత్మత్వేన వై తథా।

ఏవమేకః పరో దేవో నానాశక్త్యాత్మరూపధృత్ ।। 117 ।।

(1. క్షేత్రజ్ఞకత్వేన C. L.)

నారాయణః పరం బ్రహ్మ నిష్ఠా సన్బ్రహ్మవేదినామ్।

[సనిదర్శనముపాసకానాం బ్రహ్మసమ్ప్రత్తినిరూపణమ్] 4-16

యద్వన్మహాపురస్యాన్తర్యాయినః ప్రవిశన్తి చ ॥ 118 ॥

సర్వదిగ్బహునిర్మాణ(?)స్తద్వద్విష్ణోరుపాసకాః।

ధ్యేయేష్వీశ్వరభూతేషు ధ్యాయినస్తు సదైవ హి ॥ 119 ॥

విశన్తి క్షీణమోహాశ్చ యథా క్షీణామృతా ద్విజ।

కలా యా ఐన్దవాస్సూర్యే తద్వద్విష్ణౌ చ యోగినః ॥ 120 ॥

మేఘాద్ధారాగణేనైవ పృథగమ్బుగతం క్షితౌ।

ప్రాప్నోత్యైక్యం తథా సర్వే భగవత్యపి యోగినః ॥ 121 ॥

యథాఽనేకేన్ధనాదీని సంప్రవిష్టాని పావకే।

అలక్ష్యాణి చ దగ్ధాని తద్బ్రహ్మణ్యుపాసకాః ॥ 122 ॥

సరిత్సఙ్ఘాద్యథా తోయం సంప్రవిష్టం మహోదధౌ।

అలక్ష్యశ్చోదకే భేదః పరస్మిన్ యోగినాం తథా ॥ 123 ॥

ఉపాసతే యమాత్మజ్ఞా యతస్సూర్యో విరాజతే।

తమాశ్రయ మునే శశ్వద్యస్య కోఽ్యంశజా వయమ్ ॥ 124 ॥

తథా సహస్రమూర్ధా యః సహస్రాక్షస్సహస్రపాత్।

సహస్రబాహుభిః పూర్ణస్సహస్రాత్మధరః ప్రభుః ।। 125 ।।

సహస్రదీప్తిభిః స్పీతః శ్రీనివాసః కిరీటవాన్।

శ్రీవత్సవక్షా విప్రేన్ద్ర కౌస్తుభాద్యైరలఙ్కృతః ।। 126 ।।

చన్ద్రార్కౌ నయనోద్దేశే జిహ్వాసఙ్జ్ఞే(స్థానే?)సరస్వతీ।

యస్యోచ్ఛ్వాసశ్చ పవనస్తస్మాదూర్ధ్వస్తు కావధౌ (?) ।। 127 ।।

శ్రోత్రోద్దేశే దిశో యస్య విదిశో యస్య బాహవః।

పాతాలాదౌ తలం యస్య విజ్ఞేయం పాదసన్తతౌ ।। 128 ।।

ప్రభా యస్య చ కాలాగ్నిర్జీమూతాః (2)కేశసన్తతిః।

రోమాణి యస్య విబుధా ఋషయో రోమకూపగాః ।। 129 ।।

(2. కచ.)

ముఖేఽగ్నిరాపస్స్వేదో వై గ్రహా ఋక్షాదయో మలమ్।

మలమస్యోపచారత్వాన్నత్వేవం పరమార్థతః ।। 130 ।।

ఇదముక్తం మయా బ్రహ్మన్ బ్రహ్మతత్త్వం యథార్థతః।

యజ్జ్ఞాత్వా న పునర్భూయో భవమేష్యసి సఙ్కులమ్ ।। 131 ।।

ఖవత్సర్వగతం చైవ యద్యప్యస్మింశ్చరాచరే।

స్థితం జ్ఞానం వినా విప్ర తథాఽపి హి సుదుర్లభః ।। 132 ।।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం శుద్ధసర్గబ్రహ్మతత్త్వాఖ్యానం నామ చతుర్థః పటలః।

* * * * *

పటలః - 5

అథ బ్రహ్మజ్ఞానోత్పత్త్యాఖ్యానం నామ పఞ్చమః పటలః 5-1

నారద :---

బ్రహ్మభిన్నం విభో జ్ఞానం శ్రోతుమిచ్ఛామి తత్త్వతః।

యేన సమ్ప్రాప్యతే జ్ఞేయమన్తఃకరణసంస్థితమ్ ।। 1 ।।

[జ్ఞానస్య యోగాభ్యాసైకలభ్యత్వమ్] 5-2

శ్రీభగవాన్ ---

సర్వోపాధివినిర్ముక్తం జ్ఞానమేకాన్తనిర్మలమ్।

ఉత్పద్యతే(1) హి యుక్తస్య యోగాభ్యాసాత్క్రమేణ తత్ ।। 2 ।।

(1. తేఽభి A)

తేన తత్ప్రాప్యతే విప్ర అన్యథా దుర్లభం భవేత్।

నారద :---

కథమేవంవిధం జ్ఞానముత్పద్యేత జగత్ప్రభో ।। 3 ।।

యతస్స్యాజ్జ్ఞేయసమతా ఏతద్విస్తరతో వద।

[భగవచ్ఛక్తిసామర్థ్యాద్గుణసామ్యాపత్త్యా స్వాత్మస్వరూపజిజ్ఞాసోత్పత్తిః] 5-3

శ్రీభగవాన్ ---

సంసారపాదపస్థానాం ఫలానాం చైవ నారద ।। 4 ।।

పక్వకర్మరసానాం చ భ్రాన్తానాం భవసాగరే।

భగవచ్ఛక్తిసామర్థ్యాద్గుణసామ్యం భవేత్క్షణాత్ ।। 5 ।।

తత్సామ్యాత్కర్మసమతా జాయతే సమనన్తరమ్।

తత్సమత్వాద్విచారస్తు ప్రవర్తేతాత్మలాభదః ।। 6 ।।

కోఽహం కిమాత్మకశ్చైవ కిమిదం దుఃఖపఞ్జరమ్।

యత్రాహమసమాశ్వస్తస్సంస్థితస్సర్వదైవ హి ।। 7 ।।

ఇతి మత్త్వా తతో యాతి నిష్పన్నస్య గురోర్గృహమ్।

[వివిదిషయోపసన్నస్య శిష్యస్యాధికారానుగుణముపాయే నియోజ్యత్వమ్] 5-4

జ్ఞాత్వా తస్యాతురత్వం చ సర్వజ్ఞో గురుమూర్తిగః ।। 8 ।।

భాతి (వ?) వ్యాపృతికం బుధ్వా తం తథా వినియోజయేత్।

సోపలబ్ధే తు నిర్బీజే స్వసామర్థ్యాత్పరే పదే ।। 9 ।।

నిర్వాణే తు నిరాతఙ్కే సానన్దే చిన్మయే తు వా।

మా౯న్తేఽధిక్రియమ్(?) వాఽపి భోగమోక్షప్రదక్షమే ।। 10 ।।

[స్వాధికారానుగుణం మన్త్రారాధనే ప్రవృత్తస్య జ్ఞానోదయప్రకారః] 5-5

మన్త్రారాధనసక్తస్తు తత్సిద్ధీనామలోలుపః।

భక్తస్తద్ధ్యాననిష్ఠశ్చ తత్క్రియాపరమో మహాన్ ।। 11 ।।

తదాద్యభిముఖాకాంక్షీ బ్రహ్మచర్యవ్రతే స్థితః।

భవం భావయతే సమ్యక్ దుఃఖశోకప్రదం మహత్ ।। 12 ।।

అనిత్యమధ్రువం కష్టం జరామరణసఙ్కులమ్।

ద్వన్ద్వయోగభయాక్రాన్తమపర్యాప్తమనశ్వరమ్ ।। 13 ।।

సదైతచ్చిన్తనాచ్చశ్వత్తథా మన్త్రాద్యనుగ్రహాత్।

నియమాచ్చాపి శారీరాత్పరం వైరాగ్యమావహేత్ ।। 14 ।।

వైరాగ్యాచ్చ తతో విప్ర విషయైః కలుషీకృతమ్।

శరత్కాలే జలం యద్వచ్చిత్తమేతి ప్రసన్నతామ్ ।। 15 ।।

ప్రసన్నస్థిరతాం యాతి నిస్తరఙ్గ ఇవోదధిః।

నివాతాచలదీపాభమచలం బోధసమ్ముఖమ్ ।। 16 ।।

యత్తచ్చిత్తమివా(మథా)పన్నః పుమాంశ్చైతన్యలక్షణః।

సంబోధం చ తదాప్నోతి తజ్జ్ఞానం పరమం స్మృతమ్ ।। 17 ।।

సైవ చిద్ధృదయాకాశే హ్యుదేత్యాదిత్యవత్క్రమాత్।

తేనాధిగమ్యతే జ్ఞేయం యద్వత్సూర్యోదయాజ్జగత్ ।। 18 ।।

సమ్బోధో జ్ఞేయనిష్ఠా సా తదాఽఽయాతి శనైశ్శనైః।

తదా సమరసత్వం హి సహ తేనైవ తస్య హి ।। 19 ।।

జ్ఞేయజ్ఞప్తికరం జ్ఞానం క్రమోపేతం చ నారద।

నిర్వాణదమసఙ్కీర్ణమిదం తే సంప్రకాశితమ్ ।। 20 ।।

యుక్తితస్తదభిన్నం చ భేదవత్ప్రతిభాతి యత్।

తథాఽపీదం స్వభావేన విద్ధి నాతః పరం తు వై ।। 21 ।।

విద్యతే బ్రహ్మశార్దూల కిం వా తత్ర ప్రవర్తతే।

యథేదం తే మయా విప్ర స్వాలోకం ప్రకటీకృతమ్ ।। 22 ।।

అనుభూతం న భూయస్త్వం మయా వస్తుం హి శక్ష్య(1)సే।

[బ్రహ్మమో దురవబోధత్వమ్] 5-6

అవాచ్యే వర్తతే కుత్ర వాగ్ వై సంవేదనం వినా ।। 23 ।।

(1. క్యతే C. L.)

షణ్ణాం యద్వద్రసానాం చ స్వాదుత్వం నానుభూయతే।

ప్రాకృతైః సరణైస్తద్వన్నాభివ్యక్తిం(2) బహిర్వ్రజేత్ ।। 24 ।।

(2. క్తం C. L.)

కేవలం హ్యుపమానేన తత్ప్రత్యక్షం ప్రకాశ్యతే।

ప్రవర్తనార్థం మన్దానాం నామన్దానాం తు వై పునః ।। 25 ।।

యోగీ సమరసత్వేన వేదయ త్వం విచారతః।

(3)తస్మాత్త్వమేవ విప్రేన్ద్ర అనుభూతం స్థిరీకురు ।। 26 ।।

(3. సమత్వమేతత్ A.)

లయమేష్యసి యేనాత్ర (4)నిజానన్దే హ్యనూపమే।

భూతానన్దస్వరూపేణ త్యక్త్వా సమ్యక్పరిగ్రహమ్ ॥ 27 ॥

(4. నిరా A.)

నివేదితం మయా యత్తే తత్త్వాచ్యం న జాతు వై।

త్వయా యదనుభూతం చ తదానీం మయి మన్యసే ॥ 28 ॥

సర్వోపమానరహితం వాగతీతం స్వవేదనమ్।

అస్తీతి పరమం వస్తు నిరాలమ్బమతీన్ద్రియమ్ ॥ 29 ॥

ఆత్మన్యానన్దసంస్థస్య వ్యజ్యతే కరణైర్వినా।

కరణాః ప్రాకృతాస్సర్వే చిత్తజాశ్చ విశేషతః ॥ 30 ॥

[మన్త్రసమాఘ్యోర్మన్త్రస్య సుకరోపాయత్వమ్] 5-7

ఉపాయమత్ర మన్త్రౌఘాస్సమన్త్రాస్తే చ సిద్ధిదాః।

తస్మాన్ముద్రాదికరణా భావజాశ్చ సమాధయః ॥ 31 ॥

క్రియోపేతాస్తథా మన్త్రాః సర్వే సద్యస్తు(5)సాధకాః।

విఘ్నాయుతసహస్రం తు పరోత్సాహసమన్వితమ్ ।। 32 ।।

(5. వాచకాః C. 1.)

ప్రహరన్త్యనిశం తచ్చ సర్వ(స్యా)భిముఖస్య చ।

మన్త్రపూర్వం హి యత్కిఞ్చిత్సూల్ఽలం బ్రహ్మవ్యపేక్షయా ।। 33 ।।

విఘ్నజాలస్య సర్వస్య వీర్యధ్వంసకరం స్మృతమ్।

యథాగ్నేర్దాహసామర్థ్యముదకేన నిపాత్యతే ।। 34 ।।

మాయారూపస్తు విఘ్నౌఘో మన్త్రాద్యైరుపహన్యతే।

నికటస్థా యథా రాజ్ఞస్త్వన్యేషాం సాధయన్తి చ ।। 35 ।।

సిద్ధిం రాజోపగాం శీఘ్రమేవం మన్త్రాదయః పరమ్।

జ్ఞాత్వైవం సర్వదా విప్ర య ఆస్తే మత్పరాయణః ।। 36 ।।

అభీప్సితేన మార్గేణ నిష్పద్యేతాచిరాత్తు సః।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం బ్రహ్మజ్ఞానోత్పత్త్యాఖ్యానం నామ పఞ్చమః పటలః॥

* * * * *

పటలః - 6

అథ ముక్యమన్త్రోద్ధారో నామ షష్ఠః పటలః॥ 6-1

నారద :---

త్వత్ప్రసాదేన భగవన్సంవిల్లబ్ధా మయా పరా।

మనసశ్చఞ్చలత్వాచ్చ నహి మే స్థిరతాం వ్రజేత్ ॥ 1 ॥

అతః పూర్వోదితాన్సర్వానుపాయాన్కథయస్వ మే।

అశేషాంశ్చ క్రమేణైవ భోగమోక్షఫలప్రదాన్ ॥ 2 ॥

[మన్త్రనిరూపణారమ్భః]

శ్రీభగవాన్ ---

సాధు నారద పృష్టోఽహం సారభూతమిదం త్వయా।

మన్త్రపూర్వం హి వై సర్వం యత్త్వయా పరిచోదితమ్ ।। 3 ।।

తస్మాన్మన్త్రం ప్రవక్ష్యామి భుక్తిముక్తిప్రదం శుభమ్।

స్థూలసూక్ష్మస్వరూపేణ నానాసిద్ధిఫలప్రదమ్ ।। 4 ।।

శక్త్యఙ్గావరణోపేతమనేకాద్భుతదర్శనమ్।

[మాతృకాపీఠపరికల్పనాప్రకారః] 6-2

భూమిభాగే సమే శుద్ధే మృద్గోమయసులేపితే ।। 5 ।।

పఞ్చగవ్యేన సంసిక్తే చన్దనాద్యుపలేపితే।

నివాతే చ సుసంఛన్నే(1) ధూపైరప్యగివాసితే ।। 6 ।।

(1. సుసంప A.)

మృదుకల్హారకుసుమైః కేవలైః కుసుమైః శుభైః।

ప్రణవాదినమోన్తేన స్వనామ్నా పూజ్య వై పురా ।। 7 ।।

పరిజప్యాథ బహుశో మృదం భూమౌ ప్రసార్య చ।

చతురశ్రం సువృత్తం చ ద్విహస్తం హస్తమేవ వా ।। 8 ।।

సుసమం మాతృకాపీఠం కృత్వా ప్రస్తార్య తామపి।

[అక్షరేషు విభావ్యో భగవతః స్థితిభేదః] 6-3

ఏకైవ భిన్నవర్గా చ వర్గాన్తేఽప్యసమాక్షరాః ।। 9 ।।

షోడశాక్షర ఆద్యస్తు అకారాద్యో ద్విజోత్తమ।

విసర్గాన్తస్థితస్తస్మిన్నగ్నిషోమాత్మకః ప్రభుః ।। 10 ।।

పఞ్చాచర్ణానాం తు పఞ్చానాం వర్గాణాం పరమేశ్వరః।

(1)సుస్థితః కాదిమాన్తానాం తత్త్వాత్మత్వేన సర్వదా ।। 11 ।।

(1. సం. Y)

జాగ్రదాదిక్రమేణైవ స్థితోఽవస్థాత్మనాత్ర వై।

యాదివాన్తే చతుర్వర్ణే వర్గే విప్రేన్ద్ర (2)సత్తమే ।। 12 ।।

(2. సప్త. Y)

తుర్యాతీతాత్మరూపేణ శాదిక్షాన్తేషు సంస్థితః।

ఆలోకస్తీక్ష్ణతా వ్యాప్తిర్గ్రహణం క్షేపణేరణే ।। 13 ।।

పాకః ప్రాప్తిరితి హ్యష్టౌ సూర్యభాగే వ్యవస్థితాః।

అకారాదిషు హ్రస్వేషు వర్ణేష్వేతేష్వనుక్రమాత్ ।। 14 ।।

ద్రవతా శైత్యభావాశ్చ తృప్తిఃకాన్తిః ప్రసన్నతా।

రసతాఽఽహ్లాద్ ఆనన్దో హ్యష్టౌ చాన్ద్రాస్త్విమా మతాః ।। 15 ।।

ఆకారాదిషు దీర్ఘేషు సంస్థితా మాతృకాత్మనా।

అవినాభావరూపేణ అన్యోన్యేన సదైవ హి ।। 16 ।।

అష్టానామపి చాష్టౌ తు సంస్థితా బహిరన్తరే।

క్ష్మాదితత్త్వసమూహస్తు పురుషాన్తః క్రమేణ తు ।। 17 ।।

జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తం చ తుర్యమూర్ధ్వేఽత్ర వర్తతే।

సంస్థితః పరమాలోకశబ్దో నిత్యోదితః పరః ।। 18 ।।

పరానన్దశ్చ సమతా వేద్యవేదకవర్జితః।

స్వరూపమేతత్కథితం తుర్యాతీతాత్మనో విభోః ।। 19 ।।

[ఏవం భగవతః స్థితిం విభావ్యోల్లిఖ్యమానానామక్షరాణం భగవన్మాతృకాదేహరూపతా] 6-4

ఇతి వర్ణప్రభావం చ వ్యాపకం చానుభూతిగమ్।

బుధ్వా చ లిపిరూపేణ సంలిఖేద్యేన కేనచిత్ ।। 20 ।।

సంవేద్యోఽపి జనేనైవ న లిపిర్విప్ర మాతృకాః।

పరమః పురుషో దివ్యో యోఽనుభూతః పురా త్వయా ।। 21 ।।

తస్యాయం మాతృకాదేహః చతుర్ధా సంవ్యవస్థితః।

[మాతృకాయాః స్వవిగ్రహే న్యాసక్రమః] 6-5

సూత్రేణ మణయో యద్వత్ప్రోతాస్త్వేకేన నారద ।। 22 ।।

తద్వద్వర్ణా మయా తన్తుస్వరూపేణావ్యయాత్మనా।

ఇతి చేతసి వై కృత్వా మన్త్రానుద్ధరతే చ యః(1) ।। 23 ।।

(1. యత్ CL.)

దృష్టాదృష్టఫలప్రాప్తిస్తస్య మన్త్రాత్ప్రజాయతే।

ఏవం స్వవిగ్రహే న్యస్య మాతృకాం మన్త్రమాత్రకామ్ ।। 24 ।।

వస్తుపూర్ణేషు తత్త్వేషు స్వేషు స్వేషూదితేషు చ।

స్నాత్వా శుక్లామ్బరధరస్స్రక్చన్దనవిభూషితః ।। 25 ।।

[మన్త్రమాతృకోద్ధారక్రమః] 6-6

తామేవ ప్రస్తరేన్మన్త్రీ అష్టవర్గాం పృథక్స్థితామ్।

అష్టారే తు మహాచక్రే మధ్యతః సువిభూషితే ।। 26 ।।

ప్రాగరాది క్షకారాన్తమవర్గాదిక్రమేణ తు।

మధ్యతః ప్రణవం లిఖ్య వర్ణచక్రం ప్రభుం పరమ్ ।। 27 ।।

ఏకైకం తు స్వసంజ్ఞాభిశ్చక్రారేష్వక్షరం లిఖేత్।

యావన్నిష్పద్యతే వర్గస్స్థితః స్వైస్స్వైరరాన్తరే ।। 28 ।।

స్వాఖ్యాఞ్జనసంయుక్తాం మాతృకామగ్రతో యజేత్।

[మాతృకాపూజనప్రకారః] 6-7

పాద్యార్ఘ్యపుష్పధూపేన దీపేన చ విలేపనైః ।। 29 ।।

ఫలమూలాదినైవేద్యైరోంనమోమన్త్రమాతృకే।

సంపూజ్యశ్చ తతో భక్త్యా మాతృకావిగ్రహః పుమాన్ ।। 30 ।।

ప్రాగుక్తేన స్వనామ్నా వై ప్రణత్యా ప్రణవేన చ।

స్వాభిధాభిః క్రమేణాతో హ్యేకైకం చాక్షరం యజేత్ ।। 31 ।।

మధ్యాహ్నభాస్కరాకారం ప్రస్ఫురన్తం విచిన్త్య చ।

[భగవద్రూపాణామక్షరాణామకారాదిక్రమేణాభిధాభేదః] 6-8

అకారశ్చాప్రమేయశ్చ ప్రథమో (భవో) వ్యాపకః స్మృతః ।। 32 ।।

ఆదిదేవస్తథాఽఽకార ఆనన్దో గోపనః స్మృతః।

రామసంజ్ఞ ఇకారశ్చ ఇష్ట ఇద్ధః ప్రకీర్తితః ।। 33 ।।

ఈకారః పఞ్చ బిన్దుర్వై (2)విష్ణోర్మాయా ద్విజాధిప।

ఉకారో భువనాఖ్యశ్చ ఉద్దామ ఉదయస్తథా ।। 34 ।।

(2. విష్ణు CL.)

ఊకార ఊర్ఙ్వో లోకేశః ప్రజ్ఞాధారస్తథైవ చ।

సత్యశ్చ ఋత్తధామా చ ఋకారస్స తు చాఋకశః ।। 35 ।।

ఋకారం విష్టరం విద్ధి జ్వాలా సైవ (1)ప్రసారణమ్।

లిఙ్గాత్మా భగవాన్ప్రోక్తో ఌకారస్తారకస్స్మృతః ।। 36 ।।

(1. ప్రధా A.)

ౡకారో దీర్ఘఘోణశ్చ దేవదత్తో విరాట్ స తు।

త్ర్యశ్ర ఏకారసంజ్ఞస్తు జగద్యోనిరిగ్రహః ।। 37 ।।

ఐశ్వర్యం యోగధాతా చ ఐ సమైరావణస్స్మృతః।

ఓకార ఓతదేహశ్చ ఓదనస్స చ విక్రమీ ।। 38 ।।

ఔర్వోఽథ భూధారాఖ్యశ్చ ఔస్స్మృతో హ్యౌషధాత్మకః।

త్రైలోక్యైశ్వర్యదో వ్యాపీ వ్యోమేశోఽఙ్కార ఏవ చ ।। 39 ।।

విసర్గః సృష్టికృత్ఖ్యాతో హ్యకారః పరమేశ్వరః।

కమలశ్చ కరాళశ్చ కకారః ప్రకృతిః పరా ।। 40 ।।

ఖకారః ఖర్వదేహశ్చ వేదాత్మా విశ్వభావనః।

గదధ్వంసీ గకారశ్చ గోవిన్దస్స గదాధరః ।। 41 ।।

ఘకారశ్చైవ ఘర్మాంశుస్తేజస్వీ దీప్తిమాన్స్మృతః।

ఙకార ఏకదంష్ట్రశ్చ భూతాత్మా విశ్వభావకః ।। 42 ।।

చకారశ్చంచలశ్చక్రీ చన్ద్రాంశుస్స చ కథ్యతే।

ఛకారః ఛలవిధ్వంసీ ఛన్దశ్ఛన్దఃపతిః స్మృతః ।। 43 ।।

అజితో జన్మహన్తా చ జకారస్స చ శాశ్వతః।

ఝషో ఝకారః కథితః సామాత్మా సామపాఠకః ।। 44 ।।

ఉత్తమస్త్వీశ్వరాఖ్యశ్చ ఞకారస్తత్త్వధారకః।

చాన్ద్రీ టకార ఆహ్లాదో విశ్వాప్యాయకరః స్మృతః ।। 45 ।।

ఠకారః కౌస్తుభః ప్రోక్తో నేమిర్ధారాధరస్తథా।

డకారో దణ్డధారశ్చ మౌసలోఽఖణ్డవిక్రమః ।। 46 ।।

ఢకారో విశ్వరూపశ్చ వృషకర్మా ప్రతర్దనః।

ణకారోఽభయదశ్శాస్తా వైకుణ్ఠః పరికీర్తితః ।। 47 ।।

తాలలక్ష్మా తకారశ్చ వైరాజస్రగ్ధరస్స్మృతః।

ధన్వీ భువనపాలశ్చ థకారస్సర్వరోధకః ।। 48 ।।

దత్తావకాశో దమనో దకారశ్శాన్తిదః స్మృతః।

ధకారః శార్ఙ్గధృ(1)ద్ధర్తా మాధవశ్చ ప్రకీర్తితః ।। 49 ।।

(1. ద్ధామా A)

నరో నారాయణః పన్థా నకారస్సముదాహృతః।

పకారః పద్మనాభశ్చ పవిత్రః పశ్చిమాననః ।। 50 ।।

ఫకారః ఫుల్లనయనో లాఙ్గలీ శ్వేతసంజ్ఞికః।

బకారో వామనో హ్రస్వః పూర్ణాఙ్గస్స చ గీయతే ।। 51 ।।

భల్లాయుధో భకారశ్చ జ్ఞేయస్సిద్ధిప్రదో ధ్రువః।

మకారో మర్దనః కాలః ప్రధానః పరిపఠ్యతే ।। 52 ।।

చతుర్గతిర్యకారస్తు స సూక్ష్మశ్శఙ్ఖ ఉచ్యతే।

అశేషభువనాధారో రోఽనలః కాలపావకః ।। 53 ।।

లకారో విబుధాఖ్యస్తు ధరేశః పురుషేశ్వరః।

వరాహశ్చామృతాధారో వకారో వరుణస్స్మృతః ।। 54 ।।

శకారః శఙ్కరః శాన్తః పుణ్డరీకః ప్రకీర్తితః।

నృసిహ్మశ్చాగ్నిరూపశ్చ షకారో భాస్కరస్తథా ।। 55 ।।

సకారశ్చామృతం తృప్తిస్సోమస్తు పరిపఠ్యతే।

సూర్యో హకారః ప్రాణస్తు పరమాత్మా ప్రకీర్తితః ।। 56 ।।

అనన్తేశః క్షకారస్తు వర్గాన్తో గరుడస్స్మృతః।

అశేషసంజ్ఞా వర్ణానామిత్యేతాః పరికీర్తితాః ।। 57 ।।

అనులోమవిలోమే నర్ణాద్వర్ణస్య వై పునః।

సంఖ్యా సంజ్ఞా చ యా సమ్యక్సామాన్యా సా మహామతే ।। 58 ।।

[భగవదంశభూతానామక్షరాణామఙ్గాఙ్గిభావేన మిథఃసఙ్ఘాతానాం మన్త్రోత్పత్తిహేతుతా]

ఏతే భగవదంశాశ్చ శబ్దా భాస్వరవిగ్రహాః।

కారణం సర్వమన్త్రాణాం భగవచ్ఛక్తిబృంహితాః ।। 59 ।।

పరస్పరాఙ్గభావేన మన్త్రోత్పత్తిం(2) వ్రజన్తి చ।

చరాచరేఽస్మింస్తన్నాస్తి యదమీభిర్న భావితమ్ ।। 60 ।।

కృత్త్వైవం భావగాం వ్యాప్తిం వర్ణానాం (3)పూజనక్రియా।

[పన్త్రోద్ధారక్రమః] 6-9

స్వహృచ్చక్రేఽథ భూమిష్ఠే తతో మన్త్రాన్సముద్ధరేత్ ।। 61 ।।

(3. పూజనం త్రిధా. Y)

వర్గాన్తమాద్యం బీజం తు సప్తవర్గాద్విభేదితమ్।

పఞ్చబిన్దుయుతం మూర్ధ్ని వ్యోమేశేన నియోజితమ్ ।। 62 ।।

ఇదం బీజవరం దివ్యం సర్వకామఫలప్రదమ్।

అనన్తేశాత్తృతీయం తు స్వరవర్గాన్తయోజితమ్ ।। 63 ।।

ద్వితీయం తస్య తద్బీజం జరామృత్యుభయాపహమ్।

స్వరాద్యం పఞ్చమం చైవ పఞ్చవింశేన యోజితమ్ ।। 64 ।।

తయోరాద్యం లిఖేద్బీజం భోగమోక్షప్రదం శుభమ్।

నమస్కారపదోపేతం సర్వశక్త్యాశ్రయం ప్రభుమ్ ।। 65 ।।

ఏతద్వర్ణత్రయం దేహః స్థూలభాసో మమ ద్విజ।

భూతదే(1)హవ్యపేక్షాయాం కిఞ్చిత్సూక్ష్మశ్చ నారద ।। 66 ।।

(1. భేద A)

పరమూర్త్యన్తరేణైవ స్థూల ఏవ విభాతి చ।

అత్యుత్కృష్టగుణైర్యుక్తో హ్యదృశ్యో యస్య కస్యచిత్ ।। 67 ।।

అపి చేత్కేవలస్సర్వామర్థసిద్ధిం ప్రయచ్ఛతి।

కిం పునర్మూర్తిమన్త్రేణ ద్వాదశార్ణేన సంయుతః ।। 68 ।।

పదం నారాయణాయేతి కుర్యాద్విశ్వాత్మనే తతః।

హీం స్వాహాకారసంయుక్తో మూర్తిమన్త్రో హ్యయం స్మృతః ।। 69 ।।

[మన్త్రమహిమానువర్ణనమ్] 6-10

సఙ్కల్పాకల్పరూపస్తు త్ర్యర్ణస్యాద్యోదితస్య చ।

అణిమాదిగుణాధారః పాతాలోత్థానసిద్ధిదః ।। 70 ।।

మోక్షదో మోక్షకామస్య భోగకామస్య భోగదః।

రాజ్యదో రాజ్యకామస్య ధనకామస్య భూతిదః ।। 71 ।।

యాన్యాన్ప్రార్థయతే కామాన్సర్వాన్వై సాధకాయ చ।

ద(దా)త్యుచ్చారమాత్రేణ సమ్యక్తద్భావితాత్మనే ।। 72 ।।

[దేవతాధ్యానమ్] 6-11

అనాదినిధనం దేవం జగత్స్రష్టారమీశ్వరమ్।

ధ్యాయేచ్చతుర్భుజ విప్ర శఙ్ఖచక్రగదాధరమ్ ।। 73 ।।

చతుర్వక్త్రం సునయనం సుకాన్తం పద్మపాణినమ్।

వైకుణ్ఠం నరసిహ్మాస్యం వారాహం కపిలాననమ్ ।। 74 ।।

శుక్లం ఖగేశ్వరారూఢం సర్వాభర్ణభూషితమ్।

సర్వలక్షణసంపన్నం మాల్యామ్బరధరం విభుమ్ ।। 75 ।।

కిరీటకౌస్తుభధరం కర్పూరాలిప్తవిగ్రహమ్।

సూర్యాయుతసహస్రాభం సర్వదేవనమస్కృతమ్ ।। 76 ।।

[లక్ష్మ్యాదీనాం భగవద్రూపే నిత్యసాన్నిధ్యమ్] 6-12

లక్ష్మీః కీర్త్ిర్జయా మాయా దేవ్యస్తస్యాశ్రితాస్సదా।

స్వశక్తినిచయోపేతా నిరాకారాస్తు నిష్కలాః ।। 77 ।।

సూర్యస్య రశ్మయో యద్వదూర్మయశ్చామ్బుధేరివ।

సర్వైశ్వర్యప్రభావేన కమలా శ్రీపతేస్తథా ।। 78 ।।

నానావిశేషలక్ష్మీభిః కోటిసఙ్ఖ్యాభిరావృతా।

కీర్త్ిస్తథావిధేర్దేవ (నైవ) విధినా విగ్రహే విభోః ।। 79 ।।

తన్నాస్తి యన్న హి తయా వ్యాప్తం సామాన్యదేహయా।

యస్య యా చ యదా కీర్తిస్స్వసామర్థ్యాత్ప్రజాయతే ॥ 80 ॥

సా సా విప్ర స్మృతా సర్వా విశేషప్రతిపత్తిభిః।

జయా జయేశ్వరస్యైవం వ్యాప్తిమావేన సంస్థితా ॥ 81 ॥

యా కాచిద్విద్యతే మాయా జగత్యస్మిన్ సురాదిషు।

భగవన్మాయయోద్భూతాం తాం విద్ధి పరమాం తు వై ॥ 82 ॥

తదీయం నిష్కళం రూపం ముక్త్వా వై పారమార్థికమ్।

కోఽస్మింస్తత్త్వేదధౌ చాస్తి చతుర్ధా మునిసత్తమ ॥ 83 ॥

భగవచ్ఛక్తిభిస్సమ్యగాభిర్యోగవిభాగతః।

స్వాలోకజ్ఞానసామర్థ్యాత్సాకారత్వముపాగతాః ॥ 84 ॥

[లక్ష్మ్యాదీనాం ధ్యానప్రకారః] 6-13

ద్యాతవ్యాస్సాధకేన్ద్రేణ యస్య (స్త్రీశ్చ)(స్త్రియశ్చాస్య)స్వసిద్ధయే।

ఏకవక్త్రా ద్వినేత్రాశ్చ ద్విభుజాశ్చారుకుణ్డలాః ।। 85 ।।

పద్మగర్భనిభాః కాన్తా మేఖలాదామమణ్డితాః।

శ్వేతమాల్యామ్బరధరా హారకేయూరభూషితాః ।। 86 ।।

సర్వలక్షణసంపన్నాః పీనోన్నతపయోధరాః।

ప్రబుద్ధోత్పలవిస్తీర్ణలోచనాశ్చ స్మితాననాః ।। 87 ।।

చలద్ద్విరేఫపటలతుల్యైర్యుక్తాస్తథాఽలకైః।

లలాటతిలకైశ్చిత్రైర్వివిధైః పరిమణ్డితాః ।। 88 ।।

ఆరక్తాధరరక్తాశ్చ వంశముక్తాఫలద్విజాః।

అర్ధచన్ద్రలలాటాశ్చ శ్లక్ష్ణకుఞ్చితమూర్ధజాః ।। 89 ।।

పాశాఙ్కుశధరా దేవ్య(1): సర్వకామార్థసాధకాః।

పూర్వాదిదిగ్విభాగస్థాః కేసరారేషు నారద ।। 90 ।।

(1. వ్యాః CL.)

బద్ధపద్మాసనాశ్చైవ దేవదేవస్య సంముఖాః।

[లక్ష్మ్యాదిమన్త్రనిరూపణోపక్రమః]

మన్త్రాంస్తాసాం ప్రవక్ష్యామి పూజార్థం వివిధానథ ।। 91 ।।

యైస్సమారాదితాః శశ్వదభీష్టం సాధయన్తి చ।

మూలమన్త్రాద్ద్వితీయం యత్కేవలం బీజనాయకమ్ ।। 92 ।।

సామాన్యం హృదయం హ్యేతత్సర్వాసాం పరికీర్త్తితమ్।

మూర్త్తిమన్త్రచతుష్కం తు క్రమేణాసాం పృథక్శృణు ।। 93 ।।

[లక్ష్మీమన్త్రః] 6-14

ప్రణవం చోద్ధరేత్పూర్వం హృద్బీజం తదనన్తరమ్।

ద్విరక్షరే పదం లక్ష్మ్యై ప్రాఙ్గమోన్తం నివేశ్య చ ।। 94 ।।

తతః పరమశబ్దం తు తదన్తే పురుషేశ్వరమ్।

వర్గాన్తమాస్వరోపేతం వస్థితాయై పదం న్యసేత్ ।। 95 ।।

భూయస్తద్ధృదయం బీజం శ్రీం హ్రీం బీజద్వయం తతః।

స్వాహాసమన్వితం విప్ర ప్రణవాద్యం చ మన్త్రరాట్ ।। 96 ।।

మూర్తిమన్త్రసమేతస్తు లక్ష్మ్యాఖ్యో (2)ద్విదశాక్షరః।

[కీర్తిమన్త్రః] 6-15

హ్రీద్బీజం ప్రణవాద్యం తు పదం కీర్త్యై తతో నమః ।। 97 ।।

(2. ద్వా A.)

సదోదితానన్దపదం విగ్రహాయై పదం త్వను।

హ్రీం క్లీం స్వాహాసమేతస్తు ప్రాక్సంఖ్యం కీర్తిమన్త్రరాట్ ।। 98 ।।

[జయామన్త్రః] 6-16

హ్రీద్బీజం ప్రణవోపేతం జయాయై త్ర్యక్షరం నమః।

స్వరాద్యం(3) జితశబ్దశ్చ ధామా వర్ణద్వయం తతః ।। 99 ।।

(3. త్మా. A)

వస్థితాయై పదం కృత్వా తద్ధృద్బీజం న్యసేత్పునః।

అశేషభువనాధారావస్థితం చ తృతీయకమ్ ।। 100 ।।

వ్యోమేశపఞ్చబిన్దుస్స్యాత్స్వాహా తదను నారద (వై పదమ్)।

పర్ణద్విదశసంఖ్యశ్చ జయాఖ్యో మన్త్ర ఉత్తమః ।। 101 ।।

ప్రాగ్బీజం ప్రణవాద్యం చ మాయాయై చ తతో నమః।

మోహాతీతపదం చాథ నాన్తం తదను యోజయేత్ ।। 102 ।।

ద్వితీయస్వరసంయుక్తం దకారం తదనన్తరమ్।

శృతాయై త్ర్యక్షరశ్శబ్దౌ మాయాబీజం తతో భవేత్ ।। 103 ।।

ప్రధానమనలారూఢం చతుర్థస్వరభూషితమ్।

త్రైలోక్యైశ్వర్యదేనైవ యుక్తం స్వాహాన్తముద్ధరేత్ ।। 104 ।।

మాయామన్త్రశ్చ పూర్వేషాం వర్ణసంఖ్యాసమస్స్మృతః।

[హృదాద్యఙ్గమన్త్రనిరూపణమ్]

అఙ్గాని దేవదేవస్య కథయిష్యామి తత్త్వతః ।। 105 ।।

సన్నద్ధః సాధకో యైస్తు అవధ్యస్త్రిదశైరపి।

సాధయేత్సర్వకార్యాణి యాన్యాయుస్సుఖదాని చ ।। 106 ।।

భక్తస్తద్భావితాత్మా చ యది మన్త్రక్రియాపరః।

[హృన్మన్త్రః] 6-18

అనన్తపూర్వం యద్బీజం బిన్దుభూషితముద్ధరేత్ ।। 107 ।।

నమోఽన్తం ప్రణవాద్యం తు హృన్మన్త్రం విద్ధి నిష్కలమ్।

అస్యైవ మూర్తిమన్త్రో యస్తం తే వచ్మి యథాస్థితమ్ ।। 108 ।।

ప్రణవో బిన్దుసంభిన్నస్సూర్యస్సోమో విసర్గధృక్।

శుచిశబ్దం తతః కుర్యాదగ్నిరూపమథోద్ధరేత్ ।। 109 ।।

దకారవర్ణం తదను ప్రణవేనాప్యలఙ్కృతమ్।

హృదయాయా నమస్కుర్యాత్ హృన్మన్త్రో మూర్తిసంయుతః ।। 110 ।।

సప్తాదశాక్షరో విప్ర సర్వసిద్ధిప్రదాయకః।

[శిరోమన్త్రః] 6-19

ద్వితీయస్వరసంయుక్తం తదేవ శిరసి న్యసేత్ ।। 111 ।।

ఏవముద్ధృత్య చ తతస్తస్యాదౌ ప్రణవం న్యసేత్।

ప్రణతిం చావసానే తు మూర్ధానం విద్ధి నిష్కలమ్ ।। 112 ।।

మూర్తి_మన్త్రమథో వక్ష్యే అస్యైవానుచరస్తు యః।

ప్రోద్ధరేత్పద్మనాభాఖ్యం కేవలం తాదృశం త్వను ।। 113 ।।

అశేషభువనాధారం ఫలం తస్యావసానగమ్।

కాలపావకసంస్థం వై తం చ ఫాన్తం ద్విజోత్తమ ।। 114 ।।

అథోద్ధరేత్ప్రాణసంజ్ఞ మదనేనోపరి స్థితమ్।

శిరసే చ పదం పశ్చాత్స్వాహా శబ్దస్తదన్తగః ।। 115 ।।

త్రయోదశాక్షరం విద్ధి శిరోమన్త్రం తు నారద।

[శిఖామన్త్రః] 6-20

ప్రణవం ప్రథమం దద్యాత్సూర్యాఖ్యం తదనన్తరమ్ ।। 116 ।।

విష్ణునాఽలఙ్కృతం మూర్ధ్నా త్రైలోక్యైశ్వర్యదేన చ।

నమశ్చాస్యావసానే వై శి ఖామన్త్రశ్చ నిష్కలః ।। 117 ।।

మూర్తిమన్త్రమథాస్యైవ వచ్మి సర్వార్థసిద్ధిదమ్।

పద్మనాభశ్చ(భం చ)రారూఢం(1) దకారం శఙ్ఖమూర్ధ్వగమ్ ।। 118 ।।

(1. ఢః S)

కుర్యాత్తమోతదేహేన ప్రోతం యత్నేన నారద।

కేవలస్తాలలక్ష్మాతో రామోపేతో నరస్తతః ।। 119 ।।

శిఖాయై వౌషడన్తశ్చ శిఖామన్త్రో హ్యయం స్మృతః।

సార్ధత్రయోదశార్ణశ్చ నానాసిద్ధిఫలప్రదః ।। 120 ।।

[కవచమన్త్రః] 6-21

నతిప్రణవమద్యే తు ప్రాణం వ్యోమవిభూషితమ్।

పఞ్చమస్వరసంయుక్తం కవచార్ణం(2) వినిర్దిశేత్ ।। 121 ।।

(2. న్తం A)

(3)కృష్ణస్య మూర్తిమన్త్రే తు భుక్తిముక్త్యర్థసిద్ధిదమ్।

ప్రోద్ధరేచ్చఙ్కరాఖ్యం తు ఆనన్దేనాభ్యలఙ్కృతమ్ ।। 122 ।।

(3. ఉ Y)

వరాహస్థం తమేవాథ వైరాజం కేవలం తతః।

కేవలం పుణ్డరీకం తు కేవలం కాలపావకమ్ ।। 123 ।।

చతుర్గతిసమారూఢం వైకుణ్ఠం ప్రోద్ధరేత్తతః।

కవచాయ పదం కుర్యాద్ధుఙ్కారేణ విభూషితమ్ ।। 124 ।।

ఉభయాత్మైష ఉక్తస్తు మన్త్రః పఞ్చదశాక్షరః।

[నేత్రమన్త్రః] 6-22

నమోన్తః ప్రణవాద్యశ్చ ప్రాణో వ్యోమవిభూషితః ।। 125 ।।

(4)ఔకారస్వరసంయుక్తో నేత్రమన్త్రస్తు నిష్కలః।

పవిత్రమనలారూఢం కమలం గోపనాఙ్కితమ్ ।। 126 ।।

(4. ఆం. A)

కేవలం శఙ్కరశ్చాన్తే రారూఢం పశ్చిమాననమ్।

అజితశ్చామృతాధారస్సంస్థితం ప్రోద్ధరేత్తతః ॥ 127 ॥

ధరేశం కేవలం దద్యాన్నేత్రాయ త్ర్యక్షరం పదమ్।

తదన్తే చ వౌషట్ కుర్యాన్నేత్రమన్త్రో హ్యయం స్మృతః ॥ 128 ॥

త్రిపఞ్చవర్ణసంఖ్యస్తు సార్ధ్వార్ణో ద్విజ సిద్ధిదః।

[అస్త్రమన్త్రః] 6-23

నమః ప్రణవమధ్యస్థః పరమాత్మా హ్యనన్తరమ్ ॥ 129 ॥

సవిసర్గఃస ఏవాస్త్రం(1) మూర్తిమన్త్రసమన్వితమ్।

దత్త్వావకాశసంజ్ఞం వై మాయాభూషితవిగ్రహమ్ ॥ 130 ॥

(1. స్త్ర A.)

పవిత్రం స్రగ్ధరారూఢం తదూర్ధ్వే చోదనం న్యసేత్।

మదనం(2) సత్యసంస్థం చ పవిత్రం తాలలక్ష్మగమ్ ॥ 131 ॥

(2. దమనం A.)

భూయస్త(3)మనలస్థ చ కేవలం చ ధ్రువం తతః।

తదన్తే చాప్రమేయం తు సోమాఖ్యం చోద్ధరేత్తతః ।। 132 ।।

(3. స్థ. A)

వైరాజస్థం ద్విజశ్రేష్ఠ సోఽపి చానలసంస్థితః।

గోపనేనాఙ్కయేత్తం వై పిణ్డోఽయం చతురక్షరః ।। 133 ।।

కేవలం చ తతః సూక్ష్మం ఫట్కారపదభూషితమ్।

చతుర్దశస్వరం హ్యస్త్రమర్ద్ధాక్షరమన్వితమ్ ।। 134 ।।

[పూర్వం చతుర్వక్త్రతయోక్తస్య దేవస్య నృసిహ్మాద్యాస్యత్రయమన్త్రాః] 6-24

స్థితా నృసిహ్మపూర్వేషు తాన్వక్ష్యామి సమాసతః ।। 135 ।।

సదేహాశ్చ పృథగ్భాగే(4) సాఙ్గాస్సపరివారకాః।

దేవస్య వక్త్రమాత్రేణ ధ్యేయాః పూజ్యాశ్చ యత్నతః ।। 136 ।।

(4. గ్యా CL.)

విశ్వాప్యాయయుతం విప్ర ప్రణవం పూర్వముద్ధరేత్।

అజితఞ్చానలస్థం చ ఓదనేన సమన్వితమ్ ।। 137 ।।

చన్ద్రిణఞ్చోర్ధ్వతః కృత్వా వ్యాపనస్తస్య చోపరి।

ప్రోద్ధరేజ్జన్మహన్తారం తదధస్సామపాఠకమ్ ।। 138 ।।

కుర్యాచ్చానలసంస్థం చ ర్ఉర్ధ్వం వై తదధః పునః।

ఊర్ధ్వే(5) వ్యాపీ తథా హ్యద్రై భూధరశ్చ భవేత్క్రమాత్ ।। 139 ।।

(5. ఊర్ధ్వస్యాపి A.)

పిణ్డాక్షరమిదం విప్ర ద్వితీయస్య నమోన్తగమ్।

జ్వలనాయుతశబ్దం చ దీప్తయే త్ర్యక్షరం పదమ్ ।। 140 ।।

నృసిహ్మాయేతి చ పదం స్వాహా తదను యోజయేత్।

ఊనవింశాక్షరో మన్త్రో మూర్తామూర్తే నృకేసరీ ।। 141 ।।

పూజితస్సంస్కృతో ధ్యాతస్సఞ్జప్తశ్చ తతో ద్విజ।

నిహన్యాత్సామయాన్దోషాంస్తథా భూతగ్రహానపి ।। 142 ।।

ప్రోద్ధరేత్ప్రణవఙ్చాదౌ సూర్యాఖ్యం తదనన్తరమ్।

తమేవ లోకేశగతం వ్యోమ చాన్ద్రీ(1) తదూర్ధ్వతః ।। 143 ।।

(1. న్ద్రం A.)

రేఫబీజమథాదాయ ఘర్మాంశుం తదధో న్యసేత్।

తదధో హ్యనలం భూయః ప్రజ్ఞాధారోపరి స్థితమ్ ।। 144 ।।

ఔషధాత్మాऽస్య చోర్ధ్వే తు చాన్ద్రీ వ్యాపీ క్రమాద్భవేత్।

అస్య పిణ్డద్వయస్యాన్తే నమస్కారం నియోజయేత్ ।। 145 ।।

[కపిలమన్త్రః] 6-25

అనన్తభాసాయ పదం కపిలాయ తతో భవేత్।

స్వాహాసమన్వితం కుర్యాన్మన్త్రం సప్తదశాక్షరమ్ ।। 146 ।।

అత్యుగ్రం కపిలం నామ్నా సర్వద్వన్ద్వోపశాన్తిదమ్।

ప్రాయస్చిత్తవిధౌ నిత్యం జప్తవ్యస్సిద్ధహేతుకః ।। 147 ।।

[వరాహమన్త్రః] 6-26

తథాఽపవర్గప్రాప్త్యర్థమచిరేణ తు నారద।

ప్రాగోఙ్కారమథాదాయ గోవిన్దాఖ్యమథోద్ధరేత్ ।। 148 ।।

పురుషేశ్వరమస్యాథ ఓతదేహం తదూర్ధ్వగమ్।

త్రైలోక్యైశ్వర్యదోపేతం టకారస్తస్య చోపరి ।। 149 ।।

అమృతాఖ్యం వరాహస్థమూకారం తదధో ద్విజ।

ఓకారాన్తం తదూర్ధ్వే తు త్రైలోక్యైశ్వర్యదం తతః ।। 150 ।।

విశ్వాప్యాయసమాయుక్తమస్యాన్తే విన్యసేన్నమః।

కృష్ణవర్ణద్వయం దద్యాత్పిఙ్గలాయ పదం తతః ।। 151 ।।

వరాహాయ పదం స్వాహా మన్త్రస్సప్తదశాక్షరః।

శాన్తిశ్రీపుష్టిమారోగ్యం కుర్యాదాప్యాయనం స్మృతమ్ ।। 152 ।।

గోప్తవ్యశ్చైవ జప్తవ్యో వారాహో భుక్తిముక్తిదః।

[అథ కౌస్తుభాదిమన్త్రః] 6-27

కౌస్తుభాద్యబ్జకశాన్తాంశ్చ మన్త్రాన్సర్వాన్యథా శృణు ॥ 153 ॥

యేషామనన్తవిభవః శశ్వదారాధనాద్భవేత్।

[కౌస్తుభమన్త్రః]

కౌస్తుభో వ్యోమసంభిన్నః పరమాత్మా తతో ద్విజ ॥ 154 ॥

ఊర్ధ్వాధోఽనలసంభిన్నం కుర్యాత్తదను నారద।

అకారేణాఙ్కితం తం వై తం తమూర్ధ్వేన కారయేత్ ॥ 155 ॥

తతో వ్యోమాన్వితో నేమీ నమస్కృతిరనన్తరమ్।

ప్రభాత్మనే పదం దద్యాత్కౌస్తుభాయ పదం తతః ॥ 156 ॥

స్వాహాన్వితస్సప్రణవః కౌస్తుభస్య ప్రకీర్తితః।

షోడశార్ణో మహామన్త్రో నాస్తి తద్యన్న సాధయేత్ ॥ 157 ॥

[మాలామన్త్రః] 6-28

ప్రోద్ధరేత్ప్రణవాన్తే తు ధరేశం తదధో న్యసేత్।

తృప్తిసంజ్ఞం చ తస్యాధో వరుణం వినివేశ్య చ ।। 158 ।।

మాయావ్యోమాన్వితః పిణ్డో నమస్కారసమన్వితః।

స్థలవర్ణద్వయం దద్యాజ్జలోద్భూతపదం తతః ।। 159 ।।

భూషితే వనమాలే స్వాహా సమేతం పదం తతః।

ఏకానవింశవర్ణస్తు మాలామన్త్ర ఉదాహృతః ।। 160 ।।

అభీష్టసిద్ధిదో విప్ర నిత్యమారాధకస్య చ।

[పద్మమన్త్రః] 6-29

ప్రణవస్యావసానే తు వామనాఖ్యం నియోజయేత్ ।। 161 ।।

సోమాక్యం తదధో యోజ్య ఉద్ధామోపరి సంస్థితః।

త్రైలోక్యైశ్వర్యదోపేతః పిణ్డో నతిసమన్వితః ।। 162 ।।

శ్రీనివాసపదం దద్యాత్పద్మాయ తదనన్తరమ్।

స్వాహాన్వితస్తు పద్మస్య మన్త్రః స్యాత్త్రిదశాక్షరః ।। 163 ।।

ప్రయచ్ఛత్యతులాం భూతిం భక్తానామక్షయాం ద్విజ।

[శంఖమన్త్రః] 6-30

ప్రణవం పూర్వమాదాయ పరమాత్మానముద్ధరేత్ ।। 164 ।।

భేదయేద్భువనాన్తేన త్ర్యైలోక్యైశ్వర్యదేన తు।

నమస్కారం క్రమం కుర్యాదేతదేవాక్షరం త్రిధా ।। 165 ।।

మహాశఙ్ఖాయ చ స్వాహా శఙ్ఖాఖ్యస్త్రిదశాక్షరః।

మన్త్రశ్శుభతరః ప్రోక్తో ధియం విద్యాం ప్రయచ్ఛతి ।। 166 ।।

[చక్రమన్త్రః] 6-31

శాశ్వతః ప్రణవాన్తే తు రారూఢస్సి(1)ద్ధికృద్యుతః।

తాదృశశ్చాపి కమలః ప్రఫుల్లనయనస్తతః ।। 167 ।।

(1. సృష్టి CL.)

కేవలస్స్యాత్తదన్తే తు హ్లాదస్స్వరవివర్జితః।

పరమాత్మానముద్ధృత్య అఙ్కుశాద్యేన సంయుతమ్ ।। 168 ।।

ఔర్వ్యాన్తేనాఙ్కితం మూర్ధ్నా తదన్తేయోజయేన్నమః

ఫట్కారత్రితయం పశ్చాద్విష్ణుచక్రాయ వై పదమ్ ।। 169 ।।

స్వాహార్ణద్వితయం చాన్తే చాక్రం సప్తదశాక్షరమ్।

అర్ధాక్షరచతుష్కేన యుక్తం సర్వమిదం జగత్ ।। 170 ।।

[గదామన్త్రః] 6-32

ఉద్ధరేత్ప్రణవం త్వాదౌ తదన్తే చ గదాధరమ్।

ప్రధానోపరిసంస్థం చ తదధః పురుషేశ్వరమ్ ।। 171 ।।

జగద్యోనియుతం మూర్ధ్నా వ్యోమేశముపరి న్యసేత్।

తతో జకారమాదాయ విష్టరోపరి సంస్థితమ్ ।। 172 ।।

విసర్గాద్యేన సంభిన్నం నమస్కారవిభూషితమ్।

సహస్రాశ్రి(2)గదే స్వాహా గదాఖ్యస్త్రిదశాక్షరః ।। 173 ।।

(2. శ్రిం A.)

అభీష్టదో మహామన్త్రో విఘ్నజాలక్షయంకరః।

[గరుడమన్త్రః] 6-33

ప్రణవం పూర్వమాదాయ అనన్తేశమతః పరమ్ ।। 174 ।।

ఊర్ధ్వాఽధోనలసంభిన్నం సత్యాద్యం తదధో న్యసేత్।

త్ర్యైలౌక్యైశ్వర్యదా దానత్రైలోక్యైశ్వర్యదేన చ ।। 175 ।।

శిరసా భూషితం కుర్యాద్వేదాత్మానమధోద్ధరేత్।

సోఽప్యనన్తేశవత్కార్యస్స్వరవ్యఞ్జనభూషితః ।। 176 ।।

సృష్టికృత్సహితం భూయః కూటం దద్యాన్న మోన్తగమ్।

పదఞ్చాన్తేఽనన్తగతే స్వాహాన్తం గరుడాయ చ ।। 177 ।।

సప్తదశాక్షరో మన్త్రః కీర్తితో గరుడస్య చ।

యస్య సంస్మరణాత్సద్యః సమస్తాపల్లయం వ్రజేత్ ।। 178 ।।

[పాశమన్త్రః] 6-34

ఆదాయాదౌ తు వైకుణ్ఠం తస్యాూర్ధ్వం చ రం న్యసేత్।

వ్యోమానన్దసమేతం చ కడ్డకడ్డపదం తతః ।। 179 ।।

ధారాధరద్వయోపేతం వరపాశాయ వై పదమ్।

స్వాహా చైవ తు తస్యాన్తే కుర్యాత్ (1)సప్తదశాక్షరః ।। 180 ।।

(1. పఞ్చదశా C. L.)

స తారకో హ్యయం మన్త్రః పాశాఖ్యః క్షిప్రసిద్ధికృత్।

[అఙ్కుశమన్త్రః] 6-35

ప్రణవాన్తే తతః కుర్యాద్విరాట్సంజ్ఞం తదూర్ధ్వతః ।। 181 ।।

వ్యోమవిప్రానలోపేతం కమలం తదనన్తరమ్।

ఋతధామోపరిస్థం చ వ్యోమ తస్యోపరి న్యసేత్ ।। 182 ।।

పదం నిశిత(2)ఘోణాయ అఙ్కుశాయ పదం తతః।

స్వాహాన్వితస్త్రిపఞ్చార్ణో మన్త్రరాడఙ్కుశస్య చ ।। 183 ।।

(2. కో A.)

శీఘ్రకర్మకరః ప్రోక్తో నిత్య(3)మిచ్ఛాన్తలక్షణః।

[ఉపాఙ్గపఞ్చకనిరూపణారమ్భః] 6-36

ఉపాఙ్గపఞ్చకం చాథ సత్యాదీనాం హి వాచకమ్ ।। 184 ।।

(3. విచ్చా Y.)

బ్రహ్మస్వరూపమమలం వ్యాపకం సర్వసిద్ధిదమ్।

సమ్యక్శృణుష్వ దేవర్షే సరహస్యం వదామి తే ।। 185 ।।

యద్విన్యాసాత్సాధకస్య సిద్ధో వై యత్ర కుత్రచిత్।

ఫలదో మన్త్రమూర్తిస్స్యాదచిరాత్తన్మయస్య చ ।। 186 ।।

స్యాద్వేశసమో మన్త్రీ తన్న్యాసాద్వ్యాప్తిభావనాత్।

యాగాహుతస్య మన్త్రస్య శక్త్యఙ్గాద్యావృతస్య చ ।। 187 ।।

సమ్యఙ్నిరోధసిద్ధ్యం యోజనీయం సదైవ హి।

తథాత్మనః కృతే న్యాసే న్యస్తే చోపాఙ్గపఞ్చకే ।। 188 ।।

శశ్వత్స్యచ్చిత్తవృత్తీనాం విక్షిప్తానాం చ సంయమః।

[సత్యాద్యుపాఙ్గపఞ్చకబీజమన్త్రః]

తుర్యాతీతాత్మసంజ్ఞో యో వర్గః పఞ్చార్ణభూషితః ।। 189 ।।

విలోమేన సుపర్ణాద్యం స్థాపయిత్వా నియోజ్య చ।

ఆద్యం వై భూధరాఖ్యేన ఊర్జసంజ్ఞేన చాపరమ్ ।। 190 ।।

లోకేశేన తృతీయం తు తుర్యం సాక్షాచ్చ విష్ణునా।

పఞ్చమం త్వాదిదేవేన వ్యాపీ సర్వత్ర మూర్ధని ।। 191 ।।

సమస్తేన ద్విజోఙ్కారే ఏకైకం మధ్యతః క్షిపేత్।

పఞ్చకం పఞ్చసంజ్ఞస్య బీజభూతమిదం స్మృతమ్ ।। 192 ।।

సంస్థితం తు పరత్వేన ఏతస్మాత్ప్రభవన్తి తే।

సౌక్ష్మ్యేన(1) వ్యాపకత్వేన ధాతృత్వేన తు నారద ।। 193 ।।

(1. శ CL.)

ఏకైకస్మిన్సమూహేన పఞ్చైతే సంవ్యవస్థితాః।

ప్రశాన్తహుతభుగ్రూపాః పరమన్త్రసమోదితాః ।। 194 ।।

ఆదిదేవస్య వై విష్ణోః సత్యాఖ్యస్య మహాత్మనః।

మహావిభవసంజ్ఞస్య ప్రథమో మన్త్రరాట్ స్మృతః ।। 195 ।।

వాసుదేవస్య చ విభోర్ద్వితీయః పరికీర్తితః।

సఙ్కర్షణస్య చ తతో బీజముక్తం తృతీయకమ్ ।। 196 ।।

చతుర్థం విప్రశార్దూల ప్రద్యుమ్నస్య మహాత్మనః।

ఉపాఙ్గం పఞ్చమం విద్ధి అనిరుద్ధాత్మనో విభోః ।। 197 ।।

సత్యాద్యమనిరుద్ధాన్తం పవిత్రం మన్త్రపఞ్చకమ్।

ఉపాఙ్గసంజ్ఞం యో వేత్తి స సత్యం వేత్తి నాన్యథా ।। 198 ।।

ఇతి సూక్ష్మస్వరూపస్య విభోర్మన్త్రవరస్య చ।

త్ర్యక్షరస్య ద్విబీజాద్యం వ్యాపకస్యామలస్య చ ।। 199 ।।

మూర్తి_మన్త్రాదితః ప్రోక్తో మన్త్రసంజ్ఞో(ఘ్నో) యథాక్రమమ్।

అభీప్సితప్రదస్సమ్యగ్భక్తానాం భావితాత్మనామ్ ।। 200 ।।

అత్రాసక్తో భవ మునే యజైతత్పూజయస్వ చ।

విధినా శాస్త్రదృష్టేన వాఞ్ఛితం యత్ప్రయచ్ఛతి ।। 201 ।।

నారద :---

[మూలమన్త్రపూర్వావయవభూతనిష్కలాంశస్య పరమన్త్రత్వోపపాదనమ్] 6-37

స్థూలసూక్ష్మవిభాగేన ఏష మన్త్రః పరో మయా।

జ్ఞాతః పరస్వరూపేణ న జ్ఞాతః పరమేశ్వర ।। 202 ।।

పురాఽస్యైవ పరా మూర్తిర్మాన్త్రీ సంసూచితా త్వయా।

సమాచక్ష్వ సమాసేన యది సానుగ్రహోఽసి మే ।। 203 ।।

[మన్త్రస్య పరస్వరూపనిరూపణమ్]

శ్రీభగవాన్

మూర్తిమన్త్రం వినా విప్ర యో మన్త్రః ప్రాగుదీరితః।

ప్రభవాద్యో విసర్గాన్తస్సుధాసన్దోహవిగ్రహః ।। 204 ।।

సర్వదేవమయశ్శుద్ధస్సర్వాధ్వాత్మా పరః ప్రభుః।

సమస్తశక్తిదేహస్తు భారూపసూక్ష్మరూపధృత్ ।। 205 ।।

సంసారార్ణవమగ్నానామిచ్ఛయా స్థూలతాం గతః।

అధిష్ఠితస్స విభునా పరేణాలోకరూపిణా ।। 206 ।।

సుసూక్ష్మేణావిగ్రహేణ సదాలోకరసాత్మనా।

అణీయాంసమణోర్విద్ధి మన్త్రశక్తిః పరా హి సా ।। 207 ।।

ఉపాధిరహితం శుద్ధం మత్సామీప్యఫలప్రదమ్।

తచ్ఛరీరం హి మే మన్త్రం పరం పరఫలప్రదమ్ ।। 208 ।।

[పరసూక్ష్మస్థూలరూపేణ సతాం మన్త్రాణాం సంవిన్మయాత్ సర్వతః
పరతరాత్రాత్పాదుర్భావనిరూపణమ్] 6-38

నిర్వికారశరీరం చ యాగాఖ్యం పరమం స్మృతమ్।

తుర్యాత్పరం పదాదస్మాత్ జ్ఞేయాఖ్యం పరమం మమ ।। 209 ।।

గ్రాహ్యగ్రాహకనిర్ముక్తం సంవిదానన్దలక్షణమ్।

తన్మయాస్తం ప్రపశ్యన్తి విశుద్ధేనాన్తరాత్మనా ।। 210 ।।

యతః పరః ప్రభవతి భాః(1)శబ్దాఖ్యస్చ మన్త్రరాట్ ।

యత్ర సప్తపదార్థం తు విజ్ఞాతం వ్యక్తిమేతి చ ।। 211 ।।

(1. శక్త్యా CL.)

యత్ర వై వర్ణరూపేణ సర్వే లోకాః ప్రతిష్ఠితాః ।

ప్రధానకారణానాం యద్ద్వాభ్యాం యత్పరతస్స్థితమ్ ।। 212 ।।

[వ్యాపకమన్త్రనిరూపణమ్] 6-39

మన్త్రోత్పత్తిక్రమేణైవ యాదృక్సంస్థం తథా శృణు ।

అనుక్రమేణ సంయోజ్య సృష్టిన్యాయేన నారద ।। 213 ।।

సప్తకశ్చైవ వర్ణానాం సంవిభక్తివిభావితమ్ ।

సూర్యసోమాగ్నిరూపం తు ప్రధానపురుషేశ్వరమ్ ।। 214 ।।

అశేషభువనాధారం త్రైలోక్యైశ్వర్యదాయకమ్ ।

ఏష వర్ణమయః పిణ్డః పరో మే మన్త్రవిగ్రహః ।। 215 ।।

భావగ్రాహ్యమనౌపమ్యమప్రకాశ్యమిదం మునే।

ప్రకాశితో మయా తేఽద్య జీవభూతో హి మన్త్రరాట్ ।। 216 ।।

సమస్తమన్త్రచక్రస్య సామర్థ్యజనకో హి యః।

మన్త్రేణ తేన విధినా ఓతప్రోతవ్యవస్థయా ।। 217 ।।

అధిష్ఠితోఽపి బీజో వై నిర్మలస్ఫటికో యథా।

నిర్మలేనామ్బరేణైవ దృశ్యాదృశ్యేన వై తథా ।। 218 ।।

వ్యాప్తాస్తేనాపరే మన్త్రాస్తథైవ పరిభావితాః।

నారద :---

[అవికారస్య వ్యాపకస్య పరస్య బ్రహ్మణో మన్త్రదేహత్వానుపపత్త్యాశఙ్కాపరిహరణమ్] 6-40

మన్త్ర(:)సృష్టిక్రమేణైవ యథావన్నోదితస్త్వయా ।। 219 ।।

తమాదిశంస్వ యేనాద్య కృతకృత్యో భవామ్యహమ్।

యోఽవికారః పరశ్శుద్ధస్సిద్ధతస్సంవేదనాత్పరే ।। 220 ।।

స కథం వ్యాపకం బ్రహ్మ మన్త్రమూర్తిత్వమాగతః।

[మన్త్రసృష్టిక్రమవివేచనమ్]

శ్రీభగవాన్ ---

తస్యైకాం పరమాం శక్తిం విద్ధి తద్ధర్మచారిణీమ్ ।। 221 ।।

యయోపచర్యతే విప్ర సృష్టికృత్పరమేశ్వరః।

బృహ్మితో యద్బృహత్త్వేన నిత్యానన్దోదితస్తథా ।। 222 ।।

సర్వదా నిత్యశుద్ధో యస్తస్యైతన్నోపపద్యతే।

శక్త్యాత్మకస్స భగవాన్సర్వశక్త్యుపబృంహితః ।। 223 ।।

అగ్నిషోమాత్మకేతం మే (కత్వేన) తుల్యకాలం హి మూర్చ్ఛతి।

ప్రకాశస్తు భవేత్సూర్య ఆహ్లాదస్సోమ ఉచ్యతే ।। 224 ।।

ద్వయోరన్తర్గతా సంవిత్తాభ్యామస్తోదయావపి।

పుమాన్స ఏవ చిన్మూర్త్తిరగ్నిషోమమయో ద్విజ ।। 225 ।।

యదగ్నిరూపం త్రైగుణ్యం తంచ్చ విద్యామయం తు వై।

చిదాత్మా శలభో యద్వృత్తమధిష్ఠాయ తిష్ఠతి ।। 226 ।।

తతః ప్రధానికీం భూమిం తత్రస్థో గమయేత్ప్రభుః।

పురుషేశ్వరతాం యాతి క్ష్మాతత్త్వేఽధిష్ఠితే సతి ।। 227 ।।

మమేతి వాసనావిద్ధస్తేజసా పరిపూరయేత్।

తత్త్వబృన్దం చ సకలం త్రైలోక్యైశ్వర్యతాం వ్రజేత్ ।। 228 ।।

తైజసాదభిమానాత్తు తతస్తస్మాన్నివర్తతే।

స్వాం స్థితిం సమవాప్నోతి పరావస్థాస్థితిం పునః ।। 229 ।।

గమయేత్స్థూలరూపం వా సూక్ష్మం వా శక్తివేష్టితమ్।

ద్వయమేతత్సమాశ్రిత్య లోకానుగ్రహకృద్భవేత్ ।। 230 ।।

సంప్రయచ్ఛతి మోక్షం చ భోగం రాజ్యాదికం తు వా।

యత్తస్మాత్తదుపాస్యో వై స్థూలసూక్ష్మోభయాత్మకః ।। 231 ।।

[స్థూలసూక్ష్మోభయాత్మకస్య త్ర్యక్షరస్య పరమన్త్రస్య ప్రభావవర్ణనమ్] 6-41

త్ర్యక్షరః పరమో మన్త్రస్తేన సందీక్షయేత్క్రమాత్।

భవాబ్ధిపతితాన్భక్తానపరేణ తు ()కర్శ్చిచిత్ ।। 232 ।।

దీక్షితః పాశముక్తో వై త్యక్తసర్వపరిగ్రహః।

పిణ్డపాతాభిలాషీ వా యోగైకగతమానసః ।। 233 ।।

భక్తః పరో యోజనీయస్సర్వో నిర్వాణభాగథ।

తత్స్థః పరం పదం యాతి స్థూలసూక్ష్మోభయేన తత్ ।। 234 ।।

వ్యక్తిమేత్యచిరాద్విప్ర భవినాం భావితాత్మనామ్।

ఉపలబ్ధో తు సత్యాం వై సంయుక్తం చైవ విష్ణునా ।। 235 ।।

జపమానస్తు యో ధ్యాయేత్పఇ్చస్థానవినిర్గతమ్।

సృష్టిక్రమేణ తస్యాశు సిధ్యతే మనసేప్సితమ్ ।। 236 ।।

విగ్రహాదుదితం వాఽథ వ్యాప్తిసత్తాసమన్వితమ్।

యత్పదాదవతీర్ణం చ తదాక్రమ్య పునర్బహిః ।। 237 ।।

వర్తతే విగ్రహం త్యక్త్వా సంస్కృతో మోక్షమృచ్ఛతి।

దశ్యాద్వాయోర్గతిపథాద్వ్యాపారాచ్చ క్రమేణ తు ।। 238 ।।

సంహృత్య హృదయాత్సర్వం స్థానా(1)న్మ్యోర్ధ్వే తథైవ చ।

తత్సేవామృతసంభిన్నాన్నిత్యాభ్యాసాచ్చ నారద ।। 239 ।।

(1. ద్.)

స్యాత్స్థిరత్వం శరీరస్య భోగమోక్షబలం తథా।

తస్మాదస్య సదా పూజా ధ్యానజప్యమయీ భవేత్ ।। 240 ।।

నోపచారమయీ కార్యా పుష్పధూపాదికైర్బహిః।

యతస్సకలదేహస్య పూజనం విహితం మునే ।। 241 ।।

భావనా నిష్కళాఖ్యస్య నైతదస్తి ద్వయోజ్ఝితే।

యదస్యావికృతం రూపం తదనేన త్వధిష్ఠితమ్ ।। 242 ।।

భావ్యోదయేన యోగేన సోఽస్య వై జనకో యతః।

అస్మాత్సింహాదివచ్చాన్యదేవమేవ విభావయేత్ ।। 243 ।।

పృథగ్యాగే సమస్తే వా నిర్విఘ్నఫలసిద్ధయే।

బ్రహ్మప్రాప్తౌ తథా భోగే దీక్షాద్యే కర్మసంగ్రహే ।। 244 ।।

ఏతదీయం హి సామర్థ్యం మన్త్రస్య త్ర్యక్షరస్య తు ।

బోద్ధవ్యస్స త్రిధైవాత్మా గుణత్రయమయస్తథా ।। 245 ।।

సదా విప్ర త్రిలోకాత్మా త్రివేదాత్మా స ఉచ్యతే ।

త్రేతాగ్నిం తం విజానీయాత్కర్మ వాఙ్మనసే అసౌ ।। 246 ।।

మనోబుద్ధిరహఙ్కారో బుద్ధికర్మాక్షభూతవాన్ ।

సోమసూర్యాగ్నిరూపేణ త్రిధా సోఽపి (1)త్రయోఽక్షరః (రాః) ।। 247 ।।

(1. త్ర్యక్షరః A.)

ప్రకృతిః పురుషశ్చైవ తృతీయశ్చేశ్వరశ్చ సః ।

స చ నాడీత్రయం దేహే స్థానత్రయసమన్వితమ్ ।। 248 ।।

ఏవమేవాస్య మన్త్రస్య వైశ్వరూప్యం చ నారద ।

వ్యాపకత్వం చ యో వేత్తి తత్సత్యం వేత్తి నాన్యథా ।। 249 ।।

ఇతి మన్త్రగణో ముఖ్యస్సర్వోపప్లవశాన్తికృత్।

ప్రకాశితో యథా తథ్యం నాఖ్యేయో యస్య కస్యచిత్ ।। 250 ।।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం ముఖ్యమన్త్రోద్ధారో నామ షష్ఠః పటలః।

* * * * *

పటలః - 7

అథ ఉపకరణమన్త్రోద్ధారో నామ సప్తమః పటలః 7-1

శ్రీభగవాన్ ---

అథాధారాసనాఖ్యానాం మన్త్రాణాం లక్ష్మం శృణు।

పూజనం యైర్వినా విప్ర మన్త్రేశస్య న జాయతే ।। 1 ।।

[ఆధారశక్తిమన్త్రః] 7-2

అశేషభువనాధారామాధారాధేయవన్న్యసేత్।

పరమాత్మని విప్రేన్ద్ర యాయాఖ్యో మత ఊర్ధ్వతః ।। 2 ।।

నమోఽన్తం ప్రణవాద్యం చ బీజమాధారశక్తిజమ్।

ఆధేయతుల్యసామర్థ్యమస్య రూపం తథావిధమ్ ।। 3 ।।

[కూర్మమన్త్రః] 7-3

ఉద్ధృత్య ప్రణవం పూర్వమనన్తేశస్య పూర్వజమ్।

తత్కాలపావకేనైవ భిన్నం కుర్యాద్ద్విజోభయోః ।। 4 ।।

త్రైలోక్యైశ్వర్యదేనైవమూర్జేన తు తథా ద్విజ।

నమస్కారాన్వితం బీజం కూర్మకాలాగ్నివాచకమ్ ।। 5 ।।

ఆధారశక్తేరుపరి విమలం దీప్తవిగ్రహమ్।

జ్వాలాశతసమాకీర్ణం శఙ్ఖచక్రగదాధరమ్ ।। 6 ।।

[అనన్తమన్త్రః] 7-4

అనన్తేశస్య యత్పూర్వం గోపనేన సమన్వితమ్।

వ్యోమయుక్తమనన్తాఖ్యం నాగరాజస్య కీర్తితమ్ ।। 7 ।।

ప్రణవాది నమోఽన్తం చ ఏతద్బీజవరం శుభమ్।

పూర్ణచన్ద్రాననం ధ్యాయేత్సహస్రఫణభూషితమ్ ।। 8 ।।

చక్రలాఙ్గలహస్తం చ ప్రణమన్తః పరాత్పరమ్।

[ధరామన్త్రః] 7-5

అనన్తాఖ్యం చ యద్బీజం ప్రధానోపరి సంస్థితమ్ ।। 9 ।।

సోఽప్యారూఢో ధరేశస్య వ్యోమానన్తద్వయాఙ్కితమ్।

ప్రాగ్వదాద్యన్తసంరుద్ధం ధరాయాస్సంప్రకీర్తితమ్ ।। 10 ।।

కుఙ్కుమోదకసఙ్కాశాం హేమరత్నవిభూషితామ్।

బద్ధాఞ్జలిం శిరోదేశే సంస్మరన్తీం విభోః స్మరేత్ ।। 11 ।।

[క్షీరోదమన్త్రః] 7-6

అమృతం వరుణస్థం చ ఆదిదేవేన యోజితమ్।

క్షీరోదమన్త్రరాడేష వ్యోమయుక్తో ద్విజోత్తమ ।। 12 ।।

అస్యాదౌ ప్రణవఞ్చాన్తే నమస్కారపదం న్యసేత్।

శుద్ధకున్దేన్దుధవలం స్రోతోరశ్మిభిరావృతమ్ ।। 13 ।।

కీర్ణసంపూర్ణచంద్రాభం ధ్యాయేద్ధర్మీశ్వరవిగ్రహమ్।

[పద్మమన్త్రః] 7-7

పద్మస్యాథ ప్రవక్ష్యామి మన్త్రం సన్నిధికారణమ్ ।। 14 ।।

ప్రణవం ప్రణవాన్తే చ పవిత్రం తదనన్తరమ్।

భువనం వ్యోమసంభిన్నమాధారేతి పదం తతః ।। 15 ।।

పద్మాయ చ నమశ్చాన్తే పదం పూర్వపదస్య చ।

ప్రశాన్తపావకాకారముదయాదిత్యసన్నిభమ్ ।। 16 ।।

ధ్యాయేద్దైవ ద్విభుజం హస్వం జఠరాద్యైర్విలమ్బితమ్।

భాసితం సితదన్తం చ వేష్టితం సురషట్పదైః ।। 17 ।।

వ్యక్తావ్యక్తపరత్వేన (1)పద్మాద్యం త్రితయం స్మరేత్।

త్రితయం తదధస్థం యచ్చక్యం తస్యైవమేవ హి ।। 18 ।।

(1. వత్మార్ద్వ A.)

అయమాధారషట్కస్య మన్త్రమార్గః ప్రకీర్తితః।

[ధర్మాద్యాసనమన్త్రాః] 7-8

అత్రోపర్యాసనాఖ్యాంశ్చ షణ్మన్త్రానథ మే శృణు ।। 19 ।।

ధర్త్మా_ఽజితోఽమృతాధారో విబుధాఖ్యైశ్చ నారద।

వ్యత్క్రమానుక్రమేణైవ కృత్వైకైకస్య యోజయేత్ ।। 20 ।।

సమ్యగ్జ్వాలాఽథ లిఙ్గాత్మా దేవదత్తస్తతో ద్విజ।

వామనం సోమముద్ధామం ప్రణవస్యోపరి న్యసేత్ ।। 21 ।।

త్రైలోక్యైశ్వర్యదం దద్యాత్సర్వేషాం స్యాచ్చతుష్టయమ్।

ధర్మాద్యం తద్విపర్యాసైర్యుక్తం వేదైస్తథా యుగైః ।। 22 ।।

[సితపద్మమన్త్రః] 7-9

సుసితం చామృతం పద్మం సూర్యేన్ద్వగ్నిత్రయం తతః।

ఏతేషాం ప్రణవః సంజ్ఞా నమస్కారో భవేద్ద్విజ ॥ 23 ॥

[ధామత్రయమన్త్రాః] 7-10

[భావాసనమన్త్రః] 7-11

అత్రోపర్యపరం విప్ర చిద్భాసా ఖచితం శుభమ్।

భావాసనం విభోర్ద్యాత్స్థూలశూక్ష్మద్వయాత్పరమ్ ॥ 24 ॥

అప్రమేయేణ సూర్యేణ వ్యోమాఖ్యేనామృతేన చ।

పరమేశ్వరయుక్తేన త్రితారోక్తాత్మనాథ(1)వా ॥ 25 ॥

(1. యథా CL.)

ఇత్యేవం పీఠపూజార్థో మన్త్రగ్రామో ద్విజోత్తమ।

రహస్యమేతదాఖ్యాతమిదానీమపరం శృణు ॥ 26 ॥

[క్షేత్రపాలమన్త్రః]

క్షేత్రేశాద్యం మన్త్రచయం విఘ్ననిర్యథనక్షమమ్।

అనన్తాఖ్యం చ కాలేన భేదయేత్సానలేన చ ॥ 27 ॥

త్రైలోక్యైశ్వర్యదేనాథ సాదిదేవేన భేదితమ్।

క్షేత్రపాలస్య మన్త్రోఽయమోఙ్కారాన్తేన భూషితః ।। 28 ।।

[క్షేత్రపాలధ్యానమ్] 7-12

నీలజీమూతసఙ్కాశం దణ్డహస్తం మహాతనుమ్।

ముష్టికృద్వామహస్తేన యాగక్షేత్రావధౌ స్మరేత్ ।। 29 ।।

[శ్ర్యాదీనాం పద్మనిద్యన్తానాం మన్త్రాః] 7-13

పుణ్డరీకస్తతశ్చక్రీ పవిత్రశ్చాథ శాశ్వతః।

వరాహశ్చ గదధ్వం(సీ) సూక్ష్మశ్శాన్తః పవిత్రకః ।। 30 ।।

క్రమణే మునిశార్దూల ఏతద్వర్ణగణం లిఖేత్।

అశేషభూవనాధారం విశ్రాన్తం వ్యోమభూషితమ్ ।। 31 ।।

మాయాద్యస్యోపరి న్యస్య చతుర్ణామథ విక్రమీ।

పఞ్చబిన్దురతో ద్వాభ్యాం లోకేశోఽప్యపరే ద్వయే ।। 32 ।।

ప్రణవేనాభిధానేన నమస్కారేణ భూషితాః।

సర్వే మన్త్రవరా హ్యేతే స్వసామర్థ్యఫలప్రదాః ।। 33 ।।

శ్రియశ్చణ్డప్రచణ్డాభ్యాం జయస్య విజయస్య చ।

గఙ్గాయమునయోర్విప్ర సనిధ్యోః సఙ్ఖపద్మయోః ।। 34 ।।

[శ్ర్యాదీనాం పద్మనిఘ్యన్తానాం ధ్యానమ్]

పద్మకుమ్భకరాం లక్ష్మీం పద్మోపరిగతాం స్మరేత్।

చణ్డాద్యా విజయాన్తాశ్చ సర్వే జ్ఞేయాశ్చతుర్భుజాః ।। 35 ।।

గదాచక్రధరాశ్చైవ శఙ్ఖహస్తా మహాబలాః।

తర్జయన్తో హ్యభక్తానాం దోషాణఆం ధ్వంసనోద్యతాః ।। 36 ।।

తోయాధారం వహన్త్యౌ తే కలశం వారిపూరితమ్।

నవయౌవనలావణ్యస్త్రీరూపం చ నదీద్వయమ్ ।। 37 ।।

నిధిపౌ శఙ్ఖపద్మౌ చ నిధిభాణ్డోపరి స్థితౌ।

స్థూలదన్తౌ చ పిఙ్గాక్షౌ ద్విభుజౌ భగవన్మయౌ ।। 38 ।।

[గణేశాదిపిత్రన్తానాం మన్త్రాః]

పిత్రన్తం చ గణేశాద్యమథ మన్త్రగణం శృణు।

[గణేశమన్త్రః] 7-14

గదాధరం సముద్ధృత్య ప్రజ్ఞాధారేణ భేదయేత్ ।। 39 ।।

అంకారయోజితం మూర్ధ్ని గణాధిపతయే పదమ్।

నమస్కారాన్వితం పూర్వం ప్రణవఞ్చాస్య యోజయేత్ ।। 40 ।।

నవాక్షరో హ్యయం మన్త్రో విఘ్నేశస్య చ వాచకః।

ఏష ఏవ గదధ్వంసీ షోఢా కార్యోఽథ భేదయేత్ ।। 41 ।।

ఆదిదేవాదిషట్ దీర్ఘైర్విరాట్ జ్వాలోజ్ఝితైః క్రమాత్।

పఞ్చానాం మస్తకే వ్యాపీ జాత్యైకైకం స్వయం న్యసేత్ ।। 42 ।।

నమః స్వాహా తతో వౌషట్ హుం వౌషట్ ఫట్ సమన్వితాః।

జాతయః షట్ సమాఖ్యాతా హృదాదీనాం క్రమేణ తు ।। 43 ।।

[గణేశధ్యానమ్]

ధ్యాయేచ్చమ్పకవర్ణాభం బద్ధపద్మాసనం ద్విజ।

కర్ణికాయాం త్రిపత్రేఽబ్జే రక్తే షట్కేసరే శుభే ।। 44 ।।

వరదాభయహస్తశ్చ (స్తం చ) దక్షిణే సాక్షసూత్రకమ్।

విశ్రాన్తం చిన్తయేద్వామం చతుర్థం పరశుపరి ।। 45 ।।

[మత్స్యముద్రా] 7-15

వరదాభయహస్తాభ్యాం మత్స్యముద్రాద్వయం స్మరేత్।

తర్జన్యఙ్గుష్ఠసఙ్ఘట్టాజ్జాయతే యదయత్నతః ।। 46 ।।

స్థూలాఙ్గమేకదంష్ట్రం చ లమ్బక్రోడం గజాననమ్।

కేసరేష్వఙ్గషట్కం చ పత్రత్రయగతం న్యసేత్ ।। 47 ।।

[వాగీశ్వరీమన్త్రః] 7-16

ఆదాయ ప్రణవఞ్చాదౌ సుపర్ణం తదనన్తరమ్।

తదన్తేఽథ తదాద్యం చ సోమం తదను వై ద్విధా ।। 48 ।।

ప్రాక్బీజస్యాధ ఊర్ధ్వే చ యోజయేత్కాలపావకమ్।

అథో దద్యాద్ద్వితీయస్య కేవలం తచ్చ నారద ।। 49 ।।

శఙ్ఖసంస్థం తృతీయస్య చతుర్థస్యాక్షరస్య చ।

స్రగ్ధరేణ తు శఙ్ఖేన తదూర్ధ్వాధోయుతం న్యసేత్ ।। 50 ।।

పునరాదిక్రమేణైవ ద్వాభ్యాం మాయాం నియోజ్య చ।

ద్వాభ్యాం తం చాదిదేవం చ సర్వేషాం వ్యోమ చోపరి ।। 51 ।।

తదన్తే వర్ణపూర్వాన్తాం క్షాన్తాం సంయోజ్య మాతృకామ్।

వాగీశ్వర్యై నమశ్చాన్తే ఏకషష్ట్యక్షరః( )శుభః ।। 52 ।।

వాగ్విభూతిప్రదో మన్త్రో వాగీశ్వర్యా మయోదితః।

సోమం చానలసంస్థం చ గణేశాఙ్గోదితైస్స్వరైః ।। 53 ।।

భిన్నమస్యాఙ్గషట్కం స్యాత్ ఓఙ్కారాద్యం నమోఽన్తకమ్।

[వాగీశ్వర్యా ద్యానమ్] 7-17

సూర్యేన్దుమణ్డలాభ్యాం చ మద్యే పద్మం స్మరేత్ స్థితమ్ ।। 54 ।।

తన్మధ్యే సంస్థితాం దేవీం వహ్నివేశ్మప్రభాఞ్చితామ్।

సర్వోపాధివినిర్ముక్తాం సర్వాకారసమన్వితామ్ ।। 55 ।।

ఇత్యస్యా వైశ్వరూప్యం స్యాద్ధ్యానమప్యధునా శృణు।

సితకున్దేన్దుధవళాం శఙ్ఖపద్మకరోద్యతామ్ ।। 56 ।।

వరదాభయహస్తాం చ విలిఖన్తీం చ పుస్తకమ్।

ద్వినేత్రామేకవక్త్రాం చ హేమకుణ్డలభూషితామ్ ।। 57 ।।

ధ్యాతా భగవతీ హ్యేషా శక్తిః శబ్దాత్మికా విభోః।

సమభ్యస్తా దదాత్యాశు సాధకానామభీప్సితమ్ ।। 58 ।।

[గురూణాం మన్త్రాః] 7-18

ప్రణవద్వితయం వ్యాపీ తదధస్థోదయస్తు గః।

గురవే సనమస్కాన్తే మన్త్రోఽయం పూజనే గురోః ।। 59 ।।

ప్రణవత్రితయాన్తే తు సవ్యోమా పశ్చిమాననః।

తతః పరమశబ్దస్తు గురవే సనమస్తతః ॥ 60 ॥

గురోర్గురోరయం మన్త్రస్తదురోరవధారయ।

మన్త్రాద్యస్య చతుష్కం తు పద్మనాభమతః పరమ్ ॥ 61 ॥

న్యసేత్తస్యానన్దయుతం వ్యోమోర్ధ్వే పరమేష్ఠినే।

సనమస్కం పదం దద్యాత్ పితృభ్యాం [తౄణాం] చాథ మే శ్రృణు ॥ 62 ॥

[పితౄణాం మన్త్రాః] 7-19

తారపఞ్చకమాహ్లాదం వ్యోమప్రాణోపరి న్యసేత్।

కాలానలౌ తు తదధస్సర్వలోకేశ్వరోపరి ॥ 63 ॥

యథాక్రమోదితైర్వర్ణైః పిణ్డం కృత్వా తతః పదమ్।

స్వధా పితృభ్యఃసనమః పితృసఙ్ఘస్య మన్త్రరాట్ ॥ 64 ॥

[పూర్వసిద్ధమన్త్రః] 7-20

కథితో ద్విజశార్దూల పూర్వసిద్ధేష్వథోచ్యతే।

అన్తే ప్రణవషట్కస్య ఆనన్దం వ్యోమభూషితమ్ ।। 65 ।।

పద తథాదిసిద్ధేభ్యస్సనమస్కం నియోజయేత్।

ప్రాగిమం మన్త్రనిచయం పూజయిత్వా తతోఽర్చయేత్ ।। 66 ।।

ప్రధానమన్త్రపూర్వా యే యస్మింన్యస్మింస్తు కర్మణి।

[లోకేశమన్త్రాః]

అథ లోకేశమన్త్రాణాం శాస్త్రాణాం లక్షణం శృణు ।। 67 ।।

వ్యోమానన్దం తతః ప్రాణం ధరేశోపరి సంస్థితమ్।

ఏతదేకీకృతం వర్ణం(1) సృష్టిన్యాయేన నారద ।। 68 ।।

(1. ర్ణ A.)

ఐన్ద్రో మన్త్రస్సముద్దిష్ట ఇతరేషాం నిబోధ మే।

ప్రాణద్వయం ద్విజోద్ధృత్య క్రమాదనలకాలగమ్ ।। 69 ।।

ద్వితీయస్వరసంయుక్తం వ్యోమమస్తకభూషితమ్।

శిఖినస్చాన్తకస్యైవ ద్వే బీజే పరికీర్తితే ।। 70 ।।

వ్యాపీ (2)నరశ్చ లిఙ్గాత్మా ప్రాగ్వత్సంయోజ్య పిణ్డవత్।

(3)యాత్త్వీశస్య తు బీజేన అన్యేషామవధారయ ।। 71 ।।

(2. నారం చ C L తారం చ A.)

(3. యం బీజస్య తు బీజేశం A.)

పరమాత్మానముద్ధృత్య ద్విధా ద్వాభ్యామథో న్యసేత్।

వరాహసూక్ష్మసంజ్ఞౌ తు వ్యోమానన్తావథోపరి ।। 72 ।।

అనుక్రమేణ విజ్ఞేయౌ బీజౌ వరుణవాయుజౌ।

ఘర్మాంశోరూర్ధ్వగం న్యస్య వర్ణం వారాహసంజ్ఞకమ్ ।। 73 ।।

ప్రాగ్వత్స్వరద్వయోపేతం బీజం చోడుపతేః(1) స్మృతమ్।

సూర్యమూర్ధోపరిస్థం(2) చ వ్యాపకేన తథాఙ్కితమ్ ।। 74 ।।

(1. దే C L.)

(2. స్థాప్య A.)

ఈశానాఖ్యం స్మృతం బీజం విశ్వాప్యాయకరాన్వితమ్।

ఆదిదేవాన్వితం వ్యోమ ప్రాణాఖ్యస్యోపరి న్యసేత్ ।। 75 ।।

వైకుణ్ఠస్తదధో యోజ్యో బీజం నాగేశ్వరస్య చ।

ప్రాగ్వత్స్వరాన్వితే సూర్యే వేదాత్మానమథో(3) న్యసేత్ ।। 76 ।।

(3. ధో C L.)

బ్రహ్మణో బీజమాఖ్యాతం పరం(4) వ్యోమేశ్వరస్య చ।

సర్వేషాం ప్రణవం పూర్వం స్వసంజ్ఞాన్తే నమోయుతాః ।। 77 ।।

(4. ర C L.)

[వజ్రాద్యాయుధమన్త్రః] 7-21

అథాయుధానాం క్రమశో యే మన్త్రాః శుభలక్షణాః।

స్థితాన్ శృణు సమాసేన యతాయోగానువాచకాన్ ।। 78 ।।

అజితం చ ద్విధోద్ధృత్య ప్రధానోపరిసంస్థితమ్।

అశేషభువనాధారమూర్ధ్వేఽధశ్చానయోర్న్యసేత్ ।। 79 ।।

లోకేశోర్ధ్వేదితం పూర్వం ద్వితీయం పఞ్చబిన్దునా।

విసర్గయుక్తేం ద్వే చైతే బీజే కులిశశక్తిజే ।। 80 ।।

అఖణ్డవిక్రమశ్వాగ్నీ ద్వావేతౌ మర్దనస్థితౌ।

లోకేశ్వరవిసర్గాఢ్యౌ విజ్ఞేయౌ దణ్డఖఙ్గయోః ।। 81 ।।

ఆహ్లాదాజితసంజ్ఞౌ ద్వౌ (5)శతాఖ్యవరుణస్థితౌ।

విసర్గానన్దసంయుక్తౌ జ్ఞేయౌ పాశధ్వజాభిధౌ ।। 82 ।।

(5. మయాఖ్య. A.)

పరమాత్మానముద్ధత్య అనలాఖ్యమతఃపరమ్।

తయోరుపరి తౌ కుర్యాత్క్రమాదనలశాశ్వతౌ ।। 83 ।।

సోద్దామేన విసర్గేణ ఏకైకమథ యోజయేత్।

ప్రోక్తౌ ముధ్గరశూలౌ ద్వౌ సోమేశాభ్యాం ద్విజాయుధే ।। 84 ।।

పరప్రకృతిసంజ్ఞం యద్విన్యసేదనలోపరి।

ఓదనం సవిసర్గం చ తతస్తస్యైవ యోజయేత్ ।। 85 ।।

సీరాఖ్యం బీజమేతద్ధి వారిజస్యాధునోచ్యతే।

వరుణఇఞ్చ ద్విజోద్ధృత్య నరాఖ్యస్యోపరి స్థితమ్ ।। 86 ।।

విసర్గేణాదిదేవేన యుక్తం పాద్మమిహోదితమ్।

[విష్వక్సేనమన్త్రః] 7-22

ఆక్రాన్తమనేలేనైవ ప్రాణాఖ్యం బీజనాయకమ్ ।। 87 ।।

త్రైలోక్యైశ్వర్యదోపేతమూర్ధ్వోపరి గతం తు తత్।

తతో వారాహమాదాయ భూధరవ్యోమభూషితమ్ ।। 88 ।।

విష్వక్సేనాయ తదను సనమస్కం పదం న్యసేత్।

ప్రణవాద్యో హ్యయం మన్త్రో విష్వక్సేనస్య కీర్తితః ।। 89 ।।

పూర్వబీజం హి యచ్చాస్య ఊకారస్వరవర్జితమ్।

గణేశవచ్చ షట్దీర్ఘైర్భిన్నమఙ్గగణం భవేత్ ।। 90 ।।

ప్రణవేన స్వనామ్నా చ జాతిభిః షడ్భిరన్వితమ్।

[ఔపచారికమన్త్రపఞ్చకమ్] 723

ఔపచారికమన్త్రాణాం పఞ్చకం చాధునోచ్యతే ।। 91 ।।

మూలమన్త్రాదిసర్వేషాం సామాన్యం యన్మహామతే।

యేన విజ్ఞాతమాత్రేణ జపధ్యానాదికం వినా ।। 92 ।।

యథాకాలం ప్రయుక్తత్వాత్సంపూర్ణం జాయతేఽర్చనమ్।

[ఆవాహనే వినియోక్తవ్యో మన్త్రః]

ప్రణవద్వితయోపేతం పరమం త్ర్యక్షరం పదమ్ ।। 93 ।।

ధామావస్థితపఞ్చార్ణం ద్వితీయం ప్రోద్ధరేత్తతః।

(1)తదనుగ్రహకామ్యం యో అష్టార్ణం పరమం పదమ్ ।। 94 ।।

(1. మట్ C.L.)

దకారం చ యకారస్థం తదన్తే యోజయేద్ద్విజ।

ఆదిదేవాన్వితం పశ్చాత్తాలలక్ష్మాణముద్ధరేత్ ।। 95 ।।

తతో వరుణసంజ్ఞం చ కేవలస్రగ్దరం తతః।

అశేషభువనాధారం జగద్యోనియుతం తతః ।। 96 ।।

పరమాత్మానమన్తే చ గోపనేన సమన్వితమ్।

రామోపేతం ధ్రువం దద్యాత్తతః కాలం చ కేవలమ్ ।। 97 ।।

వైరాజం కేవలం చాథ సిద్ధిదం త్ర్యక్షరం పదమ్।

మన్త్రేతి ద్వ్యక్షరం దద్యాచ్చజ్కరం కేవలం తతః ।। 98 ।।

అశేషభువనాధారం మాయాయుక్తం తతో న్యసేత్।

విక్రమవ్యోమసంభిన్నమనలం(2)చోద్ధరేత్తతః ।। 99 ।।

(2. న్తే A.)

నమో నమః పదం పశ్చాదష్టత్రింశాక్షరః పరః।

ప్రణవేనాధికో విప్ర ద్వితీయేన మహాప్రభః ।। 100 ।।

మన్త్ర ఆవాహనే విప్ర యోక్తవ్యస్తు పరం శృణు।

[పాద్యాద్యేషూపచారేషు వినియోజ్యో మన్త్రః]

ఔపచారికహృత్సంజ్ఞం క్రియతే యేన పూజనమ్ ।। 101 ।।

ప్రణవాన్తే త్రిధా(1) యోజ్య ప్రాణం(2) వ్యోమవిభూషితమ్।

ఇదమిదమిదం పశ్చాత్పదం దద్యాత్షడక్షరమ్ ।। 102 ।।

(1. క్రియా A.)

(2. ఐ C. L.)

గృహాణ చ తతః స్వాహా మన్త్రః పఞ్చదశాక్షరః।

యోగ్యస్సర్వోపచారేషు పాద్యాద్యేషు సదైవ హి ।। 103 ।।

[న్యూనాధికపరిహారాయ వినియోజ్యా విష్ణుగాయత్రీ]

ప్రణవం విశ్వరుపాయ విద్మహే విన్యసేత్తతః।

విశ్వాతీతాయ తదను ధీమహే తదనన్తరమ్ ।। 104 ।।

పదద్వయాన్తే తదను తన్నో విష్ణుః ప్రచోదయాత్।

సర్వేషాం కర్మణామన్తే పూరణార్థం ప్రయోజయేత్ ।। 105 ।।

న్యూనాధికనిమిత్తార్థం గాయత్రీ వైష్ణవీ పరా।

చతుర్వింశాక్షరో హ్యేష నమఃప్రణవసంయుతః ।। 106 ।।

[ప్రసాదనే వినియోజ్యో మన్త్రః]

ఉద్ధరేత్ప్రణవం పూర్వం విష్ణుం వ్యోమాన్వితం తతః।

హ్రీంకారం చ తతో దద్యాద్భూయో విష్ణుం తథావిధమ్ ।। 107 ।।

తతో వ్యోమాన్వితం ప్రాణం సోమం తదను కేవలమ్।

పరవర్ణం ద్వయం దద్యాత్పరమేశపదం తతః ।। 108 ।।

ప్రసీద ఓం నమస్యాన్తో మన్త్రో హ్యష్టాదశాక్షరః।

మన్త్రప్రసాదనే యోజ్యో ముద్రాబన్ధావసానతః ।। 109 ।।

[విసర్జనే వినియోక్తవ్యో మన్త్రః] 7-24

ఓం భగవన్మన్త్రమూర్తే దద్యాదష్టాక్షరం పదమ్।

తదన్తే వరుణారూఢమమృతాఖ్యం నియోజ్య చ ।। 110 ।।

పదమాసాదయపదం తతో దద్యాత్ షడక్షరమ్।

క్షమస్వ త్ర్యక్షరం భూయః ప్రణవాన్తం చ విన్యసేత్ ll 111 ll

నమోనమఃపదం దద్యాత్షడ్వింశార్ణం తు మన్త్రరాట్l

విసర్జనే నియోక్తవ్యో మన్త్రగ్రామస్య సర్వదా ll 112 ll

(3)జ్ఞప్తిసంజ్ఞం తు యద్వర్ణం వరాహోపరి సంస్థితమ్l

వ్యోమేశం విష్ణునా యుక్తం నమఃప్రణవమధ్యగమ్ ll 113 ll

(3. తృ A.)

సౌరభీయో హ్యయం మన్త్రః స్వసంజ్ఞాసంయుతో ద్విజl

సంపూరణార్థం భోగాన్తే తేషామాప్యాయనార్థతః ll 114 ll

[మన్త్రాణాం గోపనీయతా] 7-25

ఇత్యేష కథితో విప్ర మన్త్రకోశో యథా స్థితఃl

సర్వపాపక్షయకరస్సర్వదుఃఖోపశాన్తిదః ll 115 ll

గోపనీయో హ్యభక్తానాం శఠానాం చ విశేషతఃl

[మన్త్రాణామపాత్రే వినియోగస్యానర్థావహతా] 7-26

నాస్తికానామసాధూనాం ధూర్తానాం ఛద్మచారిణామ్ ।। 116 ।।

నాస్తికానాం చ భక్తానాం శ్రద్ధాసంయమసేవినామ్।

గురుశాస్త్రరతానాం చ నయమార్గానువర్తినామ్ ।। 117 ।।

తత్త్వతశ్చోపపన్నానాం దృఢశ్రద్ధావలమ్బినామ్।

(1)తన్మయానామిదం వాచ్యమితరేషు చ యోఽన్యథా ।। 118 ।।

(1. భ A.)

వక్తి చైతేషు యో మోహాద్భక్తిశ్రద్ధోజ్ఝితేషు చ।

లోభేనాన్యాయతః కామాత్స యాతి నరకేఽధమః ।। 119 ।।

సిద్ధోఽపి విప్రశార్దూల అసిద్ధస్య తు కా కథా।

తస్మాదాలక్ష్య వై పూర్వం న్యాయధర్మో యథార్థతః ।। 120 ।।

వక్తవ్యముపసన్నస్య న్యాయతః శ్రణుయాద్యది।

యో వక్తి న్యాయరహితం వినా న్యాయం శృణోతి యః ।। 121 ।।

తావుభౌ నరకం ఘోరం వ్రజతః కాలమక్షయమ్।

జ్ఞాత్వైవం మునిశార్దూల రహస్యమిదముత్తమమ్ ।। 122 ।।

సాధనం భోగమోక్షాభ్యాం వక్తవ్యం నాపరీక్షితే।

యద్యత్కిఞ్చిజ్జగత్యస్మింస్తత్తత్సర్వం వినశ్వరమ్ ।। 123 ।।

స్వప్నవత్క్షణమాత్రస్య సుఖదాయి ధనాదికమ్।

సమాచారక్రియాశ్శాస్త్రే మాన్త్రం జ్ఞానమనశ్వరమ్ ।। 124 ।।

అనన్తనిత్యసుఖదం వృద్ధిం యాతి క్షణాత్క్షణమ్।

ఇతిశ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం ఉపకరణమన్త్రోద్ధారో నామ సప్తమః పటలః।

* * * * *

పటలః - 8

అథ జయాఖ్యసంహితాయాం ముద్రాబన్ధాఖ్యానం నామ అష్టమః పటలః।

శ్రీభగవానువాచ। 8-1

అస్యైవ మన్త్రవృన్దస్య క్రమేణ తు యథాక్రమమ్।

ముద్రాకోశం ప్రవక్ష్యామి యేన సన్నిహితస్సదా ।। 1 ।।

భవేచ్చ సాధకేన్ద్రాణాం భుక్తిముక్తిప్రసాధనే।

ఆదౌ తు మూలమన్త్రస్య అన్యేషాం తదనన్తరమ్ ।। 2 ।।

[ముద్రాబన్ధకాలః తత్ప్రయోజనం చ] 8-2 ?

ముద్రాం వై బన్ధయేన్మన్త్రీ స్నానకాలే జలాన్తరే।

ఆత్మనో న్యాసకాలే తు పూజాన్తే మణ్డలావ(1)నౌ ।। 3 ।।

(1. ది A)

అర్చాసు మన్త్రవిన్యాసే అర్ఘ్యపాత్రేఽమ్బుభాజనే।

పూర్ణాహుత్యవసానే చ మన్త్రే వహ్న్యన్తరస్థితే ।। 4 ।।

హింసకానాం విధాతాయ సర్వవిఘ్నోపశాన్తయే।

సర్వకార్యార్థసిధ్యర్థం ముద్రాకోశ ఇహోదితః ।। 5 ।।

[జయాముద్రా] 8-3

అధోముఖాద్వామహస్తాన్మధ్యమాం గ్రాహయేన్మునే।

కనిష్ఠయా దక్షిణస్య తిస్రోఽన్యా ముష్టివత్స్థితాః ।। 6 ।।

అఙ్గుష్ఠముభయం కృత్వా ముద్రేయం తు జయా స్మృతా।

అధస్తాద్గరుడం తస్యా వామహస్తే విచిన్తయేత్ ।। 7 ।।

పృష్ఠే స్యాద్దక్షిణే హస్తే ధ్యాయేద్విష్ణుం సనాతనమ్।

ఏషా ముద్రా జయా నామ సర్వకార్యార్థసాధనీ ।। 8 ।।

యోజయేద్దేవదేవస్య తార్క్ష్యేణ సహితస్య చ।

[శక్తిముద్రా] 8-4

ప్రసార్య వామముత్తానమఙ్గుల్యో విరలాః స్థితాః ।। 9 ।।

కార్యాస్త్వాకుఞ్చితాః ప్రాన్తాదఙ్గుష్ఠం సేతువద్భవేత్।

సమ్ముఖం తాసు సంలగ్నం కరశాఖాసు మధ్యతః ।। 10 ।।

హృత్సమ్ముఖం తు బధ్నీయాచ్ఛక్తిముద్రాం సుఖప్రదామ్।

శక్తియుక్తస్య దేహస్య ముద్రా వై సన్నిధాపనీ ।। 11 ।।

ప్రదేశిన్యా (2)తతో(?)విద్ధి లక్ష్మీపూజాసు శక్తిషు।

[హృదయముద్రా] 8-5

దక్షిణేన తు హస్తేన ముష్టిబన్ధం ప్రకల్పయేత్ ।। 12 ।।

(2. ధౌ A.)

అఙ్గుష్ఠం కరమధ్యస్థం కృత్వా యోజ్యం హృది ద్విజ।

హృదయాఖ్యా భవేన్ముద్రా సర్వమన్త్రేషు సాధనీ ।। 13 ।।

[శిరోముద్రా] 8-6

ప్రసృతా అఙ్గులీస్సర్వా అఙ్గుష్ఠేన తు సంస్పృశేత్।

శిరోముద్రేతి విఖ్యాతా మన్త్రసన్నిధికారిణీ ।। 14 ।।

[శిఖాముద్రా] 8-7

ముష్టిం బధ్వా శిఖాస్థానే తర్జనీ చోర్ధ్వసంస్థితా।

శిఖాముద్రేతి విఖ్యాతా సర్వదుష్టక్షయఙ్కరీ ।। 15 ।।

దోషవిఘ్నవినాశాయ సదా హ్యేషా ప్రకీర్తితా।

ఆదౌ తస్మాత్ప్రయత్నేన యాగవేశ్మని బన్ధయేత ।। 16 ।।

ఉత్సాదం సర్వవిఘ్నానాం కురుతే మన్త్రసంయుతా।

[కవచముద్రా] 8-8

ఉభయోరగ్రతశ్శాఖా గ్రస్తాస్తు కరయోర్ద్విజ ।। 17 ।।

తయోర్మధ్యం హ్యసంశ్లిష్టం కరబన్ధాదితో భవేత్।

వార్మణ్యేషా భవేన్ముద్రా ద్వావంసావనయా స్పృశేత్ ।। 18 ।।

దుర్భేద్యా దుష్టసఙ్ఘస్య భూతవేతాళయోగినామ్।

కర్మకాలే చ బఘ్నీయాత్సమన్త్రాం చ ప్రయత్నతః ।। 19 ।।

[నేత్రముద్రా] 8-9

కరయోర్గ్రథితాఙ్గుల్యస్సంవృతాః పాణిపృష్ఠగాః।

తర్జన్యౌ ప్రాన్తసంలగ్నే సుషిరేచోర్చి(1)తే తయోః ।। 20 ।।

(1. చ్చి A.)

అఙ్గుష్ఠౌ మూలసంలగ్నవిపర్యస్తౌ పరస్పరమ్।

లోచనాఖ్యా భవేన్ముద్రా దర్శయేచ్చక్షుషోఽన్తికే ।। 21 ।।

[అస్త్రముద్రా] 8-10

తర్జనీం స్ఫోటయేద్దిక్షు దశస్వఙ్గుష్ఠకేన తు।

ద్రుతం కరద్వయేనైవ చక్షుర్భ్యాం సన్నిరీక్షయేత్ ।। 22 ।।

అస్త్రముద్రేతి విఖ్యాతా త్రాసినీ త్రిదశేష్వపి।

కిం పునర్దుష్టయోనీనాం వాఙ్మనఃకాయసంయుతా ।। 23 ।।

[సిహ్మముద్రా] 8-11

ఉత్తానే దక్షిణే వామే కుఞ్చయిత్వాఽఙ్గులిత్రయమ్।

ప్రసారయేచ్చ తిర్యగ్వై అఙ్గుష్ఠం తర్జనీం తథా ।। 24 ।।

ఈషదూర్ధ్వీకృతాఽధోదృగ్ నిష్కమ్పాలోకసంయుతా।

పాశవన్ధక్షయకరీ సర్వోపద్రవనాశినీ ।। 25 ।।

సిహ్మముద్రా భవత్యేషా విస్మయాఖ్యా మహాప్రభా।

[కపిలముద్రా] 8-12

తర్జన్యఙ్గుష్ఠయోర్మధ్యే మధ్యమాం తు ప్రపీడయేత్ ।। 26 ।।

ప్రసారయేదనామాం చ పశ్చాత్తస్యాః కనిష్ఠికామ్।

పరస్పరం చ దూరస్థే ముద్రైషా కపిలీ స్మృతా ।। 27 ।।

సర్వసిద్ధికరీ హ్యేషా అణిమాదిషు సాధనీ।

[క్రోడముద్రా] 8-13

అధోముఖే వామహస్తే మధ్యమానామికే యద్గా ।। 28 ।।

అఙ్గుష్ఠస్య తు సంసక్తే కనిష్ఠా తర్జనీద్వయమ్।

ప్రసారితం తతః కార్యం ముద్రా క్రోడాత్మికా స్మృతా ।। 29 ।।

సర్వయన్త్రప్రమథనీ సర్వదుష్టనివారిణీ।

స్వే స్వే స్థానే నియోక్తవ్యా ముద్రావక్త్రేషు యా స్థితా ।। 30 ।।

[కౌస్తుభముద్రా] 8-14

మధ్యమానామికాన్యోనా ముష్టివత్పాణిమధ్యగాః।

ఉభయోర్హస్తయోర్విప్ర పశ్చాన్ముష్టిద్వయం తు తత్ ।। 31 ।।

శ్లేషయేత్సమరన్ధ్రేణ తర్జన్యౌ ద్వే ప్రసార్య చ।

తతః సం శ్లేషయేదగ్రాదఙ్గుష్ఠాగ్రే నియోజయేత్ ।। 32 ।।

మద్యత(1)స్తర్జనీభ్యాం తు అన్యోన్యేన క్రమేణ తు।

ముద్రైషా కౌస్తుభస్యోక్తా మాలాముద్రామథో శ్రృణు ।। 33 ।।

(1. మ A.)

[మాలాముద్రా] 8-15

శాఖాష్టకం కరాభ్యాం యద్గ్రస్తమగ్రానదూరతః।

సంశ్లక్ష్ణం లమ్బమానం చ ఉపవిష్టోఽథ వాస్థితః ।। 34 ।।

కుర్యాద్బాహుద్వయం విప్ర ఊరుమద్యావలమ్బితమ్।

మణిబన్ధావధౌ సమ్యఙ్బాలాముద్రా ప్రకీర్తితా ।। 35 ।।

[పద్మముద్రా] 8-16

అఙ్గుష్ఠౌ సఙ్గతౌ లగ్నౌ అఙ్గుల్యో విరలాః స్థితాః।

పాద్మీ జ్ఞేయా భవేన్ముద్రా పుష్టిసౌభాగ్యదాయికా ।। 36 ।।

[శఙ్ఖముద్రా] 8-17

ముష్టినా గ్రాహయేద్వామమఙ్గుష్ఠం దక్షిణేన తు।

అఙ్గులీర్వామహస్తాత్తు దక్షిణస్యోపరి న్యసేత్ ।। 37 ।।

వామతర్జనికాగ్రం తు అఙ్గుష్ఠాగ్రం చ దక్షిణాత్।

పరస్పరం సమ్ముఖం తు సుశ్లిష్టం వినియోజయేత్ ।। 38 ।।

శఙ్ఖస్యైషా భవేన్ముద్రా ఉత్తానా తు యదా స్థితా।

[చక్రముద్రా] 8-18

స్పష్టౌ ప్రసారితౌ హస్తౌ పరస్పరనియోజితౌ ।। 39 ।।

భ్రమణాచ్చక్రవత్తౌ తు(1) చక్రముద్రేతి కీర్తితా।

నాశినీ సర్వదుఃఖానాం ముద్రాణాం భేదినీ పరా ।। 40 ।।

(1. చ A.)

[గదాముద్రా] 8-19

బధ్వా ముష్టిం దక్షిణేన వామాఙ్గుష్ఠస్య మూర్ధిని।

కృత్త్వైవం దర్శయేదేషా కౌమోదక్యాః సుశోభనా ।। 41 ।।

గదాముద్రేతి విఖ్యాతా దోషసైన్యప్రమర్దనీ।

[పక్షిరాజముద్రా] 8-20

ప్రసార్య సంహతం(2) కృత్వా పురా పాణిద్వయం ద్విజ ।। 42 ।।

(2. హ్యౌ C. L.)

అనామా మూలదేశాభ్యామఙ్గుష్ఠాగ్రద్వయం న్యసేత్।

అధోముఖం తు పతితం మణ్బన్ధస్య సమ్ముఖమే ।। 43 ।।

సుశ్లిష్టమగ్రతః కృత్వా న్యసేత్తచ్చాఞ్జలిద్వయమ్।

తర్జనీమధ్యామాభ్యాం యద్వామం యుగ్మం కరద్వయాత్ ।। 44 ।।

ప్రోచ్ఛ్రితం విరలం కుర్యాత్కుఞ్చితం చాపి సమ్ముఖమ్।

సుస్పష్టముచ్ఛ్రితం లగ్నం పుచ్ఛవత్కన్యసాయుగమ్ ।। 45 ।।

పక్షిరాజస్య ముద్రైషా కేవలస్య మహాత్మనః।

[పాశముద్రా] 8-21

ప్రసార్య దక్షిణం పాణి తతోఽఙ్గుష్ఠకనిష్ఠికే ।। 46 ।।

మేళయేదగ్రదేశాచ్చ సేతువత్కరణేన తు।

(3)ఫణవత్కుఞ్చితం లగ్నం తర్జన్యాద్యం లతాత్రయమ్ ।। 47 ।।

(3. ల C. L.)

పాశముద్రా భవత్యేషా అఙ్కుశాఖ్యం నిషోధమే।

[అఙ్కుశముద్రా] 8-22

కనిష్ఠా మధ్యమా నామ వామహస్తస్య మధ్యతః ।। 48 ।।

పృష్ఠవన్నిక్షిపేత్పృష్ఠే తాసామఙ్గుష్ఠకం భవేత్।

అగ్రతస్తర్జనీ కార్యా కుఞ్చితాఙ్కుశవద్ద్విజ ।। 49 ।।

ఇత్యేషాఽఙ్కుశముద్రైవ సత్యాదీనామథో శ్రుణు।

[సత్యాదిముద్రాపఞ్చకమ్] 8-23

దక్షిణస్య తు హస్తస్య అగ్రతోఽఙ్గులిపఞ్చకమ్ ।। 50 ।।

పరస్పరం స్పృశేత్కార్యం ప్రోన్నతం ముఖసమ్ముఖమ్।

సత్యస్యైషా భవేన్ముద్రా ప్రాగుపాఙ్గోద్భవస్య చ ।। 51 ।।

అఙ్గుష్ఠతర్జనీయోగాద్ద్వితీయస్య ప్రకీర్తితా।

అఙ్గుష్ఠమధ్యమాయోగాత్తృతీయస్య ప్రకీర్తితా ।। 52 ।।

అఙ్గుష్ఠానామికాయోగాచ్చతుర్థస్య తు నారద।

కనిష్ఠాఙ్గుష్ఠసంయోగాత్పఞ్చమస్య తు జాయతే ।। 53 ।।

[మహాజయాముద్రా] 8-24

హృల్లగ్నం వామహస్తం తు కృత్వోత్తానం ప్రసారితమ్।

పృష్ఠే తు ముష్టిబన్ధం తు దక్షిణేన కరేణ తు ॥ 54 ॥

ముష్టేరూర్ధ్వం స్థితోఽఙ్గుష్ఠం చక్షుర్భ్యామవలోకితమ్।

ద్వైవీ హ్యేషా భవేన్ముద్రా మన్త్రరాజస్య సువ్రత ॥ 55 ॥

మహాజయేతి విఖ్యాతా సర్వయోగప్రసాధనీ।

సర్వసిద్ధికరీ శశ్వత్సర్వముద్రాప్రపూరణీ ॥ 56 ॥

అనయా ముద్రితం విశ్వమాబ్రహ్మభవనాన్తి(1)మమ్।

సర్వాఙ్గశక్తియుక్తస్య సర్వమన్త్రాలయస్య చ ॥ 57 ॥

(1. క A.)

నిష్కళస్యావికారస్య బ్రహ్మన్సప్తాక్షరస్య చ।

ఇత్యేష గర్భమన్త్రాణాముక్తో ముద్రాగణో మయా ॥ 58 ॥

ఆధారాసనమన్త్రాణాం ముద్రాణాం లక్షణం శ్రుణు।

[ఆధారశక్తిముద్రా కూర్మముద్రా చ] 8-25

క్షిప్తమఙ్గులియుగ్మం తు ముష్టిభ్యామన్తరే ద్విజ ।। 59 ।।

వామస్య దక్షిణో ముష్టిః పృష్ఠే స్యాత్స్పర్శవర్జితః।

అసావాధారశక్తౌ చ ఊర్ధ్వతః కూర్మవహ్ని (ద్వి?)జ ।। 60 ।।

[అనన్తాసనముద్రా] 8-26

అధోముఖస్య వామస్య అనామా తర్జనీ ఉభే।

ఆకుంచ్య పృష్ఠలగ్నే తు మధ్యమాయాం తు సంస్థితే ।। 61 ।।

తయోరధస్తాన్మధ్యాఖ్యామృజ్వీం కుర్యాదధోముఖామ్।

కనిష్ఠికా తు సాఙ్గుష్ఠా కార్యా సుప్రసృతా మునే ।। 62 ।।

అనన్తాసనముద్రేయమనేనాస్యా(ఖ్యా?)యతే ద్విజ।

సర్వం జగదిదం హ్యేషా క్రోడీకృత్య చ వర్తతే ।। 63 ।।

సర్వాస్వాధారముద్రాసు ప్రాధాన్యేన వ్యవస్థితా।

తస్యాదౌ మన్త్రముచ్చార్య ప్లుతం చ బహుమాత్రకమ్ ।। 64 ।।

శబ్దశక్యవిభాగోత్థం భావగ్రాహ్యమనాహతమ్।

(1)తతస్తస్య విసర్గే తు అనన్తాసనసంజ్ఞయా ।। 65 ।।

(1. తస్మాదస్య A.)

బద్ధం ప్రకల్పయేద్విప్ర సద్భావధ్యానసంయుతమ్।

సదాధికారయాగే తు మన్త్రాణాం భిన్నరూపిణామ్ ।। 66 ।।

క్షిప్రకర్మప్రసిధ్యర్థం యోజనీయా ప్రయత్నతః।

[పృథివీముద్రా] 8-27

కరద్వయేన బధ్నీయాల్లగ్నముష్టిద్వయం పురా ।। 67 ।।

అఙ్గులిత్రితయేనైవ అఙ్గుష్ఠే తర్జనీద్వయమ్।

ప్రాన్తలగ్నం తతః కృత్వా తద్యుగే మేలయేత్పునః ।। 68 ।।

ఏషా తు పార్థివీ ముద్రా సాముద్రీమధునా శృణు।

[సముద్రముద్రా] 8-28

మణిబద్ధౌ చ సంలగ్నౌ నఖాగ్రాణి కరద్వయాత్ ।। 69 ।।

కార్యాణి సాఙ్గులీకాని పరస్పరముఖాని తు।

అఙ్గుష్ఠాగ్రే నిరాధారే తన్మధ్యే చాలయేద్ధృతమ్ ।। 70 ।।

మధ్యం కుర్యాచ్చ హస్తాభ్యాం గాఢం తు సుషిరోపమమ్।

క్షీరార్ణవస్య ముద్రైషా ప్రాగుక్తా పఙ్కజస్య తు ।। 71 ।।

మన్త్రయోగాత్తథా ధ్యానాదన్యత్వం చైవ జాయతే।

[ధర్మాదిముద్రాచతుష్టయమ్] 8-29

కరద్వయమసంలగ్నే(గ్నం?) కృత్వా తదను యోజయేత్ ।। 72 ।।

ముఖే ముఖం తర్జనీభ్యాం తం ముఞ్చేదథ మధ్యయోః।

కుర్యాత్తాద్ధృగ్విధం బన్ధం తం త్యక్త్వాఽనామికాద్వయే ।। 73 ।।

ఉపసంహృత్య తం చాపి ద్వే కనిష్ఠే నియోజయేత్।

ప్రత్యేకబన్ధే సంలగ్నమఙ్గుష్ఠయుగలం న్యసేత్ ।। 74 ।।

ధర్మాద్యస్య చతుష్కస్య విద్ధి ముద్రాగణం క్రమాత్।

తదూర్ధ్వస్థస్య పద్మస్య ప్రాగుక్తా మన్త్రయోగతః ॥ 75 ॥

[సూర్యేన్ద్వగ్నిలక్షణధామత్రయముద్రా] 8-30

దక్షిణస్య తు హస్తస్య తర్జన్యఙ్గుష్ఠమేలనమ్।

కృత్వా తదను తద్బృన్దం వికాస్య చ శనైః శనైః ॥ 76 ॥

సముత్థానం పునః కుర్యాచ్ఛాఖాసఙ్ఘం పృథక్స్థితమ్।

(1)ధామత్రయస్య ముద్రైషా హంసాఖ్యాం తు నిబోధ మే ॥ 77 ॥

(1. ద్విధా మన్త్రస్య తత్రైషో A.)

[హంసముద్రా] 8-31

స్పష్టౌ ప్రసారితౌ హస్తౌ కుర్యాదఞ్జలిరూపకౌ।

భావాసనస్య ముద్రైషా సుశుద్ధా పరమార్థకీ ॥ 78 ॥

ఏష ఆసనమన్త్రాణాం వీజానాం మయోదితః।

క్రమాత్క్షేత్రేశపూర్వాణాం వీజానాం మునిసత్తమ ॥ 79 ॥

పద్మనిద్యధిపాన్తానాం ముద్రాదశకముచ్యతే।

[క్షేత్రేశముద్రా] 8-32

గ్రస్తమఙ్గులిసంఖ్యాతం కృంత్వా పాణిద్వయేన తు ।। 80 ।।

బలాత్త్రపీడయేత్కుర్యాదఙ్గుష్ఠద్వయముచ్ఛ్రితమ్।

ముద్రేయం క్షేత్రపాలస్య శ్ర్యాదీనామథ మే శృణు ।। 81 ।।

[శ్రీముద్రా] 8-33

ఉత్తానౌ తు కరౌ కృత్వా నికటస్థౌ తు నారద।

తదఙ్గులీగణం సర్వం కుఞ్చితం మధ్యసంస్థితమ్ ।। 82 ।।

అఙ్గుష్ఠౌ పతితౌ కృత్వా క్రమశః స్పష్టతాం నయేత్।

శ్రీబీజస్య తు ముద్రైషా ప్రథమం కథితా తవ ।। 83 ।।

[చణ్డముద్రా] 8-34

సముత్థాప్య కరాద్వామాత్తర్జనీం చణ్డబీజజా।

[ప్రచణ్డముద్రా] 8-35

తామేవ దక్షిణార్ధస్త్రాత్ప్రచణ్డాఖ్యస్య విద్ధి వై ।। 84 ।।

[చయముద్రా] 8-36

మధ్యమాద్వామహస్తాద్వై సముత్థాప్య జయస్య చ।

[విజయముద్రా] 8-37

దక్షిణాద్విజయాఖ్యస్య బీజస్య పరికీర్తితా ।। 85 ।।

[గాంగముద్రా] 8-38

వామాచ్చానామికా ప్రాగ్వత్కృత్వా గాఙ్గస్య విద్ధి తామ్।

[యామునముద్రా] 8-39

దక్షిణాద్యామునస్యోక్తా ముద్రా బీజస్ నారద ।। 86 ।।

[శఙ్ఖముద్రా] 8-40

నిధీస్వరస్య శఙ్ఖస్య వామహస్తాత్కనిష్ఠికా।

[పద్మనిధిముద్రా] 8-41

పద్మాకస్యాపరార్ధస్త్రాత్రైవ చోర్ధ్వీకృతా యదా ।। 87 ।।

[గణేశముద్రా] 8-42

దక్షిణేన తు హస్తేన సాఙ్గుష్ఠేన చ ముష్టినా।

ప్రదేశినీం హ్యనామాం చ వామహస్తస్య పీడయేత్ ।। 88 ।।

ప్రయత్నకృతశఙ్ఖానాం పృష్ఠే యోజ్యా చ మధ్యమా।

లమ్బమానకరాకారా యథా సందృశ్యతే చ సా ।। 89 ।।

ముష్టేర్నాతిసమీపస్థాం వామహస్తాత్కనిష్ఠికామ్।

దక్షిణాఙ్గుష్ఠబాహ్యే చ దంష్ట్రావత్పరిభావయేత్ ।। 90 ।।

ఈషత్తిర్యక్తతస్స్పృష్టో వామాఙ్గుష్ఠస్తథా పరః।

యథా తౌ పరిదృశ్యేతే గజకర్ణోపమౌ ద్విజ ।। 91 ।।

గణేశ్వరస్య ముద్రేయం సర్వవిఘ్నక్షయఙ్కరీ।

[వాగీశ్వరీముద్రా] 8-43

సుశ్లిష్టౌ మణిబన్ధౌ తు కృత్వా పాణిద్వయే పురా ।। 92 ।।

సంలగ్నమగ్రదేశాత్తు ప్రోన్నతం మధ్యమాయుతమ్।

ప్రదేశినీద్వయం తద్వత్కృత్వాఽనామాయుగం తథా ।। 93 ।।

అచలం ద్విగుణీకృత్య నమయేత్తదధోముఖమ్।

శనైః శనైః స్పృశేద్యావత్స్వం స్వం పాణితలం ద్విజ ।। 94 ।।

స్పష్టం సువిరలం కుర్యాదఙ్గుష్ఠద్వితయం ద్విజ।

తద్వత్కనీయసీయుగ్మం సమేన ధరణేన తు ।। 95 ।।

ముద్రైషా వాగ్విభూత్యర్థీ యో బధ్నాతి దినే దినే।

జపమానస్తు తద్రూపీ తస్య చావతరేత్తు ధీః ।। 96 ।।

[గురుముద్రా] 8-44

సమ్ముఖౌ సంపుటీకృత్య ద్వౌ హస్తౌ సంప్రసారితౌ।

వినియోజ్యౌ లలాటోర్ధ్వే శిరసాఽవనతేన తు ।। 97 ।।

గురోర్గురుతరస్యాపి ముద్రా హ్యేషా పితుః పితుః।

[పితృగణముద్రాః] 8-45

ప్రోత్తానం దక్షిణం పాణిం కృత్వాఙ్గులిగణం తతః ।। 98 ।।

సంలగ్నం కుఞ్చయేత్కిఞ్చిదఙ్గుష్ఠం సంప్రసార్య చ।

తిర్యగ్భావైః శనైః కిఞ్చిత్కుర్యాద్వాఽధోముఖం తతః ।। 99 ।।

ముద్రా పితృగణస్యైషా నిత్యతృప్తికరీ స్మృతా।

పూజాకాలే తు వై తస్మాద్దర్శనీయా ప్రయత్నతః ।। 100 ।।

యో వై నైమిత్తికాచ్ఛ్రాద్ధాత్పరితోషస్తు జాయతే।

స పితౄణాం శతగుణో ముద్రాబన్ధాచ్చ పూజనాత్ ।। 101 ।।

[సిద్ధముద్రా] 8-46

కరద్వయం సముత్తానం నాభిదేశే నియోజయేత్।

వామస్య దక్షిణే(?) పృష్ఠే ముద్రైషా సిద్ధసన్తతేః ।। 102 ।।

[వరాభయముద్రే] 8-47

సుస్పష్టం దక్షిణం హస్త స్వాత్మనస్తు పరాఙ్ముఖమ్।

పరాఙ్ముఖం లమ్బమానం వామపాణిం ప్రకల్పయేత్ ।। 103 ।।

క్రమాద్వరాభయాఖ్యం తు ఇదం ముద్రాద్వయం ద్విజ।

విజ్ఞేయం లోకపాలానామిన్ద్రాదీనాం సమాసతః ।। 104 ।।

ఏకైకేన తు మన్త్రేణ వజ్రాద్యేన క్రమాద్యుతామ్।

అస్త్రాఖ్యాం శక్తిసంయుక్తాం ప్రాగుక్తాం సంప్రదర్శయేత్ ।। 105 ।।

లోకపాలాయుధానాం తు పూజితానాం క్రమేణ వై।

[విష్వక్సేనముద్రా] 8-48

కనిష్ఠాఽనామికా మద్యా వామాచ్చ కరమధ్యగాః ।। 106 ।।

తాసామఙ్గుష్ఠకః పృష్ఠే తర్జనీ ప్రోన్నతా భవేత్।

నాసావంశప్రదేశస్థా తతో దక్షిణపాణినా ।। 107 ।।

అఙ్గులీత్రితయేనైవం ముష్టిం బధ్వా తు పూర్వవత్।

తర్జనీద్విగుణం కృత్వా అఙ్గుష్ఠాగ్రే నిరోధయేత్ ।। 108 ।।

ప్రోద్యతో బాహుదణ్డః స్యాచ్చక్రక్షేపే యథోద్యతః।

విష్వక్సేనస్య ముద్రేయం విశ్వకర్మనికర్తనీ ।। 109 ।।

[ఆవాహనముద్రా] 8-49

కిఞ్చిదాకుఞ్చయేద్ధస్తం దక్షిణం హృదయోపగమ్।

అఙ్గుష్ఠో విరలస్పృష్టో ముద్రా హ్యావాహనే స్మృతా ।। 110 ।।

[విసర్జనముద్రా] 8-50

ఖడ్గధారాసమాకారా విరలాఙ్గులికావుభౌ।

అఙ్గుష్ఠౌ దణ్డవత్కృత్వా ముష్టిబన్ధం శనైశ్శనైః ।। 111 ।।

కుర్యాత్కనిష్ఠికాదిభ్యో ముద్రైషా స్యాద్విసర్జనే।

[సురభిముద్రా] 8-51

గ్రథితౌ [ద్వౌ] కరౌ కృత్వా సుశ్లిష్టౌ చాప్యధోముఖౌ ।। 112 ।।

కనీయసౌ తదాఙ్గుష్ఠౌ సుశ్లేషేణ నియోజ్య చ।

మధ్యమాఙ్గులియుగ్మం తు అన్యోన్యకరపృష్ఠగమ్ ।। 113 ।।

విక్షిప్తానామికాయుగ్మం తర్జనీయుగలం తథా।

ముద్రైషా కామధేన్వాఖ్యా సర్వేచ్ఛాపరిపూరణీ ।। 114 ।।

ద్విప్రకారం తు (1)ముద్రాణాం ప్రయోగం నిత్యమాచరేత్।

సంవిన్మయం తు చాద్యాత్మరూపం భాస్వరసంపుటమ్ ।। 115 ।।

(1. విప్రాణాం C L.)

బాహ్యాన్తస్త్రివిధం విప్ర కర్మవాక్చిత్తజం తు యత్।

అనేన విధినా ముద్రాం యో బధ్నాతి విధానవిత్ ।। 116 ।।

తేనేదం ముద్రితం విశ్వమపునర్భవసిద్ధిదమ్।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాక్యసంహితాయాం ముద్రాబన్ధాఖ్యానం నామ అష్టమః పటలః।

* * * * *

పటలః - 9

అథ పాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం స్నానవిధిర్నామ నవమః పటలః। 9-1

శ్రీభగవాన్।

అథాధికారసిద్ధ్యర్థం స్నానం వక్ష్యామి పూర్వతః।

యేన భక్తోఽభిషిక్తస్తు స్యాదర్హో హోమయాగయోః ।। 1 ।।

[స్నానే ద్రైవిధ్యమ్]

స్నానం తు ద్వివిధం కుర్యాన్మలసఙ్కరశుద్ధయే।

సామాన్యవిధినా స్నాత్వా విశేషవిధినా తతః ।। 2 ।।

సామాన్యం లౌకికం స్నానం విశిష్టం మన్త్రసంస్కృతమ్।

[శౌచవిధిః] 9-2

తచ్చాపి శౌచపూర్వం స్యాత్తదాదౌ కథయామి తే ।। 3 ।।

తిస్రో లిఙ్గే మృదో దేయా ఏకైకాన్తరమృత్తికాః।

పఞ్చ వామకరే దేయాస్తిస్రః పాణ్యోర్విశుద్ధయే ।। 4 ।।

మూత్రోత్సర్గే శుద్ధిరేషా పురీషస్యాప్యనన్తరమ్।

పఞ్చాపానే మృత్తికాస్స్యుస్తథైవాన్తరమృత్తికాః ।। 5 ।।

దశ వామకరే దేయాస్సప్త తూభయహస్తయోః।

పాదాభ్యాం త్రిసృభిశ్శుద్ధిర్జఙ్ఘాశుద్ధిశ్చ పఞ్చభిః ।। 6 ।।

నియోజయోత్తతో విప్ర కట్యాం వై సప్తమృత్తికాః।

స్వదేహస్వేదదోషఘ్నం బాహ్యకర్దమశాన్తయే ।। 7 ।।

భక్తానాం శ్రోత్రియాణాం చ వర్ణాస్వేవం నిరూపితమ్।

ప్రావృట్సూక్తాత్తదేతస్మాదేకమృద్వ్యపనోదనమ్ ।। 8 ।।

శరద్గ్రీష్మవసన్తేషు నిత్యం కార్యా క్రియాపరైః।

ఏతస్మాదపి చైకైకా పరిలోప్యా తు మృత్తికా ।। 9 ।।

హేమన్తే శిశిరే విప్ర శ్రోత్రియైః సంయమస్థితైః।

పథి శౌచం ప్రకర్తవ్యం దేశకాలానురూపతః ।। 10 ।।

గన్ధలేపమపాస్యైవం మనశ్శుద్ధ్యా విశుధ్యతి।

[స్నానార్థం మృత్సంగ్రహణమ్] 9-3

ఏవం కృత్వా పురా శౌచం సమాచమ్య తతః ఖనేత్ ।। 11 ।।

శఙ్కునా హ్యస్త్రజప్తేన శుచిస్థానాత్తు మృత్తికామ్।

గృహీత్వాఽస్త్రేణ సఙ్గృహ్యం యాయాజ్జలనికేతనమ్ ।। 12 ।।

[స్నానవిధిః]

[లౌకికస్నానమ్] 9-4

తత్రాదౌ జలకూలం తు క్షాలయేదస్త్రవారిణా।

మృదః కృత్వా ద్విధా స్థాప్య ఏక భాగోపగం తతః ।। 13 ।।

నిధాయ గోమయం దర్భాన్స్తిలాస్త్రానభిమన్త్రితాన్।

లౌకికం గోమయాఢ్యేన భాగేన [స్నానమాచారేత్] ।। 14 ।।

[ఔదకం విధిస్నానమ్] 9-5

తత(తచ్చ)స్నానం పురా కృత్వా విధిస్నానం సగాచరేత్।

[విధిస్నానే క్రమః]

విధిస్నానే తు మృద్భాగౌ యస్తం కుర్యాద్ద్విధా పునః ।। 15 ।।

పాదాది క్షాల్యమేకేన పూర్వవత్క్రమయోగతః।

పాణిప్రక్షాలనం కృత్వా వినిమజ్య జలాన్తరే ।। 16 ।।

[స్నానాఙ్గమన్త్రన్యాసముద్రావన్ధౌ]

సముత్థాయ న్యసేన్మన్త్రం షడఙ్గం విగ్రహే స్వకే।

మన్త్రన్యాసం తతః కుర్యాన్ముద్రాబన్ధం చ కారయేత్ ।। 17 ।।

కీటాద్యశుచిసమ్పర్కాజ్జలస్యావహతో ద్విజ।

వహతోఽప్యుద్ధృతస్యాపి శుద్ధిరేవం భవేత్పురా ।। 18 ।।

నిర్మలం వారుణం విప్ర చన్ద్రార్కకరతాపితమ్।

యద్యపి స్యాత్తథా నైవం సమ్యజ్మాన్తే క్రియాక్రమే ।। 19 ।

[పవిత్రధారణమ్]

త్రిపఞ్చసప్తకాణ్డోత్థం ద్రఢిమగ్రన్థిసంయుతమ్।

పవిత్రకద్వయం దార్భమస్త్రమన్త్రాభిమన్త్రితమూ ।। 20 ।।

హస్తద్వయేఽపి నిక్షిప్య అనామాఙ్గుళయోరధః।

[వామపాణౌ మూలాదిస్థానభేదేన త్రేధా విభక్తాయా మృదః క్రమేణాస్త్రాదిత్రయేణాభిమన్త్రణమ్]

సావశేషాం మృదం శోషాం కృత్వాఽఽదాయాస్త్రముచ్చరన్ ।। 21 ।।

తాం తథా వామపాణౌ తు మూలమధ్యాగ్రతో భజేత్।

సాస్త్రేణ మూలమన్త్రేణ జపేదఙ్గైరనుక్రమాత్ ।। 22 ।।

[తత్రాస్త్రాభిమన్త్రితాయా వినియోగః]

అస్త్రజప్తాం మృదం గృహ్య క్షిపేద్దిక్షు విదిక్షు చ।

అధ ఊర్ధ్వే చ తన్మన్త్రం (న్త్ర) ముద్రాబన్ధేన సంయుతమ్ ।। 23 ।।

తేన స్నానహరా విఘ్నా దిగ్విదిక్పరిసంస్థితాః।

ప్రయాన్తి వి(1)హ్వలీభూతా యావత్తన్నోపసంభృ(2)తమ్ ।। 24 ।।

(1. విఫలీ A.)

(2. హ్రూ C L.)

[మూలమన్త్రితాయా మృదో వినియోగః]

మృద్భాగో మూలమన్త్రేణ మన్త్రితో యః పురా స్థితః।

తముచ్చరంస్తమాదాయ తోయమధ్యే వినిక్షిపేత్ ।। 25 ।।

తేన తత్ ద్విజశార్దూల తత్క్షణాదేవ జాయతే।

గఙ్గాతోయేన సంపూర్ణం యామునేన జలేన చ ।। 26 ।।

ప్రాయాగం చక్రతీర్థం చ ప్రభాసం పుష్కరాణి చ।

భవన్తి సన్నిధీభూతా మన్త్రస్యాస్య ప్రభావతః ।। 27 ।।

తతో వై విష్ణుతీర్థాయ మన్త్రాన్తే పదముచ్చరేత్।

సనమస్కం భవేత్తేన విష్ణుతీర్థస్య సన్నిధిః ।। 28 ।।

[తీర్థాన్తరే కేవలమూలమన్త్రమాత్రయోజనమ్]

అన్యతీర్థే యదా స్నానం కుర్యాత్తత్ర చ యోజయేత్।

కేవలం మూలమన్త్రం తు విష్ణుతీర్థపదం వినా ।। 29 ।।

తీర్థాన్తరేష్విదం నామ న సఙ్కీర్తయతే సుధీః।

సన్నిధానే హి తీర్థస్య యద్యన్యామభిధాం స్మరేత్ ।। 30 ।।

స్నాతకస్తస్య తత్తీర్థమభిశప్య క్షణం వ్రజేత్।

నిర్ఝరామ్బుతటాకాదౌ సామాన్యస్నానకర్మణి ।। 31 ।।

గఙ్గాదీనాం నదీనాం చ తీర్థానాం చ ప్రకీర్తితమ్।

మాన్త్రే స్నానక్రమే సమ్యగ్విష్ణుతీర్థాయ కీర్తయేత్ ।। 32 ।।

[అఙ్గమన్త్రాభిమన్త్రితస్య మృద్భాగస్య వినియోగః]

తతోఽఙ్గమన్త్రజప్తం చ భాగం పాణితలే స్థితమ్।

తోయేనాలోడ్య మసృణం తాపయేదర్కరశ్మిభిః ।। 33 ।।

మేఘచ్ఛన్నే స్వకం మన్త్రం సూర్యవత్థ్సితం స్మరేత్।

దర్శయిత్వా కరే తస్య తాభ్యాం సర్వాఙ్గకం స్పృశేత్ ।। 34 ।।

[తీర్థస్య పరమీకరణప్రకారః]

ధారణాద్వి(1)తయేనాథ తీర్థస్య సజలస్య చ।

పరమీకరణం కుర్యాద్విధిదృష్టేన కర్మణా ।। 35 ।।

(1. జ A.)

ఆధారశక్తేరారభ్య సఙ్కల్పవిషయావధి।

వహ్నినా పూరయేత్సర్వం జ్వాలామాలావిలేన చ ।। 36 ।।

నిరమ్మయం జగత్కృత్వా తీర్థం శాన్తతను స్మరేత్।

శాన్తే సంవిన్మయే విష్ణౌ భూయస్తదవతార్య చ ।। 37 ।।

నిశామ్బుకణసఙ్కాశమియత్తాకల్పితం పురా।

స్మృత్వా శక్తిప్రభావేన బ్రహ్మస్రోతో వినిర్గతమ్ ।। 38 ।।

ధారాకల్లోలసఙ్కీర్ణం పతమానం తు వేగతః।

ఆబ్రహ్మభవనం సర్వం పూరయేచ్ఛశిసన్నిభమ్ ।। 39 ।।

విలోకనపదైశ్శశ్వత్సఙ్ఘట్టం తం తు భావయేత్।

సమస్తే ప్రాక్స్వరూపేణ తన్మధ్యే త్వాసనం ప్రభోః ।। 40 ।।

దత్వా తదుపరి బ్రహ్మన్ స్మరేన్నారాయణం ప్రభుమ్।

చన్ద్రకోటిసమం శుద్ధసుధాధారాగణావృతమ్ ।। 41 ।।

సాహం(1)శక్తిసమూహాఢ్యం ప్రోద్గిరన్తం సుధారసమ్।

ఏవం కృతే సతి భవేత్తీర్థం నారాయణాత్మకమ్ ।। 42 ।।

(1. భం A.)

నిమజ్జనం తతః కుర్యాదున్మజ్జనసమన్వితమ్।

గన్ధైస్సామలకైర్మృద్భిః పవిత్రైర్వివిధైః శుభైః ।। 43 ।।

చక్రవర్త్యుపచారేణ మన్త్రీ స్నాయాదతన్ద్రితః।

[అథ స్నానోత్తరాఙ్గవిధిః]

తతశ్చాన్తర్జలస్థశ్చ స్మరేన్మన్త్రం స్వశక్తితః ।। 44 ।।

భాస్వద్భాస్వరరూపోఽసౌ ఉదేతి హృదయాన్తరే।

హృదయాదగ్రతశ్చాన్తే ద్వాదశాన్తేన దూరతః ।। 45 ।।

పరమం పురుషం దృష్ట్వా ప్రత్యక్షస్థం తు నారద।

సముత్థాయ జలాత్పశ్యేద్గగనస్థం తమేవ హి ।। 46 ।।

తతోఽప్సు తారమాసాద్య ఉపవిశ్య యథాసుఖమ్।

న్యసేదఙ్కుశముద్రాగ్రే హృన్మన్త్రం సితవిగ్రహమ్ ।। 47 ।।

స్వేనానిలేన సంయుక్తం రేచయేత్తీర్థమధ్యతః।

పూరకేణ సమాకృష్య ముద్రాయుక్తేన తత్పునః ।। 48 ।।

ఏవఞ్చోపగతం తీర్థం పురా కృత్వా తు నారద।

ప్రణవేనోపచారాఖ్యహృదయేనాచమేత్తతః ।। 49 ।।

సుప్రసన్నేన తోయేన జాన్వన్తస్థేన పాణినా।

ఏకేన పాద్యమన్త్రేణ సోపచారహృదా ద్విజ ।। 50 ।।

ధ్యాత్వా తత్ర స్థితం దేవం సాఙ్గం సపరివారకమ్।

జప్యమానశ్చ మన్త్రోఽయముపస్థానం తు కారయేత్ ।। 51 ।।

ప్రణవేన తతస్సర్వాన్పితృదేవాంశ్చ తర్పయేత్।

తిలమిశ్రేణ విధివత్సన్త్యజేత్స్నానకర్పటమ్ ।। 52 ।।

సుధౌతం పరిధాయాథ వస్త్రయుగ్మమఖేదదమ్।

అథవా తదధశ్శాటీం యోగపట్టకసంయుతామ్ ।। 53 ।।

నైకవస్త్రేణ వై యస్మాద్భవితవ్యం కదాచన।

స్థానేఽస్త్రశోధితేఽన్యస్మిన్నన్నాసనసంస్థితమ్ ।। 54 ।।

ఆధారమాసనం ధ్యాత్వా జలమధ్యేఽచ్యుతస్య చ।

మన్త్రగ్రామసమోపేతమాహూయ వినివేశ్య తమ్ ।। 55 ।।

తర్పయేదుదకేనైవ విష్వక్సేనావసానకమ్।

స్వేన స్వేన తు మన్త్రేణ పాణిభ్యామగ్రతః క్రమాత్ ।। 56 ।।

దేవతాశ్చ మునీన్నాగాన్ గ్రహభూతవియచ్చరాన్।

సన్తర్ప్య స్థావరాన్తాంశ్చ స్వవంశం తర్పయేత్క్రమాత్ ।। 57 ।।

వ్రజన్తం సాసనం దేవం జలమధ్యాత్తతస్స్మరేత్।

తీర్థశుద్ధౌ పురా మన్త్రో న్యస్తోఽసావపి దిక్షు వై ।। 58 ।।

ప్రేరయన్పూర్వవద్దేవాన్ప్రా(1)ణాగ్రేణానిలం ద్విజ।

తమేకీకృత్య వై తేన త్యక్త్వా తోయం తు శుక్లవత్ ।। 59 ।।

(1. న్ప్రా C. L.)

ఆపూర్య హృది విన్యస్యేత్ సోపసంహారముద్రయా।

ఇత్యుక్తమౌదకం స్నానమథ మాన్త్రం నిబోధ మే ।। 60 ।।

[మన్త్రస్నానమ్] 9-6

తోయాభావే చ యత్కుర్యాద్దుర్గే కాలే చ శీతలే।

గమనే క్షిప్రసిద్ధౌ వా గురుకార్యే స్వతన్త్రతామ్ ।। 61 ।।

ప్రాప్తాం వా వీక్ష్య విప్రేన్ద్ర నిశాభాగే దినస్య వా।

ప్రక్షాల్య పదావాచమ్య ప్రోద్ధృతేన తు వారిణా ।। 62 ।।

(2)స్నానం దశ దిశః ప్రాగ్వత్సంశోధ్యోపవిశేత్తతః।

అస్త్రం హస్తతలే యోజ్యం క్రమాన్న్యాసం తతస్తనౌ ।। 63 ।

(2. స్థా A.)

మూలమన్త్రాది తత్కుర్యాత్సర్వమన్త్రగణేన తు।

కేవలాదుదకస్నానాత్సంస్కారపరివర్జితాత్ ।। 64 ।।

ప్రభాసాదిషు తీర్థేషు యత్ఫలం స్నాతకస్య చ।

జ్ఞేయం శతగుణం తస్మాన్మన్త్రగ్రామస్య నారద ।। 65 ।।

[ధ్యానస్నానమ్] 9-7

ధ్యానస్నానమథో వక్ష్యే ద్వాభ్యామపి పరం తు యత్।

ఖస్థితం పుణ్డరీకాక్షం మన్త్రమూర్తిం ప్రభుం స్మరేత్ ।। 66 ।।

తత్పాదోదకజాం ధారాం పతమానాం స్వమూర్ధని।

చిన్తయేద్బ్రహ్మరన్ధ్రేణ ప్రవిశన్తీం స్వకాం తనుమ్ ।। 67 ।।

తయా సంక్షాలయేత్సర్వమన్తర్దేహగతం మలమ్।

తత్క్షణాద్విరజా మన్త్రీ జాయతే స్ఫటికోపమః ।। 68 ।।

ఇదం స్నానం పరం మాన్త్రాత్స్నానాచ్చతగుణం స్మృతమ్।

తస్మాదేకతమం కార్యం స్నానం శ్రద్ధాపరేణ తు ।। 69 ।।

స్నానపూర్వాః క్రియాస్సర్వా యతస్సమ్యక్ఫలప్రదాః।

తస్మాత్స్నానం పురా కుర్యాద్య ఇచ్ఛేచ్ఛ్రేయ ఆత్మనః ।। 70 ।।

స్నానేన నిర్మలో జన్తుః కృతమాత్రేణ జాయతే।

ద్విజేన్ద్ర నిర్వివేకాత్మా కిం పునర్యః క్రియాపరః ।। 71 ।।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం స్నానవిధిర్నామ నవమః పటలః।

* * * * *

పటలః - 10

అథ సమాధిఖ్యాపనం నామ దశమః పటలః। 10-1

[ధ్యానార్థం నిర్జనస్థానం ప్రతి గమనమ్] 10-2

శ్రీభగవాన్ ---

సాస్త్రం దూర్వాఙ్కురం దత్వా పుష్పం పత్రం తిలాంస్తు వా।

సోదకానా(1)త్మనో మూర్ధ్ని శిఖాస్థానే చ నారద ।। 1 ।।

(1. న్యా C. L.)

తతశ్చోదకసమ్పూర్ణం భాణ్డమాదాయ పాణినా।

ఏకాన్తనిర్జనం యాయాన్మనోజ్ఞం దోషవర్జితమ్ ।। 2 ।।

ష్టాన్మధ్యస్థం స్మరే(ర)న్మన్త్రం ప్రబుద్ధానలవిగ్రహమ్।

దిగన్తరమవీక్షన్వై మౌనీ సంరోధితానిలః ।। 3 ।।

[స్థానప్రాప్తిసమయే కర్తవ్యాంశః] 10-3

ప్రాప్య స్థానం స్వమన్త్రం తు నాసాగ్రేణ విరేచయేత్।

బహిరస్త్రం చ విన్యస్య చరణేన హనేత్క్షితిమ్ ।। 4 ।।

మన్త్రపూర్వం స్మరేద్విష్ణుం సకలం గరుడాసనమ్।

[దర్భాద్యాసనవికల్పః] 10-4

ఏకదేశం సమాసాద్య బద్ధ్వా యాద్రుచిరాసనమ్ ।। 5 ।।

దర్భే చర్మణి వస్త్రే వా ఫలకే యజ్ఞకాష్ఠకే।

[గురుస్మరణపూర్వకమానసక్రియానిర్వహణమ్] 10-5

అభివన్ద్య హరిం భక్త్యా మనసా గురుసన్తతిమ్ ।। 6 ।।

గృహీత్వా మానసీమాజ్ఞాం తేభ్యస్తు శిరసా నతః।

మానసీం నిర్వహేత్సర్వాం క్రియాం విప్ర యథాస్థితామ్ ।। 7 ।।

[ఆసనశుద్ధిః] 10-6

మూలమన్త్రాభిజప్తేన తోయేన ప్రోక్ష్య చాసనమ్।

చ్ఛోటికాం మన్త్రసంయుక్తాం దద్యాత్తచ్ఛుద్ధయే పునః ।। 8 ।।

[కరశుద్ధిః] 10-7

హస్తశుద్ధిం తతః కుర్యాద్యథా తచ్ఛృణు నారద।

ద్వే తలే హస్తపృష్ఠే ద్వే సర్వాశ్చాఙ్గులయస్తథా ।। 9 ।।

అస్త్రమన్త్రేణ సంశోధ్య ధ్యానోచ్చారప్రయోగతః।

కృత్వైవం కరశుద్ధిం చ స్థానశుద్ధిం సమాచరేత్ ।। 10 ।।

[స్థానశుద్ధిః] 10-8

ధ్యాత్వా దేవం జ్వలద్రూపం సహస్రార్కసమప్రభమ్।

జ్వాలాకోటిసమాకీర్ణం వమన్తం జ్వలనం ముఖాత్ ।। 11 ।।

తేన సంపూరయేత్సర్వమాబ్రహ్మభువనాన్తిమమ్।

దిగోఘం ప్రజ్వలన్తం చ భావయేన్మన్త్రతేజసా ।। 12 ।।

క్ష్మామణ్డలమిదం సర్వం స్మరన్పక్వం చ వహ్నినా।

మన్త్రజేన ద్విజశ్రేష్ఠ మృణ్మయం భాజనం యథా ।। 13 ।।

స్థానశుద్ధిర్భవత్యేవం సుధాకల్లోలసేచనాత్।

భూతశుద్ధిం శృణు మునే యథావదనుపూర్వశః ।। 14 ।।

[భూతశుద్ధిప్రకరణమ్]

పృథ్వ్యప్తేజోనిలాకాశం శరీరం భూతపఞ్చకమ్।

ఇన్ద్రజాలోపమం విద్ధి జ్ఞానాద్యైరుజ్ఝితం గుణైః ।। 15 ।।

మలినఞ్చాస్వతన్త్ర చ రేతోరక్తోద్భవం క్షయి।

యావన్న శోధితం సమ్యక్ ధారణాభిర్నిరన్తరమ్ ।। 16 ।।

తావదేతదయోగ్యం స్యాన్మన్త్రన్యాసాదివస్తుషు।

[పృథివ్యాదిభూతానాం బీజాని] 10-9

శఙ్కరశ్చాగ్నిరూపశ్చ (1)సోమఃసూర్యస్తదన్తకః ।। 17 ।।

(1. సోమసూర్యావనన్తరః A.)

వర్ణపఞ్చకమేతద్వై యుక్తం కుర్యాత్క్రమేణ తు।

ధరేశేన వరాహేణ అనలేనాథ కమ్బునా ।। 18 ।।

ప్రధానేన ద్విజశ్రేష్ఠ సర్వేషాం యోజయేత్తతః।

త్రైలోక్యైశ్వర్యదోపేతమాదిదేవం చ మూర్ధని ।। 19 ।।

పృథ్వీకాగ్నిమరుద్వ్యోమబీజాన్యేతాన్యనుక్రమాత్।

పృథ్వ్యాదిసంజ్ఞాయుక్తాని హుంఫడన్తాని నారద ।। 20 ।।

ప్రాగోఙ్కారేణ యుక్తాని భూతశుద్ధౌ త్రిధోచ్చరేత్।

భూతేశ్వరాణాం పఞ్చానాం పరత్వేన క్రమాత్స్థితాః ।। 21 ।।

[పృథివ్యాదిభూతానాం దేవతాః] 10-10

అనిరుద్ధాదయః పఞ్చ సత్యపూర్వాః పురోదితాః।

శక్తిత్వేన చ వర్తన్తే తైశ్చ తాన్వ్యాహరేత్క్రమాత్ ।। 22 ।।

[పృథివ్యాదిమహాభూతాంనాం స్వవిగ్రహే ప్రవేశన-తద్వ్యాపన-తద్విలయనప్రకారాః] 10-11

సౌషుమ్నాద్దక్షిణద్వారాన్నిర్గమయ్య హరిం బహిః।

సహస్రరవిసఙ్కాశం వృత్తమణ్డలమధ్యగమ్ ।। 23 ।।

తప్తకాఞ్చనవర్ణాభమాసీనం పరమే పదే।

మన్త్రాత్మానం తు తం ధ్యాత్వా హ్యుపరి ద్వాదశాఙ్గులే ।। 24 ।।

ప్రభాచక్రం తు తదధస్తత్త్వాధిష్ఠాతృసంయుతః।

నిష్కలం మన్త్రదేహం తు ధ్యాత్వా తు తదధః క్రమాత్ ।। 25 ।।

[తత్రాదౌ పృథివీతత్త్వనిలయనమ్]

తుర్యశ్రాం పీతభాం భూమిం చిన్తయేద్వజ్రలాఞ్ఛితామ్।

శబ్దాద్యైః పఞ్చభిర్యుక్తాం నగద్రుమసమాకులామ్ ।। 26 ।।

పురప్రాకారసుసరిద్ద్వీపార్ణవపరిష్కృతామ్।

సంవిశన్తీం స్మరేద్బాహ్యాత్పూరకేణ స్వవిగ్రహే ।। 27 ।।

ప్రోచ్చారయంశ్చ తన్మన్త్రం విశ్రాన్తామథ చిన్తయేత్।

జాన్వోః పాదతలం యావత్తయా వ్యాప్తం క్రమేణ తు ।। 28 ।।

కుమ్భకేన ద్విజశ్రేష్ఠ మన్త్రమూర్తౌ స్వకే తతః।

శనైః శనైర్లయమ్ యాతాం గన్ధశక్తౌ చ మన్త్రరాట్ ।। 29 ।।

[జలతత్త్వనిలయనమ్]

గన్ధశక్తిం చ తాం పశ్చాద్రేచకేన బహిః క్షిపేత్।

తోయాఖ్యే చ మహాధారే తతస్తోయం చ వైభవమ్ ।। 30 ।।

సముద్రససరిత్స్రోతో రసషట్కం చ సౌషధీః।

యాని యాన్యమ్బుభూతాని భూతాని భువనాన్తరే ।। 31 ।।

అర్ధచన్ద్రసమాకారం కమలధ్వజశోభితమ్।

వారుణం విభవం బాహ్యే ధ్యాత్వా తేనాథ విగ్రహమ్ ।। 32 ।।

సంపూర్య పూరకాఖ్యేన కరణేన శనైశ్శనైః।

ఊరుమూలాచ్చ జాన్వన్తం శరీరం మణ్డలం స్వకమ్ ।। 33 ।।

తేనాఖిలం తు సంవ్యాప్తం కుమ్భకేన స్మరేద్ద్విజ।

తన్మధ్యే వారుణం మన్త్రం ధారణాఖ్యం విచిన్త్య చ ।। 34 ।।

అమ్మయం విభవం సర్వం తన్మధ్యే విలయం గతమ్।

తతస్తం రసశక్తౌ చ సా శక్తిర్వహ్నిమణ్డలే ।। 35 ।।

[తేజస్తత్త్వనిలయనమ్]

రేచకేన వినిక్షిప్య తతో వాహ్నం చ వైభవమ్।

త్రికోణభువనాకారం దీప్తిమద్భిర్విభూషితమ్ ।। 36 ।।

విద్యుచ్చన్ద్రార్కనక్షత్రమణిరత్నైశ్చ ధాతుభిః।

స్వప్రకాశశరీరైస్తు అశరీరైశ్చ ఖేచరైః ।। 37 ।।

చిహ్నితం స్వస్తికైర్దీప్తైర్వ్యాప్త్యైవం విభవం మహత్।

తైజసం మునిశార్దూల తన్మాత్రం చాథ సంస్మరేత్ ।। 38 ।।

తన్మణ్డలాన్తరస్థం తు ప్రోచ్చరన్వై తమేవ హి।

ప్రవిష్టం పూర్వవద్ధ్యాయేత్తేనైవ కరణేన తు ।। 39 ।।

ఆనాభేః పాయుపర్యన్తం వ్యాప్తం కృత్వాఽ(1)వధార్య చ।

తం విప్ర విభవం సర్వం తైజసం పరిభావయేత్ ।। 40 ।।

(1. పిధాయ A.)

తన్మన్త్రవిగ్రహే శ్రాన్తం మన్త్రం తచ్చానలాత్మకమ్।

రుపశక్తౌ లయం యాతం శక్తిస్సంవిన్మయీ చ సా ।। 41 ।।

[వాయుతత్త్వనిలయనమ్]

తయా మన్త్రశరీరం స్వం స్వశక్త్యా విలయీకృతమ్।

రేచకేన కృతాం శక్తిం వాయ్వాధారే బహిః క్షిపేత్ ।। 42 ।।

తతస్తు వాయవీయం వై వైభవం బాహ్యతః స్మరేత్।

వృత్తం రాజోపలాభం తు బిమ్బైర్యుక్తం తు తైజసైః ।। 43 ।।

పూర్ణం నానావిధైర్గన్ధైరనేకైస్తద్గుణైస్తథా।

స్వమన్త్రేణ సమాక్రాన్తం ధారణాఖ్యేన తం స్మరేత్ ।। 44 ।।

తథా స్వరూపం తన్మన్త్రం ధ్యాత్వోచ్చార్య సమాహరేత్।

పూర్వోక్తకరణేనైవం ఘ్రాణాగ్రేణ శనైశ్శనైః ।। 45 ।।

ఆకణ్ఠాన్నాభిదేశాన్తం తేన వ్యాప్తం తు భావయేత్।

ప్రాగుక్తకరణేనైవ వాయవ్యం విభవం తతః ।। 46 ।।

అధిష్ఠాతృలయం యాతం స్మృత్వా తం చ మహామునే।

స్పర్శాఖ్యాయాం మహాశక్తౌ తాం శక్తిమవినశ్వరీమ్ ।। 47 ।।

[ఆకాశతత్త్వనిలయనమ్]

వ్యాప్తాం నిత్యామదృశ్యాం చ స్వశక్తివిభవాన్వితామ్।

శబ్దాఖ్యే తు మహాధారే నిక్షిపేద్వ్యోమమణ్డలే ।। 48 ।।

ధ్యాత్వాఽథ విభవం సర్వం వ్యోమాఖ్యం విగ్రహాద్బహిః।

నానాశబ్దసమాకీర్ణం నీరూపం చాఞ్జనప్రభమ్ ।। 49 ।।

అవిగ్రహైశ్శబ్దమయైః (1)పూర్ణం సిద్ధైరసఙ్ఖ్యకైః।

తన్మధ్యే ధారణాన్మన్త్రం వ్యోమాఖ్యం సంస్మరేద్ద్విజ ।। 50 ।।

(1. పూర్వ CL.)

ధారయన్తం స్వమాత్మానం స్వసామర్థ్యేన సర్వదా।

శబ్దమాత్రామరూపం తు వ్యాపకం విభవేష్వపి ।। 51 ।।

ధియా చ సంపరిచ్ఛన్నం కృత్వా విన్యస్య విగ్రహే।

ప్రాగుక్తకరణేనైవ తేన వ్యాప్తం తు భావయేత్ ।। 52 ।।

ఆకర్ణాద్బ్రహ్మరన్ధ్రాన్తం వ్యోమాఖ్యం విభవేన చ।

సన్ధార్య కుమ్భకేనైవ యావత్కాలం తు యోగినా ।। 53 ।।

ధ్యాయేత్పరిణతం పశ్చాత్స్వమన్త్రే తు తథా మునే।

వ్యోమాఖ్యం ధారణామన్త్రం శబ్దశక్తౌ లయం గతమ్ ।। 54 ।।

[శబ్దశక్తేః క్రమాత్ గన్ధాదిశక్తినిలయనాస్పదభూతాయా నిష్కలేఽనుప్రవేశభావనమ్] 10-12

తాం శక్తిం బ్రహ్మరన్ధ్రేణ ప్రయాన్తీమనుభావయేత్।

యుక్తాం శక్తిచతుష్కేణ గన్ధాద్యేనావినశ్వరీమ్ ।। 55 ।।

ఆశ్రయేన్నిష్కళం మన్త్రం వ్యోమాతీతం నిరఞ్జనమ్।

శక్తయో యాశ్చ సత్యాద్యాస్తాసామపి పరశ్చ యః ।। 56 ।।

పట్కం (ష్ఠం) తం నిష్కళం విద్ధి వ్యాప్తిః ప్రాగుదితాఽస్య చ।

సమన్త్రం విభవం భౌతమేవమస్తం నయేత్క్రమాత్ ।। 57 ।।

[జీవస్య పదాత్పదాన్తరప్రాపణక్రమేణ దేహాత్ స్థూలాత్ ప్రభాచక్రవిశేషప్రాపణేన కైవల్యస్థితిప్రాపణమ్] 10-13

చైతన్యం జీవభూతం యత్ప్రస్ఫురత్తారకోపమమ్।

భావనీయం తు విశ్రాన్తం నిస్సృతం భూతపఞ్జరాత్ ।। 58 ।।

నిష్ప్రపఞ్చే పరే మన్త్రే పఞ్చశక్త్యాఖ్యవిగ్రహే।

అనేన క్రమయోగేన జీవమాత్మానమాత్మనా ।। 59 ।।

ఇక్షతే(క్షేత) తద్ధృదాకాశే అచలం సూర్యవర్చసమ్।

స్ఫురద్ద్యుతిసమాకీర్ణమీశ్వరం వ్యాపకం పరమ్ ।। 60 ।।

తతో మన్త్రశరీరస్థం సమాధిం చాభ్యసేత్పరమ్।

పరం మన్త్రశరీరం యద్వ్యక్తమక్షరసన్తతౌ ।। 61 ।।

సూర్యాదివ్యోమపర్యన్తమతీతం శక్తికారణైః।

హేయం చేత్థమిదం బుధ్వా యదా తత్స్వానబృంహితః ।। 62 ।।

అతృప్తోఽకృతకృత్యశ్చ మన్త్రహృత్పద్మసేవనాత్।

షట్పదీ()హ్యాత్మతత్త్వం చ జ్ఞానరజ్వాఽవలంబ్య చ ।। 63 ।।

హృత్కోటరోర్ధ్వాన్నిర్యాన్తం స్వాత్మానం స్వాత్మనా స్మరేత్।

భారూపాన్నాడిమార్గేణ మన్త్రవహ్నేశ్శిఖా హి సా ।। 64 ।।

పద్మసూత్రప్రతీకాశా సుషుమ్నా చోర్ధ్వగామినీ।

తద్బ్రహ్మరన్ధ్రగాం స్మృత్వా సుపథా తేన నారద ।। 65 ।।

శనైశ్శనైస్స్వమాత్మానం రేచ్య విజ్ఞానవాయునా।

మాన్త్రం కారణషట్కం చ ఏవమవ్యాపకం నయేత్ ।। 66 ।।

ప్రాప్నుయాచ్చ తదూర్ధ్వాత్తు యః పరాత్ప్రభువిగ్రహాత్।

ఉదితం (తో) ద్విజశార్దూల తేజఃపుఞ్జో హ్యనూపమః ।। 67 ।।

తత్ప్ర భాచక్రనాభిస్థం స్వానన్దానన్దనన్దితమ్।

ఏవం పదాత్పదస్థస్య ఆత్మతత్త్వస్య నారద ।। 68 ।।

తత్త్వ(స్య)నిర్ముక్తదేహస్య కేవలస్య చిదాత్మనః।

య ఉదేతి మహానన్దః సా శక్తిర్వైష్ణవీ పరా ।। 69 ।।

అలుప్తకర్మకర్తారం జీవం కృత్వా తమాత్మసాత్।

యత్రోదితా చ తత్రైవ పునరేవావతిష్ఠతే ।। 70 ।।

తచ్చ(తం చ) సఙ్కల్పనిర్ముక్తమవాచ్యం విద్ధి నారద।

[త్యక్తతయా భావితస్యాస్య భౌతికదేహస్య ప్రజ్వాలన--భస్మీకరణభావనమ్] 10-14

ఏవం స్వస్థానమాసాద్య త్యక్త్వా భౌతం చ విగ్రహమ్ ।। 71 ।।

తత్ర స్థితో దహేత్పిణ్డం శక్తితన్మాత్రవ్రజితమ్।

షాట్కౌశికమసారం చ నిర్దగ్ధ(1)తృణరూపిణమ్ ।। 72 ।।

(1. నిర్దణ్డ S.)

[ఇచ్ఛాగ్నిమన్త్రః] 10-15

ఇచ్ఛానిర్మథనోత్థేన మన్త్రజేన తు వహ్నినా।

అశేషభువనాధారం చతుర్గతిసమన్వితమ్ ।। 73 ।।

లోకేశోపరిసంస్థం చ వ్యోమ్ని తస్యోపరి న్యసేత్।

ప్రణవాదినమోఽన్తం చ ఇచ్ఛాగ్నేర్వాచకః స్వయమ్ ।। 74 ।।

[భస్మీభూతతత్త్వభావనమ్] 10-16

తేనాజ్ఘిదేశాదారభ్య తం పిణ్డం జ్వలితం స్మరేత్।

[శాన్తాగ్నిమన్త్రః] 10-17

భస్మరాశిసమప్రఖ్యం శాన్తాగ్నిం తదను ద్విజ ।। 75 ।।

[భస్మీభూతతయా భావితస్య ధ్యానసముద్భూతసలిలేనాప్లావనభావనా] 10-18

సాహ్లాదేన చ సూక్ష్మేణ వ్యాపినోఙ్కారపూర్విణా।

నమోఽన్తేన తు తద్భస్మపాతం ధ్యాత్వాఽన్వితస్తతః ।। 76 ।।

[భస్మావశేషతయా భావితస్య సమాప్లావనభావనా] 10-19

ధ్యానజేనోదకేనాథ భూతిం సంప్లావ్య దిగ్గతామ్।

వినిపాతాత్స్వమన్త్రేణ సిక్తేన క్షీరరూపిణా ।। 77 ।।

[అథాపూర్వతేజోయశరీరసృష్టిభావనాక్రమః] 10-20

వగహమమృతారూఢం త్రైలోక్యైశ్వర్యదాన్వితమ్।

దీపకం ద్వితయేనైతత్సంపుటీకృత్య పూర్వవత్ ।। 78 ।।

తేన క్షీరార్ణవాకారాద్ధ్యాయేద్విశ్వం చరాచరమ్।

పాత్యమానం తదూర్ధ్వే తు ధారాసఙ్ఘో ద్విజామృతః ॥ 79 ॥

తుర్యస్థానాద్వినిష్క్రాన్తో భావనీయో ముహుర్ముహుః।

తత్రాధారమయీం శక్తిం మద్యే విన్యస్య వైష్ణవీమ్ ॥ 80 ॥

బీజభూతాం చ సర్వస్య తదుత్థం చామ్బుజం స్మరేత్।

షడధ్వతత్త్వభూతం చ సితం తేజోమయం శుభమ్ ॥ 81 ॥

మణ్డలత్రితయాకీర్ణం స్ఫురత్కిరణభాస్వరమ్।

మన్త్రాత్మానం చ తన్మధ్యే ధ్యాయేన్నారాయణం ప్రభుమ్ ॥ 82 ॥

నిష్కలం కేవలం శుద్ధం పఞ్చసన్మన్త్రవిగ్రహమ్।

తన్మన్త్రశక్తిభిర్వ్యాప్యో మూర్చ్ఛితం భావయేద్ద్విజ ॥ 83 ॥

వ్యోమాదిపఞ్చభూతీయం మన్త్రమీశ్వరపఞ్చకమ్।

తేభ్యోఽథ ప్రసరన్తం చ వ్యోమాద్యం విభవం స్మరేత్ ॥ 84 ॥

సంయోగజనితం పిణ్డం ధ్యాయేద్విభవపఞ్జరాత్।

సహస్రసూర్యసఙ్కాశం శతచన్ద్రగభస్తిమత్ ॥ 85 ॥

నిర్మలస్ఫటికప్రఖ్యం జరామరణవర్జితమ్।

జనిత్త్రైవం సపిణ్డం తు పరమం భోగమోక్షయోః ।। 86 ।।

సాధనం మునిశార్దూల సహజం సర్వదేహినామ్।

తమాసాద్య క్రమేణైవం సిసృక్షాలక్షణేన చ ।। 87 ।।

స్వపాదాన్నిస్తరఙ్గాచ్చ కృత్వా శక్త్యా సహోదయమ్।

[జీవస్య సృష్టే శరీరే ప్రవేశనక్రమః] 10-21

స్వానన్దం (1)చ మహానన్దాత్స్వన(2)న్తాచ్చాశ్రయేత్తతః ।। 88 ।।

(1. చిన్మ A.)

(2. త్స్వానన్దా A.)

మారీచం నాభసం చక్రం తస్మాద్రూపం స్వకం చ యత్।

సూర్యకోటికరాభాసం ప్రస్ఫురన్తం స్వభాససా ।। 89 ।।

కదమ్బగోళకాకారం నిశామ్బుకణనిర్మలమ్।

ఏవమాత్మానమానీయ స్వస్థానాత్స్వాత్మనా ద్విజ ।। 90 ।।

విశేన్మన్త్రశరీరం స్వం బ్రహ్మరన్ధ్రేణ పూర్వవత్।

జ్యోత్స్నానాడీపథేనైవ పుర్యష్టకకజాన్తరమ్ () ।। 91 ।।

స్వవాచకం భావయన్వై ధ్వనినా నిష్కళేన తు।

[ఆత్మమన్త్రః] 10-22

అశేషభువనాధారం విశ్వాప్యాయకరేణ తు ।। 92 ।।

అఙ్కయేదమృతాఖ్యం చ తదన్తే చాత్మనే నమః।

స తారకస్త్వయం మన్త్రో విజ్ఞేయో హ్యాత్మవాచకః ।। 93 ।।

తతస్తు నిష్కళో మన్త్రో యావద్ధ్యానుం చ విగ్రహః।

పఞ్చకం చాభిమానం తు ఆసాద్యాలోకవిగ్రహమ్ ।। 94 ।।

[స్వదేహస్య మన్త్రమయతాపాదనమ్] 10-23

స్వమన్త్రాదమృతౌఘేన సేచయేద్విగ్రహం స్వకమ్।

తతస్స్వతన్త్రం తం బిమ్బమాకృష్య హృది విన్యసేత్ ।। 95 ।।

నిస్తరఙ్గా పరా శక్తిర్మహానన్దమయీ చ సా।

స్వానన్దాచ్చ ప్రభాచక్రం రూపమాత్మీయభాస్వరమ్ ।। 96 ।।

సౌషుమ్నస్తాదృశో మార్గః పిణ్డమన్త్ర

పటలః - 11

అథ మన్త్రన్యాసవిధిర్నామ ఏకాదశః పటలః। 11-1

సంశుద్ధవిగ్రహో మన్త్రీ మన్త్రన్యాసం సమాచరేత్।

యేన విన్యస్తమాత్రేణ(1) దేవదేవసమో భవేత్ ।। 1 ।।

(1. మన్త్రేణ A.)

పూజాదౌ సర్వకార్యాణామధికారశ్చ జాయతే।

భవేద్వై సర్వసిద్ధీనామావిర్భావస్తు యేన చ ।। 2 ।।

యం కృత్వా నిర్భయస్తిష్ఠేద్దేశే దుష్టసమాకులే।

విజయశ్చాపమృత్యూనాం స్యాద్యేన విహితేన చ ।। 3 ।।

[ఆసనపరికల్పనమ్] 11-2

క్షితావుపరి విన్యాసం యత్పురా (2)ఫలకోదితమ్।

తస్మింశ్చోపరి విన్యాసం సముద్రం పద్మసంయుతమ్ ।। 4 ।।

(2. ఫలకాదికమ్.)

స్వేన స్వేన తు మన్త్రేణ ధ్యానయుక్తేన యత్నవాన్।

తార్క్ష్యం చైవ తతో న్యస్య ధ్యాత్వా చోపవిశేత్తతః ।। 5 ।।

[ఆసనాద్బహిః ప్రాకారపరికల్పనమ్] 11-3

దిశో విరేచ్య చాస్త్రేణ పునరేవ ముహుర్ముహుః।

శరజాలోపమం స్మృత్వా ప్రాకారం చాసనాద్బహిః ।। 6 ।।

సప్రాకారం తు సంస్థానం కవచేనావకుణ్ఠయేత్।

జ్వలత్కఙ్కణకరూపేణ

[న్యాసప్రయోజనమ్] 11-4

యథా సిద్ధాదిషు ద్విజ ॥ 7 ॥

గగనస్థేష్వదృశ్యః స్యాదాచరేన్న్యాసమాత్మనః।

అగుప్తస్య యతో వీర్యం మన్త్రజస్యాహరన్తి తే ॥ 8 ॥

తస్మాదనేన విధినా త్వాదౌ గుప్తిం సమాచరేత్।

హస్తన్యాసం పురా కృత్వా దేహన్యాసం సమాచరేత్ ॥ 9 ॥

[హస్తన్యాసః] 11-5

అఙ్గుష్ఠే మూలమన్త్రం తు మూర్తిమన్త్రసమన్వితమ్।

ఏవమేవ క్రమేణైవ తర్జన్యాదిషు దేవతాః ॥ 10 ॥

కనిష్ఠాన్తాసు వై సర్వా న్యస్య చాఙ్గాని యోజయేత్।

కనిష్ఠికాద్యాసు తతో హృదయాదీన్యనుక్రమాత్ ॥ 11 ॥

అస్త్రమఙ్గుష్ఠకే యావత్కరాగ్రేషు చ లోచనమ్।

నృసిహ్మం దక్షిణే హంస్తే వామే చ కపిలం న్యసేత్ ॥ 12 ॥

వామహస్తాది చోభాభ్యాం వరాహం చాఙ్గులీషు చ।

కౌస్తుభం దక్షిణతలే వనమాలాం తథాఽపరే ।। 13 ।।

దక్షిణే మధ్యతః పద్మం శఙ్ఖం వామతలే న్యసేత్।

అనన్తారం చ తత్రైవ చక్రమస్త్రం మహాప్రభమ్ ।। 14 ।।

గదాం చ దక్షిణే హస్తే జ్వలన్తీం స్వేన తేజసా।

అఙ్గుష్ఠాద్దక్షిణాదాదౌ వామాన్తం మూలదేశతః ।। 15 ।।

గారుడం విన్యసేన్మన్త్రం దశస్వఙ్గులిషు క్రమాత్।

వామహస్తతలే పాశమఙ్కుశం దక్షిణే తథా ।। 16 ।।

క్రమేణ హృదయాద్యేన ఉభయోర్హస్తయోర్న్యసేత్।

సత్యాది చానిరుద్ధాన్తమౌపాఙ్గం బీజపఞ్చకమ్ ।। 17 ।।

నఖాద్యామణిబన్ధాన్తం కృత్స్నే పాణియుగే తతః।

న్యసేత్సప్తాక్షరం మన్త్రం సర్వమన్త్రోపరి స్థితమ్ ।। 18 ।।

అనేన విధినా పూర్వం హస్తన్యాసం సమాచరేత్।

[దేహన్యాసాద్ధస్తన్యాసస్య ప్రాథమ్యే కారణమ్] 11-6

వైభవీ (1)పరమా శక్తిర్వృచ్చక్రకుహరాన్తగా ।। 19 ।।

(1. చరమా C. L.)

వాయవ్యం రూపమాస్థాయ దశధా సంవ్యవస్థితా।

ఇచ్ఛయా స్వప్రవాహేణ పాణిమార్గేణ నిర్గతాః ।। 20 ।।

నాడీదశకమాశ్రిత్య తా ఏవాఙ్గులయో మతాః।

అత ఏవ ద్విజశ్రేష్ఠ శక్త్యాఖ్యే ప్రభువిగ్రహే ।। 21 ।।

పూర్వం మన్త్రగణం న్యస్య తతో భూతమయే న్యసేత్।

[దేహన్యాసః] 11-7

విగ్రహే మన్త్రసఙ్ఘాతం యథావదవధారయ ।। 22 ।।

ఆమూర్ధ్నశ్చరణాన్తం చ మూలమన్త్రం పురా తనౌ।

వ్యాపకత్వేన విన్యస్య పాదాద్యూయశ్శిరోఽన్తిమమ్ ।। 23 ।।

మూర్తిమన్త్రేణ వై కుర్యాన్న్యాసం సర్వాఙ్గకం తతః।

మూర్ధ్ని వక్త్రేంऽసయుగ్మే చ క్రమాత్సవ్యేతరే హృది ।। 24 ।।

పృష్ఠే నాభౌ తథా కట్యాం జానునోరథ పాదయోః।

క్రమేణ హ్యవసానం చ నాద్యం ద్వాదశవర్ణకమ్ ।। 25 ।।

మూర్తిమన్త్రం తు విన్యస్య దేవతాం తు తతో న్యసేత్।

వామస్కన్ధే తథా లక్ష్మీం కీర్తిం దక్షిణతో న్యసేత్ ।। 26 ।।

జయాం దక్షిణపాణిస్థాం మాయాం వామే తథా న్యసేత్।

హృదయాదీని చాఙ్గాని విన్యసేత్తదనన్తరమ్ ।। 27 ।।

స్తనాన్తరే తు హృన్మన్త్రం శిరోమన్త్రం చ మూర్ధని।

చూడికాం చ శిఖాస్థానే స్కన్ధయోః కవచం తతః ।। 28 ।।

నేత్రాభ్యాం విన్యసేన్నేత్రమస్త్రం పాణితలే ద్విజ।

నృసిహ్మం దక్షిణే శ్రోత్రే కపిలఞ్చ కృవాటికే ।। 29 ।।

వామశ్రోత్రావధౌ న్యస్య వారాహం మన్త్రనాయకమ్।

వక్షసః కౌస్తుభం మధ్యే కణ్ఠే చ వనమాలికామ్ ।। 30 ।।

పద్మాదీంశ్చ తతః ప్రాగ్వదూరుభ్యామన్తరే ద్విజ।

గరుడాఖ్యం మహామన్త్రమథోపాఙ్గం గణం న్యసేత్ ।। 31 ।।

క్రమేణ వాఽనిరుద్ధేన ప్రథమం ద్విజసత్తమ।

పాదయోర్వస్తిశీర్షే చ నాభౌ హృది శిఖావధౌ ।। 32 ।।

సత్యాద్యేన క్రమేణైవ భూయస్తత్పఞ్చకం న్యసేత్।

బ్రహ్మరంధ్రాన్తరే చైవ హృన్మధ్యే నాభిపుష్కరే ।। 33 ।।

నాభిమేఢ్రాన్తరే చైవ పాదయోః క్రమయోగతః।

యోజయేచ్చ తతో దేహే ఆమూర్ధ్నశ్చ తనుత్రవత్ ।। 34 ।।

సప్తాక్షరం మహామన్త్రం విష్ణుం నారాయణం ప్రభుమ్।

సర్వే మన్త్రాస్తదన్తస్థా(1) స్తేషామన్తగర్తశ్చ సః ।। 35 ।।

(1. సర్వేష్వ A.)

అస్యైవ మన్త్రసఙ్ఘస్య పరమం కరణఞ్చ సః।

సర్వేషాం వర్తతే మూర్ధ్ని తస్మాత్సర్వోపరి న్యసేత్ ।। 36 ।।

శక్తిచక్రం(2) హృదన్నాభిం(?)నానా తు మునిసత్తమ।

న్యస్తమాత్రేణ వై తేన సన్ధానముపపద్యతే ।। 37 ।।

(2. శక్తిశ్చ Y.)

ఏవం న్యాసం పురా కృత్వా కరయోర్విగ్రహే తతః।

[తత్తన్ముద్రాప్రదర్శనమ్] 11-8

మూలమన్త్రాదిసర్వస్య న్యస్తమన్త్రగణస్య చ ।। 38 ।।

ముద్రాం ప్రదర్శయేత్స్వాం స్వాం మన్త్రన్యాససమన్వితామ్।

[సాధకేన కర్తవ్యధ్యానప్రకారః] 11-9

తతస్స్వవిగ్రహం ధ్యాయేదాత్మానం విష్ణురూపిణమ్ ।। 39 ।।

పూర్వోక్తధ్యానయోగేన షాడ్గుణ్యమహిమావృతమ్।

స్వరూపం విశ్వరూపం వా యథాభిమతరూపకమ్ ।। 40 ।।

అహం స భగవాన్విష్ణురహం నారాయణో హరిః।

వాసుదేవో హ్యహం వ్యాపీ భూతావాసో నిరఞ్జనః ।। 41 ।।

ఏవం రూపమహఙ్కారమాసాద్య సుదృఢం మునే।

తన్మయశ్చాచిరేణైవ జాయతే సాధకోత్తమః ।। 42 ।।

న్యాసాద్ధ్యానాత్తథా భావాన్మధ్యమాచ్చాపి యోగజాత్।

ఇతి సంక్షేపతః ప్రోక్తం న్యాసకర్మ మయా చ తే ।। 43 ।।

సమాచర యథాన్యాయం గోపయస్వ చ యత్నతః।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం మన్త్రన్యాసవిధిర్నామ ఏకాదశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 12

అథ మానసయాగాఖ్యానం నామ ద్వాదశః పటలః। 12-1

శ్రీభగవాన్ ---

ఏవం విష్ణుమయో భూత్వా స్వాత్మనా సాధకః పురా।

మానసేన తు యాగేన తతో విష్ణుం సమర్చయేత్ ।। 1 ।।

[మానసయాగోపక్రమే అవయవవిభాగశః స్థానభేదేన ఆధారశక్త్యాదిపద్మాన్తానాం షణ్ణాం కల్పనాప్రకారః] 12-2

నాభిమేఢ్రాన్తరే ధ్యాయేచ్ఛక్తిం చాధారరూపిణీమ్।

కాలాగ్నిం చ తదూర్ధ్వే తు అనన్తం తస్య చోపరి ।। 2 ।।

తదూర్ధ్వే వసుధాం దేవీం చతుర్భిః పూరితాం స్మరన్।

కన్దాన్నాభ్యవసానాచ్చ చతుర్ధా భాజితైః పదైః ।। 3 ।।

నాభౌ క్షీరార్ణవం ధ్యాత్వా తతః పద్మం సముత్థితమ్।

సహస్రదళపర్యన్తం సహస్రకిరణావృతమ్ ।। 4 ।।

[పద్మస్యోపరిపీఠకల్పనమ్] 12-3

సహస్రరశ్మిసఙ్కాశం తత్పృష్ఠే చాసనం న్యసేత్।

[తస్య పీఠస్య ధర్మాదిషోడశపాదపరికల్పనాప్రకారః] 12-4

ధర్మం జ్ఞానం చ వైరాగ్యమైశ్వర్యం చ చతుర్థకమ్ ।। 5 ।।

అవతార్య స్వమన్త్రేణ ఆగ్నేయాదిచతుష్టయే।

చతుష్కమేతద్విన్యస్య యావదీశానగోచరమ్ ।। 6 ।।

పీఠపాదచతుష్కే తు సితాస్సింహ్మననా అమీ।

శరీరాత్పురుషాకారాః పరోత్సాహసమన్వితాః ।। 7 ।।

తత్పూర్వదిగ్విబాగాది యావదుత్తరగోచరమ్।

న్యస్యాధర్మం తథాఽజ్ఞానమవైరాగ్యమనైశ్వరమ్ ।। 8 ।।

పురుషాకృతయస్త్వేతే బన్ధూకకుసుమోజ్వలాః।

ప్రాగీశానదిగన్తే తు ప్రాగాగ్నేయదిగన్తరే ।। 9 ।।

యాతువారుణమధ్యే తు వాయవ్యవరుణాన్తరే।

ఋగ్వేదాద్యం చతుష్కం తు పీతం హయనరాకృతిమ్ ।। 10 ।।

ఈశానసోమదిగ్మధ్యే అన్తకాగ్నిదిగన్తరే।

యామ్యరాక్షసమధ్యే తు సౌమ్యసామీరణాన్తరే ।। 11 ।।

కృతాద్యం యుగసఙ్ఘం చ కృష్ణం వృషనరాకృతిమ్।

సర్వే చతుర్భుజాస్త్వేతే ద్వాభ్యాం సన్ధారయన్తి చ ।। 12 ।।

పీఠమఞ్జలినా ద్వాభ్యాం ప్రణమన్తి జగత్ప్రభుమ్।

[ధర్మాదిపీఠస్యోపరి అవయవవిభాగశః స్థానభేదేన సితకమలసూర్యేన్ద్వగ్నిపక్షిరాజాన్తాసనపఞ్చకస్యోపర్యుపరి పరికల్పనప్రకారః] 12-5

ఏషాముపరి విన్యస్య సితపద్మాదితత్త్రయమ్ ।। 13 ।।

ప్రాగుక్తైస్స్వదితైర్మన్త్రైరుపర్యుపరి నారద।

తత్పృష్ఠే పక్షిరాజం చ వరాహం (1)తూభయం న్యసేత్ ।। 14 ।।

(1. తు హయం A.)

ఆనాభి హృదయాన్తం చ పఞ్చధా సుసమైః పదైః।

వికల్ప్య భావయేద్వ్యాప్తిమస్య మన్త్రాసనస్య చ ।। 15 ।।

[ఆధారశక్తిప్రభృతి పక్షిరాజాన్తేష్వేకాదశపదేషు భూతపఞ్చకప్రభృతీశ్వరపర్యన్తానాం తత్త్వానాం క్రమాద్వ్యాప్తిః] 12-6

ఆధారశక్తేరారభ్యం యావన్మాన్త్రం పరం పదమ్।

భూతాన్యాధారాశక్తౌ తు తన్మాత్రాః కాలపావకే ।। 16 ।।

వాగాదికం తథైవాక్షమనన్తం వ్యాప్య సంస్థితమ్।

శ్రోత్రాదికం ధరణ్యాం చ మనః క్షీరార్ణవే ద్విజ ।। 17 ।।

అనన్తదళపద్మే తు అహఙ్కారస్సమాశ్రితః।

ద్విరష్టకం చ ధర్మాద్యమధిష్ఠాయ చ ధీస్స్థితా ।। 18 ।।

తదూర్ధ్వపద్మే ప్రకృతిర్గుణసామ్యాఽవిభాగినీ।

(2)ధామత్రయాశ్రితః కాలో భావాఖ్యే పురుషః స్థితః ।। 19 ।।

(2. సీ C L.)

గరుడశ్చేశ్వరేణైవ ప్రభుత్వేన త్వధిష్ఠితః।

ఏకాదశపదం హ్యేవం మన్త్రమూర్తౌ జనార్దనే ।। 20 ।।

ఆసీనం చ శరీరస్థమవిభక్తం విభక్తిమత్।

[విష్ణోర్ధ్యానోపక్రమః] 12-7

విష్ణుం విశ్వాత్మకం దేవమీశ్వరాధారవిగ్రహమ్ ।। 21 ।।

స్వస్థానాచ్చ సమాయాన్తం ప్రాక్ప్రవాహేణ భావయేత్।

[ప్రథమం మన్త్రాత్పరతరస్వరూపస్య భావనమ్]

మరీచిచక్రపర్యన్తం మన్త్రాత్పరతరస్థితిమ్ ।। 22 ।।

పరసూక్ష్మవిభాగేన తతో మన్త్రాత్మనా స్మరేత్।

[పరసూక్ష్మోభయాత్మనాఽవస్థితస్య మన్త్రాత్మస్వరూపస్య భావనమ్]

పరం జ్యోతిర్మయం రూపమాహ్లాదానన్దలక్షణమ్ ।। 23 ।।

సూక్ష్మం చిచ్ఛక్తిలక్ష్యం తు లిఙ్గమాత్రం ప్రకాశవత్।

[స్థూలస్వరూపస్య స్మరణమ్]

తతః స్థూలవపుర్ధ్యేయో నానారూపవిభాగశః ।। 24 ।।

[పరసూక్ష్మాత్మనాఽవస్థితస్య మన్త్రమూర్తేవిష్ణోరైశ్వర్యమ్] 12-8

వాలాగ్రశతభాగశ్చ ప్రధానపురుషేశ్వరః।

గుణభోక్తా గుణాధారో గుణవాన్నిర్గుణస్తథా ।। 25 ।।

దేహేశ్వరస్సవిఖ్యాతస్సర్వదేవమయః ప్రభుః।

అఙ్గుష్ఠమాత్రః పురుషస్సర్వదేహేషు తిష్ఠితి ।। 26 ।।

మణిర్యథా విభాగేన నీలపీతాదిభిర్యుతః।

రూపభేదమవాప్నోతి ధ్యానభేదాత్తథా విభుః ।। 27 ।।

బ్రహ్మాహ్యయం తథా రుద్రశ్చన్ద్రసూర్యౌం ప్రజాపతిః।

పరమాత్మసముద్భూతమన్త్రాజ్జాతాస్తదాత్మకాః ।। 28 ।।

[లక్ష్మ్యాదిభిః సహైవపూజ్యత్వమ్] 12-9

బుద్ధిస్సన్తారికా యా వై పరే తద్ధర్మధర్మిణీ।

తత్‌జ్ఞా వా (సా)ప్రాగ్విభాగేన ప్రభా చన్ద్రమసో యథా ।। 29 ।।

అవస్థితా చతుర్ధా వై శక్తిత్వేన జగద్గురోః।

జ్ఞానక్రియాస్వరూపేణ ఈశిత్వానుగ్రహాత్మనా ।। 30 ।।

పఞ్చైవ బుద్ధిపూర్వాస్తాః ప్రాగుక్తాసు చ శక్తిషు।

వికారత్వేన వర్తన్తే ఆసామపి చ నారద ।। 31 ।।

బుద్ధిం వినా చతసృణాం వికృతిశ్చాపి నశ్వరీ।

వ్యవస్థితాశ్చతుర్ధా యా లక్ష్మ్యాద్యా దేవతాస్తు తాః ।। 32 ।।

తాభిస్సహ సదా పూజ్యస్స్వాఙ్గో హృత్పద్మకోటరే।

[పరమాత్మనః శక్తిభూతానాం లక్ష్మ్యాదీనాం ధర్మజ్ఞానాదివికృత్యష్టకమూలప్రకృతిత్వమ్] 12-10

ఏతాసాం హి వికారశ్చ శ్రేయోమార్గనియామకాః ।। 33 ।।

సదైవ మత్ప్రపన్నానాం జనానాం యేఽనురాగిణః।

సంస్థితాశ్చ జగత్యస్మిన్ ధర్మజ్ఞానాదయస్తు తే ।। 34 ।।

ఏతేషాం వై ద్విజశ్రేష్ఠ వికారత్వేన సంస్థితమ్।

అధర్మాద్యం చతుష్కం తు అశ్రేయః పథయోజకమ్ ।। 35 ।।

గుర్వగ్నిమన్త్రశాస్త్రాణాం దూషకాదిషు జన్తుషు।

శేషం మాయామయం సర్వం తాం మాయాం విద్ధి మామకీమ్ ।। 36 ।।

పృథగ్రూపం తథైక్యం చ ఆభ్యాముక్తం పురా మయా।

[హృత్పుణ్డరీకమధ్యేఽవస్థాపితస్య మన్త్రాత్మనః పరస్య చైతన్యజ్యోతిషో విష్ణోః ప్రభావవిశేషః] 12-11

ఏవం ప్ర(1)కీర్తితం (2)సజ్జం మన్త్రచక్రం పరాత్మకమ్ ।। 37 ।।

(1. ప్రవ CL.)

(2. సర్వం A.)

హృత్పుణ్డరీకమద్యస్థం చైతన్యజ్యోతిరవ్యయమ్।

కదమ్బగోళకాకారం విశ్వరూపం మణిప్రభమ్ ।। 38 ।।

రత్నదీపసమాకారమచ్ఛిన్నప్రసరం మహత్।

శ్రోత్రపూర్వైః ఖరన్ధ్రైశ్చ రశ్మయస్తస్య నిర్గతాః ।। 39 ।।

ఛిద్రపూర్ణాద్యథా కుమ్భాన్మహాదీపయుతాద్ద్విజ।

యాతి భాసాం గణో బాహ్యే శరీరాదేవమేవ హి ।। 40 ।।

మన్త్రో రశ్మిసమూహస్తు నాడీభిః ప్రసరేద్బహిః।

[స్థైర్యాదీనాం పృథివ్యాదిగుణఆనామపి పరమాత్మైకాశ్రయత్వమ్] 12-12

అప్రత్యక్షస్సదాఽక్షాణాం మన్త్రాత్మాఽయమపి ద్విజ ।। 41 ।।

తథాఽప్యనేన న్యాయేన ప్రత్యక్షముపల(3)క్ష్యతే।

బహిస్థితం యద్భూతానాం క్ష్మాదీనాం గుణపఞ్చకమ్ ।। 42 ।।

(3. మ్య CL.)

తేన తచ్చోపలబ్ధవ్యం ప్రత్యక్షేణ పరోక్షగమ్।

తస్య భౌమో గుణస్థైర్యం తద్గుణఏన హి సా స్థిరా ।। 43 ।।

పరస్పరానుభావేన సంవృత్తౌ తదుపారుహేత్।

ఆహ్లాదో యస్తదీయోఽపి సతోయే చోపలభ్యతే ।। 44 ।।

తోయే గుణస్తు తస్యాస్తి కథం స్యాదన్యథా మునే।

స్మృతమాత్రేణ మన్త్రేణ ఆహ్లాదో మానసో మహాన్ ।। 45 ।।

రూపాత్మనా పరిణతస్సచాగ్నౌ పారమేశ్వరః।

యో రూపాఖ్యో గుణశ్చాగ్నేస్సమన్త్రాత్మని తిష్ఠతి ।। 46 ।।

తేజో వినా యతో ధ్యానం కుత్రచిన్నోపలభ్యతే।

స్పర్శధర్మో హి యో వాయోస్స తదీయో మహామతే ।। 47 ।।

యో వాయవ్యో గుణస్సూక్ష్మస్స చ (4)మన్త్రతనౌ స్థితః।

స చాన్తఃకరణే చైవ సంహృతే స్యాత్తదుత్థితః ।। 48 ।।

(4. మాన్త్రే CL.)

యదాకాశస్య శూన్యత్వమస్తి తస్మాత్తదుద్భవః।

స మన్త్రాత్మని సంవిష్టో గుణో హ్యస్మిన్మహామతే ।। 49 ।।

అగ్రాహ్యత్వాచ్చ కరణైః ప్రాకృతైర్భావనాం వినా।

ఇత్యేవం మన్త్రసామర్థ్యం పురా జ్ఞాత్వా యథార్థతః ।। 50 ।।

[ముద్రామన్త్రపూర్వకమావాహనమ్] 12-13

సన్నిధానం భవేద్యేన పూజాకాలే హ్యుపస్థితే।

ముద్రాసమన్వితో మన్త్రో య ఆవాహనసంజ్ఞితః ।। 51 ।।

పూరకేణ ద్విజశ్రేష్ఠ మనసా సముదీరయేత్।

సమాహూయ తతః పశ్చాన్మూర్తిమన్త్రేణ చేతసా ।। 52 ।।

ధ్యానోక్తాం కల్పయేన్మూర్తిం తస్య హృత్పద్మమధ్యగామ్।

పరేణాధిష్ఠితం ధ్యాయేన్మూలమన్త్రం జ్వలత్ప్రభమ్ ।। 53 ।।

[ఆవాహితస్య తస్య సంముఖీకరణమ్] 12-14

సమ్ముఖీకారణం కుర్యాన్మన్త్రమూర్తేర్ద్విజాత్మనః।

ఆత్మమన్త్రాదితో భూయో మన్త్రైస్సర్వైశ్చ పూర్వవత్ ।। 54 ।।

కరన్యాసం వినా దేహే న్యాసం తస్య చ సంస్మరేత్।

పుష్మమర్ఘ్యం తథా ధూపం దీపం మాల్యం విలేపనమ్ ।। 55 ।।

చేతసా సాదరేణైవ పాద్యపూర్వం చ భక్తితః।

ప్రణామమథ చాష్టాఙ్గం జయశబ్దాంశ్చ మానసాన్ ।। 56 ।।

కృత్వా భగవతే బ్రహ్మముద్రాం వై సంప్రదర్శయేత్।

స్వాగతం తవ దేవేశ సన్నిధిం భజ మేఽచ్యుత ।। 57 ।।

గృహాణ మానసీం పూజాం యథార్థపరిభావితామ్।

జ్ఞాత్వా తు సుప్రసన్నం తం ప్రసాదాభిముఖం (1)ప్రభుమ్ ।। 58 ।।

(1. వి A.)

[అథ విస్తరేణ మానసయాగారమ్భః] 12-15

విస్తరేణ ద్విజశ్రేష్ఠ మానసం యాగమారభేత్।

సఙ్కల్పజనితైర్ద్రవ్యైః పవిత్రైరక్షయైః శుభైః ।। 59 ।।

సర్వకామప్రదం దేవం మన్త్రమూర్తిధరం యజేత్।

అభ్యఙ్గోద్వర్తనే పూర్వం స్నానం చాథ విలేపనమ్ ।। 60 ।।

వస్త్రపూర్వాణి మాల్యాని సుగన్ధాని నివేద్య చ।

హారకేయూరకటకైర్మకుటైర్భూషితం స్మరేత్ ।। 61 ।।

చిత్రేణ కటిసూత్రేణ హేమరత్నమయేన చ।

మాణిక్యరచితైశ్శుద్ధైర్ముక్తాహారైశ్చ భూషయేత్ ।। 62 ।।

సంపూర్ణేన్దుసమానం చ హేమదణ్డసమన్వితమ్।

ఛత్రం నివేదయేద్విష్ణోర్మాయూరం వ్యజనం శుభమ్ ।। 63 ।।

కర్పూరచూర్ణసంమిశ్రం సుగన్ధి మధురం బహు।

ధూపం భగవతే దత్వా దీపమాలాం ఘృతేన చ ।। 64 ।।

మధుసర్పిఃప్లుతం చాథ మధుపర్కం నివేద్య చ।

పశుం చ వివిధం మూర్తం పావనం శకునిం తథా ।। 65 ।।

ఔషధీశ్శాలిదూర్వాం చ సత్ఫలాఢ్యం వనస్పతిమ్।

మూర్తం నివేదయేత్పూర్వమిదమన్నం చతుర్విధమ్ ।। 66 ।।

నైవేద్యం వివిధం శుద్ధం భక్ష్యభోజ్యాన్యనేకశః।

హృద్యాని ఫలమూలాని షడృుతుప్రభవాని చ ।। 67 ।।

షడ్రసాని చ చిత్రాణి పానాన్యథ నివేద్య చ।

సర్వాణ్యాత్మోపభోగ్యాని భక్తిశ్రద్ధావశాద్ద్విజ ।। 68 ।।

ప్రాగ్దిక్ష్వప్యవిరుద్ధాని దేవాయ వినివేదయేత్।

తన్త్రీవాద్యాన్యనేకాని నృత్తగేయాన్వితాని చ ।। 69 ।।

భేరీపటహఘోషాదిస్తుతిపాఠాన్వితాని చ।

చిన్తయేద్దేవదేవస్య లోకత్రయగతాని చ ।। 70 ।।

కిఙ్కిణీజాలయుక్తేన చామరేణోపవీజ్య చ।

వితానకం పతాకాశ్చ ధ్వజాని వివిధాని చ ।। 71 ।।

వినివేద్య విభోర్భక్త్యా ప్రసన్నేనాన్తరాత్మనా।

గజాశ్వధేనుయానాని సువస్త్రాలఙ్కృతాని చ ।। 72 ।।

నివేద్య చాన్తరా తాని గ్రాహయన్తం స్మరేత్తతః।

ఆత్మానం ససుతాన్దారాంస్తస్మై చ నమసా యుతాన్ ।। 73 ।।

నివేద్య ప్రణతో మూర్ధ్నా ఆనన్దాశ్రుసమన్వితః।

కామధేనుమయీం ముద్రాం మనసా మన్త్రసంయుతామ్ ।। 74 ।।

బధ్వా సంచిన్తయేద్విష్ణోస్సర్వకామప్రపూరణీమ్।

హృద్వ్యోమపుష్కరాగ్రస్థం దేవమిష్ట్వా జగద్గురుమ్ ।। 75 ।।

సమస్తమన్త్రదేహం తు సకళం నిష్కలాత్మకమ్।

[లక్ష్మ్యాద్యఙ్గపూజనమ్ తత్రలయయాగాదిభేదః] 12-16

శక్తయశ్చాఙ్గషట్కం చ లాంఛనం కమలాదికమ్ ।। 76 ।।

భూషణం కౌస్తుభాద్యం చ వదనానాం తథా త్రయమ్।

సత్యాద్యా మూర్తయశ్చైవ దేహే దేవస్య భావితాః ।। 77 ।।

వ్యాపయ్య చ తథాత్వేన స్వే స్వే స్థానే తథాత్మకాః।

తద్దేహసంస్థితాస్సర్వే పూజనీయాః క్రమేణ తు ।। 78 ।।

పరివారం వినా మన్త్రైః స్వైః స్వైః పుష్పానులేపనైః।

లయయాగో హ్యయం విప్ర లక్ష్మ్యాదిష్వనుకీర్తితః ।। 79 ।।

[భోగయాగార్థం హృత్పద్మే సర్వమన్త్రాణాం విన్యాసక్రమః] 12-17

తస్మాద్ధృత్కర్ణికాధారే మూర్తౌ వా యత్ర కుత్ర చిత్।

మూలమన్త్రశరీరస్థం పరివారం యజేత్సదా ।। 80 ।।

యాగ ఏష లయాఖ్యస్తు సంక్షిప్తస్సర్వసిద్ధిదః।

మన్త్రరాట్ కర్ణికామధ్యే లక్ష్మ్యాద్యాః కేసరాదిషు ।। 81 ।।

సాకారాః కేవలాస్సర్వే యత్ర భోగాభిధస్స తు।

కేవలేన చ యాగేన పృథగ్భూతేన నారద ।। 82 ।।

పూజనం కమలాదీనామధికారాభిధస్స తు।

సాంప్రతం సర్వమన్త్రాణాం భోగయాగార్థమేవ చ ।। 83 ।।

హృత్పద్మే తు విభాగేన విన్యాసమవధారయ।

పూర్వభాగే విభోర్లక్ష్మీం కేసరస్థాం చ విన్యసేత్ ।। 84 ।।

కీర్తిం దక్షిణతస్తస్య పృష్ఠతస్తు జయాం హరేః।

తస్యైవ చోత్తరే భాగే మాయాం కేసరగాం న్యసేత్ ।। 85 ।।

విదుక్ష్వఙ్గాని విన్యస్య కేసరేషూపరి ద్విజ।

పూర్వయామ్యాన్తరే విష్ణోర్వృన్మన్త్రం వినివేశ్య చ ।। 86 ।।

శిరఃపూర్వోత్తరే దద్యాచ్ఛిఖాం పశ్చిమదక్షిణే।

పశ్చిమోత్తరదిఙ్మధ్యే కవచం విన్యసేద్విభోః ।। 87 ।।

అగ్రతః కేసరోద్దేశే నేత్రం దిక్ష్వస్త్రమేవ చ।

దక్షిణే మన్త్రనాథస్య పద్మపాత్రే నృకేసరీ ।। 88 ।।

కపిలః పశ్చిమేన్యస్యో వరాహశ్చోత్తరే దళే।

కౌస్తుభం వనమాలాం చ విభోః పూర్వదళాన్తరే ।। 89 ।।

నృసిహ్మక్రోడమన్త్రాభ్యాం సమీపే తద్దలద్వయే।

పద్మశఙ్ఖౌ తు విన్యస్య గదాచక్రే తథైవ చ ।। 90 ।।

సమీపే రత్నమాలాం చ గణుడం నాతిదూరతః।

పాశం చ తత్సమీపేత్ గదాయా నికటోఙ్కుశసమ్ ।। 91 ।।

అనిరుద్ధాద్యుపాఙ్గాని పత్రాగ్రేషు తు విన్యసేత్।

సౌమ్యాప్యదక్షిణే పూర్వే కర్ణికాసంస్థితస్య చ ।। 92 ।।

తదీశపత్రాదారభ్య దలాగ్రేషు చతుర్ష్వపి।

సత్యమన్త్రం తు విన్యస్య యావద్వాయుదళావధి ।। 93 ।।

బ్రహ్మరన్ధ్రాద్వినిష్క్రాన్తే మూలమన్త్రస్య నారద।

ప్రభానాళే నిరాధారే ప్రచరద్రశ్మిపల్లవే ।। 94 ।।

ఆనన్దకేసరాకీర్ణే మహానన్దాఖ్యకర్ణికే।

న్యసేత్సప్తాక్షరం మన్త్రం నిష్కళం తు చ కేవలమ్ ।। 95 ।।

యద్వై తద్భావభావిత్వమేతావత్తస్య పూజనమ్।

సఙ్కల్పజనితైర్భోగైర్వికల్పపదవర్తిభిః ।। 96 ।।

కథం స్యాత్పూజనం తస్య యతస్తేభ్యః స్థితః పరే।

న్యస్యైవం మన్త్రసఙ్ఘం తు పూర్వవత్పూజయేత్క్రమాత్ ।। 97 ।।

ధ్యాత్వైకైకం స్వమన్త్రేణ తద్ధ్యానమవధారయ।

భోగస్థానే చ మన్త్రాణాం యత్సదా సంప్రయోజయేత్ ।। 98 ।।

యత్పూర్వం కథితం రూపం మన్త్రాణాం నిష్కళం మయా।

సకళేన బహిస్థేన ఛురితం భావయేత్తతః ।। 99 ।।

నిర్మలం స్పటికం యద్వదుపరాగేణ కేనచిత్।

స్పటికం చోపరాగస్య నాన్తరం సంవిశేద్యథా ।। 100 ।।

ఉపరాగస్త్వనిచ్ఛాతస్సంవిశేత్స్పటికాన్తరమ్।

ఏవం హి సకళం రూపం నిష్కళేన (1)సహ స్మరేత్ ।। 101 ।।

(1. బహిః Y)

భోగస్థానగతస్యైవ విద్ధి తచ్చోభయాత్మకమ్।

అధికారపదస్థస్య మన్త్రస్య మునిసత్తమ ।। 102 ।।

సకళం యోజయేద్ధ్యానం తస్య హృత్పద్మమధ్యగమ్।

నిరాధారస్థితం ధ్యాయేత్తద్రూపం నిష్కళం తు తత్ ।। 103 ।।

భిన్నాత్మభ్యాం తతస్తాభ్యామేకత్వేన స్థితిం పురా।

ఇతి చేతసి వై కృత్వా తతస్సంపూజయేద్ద్విజ ।। 104 ।।

పాదపశ్చ యథా భౌమైర్గుణైర్దూరతరే స్థితః।

పాదపీయైర్గుణైస్తద్వద్దురే తిష్ఠతి మేదినీ ।। 105 ।।

సకలాకలమన్త్రాభ్యామవినాభావ ఈదృశః।

కేవలాత్సకలాద్ధ్యానాత్పదసిద్ధిర్న జాయతే ।। 106 ।।

స్వభావనిష్కళాన్మన్త్రాత్తద్వద్దూరే చ సిద్ధయః।

అత ఏవ క్రమాద్ధ్యాతైః పూజితైస్తోషితైస్తతః ।। 107 ।।

[విశేషపూజనమ్] 12-18

విశేషపూజనం విప్ర కల్పయేదచ్యుతస్య తు।

సౌవర్ణపుష్పసంపూర్ణమఞ్జలిం సంప్రసార్య చ ।। 108 ।।

మూలమన్త్రం సముచ్చార్య ప్రయత్నాత్పూరకాదిభిః।

దీర్ఘఘణ్టారవప్రఖ్యం యావత్తత్సంభవావధి ।। 109 ।।

స్ఫురద్రస్మిచయాకీర్ణమగ్న్యర్కేన్దుశతప్రభమ్।

ధ్యాత్వా నారాయణం దేవమఞ్చలౌ సన్నిరోధయేత్ ।। 110 ।।

తమఞ్జలిం క్షిపేన్మూర్ధ్ని తస్మిన్నేవ మన్త్రవిగ్రహే।

అర్ఘ్యం నివేదయేద్భూయః పునః పుష్పాఞ్జలిం శుభమ్ ।। 111 ।।

ముద్రాం సన్దర్శ్య మూలాఖ్యాం మానసం జపమారభేత్।

సంఖ్యాహీనం యథాశక్తి ఘణ్టాఖ్యకరణేన చ ।। 112 ।।

భోగస్థానగతానాం చ లక్ష్మ్యాదీనాం క్రమేణ చ।

మనసా దర్శయేన్ముద్రాం జపం కుర్యాత్సకృత్సకృత్ ।। 113 ।।

స్తోత్రమన్త్రైః పవిత్రైశ్చ స్తుత్వా సమ్యక్ప్రసాదయేత్।

ఏవం క్రమేణ విప్రేన్ద్ర కృత్వా యాగం తు మానసమ్ ।। 114 ।।

[అథ మానస హోమప్రకారః] 12-19

హోమం తథావిధం కుర్యాన్మోక్షలక్ష్మీప్రదం శుభమ్।

నాభిచక్రాన్తరస్థం తు ధ్యాయేద్వహ్నిగ్ర(గృ)హం మునే ।। 115 ।।

త్రికోణం త్రిగుణేనైవ అవ్యక్తేనావృతం పరి।

ధ్యానారణిం తు నిర్మథ్య చిదగ్నిమవతార్య చ ।। 116 ।।

సుశుద్ధం సంస్కృతం దీప్తం సద్రైవోర్ధ్వశిఖం ద్విజ।

వాసుదేవాత్మకం యస్మాత్స వసత్యన్తరాత్మసు ।। 117 ।।

ప్రోచ్చరేన్మూలమన్త్రం తు యావచ్ఛద్బస్య గోచరమ్।

తత్రస్థమాహరేద్ధివ్యమాహ్లాదాజ్యామృతం పరమ్ ।। 118 ।।

బ్రహ్మసర్పిఃసముద్రాద్యన్నిస్తరద్ధాప్తరిస్రుతమ్।

గృహీత్వాఽమృతమార్గేణ బ్రహ్మరన్ధ్రేణ సంవిశేత్ ।। 119 ।।

హృదయాన్మధ్యమార్గేణ చిన్మయేన సదీప్తినా।

ప్రోల్లసన్తం స్మరేన్మన్త్రం బ్రహ్మశక్త్యుపబృంహితమ్ ।। 120 ।।

స్వకారణాగ్నౌ నాభిస్థే య ఊర్ధ్వేన్ధనవత్స్థితః।

స్వభావదీప్తబ్రహ్మాగ్నౌ పరితశ్చోదరోజ్వలమ్ ।। 121 ।।

స్మృత్వా మన్త్రం తు తన్మూర్ధ్ని పతమానం ద్విజామ్బరాత్।

చిన్తయేదమృతంత్వాజ్యం పురా యచ్చాహృతం ద్విజ ।। 122 ।।

చిదగ్నిమేవ సన్తర్ప్య నాభౌ మన్త్రస్వరూపిణమ్।

జ్వాలాగ్రావస్థితం చైవ భూయో హృత్పఙ్కజే స్మరేత్ ।। 123 ।।

ప్రోచ్చారయంశ్చ మన్త్రేశం ప్లుతం ధ్యానసమన్వితమ్।

కృత్త్వైవమేకసన్ధానం స్థానద్వయగతస్య చ ।। 124 ।।

విష్ణోర్మన్త్రస్వరూపస్య నానామన్త్రాత్మకస్య చ।

సర్వం తు సన్యసేత్పశ్చాత్తస్మిన్మన్త్రకృతం చ యత్ ।। 125 ।।

తోయపుష్పాక్షతైః పూర్ణం భావయేద్దక్షిణం కరమ్।

తన్మధ్యే నిష్కళం మన్త్రం సంస్మరేత్కిరణాకులమ్ ।। 126 ।।

యాగోత్థాం ఫలసంపత్తిం లక్ష్మీరుపాం విచిన్త్య చ।

మూలమన్త్రం సముచ్చార్య పాణిమధ్యే తథా స్మరేత్ ।। 127 ।।

భూయశ్చ నిష్కళం మన్త్రం తస్యాముపరి భావయేత్।

సశీర్షే జానునీ భూమౌ కృత్వా విష్ణోర్నివేదయేత్ ।। 128 ।।

ప్రసాదాభిముఖేనాథ తేన తచ్చాత్మసాత్కృతమ్।

భావనీయం ద్విజశ్రేష్ఠ పరితుష్టేన చాదరాత్ ।। 129 ।।

అయం యో మానసో యాగో జరావ్యాధిభయాపహః।

పాపౌఘసర్గశమనో భవాభావకరో ద్విజ ।। 130 ।।

సతతాభ్యాసయోగేన దేహపాతాత్ప్రమోచయేత్।

యస్త్వేవం పరయా భక్త్యా సకృదాచరతే నరః ।। 131 ।।

క్రమోదితేన విధినా తస్య తుష్యామ్యహం మునే।

యాజకానాం చ సర్వేషాం ప్రధానత్వేన వర్త్తతే ।। 132 ।।

తారయేత్స్వపితౄన్యాతానేష్యాంశ్చైవ తు సాంప్రతాత్।

కిం పునర్నిత్యయుక్తో యస్తద్భావగతమానసః ।। 133 ।।

మన్త్రారాధనమార్గస్థశ్రద్ధాభక్తిసమన్వితః।

న తస్య పునరావృత్తిస్స యాతి పరమం పదమ్ ।। 134 ।।

జ్ఞాత్త్వైవం యత్నతో నిత్యం కుర్యాద్యాగం తు మానసమ్।

ఇదం రహస్యం పరమం మయోక్తం తేఽద్య నారద ।। 135 ।।

నాశిష్యాణాం చ వక్తవ్యం నాభక్తానాం కదాచన।

అత్యన్తభవభీతానాం భక్తానాం భావితాత్మనామ్ ।। 136 ।।

ఇదం రహస్యం వక్తవ్యం సమ్యగ్భావం పరీక్ష్య చ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం మానసయాగో నామ ద్వాదశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 13

అథ బాహ్యయాగాఖ్యానం నామ త్రయోదశః పటలః। 13-1

శ్రీభగవాన్

పురాఽనే(1)న విధానేన కృత్వా యాగం తు మానసమ్।

కర్మణా భక్తియుక్తేన మణ్డలస్థం యజేత్తతః ।। 1 ।।

(1. తేన S.)

హృత్పుణ్డరీకమధ్యే య ఇష్టో మన్త్రగణః పురా।

ప్రస్ఫురన్తం తమత్రైవ ప్రాణాపానగతం స్మరేత్ ।। 2 ।।

విసర్జయేన్న తం యావన్న కృతా బాహ్యతః క్రియాః।

న్యసనీయో హ్యయం(2) యస్మాదర్ఘ్యపాత్రే ద్విజోత్తమ ।। 3 ।।

(2. సౌ C. L.)

మణ్డలే హ్యక్షసూత్రే చ కుణ్డమధ్యగతేఽనలే।

[ప్రశ్నప్రతివచనముఖేన బాహ్యయాగస్యావశ్యకత్వనిరూపణమ్] 13-2

[నారదః]

భగవంస్త్వత్ప్రసాదేన జ్ఞాతో హ్యజ్ఞాననాశనః ।। 4 ।।

జ్ఞానవిజ్ఞానసహితో హృద్యాగస్సర్వసిద్ధిదః।

కిమర్థం బాహ్యతః పూజా కార్యా వై మణ్డలాన్తరే ।। 5 ।।

ఏతదాచక్ష్వ భగవంస్తత్ర మే సంశయో మహాన్।

శ్రీభగవాన్ ---

బాహ్యోత్థా బాసనా విప్ర బహుజన్మార్జితా దృఢా ।। 6 ।।

లోలీకృతోఽనయా హ్యాత్మా శుద్ధోఽశుద్ధస్వరూపయా।

యా మన్త్రవిషయా శుద్ధా క్రియా శాన్తస్వరూపదా ।। 7 ।।

సముత్థానవినాశార్థమస్యాస్సా సంప్రకీర్తితా।

స బాహ్యాభ్యన్తరాభ్యాం చ క్రియాభ్యాం తన్మయో భవేత్ ।। 8 ।।

దృఢోత్థవాసనానాం చ తానవం స్యాచ్ఛనైశ్శనైః।

యన్మయస్సాధకో విప్ర దేహస్థస్సాంప్రతో భవేత్ ।। 9 ।।

తన్మయో దేహపాతాత్స్యాదిత్యేతత్కథితం మయా।

నారదః ---

బ్రూహి మే దేవదేవేశ మణ్డలే యజనం యథా ।। 10 ।।

స్వరూపం మణ్డలస్యాపి యది సానుగ్రహోఽసి మే।

శ్రీ భగావాన్

[మణ్డల విన్యాసః] 13-3

శృణు మణ్డలవిన్యాసం విష్ణోరద్భుతతేజసః ।। 11 ।।

ప్రవక్ష్యామి సమాసేన యేన శ్రేయో హ్యవాప్స్యసి।

పరీక్ష్య వివిధాముర్వీం గన్ధవర్ణస్సాన్వితామ్ ।। 12 ।।

లాఙ్గలాద్యైః పురా యత్నాత్కృత్వా తు పరిశోధితామ్।

దుష్టశల్యవినిర్ముక్తాం హస్తిభారవతీం దృఢామ్ ।। 13 ।।

తత్పృష్ఠే మణ్డపం కుర్యాత్సుధాధవలితం శుభమ్।

వితానకపతాకాభిర్వస్త్రైశ్చ సుపరిష్కృతమ్ ।। 14 ।।

తత్రాదౌ లక్షయేద్బుధ్యా బ్రహ్మస్థానం ప్రయత్నతః।

వృక్షజామ్()ఉన్నతాం కుర్యాద్వేదిం యాగ(గే)ద్విజాధికా(యతా)మ్ ।। 15 ।।

అస్త్రాభిమన్త్రితం కృత్వా పఞ్చగవ్యం తు తేజసా।

ఉపలిప్యాగ్రతసూన్త్రం వేదికామభిమన్త్ర్య చ ।। 16 ।।

దద్యాత్పూ(1)ర్వపరం సూత్రం తత్ర మధ్యే చ నారద।

అష్టహస్తం తదర్ద్ధం వా చతురస్రం తు సాధయేత్ ।। 17 ।।

(1. పూర్వా A.)

మానాదర్ధార్ధసూత్రేణ బ్రహ్మస్థానస్థితేన చ।

దిగ్ద్వయాన్మధ్యసూత్రం తు చిహ్నీకృత్య సమం యథా ।। 18 ।।

చిహ్నాచిహ్నగతం(2) సూత్రం కృత్వా తదను నారద।

ఉల్లఙ్ఘ్యోల్లఙ్ఘ్య వై కుర్యాల్లాంఛనే సౌమ్యయామ్యగే ।। 19 ।।

(2. చి C. L.)

ఏవమేవాపరే చిహ్నే తద్వత్తస్మింశ్చ దిగ్ద్వయే।

కుర్యాత్తేనైవ సూత్రేణ చిహ్నా(3)చ్చిహ్నగతేన చ ।। 20 ।।

(3. చి C. L.)

ప్రసార్యోర్ధ్వస్థితం సూత్రం మత్స్యసన్ధిద్వయే ద్విజ।

దక్షిణోత్తరదిగ్యాతం ప్రాక్పూర్వాపరసంస్థితమ్ ।। 21 ।।

తతో మానార్ధసూత్రేణ చిన్హయేద్ధిక్చతుష్టయమ్।

తేషు చిన్హేషు వై పృష్ఠే కృత్వా తచ్చాథ సూత్రకమ్ ।। 22 ।।

సల్లాంఛ్య కోణభాగాన్వై పూర్వతుల్యైస్తు లాంఛితైః।

దిథ్గళస్థేన సూత్రేణ తతస్సూత్రచతుష్టయమ్ ।। 23 ।।

దద్యాద్వై క్షేత్రసిధ్యర్థం కోణాత్కోణే చ నారద।

సమైః పదైస్తు తత్క్షేత్రం కృత్వా షోడశధా తతః ।। 24 ।।

చతుర్భిస్తు పదైర్మధ్యే పద్మమష్టదళం లిఖేత్।

తద్వదష్టాసు వై కుర్యాదాశాసు కమలాష్టకమ్ ।। 25 ।।

దిక్షు పద్మచతుష్కం తు దేవీనాం పూజనాయ చ।

విదుక్ష్వన్యాని చత్వారి సత్యాన్తా యేష్వవస్థితాః ।। 26 ।।

తేషాం మధ్యే తు నవమం పూజ్యతే యత్ర కేశవః।

మధ్యమం కమలం క్షేత్రం చతుర్ధ్వా భ్రామయేన్మనే ॥ 27 ॥

వర్జయిత్వాఽష్టమాంశం తు వ్యోమ తేనార్ధతో బహిః।

భ్రమణేనాన్తరస్థేన భవతి ద్విజ కర్ణికా ॥ 28 ॥

కేసరాణి ద్వితీయేన తృతీయే పత్రసన్ధయః।

పత్రాగ్రాణి చతుర్థేన భ్రమణోపరి కల్పయేత్ ॥ 29 ॥

కోణాత్కోణగతం తస్మిన్పద్మే సూత్రద్వయం క్షిపేత్।

సూత్రాణామన్తరే భూయః క్షిపేత్సూత్రాష్టకం తథా ॥ 30 ॥

పద్మసన్ధిస్థసూత్రేణ దిక్క్రమేణ దళాష్టకమ్।

భ్రామ్య వృత్తార్ధయోగేన ఏవమన్యే బహిస్థితాః ॥ 31 ॥

పద్మాః కార్యాః ప్రయత్నేన (1)సుసమాశ్చ పరస్పరమ్।

చతుర్ధా కేశరాంశం తు పత్రే పత్రే విభజ్య చ ॥ 32 ॥

(1. సమృద్ధా A.)

కేసరత్రితయం మద్యే ఏకైకేన యథా భవేత్।

సంసక్తనవపద్మే తు గర్భస్యార్ధేన వీధికాః ।। 33 ।।

ఆధాయ వీధివిస్తారాన్ షడంశం వాఽథ పఞ్చకమ్।

తేన పద్మసమూహస్య చతురశ్రం లిఖేద్బుహిః ।। 34 ।।

తత్రిధా విభజేద్దిక్షు పీఠః స్యాత్పాదగాత్రభృత్।

దిగ్పద్మం పరితో ద్వారం కుర్యాద్దిక్షు చతుర్ష్వపి ।। 35 ।।

తస్మిన్భాగద్వయేనైవ కర్ణం కుర్యాద్ద్విజోత్తమ।

చతుర్భిరుపకర్ణం తు కోణం కోణం భవేత్తతః ।। 36 ।।

ద్వావింశతిపద్మైః పూర్ణమేకీకృత్య విశోధ్య చ।

వివిక్తం పశ్చిమద్వారం కుర్యాద్రేఖావివర్జితమ్ ।। 37 ।।

కణింకాం పీతవర్ణేన పీతరక్తేన కేసరాన్।

పత్రాష్టకం సితం కుర్యాదన్తరాళం నభస్సమమ్ ।। 38 ।।

పీతేన పీఠకోణాది గాత్రకాణ్యరుణేన తు।

సితం ద్వారచతుష్కం తు కోణాస్రక్తేన భూషయేత్ ।। 39 ।।

బాహ్యే రేఖాత్రయం దద్యాద్రక్తపీతాసితాన్తిమమ్।

అన్తఃశక్తిగతేనైవ స్వరషోడశకేన చ ।। 40 ।।

[మణ్డలే ప్రకారభేదాః ఫలభేదాశ్చ] 13-4

అథవా ద్వాదశారం తు ద్వాదశస్వరభావితమ్।

అష్టారం విలిఖేన్నిత్యం నాభినేమిసమన్వితమ్ ।। 41 ।।

వర్గాష్టకేన వై వ్యాప్తా అరా బుర్భ్వుస్సుశోభనాః।

చక్రనాభౌ లిఖేత్పద్మం పూర్వలక్షణలక్షితమ్ ।। 42 ।।

శఙ్ఖోదరేఽథవా లేఖ్యం పఙ్కజం సుమనోహరమ్।

కౌమోదక్యాం పురో వాఽపి బిమ్బే వా కౌస్తుభోపమే ।। 43 ।।

పుష్పమాలాకృతౌ వాఽథ యథాకామాప్తయే మునే।

స్వలాంఛనాకృతౌ యాగే దదాత్యభిమతం విదుః ।। 44 ।।

నవనాభౌ పరాం సిద్ధిమైహికాముష్మికీం లభేత్।

పద్మోదరే కృతే యాగే సదా లక్ష్మీః ప్రవర్ధతే ।। 45 ।।

చక్రమధ్యే భవేద్రాజ్యం శత్రుపక్షక్షయఙ్కరమ్।

శాన్తికర్మణి వై శఙ్ఖే గదాయాం సుభగో భవేత్ ।। 46 ।।

కౌస్తుభే రాజ్యలాభస్తు పుష్టిర్వై పుష్పమణ్డలే।

ఏష పద్మోదరో యాగః పద్మాదేర్మధ్యగః స్మృతః ।। 47 ।।

[మణ్డలస్యైవ కుమ్భ పుష్పమణ్డల స్థణ్డిల ప్రతిమాదీనామపి బాహ్యయాగ ప్రదేశత్వవిధానమ్]
13-5

నానావర్ణకసంయుక్తస్త్వన్యః కుమ్భోదరే శ్రుణు।

సౌవర్ణం రాజతం తామ్రం మృణ్మయం వా ఘటం దృఢమ్ ।। 48 ।।

కాళమూలైస్తు రహితం త్రాసప్రాణవివర్జితమ్। ()

క్షీరపూర్ణం తు తం కుర్యాద్దధ్నా వా గన్ధవారిణా ।। 49 ।।

సర్వరత్నౌషధీగాఢం కుశదూర్వాఫలోదరమ్।

సిద్ధార్థకాక్షతోపేతం కుమ్భమోదకభావితమ్ ॥ 50 ॥

ప్రశస్తతరుశాఖాభిః కోమలాభిరలఙ్కృతమ్।

శఙ్ఖస్వస్తికపద్మైశ్చ చర్చితం చన్దనేన చ ॥ 51 ॥

శోభితం చ సితైర్వస్త్రైః పట్టైశ్చైవ స్రగాదిభిః।

తన్మధ్యే చాసనం పద్మం తన్మధ్యే తు జనార్దనః ॥ 52 ॥

వైనతేయోపరిస్థస్తు లక్ష్మ్యాద్యాః పూర్వవత్స్థితాః।

సంక్షేపపూజనార్థం తు కుమ్భే యాగః ప్రకీర్తితః ॥ 53 ॥

ఉపలిప్య స్థలం వాథ గోమయేన మృదామ్భసా।

వర్తుళం పీఠమత్రత్ర దద్యాద్వా చతురశ్రకమ్ ॥ 54 ॥

యథా కాలోద్భవైః పుష్పైః పవిత్రైః (1)కటముక్తయే।

తత్ర సంపూజయేద్దేవమథవా మునిసత్తమ ॥ 55 ॥

(1. కూట A.)

అహతం సుసితం వస్త్రం ధూపగన్ధాదివాసితమ్।

పృష్ఠతస్తు స్థలే దత్త్వా తత్రోపరి యజేద్ధరిమ్ ।। 56 ।।

ప్రతిమాం కారయేద్వాఽథ ఘాతుమృచ్ఛైలదారుజామ్।

సపద్మం కేవలం వాఽథ భద్రపీఠం ప్రకల్పయేత్ ।। 57 ।।

కేవలే తోయమధ్యే వా దీప్తేఽగ్నౌ ధూమవర్జితే।

స్థితమాయతనే వాఽథ సాకారం పరమేశ్వరమ్ ।। 58 ।।

శఙ్ఖచక్రధరం విష్ణుం సురసిద్ధావధారితమ్।

ఋషిభిర్మనుజైర్వాఽథ భక్తియుక్తైః ప్రతిష్ఠితమ్ ।। 59 ।।

తన్మూర్త్యా చ స్వమన్త్రేణ యజేదావాహనం వినా।

భూమిష్ఠే హ్యచలే విప్ర పాషాణే చక్రలాంచ్ఛితే ।। 60 ।।

చలే వా శఙ్ఖపద్మాఖ్యముద్రాభిర్విప్ర ముద్రితే।

తత్రోపరి యథాపూర్వం తథా సంపూజయేత్ప్రభుమ్ ।। 61 ।।

ఏభిర్యాగపరైర్మధ్యాదేకం నిష్పాద్య యత్నతః।

కర్మణా భక్తియుక్తేన పూజయేత్సర్వకామదమ్ ।। 62 ।।

యథాశక్త్యుపచారేణ విభవేన తు వా మునే।

[అథ మణ్డలే బాహ్యయాగప్రకారః]

అర్ఘ్యపాత్రం సమాదాయ సువర్ణరజతాదిజమ్ ।। 63 ।।

శైలం మృద్దారుజం వాఽథ పలాశాంబుజపర్ణజమ్।

అస్త్రోదకేన ప్రక్షాల్య లేపయేత్కుఙ్కుమాదిభిః ।। 64 ।।

అనేకాఙ్గం చ తత్రార్ఘ్యం యోజయేదస్త్రసంస్కృతమ్।

[అర్ఘ్యద్రవ్యాణి] 13-6

సిద్ధార్థకాస్తిలాదూర్వాస్సయవాస్సితతణ్డులాః ।। 65 ।।

తోయక్షీరఫలోపేతా ఇదమర్ఘ్యముదాహృతమ్।

ఆప్యాయ్య మూలమన్త్రేణ సుధాసన్దోహమూర్తినా ।। 66 ।।

[అర్ఘ్యస్య వినియోగః] 13-7

పాత్రద్వయస్థితం తేన కృత్వా భాగద్వయం మునే।

ఏకస్మిన్నిష్కలాధారే సంస్థితం నిష్కళాత్మకమ్ ।। 67 ।।

మన్త్రచక్రం స్వవీర్యేణ ప్రస్ఫురత్తచ్ఛ విన్యసేత్।

సంస్థాప్య మణ్డలాగ్రే తు పూజ్యం పుష్పాదినా పురా ।। 68 ।।

ధారణాద్వితయేనైవ అగ్నీషోమమయేన చ।

సమ్యగ్ద్వితీయం సంస్కుర్యాద్యథావదవధారయ ।। 69 ।।

ప్రచణ్డకిరణవ్రాతైర్భాస్కరీయైర్దహేత్పురా।

సంచిన్త్య భస్మభూతం తు తతః పూర్ణేన్దురశ్మిభిః ।। 70 ।।

ఆపూర్యామృతకల్లోలధారాపాతేన నారద।

కాన్తిమచ్చిన్తయేద్భూయో యద్దగ్ధం భానునా తు వై ।। 71 ।।

మూలమన్త్రాదిభిర్ముఖ్యైర్మన్త్రైస్తదభిమన్త్ర్య చ।

బధ్వాకామదుధాం ముద్రాం స్రవన్తీం (1)మన్త్రసంయుతామ్ ।। 72 ।।

(1. పద్మ A.)

గోరూపాం హిమశైలాభాం నిరాధారపథస్థితామ్।

గన్ధదిగ్ధౌ కరౌ కత్వా అర్ఘ్యపాత్రోద్ధృతేన చ ।। 73 ।।

మణ్డలం మణ్టపం ప్రోక్ష్య యాగద్రవ్యాణ్యశేషతః।

దాహయేదస్త్రమన్త్రేణ మూలేన ప్లావయేత్తతః ।। 74 ।।

నిర్మలో ద్రవ్యసఙ్ఘశ్చ యాగయోగ్యో భవేత్తదా।

నమస్కృత్య తతో విష్ణుం మూలమన్త్రం సముచ్చరేత్ ।। 75 ।।

[ద్వారపూజా] 13-8

స్వమూర్తిసంస్థితః పూజ్యః పుష్పైరఞ్జలిసంస్థితైః।

అర్ఘ్యపాత్రం సమాదాయ పుష్పం ధూపం విలేపనమ్ ।। 76 ।।

దీపనైవేద్యపర్యన్తం ద్వారం బాహ్యం తతో యజేత్।

[ద్వారదేవతాపూజా] 13-9

ఉదుమ్బరస్య మూలే తు బహిర్ద్వారస్య మధ్యతః ।। 77 ।।

భూమిష్ఠం క్షేత్రపాలం చ పూజయేత్తదనన్తరమ్।

ద్వారోపరి స్థితాం లక్ష్మీమూర్ధ్వసంస్థ ఉదుమ్బరే ।। 78 ।।

దక్షిణోత్తరశాఖాభ్యాం మూలే చణ్డప్రచణ్డకౌ।

తద్వజ్జయం చ విజయం బాహ్యే ద్వారస్య చాన్తరే ।। 79 ।।

శాఖాద్వయస్య మధ్యే తు వామదక్షిణతః క్రమాత్।

గఙ్గాం చ యమునాం చైవ పూజయేత్తదనన్తరమ్ ।। 80 ।।

తేనైవ క్రమయోగేన ద్వారస్యాభ్యన్తరస్థితౌ।

నిధీశౌ శఙ్ఖపద్మాఖ్యావర్ఘ్యపుష్పాదిభిర్యజేత్ ।। 81 ।।

[యాగమందిరప్రవేశవిధిః] 13-10

కృత్వైవ ద్వారయాగం తు తతః పుష్పం చ సమ్ముఖమ్।

గృహీత్వాఽఙ్గుష్ఠపూర్వేణ అఙ్గులీత్రితయేన తు ।। 82 ।।

అభిమన్త్ర్య తదస్త్రేణ చక్రం తదుపరి స్మరేత్।

నిశితారం జ్వలద్రూపం వర్షన్తమనలాశనిమ్ ।। 83 ।।

క్షయకృద్విఘ్నజాలానాం క్షిపేద్యాగగృహాన్తరే।

దక్షిణాం తర్జనీం విప్ర కుర్యాదూర్ధ్వముఖీం తతః ।। 84 ।।

శిఖామన్త్రేణ సంయుక్తాం విద్యుద్విలసితప్రభామ్।

స్మృత్వా భ్రామయమాణస్తాం సంవిశేద్యాగమన్దిరమ్ ।। 85 ।।

[ఉపవేశనశేషభూతమాసనప్రోక్షణాది]

స్వాసనం చ తతః ప్రోక్ష్య అర్ఘ్యపాత్రోదకేన చ।

సాౖస్త్రేణ తాడ్య పుష్పేణ తత్పృష్ఠే క్రమశో ద్విజ ।। 86 ।।

ఆధారశక్తిపూర్వం తు మన్త్రసఙ్ఘం ప్రపూజయేత్।

ఉపవిశ్య తతః పశ్చాత్

[పూజనాఙ్గభూతావేక్షణప్రోక్షణవిశేషౌ] 13-11

హృదయస్థం చ తత్పరమ్ ।। 87 ।।

తేజో నారాయణాఖ్యం తు తత్కుర్యాన్నేత్రమధ్యగమ్।

వాసుదేవాభిధానం తు ప్రాగుక్తం చ సమాశ్రయేత్ ।। 88 ।।

నిరీక్ష్య సకలం సమ్యక్స_ద్ధనేత్రయుగేన చ।

మణ్డలఞ్చార్ఘ్యపాత్రం తు పునః ప్రోక్ష్య కుశామ్బసా ।। 89 ।।

[ఆధారశక్త్యాద్యాసనకల్పనతత్పూజనక్రమః] 13-12

పూజనం ప్రారభేత్పశ్చాత్పార్ఘ్యైః పుష్పైః క్రమేణ తు।

ఆధారశక్తేరారభ్యఅనుసన్ధానపూర్వకమ్ ।। 90 ।।

యుగావసానం ప్రాక్ దత్వా స్థూలం మన్త్రాసనాసనమ్।

తత్రోర్ధ్వే మద్యదేశేఽపి ప్రాగుక్తవిధినా న్యసేత్ ।। 91 ।।

ద్విరష్టకం తు ధర్మాద్యం కాన్తిమత్పరరూపధృత్।

తచ్చ షోడశకం న్యస్య భూయో భూయో దిగష్టకే ।। 92 ।।

సూక్ష్మరూపధరం విప్ర ప్రాక్పదాదీశగోచరమ్।

పద్మాదివహ్నివేశ్మాన్తమేకైకస్మిన్న్యసేత్తతః ।। 93 ।।

తదేవ గర్భదేశస్థం హ్యనుసన్ధాయ వినయేత్।

భావాసనావసానాన్తం (నం తత్) మన్త్రైః స్వైస్వైరథార్చయేత్ ।। 94 ।।

ఉపర్యుపరి యోగేన పుష్పధూపానులేపనైః।

[చతురస్రాయతమణ్డలకల్పనమ్]

యుగావసానే పీఠస్య పృష్ఠే విధిసమీపతః ।। 95 ।।

కల్పనాజనితం కుర్యాచ్చతురస్రాయతం తతః।

మణ్డలం దేవదేవస్య దక్షిణే మణ్డలోపరి ।। 96 ।।

వాయవ్యకోణాదారభ్య యావదీశానగోచరమ్।

[గణేశాదిపూజనమ్] 13-13

తత్రాదౌ తు స్వమన్త్రేణ గణేశం పూజయేత్ద్విజః ।। 97 ।।

తతో వాగీశ్వరీం దేవీం తదన్తే గరుడం యజేత్।

పూజయేచ్చ తతో భక్త్యా గురుం పరమసంజ్ఞితత్ ।। 98 ।।

పరమేష్ఠీ తతః పూజ్యస్తతః పితృగణం యజేత్।

ఆదిసిద్ధసమూహం చ భగవద్ధ్యానతత్పరమ్ ।। 99 ।।

అనుజ్ఞాం ప్రార్థయేత్తేభ్యో యథానుక్రమమేవ చ।

[హృదయకమలాద్భగవత ఆవాహన పూజనప్రకారః] 13-14

గృహీత్వా శిరసా తాం చ తత ఆవాహయేత్ప్రభుమ్ ।। 100 ।।

ఆవాహ్య మన్త్రేణ మునే ముద్రాయుక్తేన భక్తితః।

ప్రోచ్చార్య మూలమన్త్రం తు హృదయస్థం చ సర్వగమ్ ।। 101 ।।

అవతార్య క్రమేణైవ రేచకేన శనైశ్శనైః।

నాడీభ్యాం సన్ధిదేశేన నీరూపేణామలేన చ ।। 102 ।।

కల్పనారహితేనైవ చిద్భావాభాసితేన చ।

సర్వగస్య తతో విప్ర సార్ఘ్యం పుష్పాఞ్జలిం విభోః ।। 103 ।।

నిక్షిణ్యాథోముఖేనైవ పాణియుగ్మేన మూర్ధని।

లయయాగోక్తవిధినా పూజయేత్ప్రథమం తతః ।। 104 ।।

పుష్పార్ఘ్యలేపనైర్ధూపైర్మూలమన్త్రాదిభిః క్రమాత్।

[లక్ష్మ్యదీనాం ధ్యానపూర్వకో క్రమాత్।]

తతో భగవతో విష్ణోర్భాసా భాస్వరవిగ్రహాత్ ।। 105 ।।

లక్ష్మ్యదీర్నిస్సృతా ధ్యాయేత్సుప్లిఙ్గనిచయా యథా।

భోగస్థానే యథాయోగమేకైకం విన్యసేత్తతః ।। 106 ।।

[మణ్డలే మన్త్రన్యాసక్రమః] 13-15

మణ్డలోపరి మన్త్రం చ యథా తదవధారయ।

ఊర్ధ్వతః పద్మమద్యే తు యథా భూతం తథా న్యసేత్ ।। 107 ।।

మూలమన్త్రం ద్విజశ్రేష్ఠ మూర్తియుక్తం తు పూర్వవత్।

తదగ్రసంస్థితే పద్మే లక్ష్మీం వై కర్ణికాన్తరే ।। 108 ।।

కీర్తిం దక్షిణభాగస్థే పృష్ఠగే తు జయాం న్యసేత్।

మాయాం చోత్తరపద్మే తు కర్ణికాన్తేఽథ(1) విన్యసేత్ ।। 109 ।।

(1. న్తేతు Y)

ఆగ్నేయే హృదయం మధ్యే శిరస్త్వీశానపఙ్కజే।

శిఖాం రాక్షసదిఙ్భధ్యే కవచం వాయుగోచరే ।। 110 ।।

అథ మధ్యస్థితే పద్మే దేవస్య పురతో దళే।

నేత్రమస్త్రం విన్యసేత్తు విదిక్పత్రేషు చాస్త్రరాట్ ।। 111 ।।

అత్రైవ నారసిహ్మాఖ్యం(ద్యం) వరాహాస్త్రత్రయం క్రమాత్।

దిక్షు పత్రత్రయం (యే) విష్ణోర్యామ్యే ప్రత్యక్తథోత్తరే ।। 112 ।।

లక్ష్మీకమలయన్త్రా (పత్రా)ణాం సర్వేషాం కౌస్తుభం న్యసేత్।

తద్వద్ధృత్పఙ్కజీయానాం వనమాలాం నివేశ్య చ ।। 113 ।।

కీర్తిపఙ్కజపత్రాణాం పద్మమాహూయ విన్యసేత్।

శఙ్ఖం శిఖాబ్జపత్రాణాం జయాబ్జే చక్రమేవ చ ।। 114 ।।

తతస్తు తత్ర పద్మే తు (2)పత్రస్థాం వినయేస్ధగదామ్।

మాయామ్బుజచ్ఛదే విప్ర న్యసేత్పాశం తతో ద్విజ ।। 115 ।।

(2. పద్మ Y.)

శీర్షాధారే తు వై పద్మే పత్రాణామఙ్కుసం తతః।

న్యసేద్ద్వారచతుష్కే తు సమాహూయ ఖగేశ్వరమ్ ।। 116 ।।

కర్ణికాయాం న్యసేత్సత్యం హ్యన్మన్త్రస్య తతో(థో)పరి।

ఆశ్రిత్య దక్షిణం భాగమథ బ్రహ్మామ్బుజోపరి ।। 117 ।।

(1)మూర్తం మూర్తవ్యపేక్షాయాం న్యస్తం మన్త్రేషు నారద।

శిరస్యూర్ధ్వే తు విన్యస్య వాసుదేవం తథైవ చ ।। 118 ।।

శిఖాయాముపరి న్యాసం కుర్యాత్సఙ్కర్షణస్య తు।

అథోర్ధ్వే కర్ణికాయాస్తు ప్రద్యుమ్నం కవచోపరి ।। 119 ।।

లక్ష్మ్యాదిష్వనిరుద్ధం చ ఆధేయత్వేన చోపరి।

తతస్సప్తాక్షరం మన్త్రం మూలమన్త్రోపరి న్యసేత్ ।। 120 ।।

ప్రాచ్యాదావీశపర్యన్తమిన్ద్రాద్యం చాష్టకం బహిః।

నాగేశం విన్యసేచ్ఛేషమధఃస్థమథ చోర్ధ్వగమ్ ।। 121 ।।

బ్రహ్మాణం చ సురేశానమేవం లోకేశసన్తతిమ్।

న్యసేత్తదను చాస్త్రాణి బహిస్తేషాం తు విన్యసేత్ ।। 122 ।।

పూర్వాదిక్రమయోగేన యావదీశానగోచరమ్।

అధో నాగేశ్వరాస్త్రం చ బ్రహ్మాస్త్రముపరి న్యసేత్ ।। 123 ।।

త్ర్యమ్బకోత్తరదిగ్భ్యాం తు మద్యతః ఖస్థితం స్మరేత్।

విష్వక్సేనం ద్విజశ్రేష్ఠ ఆయాన్తం గగనాన్తరాత్ ।। 124 ।।

ఏవం న్యాసం పురా కృత్వా మన్త్రాణాం మణ్డలాన్తరే।

[అథ మన్త్రాణాం యథాన్యాసం ధ్యానవిధిః]

తతస్సంచిన్తయేద్ధ్యానమేకైకస్య యథాస్థితమ్ ।। 125 ।।

మూలమన్త్రస్య దేవా(వీ)నాం పురా ప్రోక్తంయ మయా మునే।

నోక్తం యద్ధృదయాదీనాం తదేకాగ్రమనాః శ్రుణు ।।126 ।।

[హృదయమన్త్రధ్యానప్రకారః] 13-16

సితశోణితవర్ణాభమేకవక్త్రం చతుర్భుజమ్।

గరుడాసనసంస్థం చ పద్మశఙ్ఖకరాన్వితమ్ ।। 127 ।।

ముద్రాలఙ్కృతిమత్ ధ్యాయేద్దక్షిణం చాపరం కరమ్।

వామపాణిం ద్వితీయం చ సంయుక్తమభయేన తు ।। 128 ।।

సితాభరణమాల్యైశ్చ కర్పూరాలిప్తవిగ్రహమ్।

సమ్ముఖం దేవదేవస్య హృన్మన్త్రం సంస్మరేత్సదా ।। 129 ।।

[శిరోమన్త్రధ్యాన ప్రకారః] 13-17

బన్ధుజీవోపమం రక్తం పద్మచక్రోద్యతంద్విజ।

స్వముద్రాసంయుతం ధ్యాయేత్పాణినా వరదేన చ ।। 130 ।।

కుఙ్కుమేన విలిప్తాఙ్గం రక్తభాసం మనోహరమ్।

రక్తాభరణసంయుక్తం రక్తపుష్పవిభూషితమ్ ।। 131 ।।

సమ్ముఖం మన్త్రనాథస్య శిరోమన్త్రం చ సంస్మరేత్।

[శిఖామన్త్రధ్యానప్రకారః] 13-18

చలాళిపటలాభం తు పద్మకౌమోదకీధరమ్ ।। 132 ।।

ఆత్మీయముద్రాం ధర్తా్రం యుక్తం చాభయపాణినా।

యుక్తం మృగమదేనైవ పుష్పాద్యైరసితైశ్చ తమ్ ।। 133 ।।

ఈషత్స్మితాననం ధ్యాయేచ్ఛిఖామన్త్రం చ నారద।

[కవచమన్త్రధ్యానప్రకారః] 13-19

మధుపిఙ్గళవర్ణాభం శఙ్ఖచక్రధరం తథా ।। 134 ।।

స్వముద్రావ్యగ్రితం ధ్యాయేత్పాణియుగ్మయుతో(తం) పరమ్।

మిశ్రైర్విలేపనైర్లిప్తం మిశ్రైః పుష్పాదిభిస్తథా ।। 135 ।।

నిరీక్ష్య(క్ష)మాణం చ విభోః కవచం సంస్మరేద్ద్విజ।

[నేత్రమన్త్రధ్యానప్రకారః] 13-20

రక్తపీతప్రభం చైవ గదాపద్మోద్యతం క్రమాత్ ।। 136 ।।

దక్షిణాపరహస్తాభ్యాం యుక్తం చైవ స్వముద్రయా।

సకాశ్మీరేణ లిప్తాఙ్గం చన్దనేన సితేన చ ।। 137 ।।

పుష్పాభరణవాసోభిః పీతైర్మణ్డితవిగ్రహమ్।

సంస్మరేన్నేత్రమన్త్రం తు సునేత్రం చ స్మితాననమ్ ।। 138 ।।

[అస్త్రమన్త్రధ్యానప్రకారః] 13-21

రాజోపలద్యుతిముషం గదాచక్రోద్యతం గహత్।

యుక్తం చైవ స్వముద్రాభ్యాం సువర్ణసదృశైః శుభైః ।। 139 ।।

యుక్తమాభరణాద్యైశ్చ ప్రళయానలవిక్రమమ్।

అస్త్రమన్త్రం విభోర్ధ్యాయేత్సమ్ముఖం స్వామినః సదా ।। 140 ।।

ఏకవక్త్రాః స్మృతాః సర్వే సర్వే చ గరుడా(1)సనాః।

ఇతీదముక్తమఙ్గానాం ధ్యానం పాపహరం శుభమ్ ।। 141 ।।

(1. ననాః Y.)

నృసింహపూర్వమన్త్రాణాం త్రయాణామవధారయ।

[నృసిహ్మమన్త్రధ్యానప్రకారః] 13-22

ప్రళయామ్బుదనిర్ఘోషం (1)ప్రోద్వమన్తం చ పావకమ్ ।। 142 ।।

(1. ద్వహ Y.)

పద్మశఙ్ఖగదాచక్రధర్తా_రం పరమేశ్వరమ్।

ద్రవచ్చామీకరాభాసం నానాభరణభూషితమ్ ।। 143 ।।

నానావిలేపనాఢ్యం చ ప్రభూతస్రగ్ధరం ద్విజ।

రక్తకౌశేయవసనం నృసిహ్మం సంస్మరేద్విభుమ్ ।। 144 ।।

[కపిలమన్త్రధ్యానప్రకారః] 13-23

ఉదయాదిత్యసఙ్కాశం పిఙ్గలశ్మశ్రులోచనమ్।

చతుర్భుజముదారాఙ్గం పద్మాద్యైరుపశోభితమ్ ।। 145 ।।

సితవస్త్రోత్తరీయం చ ముక్తాభరణభూషితమ్।

సితమాల్యధరం ధ్యాయేత్కపిలం మన్త్రనాయకమ్ ।। 146 ।।

[వారాహధ్యానప్రకారః] 13-24

రాజాశ్మరాశివర్ణాభం పీతాభరణభూషితమ్।

మహాద్యుతిధరం ధ్యాయేచ్చతుర్వ్తం చ నారద ।। 147 ।।

ప్రాగ్వల్లాఞ్ఛనసజ్ఞేన కమలాద్యేన మణ్డిత్।

(2)వరాహమన్త్రనాథం చ మధుపిఙ్గళలోచనమ్ ।। 148 ।।

(2. వారాహం A.)

చలద్విద్యుద్భువం రౌద్రం జ్వాలాశ్మశ్రుసటం(3) స్మరేత్।

బాలచన్ద్రాగ్రతుల్యేన యుక్తం దంష్ట్రాద్వయేన తు ।। 149 ।।

(3. జేటం Y)

పద్మాసనోపవిష్టాస్చ చిన్తయన్తః స్వకారణమ్।

సమ్ముఖాః (4)కర్ణికాధఃస్థాః స్మర్తవ్యాః సర్వదా మునే ।। 150 ।।

(4. కాస్తస్య Y.)

[కౌస్తుభాదిధ్యానప్రకారః] 13-25

కౌస్తుభం ద్విభుజం ధ్యాయేత్సహస్రార్కసమప్రభమ్।

నానావర్ణధరాం దేవీం వనమాలాం తథైవ చ ।। 151 ।।

కాన్తాం కమలపత్రాక్షీం ప్రౌఢస్త్రీసదృశీం ద్విజ।

పుణ్డరీకప్రభం పద్మం శఙ్ఖం కున్దేన్దుసన్నిభమ్ ॥ 152 ॥

రాజోపలప్రభం చక్రం హేమాభాం సంస్మరేద్గదామ్।

ద్విరష్టవర్షవత్కాన్తాం కుమారీం నవయౌవనామ్ ॥ 153 ॥

[గరుడధ్యానప్రకారః] 13-26

రక్తతుణ్డం మహాప్రాణం భీమభ్రుకుటిలోచనమ్।

ద్రవచ్చామీకరాకారం పక్ష్మణ్డలమణ్డితమ్ ॥ 154 ॥

సంస్మరేద్గరుడం విప్ర గృధ్రవక్రం పృథూదరమ్।

[పాశాఙ్కుశయోర్ధ్యానప్రకారః] 13-27

నవదూర్వాఙ్కురశ్యామం పాశేశం పన్నగాననమ్ ॥ 155 ॥

సంస్మరేదఙ్కుశం కృష్ణం దీర్ఘనాసం భయానకమ్।

స్వముద్రాలఙ్కృతాః సర్వే ద్విభుజాశ్చారుకుణ్డలాః ॥ 156 ॥

ధ్యాతవ్యాః పురుషాకారాః స్వప్రభాభిర్విరాజితాః।

ఏతల్లాఞ్ఛనమన్త్రాణాం ధ్యానముక్తం మయా మునే ।। 157 ।।

[సత్యాదిపఞ్చకధ్యానప్రకారాః] 13-28

సత్యాదీనామథ ధ్యానం సమాసాదవధారయ।

ద్విభుజం సంస్మరేత్సత్యం సితమిన్దుశతాకృతిమ్ ।। 158 ।।

వరదాభయహస్తం చ ధ్యానోన్మీలితలోచనమ్।

సితకౌశేయవసనం ముక్తాదామాద్యలఙ్కృతమ్ ।। 159 ।।

సితచన్దనలిప్తాఙ్గం సితపుష్పవిభూషితమ్।

ఊర్ధ్వస్థం మన్త్రనాథస్య బ్రహ్మపు(ప)త్రస్థితం స్మరేత్ ।। 160 ।।

పద్మాసనేనోపవిష్టం ప్రసన్నవదనం ద్విజ।

ఏవం విధం తతో ధ్యాయేద్వాసుదేవం చతుర్భుజమ్ ।। 161 ।।

శఙ్ఖపద్మధరం చైవ వరదాభయదం విభుమ్।

ప్రశాన్తహుతభుగ్రూపం న సితం నాతిచారుణమ్ ।। 162 ।।

ధ్యాయేత్సఙ్కర్షణం దేవం ప్రద్యుమ్నం సంస్మరేత్తతః।

పీతచమ్పకవర్ణాభం కమలాయతలోచనమ్ ।। 163 ।।

శరద్గగనసఙ్కాశమనిరుద్ధం స్మరేత్తతః।

వాసుదేవసమాః సర్వే భుజా(1)భరణలాఞ్ఛనైః ।। 164 ।।

(1. భూషణ Y.)

ఉపవిష్టాస్తథైవేతే బ్రహ్మరన్ధ్రామ్బుజేషు చ।

[సప్తాక్షరమన్త్రధ్యానప్రకారః] 13-29

సుశుద్ధస్ఫటికప్రఖ్యం నీరూపమివ (మపి)రూపిణమ్ ।। 165 ।।

సర్వాకారధరం చైవ సర్వాకారవివర్జితమ్।

సర్వతః పాణిపాదం చ సర్వతోఽక్షిశిరోముఖమ్ ।। 166 ।।

ప్రసన్నరశ్మిజాలేన స్ఫటికామలరూపిణా।

స్వదేహనిస్సృతేనైవ భాసితం పరితః ప్రభుమ్ ।। 167 ।

ప్రతిబిమ్బితి వై యస్మిన్మన్త్రచక్రం యథాస్థితమ్।

ధ్యాయేత్సప్తాక్షరం మన్త్రం భోగస్థానగతం మునే ।। 168 ।।

ఏవం ధ్యాత్వా సమభ్యర్చ్య యథాన్యాసక్రమేణ చ।

[ధ్యానానానన్తరం న్యాసక్రమేణ మన్త్రగణస్య బాహ్యయాగప్రకారః] 13-30

అర్ఘైః పాద్యైస్తథా పుష్పైః సుగన్ధైరనులేపనైః ।। 169 ।।

శాలిపూర్ణోత్థితాగారపృష్ఠసంస్థైరనేకశః।

సుగన్ధఘృతదీపైశ్చ పుష్పాలమ్బనచర్చితైః ।। 170 ।।

మహామోదైశ్శుభోద్దీపైరచ్ఛిన్నైర్ధుగ్గులాన్వితైః।

భక్ష్యైర్భోజ్యైస్తథా లేహ్యైః పేయైరన్యైరనేకధా ।। 171 ।।

మధుపర్కైశ్చ మాత్రాభిః ఫలమూలైరనేకశః।

పాయసైర్వివిధైర్దివ్యైః మోదకైః కృసరాదిభిః ।। 172 ।।

సుసంస్కృతైశ్చ బహుభిర్మధ్వాజ్యాదిపరిప్లుతైః।

ఏకైకస్మింస్తు వై భోగే ముద్రాం కామదుఘాం పురా ।। 173 ।।

సమన్త్రాం పూర్వవద్ధ్యాయేత్ప్రోక్షయేర్ఘ్యవారిణా।

దత్వా పుష్పార్ఘ్యముపరి సంస్పృశేద్విష్ణుపాణినా ।। 174 ।।

నివేదయేత్తతో విప్ర శిరసాఽవనతేన చ।

యత్కించిన్మానసే యాగే పురా ప్రోక్తం మయా చతే ।। 175 ।।

తత్సర్వం దేవదేవస్య బహుమూర్తం నివేదయేత్।

అసన్నిధిశ్చ యో భోగో హ్యఙ్గభావమనువ్రజేత్ ।। 176 ।।

తత్తద్ధ్యాత్వా తు మనసా భక్త్యా విష్ణోర్నివేదయేత్।

యథానుక్రమతో హ్యేవం సర్వమన్త్రగణం మునే ।। 177 ।।

ఇష్ట్వా పూర్వం విధానేన భూయః సంపూజ్య కేశవమ్।

[పుష్పాఞ్జలిప్రకారః] 13-31

మూలమన్త్రం సముచ్చార్య పుష్పైరాపూర్య చాఞ్జలిమ్ ।। 178 ।।

తన్మధ్యే పరమాత్మానం మన్త్రం మాణిక్యదీధితిమ్।

సమస్తమన్త్రసంలీనం ధ్యాయేదుద్ధారయోగతః ।। 179 ।।

పూరకాదివిభాగేన శబ్దేనాతిప్లుతాత్మనా।

యావచ్ఛబ్దావసానస్థో వ్యజ్యతేఽసావనేకధా ।। 180 ।।

తన్త్రీశబ్దాత్మనా విప్ర తతో భాసాత్మనా తు వై।

హ్లాదాత్మనా చ తదను ఆనన్దవిభవాత్మనా ।। 181 ।।

తస్మాత్సర్వపదాతీతః సర్వత్ర విభవాత్మనా।

సచ్చిద్ఘనోర్మినిర్ముక్తశాన్తబోధాన్తరాత్మనా ।। 182 ।।

ఏవం షడూర్మినిర్ముక్తం వికల్పాతీతగోచరమ్।

అవగాహ్య క్రమేణాథ పునరేత్య పదాత్పదమ్ ।। 183 ।।

ధ్యాత్వా మన్త్రం సహస్రాంశుం సహస్రకరజామృతమ్।

రేచకేన వినిక్షిప్య దేవదేవస్య మూర్ధని ।। 184 ।।

తతోఽభిన్నం కరే కృత్వా ధూపపాత్రం తు దక్షిణే।

[ధూపపాత్రవిధిః] 13-32

పద్మచక్రాఙ్కితం దివ్యమాధారం కఞ్జరూపిణమ్ ।। 185 ।।

ఏకనాళం చ కర్తవ్యం (కుర్వీత) శేషం సప్తఫణం విభుమ్।

బద్ధాఞ్జలిపుటం నిత్యం ధ్యాయన్తం కారణం పరమ్ ।। 186 ।।

చక్రలాఙ్గలహస్తం చ పద్మాసనగతం విభుమ్।

కర్తవ్యం (కుర్వీత) ధూపఘర్త్రారం కిఙ్కిణీజాలశోభితమ్ ।। 187 ।।

చక్రం తచ్చక్రహృదయం పద్మం హృత్కోటరం విదుః।

చక్రే యా యా (యే యే) అరాఖ్యా (స్స్య)స్తా నాడ్యో వై ద్వాదశ స్మృతాః ।। 188 ।।

కిఙ్కిణ్యో యాః స్మృతా విప్ర జ్ఞేయాస్తాః సూక్ష్మనాడయః।

యాసాం వై మధ్యమా శక్తిర్భుజఙ్గకుటిలోపమ్ ।। 189 ।।

ధూమధూసరవర్ణాభా అణ్డం భిత్వా వినిర్గతా।

కాలాగ్నిహృదయోత్థా సా సత్యాన్తే తు లయం గతా ।। 190 ।।

తయా సంబోధితో హ్యాత్మా మన్త్రమూర్తిధరః ప్రభుః।

సన్నిధౌ భవతి, క్షిప్రమన్యుచ్ఛిన్నం దహేత్తథా ।। 191 ।।

[ధూపపాత్రమన్త్రవిధానమ్] 13-33

మన్త్రేణానేన విప్రర్షే తన్మన్త్రమవధారయ।

ఓఙ్కారం పూర్వముద్ధృత్య పరమాత్మా తతః పునః ।। 192 ।।

వ్యోమానన్ధేన సంయుక్తమనన్తాయ పదం తతః।

కాలాగ్నిరూపాయ పదం జగద్ధూమపదం తథా ।। 193 ।।

సుగన్ధినే పదం కుర్యాత్సర్వగన్ధవహాయ చ।

నమః స్వాహాసమాయుక్తమేకత్రింశాక్షరం పరమ్ ।। 194 ।।

మన్త్రం ద్విజ సమాఖ్యాతం ధూపపాత్రస్య నారద।

ముద్రాద్యానసమాయుక్తం (క్రాం) సర్వసిద్ధికరం (రీం)పరమ్ (రామ్) ।। 195 ।।

పూజితాం ధూపితాం లిప్తాం మన్త్రవినయ్స్య విగ్రహామ్।

ఏకీకృత్య స్వశబ్దేన హృద్గతేనాన్తరాత్మనా ।। 196 ।।

[ఘణ్టాచాలనవిధానమ్] 13-34

సఞ్చాలయేత్తతస్సమ్యక్సశబ్దాం చక్రచిహ్నితామ్।

త్రైలోక్యద్రావిణీం ఘణ్టాం సర్వదు(1)ష్టనిబర్హిణీమ్ ।। 197 ।।

[ఘణ్టానాదప్రభావవర్ణనమ్] 13-35

ఏషా దూతీ హి మన్త్రాణాం సుప్తానాం చ ప్రబోధినీ।

వారణీ సర్వవిఘ్నానాం సర్వమన్త్రప్రసాదినీ ।। 198 ।।

[మన్త్రశబ్దనిరుక్తిః] 13-36

ప్రణవాన్తే ధ్వనిర్హ్యేష శబ్దశక్తౌ లయం గతః।

వర్ణదేహాః స్మృతా మన్త్రా మన్త్రదేహాశ్చ దేవతాః ।। 199 ।।

ఘణ్టాస్తనితమూలాస్తే ప్రబుద్ధాః కర్మసిద్ధిదాః।

పరశబ్దోత్థితా శక్తిర్ఘణ్టాస్తనితరూపిణీ ।। 200 ।।

వర్ణత్వం సమనుప్రాప్తా తైర్వర్ణైర్మునిసత్తమ।

మన్త్రాణాం కల్పనాదేహా నానాకారాః సహస్రశః ।। 201 ।।

స్వేచ్ఛయా త్వనయా శక్త్యా సామర్థ్యాత్స్వాత్మనస్స్వయమ్।

అనుగ్రహార్థమిహ హి భక్తానాం భావితాత్మనామ్ ।। 202 ।।

మననాన్మునిశార్దూల త్రాణం కుర్వన్తి వై తతః।

దదతే పదమాత్మీయం తస్మాన్మన్త్రాః ప్రకీర్తితాః ।। 203 ।।

అనభివ్యక్తశద్బాస్తే నిరాకారాస్తథైవ చ।

ఘణ్టాయాం చాల్యమానాయాం నిర్యాన్తి చ సహస్రశః ।। 204 ।।

[ఆవాహనాద్యుపచారేషు ఘణ్టాచాలనస్య కర్తవ్యతా] 13-37

అత ఏవ మునిశ్రేష్ఠ మన్త్రమాతా ప్రకీర్తితా।

ఏషా ఘణ్టాభిధా శక్తిర్వాగీశీ చ సర్స్వతీ ।। 205 ।।

వాచి మన్త్రాః స్థితాస్సర్వే వాచ్యా మన్త్రే ప్రతిష్ఠితా।

మన్త్రరూపాత్మకం విశ్వం స బాహ్యాభ్యన్తరం తతః ।। 206 ।।

వణ్టాశబ్దగతం సర్వం తస్మాత్తాం చాలయేత్పురా।

ఆవాహనేఽర్ఘ్యే ధూపే చ దీపే నైవేద్యజోషణే ।। 207 ।।

నిత్యమేవ ప్రయుఞ్జీత సమ్యఙ్మన్త్రార్థసిద్ధయే।

[పూజాకాలాదన్యత్ర ఘణ్టాచాలనప్రతి షేధః] 13-38

పూజాకాలం వినాఽన్యత్ర హితం నాస్యాః ప్రచాలనమ్ ।। 208 ।।

నానయా తు వినా కార్యం పూజనం సిద్ధిమిచ్ఛతా।

యస్మాత్తస్మాత్పరం మన్త్రమేతదీయమిదం శృణు ।। 209 ।।

[ఘణ్టామన్త్రనిరూపణమ్] 13-39

ఆదాయ ప్రణవం పూర్వమనన్తేశం తతః పరమ్।

తచ్చానలేన సంభిన్నమూర్ధ్వాధో మునిసత్తమ ।। 210 ।।

త్రైలోక్యైశ్వర్యదేనాథ లాఞ్ఛయేత్పఞ్చబిన్దునా।

దద్యాదస్యావసానే తు జగద్ధ్వనిపదం తతః ।। 211 ।।

మన్త్రామాత్రే పదం చాన్యత్స్వాహాక్షరసమన్వితమ్।

తదన్తే పరమాత్మానం ప్రజ్ఞాధారోపరి స్థితమ్ ।। 212 ।।

భూధరేణ యుతం మూర్ధ్నా భూధరోపరి విన్యసేత్।

విశ్వాప్యాయకరాన్తస్థం త్రైలోక్యైశ్వర్యదం మునే ।। 213 ।।

త్రయోదశాక్షరో మన్త్రో ఘణ్టాఖ్యస్సర్వసిద్ధికృత్।

విన్యాసకాలే యస్యా వై ప్లుతముచ్చారయేత్తతః ।। 214 ।।

[ఘణ్టాధ్యానప్రకారః] 13-40

ధ్యానయుక్తం ద్విజశ్రేష్ఠ తద్ధ్యానమవధారయ।

అధోముఖం తు బ్రహ్మాణ్డం ధ్యాయేజ్జనరవాకులమ్ ।। 215 ।।

సనాళం చ తదూర్ధ్వే తు పద్మమష్టదళం తథా।

ప్రకీర్ణపత్రం సుసితం (త) కేసరాళం (ళిం) సుకర్ణికమ్ ।। 216 ।।

తన్మధ్యే చిన్తయేద్దేవీం వర్గాష్టక భుజాన్వితామ్।

ముఖ్యహస్తచతుష్కే తు లాఞ్ఛనం కమలాదికమ్ ।। 217 ।।

కమలం చ తతః శఙ్ఖం పాశం చైవాఙ్కుశం క్రమాత్।

స్ఫటికం చాక్షసూత్రం చ తథా విజ్ఞానపుస్తకమ్ ।। 218 ।।

అభయం వరదం చైవ హస్తద్విద్వితయే పరే।

పద్మాసనే చోపవిష్టాం పద్మపత్రాయతేక్షణామ్ ।। 219 ।।

పద్మగర్భప్రతీకాశాం పద్మాలావిభూషితామ్।

విద్యాభరణసంఛన్నాం పీతవస్త్రవివేష్టితామ్ ।। 220 ।।

దర్శయేద్దేవదేవస్య ముద్రాం నారాయణాత్మనః।

[లక్ష్మ్యాదిమన్త్రాణామభ్యర్చనమ్] 13-41

లక్ష్మ్యాదీనాం తతో భక్త్యా మన్త్రాణాంచ మహామునే ।। 221 ।।

భూయోఽర్ఘ్యపుష్పగన్ధేన ధూపాన్తేన సమర్చయేత్।

[అథ స్తుతిః] 13-42

తతః స్తువీత దేవేశం స్తోత్రేణానేన నారద ।। 222 ।।

సమ్యక్ప్రణవపూర్వేణ నమోఽన్తేన తు వై త్రిధా।

జితన్తే పుణ్డరీకాక్ష నమస్తే విశ్వభావన ।। 223 ।।

నమస్తేఽస్తు హృషీకేశ మహాపురుషపూర్వజ।

[మధుపర్కాదిసమర్పణప్రకారః] 13-43

జపన్నైవ దధిసంపూర్ణం మధునా సర్పిషాఽన్వితమ్ ।। 224 ।।

పాత్రం కరతలే కృత్వా తన్మధ్యస్థం ప్రభుం స్మరేత్।

మూలమన్త్రేణ తద్వస్తు స్వరూపాదుదితేన చ ।। 225 ।।

లసత్పీయూషకల్లోలసత్తరఙ్గేణ నారద।

తన్నివేద్య పునర్భక్త్యా భూయః పుష్పాఞ్జలిం క్షిపేత్ ।। 226 ।।

తతో నివేదయేద్విష్ణోర్హిరణ్యకటకాదికమ్।

అనన్తరం నిమిత్తార్థం తామ్బూలం తదనన్తరమ్ ।। 227 ।।

ప్రక్షాల్య గన్ధతోయేన అర్ఘ్యపాత్రోద్ధృతేన వై।

పాణియుగ్మం యథా వై స్యాత్సార్ధమత్యన్తనిర్మలమ్ ।। 228 ।।

నైవేద్యధూపపాత్రాద్యైః పాత్రైశ్చ నిర్మలీకృతమ్।

కృత్వా తద్గన్ధదిగ్ధౌ దౌ అర్ఘ్యేణార్చ్య పరస్పరమ్ ।। 229 ।।

తన్నివేద్య విభోః పశ్చాద్వాక్కర్మమనసాఽన్వితః।

[బాహ్యయాగపరిసమాపనక్రమః] 13-44

పుణ్డరీకాక్ష విశ్వాత్మన్మన్త్రమూర్తే జనార్దన ।। 230 ।।

గృహాణేదం జగన్నాథ మమ దీనస్య శాశ్వత।

ఇత్యుక్త్వా సోదకం పుష్పం కృత్వా దక్షిణపాణిగమ్ ।। 231 ।।

అగ్రతో నిక్షిపేద్విష్ణోర్మూలమన్త్రేణ నారద।

భావయేచ్చ తతస్సమ్యక్స్ఫురన్తీం తారకావలీమ్ ।। 232 ।।

ప్రవిష్టాం భవగద్వక్రే వక్రాన్తాద్ధృద్గతాం పునః।

హృదయాద్ద్విజశార్దూల సంహారాఖ్యక్రమేణ తు ।। 233 ।।

పూర్వవద్బ్రహ్మరన్ధ్రేణ పరేణ సహ యోజయేత్।

భగవన్తం తతో నత్వా అష్టాంగేన తు భక్తితః ।। 234 ।।

సముత్థాయాసనాత్తస్మిన్నర్ఘ్యపుష్పే వినిక్షిపేత్।

యస్మాత్తత్క్షణమన్త్రం() తున శూన్యం సంపరిత్యజేత్ ।। 235 ।।

అజ్ఞానాత్జ్ఞానతో వాఽపి యాతమూనాధికం చ యత్।

దాసస్య మమ దీనస్య క్షన్తవ్యం లోకలోచన ।। 236 ।।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యంసహితాయాం బాహ్యయాగాఖ్యానం నామ త్రయోదశః పటలః।।

* * * * *

పటలః - 14

అథ జపవిధానం నామ చతుర్దశః పటలః 14-1

నారద :---

బ్రూహి మే దేవదేవేశ విష్ణోర్విభవమాత్మనః।

నిర్ణయం జపయజ్ఞస్య న జ్ఞాతం తత్కథం భవేత్ ।। 1 ।।

శ్రీ భగవానువాచ

ఏవం సన్తర్ప్య దేవేశం కుమ్భే వా మణ్డలాదిషు।

జపయజ్ఞవిధానేన దేవం సన్తర్పయేత్తతః ।। 2 ।।

తదా స సర్వకామార్థాన్మనసేష్టాన్ప్రయచ్ఛతి।

[జపస్య త్రైవిధ్యమ్] 14-2

జపం తి త్రివిధం కుర్యాదక్షసూత్రకరార్పితః ।। 3 ।।

వాచికం క్షుద్రకర్మభ్య ఉపాంశుం సిద్ధికర్మణి।

మానసం మోక్షకమార్థం ధ్యాయేద్దేవం తు సర్వతః ।। 4 ।।

అక్షసూత్రం శుభం కార్యమదృశ్యమితరైర్జనైః।

[అక్షసూత్రవిధానమ్ తత్ర మణిప్రమాణాదివిశేషాః] 14-3

అక్షాస్థిమాత్రైర్మణిభిర్జ్యేష్ఠం కుర్యాత్సువర్తు_ళమ్ ।। 5 ।।

ఘాత్రీఫలానాం గర్భేణ ప్రమాణం మఘ్యమం స్మృతమ్।

బదరాస్థిప్రమాణేన (1)కనీయం సముదాహృతమ్ ।। 6 ।।

(1. కన్యసం Y.)

అష్టోత్తరశతం పూర్ణం తదర్ధం పాదమేవ వా।

కుర్యాత్తచ్చ విధానోక్తం విధినా ప్రతికర్మణి ।। 7 ।।

సౌవర్ణం ద్రవ్యసిధ్యర్థముత్తమం తత్ర కారయేత్।

పుష్ట్యర్థం రూపలాభాయ రాజతం పితృకర్మణి ।। 8 ।।

మేధావీర్యమహాతేజోలాభార్థం తామ్రమేవ చ।

మధ్యమం మునిశార్దూల కార్యం చైవాక్షసూత్రకమ్ ।। 9 ।।

యక్షాణాం యక్షిణీనాం చ సాధనే త్రపుజం స్మృతమ్।

రాక్షసానాం పిశాచానాం వశే సీసమయం తు వై ।। 10 ।।

పాతాళసాధనార్థం తు అరీతిమయముచ్యతే।

సపన్నగానాం నాగానాం సాధనే స్యాత్తు కాంస్యజమ్ ।। 11 ।।

కనీయస్తు తదా కుర్యాదాయసం క్షుద్రకర్మణి।

ఇతి ధాతుమయానాం చ సూత్రాణాం విధయః స్మృతాః ।। 12 ।।

వక్ష్యే మణిమయానాం చ విభాగం మునిసత్తమ।

సర్వం మణిమయం చైవ ఆయురారోగ్యభూతిదమ్ ।। 13 ।।

మోక్షదం తు విశేషేణ స్పాటికం శాన్తికర్మణి।

త్రితయం చోత్తమాద్యం యత్సమం సర్వేషు కర్మసు ।। 14 ।।

మూలజానామథో వక్ష్యే బీజానాం విధిముత్తమమ్।

సౌభాగ్యే వైద్రుమం కార్యముత్తమాద్యం సదా త్రయమ్ ।। 15 ।।

ముక్త్యర్థం పుత్ర దీప్తైస్తు పుష్పపైర్థ్రోప్రశాన్తయే।

వక్ష్యే జలోత్థితానాం చ విషయం సర్వసిద్ధిదమ్ ।। 16 ।।

పద్మబీజైశ్చ శాఙ్ఖైశ్చ శ్రీకామో జపమారభేత్।

ఆయుఃప్రజ్ఞాయశశ్శాన్తౌ మౌక్తికం సర్వసిద్ధిదమ్ ।। 17 ।।

ఉత్తమాదివిభాగేన త్రితయం యత్ర్పకీర్తితమ్।

ఏభ్యో మధ్యాదేకతమం గ్రాహ్యం చైవ శుభే దినే ।। 18 ।।

[మణీనాం క్షాలనప్రకారః] 14-4

సా౹స్త్రేణ గన్ధతోయేన క్షాలయేత్తదనన్తరమ్।

[సూత్రవిశేషవిధానమ్] 14-5

శాణం కార్పాసకం వాఽథ ప్రాప్య సూత్రం నవం దృఢమ్ ।। 19 ।।

త్రిగుణం త్రిగుణీకృత్య చతుర్ధా వా యథా దృఢమ్।

సువేష్టితం తు వై కృత్వా క్షాళయేత్పూర్వవద్ద్విజ ।। 20 ।।

[సూత్రే మణీనాం యోజనప్రకారః] 14-6

నిక్షేప్యా మణయస్తస్మిన్సన్ధానక్రమయుక్తితః।

మణయస్సుసమాస్సర్వే ఊనాదిక్యవివర్జితాః ।। 21 ।।

జపార్థం మునిశార్దూల నిత్యం మన్త్రేషు నిష్కళే।

మణిభిః క్రమసూత్రైస్తు సుతన్తుకళ నిష్కళే () ।। 22 ।।

సకళే తు యథేచ్ఛా వై సూత్రార్థం మణిగోళకాః ()।

యుగళం యుగళం సూత్రే పరస్పరముఖం ద్విజ ।। 23 ।।

పృష్ఠం పృష్ఠస్య లగ్నం వా యథా స్యాద్యోజయేత్తథా।

సన్ధాయ చాతిసుశ్లిష్టం గహనం న భవేద్యథా ।। 24 ।।

[అక్షసూత్రస్య వలయాకారతాపాదనమ్] 14-7

పరస్పరమణీనాం తు ప్రోతానాం మునిసత్తమ।

అవ్యుచ్ఛిన్నేన తేనైవ త్వేంకేన ప్రోతతన్తునా ।। 25 ।।

మణిభ్యాం సఙ్గమోద్దేశాత్సూత్రం సూత్రేణ వేష్టయేత్।

యథా స్యాత్కటకాకారం స్తబ్ధం వృత్తం విభక్తిమత్ ।। 26 ।।

[అక్షసూత్రే మేరుకల్పనమ్] 14-8

గ్రన్థిసన్ధావతో విప్ర మణిసఖ్యాధికం తతః।

మేరుం ప్రకల్పయేన్మధ్యే ఏకేన గుళికేన చ ।। 27 ।।

[అక్షసూత్రసంశోధనావధానమ్] 14-9

విలిప్య చన్దనాద్యైస్తు స్థాపయేద్భాజనే శుభే।

సంపూజ్య పుష్పధూపాద్యైస్తస్య శుద్ధిమథాచరేత్ ।। 28 ।।

దగ్ధమన్త్రేణ సంచిన్త్య వర్మణా మారుతేరితమ్।

ఆప్లావ్య మూలమన్త్రేణ పరమామృతరూపిణా ।। 29 ।।

సంశోధ్యైవం పురా సూత్రం దేహవచ్చిన్తయేత్తతః।

[అక్షసూత్రస్య దివ్యదేహత్వేన చిన్తనమ్]

చతుర్భుజం తు విరజో నారాయణమివాపరమ్ ।। 30 ।।

వరదాభయహస్తం చ బద్ధాఞ్జలిధరం స్మరేత్।

బ్రహ్మద్వారస్థితం తచ్చ సూత్రం ధ్యాయేచ్ఛిఖోపమమ్ ।। 31 ।।

స్వమన్త్రేణ ద్విజశ్రేష్ఠ మన్త్రమత్ర నిబోధతు।

[అక్షసూత్రమన్త్రః] 14-10

ప్రోద్ధరేత్ప్రణవం పూర్వం తదన్తే కౌస్తుభం న్యసేత్ ।। 32 ।।

త్రైలోక్యైశ్వర్యదోపేతం గోపనేనాఙ్కయేచ్చ తత్।

తదన్తే త్వక్షసూత్రాయ పదం పఞ్చాక్షరం న్యసేత్ ।। 33 ।।

నమస్కారాన్వితః ప్రోక్తో హ్యక్షసూత్రస్య మన్త్రరాట్।

[స్వమన్త్రేణాక్షసూత్రస్య సకలీకరణపూజనే]

సకళీకరణం కుర్యాన్మన్త్రేణానేన తస్య వై ।। 34 ।।

పూజయేచ్చ స్వమన్త్రేణ తతస్తత్సన్నిధయే క్రమాత్।

[వైష్ణవ్యాః పరశక్తేరక్షసూత్రే భావనాక్రమవిధానమ్] 14-11

యా పరా వైష్ణవీ శక్తిరభిన్నా పరమాత్మనః ।। 35 ।।

ప్రచలత్పూర్ణచన్ద్రాభా సూర్యవత్కిరణావృతా।

యుగక్షయోగ్రహుతభుక్తేజసా తీవ్రబృంహితా ।। 36 ।।

ప్రాగ్వత్సృష్టిక్రమేణైవ స్మరేద్ధృత్పద్మమధ్యగామ్।

పూరకేణ తు విప్రేన్ద్ర కుమ్భకేన నిరోధితామ్ ।। 37 ।।

హృత్పద్మాదుత్థితాం భూయో బ్రహ్మరన్ధ్రావధిం స్మరేత్।

బ్రహ్మరన్ధ్రాత్తతో విప్ర ప్రోల్లసన్తీం శనైశ్శనైః ।। 38 ।।

పూర్వవత్సన్ధిమార్గేణ చిన్తయేద్ద్వాదశాన్తగామ్। ()

రేచకాఖ్యేన యోగేన తయా సూత్రం తు భావయేత్ ।। 39 ।।

[అక్షసూత్రప్రభోద్భాసితతత్త్వేన యాగాలయస్మరణమ్]

భాసితం చాథ సూత్రేణ సర్వం యాగాలయం స్మరేత్।

పూర్ణేన్దునేవ గగనం,

[మన్త్రాత్మనో భగవచ్ఛక్తేః సూత్రస్య మన్త్రాక్షరాణాం చైకీభూతత్వభావనవిధిః]

నిష్కళో మన్త్రరాట్ తతః ।। 40 ।।

మన్త్రబృన్దసమాయుక్తో మగ్నస్తత్రేతి చిన్తయేత్।

మన్త్రాత్మా భగవచ్ఛక్తిస్సూత్రమన్త్రాక్షరాణి వై ।। 41 ।।

సర్వమేకీకృతం ధ్యాయేద్యథా క్షీరేణ సోదకమ్।

[సకలనిష్కలమన్త్రస్య సృష్టిక్రమేణాక్షసూత్రే సాన్నిధ్యచిన్తనమ్]

తత్ర పుష్పాఞ్జలౌ పృష్ఠే గృహీత్వా చిన్తయేదిమమ్ ।। 42 ।।

సుసంస్కృతాక్షసూత్రస్య పతన్తం పృష్ఠతో ద్విజ।

సృష్టిక్రమాత్సమాయాతం మన్త్రం సకళనిష్కళమ్ ॥ 43 ॥

స్ఫులిఙ్గగణసఙ్కాశమాధేయతనుతాం గతమ్।

[భగవత్ప్రార్థనాపూర్వక తదభ్యనుజ్ఞయాఽక్షసూత్రస్య గ్రహణమ్]

ఇదం విజ్ఞాప్య దేవేశమక్షసూత్రమయాచ్యుత ॥ 44 ॥

ప్రయచ్ఛ మన్త్రజాపార్థం స్మరేద్దత్తం చ తేన తత్।

గృహీస్వా శిరసా పశ్చాత్ప్రసీద ఇతి చోచ్చరేత్ ॥ 45 ॥

[అభ్యర్చనపూర్వకమక్షసూత్రే మన్త్రస్య ప్రతిష్ఠాపనక్రమః]

ప్రాప్తం సంస్నాపయేత్పశ్చాదర్ఘ్యపాత్రాచ్ఛ వారిణా।

సంపూజ్య పుష్పధూపాద్యైర్మన్త్రం తవ చ విన్యసేత్ ॥ 46 ॥

సాధారం సాధనం చైవ శక్తిపూర్వైస్సమావృతమ్।

సన్నిధౌ భవ దేవేశ సన్నిరుద్ధో భవాచ్యుత ॥ 47 ॥

సూత్రాఖ్యే మణిజాలేఽస్మిన్యావచ్ఛంద్రార్కతారకమ్।

ఏవం మునే ప్రతిష్ఠాప్య మన్త్రం సూత్రేఽక్షసంజ్ఞికే ॥ 48 ॥

ప్రతిష్ఠితస్య వై పశ్చాన్ముద్రాం స్వాం చ ప్రదర్శయేత్।

[అక్షసూత్రముద్రా] 14-12

లగ్నం తిర్యగ్గతం కుర్యాత్కుఞ్చితం దక్షిణాత్కరాత్ ।। 49 ।।

చతుష్కమఙ్గులీనాం చ అఙ్గుష్ఠాగ్రేణ సంస్పృశేత్।

తర్జనాదిక్రమేణైవ కనిష్ఠాన్తం ద్విజోత్తమ ।। 50 ।।

సంస్పృశన్తం కనిష్ఠాన్తమఙ్గుష్ఠం చోర్ధ్వమానయేత్।

అక్షసూత్రస్య ముద్రైషా నిత్యసన్నిధికారిణీ ।। 51 ।।

జపం సమారభేత్పశ్చాదదృశ్యమితరైర్జనైః।

[జపారమ్భాత్ప్రాక్కర్తవ్యోఽనుసన్ధానవిశేషః] 14-13

కరణం వాఙ్మనశ్చైవ మన్త్రేణ పరమాత్మనా ।। 52 ।।

విష్ణునా శక్తిరూపేణ భావితం భావయేత్పురా।

చేతసా యదుపారూఢం తద్వ్యక్తం వస్తు వాగ్గతమ్ ।। 53 ।।

వస్తుయుక్తం చ చైతన్యం వాక్కృతీయా చ నారద।

సమారోహేత్కర్మపదే వికారత్వే శనైశ్శనైః ।। 54 ।।

ఏవం వివర్తతే మన్త్రస్తుర్యాజ్జాగ్రావధి క్రమాత్।

ప్రాతిలోమ్యేన వై విప్ర పునరేవ నివర్తతే ।। 55 ।।

కరణం వాక్స్వరూపం స్యాద్వాక్చ చిద్రూపిణీ భవేత్।

యచ్చిత్తం స భవేన్మన్త్రో యో మన్త్రస్స త్వజో హరిః ।। 56 ।।

బ్రహ్మాద్యజాగ్రత్పర్యన్తం పునరత్రైవ సంనయేత్।

వ్యాపకం యత్పరం బ్రహ్మ శక్తిర్నారాయణీ చ యా ।। 57 ।।

సా హ్యేవ పరిణామేన తుర్యాఖ్యం(1) భజతే పదమ్।

తుర్యం సుషుప్తతామేతి సుషుప్తం స్వప్నతాం వ్రజేత్ ।। 58 ।।

(1. ఖం S.)

జాగ్రత్వం స్వప్నమాయాతి ఏవం జాగ్రాదితః పునః।

భగవచ్ఛక్తిపర్యన్తం సన్ధానం చైకతాం స్మరేత్ ।। 59 ।।

యదనిత్యమిదం విప్ర చిత్రవత్పరిదృశ్యతే।

బాహ్యం విషయజాలం చ జాగ్రదేతదుదాహృతమ్ ।। 60 ।।

అనిత్యప్రతిపత్తిర్యా అస్మిన్నుపరి సర్వదా।

భఙ్గురే స్వప్తతుల్యో యస్స స్వప్నో జాగ్రకారణమ్ ।। 61 ।।

సుషుప్తం శాన్తతాం విద్ధి స్వప్నవృత్తేః పరం తు యత్।

శక్తిరూపస్య వై విష్ణోః ప్రాప్తస్తుర్యత్వమేతి సః ।। 62 ।।

తయా సహ సమత్వం చ తుర్యాతీతం తదుచ్యతే।

మన్త్రాతీతం పరం మన్త్రం స్థూలసూక్ష్మద్వయం తథా ।। 63 ।।

ఆత్మానం పఞ్చమం విప్ర ఏకత్వేనానుసన్ధయేత్।

కృత్వైవమనుసన్ధానం ప్రారభేత జపం తథా ।। 64 ।।

[అన్తర్హృత్పుణ్డరీకాదివ బహిరక్షసూత్రే మన్త్రస్యోదయ క్రమభావనమ్] 14-15

హృత్పుణ్డరీకమధ్యస్థో భారూపః పరమేశ్వరః।

నిర్మలస్ఫటికప్రఖ్యః ప్రస్ఫురన్యః స్వతేజసా ॥ 65 ॥

తస్య శబ్దమయీ శక్తి(క్తిః)జ్వాలావన్నిస్సృతం మహత్ (తాహియా)।

తద్ధర్మధర్మిణీ శుద్ధా తస్యా వై వర్ణసన్తతిః ॥ 66 ॥

నిస్సృతా మన్త్రజననీ తదగ్రాచ్చైవ మన్త్రరాట్।

నిస్సృతం(తు) యథా పుష్పం లతాగ్రాన్మునిసత్తమ ॥ 67 ॥

ఏవమేవాక్షసూత్రే తు ఉదితం చ క్రమం స్మరేత్।

హృల్లయం తల్లయీకుర్యాద్ధృల్లయస్య చ తత్తథా ॥ 68 ॥

ఏకస్య మన్త్రనాథస్య అన్తర్బాహ్యోదితస్య చ।

[జపసఙ్ఖ్యావిధానమ్] 14-16

యద్రైకం తజ్జపో విప్ర లక్షసంఖ్యాభిధో భవేత్ ॥ 69 ॥

ఏవం లక్షస్థితో యస్మాజ్జపస్తు పరిసంఖ్యతే।

ప్రయత్నాదక్షసూత్రేణ జపసంఖ్యా తు సా స్మృతా ॥ 70 ॥

అనేన క్రమయోగేన విష్ణువత్కరణం భవేత్।

విష్ణువద్యోగమాశ్రిత్య అక్షమక్షం సమాహరేత్ ।। 71 ।।

సహ ప్రాణోదయేనైవ నిష్ఠాక్షం యావదేవ హి।

[మేరోర్లఙ్ఘననిషేధః] 14-17

తతః ప్రదక్షిణం కుర్యాన్మేరుమూర్తిస్థితస్య చ ।। 72 ।।

నిష్కళస్య చ మన్త్రస్య తదూర్ధ్వేఽవస్థితస్య చ।

గ్రన్థీరూపస్య చ విభోరమలస్య మహాత్మనః ।। 73 ।।

పృష్ఠేన లఙ్ఘనం యస్మాద్వర్జనీయం తు నారద।

మేరుమూలేఽఙ్గులిప్రాన్తం శిష్టం కృత్వా శనైశ్శనైః ।। 74 ।।

అఙ్గుష్ఠస్య భ్రమం కుర్యాన్న మేరోర్లఙ్ఘనం భవేత్।

అఙ్గుష్ఠమూలమధ్యే చ భ్రామణీయం చ ఛత్రవత్ ।। 75 ।।

విధినాఽనేన జప్తవ్యో మన్త్రో ధ్యానసమన్వితః।

[శాన్తికపౌష్టికాదినిమిత్తభేదేన మన్త్రస్య భిన్నభిన్నరూపతయా ధ్యానవిధానమ్] 14-18

శాంన్తికే స్ఫాటికాభం చ పీతం ధ్యాయేచ్చ పౌష్టికే ।। 76 ।।

వశ్యే కింశుకపుష్పాభమాకృష్టౌ నృపశైలవత్।

మారణే కజ్జళాభం తు విద్వేషే చాషపక్షవత్ ।। 77।।

ఉచ్చాటనే చ ధూమ్రాభం మన్త్రం ధ్యాయేజ్జపేత్సదా।

[పరాపరభేదేన జపస్య ద్వైవిధ్యమ్] 14-19

పరాపరస్వరూపేణ జపస్తు ద్వివిధః స్మృతః ।। 78 ।।

పరదేహప్రదే(వే)శే చ తత్త్వానాం ప్రేరణే ద్విజం।

క్రూరకర్మణి సిధ్యర్థం జపో జ్యోతిర్మయస్స్మృతః ।। 79 ।।

తత్రాన్తర్లీనమమలం శబ్దం తు పరిభావయేత్।

భుక్తిముక్తిప్రసిధ్యర్థం దోషదుఃఖక్షయఙ్కరమ్ ।। 80 ।।

శాన్తౌ తు సర్వకార్యాణాం సిధ్యర్థమవిచారతః।

సుఖసౌభాగ్యసిధ్యర్థం తథాఽప్యాధానకర్మణి ।। 81 ।।

జపో భవతి శబ్దాఖ్యస్తత్రాన్తస్తు విభావయేత్।

నిశామ్బుకణసఙ్కాశప్రకాశాత్మజనార్దనమ్ ।। 82 ।।

హృత్పద్మాత్తు స్వమన్త్రేణం బావయేచ్ఛబ్దముత్థితమ్।

న

పటలః - 15

[అథాగ్నికార్యవిధానం నామ పఞ్చదశః పటలః] 15-1

శ్రీభగవాన్

జపం కృత్వా యథాశక్తి జపాన్తే పూజయేత్ప్రభుమ్।

భక్తితశ్చార్ఘ్యపుష్పాభ్యాం తతో ధూపానులేపనైః ।। 1 ।।

పశ్చాత్సన్తర్పయేద్విప్ర అగ్నిమధ్యగతం ప్రభుమ్।

[కుణ్డపరికల్పనవిధానారమ్భః] 15-2

దేవాదుత్తరదిగ్భాగే కుణ్డం కుర్యాత్సలక్షణమ్ ।। 2 ।।

దేవాగారాత్తు వాఽన్యత్ర భూమిభాగే సహక్షణే।

ధూమనిర్గమనోపేతమణ్డపే సుసమే శుభే ।। 3 ।।

తత్ర కుర్యాత్పురా వేదిం చుతరశ్రాం సమన్తతః।

సర్వలక్షణసంపన్నాం కుర్యాత్కుణ్డం తదూర్ధ్వతః ।। 4 ।।

చతురశ్రం సమం శ్రేష్ఠం వర్తుళం వా మనోరమమ్।

ద్విగ్విదిక్సంస్థితం చైవ కామ్యానాం కర్మణాం హితమ్ ।। 5 ।।

నిష్కామో వా సకామో వా మద్యతస్సర్వదిక్షు చ।

[కుణ్డానాం దిగ్భేదేన ఫలభేదః] 15-3

ఈశానదిగ్గతే కుణ్డే మన్త్రాత్మా తపితో హరిః ।। 6 ।।

దదాతి సిద్ధిం భౌలోకీం తత్సిద్ధీప్సోర్మహాత్మనః।

వియద్గతిపరః కుణ్డే జుహుయాత్పూర్వదిక్స్థితే ।। 7 ।।

రిపూణాం నిగ్రహార్థాయ హోమమాగ్నేయదిగ్గతే।

హోమం దక్షిణదిక్కుణ్డే శాన్తయ్ర్థీ హ్యాచరేత్సదా ।। 8 ।।

ఉత్పాదనార్థమన్యేషాం కుణ్డే నైఋతదిగ్గతే।

అపమృత్యుజయార్థీ చ సర్వోపప్లవశాన్తయే ।। 9 ।।

హోమం వారుణదిక్కుణ్డే మన్త్రస్సన్తర్పితో యదా।

(హుత్వా వారుణదిక్కుణ్డే మన్త్రం సన్తర్పయేత్సుధీః ?)

యదా వాయవ్యదిక్కుణ్డే మన్త్రస్సన్తర్పితస్తదా ।। 10 ।।

వివిధాని నిధానాని ప్రయశ్చ(చ్ఛ)త్యచిరేణ తు।

ఆరోగ్యం సంపదం పుష్టిం ప్రదదాతి చ మన్త్రరాట్ ।। 11 ।।

తర్పితసౌమ్యదిక్కుణ్డే నాత్ర కార్యా విచారణా।

[ఆహుతిసఙ్ఖ్యాభేదేన కుణ్డానాం మానభేదః] 15-4

శతార్ధసఙ్ఖ్యహోమే చ కుణ్డం స్యాద్ద్వాదశాఙ్గులమ్ ।। 12 ।।

హోమే సాష్టశతే చైవముష్ట్యరత్నిసమం భవేత।

హోమే సార్ధశతే చైవ సారత్నిస్సకనిష్ఠికా ।। 13 ।।

హస్తం సహస్రహోమే తు అయుతాఖ్యే ద్విహస్తకమ్।

లక్ష హోమే చతుర్హస్తం కోటిహోమేఽష్ట హస్తకమ్ ।। 14 ।।

[ఖాతమానమ్] 15-5

విస్తారార్ద్ధేన సర్వత్ర ఖాతస్తు పరిశస్యతే।

స్వీయాత్రాజ్జేఖలామానాదాయం ఖాతే యుగం పురః ।। 15 ।।

త్యక్త్వా తు మేఖలాబన్ధం తతశ్చైవ సమారభేత్।

[కుణ్డమానభేదేన మేఖలానాం మానభేదాః] 15-6

ప్రమాణం మేఖలానాం చ యవద్వాదశసమ్మితమ్ ।। 16 ।।

ద్వాదశాఙ్గులమానస్య కుణ్డస్య పరికీర్తితమ్।

విస్తారతుల్యముచ్ఛ్రాయో మేఖలానాం మహామతే ।। 17 ।।

మేఖలాత్రితయం చైవమేకీకృత్య తు జాయతే।

విస్తారస్తు తతోచ్ఛ్రాయస్సార్ధం తు చతురఙ్గులమ్ ।। 18 ।।

రత్నిమాత్రస్య కుణ్డస్య మేఖలా ద్వ్యఙ్గులాః స్మృతాః।

అఙ్గులం సకనిష్ఠస్య కుణ్డస్యార్ధోత్తరం ద్వయమ్ ।। 19 ।।

త్ర్యఙ్గులా హస్తమాత్రస్య కుణ్డస్య సమతా స్మృతా।

ద్విహస్తస్య ద్విజశ్రేష్ఠ మేఖలాస్చతురఙ్గులాః ।। 20 ।।

చతుర్హస్తస్య కర్తవ్యాస్సర్వాశ్చైవ షడఙ్గులాః।

అష్టాఙ్గలిశ్చ కుణ్డస్య అష్టహస్తస్య కీర్తితాః ।। 21 ।।

[నాభిలక్షణమ్] 15-7

దిఙ్మధ్యేఽప్యథ కుణ్డస్య నాభిం (?) కుర్యాద్ద్విజోత్తమ।

అశ్వత్థపత్రసదృశీం మేఖలోపరి సంస్థితామ్ ।। 22 ।।

యదుక్తం ప్రాఙ్మయా మానం మేఖాలానాం క్రమేణ తు।

ఏకీకృత్య తు తత్సర్వం మధ్యాత్సూత్రేణ లాఞ్ఛయేత్ ।। 23 ।।

అర్ధమర్ధేన్దువద్బాహ్యేత్తత్ర (1)చాతిశయేన చ।

ముఖాద్యభ్యన్తరం యావత్క్రమేణానేన హ్రాసయేత్ ।। 24 ।।

(1. సూత్రచయేన చ Y.)

ఉభయోః పక్షయోర్విప్ర గజోష్ఠాకృతివత్తథా।

పృష్ఠతో మేఖలమానాత్కిఞ్చిత్కార్యా ద్విజోన్నతా ।। 25 ।।

ఏకమేఖలమానాచ్చ త్ర్యంశేనార్ధేన వా మునే।

క్రమేణ హ్రాసయేత్తావత్తావద్ద్వే మేఖలోచ్ఛ్రితిః ।। 26 ।।

ఈషదుచ్చా భవేత్సా వై మేఖలోపరి సంస్థితా।

ఏకమేఖలతుర్యాంశమానం కుణ్డాన్తరే ద్విజ ।। 27 ।।

యోన్యేషు (?) నిస్సృతం కుర్యాత్తమేవాధోగతం తు వై।

ఆక్రమ్య మేఖలాభూమిం యావత్ఖాతం తు సంస్పృశేత్ ।। 28 ।।

ఇత్యేతత్కథితం నాభేర్లక్షణం చ యథాస్థితమ్।

సాధనం చతురశ్రస్య విద్ధి కుణ్డస్య యాగవత్ ।। 29 ।।

చతురశ్రస్య వై మధ్యే సూత్రం కృత్వా భ్రమం (?) తతః।

చతురశ్రం సమం కుర్యాత్సర్వదిక్కోణ వర్జితమ్ ।। 30 ।।

[కుణ్డానాం వికల్పః] 15-8

నిత్యనైమిత్తికే హోమే వృత్తం వా చతురశ్రకమ్।

త్రిమేఖలం తు కర్తవ్యమోష్ఠనాభిసమన్వితమ్ ।। 31 ।।

ద్విమేఖలం వా విప్రేన్ద్ర సుశ్లక్ష్ణం చ మనోరమమ్।

ఏకమేఖలకం వాఽపి కుణ్డం క్షేపణి(?)ణకర్మణి ।। 32 ।।

[కుణ్డే హవనస్య ప్రాశస్త్యమ్] 15-9

కుర్యాచ్చలం స్థిరం వాఽపి న హి కుణ్డం వినా శుభమ్।

హవనం విప్ర మన్త్రాణాం తస్మాత్కుణ్డం చ సాధయేత్ ।। 33 ।।

[దేశకాలవైగుణ్యేన కుణ్డస్యాసమ్భవే హవనప్రకారః] 15-10

దేశకాలవశాచ్చైవ కుణ్డం న ఘటతే యది।

తం వినా హవనచ్ఛేదో న కార్యస్సిద్ధిమిచ్ఛతా ।। 34 ।।

శోధితే హ్యుపలిప్తే చ స్థలే చలమృదాన్వితే।

హోమస్తు విహితస్సమ్యక్ మన్త్రస్యామన్త్రితస్య చ ।। 35 ।।

పిణ్డికా చతురశ్రా తు బహిస్సర్వత్ర శస్యతే।

మధ్యే పద్మం ప్రకుర్వీత శ్రీపద్మం పద్మమధ్యగమ్ ।। 36 ।।

ఏవం కృతే శుభే కుణ్డే అగ్నికార్యం సమాచరేత్।

యాగగేహేత్తు వాఽన్యస్మిన్యది గేహే మహామునే ।। 37 ।।

పూర్వవద్ద్వారయాగం తు కృత్వా సంప్రవిశేత్తతః।

తత్రైవ యది వా కుర్యాద్ధత్వాఽన్యచ్చాసనం శుభమ్ ।। 38 ।।

తత్ర పూర్వోక్తవిధినా ఉపవిశ్య సమాహితః।

[కుణ్డసంస్కారప్రకారః] 15-11

కుణ్డస్యారమ్భకాలే తు సంస్కారా న కృతా యది ।। 39 ।।

నిష్పన్నస్య చ తే సర్వే విధేయాశ్చ క్రమేణ తు।

తాడయేదస్త్రమన్త్రేణ పుష్పైర్దక్షిణపాణినా ।। 40 ।।

గృహీత్వా చైకదేశాత్తు కుణ్డమధ్యాచ్చ మృత్కణమ్।

అఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాం తు హృదయేన సముద్ధరేత్ ।। 41 ।।

అస్త్రేణైవ సమీకృత్య న స్యాన్నిమ్నోన్నతం యథా।

సేచయేత్కవచేనైవ కుట్టయేత్తదనన్తరమ్ ।। 42 ।।

లేపయేద్గన్ధతోయేన అస్త్రేణ పరిశోధయేత్।

ఉల్లిఖేదస్త్రరాజేన దర్భకాణ్డేన యత్నతః ।। 43 ।।

భూమావభ్యన్తరే కుణ్డే దక్షిణాశాదితః క్రమాత్।

ఉత్తరాశావధిర్యావద్దద్యాద్రేఖాత్రయం సమమ్ ।। 44 ।।

ప్రత్యగ్భాగాత్సమారభ్య నయేత్పూర్వముఖం తు తత్।

తన్మధ్యే త్రితయం చాన్యద్రేఖాణాముత్తరాముఖమ్ ।। 45 ।।

ఏవముల్లిఖ్య విధినా ప్రోక్షయేత్కవచేన తు।

అచ్ఛిన్నాగ్రైస్తతో దర్భైరస్త్రమన్త్రాభిమన్త్రితైః ।। 46 ।।

కుణ్డభిత్తిగణం సర్వం ప్రోక్షితం పరిభూషయేత్।

కృత్వైవమక్షవాటం తు కుణ్డసంస్కారముత్తమమ్ ॥ 47 ॥

[నాభిపూజనమ్] 15-12

సమభ్యర్చ్య తతోఽర్ఘ్యాద్యైర్మధ్యతః ప్రణవేన తు।

తేనైవ విధినా నాభిం పూజయేచ్చన్ద్రసన్నిభామ్ ॥ 48 ॥

[మేఖలాపూజనమ్] 15-13

మేఖలాత్రయపూజాయాం హృన్మన్త్రం తు ప్రయోజయేత్।

[మేఖలాత్రయే తత్త్వత్రయస్య పూజనమ్] 15-14

తతస్తత్త్వత్రయం పూజ్యం మేఖలాత్రితయోపరి ॥ 49 ॥

ప్రధానపురుషేశాఖ్యం ప్రణవత్రితయేన చ।

అర్ఘ్యైర్విలేపనైర్ధూపైరిష్ట్వా కుణ్డం పురా ద్విజ ॥ 50 ॥

[కుణ్డమధ్యే ఆధారశక్త్యాద్యాసనకల్పనపూర్వకం నారాయణాఖ్యాయాః శక్తేః స్థాపనప్రకారః] 15-15

చతుష్పథే తు కుణ్డస్థే సపుష్పం దర్భవిష్టరమ్।

హృన్మన్త్రేణ చ విన్యస్య తత్రోపర్యథ పూజయేత్ ।। 51 ।।

(1)సమ్భూజ్యాగ్నిం సమాదాయ సమ్భామ్యాయతనం త్రిధా।

యోనిమార్గేణ నిక్షిప్య వహ్నిబీజమనుస్మరేత్ ।। 52 ।।

(1. అయం శ్లోకః S పుస్తకే యోజితో దృశ్యతే। అన్యేషు పుస్తకేషు నాస్తి అస్థానేఽస్య ప్రక్షేప ఇతి ప్రతిభాతి)

ఆధారశక్తిపూర్వం చ ఆసనం వైష్ణవం చ యత్।

తత్ర నారాయణాఖ్యాం వై శక్తిం విద్యోతలక్షణామ్ ।। 53 ।।

లక్ష్మ్యాకృతిపదం ప్రాప్తామమృతావృతదేహినీమ్।

సర్వాతిశయరూపాం చ సర్వశక్తిసమన్వితామ్ ।। 54 ।।

సౌకుమార్యేణ రూపేణ సర్వవస్త్వన్తరస్థితామ్।

శాశ్వతీం సృష్టిమార్గేణ అవతార్య హృదమ్బుజే ।। 55 ।।

పురా ధ్యానక్రమేణైవ హృన్మన్త్రేణ హృదమ్బుజాత్।

స్వనామపదయుక్తేన సనమఃప్రణవాదినా ।। 56 ।।

రేచకేన వినిక్షిప్య కుణ్డహృత్పద్మమద్యతః।

సంపూజ్య గన్ధపుష్పాద్యైః పద్మముద్రాం పదర్శ్య చ ।। 57 ।।

(1)చక్రమన్త్రేణ సంయుక్తామేవం కుర్యాచ్చ సన్నిధిమ్।

[వహ్నేరుత్పాదనక్రమః] 15-16

ఆదౌ చ భగవచ్ఛక్తేర్వహ్నేరుత్పాదనాయ చ ।। 58 ।।

(1. ఉక్త S.)

ఆదాయారణిజం చాగ్నిం సూర్యకాన్తోద్భవం తు వా।

లోహపాషాణజం వాఽథ అదుష్టం లౌకికం తు వా ।। 59 ।।

తైజసే తామ్రపాత్రేఽథ మృణ్మయేఽభినవే తథా।

[అగ్నేస్తాడనప్రోక్షణాదయో బాహ్యాః పఞ్చసంస్కారాః] 15-17

సన్తాడ్య చాస్త్రమన్త్రేణ ప్రోక్షయేచ్ఛిఖయా చ తమ్ ।। 60 ।।

అర్చయేత్కవచేనైవ కవచేనావకుణ్ఠ్య చ।

ప్లావయేదమృతేనైవ నేత్రమన్త్రేణ నారద ।। 61 ।।

[అగ్నేః స్వాత్మన్యుపశమాపాదనపూర్వకం సృష్టిక్రమేణ పదాత్పదమవతారితస్య నాభిగతతత్త్వచిన్తనమ్] 15-18

పూరకేణోపసృత్యాథ స్వాత్మన్యుపశమం నయేత్।

క్రమాదానన్దశక్తౌ తు ప్రాగ్వదుద్ధృత్య యోజయేత్ ।। 62 ।।

సృష్టిక్రమేణ తద్భూయో హ్యవతార్య పదాత్పదమ్।

శబ్దాస్పదావధిర్యావత్స్మరేన్నాభిగతం తతః ।। 63 ।।

[నాభికుణ్డస్థతయా భావితే తేజోవిశేషే హోమక్రమః] 15-19

ప్రణవేన తు నాభిస్థమగ్నీషోమాత్మకం యజేత్।

త్రిధా సమిద్భిర్భిన్నేన అద(హ?) మాదిభిరాదరాత్ ।। 64 ।।

త్రయాణామథ బీజేన భిన్నేనాథ యజేద్ద్విజ।

ఏకాహుతిప్రదానేన తత్రస్థో బుధ్యతే యథా ।। 65 ।।

తేన మార్గేణ జప్తవ్యం ధ్యాత్వా చాజ్యామృతం హృది।

[తస్యాగ్నేః స్వమన్త్రేణ నాభీకుణ్డాదుత్థాపనమ్] 15-20

తతః స్వమన్త్రేణోత్థాప్యో నాభికుణ్డాద్ధుతాశనః ।। 66 ।।

[అగ్నేర్మన్త్రః] 15-21

కృత్వాఽఽదౌ ప్రణవం విప్ర తదన్తే త్వజితం న్యసేత్।

అశేషభువనాధారమథ ఉర్ధ్వేఽస్య యోజయేత్ ।। 67 ।।

ఉర్ధ్వాధోభ్యాం చ తస్యైవ భూధరోర్జౌ న్యసేత్తతః।

త్రైలోక్యైశ్వర్యదం మూర్ధ్ని బీజస్యాస్య మహామతే ।। 68 ।।

తతః క్రమేణ సంయోజ్య ధరేశాద్యం చ సప్తకమ్।

సుపర్ణసంజ్ఞాపర్యన్తం సప్తకస్యాస్య యోజయేత్ ।। 69 ।।

ఉర్ధ్వాధోభ్యాం చ నాళం తు మాయావ్యోమే తథోపరి।

తేజసే పదమాదాయ తతః సప్తార్చిషే పదమ్ ।। 70 ।।

స్వాహాసమన్వితశ్చాగ్నేర్మన్త్రో హ్యష్టాదశాక్షరః।

[స్వమన్త్రేణ నాభీకుణ్డాదుద్బోధితస్య తేజసః పాత్రస్థవహ్నౌ ప్రక్షేపః] 15-22

ధూధూశబ్దశరీరాన్తం (?) సచ్ఛబ్దాలోకబోధితమ్ ।। 71 ।।

వికల్పధూమనిర్ముక్తం సచ్చైతన్యస్ఫులిఙ్గినమ్।

నాదాన్తేన క్షిపేద్విప్ర సిద్ధిమార్గేణ పూర్వవత్ ।। 72 ।।

పురా హృతే చ పాత్రస్థే వహ్నౌ వహ్ని(హ్నిం?)విశుద్ధయే।

కరద్వయేన చాదాయ భ్రామ్య కుణ్డే వినిక్షిపేత్ ।। 73 ।।

[కుణ్డమద్యే ప్రక్షిప్తస్యాగ్నేశ్చిన్తవిశేషః]

కుణ్డమధ్యస్థయా చాథ శక్త్యా నారాయణాఖ్యయా।

నాసాగ్రేణ తమగ్నిం చ ఘ్రాతం ధ్యాయేత్స్వహృద్గతమ్ ।। 74 ।।

[వహ్నేరుద్బోధనమ్]

త్రిపఞ్చ సప్త వా దద్యాత్ సమిధే హృదయేన చ।

వహ్నేరుద్బోధనార్థం తు నేత్రమన్త్రేణ నారద ।। 75 ।।

[పర్యగ్నికరణమ్] 15-23

పర్యగ్నికరణం కుర్యాద్ధృదయేనార్ద్రపాణినా।

[పరిస్తరణమ్]

స్తరం తతోఽస్త్రమన్త్రేణ చతుర్దిక్షు త్రిధా త్రిధా ।। 76 ।।

ప్రాగాదౌ తు యథామూలం తదగ్రైశ్చాదితం భవేత్।

కుర్యాత్ స్తరసమాప్తిం తు సర్వదాఽఽత్మన ఉత్తరే ।। 77 ।।

స్తరోపర్యథ సంస్థాప్య వహ్నికార్యోపయోగి యత్।

[ప్రణీతాపాత్రేధ్మస్రుక్స్రువాద్యుపకరణద్రవ్యసాదనమ్] 15-24

ప్రణీతాపాత్రయుగ్మం తు తథేధ్మయుగలం తు వై ।। 78 ।।

స్రుస్స్రువద్వితయం చైవమాజ్యస్థాలీం తథైవ హి।

సర్వం సంప్రోక్ష్య మూలేన నిధాయాథ స్తరోపరి ।। 79 ।।

ప్రణీతాపాత్రమాపూర్వ తోయేన తదనన్తరమ్।

తత్రాసనవరం ధ్యాత్వా విష్ణుమూలేన వినయేన్సత్ ।। 80 ।।

యాగ(గే ?)యజ్ఞపతి(తే ?)ర్మన్త్రమేవం సంస్థాప్య చోత్తరే।

[పరిధివిధానమ్] 15-25

ప్రదద్యాచ్చ తతో విప్ర పరిధీన్హృదయేన చ ।। 81 ।।

యజ్ఞకాష్ఠోద్భవాన్స్పష్టాన్సపర్ణాన్హస్తసమ్మితాన్।

చతుర్యవపరీణాహానగారే హస్తసమ్మితే ।। 82 ।।

అన్యేషాం ద్వ్యఙ్గులా వృద్ధిః పరిధీనాం ద్విజోత్తమ।

యావదష్టకరం కుణ్డమత ఊర్ధ్వం న కారయేత్ ।। 83 ।।

[బ్రహ్మాదిలోకపాలార్చనమ్] 15-26

విష్టరాణి తతో దద్యాత్తేషు పృష్ఠే హృదా మునే।

తత్పృష్ఠే పూజయేన్నిత్యం లోకపాలాన్స్వదికస్థితాన్ ।। 84 ।।

బ్రహ్మమాహేన్ద్రరుద్రాదీన్గన్ధపుష్పాదిభిః శుభైః।

[స్రుక్స్రువయోః సంస్కారక్రమః] 15-27

స్రుక్స్రువాభ్యాం చ సంస్కారముపయామాగ్రగైః కుశైః ।। 85 ।।

స్రువం ద్వాదశధా శోధ్యం హ్యస్త్వేణోష్ణేన వారిణా।

తథైవ ద్విజశార్దూల స్రుకసంశోధ్యా ద్విధైవ తు ॥ 86 ॥

సంక్షాల్యౌ స్రుక్స్రువౌ హ్యేవం శిఖామన్త్రేణ వై తతః।

కుణ్డస్థేనాగ్నినా తాప్యౌ

[స్రుక్స్రువయోర్లక్షణమ్] 15-28

తయోర్లక్షణముచ్యతే ॥ 87 ॥

స్వబాహుదణ్డమానేన మన్త్రజ్ఞః కల్పయేత్పురా।

ద్వైవీస్రుక్సిద్ధయే కాష్ఠం విస్తారాచ్చ షడఙ్గులమ్ ॥ 88 ॥

దైర్ఘ్యాద్భాగద్వయేనాథ దణ్డమష్టాస్రముచ్యతే।

సార్ధద్వ్యఙ్గులమానం తు కృత్వా శేషం తు శోధయేత్ ॥ 89 ॥

కలశం దణ్డమూలే తు కుర్యాత్పద్మాననం శుభమ్।

కర్ణికాస్థో యథా దణ్డో భవేద్వై మునిసత్తమ ॥ 90 ॥

త్రివలిం త్వథవా శఙ్ఖం యథా దణ్డస్తదాస్యగః।

కృత్వాఽగ్రస్థం ద్విధా భాగం సమాంశేన ప్రయత్నతః ।। 91 ।।

ద్వ్యఙ్గులం చాథ భాగస్య వైపుల్యం చాగ్రతః క్రమాత్।

దణ్డావస్థస్య భాగస్య త్ర్యఙ్గులం పరితః సమమ్ ।। 92 ।।

దత్వా భ్రమం తతః కుర్యాన్నిమ్నం ఖాతం సలక్షణమ్।

తన్మద్యే పఙ్కజం కుర్యాత్ప్రఫుల్లం చోర్ధ్వపల్లవమ్ ।। 93 ।।

ఆజ్యకోశం తు తం విద్ధి సప్తపఞ్చపలోపమమ్।

పద్మమద్యే నిమగ్నా చ కర్ణికా వై సకేసరా ।। 94 ।।

ద్వాదశారం బహిశ్చక్రం పద్మస్యాష్టదలస్య చ।

పద్మబాహ్యే తు కర్తవ్యం శఙ్ఖం కోణచతుష్టయే ।। 95 ।।

తతోఽగ్రభాగస్య మునే పార్శ్వయోరుభయోరపి।

ఏకైకమఙ్గులం శోధ్యం స విభాజ్యస్త్రిధా తతః ।। 96 ।।

కర్ణమేకేన భాగేన మద్యే త్వస్యా (త్వంసౌ ?) ద్వయేన తు।

విచ్ఛిన్నం వక్త్రమంసాబ్యాం మధ్యమేకాఙ్గులేన తు ।। 97 ।।

విస్తారం కర్ణతుల్యం తు వర్జయిత్వా తతః పురా।

కర్ణదేశాత్సమారమ్య శేషం తు పరిశోధయేత్ ।। 98 ।।

క్రమాగతేన సూత్రేణ స్యాద్వారాహాననం యథా।

తతః పుష్కరపత్రాత్తు ముఖాగ్రం యావదేవ హి ।। 99 ।।

కుర్యాదాజ్యప్రణఆలం తు సమం న్యూనాఙ్గులం మునే।

ఈషద్ద్వి క్రమశూక్ష్మం చ నాజ్యం యాతి యథా ద్రుతమ్ ।। 100 ।।

హస్తమాత్రం తతః కుర్యాత్స్రువం విప్ర మనోరమమ్।

విస్తారం ద్వయఙ్గులం కాష్ఠం వైపుల్యాచ్చ తదర్ధతః ।। 101 ।।

విస్తారమానాదగ్రేఽస్య వృత్తం కుర్యాద్ద్విరఙ్గులమ్।

క్రమాత్తన్నిమ్నఖాతం చ గోళకే చైవ ముద్రితమ్ ।। 102 ।।

మధ్యే మృగపదాకారచిహ్నేన తు విరాజితమ్।

విస్తారస్య త్రిభాగేన గ్రీవా (1)సాశ్రా త్రిరఙ్గులా ।। 103 ।।

(1. సాగ్రా A.)

మూలే చోభయతః కుర్యాత్స్వస్తికం ద్వ్యఙ్గుళాయతమ్।

విచిత్రరచనాయుక్తం దణ్డం శ్లక్ష్ణం తు వా భవేత్ ।। 104 ।।

స్రువమేవంవిధం కుర్యాద్ధోమకర్మణి సాధకః।

సంస్కారార్య తతోగ్నేర్వై తేన సమాచరేత్ ।। 105 ।।

[అగ్నేః సంస్కారద్వైవిధ్యమ్] 15-29

అగ్నేశ్చ (2)దశ సంస్కారాః కుణ్డమధ్యగతస్య చ।

బాహ్యే తు పఞ్చసంస్కారా ఏవం పఞ్చదశ స్మృతాః ।। 106 ।।

(2. ప్రాశనభోగయోరేకసంస్కారత్వాశ్రయణేన దశవిధ)త్వమ్, ఏతదుత్తరత్ర వ్యక్తీభవిష్యతి।)

ప్రోక్షణం తాడనం బాహ్యే అర్చనం చావకుణ్ఠనమ్।

అమృతీకరణం వహ్నేః పఞ్చైతే కథితాః పురా ।। 107 ।।

[అగ్నేర్గర్భన్యాసాదిసంస్కారాః]

కుణ్డమద్యే తు వై విప్ర ప్రాగ్లక్ష్మ్యం తు ప్రయోజనమ్।

గర్భన్యాసం పుంసవనం తతో వై వక్త్రకల్పనా ।। 108 ।।

సీమన్తం వక్త్రనిర్యాసం నిష్క్రామం జాతకర్మ చ।

నామదేయం చ భోగం చ ప్రాశనాద్యం ద్విజాఖిలమ్ ।। 109 ।।

అధికారం చ సర్వాన్వై హృదా కుర్యాచ్చ నారద।

[అథాజ్యసంస్కారాః] 15-30

ఆజ్యకర్మణి వై కుర్యాద్ధశైవం విధిపూర్వకమ్ ।। 110 ।।

అధిశ్రయణమాదౌ హృన్మన్త్రేణ కవచేన చ।

సంప్లవోత్ప్లవనే చైవ ఉపాధిశ్రయణం తథా ।। 111 ।।

ప్రసాదీకరణం చైవ పవిత్రీకరణం తథా।

తతో నీరాజనం నామ త్రీణ్యేతాని చ నారద ।। 112 ।।

హృన్మన్త్రేణ చ కార్యాణి కవచేనావకుణ్ఠనమ్।

అవలోకామృతీకారౌ త్రైనైవ తదనన్తరమ్ ।। 113 ।।

భాణ్డస్థస్య యదాజ్యస్య దర్భైః ప్రజ్వలితైః పురా।

స్పర్శనం విద్ధి సంస్కారమధియణసంజ్ఞకమ్ ।। 114 ।।

తతః పాణిద్వయేనైవ అనామాఙ్గుష్ఠపీడితమ్।

మధ్యనమ్రం కుశాకాణ్డం గృహీత్వాఽఽజ్యోపరి త్రిధా ।। 115 ।।

నయేత్తచ్చానయేద్విప్ర తమగ్నౌ నిక్షిపేత్కుశమ్।

సంప్లవోత్ప్లవనావేతౌ సంస్కారౌ పరికీర్తితౌ ।। 116 ।।

ఉపాధిశ్రయణం నామ యత్తద్ద్రావణముచ్యతే।

పరివర్తనమన్యస్మిన్భాణ్డే దోషాపనుత్తయే ।। 117 ।।

ప్రసాదీకరణం హ్యేతత్తతో దార్భం పవిత్రకమ్।

వినిక్షిపేచ్చ తన్మధ్యే పవిత్రీకరణం చ తత్ ।। 118 ।।

కుణ్డాదుల్ముకమాదాయ జ్వలన్తం ధూమవర్జితమ్।

తేనావర్తం సకృద్విప్ర తద్వై నీరాజనం స్మృతమూ ।। 119 ।।

నీరజీకృత్య తత్పశ్చాత్కవచోదరగం స్మరేత్।

అవకుణ్ఠనమేతద్వి తర్జన్యా యత్రప్రదక్షిణమ్ ।। 120 ।।

తేజసా హృదయస్థేన దృగ్గతేనావలోకనమ్।

నిరీక్షణమిదం విప్ర తతస్తత్రోపరి స్మరేత్ ।। 121 ।।

చన్ద్రమణ్డలమధ్యస్థం ధేనుముద్రాసమన్వితమ్।

మన్త్రం వై సౌరభేయం చ స్ఫురదిన్దుశతప్రభమ్ ।। 122 ।।

తదన్తరస్థం మన్త్రేశం హిమాచలనిభం స్మరేత్।

తత్రత్యైస్తైరమృతౌఘైశ్చ శశిజైర్ధేనుజైరపి ।। 123 ।।

సర్వసంస్కారసంయుక్తం స్మరేదాజ్యం చ భావితమ్।

అమృతీకరణం నామ ఇదం తే సంప్రకాశితమ్ ।। 124 ।।

అవలోక్యామృతీకృత్య దాతవ్యే చైవ చక్షుషీ।

[స్రుక్స్రువాభ్యాం కుణ్డస్య దక్షిణవామభాగయోః క్రమాదాజ్యహోమః]

స్రువ(చ ?) మాజ్యేన సంపూర్య సూర్యబీజేన చిన్తయేత్ ।। 125 ।।

సహస్రాంశుం చ తన్మధ్యే దద్యాత్కుణ్డస్య దక్షిణే।

అపరస్మిన్స్రువే ధ్యాత్వా సోమాఖ్యేనాక్షరేణ తు ।। 126 ।।

పూర్ణం శశాఙ్కబీజం చ ప్రదద్యాత్తు తదుత్తరే।

[కుణ్డస్య మధ్యమభాగే అగ్నీషోమాత్మకస్య యజనప్రకారః]

తాభ్యామభ్యన్తరే పశ్చాదగ్నీషోమాత్మకం యజేత్ ।। 127 ।।

యద్బీజం హి సతత్త్వస్య శరీరస్యాఖిలస్య చ।

అవిభాగేన వై యత్ర సంస్థితా దేహధాతవః ।। 128 ।।

బహిః (ర్థి?) కణ్ఠోపమం ధ్యాత్వా లక్ష్మీబీజాన్తరస్థితమ్।

ఉక్తం (క్త ?) బీజద్వయేనైవ మన్త్రైణైకీకృతేన వై ।। 129 ।।

ప్రాగ్వద్ధృతం స్వయం దద్యాద్ధ్యాన(త?)మన్త్రసమన్వితమ్।

[తిలాదిహోమద్రవ్యాణామాజ్యేన సంస్కారః]

తతశ్చాజ్యేన సంస్కార్యాః సర్వహోమ్యాస్తిలాదయః ।। 130 ।।

[అగ్నేర్గర్భాధానాదిసంస్కారాణాం వివేచనమ్] 15-31

అగ్నేర్హోమే।ఽథ కర్తవ్యః సర్వసంస్కా(1)రసిద్ధయే।

హృదాఽనలం పుటీకృత్య కర్మనామ సముచ్చరేత్ ।। 131 ।।

(1. కామార్థ S.)

సంపాదయామి స్వాహాన్తః సర్వకర్మస్వయం క్రమః।

[అథ తత్ర గర్భాధానసంస్కారవివేచనమ్]

శ్రీకుక్షికుహరే యద్వై బహిష్ఠస్య ప్రవేశనమ్ ।। 132 ।।

గర్భాధానం తు తం విద్ధి సంస్కారం ప్రథమం మునే।

[పుంసవనమ్]

ఘ్రాణయోగాచ్చ యా శక్తిర్వహ్ని(హ్నేః?) శ్రీజఠరే స్థితా ।। 133 ।।

జ్వాలారూపాఽక్షయా సూక్ష్మా తస్యాశ్చిత్ప్రసరో హి యః।

భగవచ్ఛక్తిచైతన్యసంసర్గాచ్చ శనైః శనైః ।। 134 ।।

సత్వే (స్మృత్వై ?) తజ్జుహుయాదాజ్యం తన్మన్త్రేణోదితేన చ।

భవేత్పుంసవనం చాగ్నేశ్చిచ్ఛక్తినయనాత్తు వై ।। 135 ।।

[అథ వక్త్రకల్పనా]

తస్య చార్చిష్మతో వక్త్రాత్ప్రబుద్ధస్యోద్భవన్తి తాః।

ఆలోకే దహనే శక్త్యా (క్తా ?) నిరాకారస్య సాంప్రతమ్ ।। 136 ।।

గోళకాకృతిమాత్రస్య విద్ధి తాం వక్త్రకల్పనామ్।

[సప్తానాం వక్త్రార్చిషాం నామాని]

తాసాం వక్త్రార్చిషాం చైవ శృణు నామాని నారద ।। 137 ।।

ప్రభా దీప్తిః ప్రఖాశా చ మరీచిస్తపనీ తథా।

కరాళా లేలిహా చైవ కుణ్డం వ్యాప్య వ్యవస్థితాః ।। 138 ।।

ఈశపూర్వాగ్నిదిగ్భాగే ప్రభాద్యం త్రితయం స్మృతమ్।

రక్షోవారుణవాయవ్యే మరీచ్యాద్యం త్రయం తు తత్ ।। 139 ।।

ఉదగ్దిజ్ఝధ్యతో యామ్యే స్థితైకా లేలిహాఽభిధా।

[వక్త్రార్చిషాం బీజగణః]

ఆసాం బీజగణం విశ్వం వహ్నిబీజావసానకమ్ ।। 140 ।।

పూర్వోదితక్రమేణైవ ప్రణవాద్యం నమోఽన్తకమ్।

[అథ సీమన్తః]

అవ్యక్తాశ్చ తదన్తస్థాః శిరఃపాణ్యాదయోఽఖిలాః ।। 141 ।।

స్వాం స్వాం వై కర్మసీమానం ప్రబుద్ధాః సంశ్రయన్తి యే।

విభాగకల్పనా తేషాం సీమన్తం తదుదాహృతమ్ ।। 142 ।।

[అథ వక్త్రనిర్యాసః]

నరసిహ్మాదయో వక్త్రాః స్ఫురత్తారకసన్నిభాః।

శక్తిచైతన్యమధ్యస్థాః సా చ శక్తిస్తదాత్మనా ।। 143 ।।

సమ్యక్ పరిణతా విప్ర తస్మాత్తా నిష్క్రమన్తి వై।

స్వస్వస్థానే స్వవీర్యేణ వక్త్రనిర్యాస ఉచ్యతే ।। 144 ।।

[అథ నిష్క్రామః]

ముఖశ్వాసో (సే?) న నిర్యాతద్యానం(1) శ్రీకుక్షిగోచరాత్।

నిష్క్రామః సహ వై వహ్నేః సంస్కారో జుహుయాచ్చ తమ్ ।। 145 ।।

(1. త A.)

[అథ జాతకమ్]

నిస్సృతస్య చ వై గర్భాజ్జాతకం తదుదాహృతమ్.

[ప్రాశనమ్]

(2)హిరణ్యమధుసర్పిభ్యాం స్నానం సంప్రాశనం ద్విజ ।। 146 ।।

(2. హిరణ్యేత్యస్యార్ధస్య నామకారావసానం చేత్యస్యార్ధస్యానన్తరం పాఠః సముచితః ప్రతిభాతి।)

[నామకరణమ్]

కుర్యాత్తదను వై నామ జాతస్యాగ్నేః ప్రయత్నతః।

నామకారావసానం చ ప్రణవం వైష్ణవాగ్నయే ।। 147 ।।

[భోగః]

అన్నప్రాశనపూర్వస్తు భోగో దారావసానికః।

అబ్ద ఏకః సంస్కారో హోతవ్యః పూర్వవద్ద్విజ ।। 148 ।।

[అథాధికారః]

తతోఽధికారసంజ్ఞస్తు సంస్కారో బహురూపధృత్।

[ఉక్తసంస్కారసంస్కృతస్యాగ్నేర్నారాయణత్వేన ధ్యానమ్] 15-32

ఇతి సంస్కారసంశుద్ధం వహ్నిం నారాయణాత్మకమ్ ।। 149 ।।

చతుర్భుజం చతుర్వక్త్రం శఙ్ఖచక్రగదాబ్జినమ్।

కుణ్డమధ్యస్థితం ధ్యాత్వా ఉదయార్కసమప్రభమ్ ।। 150 ।।

[జ్వాలామార్గేణ హృదయే ప్రవిష్టత్వభావనమ్]

తత్ర తజ్జనితం(తాం ?) కుణ్డాజ్జ్వాలామార్గేణ చాగతామ్।

పరానన్దప్రకాశాభాంనాసి(1)క్యా(?)ద్వాదశావధి ।। 151 ।।

(1. ధి C. L. శ Y.)

తతోఽవతారయోగేన ప్రవిష్టాం భావయేద్ధృది।

[అథ సంస్కృతస్యాగ్నేః పూజనమ్] 15-33

సంస్కృతస్యాథ వై వహ్నేః పూజాం కృత్వా తు భక్తితః ।। 152 ।।

పుష్పైర్ధూపేన దధ్నా చ తిలైరక్షతమిశ్రితైః।

అన్నైర్భక్ష్యఫలోపేతైరాజ్యేన క్రమశో ద్విజ ।। 153 ।।

సంపూర్ణహృదయేనైవ స్వమన్త్రేణానలం తతః।

తర్పయేత యథాశక్తి తిలాజ్యాద్యైరనుక్రమాత్ ।। 154 ।।

అగ్నేః పూర్ణాహుతిం దత్వా వౌషడన్తాం ఘృతేన చ।

[అగ్నిమధ్యే దేవస్య పూజనమ్]

తతః పూజా ప్రకర్తవ్యా దేవస్యాగ్నేస్తు మధ్యతః ।। 155 ।।

[తత్ర ప్రథమం వహ్నేః స్మరణప్రకారః] 15-34

పూర్వం తం చ స్మరేద్వహ్నిం సాకారం నిష్కళప్రభమ్।

స్వయోగబలవీర్యేణ వ్యాపకం సర్వదిగ్గతమ్ ।। 156 ।।

సర్వతః కరవాక్పాదం సర్వతోఽక్షిశిరోముఖమ్।

కదమ్బకుసుమాకారం స్వప్రభాభిర్విరాజితమ్ ।। 157 ।।

కుణ్డమాపూరయన్సర్వం సర్వాకృత్యా చ సర్వతః।

ఏవం హి వితతో వ్యాపీ నిరాకారః సుదీప్తిమాన్ ।। 158 ।।

[వ్యోమవద్వ్యాపకతయా భావితస్యాగ్నేర్మధ్యే దేవయజనమ్] 15-35

బహ్నిం తు వ్యోమవద్ధ్యాత్వా తన్మధ్యే పూజయేత్ప్రభుమ్।

గన్ధపుష్పాదినా చైవ

[అస్త్రాదియజనమ్] 15-36

తతోఽస్త్రం కవచం యజేత్ ।। 159 ।।

దక్షిణే బాహుమార్గే తు అనిరుద్ధసమీపతః।

అగ్నీషోమాత్మకం తత్ర ఆత్మరక్షార్థమేవ చ ।। 160 ।।

దేవం చక్రస్థితం చక్రం

[అథ హోమవిధానమ్]

తతో హోమం సమారభేత్।

తిలైర్ఘృతసమాయుక్తైః ద్రవ్యైః సర్వైశ్చ యాజ్ఞికైః ।। 161 ।।

సుగన్ధాజ్యప్లుత్రైశ్చైవ కుర్వీత విధివత్తతః।

[లక్ష్మ్యాదీనాం హోమసఙ్ఖ్యావిధానమ్] 15-37

మూలమన్త్రాచ్చతుర్థాంశం లక్ష్మ్యాదీనాం చ హోమయేత్ ।। 162 ।।

అఙ్గానాం శక్తిహోమాచ్చ అర్ధం తు జుహుయాత్తతః।

తదర్ధేన తు వక్త్రాణాం హోమం కుర్యాద్ద్విజోత్తమ ।। 163 ।।

వక్త్రేభ్యః కౌస్తుభాదీనామర్ధం తు పరిహోమయేత్।

సత్యాదీనాం తదర్ధం తు తేభ్యశ్చార్ధం పరేఽక్షరే ।। 164 ।।

అర్ధమర్ధాంశసంయుక్తమధికం చాగ్రవర్తినామ్।

[జపానుగుణ్యేన హోమస్య కర్తవ్యతా] 15-38

జపకాలే యథా హోమే కర్తవ్యం సిద్ధిమిచ్ఛతా ।। 165 ।।

ఏవం జ్ఞాత్వా తతః కుర్యాత్కోటిహోమాచ్చతావధి।

యస్మాదతర్పితో మన్త్రో న కదాచిత్ఫలప్రదః ।। 166 ।।

కామైరవశ్యఫలదైర్దేశకాలసముద్భవైః।

[హోమద్రవ్యనిరూపణమ్] 15-39

తిలైర్ఘృతేన పయసా దధ్నా వా పాయసేన తు ।। 167 ।।

సిద్ధాన్నైః సాధితైర్భక్ష్యైర్భీజలాజైశ్చ తణ్డులైః।

మూలైః ఫలైః పల్లవైర్వా సుప్రశస్తైశ్చ కోమలైః ।। 168 ।।

సుగన్ధైః స్థలపద్మాద్యైః పుష్పైర్విప్ర సితాదికైః।

గుగ్గులేనాజ్యమిశ్రేణ సాజ్యశ్రీవేష్టకేన వా ।। 169 ।।

ధాత్రీఫలైర్వా సరసైరుత్పలైశ్చ శుభైస్తథా।

సుసితైః సితరరక్తైశ్చ పద్మైర్బిల్వైః సుశోభనైః ।। 170 ।।

దూర్వాకాణ్డైరభగ్నాగ్రైః దన్తిసద్ధన్తనిర్మలైః।

ఏధౌంభిర్బ్రహ్మవృక్షోత్థైః క్షీరద్రుమమయైస్తథా ।। 171 ।।

అమృతా క్షీరసంయుక్తా ఔదుమ్బర్యో మధుప్లుతాః।

అచ్ఛిన్నాగ్రా హ్యభగ్నాశ్చ కణ్టకైః పరివర్జితాః ।। 172 ।।

సర్వాస్త్రిమధురక్తాశ్చ ఘృతయుక్తాస్తు వా పునః।

[హెూమద్రవ్యభేదేన ఫలభేదః] 15-40

ఆజ్యయుక్తైస్తిలైః శాన్తిః సిద్ధయః సకలాస్తథా ।। 173 ।।

ఘృతేన పయసా దధ్నా హెూమస్తృప్తి ప్రయచ్ఛతి।

పాయసేన తు సిద్ధాన్నైర్భక్ష్యైః పుష్టిః సదా భవేత్ ।। 174 ।।

బీజైర్ధాన్యైస్తణ్డులైశ్చ తర్పితో మన్త్రరాడ్ భవేత్।

ప్రయచ్ఛతి సదా శ్రేయః ప్రసన్నః పరమేశ్వరః ।। 175 ।।

పల్లవైః ఫలమూలైశ్చ హెూమస్తుష్టిం ప్రయచ్ఛతి।

జహాతి చాపమృత్యుం చ రోగాంశ్చోపశమం నయేత్ ।। 176 ।।

తర్పితః స్థలపద్మాద్యైః పుష్పైశ్చాన్యైః సితాదికైః।

సౌభాగ్యమతులం విప్ర అచిరాత్సంప్రయచ్ఛతి ।। 177 ।।

గుగ్గుల్వాద్యైర్ద్విజారోగ్యం శుభైర్ధాత్రీఫలైస్తథా।

ఆజ్యాక్తైః పద్మబీజైశ్చ లక్ష్మీం శీఘ్రం ప్రయచ్ఛతి ।। 178 ।।

ఉత్పలైర్వశ్యకామస్తు భోగకామశ్చ హోమయేత్।

దూర్వామృతాభిర్హోమేన ఆయుషో వృద్ధిమాప్నుయాత్ ।। 179 ।।

ఏధోభిశ్చ శుభైర్హోమాద్దోషశాన్తిప్రదః ప్రభుః।

[ఆహుతిప్రమాణభేదః] 15-41

తిలానాం శస్యతే హోమః సతతం మృగముద్రయా ।। 180 ।

ఘృతస్య కాషి(ర్ష ?)కో హోమః క్షీరస్య చ విశేషతః।

శుక్తిమాత్రాహుతిర్దధ్నః ప్రసృతిః పాయసస్య చ ।। 181 ।।

గ్రాసార్ధమాత్రమన్నానాం భక్ష్యాణాం స్వప్రమాణతః।

సర్వేషామేవ బీజానాం ముష్టినా హోమమాచరేత్ ।। 182 ।।

అగ్రాఙ్గులిస్తు లాజానాం శాలీనాం పఞ్చకం హునేత్(?)।

ఫలానాం స్వప్రమాణం చ పల్లవానాం తథైవ చ ।। 183 ।।

త్రితీయం మూలఖణ్డానాం పుష్పాణాం స్వప్రమాణతః।

కర్కన్ధుమాత్రగుళికా హోతవ్యా గుగ్గులైస్సదా ।। 184 ।।

ధాత్రీఫలప్రమాణాం వా సంభవే సతి హోమయేత్।

దూర్వాకాణ్డాని విప్రేన్ద్ర చతురష్టాఙ్గులాని వా ।। 185 ।।

సమిత్ప్రదేశమానేన సమచ్ఛేదా త్వగన్వితా।

[స్వాహాకార వషట్కార--వౌషట్కారాదిప్రయోగే నిమిత్తభేదనిరూపణమ్] 15-42

స్వాహాకారం సదా హోమే పూర్ణాయాం వౌషడేవ చ ।। 186 ।।

తమేవ శాన్తికే కుర్యాద్వషడ్వాఽఽప్యయనే సదా।

స్వధా పితృక్రియాయాం చ ఫట్కారః క్షయకర్మణి ।। 187 ।।

విద్వేషే హుం వశే హీం చ నమో మోక్షప్రసిద్ధయే।

[పూర్ణాహుతిప్రకారః] 15-43

కర్మహోమావసానే చ ఘృతేనాపూర్య చ స్రువ(చ)మ్ ।। 188 ।।

అభావాత్తు ప్రభూతస్య(?) హోమద్రవ్యేన పూరయేత్।

తత్రోపరి ఘృతం దద్యాత్తతోర్ధ్వకుసుమాదిభిః ।। 189 ।।

మూలదేశాత్సమారభ్య స్రుకస్ంపూజ్యా స్రువాన్వితా।

ఘృతయుక్తం తు తద్ద్రవ్యం స్రుచః పుష్కరకుక్షిగమ్ ।। 190 ।।

ద్రవచ్ఛన్ద్రోపమం ధ్యాయేత్తతః పూర్ణం సముద్ధరేత్।

స్రుగ్దణ్డం దేహనాభౌ తు మూలే సంరోధ్య సంస్మరేత్ ।। 191 ।।

నిష్కళం మన్త్రనాథం తు పూర్ణశీతాంశుసన్నిభమ్।

ఆమూలాచ్చ మరుచ్ఛక్త్యా ప్రోద్ధరేచ్చ స్వవిగ్రహాత్ ।। 192 ।।

విధాయ చేశ్వరాధారే తస్మాద్ధారామృతం మహత్।

నాసికాసన్ధిమార్గేణ స్రుక్పద్మే పతితం స్మరేత్ ।। 193 ।।

సామృతామాజ్యధారాం చ వసుధారామివ క్షిపేత్।

ముఖమధ్యే తు మన్త్రస్య తద్బ్రహ్మవివరేఽథవా ।। 194 ।।

హృత్పద్మాన్తర్గతాం సమ్యక్ప్రవిష్టామనుభావయేత్।

తయా వై బృంహితం మన్త్రం భాబయేద్బ్రహ్మధారయా ।। 195 ।।

తృప్తం హృష్టం చ పుష్టం చ తుష్టం వై సాధకోపరి।

మన్త్రోచ్చారసమేతా వై శరీరకారణాన్వితా ।। 196 ।।

ధ్యానోపేతా ద్విజశ్రేష్ఠ పూర్ణేయం పరిపాతితా।

సర్వసిద్ధికరీ శశ్వన్మోక్షలక్ష్మీవివర్ధనీ ।। 197 ।।

[అగ్నేర్వర్ణాదిభేదైః కర్మసిద్ధేర్జ్ఞాతవ్యతా] 15-44

బహుశుష్కేన్ధనేఽగ్నౌ చ హోతవ్యం కర్మసిద్ధయే।

అగ్నేర్వర్ణాస్చ గంధాశ్చ శబ్దాశ్చాకృతయస్తథా ।। 198 ।।

వికారాశ్చ శిఖాశ్చైవ సంవేద్యాః కర్మసిద్ధయే।

పద్మరాగద్యుతిః శ్రేష్ఠో లాక్షాలక్తకసన్నిభః ।। 199 ।।

బాలార్కవర్ణో హుతభుక్ జయార్థం శస్యతే ద్విజ।

ఇన్ద్రకోపకవర్ణాభః శోణాభో వాఽథ పావకః ।। 200 ।।

శక్రచాపనిభః శ్రేష్ఠః కుఙ్కుమాభస్తథైవ చ।

రక్తానాం పుష్పజాతీనాం వర్ణేనాగ్నిరిహేష్యతే ।। 201 ।।

సుగన్ధ(1) ద్రవ్యగన్ధోఽగ్నిర్ఘృతగన్ధశ్చ శోభనః।

ఆయుర్దః పద్మగన్ధః స్యాద్బహుగన్ధశ్చ సువ్రత ।। 202 ।।

(1. దివ్య C. L.)

ఉగ్రగన్ధోఽభిచారే తు విహితః సర్వదాఽనలః।

జీమూతవల్లకీశఙ్ఖమృదఙ్గధ్వనితుల్యకః ।। 203 ।।

శబ్దోఽగ్నేః సిద్ధయే హేతురతోఽన్యః స్యాదసిద్ధిదః।

ఛత్రాకారో భ్రమః శ్రేష్ఠో ధ్వజచామరరూపకః ।। 204 ।।

విమానాదివితానానాం ప్రాసాదానాం వృషస్య వా।

ఆకారేణాథ హంసానాం మయూరాణాం చ సిద్ధిదః ।। 205 ।।

రక్తాభస్తు యదా వహ్నిర్లక్షణాత్పరిదృశ్యతే।

భగ్నరాజోపలాభశ్చ స్ఫటికాభస్తథా శుభః ।। 206 ।।

యద్రూపం కథితం పూర్వం యది తస్య ప్రదక్షిణమ్।

అన్యోన్యత్వం ప్రపద్యేత తథా సిద్ధికరోఽనలః ।। 207 ।।

తర్జితేన తు తర్జేన యది కాపోతికాదినా।

పరివర్తం కరోత్యగ్నిస్తదా విప్ర విపర్యయమ్ ।। 208 ।।

హోమాన్తే తన్నిమిత్తం వై హోమం కుర్యాచ్ఛతాధికమ్।

విషమాశ్చ శిఖా వహ్నేస్త్రయాదయశ్చ శుభావహాః ।। 209 ।।

హస్వా హ్రస్వోన్నతా దీర్ఘా జ్వాలాః సిద్ధిప్రదాః స్మృతాః।

స్నిగ్ధః ప్రదక్షిణావర్తః శ్రుతిప్రచ్ఛాదితధ్వనిః ।। 210 ।।

స నిత్యమేవ శుభకృద్యద్యన్యైర్వర్జితో గుణైః।

[హోమే ప్రశస్తోఽగ్నిః] 15-45

ప్రదీప్తే లేలిహానేఽగ్నౌ నిర్ధూమే సగుణే తథా ।। 211 ।।

హృద్యే తుష్టిప్రదే చైవ హోతవ్యాః శ్రియమిచ్ఛతా।

[హోమమే వర్జ్యోఽగ్నిః] 15-46

అల్పతేజోఽల్పరూపశ్చ విష్ఫులిఙ్గసమన్వితః ।। 212 ।।

జ్వాలాభ్రమవిహీనశ్చ కృశానుర్నైవ సిద్ధిదః।

అప్రబుద్ధే సధూమే చ జుహుయాద్యో హుతాశనే ।। 213 ।।

కర్మహానిర్భవేత్తస్య త్వాభిచారార్థమశ్రుతే।

దుర్గన్ధశ్చావలీఢశ్చ పీతః కృష్ణశ్చ యో భవేత్ ।। 214 ।।

అసకృత్కుం లిఖేద్యస్తు స తు దద్యాత్పరాభవమ్।

[తిథిభేదేన ఫలభేదాః] 15-47

శుభే గ్రహే సునక్షత్రే శుక్లపక్షే తిథిష్వపి ।। 215 ।।

ద్వాదశ్యాం ధర్మకామార్థానగ్నిస్థః కురుతే విభుః।

సౌభాగ్యం తు త్రయోదశ్యామేకాదశ్యాం ధ్రువం జయః (యం ?) ।। 216 ।।

పఞ్చమ్యాం ద్రవ్యసిద్ధిం చ నవమ్యాం కీర్తిదః ప్రభుః।

తిథయః శుక్లపక్షే తు ప్రోక్తాః సౌభాగ్యకర్మణి ।। 217 ।।

యథాకామం తు మోక్షార్థీ పక్షయోరుభయోరపి।

[ప్రభాద్యర్చిఃసప్తకే క్రమాదేకైకస్మింస్తర్పితస్య మన్త్రస్య ఫలభేదః] 15-48

ప్రభామూర్తిగతో మన్త్రస్తర్పితో యది నారద ।। 218 ।।

విద్యాం ప్రయచ్ఛత్యచిరాత్ దీప్తిస్థో భూప్రదః ప్రభుః।

తాపయత్యాశు శత్రూణాం ప్రకాశోపర్యవస్థితః ।। 219 ।।

శత్రుక్షయం దదాత్యాశు మరీచ్యామూర్ధ్వగో విభుః।

తపన్యామూర్ధ్వగో మన్త్రః సర్వతాపోపశాన్తిదః ।। 220 ।।

విపక్షోచ్చాటనం కుర్యాత్కరాళాసంస్థితో విభుః।

లేలిహావస్థితో మన్త్రో యది సన్తర్పితో మునే ।। 221 ।।

దద్యాదభీప్సితం చైవ దేహాన్తే పరమం పదమ్।

ఇదముక్తం మయా విప్ర హోమకర్మ సమాసతః ।। 222 ।।

[హోమాన్తే కర్తవ్యస్య తదుత్తరాఙ్గస్య విధానమ్]

హోమాన్తే సానలం మన్త్రం భూయః పుష్పాదిభిర్యజేత్।

ముద్రాః ప్రదర్శయేత్సర్వా మూలమన్త్రాదితః క్రమాత్ ।। 223 ।।

సన్దర్శయేత్తతో వహ్నేర్ముద్రాం మన్త్రసమన్వితామ్।

[అగ్నిముద్రా] 15-49

పద్మాకారౌ కరౌ కృత్వా అఙ్గుష్ఠౌ చ కనిష్ఠికే ।। 224 ।।

సంమీల్య చాగ్రదేశాత్తు కర్ణికేవ యథా ద్విజ।

తర్జన్యాదిత్రయం శేషమూర్ధ్వగం చ కరద్వయాత్ ।। 225 ।।

అసంలగ్నం తు నిక్షిప్తం ముద్రాఽగ్నేః సంప్రకీర్తితా।

[మణ్డలే విన్యస్తస్య మన్త్రరూపస్య భగవతో మూర్ధని పుష్పాఞ్జలిసమర్పణప్రకారః] 15-50

మణ్డలాగ్రం తతో యాయాద్ధోమం విష్ణోః సమర్ప్య చ ।। 226 ।।

ఆపూర్య పాణియుగలం పుష్పైస్తత్రోపరి స్థితమ్।

సంస్మరేన్నిష్కలం మన్త్రమమృతేనోపబృంహితమ్ ।। 227 ।।

ప్రభూతదీప్తిచ్ఛురితం నిక్షిపేన్మన్త్రమూర్ధని।

[అథ ప్రార్థనా]

తర్పితోఽసి విభోర్భ(భ ?)క్త్యా హోమేనానలమధ్యగమ్(1)(గ ?) ।। 228 ।।

(1. గః C. L.; Y.)

హోమద్రవ్యేషు యద్వీర్యం తదిదం చాత్మసాత్కురు।

గృహీతం భావయేత్తేన ప్రసన్నేనాన్తరాత్మనా ।। 229 ।।

[అథ మణ్డలస్థస్య విసర్జనప్రకారః] 15-51

విసర్జనం తతః కుర్యాద్దత్వాఽర్ఘ్యం ధూపసంయుతమ్।

[అథ ప్రసాదస్య శిరసి ధారణమ్]

ప్రసాదార్ఘ్యం సపుష్పం చ కర్ణికోర్ధ్వాత్పరిచ్యుతమ్ ।। 230 ।।

గృహీత్వా స్వాత్మనో మూర్ధ్ని దత్వా

[మణ్డలాదుద్ధృతరజసా తిలకధారణమ్]

ఽథ రజసా మునే।

లలాటే తిలకం కుర్యాత్పీతరక్తేన మణ్డలాత్ ।। 231 ।।

[అర్ఘ్యపాత్రే న్యస్తస్య మన్త్రస్య పూరకేణ స్వదేహే వ్యాప్తత్వభావనమ్]

ద్విధా యశ్చార్ఘ్యపాత్రాభ్యాం మన్త్రో న్యస్తః (2)పురా ద్విజ।

మన్త్రముద్రాసమేతేన పూరకేణ తు నారద ।। 232 ।।

(2. పురా---బాహ్యయాగాఖ్యానే 112 పత్రే వ్యక్తమేతత్.)

భాసితం భావయేద్దేహం తేనాపాదాచ్చిరోఽవధి।

[భోగస్థానగతానాం మన్త్రాణాం ముక్యమన్త్రశరిరే ప్రవిష్టత్వభావనమ్]

భోగస్థానగతా మన్త్రాః పూజితా యే యథా క్రమాత్ ।। 233 ।।

ముఖ్యమన్త్రశరీరం తు సంప్రవిష్టాంశ్చ సంస్మరేత్।

జ్వాలా జ్వాలాన్తరే యద్వత్సముద్రస్యేవ నిమ్నగాః ।। 234 ।।

[సర్వమన్త్రాస్పదస్య తస్య స్థూలమన్త్రశరీరస్య స్వకారణసూక్ష్మాదిక్రమేణ పరరూపే ప్రవిష్టత్వభావనమ్]

తం మన్త్రవిగ్రహం స్థూలం సర్వమన్త్రాస్పదం ద్విజ।

ప్రవిష్టం భావయేత్సూక్ష్మే బుధ్యక్షే హ్యుభయాత్మకే ।। 235 ।।

పరే ప్రాగుక్తరూపే తు తం సూక్ష్మముభయాత్మకమ్।

[పరరూపస్య తస్య స్వహృదయే ప్రవిష్టత్వభావనమ్]

తం పరం ప్రస్ఫురద్రూపం నిరాధారపదాశ్రితమ్ ।। 236 ।।

సిద్ధిమార్గణహృత్పద్మే సంప్రవిష్టం తు భావయేత్।

[స్వహృదయం ప్రవిష్టస్య పరస్వరూపస్య భాసాఽఽపాదమస్తకం స్వదేహస్య వ్యాప్తత్వభావనమ్]

మన్త్రముద్రాసమేతేన పూరకేణ తు నారద ।। 237 ।।

భాసితం భావేయేద్దేహం తేనాపాదాచ్ఛిరోవధి।

ప్రవిష్టేన తు మన్త్రేణ ప్రయత్నేన వినా ద్విజ ।। 238 ।।

విగ్రహః కమ్పతే యస్య మన్త్రస్తస్య ప్రసీదతి।

[విసర్జనానన్తరం దీక్షితేభ్యో నైవేద్యప్రదానమ్] 15-52

ఏవం విసృజ్య మన్త్రేశం లోకపాలాస్త్రవర్జితమ్ ।। 239 ।।

దీక్షితానాం ద్విజానాం చ శ్రద్ధాసంయమసేవినామ్।

ప్రదద్యాద్ద్విజ నైవేద్యం శిష్యాణాం భావితాత్మనామ్ ।। 240 ।।

[మూలమన్త్రాభ్యర్చనే వినియుక్తానాం పుష్పాదీనాం సమాహరణమ్] 15-53

వలమానస్య(?) మన్త్రస్య తుల్యకాలం సమాహరేత్।

పుష్పాణ్యస్త్రం చ నైవేద్యం మూలమన్త్రోపయోజితమ్ ।। 241 ।।

[సమాహృతేన తేన ద్రవ్యేణ విష్వక్సేనాభ్యర్చనమ్]

తేన భాణ్డస్థితేనాపి సమాహృయామ్బరాన్తరాత్।

విష్వక్సేనం యజేద్భక్త్యా ధ్యాత్వా వై మణ్డలాన్తరే ।। 242 ।।

చతుర్భుజముదారాఙ్గం గదాశఙ్ఖధరం విభుమ్।

నవామ్రపత్రసఙ్కాశం పిఙ్గలశ్మశ్రులోచనమ్ ।। 243 ।।

పీతవస్త్రం చతుర్దష్టం స్వముద్రాద్వితయాన్వితమ్।

సమభ్యర్చ్య క్రమాత్సాఙ్గం ముద్రామస్యాథ దర్శయేత్ ।। 244 ।।

[అథ కుణ్డే విన్యస్తస్య మన్త్రస్య పుష్పైః పూజనమ్]

గత్వా కుణ్డసమీపం తు మన్త్రం పుష్పైః ప్రపూజ్య చ।

[భస్మనా తిలకధారణమ్]

భస్మనాఽస్త్రాభితప్తేన లలాటే తిలకం శుభమ్ ।। 245 ।।

[మణ్డలస్థస్యేవ కుణ్డస్థస్య మన్త్రస్యోపసంహరణమ్]

కృత్వా మణ్డ(ల)వత్పశ్చాదుపసంహృత్య చాత్మని।

[అథ విష్వక్సేనస్య కుణ్డే సన్తర్పణక్రమః] 15-54

విష్వక్సేనస్తతో భక్త్యా తర్పణీయస్తిలాక్షతైః ।। 246 ।।

వౌషడన్తేన మన్త్రేణ దద్యాత్పూర్ణాహుతిం ద్విజ।

మణ్డలే పూజయిత్వాఽథ కుర్యాత్తస్య విసర్జనమ్ ।। 247 ।।

[విష్వక్సేనవిసర్జనమ్] 15-55

స్వమన్త్రేణ ద్విజశ్రేష్ఠ క్షమస్వేతి పదేన చ।

ముద్రాసమన్వితేనాథ నభస్యుత్పతితం స్మరేత్ ।। 248 ।।

పూర్ణేన కలశేనాథ అస్త్రజప్తేన నారద।

క్షీరామ్బుమధురాజ్యేన ప్రాపయేన్మణ్డలం తు తత్(?) ।। 249 ।।

తతః కుణ్డాత్సముత్థాప్య విష్వక్సేన యథా పురా।

[లోకపాలాదీనాం విసర్జనప్రకారః] 15-56

పూజయేల్లోకపాలాంశ్చ పుష్పాద్యైస్తర్పయేత్తతః ।। 250 ।।

ఏకాహుతిప్రదానేన శక్త్యా వా బహుభిః పునః।

యథావిధి స్వమన్త్రేణ పూజయిత్వా విసర్జయేత్ ।। 251 ।।

సాస్త్రాన్సపరివారాంశ్చ స్వం స్వం స్థానం క్రమేణ తు।

[అథ క్షేత్రపాలాదీనాం ఘృతాదిభిస్తర్పణక్రమః] 15-57

గత్వా కుణ్డసమీపేఽథ క్షేత్రపాలాదయః క్రమాత్ ।। 252 ।।

ఆధారశక్తేరారభ్య పీఠమన్త్రాశ్చ సర్వశః।

గణేశాద్యాశ్చ సిద్ధాన్తాస్తర్పణీయా ఘృతాదికైః ।। 253 ।।

సకృత్సకృత్స్వశక్త్యా వా పూర్ణాం సర్వేష్వథ క్షిపేత్।

పాత్రస్థం కలశస్థం చ మన్త్రతన్త్రావతారితమ్ ।। 254 ।।

క్రమేణ చోపసంహృత్య ఘ్రాణాగ్రేణ తు పూర్వవత్।

[అథ వహ్నేస్తర్పణప్రకారః] 15-58

స్వమన్త్రేణ తతో వహ్నిం శక్తితస్తర్పయేద్ద్విజ ।। 255 ।।

అచ్ఛిద్రకరణీం పూర్ణాం పూర్ణామన్త్రేణ పాతయేత్।

కుణ్డే పుష్పాఞ్జలిం కృత్వా వహ్నిమన్త్రమనుస్మరన్ ।। 256 ।।

సమాఘ్రాయ న్యసేత్కోష్ఠే హ్యవతారక్రమేణ తు।

[అథాగ్నేః పరిషేచనమ్] 15-59

స్రువన్తు తోయేనాపూర్య కుణ్డం బాహ్యే ప్రదక్షిణమ్ ।। 257 ।।

కుర్యాదీశానకోణాద్వై అచ్ఛిద్రోదకధారయా।

[నైవేద్యాదీనాం తోయే ప్రక్షేపవిధానమ్] 15-60

నైవేద్యముపసంహృత్య వస్త్రాలఙ్కారవర్జితమ్ ।। 258 ।।

అగాధోదకమధ్యే తు వహత్యధివినిక్షిపేత్।

[నిమాష్టర్యుపలేపనపూర్వకం సిద్ధార్థకాదీనాముత్కిరణమ్] 15-61

సమ్యక్కృత్వా నిమార్ష్టిం వై ఉపలిప్యాథ చోత్కిరేత్ ।। 259 ।।

సిద్ధార్థకాదిలాజాంశ్చ తిలం సుమనసోఽక్షతాన్।

[రక్షార్థం స్థాపితయోః కవచాస్త్రయోరుపసంహారః]

వర్మాస్త్రే హ్యుపసంహృత్య రక్షార్థం యోజితే పురా ।। 260 ।।

[స్వవిగ్రహే కృతస్య న్యాసస్యోపసంహారః]

యాగస్థానాచ్చ తిలకం కృత్వా న్యాసం స్వవిగ్రహాత।

ఉపసంహృత్య మేధావీ కుర్యాద్వై భోజనాదికమ్ ।। 261 ।।

ఇదముక్తం సమాసేన మన్త్రసన్తర్పణం ద్విజ।

[అపాత్రేఽస్య మన్త్రసన్తర్పణక్రమస్యావాచ్యత్వకథనమ్] 15-62

వాచ్యం నాదీక్షితానాం చ నాభక్తానాం కదాచన ।। 262 ।।

నాన్యదర్శనసంస్థానాం నోపహాసరతాత్మనామ్।

[పాత్రే వక్తవ్యతా]

సద్భావజ్ఞే తు వక్తవ్యం సమయజ్ఞేఽథ పుత్రేక ।। 263 ।।

సాధకే తు గురోర్వాపి భక్తే స్నిగ్ధే విమత్సరే।

సత్యధర్మపరే వాపి సాచారే సమయస్థితే ।। 264 ।।

ఇతి శ్రీపఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయామగ్నికార్యవిధానం నామ పఞ్చదశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 16

అథ దీక్షావిధానం నామ షోడశః పటలః 16-1

నారద :---

శ్రోతుమిచ్ఛామి భగవన్దీక్షాలక్షణముత్తమమ్।

(1)సమయినః పుత్రకస్య సాధకాచార్యయోస్తథా ।। 1 ।।

(1. సమాధినః S. సమధీనః Y.)

నైష్ఠికానాం తథా స్త్రీణాం శిశూనాం భావితాత్మనామ్।

విస్తరేణ సమాఖ్యాహి యది సానుగ్రహోఽసి మే ।। 2 ।।

శ్రీభగవాన్ ---

శృణు దీక్షాం ప్రవక్ష్యామి శిష్యాణాం భావితాత్మనామ్।

దేవాగ్నిగురుపూజాసు అధికారో యథా(యా ?)భవేత్ ।। 3 ।।

సిద్ధయే ముక్తయే చైవ తాం వక్ష్యామి త్రిధా యథా।

[ఆఢ్యానాఢ్యభేదేన దీక్షాప్రకారే భేదః] 16-2

మహామణ్డలయాగేన విత్తాఢ్యానాం తు కారయేత్ ।। 4 ।।

విత్త(1)యోగవిముక్తస్య స్వల్పవిత్తస్య దేహినః।

సంసారరభయభీతస్య విష్ణుభక్తస్య తత్త్వతః ।। 5 ।।

(1.లోభ A. CL., S.)

అగ్నౌ చాజ్యాన్వితైర్బీజైః సతిలైః కేవలైస్తథా।

ద్రవ్యహీనస్య వై కుర్యాద్వాచైవానుగ్రహం గురుః ।। 6 ।।

[ఉపసన్నస్యావశ్యం దీక్షాయితవ్యతా] 16-3

యః సమః సర్వభూతేషు విరాగీ వీతమత్సరః।

జితేన్ద్రియః శుచిర్దక్షః సమగ్రావయవాన్వితః ।। 7 ।।

కర్మణా మనసా వాచా భీతేష్వభయదః సదా।

సంబుద్ధిపదసంప్రాప్తస్తత్రాపి భగవన్మయః ।। 8 ।।

పఞ్చకాలరతశ్చైవ పఞ్చరాత్రార్థవిత్తథా।

విష్ణుతత్త్వం పిరజ్ఞాయ ఏకం చానేకభేదగమ్(2) ।। 9 ।।

(2. కమ్ CL.)

దీక్షయేన్మేదినీం సర్వాం కిం పునశ్చోపసర్పితాన్।

[ఏకస్యైవాచ్యుతస్యానేకరూపేణ స్థితత్వనిర్దేశః]

నిరాశ్రయమసఙ్కల్పం స్వరూపాదచ్యుతం స్థిరమ్ ।। 10 ।।

గ్రాహ్యగ్రాహకధర్మైశ్చ నిర్ముక్తమచలం ధ్రువమ్।

ఏవ(క?)మేవ ఫలే పఞ్చ(?)వక్ష్యే తే నైకధా స్థితమ్ ।। 11 ।।

వ్యాప్తవ్యాపకభేదేన యథావన్మునిసత్తమ।

[పరసూక్ష్మస్థూలాత్మనా త్రిధా స్థితేషు తత్త్వేషు అచ్యుతస్య త్రేధా వ్యాప్య స్థితిః] 16-4

స్థూలం సూక్ష్మం పరం చాన్యద్వ్యాప్య తత్త్వత్రయం స్థితమ్ ।। 12 ।।

ప్రధానపురుషేశాఖ్యం తథాఽన్యచ్చోత్రపూర్వకమ్।

వ్యాప్యాచ్యుతః స్థితస్సాక్షాత్ త్రిధా వై బుద్ధిపశ్చిమమ్ ।। 13 ।।

త్రివిధం విష్ణుతత్త్వం తు ఏకం జ్ఞాత్వాఽప్యనేకధా।

ఏకైకేన తు భేదేన కుర్యాత్సర్వేష్వనుగ్రహమ్ ।। 14 ।।

యథానురూపం క్రమశః సమయజ్ఞాదిషు ద్విజ।

[మన్త్రమూర్తేర్భగవతస్త్రేధాఽవస్థానమ్]

పిణ్డాత్మా భగవానేక ఉపాఙ్గాద్యైశ్చ స ద్విధా ।। 15 ।।

త్రివిధే మన్త్రరాశౌ తు త్రిధా చైవ వ్యవస్థితః।

[స్థూలసూక్ష్మపరాత్మనా మన్త్రరాశేస్త్రైవిధ్యమ్] 16-5

(3)మణేరాకృష్టిమన్త్రాన్తో మాన్త్రః ప్రాగ్రాశిరుచ్యతే ।। 16 ।।

(3. అత్ర మణిశబ్దేన కౌస్తుభః, ఆకృష్టిశబ్దేనాఙ్కుశః, భూధరశబ్దేన వరాహో వివక్షితః।)

లక్ష్మ్యాద్యో భూధరాన్తశ్చ ద్వితీయః సూక్ష్మసంజ్ఞితః।

సప్తామూర్త్యా(ర్ణాన్మా?)ర్తిమన్త్రాన్తస్తృతీయస్తు పరః స్మృతః ।। 17 ।।

తత్త్వ(1)(మన్త్ర?)గ్రామం సముచ్చిత్య స్థితః (2)సంక్షేపకర్మణి।

[స్థూలసూక్ష్మపరాత్మనా త్రేధాఽవస్థితస్య మన్త్రరాశేః స్థూలాద్యేకైకరాశౌ ప్రత్యేకం స్థూలాదిత్రికరూపేణావస్థితిః] 16-6

త్రిత్రికావస్థరూపేణ త్రయం కృత్వా త్రిధా స్వయమ్ ।। 18 ।।

(1. తత్ర CL.)

(2. సంక్షేపమధ్యమవిస్తారభేదేన త్రేధా వక్ష్యమాణే దీక్షాభేదే సంక్షేపక్రమే సముచ్చిత్య స్థితిర్భావనీయేతి యావత్।)

రాశీనాం భగవాన్విష్ణుర్లోకానుగ్రహకృతిస్స్థితః।

అఙ్కుశాద్వైనతేయాన్తం స్థూలాత్స్థూలమిదం త్రికమ్ ।। 19 ।।

గదామన్త్రాచ్చ శఙ్ఖాన్తం స్థూలమధ్యం చ నారద।

పఙ్కజాత్కౌస్తుభాన్తం చ స్థూలపారం భవేత్త్రికమ్ ।। 20 ।।

వరాహాత్సిహ్మమన్త్రాన్తం సూక్ష్మం స్థూలం త్రికం స్మృతమ్।

అస్త్రాద్ధృదయపర్యన్తం సూక్ష్మమధ్యో భవేత్త్రప్రభుః ।। 21 ।।

మాయాశక్తేస్తు లక్ష్మ్యన్తం భవేత్సూక్ష్మం పరం తు తత్।

సమూలో మూర్తిమన్త్రో యః సర్వస్సప్తదశాక్షరః ।। 22 ।।

పరస్థూలమిదం విద్ధి సప్తమం సర్వసిద్ధిదమ్।

అనిరుద్ధాత్తు సత్యాన్తం సర్వం తత్పరమధ్యమమ్ ।। 23 ।।

పరాత్పరం మన్త్రపదం నవమం భోగమోక్షదమ్।

విద్ధి సప్తాక్షరం పిణ్డం మన్త్రగ్రామస్య నాయకమ్ ।। 24 ।।

ఉత్తరోత్తరతా చైవ సర్వేషాం వర్తతే క్రమాత్।

సామర్థ్యేన తు వీర్యేణ జ్ఞానేన వివిధేన చ ।। 25 ।।

భవచ్ఛేదే చ దీక్షాయాం వివిధాసు చ సిద్ధిషు।

[మన్త్రసఙ్ఘస్య తత్త్వసఙ్ఘే సంక్షేపమధ్యవిస్తారాత్మకదీక్షాత్రైవిధ్యానుగుణం త్రేధాఽవస్థాననిరూపణమ్] 16-7

క్రమేణ గన్ధతన్మాత్రాత్ప్రభృతతత్త్వావధిం ద్విజ ।। 26 ।।

మన్త్రసఙ్ఘః పరత్వేన కిఞ్చిత్సఙ్కోచరూపధృత్।

స్థూలసూక్ష్మాది నవధా మధ్యే విస్తారకర్మణి ।। 27 ।।

భూయోఽనుక్రమయోగేన పఞ్చవింశతిధా మునే।

ఏకః స ఏవ మన్త్రాత్మా భిన్నోఽపి బహుభేదతః ।। 28 ।।

[అధిభూతాధిదైవాధ్యాత్మభేదేన త్రేధా విభిన్నస్య ప్రత్యేకం పఞ్చవింశతిధాఽవస్థితినిరూపణమ్] 16-8

అధ్యాత్మత్వాధిదైవత్వాధిభూతత్వవ్యవస్థయా।

స్థితస్త్వీశ్వరతత్త్వాచ్చ యావత్తత్త్వం ధరాభిధమ్ ।। 29 ।।

ఈశ్వరోఽథ ప్రధానం చ బుద్ధిశ్చాహంకృతిర్మనః।

పఞ్చేన్ద్రియాణి శ్రోత్రాద్యాః పఞ్చ వాగాదయస్తథా ॥ 30 ॥

పఞ్చ శబ్దాదయశ్చాన్యే పఞ్చ భూతాని ఖాదయః।

అధిభూతగణశ్చాయమధిదైవగణం శృణు ॥ 31 ॥

మకారాద్యాని బీజాని కావసానాని వై క్రమాత్।

ఈశ్వరాదిషు తత్త్వేషు కథితాస్సాధిదైవతాః ॥ 32 ॥

మన్త్రాశ్చాధ్యాత్మరూపా యే క్రమశః శృణు నారద।

సప్తాక్షరః పరో మన్త్రో హ్యధ్యాత్మం చైశ్వరం స్మృతమ్ ॥ 33 ॥

సత్యాదిపఞ్చకం విద్ధి ప్రకృతేః పరమవ్యయమ్।

మూలమూర్తిసమేతం చ బుద్ధేరధ్యాత్మముచ్యతే ॥ 34 ॥

లక్ష్మీమన్త్రమహఙ్కారే మనసః కీర్తిసంజ్ఞితమ్।

శ్రోత్రేన్ద్రియే జయాఖ్యం తు మాయాఖ్యం చ త్వగిన్ద్రియే ॥ 35 ॥

హృచ్చక్షురిన్ద్రియే విద్ధి జిహ్వాగ్రే తు శిరః స్మృతమ్।

శిఖా ఘ్రాణేన్ద్రియే విద్ధి వాక్తత్త్వే కవచం స్మృతమ్ ।। 36 ।।

పాణితత్త్వే భవేన్నేత్రమస్త్రం పాదాభిధస్య చ।

పాయ్వాఖ్యస్య చ తత్త్వస్య సిహ్మమన్త్రం పరం స్మృతమ్ ।। 37 ।।

కాపిలం విద్ధ్యుపస్థస్య శబ్దే వారాహ ఉచ్యతే।

స్పర్శే త్వధ్యాత్మరూపం చ మన్త్రం కౌస్తుభసంజ్ఞితమ్ ।। 38 ।।

రూపాక్యస్య తు మాలాఖ్యం పద్మం విద్ధి రసస్య చ।

శఙ్ఖమన్త్రస్తు గన్ధస్య చక్రం నభసి నారద ।। 39 ।।

గదామన్త్రః స్మృతో వాయోరగ్నేర్గారుడ ఉచ్యతే।

అప్తత్త్వస్య తు పాశాఖ్యో భూమేరఙ్కుశసంజ్ఞితః ।। 40 ।।

వైతత్యేనోదితా మన్త్రాః సతత్త్వా వితతే క్రమే।

దీక్షాకర్మణి సంక్షిప్తే మధ్యమే వితతేఽథ చ ।। 41 ।।

యావన్న త్రితయం జ్ఞాతం తావద్దీక్షా న జాయతే।

ఏవమేష జగన్నాథో మన్త్రాత్మా పరమేశ్వరః ।। 42 ।।

పఞ్చవింశతితత్త్వేషు తత్త్వబీజేషు చైవ హి।

స్థితో హ్యధిష్ఠాతృత్వేన పరత్వేన మహామతే ।। 43 ।।

ఊర్ధ్వే సప్తాక్షరం విప్ర స్థితా నారాయణీ స్థితిః।

యా హ్యేవ కథితా పూర్వం త్రిధా సైవ తు నాన్యథా ।। 44 ।।

[తథాభూతస్య మన్త్రాత్మనః పరమేశ్వరస్య విశేషతస్త్ర్యక్షరే మన్త్రే సాన్నిధ్యనిరూపణమ్]

స్థితీస్సర్వాశ్చ సంహృత్య విశేషేణ వ్యవస్థితః।

పరం(ర ?)సూక్ష్మయుతం(త ?)స్థూలరూపేణ త్ర్యక్షరే సదా ।। 45 ।।

మన్త్రే హ్యనుగ్రహార్థస్తు భవితా భావితాత్మనామ్।

[వక్ష్యమాణదీక్షాఙ్గభూతతత్త్వశోధనే త్ర్యక్షరస్య మన్త్రస్య వినియోగభేదః] 16-9

త్రిరుచ్చారేణ వై కుర్యాద్దీక్షాం వా తేన నారద ।। 46 ।।

ఈశప్రదానతన్మాత్రసన్ధానే శోధనే సతి।

ద్విరుచ్చారేణ వా కుర్యాదీశప్రకృతియోగతః ।। 47 ।।

ప్రకృతిర్వ్యక్షరో(రే?)శోధ్యా(1) ప్రణవేనేశ్వరస్తథా।

[సప్తాక్షరమన్త్రేణేశ్వరతత్త్వసంశోధనప్రకారః సోపపత్తికః] 16-10

సప్తార్ణేనేశ్వరం వాథ ఏకోచ్చారేణ శోధయేత్ ।। 48 ।।

(1. చ్చార్య Y.)

మన్త్రా యతోఽఖిలాస్తస్మిన్పిణ్డే తత్త్వాని చేశ్వరే।

ఇత్యేవం విష్ణుతత్త్వం తు వ్యాపకత్వేన సంస్థితమ్ ।। 49 ।।

జ్ఞాత్వా సమ్యక్తతో దీక్షాం మన్త్రైః కుర్యాద్ద్విజాఖిలైః।

యతః పరేణ విభునా సర్వే మన్త్రా అధిష్ఠితాః ।। 50 ।।

[శిష్యలక్షణపరీక్షణపూర్వకం శిష్యాణాం దీక్షితవ్యతా] 16-11

పరిక్ష్య తన్నియుక్తాంస్తు బ్రహ్మచర్యస్థితాన్ శుచీన్।

దక్షాన్ జితేన్ద్రియాన్ధీరాన్గురుదేవాగ్నితత్పరాన్ ।। 51 ।।

వర్ణాశ్రమగుణోపేతాన్వినీతాన్ శ్రద్ధయాఽన్వితాన్।

శిష్యాంశ్చ భగవద్భక్తాన్ సంసారానలఖేదితాన్ ।। 52 ।।

దీక్షయేద్విధినా మన్త్రీ మన్త్రదీక్షాదితః క్రమాత్।

సంస్థితాఽనేకభేదేన యథా తద్గదతః శృణు ।। 53 ।।

[సామాన్యదీక్షాయాస్త్రైవిధ్యమ్] 16-12

సర్వేషాం కేవలైర్మన్త్రైర్మాన్త్రీ సామాన్యలక్షణా।

తత్త్వైర్బీజైస్తథా మన్త్రైర్ధ్యానేన హవనేన చ ।। 54 ।।

సామాన్యా హి(త్రి ?)విధా చాన్యా సర్వేషాం భావితాత్మనామ్।

సంక్షిప్తా మధ్యమా సా చ తృతీయా చాతివిస్తరా ।। 55 ।।

[సంక్షిప్తాదిత్రయస్య ఫలభేదః] 16-13

క(అ ?)ల్పకాలం చ సంక్షిప్తా భోగం యచ్ఛతి సఙ్కటమ్।

మధ్యమా మధ్యమం భోగం తథా కాలం ప్రయచ్ఛతి ।। 56 ।।

అనన్తభోగఫలదా భవేద్భోగాభిలాషిణామ్।

ప్రభావాద్ధోమపూజాభ్యాం విస్తీర్ణా కాలమక్షయమ్ ।। 57 ।।

సమత్వమపవర్గే తు భవేద్దీక్షాత్రయస్య చ।

[విశేషదీక్షాయాః పఞ్చవిధత్వమ్] 16-14

విశేషాఖ్యా చ యా దీక్షా పఞ్చధా సా వ్యవస్థితా ।। 58 ।।

[పఞ్చవిధాసు విశేషదీక్షాసు ప్రత్యేకమధికారిభేదనిరూపణమ్]

ప్రథమా సమయజ్ఞానాం బలానాం విష్ణుచేతసామ్।

భక్తానాం కన్యకానాం చ ద్వితీయా పుత్రకేషు చ ।। 59 ।।

తృతీయా మోక్షమార్గస్థా సాధకానాం తు వై సదా।

చతుర్థీ మునిశార్దూల బ్రహ్మసాయుజ్యదాయికా ।। 60 ।।

దేశికానాం తు కర్తవ్యా అభ్గనానాం తు పఞ్చమీ।

[సంక్షిప్తమధ్యమవిస్తృతభేదభిన్నాసు సామాన్యదీక్షాసు క్రమాత్తత్త్వసంయోజనప్రకారభేదః] 16-15

ఏతాసాం క్రమశో వక్ష్యే సమత్వం తత్త్వసంగ్రహమ్ ।। 61 ।।

యేన విజ్ఞాతమాత్రేణ దీక్షా సమ్యక్ప్రవర్తతే।

సంహారక్రమయోగేన మన్త్రరాశిత్రయం చ యత్ ।। 62 ।।

ప్రాగుక్తం యోజనీయం తత్తృతీయే (త్రితయం ?) బీజసంయుతే(తమ్ ?)।

తన్మాత్రకే ప్రధానే చ ఈశ్వరాఖ్యే చ శుద్ధయే ।। 63 ।।

రాశిత్రయస్య యో భేదః కథితో నవధా పురా।

అఙ్కుశాత్సప్తవర్ణాన్తం తన్మాత్రేషు చ పఞ్చసు ।। 64 ।।

అహఙ్కారే తథా బుద్ధౌ ప్రకృతౌ చేశ్వరే చ వై।

తయా సంహృతియుక్త్యా వై గన్ధమాత్రాదితః క్రమాత్ ।। 65 ।।

విస్తీర్ణాయాం తృతీయాయాం యదధ్యాత్మాదినోదితమ్।

క్రమః స ఏవ బోద్ధవ్యః సృష్టిసంహారయోగతః ।। 66 ।।

సామాన్యత్రితయస్యేదం దీక్షాయోగస్య లక్షణమ్।

[అథ విశేషదీక్షాపఞ్చకభేదే ప్రత్యేకం మన్త్రైస్తత్త్వసంయోజనప్రకారభేదః] 16-16

పఞ్చకస్యాధునా విద్ధి విశేషాఖ్యస్య నారద ।। 67 ।।

త్ర్యక్షరం పదభేదేన మూర్తిమన్త్రసమన్వితమ్।

సంక్షిప్తే తత్త్వజాలే తు యోజనీయం క్రమేణ తు ।। 68 ।।

తన్మాత్రాణాం చ హ్రీం స్వాహా పఞ్చానాం తు సకృన్న్యసేత్।

విశ్వాత్మనే పదం యచ్చ ద్వితీయం తదహఙ్కృతౌ ।। 69 ।।

నారాయణాయ బుద్ధౌ తు తృతీయం యోజనే(యేత్ ?)స్మరన్।

నమః ప్రధానతత్త్వే తు త్ర్యక్షరం చేశ్వరే తతః ।। 70 ।।

విశేషపఞ్చకస్యైషా ప్రథమా పరికీర్తితా।

ద్వితీయం శృణు విప్రేన్ద్ర సర్వసిద్ధిప్రదా హి యా ।। 71 ।।

గన్ధతన్మాత్రపూర్వాణి హృదయాద్యైరనుక్రమాత్।

అహఙ్కారం తు నేత్రేణ(?) బుద్ధిం జీవేన శోధయేత్ ।। 72 ।।

ప్రధానం మధ్యమేనైవ దేవీనాం హృదయేన తు।

ఈశ్వరం ప్రణవేనైవ కుర్యాత్తత్రైవ యోజనమ్ ।। 73 ।।

పుత్రకాణాం స్మృతా దీక్షా విధినాఽనేన నారద।

సాధకానాం తు వక్ష్యామి తత్త్వశుద్ధౌ క్రమేణ తు ।। 74 ।।

సంశోధ్య గన్ధతన్మాత్రం వక్రమన్త్రత్రయేణ తు।

రసాఖ్యమఙ్గషట్కేన రూపమాత్రం చ శక్తిభిః ।। 75 ।।

సమస్తమూలమన్త్రేణ శోధయేత్స్పర్శసంజ్ఞితమ్।

సంశోధ్య శబ్దతన్మాత్రమనిరుద్ధేన నారద ।। 76 ।।

ప్రద్యుమ్నేన త్వహఙ్కారం బుద్ధిం సఙ్కర్షణేన చ।

ప్రదానం వాసుదేవేన తతః సత్యేన చేశ్వరమ్ ।। 77 ।।

శోధయేత్సాధకస్యైవం తత్త్వం సద్వైష్ణవస్య చ।

దీక్షార్థం తత్త్వసంశుద్ధౌ గురోర్మన్త్రానథో శృణు ।। 78 ।।

దశభిస్సాస్త్రమన్త్రైస్తు గన్ధమాత్రం తు సంహరేత్।

లోకేశాద్యై రసాఖ్యం తు రూపాఖ్యం కౌస్తు భాదికైః ।। 79 ।।

స్పర్శసంజ్ఞం త్రిభిర్వక్త్రైర్వృదాద్యైః శబ్దసంజ్ఞితమ్।

లక్ష్మ్యాద్యైరప్యహఙ్కారం బుద్ధిం మూలేన శోధయేత్ ।। 80 ।।

ప్రధానమథ సత్యాద్యైః పఞ్చభిః పరిశోధ్య చ।

సప్తాక్షరేణ మన్త్రేణ శోధయేదీశ్వరం తతః ।। 81 ।।

క్రమ ఏష హి దీక్షాయామాచార్యాణాముదాహృతః।

స్త్రీణాం తు భోగసిద్ధ్యర్థం శృణు దీక్షాక్రమం మమ ।। 82 ।।

పురుషం ప్రథమే తత్త్వే యోజయేద్గన్ధసంజ్ఞితే।

రసతన్మాత్రసంజ్ఞేఽథ సత్త్యం చైవ ద్వితీయకే ।। 83 ।।

అచ్యుతం చ తృతీయే తు వాసుదేవం చతుర్థకే।

సకలేన తు రూపేణ ఏతదాదౌ చతుష్టయమ్ ।। 84 ।।

యోజనీయం చ మన్త్రాణాం చతుస్తన్మాత్రశుద్ధయే।

పఞ్చమేచానిరుద్ధం తు షష్ఠే యోజ్యః పునః ప్రభుః ।। 85 ।।

ప్రద్యుమ్నస్తు విశాలాక్షస్తతః సఙ్కర్షణః పరే।

నిష్కలస్సప్తమే యోజ్యో దేవ్యో యోజ్యాస్తథాఽష్టమే ।। 86 ।।

నవమే తు మహాతత్త్వే ధ్యాయేన్నారాయణం ప్రభుమ్।

త్ర్యక్షరేణ తు మన్త్రేణ త్రిదైవత్యం జగద్గురుమ్ ।। 87 ।।

ఏవం తత్త్వసమూహస్థం జ్ఞాత్వా మన్త్రగణం పురా।

ప్రారభేత తతో దీక్షాం సుశుభే దివసే గురుః ।। 88 ।।

[దీక్షాయాం ప్రశస్తాస్తిథయః] 16-17

యద్యప్యుక్తా మయా విప్ర తిథయః పూజనే పురా।

తథాఽపి ద్వాదశీ శ్రేష్ఠా దీక్షాయాం పూజనే హరేః ।। 89 ।।

సర్వం దశమ్యామాహృత్య యాగోపకరణం తు వై।

[స్నానాదినియమపూర్వకం యాగశాలాప్రవేశః] 16-18

ప్రాగ్వత్స్నాత్వా సమాచమ్య కృతన్యాసస్స్మరేద్ధరిమ్ ।। 90 ।।

పుష్పార్ఘ్యతోయహస్తశ్చ సంవిశేద్యాగమన్దిరమ్।

[నృసింహ్యమన్త్రాదిభిరభిమన్త్రితానాం సిద్ధార్థకానాం యాగశాలాయాం పరితః ప్రక్షేపః]

నృసింహ్మమన్త్రేణాస్త్రేణ సచక్రేణాభిమన్త్ర్య చ ।। 91 ।।

సిద్ధార్థకాన్నిపేత్పశ్చాద్దూర్వేఽధో దిగ్విదుక్షు చ।

[స్వమన్త్రేణ గదాస్థాపనమ్] 16-19

ప్రాకారాకారదేహం చ నానాజ్వాలాసమావృతామ్ ।। 92 ।।

శక్తిరూపాం గదాం తత్ర స్వమన్త్రేణ తు విన్యసేత్।

[సత్యాద్యభిమన్త్రితేన పఞ్చగవ్యేన త్ర్యక్షరమన్త్రేణ సర్వద్రవ్యప్రోక్షణమ్] 16-20

పాత్రే చాభినవే కుర్యాత్సంమిశ్రసలిలేన చ ।। 93 ।।

సత్యాదిపఞ్చకేనాథ పఞ్చగవ్యం తు మన్త్రయేత్।

త్ర్యక్షరేణ తు మూలేన సర్వం సంప్రోక్ష్య తేన వై ।। 94 ।।

కౌశేయేన పవిత్రేణ ధ్యాయమానస్తమేవ హి।

[కలశవిధిః] 16-21

అథాదాయ దృఢం శుభ్రమేకరూపం చ నిర్వ్రణమ్ ।। 95 ।।

కలశం మృణ్మయం రమ్యం సౌవర్ణం చాథ రాజతమ్।

రత్నహాటకసద్గన్ధఫలసర్వౌషధీయుతమ్ ।। 96 ।।

శుభపాదపశాఖాఢ్యం పట్టస్రక్కణ్ఠభూషణమ్।

గాలితోదకసంపూర్ణం వారిధారాన్వితం శుభమ్ ।। 97 ।।

చన్దనాద్యుపలిప్తం చ పరితశ్చార్చ్యచర్చితమ్।

[యథావిధి మన్త్రస్య సాఙ్గస్య పూజనీయత్వవిధానమ్]

మన్త్రపీఠోపరి బ్రహ్మన్సాఙ్గం సపరివారకమ్ ।। 98 ।।

మన్త్రం పూర్వోక్తవిధినా పూజయేచ్చ యథావిధి।

[వర్ధన్యా అభిమన్త్రణమ్]

సాస్త్రేణ చక్రమన్త్రేణ మన్త్రయేదథ వర్ధనీమ్ ।। 99 ।।

తత్ర చక్రస్థితం చాస్త్రం యజేన్నారాయణాత్మకమ్।

[వర్ధనీస్థసలిలధారయా భిత్తిసంసేచనపూర్వకం కలశస్య భ్రామణవిధిః]

తయా భిత్తిగణం(1) సర్వం సంసిచ్యాచ్ఛిన్నధారయా ।। 100 ।।

(1. అత్ర భిత్తిగణమితి వేదిర్లక్ష్యత ఇతి ప్రతిభాతి! తథా చ పాద్మే దీక్షాప్రకరణే-
`అచ్ఛిన్నధారయా సిఞ్చేద్వేదికాం పరితోగురు' రితి।)

ప్రదక్షిణక్రమేణైవమీశకోణాదితో ద్విజ।

పృష్ఠతః కలశో భ్రామ్యస్సూల్యకాలం తు వా పృథక్ ।। 101 ।।

[అథ భ్రామితస్య కలశస్య స్థాపనవిధిః]

శాల్యాదిషు పరిస్థాప్యః కలశో వర్ధనీయుతః।

ఈశదిక్సంముఖం చాథ పుష్పాద్యైః పూజయేత్పునః ।। 102 ।।

[స్థాపితస్య కలశస్య పూజనమ్]

అస్త్రేణ వస్త్రయుగ్మం తు అహతం చాభిమన్త్ర్య వై।

ధూపాదివాసితం కృత్వా తావుభౌ పరివేష్ట్య చ ।। 103 ।।

పూజాం కృత్వాఽథ పుష్పాద్యైః

[స్థణ్డిలేఽగ్నౌ చ హరేర్యజనవిధానమ్] 16-22

స్థణ్డిలేఽథ యజేద్ధరిమ్।

పూర్వోక్తేన విధానేన తతోగ్నేర్మధ్యతో యజేత్ ।। 104 ।।

సన్తర్ప్య పూర్వవిధినా చరుం వై సాధయేత్తతః।

[అథ చరుసాధనప్రకారః] 16-23

ప్రక్షాల్య చ పురాఽస్త్రేణ గన్ధైరాలిప్య చాన్తరాత్ ।। 105 ।।

క్షీరేణ హవిరాపూర్య హృన్మన్త్రేణ తు నారద।

లక్షయిత్వా శృతం క్షీరం నిక్షిపేత్తణ్డులాంస్తతః ।। 106 ।।

శక్తిమన్త్రచతుష్కేణ చాలయేత్సిహ్మమూర్తినా।

సిద్ధముత్తారయేత్కుణ్డాన్మన్త్రేణ కపిలాత్మనా ।। 107 ।।

ప్రక్షాల్యాలిప్య చ తతో మన్త్రేణ క్రోడమూర్తినా।

స్థగయేన్మూలమన్త్రేణ

[సిద్ధస్య చరోశ్చతుర్ధా విభజ్య వినియోగవిధానమ్] 16-24

చతుర్ధా సంవిభజ్య తత్ ।। 108 ।।

స్థణ్డిలారాధితస్యాదౌ భాగమేకం నివేద్య చ।

మధ్వాజ్యసంప్లుతం కృత్వా ద్వితీయం కలశస్థితే ।। 109 ।।

తృతీయం భాగమాదాయ తమగ్నిస్థే తు హోమయేత్।

పరివారే బలిం దద్యాత్స్థలేశకలశావధౌ(?) ।। 110 ।।

[స్థణ్డిలాదిస్థానత్రయే దేవస్య పునః పూజనమ్]

ముద్రాం బధ్వా తతో జప్త్వా పుష్పాద్యైః పూజయేత్పునః।

త్రిస్థానస్థం క్రమాద్దేవం శిష్యానాహూయ మణ్డితాన్ ।। 111 ।।

[శిష్యాణాం ప్రోక్షణమ్] 16-25

సుస్నాతాన్ధౌతవస్త్రాంశ్చ పవిత్రీకృతవిగ్రహాన్।

ద్వారదేశస్థితాన్కృత్వా బహిర్వాసాన్తరే(1) ద్విజ ।। 112 ।।

(1. సంకటే Y.)

ప్రోక్షయేదర్ఘ్యపాత్రాత్తు ప్రాగస్త్రేణ తు నారద।

[అథ సర్వాఙ్గసంస్పర్శః]

సర్వాఙ్గాలభనం కుర్యాచ్ఛాఖాజప్తైః పదైః క్రమాత్ ।। 113 ।।

[అభిమన్త్రితస్యార్ఘ్యపుష్పస్య శిరసి ప్రక్షేపః]

దత్వాఽర్ఘ్యపుష్పం శిరసి శిరోమన్త్రాభిమన్త్రితమ్।

[శిష్యాణాం మన్త్రమయశరీరత్వాపాదనమ్]

దహనోత్పాదనం కుర్యాత్పూర్వవత్క్రమయోగతః ।। 114 ।।

తత స్తేషాం విధానేన కుర్యాన్మన్త్రమయీం తనుమ్।

[గురుణా శిష్యే కర్తవ్యో భావనావిశేషః] 16-26

యథాఽఽత్మని పురా దేవే యథాఽగ్నౌ కలశే యథా ।। 115 ।।

శిష్యస్య చ తథా ధ్యాయేత్సకలాన్నిష్కలాత్పరమ్।

పరం చ త్ర్యక్షరేణైవ కేవలేన తు నారద ।। 116 ।।

సంస్కారస్సకలః ప్రోక్తః శఙ్ఖచక్రగదాధరః।

నిష్కలః శక్తిరూపస్తు మధ్యమో మన్త్రనాయకః ।। 117 ।।

పరఃశక్త్యవసానస్తు ప్రణమాత్మా (వాత్మా(1) ?) వ్యవస్థితః।

సకలాధిష్ఠితా వ్యక్తా ప్రకృతిః స్పష్టరూపిణీ ।। 118 ।।

(1. పరవాత్మా Y. ఏతత్పాఠానుగుణస్తు పరమాత్మేతి పాఠః ప్రతిభాతి.)

నిష్కలాధిష్ఠితం జ్ఞేయమవ్యక్తం పురుషీశ్చితిమ్(?)

మన్త్రరూపేణ దేవేన సదసద్వ్యక్తిరూపిణా ।। 119 ।।

పరేణాధిష్ఠితం సర్వం వ్యక్తావ్యక్తం చిదాత్మకమ్।

[స్వస్య శిష్యస్య చోక్తప్రకారేణైకీభావం భావయతో గురోరేవ సంసారవిమోచకత్వోక్తిః] 16-27

ఏవం దేవం స్వమాత్మానం శిష్యం చ పురుషాత్మకమ్ ।। 120 ।।

ఏకీభావేన యో వేత్తి న్యాసకాలే పరస్య తు।

దీక్షాధివాసనే విప్ర స సంసారాద్విమోచకః ।। 121 ।।

[మన్త్రమూర్తేర్భగవతః సన్నిధౌ విజ్ఞాపనమ్] 16-28

విజ్ఞాప్యశ్చాథ భగవాన్స్థలస్థో మన్త్రవిగ్రహః।

సబన్ధాన్వైషయైః పాశైః విదేహం (వివశాన్ ?) పశుపక్షివత్ ।। 122 ।।

త్వదనుగ్రహసామర్థ్యాన్మోక్షయామి జగద్గురో।

విజ్ఞాప్యో భగవనేవం వినివేద్య పశూ(?)న్విభోః ।। 123 ।।

పుత్రాః శిష్యాస్తథా భృత్యాస్తథై(వై?)వ పరమేశ్వర।

[అహతేన వాససా శిష్యస్య నేత్రబన్ధనమ్]

వాససా హ్యహతేనాథ శుద్ధేన సుసితేన చ ।। 124 ।।

నేత్రమన్త్రాభిజప్తేన నేత్రే శిష్యస్య బన్ధయేత్।

[పినద్ధనేత్రస్య శిష్యస్య హస్తేన పుష్పాఞ్జలిప్రక్షేపణమ్]

అమన్త్రం క్షేపయేచ్చాతో విష్ణోః పుష్పాఞ్జలిం స్థలే ।। 125 ।।

[పుష్పాఞ్జలిపతనానుసారేణ శిష్యస్య నామకరణమ్] 16-29

యత్ర సా పతతి బ్రహ్మన్బుద్ధిసఙ్కల్పితేఽమ్బుజే।

నవధా విభజేత్రాప్యగ్వత్తన్నామానం తమఙ్కయేత్ ।। 126 ।।

విష్ణుశబ్దాన్వితేనైవ పతి(తి?)సంజ్ఞాయుతేన చ।

[అమన్త్రకం కలశపూజనమ్]

అమన్త్రమర్చయేత్పశ్చాత్కలశం సాస్త్రవర్ధనీమ్ ।। 127 ।।

[(1)మాయాసూత్రవిధాననిరూపణమ్] 16-30

(1. ఇదం సూత్రం పాద్మే `మాయాసూత్రేణ వేష్టయేది'తి మాయాసూత్రమితి పరిభాష్యతే। ఇహచానుపదమవ్యక్త లిఙ్గసూత్రమితి చ సూచ్యతే।)

సుసితం సూత్రమాదాయ లాక్షాలక్తకభావితమ్।

[తత్ర సూత్రమానమ్]

సమ్ముఖం చోత్థితం శిష్యం సమపాదశిరోన్నతమ్ ।। 128 ।।

కృత్వాఽఙ్గుష్ఠద్వయస్యాగ్రాత్సమారభ్య ద్విజోత్తమ।

యావచ్ఛిఖావసానం తు సూత్రమానం సమాహరేత్ ।। 129 ।।

[తస్య సూత్రస్యైకగుణద్విగుణత్వాద్యన్యతమవిధానమ్]

కుర్యాదేకగుణం తద్వై ద్విగుణం త్రిగుణం తు వా।

త్రిత్రిస్థగుణితం వాథ పఞ్చవింశతిధా తు వా ।। 130 ।।

[తస్య సూత్రస్య సంర్వవికారప్రకృతిభూతావ్యక్తత్వేనభావనమ్]

అవ్యక్తలిఙ్గసూత్రం తు ప్రాగవిద్యాకలాత్మకమ్।

నిత్యం జడం వ్యాపకం చ తస్మిన్విశ్వం ప్రతిష్ఠితమ్ ।। 131 ।।

తత్రాప్త(స్త?)మయతే భూయస్తస్మాద్వై సంప్రవర్తతే।

తత్రస్థాం చిన్తయేత్సర్వామభిన్నాం తత్త్వవర్ధనీమ్ ।। 132 ।।

తత్రోద్భవాస్తు యే విప్ర పాశబన్ధాత్మకా దృఢాః।

రాగేణ రఞ్జితాశ్చిత్రా అవిద్యాసంప్రదీపితాః ।। 133 ।।

విచ్ఛిన్నాశ్చైవ కాలేన నియతా వ్యాపకాస్తథా।

[తస్య సూత్రస్యైకద్విత్ర్యాద్యన్యతమప్రకారేణ తత్త్వసఙ్ఖ్యాక్రమేణ యథేచ్ఛం గ్రంథనమ్]

తత్త్వసఙ్ఖ్యాక్రమేణైవ గ్రథయేత్తద్విజేచ్ఛయా ।। 134 ।।

ఏకధా వా ద్విధా చైవ త్రిధా వా నవధా మునే।

సంక్షిప్తం విస్తరేణాథ గ్రథయేత్పఞ్చపఞ్చధా ।। 135 ।।

[భోగమోక్షార్థినః శిష్యస్య తదన్తరాయోన్మూలనార్థం శిష్యశరీరతయా భావితే సూత్రే తత్త్వసృష్టిక్రమేణ శిఖాప్రభృతిచరణాన్తావయవభావనాపూర్వకం హోమస్య కర్తవ్యతావిధానమ్] 16-31

తత్త్వసృష్టిక్రమేణైవ శిఖాగ్రాచ్చరణావధి।

భవిష్యత్ఫలదేహేఽసౌ (స్య ?) కృతకృత్యస్య కర్మణః ।। 136 ।।

కల్పయిత్వా తు హోతవ్యో మన్త్రైర్నిమూలకారణమ్।

భోగమోక్షప్రసక్తస్య బాధన్తే న యథా పునః ।। 137 ।।

కదాచిద్దేహపాదాద్యైః కర్మాణి మునిసత్తమ।

అనిచ్ఛమానస్య బలాజ్జన్తోః సంప్రేయరన్తి చ ।। 138 ।।

సేశ్వరే ప్రాకృతే దేహే స హి కర్మాస్పదో యతః।

ఆశ్రయస్య త్వభావేన కర్మాణ్యుపశమన్తి చ ।। 139 ।।

స్వయమేవ యథావహ్నేర్జ్వాలాద్యా ఇన్ధనం వినా।

భోగాసక్తస్య వై జన్తోరన్తే మోక్షాభికాంక్షిణః ।। 140 ।।

సంవిధానమిదం కుర్యాన్న నిర్వాణాశ్రితస్య చ।

[సూత్రం కుండసమీపం నీత్వా తస్మిన్ సూత్రాత్మకే దేహే తత్త్వానాం సంక్షేపవిస్తారాభ్యాం పూర్వోక్తైకద్విత్ర్యాదిగ్రన్థనప్రకారవికల్పానుగుణం స్మరణప్రకారః] 16-32

సాధుపర్ణపుటే సూత్రం కృత్వా తం మల్లకేఽథ వా ।। 141 ।।

ప్రయాయాత్కుణ్డనికటం సహ శిష్యేణ వై గురుః।

నిధాయ కుణ్డనికటే దేహే శైష్యేఽథ సౌత్రకే ।। 142 ।।

తత్త్వసఙ్ఘం స్మరేద్భిన్నం స్పష్టం సృష్టిక్రమేణ తు।

కేవలం చేశ్వరం వాథ తం ప్రధానాన్వితం తు వై ।। 143 ।।

తే ద్వే తన్మాత్రకం వర్గమేకం చ బహుధాత్మకమ్।

ఈశ్వరం ప్రకృతిం మేధామహఙ్కారాదికం గణమ్ ।। 144 ।।

నవధా వా మునిశ్రేష్ఠ విస్తారేణాథ చిన్తయేత్।

ఈశ్వరాచ్చ ప్రథివ్యన్తం యథా చానుక్రమేణ వా ।। 145 ।।

లలాటాదఙ్ఘ్రిపర్యన్తం స్థానభేదేన నారద।

వ్యాపకత్వేన వై తత్త్వం సర్వేషాం చ లయం గతమ్ ।। 146 ।।

[తత్త్వగణస్య దీపాలోకయోరివాపృథగ్భావలక్షణమైక్యమ్]

ప్రదీపాచ్చ యథా గేహే బహవస్స్వనభేదకాః।

దృశ్యతే(న్తే ?)చ తదుద్భూతఆలోకోన విభావ్యతే ।। 147 ।।

వ్యాపకత్వాత్పృథగ్రపమేవం తత్త్వగణం మునే।

అపృథక్చ పృథగ్భూతం సంమిశ్రం తు విభావయేత్ ।। 148 ।।

యథావజ్జ్ఞానదృష్ట్యా తు బుద్ధ్యా సంశోధ్య యోజయేత్।

ఏవమేవాపృథగ్విద్ధి భేదమేకస్య తం ప్రతి ।। 149 ।।

దిక్సంస్థితస్య యచ్చైక్యం మిశ్రీభూతత్వమేవ హి।

[తత్రైకధాగ్రన్థనపక్షే]

ఏకోచ్చారప్రయోగేణ ఈశం సర్వత్ర భావయేత్ ।। 150 ।।

[ద్విధా గ్రన్థనపక్షే]

ద్విరుచ్చారప్రయోగేణ ఈశ్వరం తు (1)విభావయేత్।

వ్యక్తౌ ప్రధానతత్త్వం తు వ్యాపకం దేహరూపధృత్ ।। 151 ।।

(1. విభావయేత్ (హృదన్తరే) Y. C L. S.)

[త్రిధా గ్రన్థనపక్షే]

త్రిరుచ్చారేణ చామూర్ధ్నో హృదయాన్తం స్మరేద్విభుమ్।

హృదయాన్నాభిపర్యన్తం ప్రధానం పరిభావయేత్ ।। 152 ।।

ఆనాభేః పాదపర్యన్తం స్మరేత్తన్మాత్రకం గణమ్।

[నవధా గ్రన్థనపక్షే]

నవధా మునిశార్దూల ఏవమేవ క్రమం శృణు ।। 153 ।।

ఆకర్ణాదీశ్వరం మూర్ధ్ని ప్రధానం వక్షసోఽన్తరే।

నాభౌ బుద్ధిమహఙ్కారం కన్దమూలాశ్రితం స్మరేత్ ।। 154 ।।

ఊరుభ్యాం శబ్దతన్మాత్రం స్పర్శాఖ్యం సన్ధిదేశజమ్।

జఙ్ఘాభ్యాం రూపతన్మాత్రం గుల్ఫయోరససంజ్ఞితమ్ ।। 155 ।।

పాదాభ్యాం గన్ధసంజ్ఞం తు సబీజం ధ్యానసంయుతమ్।

స్మరేద్దేహే శిశోస్సూత్రే నవగ్రన్థిసమాయుతే ।। 156 ।।

ధ్యాయేద్ధ్యాతా ధరాన్తం వా దీక్షాకాలే హ్యుపస్థితే।

[అథ తత్త్వానాం హోమః] 16-33

లలాటే చేశ్వరం సాక్షాచ్ఛిద్రూపం సర్వతో ముఖమ్ ।। 157 ।।

సమగ్రైశ్వర్యసంపూర్ణం స్వబీజేన మహామతే।

తద్వదేవ హి శిష్యస్య ధ్యాత్వా తదను హోమయేత్ ।। 158 ।।

స్వబీజేన శతం సాష్టం తదర్ధం త్ర్యంశమేవ వా।

తత్పాదమథ పాదార్ధం జ్ఞాత్వావ్యక్తబలం తు వై ।। 159 ।।

హుత్వాఽథ హవిషాఽఽపూర్య స్రవం తేన హునే(?)చ్ఛిశుమ్।

మూర్ధ్ని పూర్ణోపమం కుణ్డే స్వాహాన్తం తు వినిక్షిపేత్ ।। 160 ।।

సూత్రగ(గ్ర ?)న్థావథోర్ధ్వ స్థే తత్తత్వం భావయేత్తథా।

ఏవమీశ్వరసంపాతం హోమం కృత్వా సమాసతః ।। 161 ।।

ప్రధానం చ భువోర్మధ్యే స్వమన్త్రేణ తు భావయేత్।

సిన్దూరపుఞ్జసఙ్కాశం హోమయేత్తద్వదేవ హి ।। 162 ।।

సితేన్దురశ్మివర్ణాభాం తాలుమధ్యే ధియం స్మరేత్।

కుసుమ్భరససఙ్కాశం ఖద్యోతమివ ఖేచరమ్ ।। 163 ।।

తాలుమూలే త్వహఙ్కారం తాలుకర్ణాన్తరే తతః।

రాజోపలద్యుతి ముషంషః (మాకృతేః ?) కదమ్బకుసుమోపమ్ ।। 164 ।।

మనసశ్చానుసన్ధానం కుర్యాత్సన్తర్ప్య పూర్వవత్।

కర్ణాద్ధృత్పద్మర్పయన్తం స్మరేత్పఞ్చపదే సమే ।। 165 ।।

శ్రోత్రాదీనథ వై పఞ్చ ప్రస్ఫురత్తారకోజ్వలాన్।

స్వైః స్వైర్బీజైశ్చ పూర్వోక్తైర్ధ్యాత్వా సన్తర్ప్య పూర్వవత్ ।। 166 ।।

తతాస్ధనా ....

స్పన్ద (పద్మా) స్థానాచ్చ నాభ్యన్తం ప్రాగ్వత్పఞ్చపదాన్తరే।

వాగాదీన్వై స్థితాన్ పఞ్చ బీజైః స్వైః పూర్వవత్స్మరేత్ ।। 167 ।।

అనుక్రమేణ చైకైకముచ్చార్య జుహుయాన్న్యసేత్।

ఆనాభేర్వస్తిశీర్షాన్తం సుసమే పదపఞ్చకే ।। 168 ।।

శబ్దతన్మాత్రపూర్వాణి గన్ధమాత్రావసానతః।

స్వైఃస్వైర్గుణైశ్చ యుక్తాని భాస్వజ్జ్యోతిఃప్రభాణి తు ।। 169 ।।

ఊరుమూలే తథా మధ్యే బుద్ధిదేశే(?)తతస్త్వధః।

దణ్డే మర్మావసానే తు(?)సర్వస్మింశ్చరణే క్రమాత్ ।। 170 ।।

ఖవాయ్వగ్న్యుదకక్ష్మాన్తం చిన్తయేద్భూతపఞ్చకమ్।

ని(నీ?)రూపాఞ్జనవర్ణం తు సంస్మరేద్వ్యోమగోలకమ్ ।। 171 ।।

వాయవ్యం నీలపీతఞ్చ తైజసం మధుపిఙ్గలమ్।

ముక్తాఫలనిభం చాప్యం రత్నపీతం తు పార్థివమ్ ।। 172 ।।

సధ్యానద్రష్టా చోఙ్కారం బీజం తదను వై నమః।

తత్రైవ కాలే హోమార్థం బీజం ప్రణవపూర్వకమ్ ।। 173 ।।

తత్తత్సఞ్జ్ఞం తతః స్వాహా సంపాతే త్వీదృశో విధిః।

[సంపాత హోమః ?] 16-34

తుర్యాతీతపదావస్థో గురుః కుర్యాదనుగ్రహమ్ ।। 174 ।।

ఏకోచ్చారేణ శిష్యస్య క్రియామప్యపరిత్యజన్।

ద్విరుచ్చారేణ తుర్యస్థః సుషుప్తావస్థగస్త్రిభిః ।। 175 ।।

నవభిస్స్వప్నభూమిష్ఠో జాగ్రత్స్థానోఽఖిలైర్జుహేత్।

ఏకధా వా ద్విధా త్రేధా పఞ్చధా పఞ్చపఞ్చధా ।। 176 ।।

హుత్వా సంపాతహోమార్థం సర్వద్వన్ద్వోపశాన్తయే।

కుర్యాత్పూర్ణాహుతిం చైవ హోమాన్తే బీజసన్తతమ్ ।। 177 ।।

సమూలమన్త్రం సంస్మృత్య వౌషడన్తం మహామునే।

యః పుమాన్ జీవసంజ్ఞస్తు తస్యైతా భోగభూమయః ।। 178 ।।

ఊర్ధ్వాధోభ్యామవిశ్రాన్తస్తావత్కుర్యాద్గమాగమమ్।

యావన్న గురుణా సమ్యఙ్మన్త్రమూర్త్తౌ నియోజితః ।। 179 ।।

తతిస్సిద్ధతో భగవచ్ఛక్తికిరణైస్స్వామలీకృతః।

నిర్మలో మలసోపానపదవీం న వ్రజేత్పునః ।। 180 ।।

ఏవం సంపాతహోమం తు సంపాద్య చ పురా మునే।

విధాయ తత్త్వసూత్రం తు పాత్రేణైవాపరేణ తు ।। 181 ।।

సంవేష్ట్య సితసూత్రేణ గత్వాఽథ వినివేద్య చ।

[రజోఘటికాకర్తర్యాద్యుపకరణద్రవ్యాణామాసాదనాదిసంస్కారః] 16-35

కుమ్భాగ్రే వాయుకోణే వా రజాంసి ఘటికాం తథా ।। 182 ।।

కర్త్రీం శాలిపూర్ణాం తు సూత్రం కిరణసంజ్ఞితమ్।

సౌవర్ణీం రాజతీం చైవ శలాకాం తామ్రజామథ ।। 183 ।।

ధూపదీపాదికం సర్వం మూలమన్త్రేణ నారద।

సంపూజ్యాథ పరామృశ్య నిరీక్ష్యాచ్ఛాద్య వాససా ।। 184 ।।

[బలిహరణమ్] 16-36

తతశ్శిష్యసమాయుక్తో ద్వారాద్బాహ్యం వ్రజేద్గురుః।

భూతాని దూరతోఽస్త్రేణ ప్రేర్య చైవ బలిం క్షిపేత్ ।। 185 ।।

తోయతణ్డులసిద్ధార్థదధిజాలసమన్వితమ్।

[పరిఖాలేఖనమ్] 16-37

శఙ్కునాఽస్త్రాభిజప్తేన పరితః పరిఖాం లిఖేత్ ।। 186 ।।

సమాచమ్యోపవిశ్యాథ ప్రాఙ్ముఖో వాప్యుదఙ్ముఖః।

[పఞ్చగవ్యప్రదానమ్] 16-38

అనుక్రమేణ శిష్యాణాం వర్ణతో వ్యవహారతః ।। 187 ।।

పఞ్చగవ్యమథో దద్యాద్దుర్భుక్తానాం విశుద్ధయే।

[చరుశేషభక్షణమ్] 16-39

ఆచమ్య చరుశేషం తు అశ్నీయాచ్ఛిష్యసంయుతః ।। 188 ।।

[అథ దన్తకాష్ఠచర్వణతత్ప్రక్షేపణవిధానమ్] 16-40

భుక్త్వాఽస్త్రేణాభిమన్త్ర్యాథ దన్తకాష్ఠం తు భక్షయేత్।

[అధికారిభేదేన దన్తకాష్ఠపరిమాణభేదః] 16-41

నవాష్టసప్తషట్పఞ్చాఙ్గులైర్బ్రాహ్మణపూర్వకమ్ ।। 189 ।।

దద్యాత్త్రీన్బాలపర్యన్తం గురోర్వై ద్వాదశాఙ్గులమ్।

ఏకాపాయేన చైతస్మాత్ సమయజ్ఞావసానతః ।। 190 ।।

భక్షయిత్వా వినిక్షిప్య తౌ(సం?)క్షాల్య ప్రయతస్తతః।

స్పష్టం కృత్వా (1)ఖవక్త్రం తు అగ్రపాతం విలోక్య చ ।। 191 ।।

(1. ఘవస్రం A.)

[శుభాశుభపరిజ్ఞానమ్] 16-42

ఉదక్పశ్చిమఐశానప్రాజ్ముఖం పతితం తు వా।

శుభం శేషాసు విప్రేన్ద్ర దిక్షు చాశుభమాదిశేత్ ।। 192 ।।

సదోషాశ్చాశుభే పాతే నిర్దోషాశ్చ శుభే స్మృతాః।

[అశుభశాన్త్యర్థో హోమః] 16-43

తత్రాశుభోపశాన్త్యర్థం ప్రభాతే జుహుయాద్గురుః ।। 193 ।।

శతం సహస్రం సాష్టం వా యథాశక్త్యథవా ద్విజ।

మధ్వాజ్యక్షీరసంమిశ్రాన్ సఫలాంశ్చ తిలానథ ।। 194 ।।

అస్త్రసంపుటితేనైవ నామ్నా స్వాహాన్వితేన తు।

దోషం జహి జహీత్యేవ పదం నామావసానగమ్ ।। 195 ।।

[అథ శయనవిధిః] 16-44

ఆచమ్య పాణిపాదం తు ప్రక్షాల్య శిశునా సహ।

సర్వం ప్రదక్షిణీకృత్య త్రిస్థానస్థక్రమేణ తు ।। 196 ।।

ప్రాగ్దక్షిణశిరో వాఽథ శయనం కల్పయేద్గురు।

దర్భాంస్తత్రాస్త్రమన్త్రేణ క్షిపేత్సిద్ధార్థకాంస్తథా ।। 197 ।।

భగవన్తం స్మరంస్తత్ర నారాయణమజం విభుమ్।

ఉపోష్య రజనీమేకాం నియమస్థాం తు కారయేత్ ।। 198 ।।

శతమావర్తయేన్మన్త్రమర్ధం పాదం తు శక్తితః।

[స్వప్నాధిపతిమన్త్రః] 16-45

ఓంకారః ప్రాక్తతః ప్రాణో లోకేశోపరి సంస్థితః ।। 199 ।।

తదూర్ధ్వే వ్యాపకం చాన్ద్రం హ్రీఙ్కారస్తదనన్తరమ్।

స్వప్నాధిపతయే దద్యాత్పదం చాథ షడక్షరమ్ ।। 200 ।।

రజనీశ్వరాయ శబ్దం వై విష్ణవే త్ర్యక్షరం తతః।

స్వాహా సమన్వితో వింశత్యక్షరః స్వప్నమన్త్రరాట్ ।। 201 ।।

[అర్ధరాత్రే శయనాదుత్థాయ గురుణా విధేయో విశేషః] 16-46

తతోఽర్ధరాత్రసమయే ఉత్థాయ శయనాద్గురుః।

ప్రక్షాలితాఙ్ఘ్రిపాణిశ్చ ఆచమ్య న్యాసమాచరేత్ ।। 202 ।।

స్థలస్థం ధూపయిత్వాఽగ్నిముత్థాప్యైకీకృతం స్మరేత్।

కుమ్భస్థే మన్త్రమూర్తౌ తు ప్రాగ్వత్కుర్యాచ్చ మణ్డలమ్ ।। 203 ।।

శోభయేచ్చ తథా విప్ర (1)దద్యాదస్త్రాభిమన్త్రితమ్।

శరాష్టకం బహిర్దిక్షు సఫలం పుష్పమణ్డితమ్ ।। 204 ।।

(1. విద్యా Y.)

శరాశ్రితం త్రిధా ఛిన్నం సూత్రం వై పఞ్చరఙ్గకమ్।

వస్త్రైః కృత్వా పరిచ్ఛన్నం యథాన్యో నావలోకయేత్ ।। 205 ।।

కృతో వా క్రియమాణో వా యస్మాన్నాపూజితో మునే।

దర్శనీయో రజఃపాతః కస్యచిత్సిద్ధిమిచ్ఛతా ।। 206 ।।

[ప్రభాతే శిష్యాణాముద్బోధనమ్]

ప్రభాతే బోధయేచ్ఛిష్యాన్ స్వప్నం పృచ్ఛేచ్ఛుభాశుభమ్।

[శుభాశుభస్వప్నభేదనిరూపణమ్] 16-47

గురుదేవద్విజాఃకన్యా గోగజాశ్చాశ్వకేసరీ ।। 207 ।।

దర్పణం శఙ్ఖభేర్యౌ చ తన్త్రీవాద్యం చ రోద(శోభ ?)నమ్।

తామ్బూలభక్షణం చైవ తథా దధ్యభివన్దనమ్ ।। 208 ।।

సిద్ధాన్నమామమాంసం చ మద్యస్త్రీమదిరాసవమ్।

ఛత్రం యానం సితం వస్త్రం తథాఽన్యత్ శ్వేతచన్దనమ్ ।। 209 ।।

మాల్యం ముక్తాఫలైర్హారో భూయఃపూర్ణోదితశ్శశీ।

ప్రచణ్డకిరణః ఖణ్డో నిమ్నగాఽథ మహోదధిః ।। 210 ।।

ప్రఫుల్లపాదపశ్శాలీ కుఙ్కుమం రోచనా మధు।

లాజాః సిద్ధార్థకా బీజం నవభాణ్డం చ పాయసమ్ ।। 211 ।।

తపస్విన్యే తథాఽఽచార్యో గాయన్తీ చ వరాఙ్గనా।

మనఃప్రీతికరాశ్చాన్యే లోకే శంసాపదఙ్గతాః ।। 212 ।।

సర్వే స్వప్నాశ్శుభా విద్ధి సిద్ధిమోక్షఫలప్రదాః।

అతోఽన్యే విపరీతాశ్చ మనసః ఖేదదాశ్చ యే ।। 213 ।।

గర్హితా లోకవిద్విష్టాస్స్వప్నాస్తే హ్యశుభావహాః।

[అశుభస్వప్నదోషపరిహారాయ హోమవిధానమ్] 16-48

పృష్ట్వా సమాచరేద్ధోమం దన్తకాష్ఠోదితం మునే ।। 214 ।।

కేవలేనాథవాఽఽజ్యేన సింహమన్త్రేణ శాన్తయే।

[న్యూనాతిరిక్తప్రాయశ్చిత్తార్థం హోమస్య విధానమ్] 16-49

సశిష్యోఽథ గురుస్స్నాత్వా పూర్వవత్సంప్రవిశ్య చ ।। 215 ।।

ఊనాతిరిక్తశాన్త్యర్థం సర్వమన్త్రైశ్చ హోమయేత్।

[పూర్వోక్తప్రకారేణ మణ్డలపూజనాది] 16-50

మణ్డలం పూజయేత్పశ్చాత్ పూర్వోక్తవిధినా మునే ।। 216 ।।

సర్వం హోమావసానం తు కృత్వా శిష్యాన్ ప్రవేశయేత్।

[ఆబద్ధనేత్రాణాం శిష్యాణాం హస్తతః పుష్పాఞ్జలిప్రక్షేపణమ్] 16-51

క్రమాత్ పుష్పాఞ్జలిం కృత్వా బద్ధనేత్రాంశ్చ పూర్వవత్ ।। 217 ।।

క్షేపయేచ్చ హిరణ్యాఢ్యం మణిముక్తాఫలాన్వితమ్।

[ఉద్ఘాటితనేత్రైః శిష్యైః గురునమస్కారాదేః కర్తవ్యతా] 16-52

ఉద్ఘాట్య నయనే పశ్చాదఖిలం సంప్రదర్శయేత్ ।। 218 ।।

గురోర్వై పాదపతనం కృత్వాఽష్టాఙ్గేన భక్తితః।

ప్రదక్షిణద్వయం కుర్యాన్మణ్డలే నతమస్తకః ।। 219 ।।

వ్రజేదగ్నేస్సమీపం తు ఉపవిశ్య తతో గురుః।

[అథ గురుణా కర్తవ్యహోమవిశేషవిధానమ్ తత్ర మన్త్రతృప్తిహోమః] 16-53

విన్యస్య వహ్నేర్గేహే తు మన్త్రమణ్డలముత్తమమ్ ।। 220 ।।

స్వాహాన్తాన్ హోమయేద్భూయో మన్త్రాన్విధిపురస్సరాన్।

దేవీరఙ్గాని సత్యాస్త్రం ? తిలైరాజ్యేన శక్తితః ।। 221 ।।

మన్త్రాణాం తర్పణం కృత్వా సర్వేషాం మునిసత్తమ।

[మన్త్రాధికారహోమః] 16-54

దీక్షారమ్భనిమిత్తార్థం దశభాగవ్యవస్థయా ।। 222 ।।

మన్త్రపూజాధికారార్థం హోమం కుర్యాత్తతోఽపరమ్।

ప్రతిమన్త్రస్య జుహుయాత్ పఞ్చపఞ్చాహుతిక్రమాత్ ।। 223 ।।

అధికారో భవత్యేవం జపేఽగ్నౌ చ శ్రుతేఽర్చనే।

[అథ మలశోధనహోమః] 16-55

దీక్షాయాం (1)మలశుద్ధ్యర్థం మూలమన్త్రస్య వై శతమ్ ।। 224 ।।

(1. మధ్య A.)

అష్టాధికం ఘృతేనైవ తిలేనాపి యథేచ్ఛయా।

దేవీనాం పఞ్చవింశేన త్వఙ్గానాం దశకేన తు ।। 225 ।।

సింహాదిష్వష్టకేనైవ సప్తకేన తతో మునే।

విహితం కౌస్తుభాదీనాం షడ్భిస్సత్యాదిషూదితమ్ ।। 226 ।।

సప్తాక్షరస్య మన్త్రస్య విహితం పఞ్చకేన వై।

పూర్ణాహుతిం ఘృతేనైవ మూలమన్త్రేణ పాతయేత్ ।। 227 ।।

తదా దీక్షా భవేచ్ఛశ్వన్మాన్త్రీ సామాన్యలక్షణా।

వినా స్వరూపజ్ఞానేన యయా సన్తారయేద్గురుః ।। 228 ।।

మన్త్రైస్తు సంపుటీకుర్యాత్ కిన్తు సంజ్ఞా(జ్ఞాం?)శిశోర్ద్విజ।

ఇత్యేతన్మన్త్రదీక్షాయాం కేవలాయాం సమాసతః ।। 229 ।।

[అథ దీక్షాయాం జ్ఞాతవ్యవిశేషవిధానమ్]

హవనే లక్షణం ప్రోక్తం సతత్త్వాయామతశ్శృణు।

దీక్షాకాలే తు గురుణా జ్ఞాతవ్యా తత్త్వపద్ధతిః ।। 230 ।।

జ్ఞేయానుష్ఠానభావేన యథా తు సుకరో భవేత్।

మన్త్రశూద్ధిప్రభావాచ్చ శుద్ధో భవతి వై గురుః ।। 231 ।।

గురుశుద్ధిప్రభావాచ్చ మన్త్రగ్రామో భవేత్స్థిరః।

ప్రాగుక్తేన విధానేన హవనాదపి సన్ధనాత్ ।। 232 ।।

దీక్షాకర్మణి విస్తీర్ణే మధ్యమే వాఽవాధారయ।

[నవతత్త్వశోధనేన సర్వతత్త్వానాం శుద్ధతా] 16-56

గన్ధతన్మాత్రపూర్వైస్తు తన్మాత్రైః శోధితైః క్రమాత్ ।। 233 ।।

భవన్త్యమీ విశుద్ధాస్తు పృథివ్యాద్యాః ఖపఞ్చమాః।

తేషామన్తర్గతౌ జ్ఞేయౌ ద్వౌ వర్గావిన్ద్రియాత్మకౌ ।। 234 ।।

కర్మేన్ద్రియాత్మకం పూర్వం తతో బుద్ధీన్ద్రియాత్మకః।

ఏవం తన్మాత్రశుద్ధ్యా వై వింశత్తత్త్వం విశోధితమ్ ।। 235 ।।

అహఙ్కారేణ శుద్ధేన మనశ్శుద్ధిరిహోచ్యతే।

బుద్ధ్యా తు శుద్ధయా శుద్ధాః ప్రత్యయాః సవిపర్యయాః ।। 236 ।।

ప్రధానేన తు శుద్ధేన వ్యక్తావ్యక్తం తు శోధితమ్।

ఈశ్వరేణ తు శుద్ధేన శుద్ధశ్చిత్పురుషో భవేత్ ।। 237 ।।

అశోధ్యం పరమం తత్త్వం యత్ర కేవలతాం వ్రజేత్।

తత్రైవ తు లయం కుర్యాత్పరబ్రహ్మస్వభావకే ।। 238 ।।

జ్ఞానదీక్షాక్రమేణైవ తత్త్వశుద్ధేరనన్తరమ్।

ఏవం వేదవిదాం శ్రేష్ఠః పురా జ్ఞాత్వా సమాసతః ।। 239 ।।

[ముముక్షుశిష్యాణాం తత్త్వశోధనే విశేషవిధానమ్]

ముముక్షూణాం చ శిష్యాణామధ్వానం శోధయేత్క్రమాత్।

యాదృక్తద్విస్తరేణైవ శ్రుణుష్వావహితో మమ ।। 240 ।।

[బహ్వౌ భావితే మన్త్రమయమూర్తిస్వరూపే శిష్యతత్త్వానాముపసంహరణప్రకారః] 16-57

వహ్నౌ తు వ్యోమవద్ధ్యాత్వా న్యస్తో మన్త్రగణో హి యః।

సర్వవ్యాపకరూపేణ తన్మధ్యే తత్త్వపద్ధతిమ్ ॥ 241 ॥

సమగ్రాం యోజయేద్ధ్యాత్వా తత్త్వాత్తత్వం క్రమేణ తు।

[నిరీక్షణప్రోక్షణాదిలక్షణః శిష్యశరీరసంస్కారః] 16-58

బద్ధపద్మాసనం శిష్యం కృత్వా చాత్మసమీపగమ్ ॥ 242 ॥

నిరీక్ష్య పూర్వవత్ప్రోక్ష్య మన్త్రహస్తేన సంస్పృశేత్।

[అథ తతస్తత్త్వానాం సృష్టిభావనమ్] 16-59

ఈశ్వరాద్భూమిపర్యన్తాం పురా పూర్వాం తు వై త్రిధా ॥ 243 ॥

సృష్టిం కుర్యాత్స్వరూపస్థాం తమేవముపసంహరేత్।

తతః శిష్యతనౌ సమ్యక్సృష్టిం స్పష్టాం స్మరేత్క్రమాత్ ॥ 244 ॥

యేన శిష్యతనుస్థానాం తత్త్వానాం జడరూపిణామ్।

సంబోధమావహత్యాశు దీక్షాకాలే హ్యుపస్థితే ॥ 245 ॥

[అథానుజ్ఞాగ్రహణపూర్వకం పాశసూత్రస్య కుణ్డసమీపే నయనమ్] 16-60

తతః కుంభస్థితం మన్త్రం గత్వా సంప్రార్థ్య చేతసా।

లబ్ధానుజ్ఞస్సమాదాయ పాశసూత్రం పుటస్థితమ్ ।। 246 ।।

యాయాత్కుణ్డసమీపం తు తముద్ఘాట్య నిధాయ వై।

[మూలమన్త్రేణ హోమః] 16-61

సహస్రేణ శతేనాథ ఆహుతీనాం తు తర్పయేత్ ।। 247 ।।

మూలేన మగవన్తం తు పరమం సృష్టికారణమ్।

పూర్ణా దీక్షావసానే తు దాతవ్యా మునిసత్తమ ।। 248 ।।

ఏకానేకప్రయోగాణాం న తు కర్మణి కర్మణి।

[తాడనలక్షణం శిష్యశరీరశుద్ధీకరణమ్] 16-62

ఏకచిత్తస్థితిం కృత్వా శిష్యరూపం సమాధినా ।। 249 ।।

సాంప్రతం మూలమన్త్రేణ మన్త్రజాపోత్థితేన తు।

ప్రజప్య మూలమన్త్రేణ పుష్పం తు బహశస్తతః ।। 250 ।।

హుం ఫట్కారాన్తయుక్తేన హృదయం తస్య తాడయేత్।

సంబోధమావహేచ్ఛీఘ్రం పిణ్డమధ్యగతస్య చ ।। 251 ।।

[తత్త్వానాం శోధనప్రకారః] 16-63

(1)క్ష్మాతత్త్వే జననం పూర్వం చైతన్యస్య ప్రకాశతా।

సద్వ్యాప్తిభావనా తస్మిన్ స్వస్మిన్స్వస్మిన్స్థితస్య చ ।। 252 ।।

(1. క్ష్మాదితత్త్వానాం ప్రత్యేకం క్రమాజ్జనన-- (సూక్ష్మదేహతాపాదన) చైతన్యప్రకాశనవ్యాప్తిభావన--ఐశ్వర్యం-భోగ-తత్తృప్తితత్సభాప్తి-వియోజనసమ్పాదనపూర్వకం పూర్ణయా త-తన్మన్త్రేణ కుణ్డస్థే మన్త్రమూర్తావుపసంహారః కార్యం ఇతి ప్రకరణాశయః। అయమేవ విషయః సాత్త్వతసంహితాయామేకోనవింశే పరిచ్ఛేదే `పూరకేణ సమాకృష్య శిష్యం జ్ఞత్కమలాద్ధృది' ఇత్యాదినా గ్రన్థసన్దర్భేణ నిరూపితః।)

మన్త్రసంబోధసామర్థ్యాత్త్రైశ్వర్యపదం పునః।

తద్భోగమపి చైశ్వర్యాత్తత్తృప్తిమథ భావయేత్ ।। 253 ।।

జన్తోర్భోగసమాప్తిం తు భోగాన్తే తు వియోజనమ్।

అథోద్ధారస్తు కర్తవ్యస్తత్త్వాత్తత్త్వే హ్యనుక్రమాత్ ।। 254 ।।

ఏవం తు వివిధం కర్మ తత్త్వే తత్త్వే విచిన్తయేత్।

ప్రతితత్త్వం శతం హుత్వా ఆహుతీనాం తు నారద ।। 255 ।।

మన్త్రయుక్తేన బీజేన సర్వతత్త్వాని హోమయేత్।

అధ్యాత్మమన్త్రముచ్చార్య అస్యేతి ద్వ్యక్షరం పరమ్ ।। 256 ।।

తదన్తే శిష్యసంజ్ఞాం తు తత్త్వబీజమథోచ్చరేత్।

బీజాన్తే తత్త్వసంజ్ఞా చ శోధయేతి పదం తతః ।। 257 ।।

స్వాహాం తదను వై కుర్యాత్క్రమం నయపదం తతః।

నమస్కారసమాయుక్తో మన్త్రోఽయం హోమకర్మణి ।। 258 ।।

చిన్తయేత్తత్త్వరత్నం తు శిష్యాన్ (శైష్యం ?) సంస్కృత్య పార్థివమ్।

చైతన్యకరణేనాపి నిక్షిప్తం చ స్రుచోఽగ్రతః ।। 259 ।।

విభవవ్యూహసూక్ష్మాత్మా తదేవ పరిభావయేత్।

వికర్త్య పార్థివగ్రన్థిం సూత్రాత్కుర్యాత్స్రుచోఽగ్రగమ్ ।। 260 ।।

నియోజ్య పూర్ణయా చాగ్నావఙ్కుశేన తు నారద।

ఏవం సంహారయోగేన పరస్మిన్మన్త్రకారణే ।। 261 ।।

జ్వలద్రూపేఽగ్నికుణ్డస్థే క్ష్మాఖ్యతత్త్వం (1)శమం నయేత్।

క్రమేణానేన విప్రేన్ద్ర అప్తత్త్వేఽపి ప్రయుజ్యతే ।। 262 ।।

(1. వినిక్షిపేత్ A.)

తద్వత్తదుపసంహృత్య పూర్ణాం పాశేన తస్య వై।

తేజసో గరుడేనైవ గదయాపృథ మారుతే ।। 263 ।।

తతస్త్వాకాశసన్థానే పూర్ణాం చక్రేన నిక్షిపేత్।

గన్ధతన్మాత్రశుద్ధ్యర్థం శఙ్ఖమన్త్రేణ నారద ।। 264 ।।

పూర్ణాం వై పద్మమన్త్రేణ రసతన్మాత్రశుద్ధయే।

రూపతన్మాత్రశుద్ధ్యర్థం మాలామన్త్రేణ నిక్షిపేత్ ।। 265 ।।

స్పర్శసంజ్ఞస్య విప్రేన్ద్ర కౌస్తుభాఖ్యేన యోజయేత్।

శబ్దతన్మాత్రతత్త్వస్య వారాహేణ సమాచరేత్ ।। 266 ।।

ఉపస్థతో వాజినిష్ఠానాం పఞ్చానాం పరియోజయేత్।

కాపిలేనాథ సిహ్మేన అస్త్రనేత్రేణ వర్మణా ।। 267 ।।

కార్యం సదైవ విప్రేన్ద్ర ఇన్ద్రియాణామతః శ్రుణు।

శిఖయా శిరసా చైవ హృన్మన్త్రేణాథ మాయయా ।। 268 ।।

జయామన్త్రేణ శ్రోత్రాఖ్య ఇన్ద్రియాన్తం లయక్రమాత్।

ఆరభ్య ఘ్రాణసంజ్ఞాం చ సతతం పూర్ణకర్మణి ।। 269 ।।

మనసః కీర్తిమన్త్రేణ లక్ష్మాఖ్యేన త్వహఙ్కృతేః।

సమగ్రమూలమన్త్రేణ బుద్ధేః పూర్ణాహుతిం క్షిపేత్ ।। 270 ।।

సత్యాదిపఞ్చకేనైవ ప్రకృతిం ప్రలయన్నయేత్।

పురుషశ్చేశ్వరస్థానే శమన్నయతి సర్వదా ।। 271 ।।

గురుః సప్తాక్షరేణైవ పూర్ణాహుత్యా ప్రసన్నధీః।

ఈశ్వరాత్తు పరం తత్త్వం తత్త్వగ్రామే న విద్యతే ।। 272 ।।

పుమానీశ్వరతత్త్వాత్తు అధో యాతః పదాత్పదమ్।

యేనేశ్వరస్వరూపస్సన్ననిశం ప్రతిభాతి వై ।। 273 ।।

తస్మాద్దీక్షాక్రమేణైవ తత్రోద్ధృత్య పునః క్షిపేత్।

లయస్తత్రైవ కర్తవ్యో భోగార్థంచ శిశోస్తదా ।। 274 ।।

[గురుణా కర్తవ్యో భావనావిశేషః]

ఈశ్వరాధారసంజ్ఞస్తు స్వాత్మవాన్దీక్షితః శుచిః।

ధ్యాయేన్నిరక్షరాకారం విశ్వో విశ్వాత్మకస్త్వథ(1) ।। 275 ।।

(1. స్తథా Y.)

అనాధినిధనం దేవమచ్యుతాచ్యుతవిగ్రహమ్।

[భోగార్థపూర్ణాహుతిప్రకారనిరూపణమ్] 16-64

ధ్యాత్వా నారాయణం పశ్చాత్మూలమన్త్రం విలోమతః ।। 276 ।।

పరమామృతసంక్షుబ్ధరూపమోఘం తు చామృతమ్।

ముఞ్చమానమనౌపమ్యమప్రతర్క్యమతీన్ద్రియమ్ ।। 277 ।।

శశిసూర్యప్రతీకాశాం విసర్గేణ తు బన్ధభృత్।

పూర్ణాహుతిః ప్రదాతవ్యా వౌషడన్తేన నారద ।। 278 ।।

ఏవం పూర్ణాహుతిం దత్వా సమ్యోగార్థమచన్తరమ్।

[మోక్షార్థపూర్ణాహుతిప్రకారనిరూపణమ్] 16-65

మోక్షార్థం పాతయేదన్యాం పూర్ణాం సంపూర్ణలక్షణామ్ ।। 279 ।।

సంశుద్ధసర్వతత్త్వం తు ఈశ్వరాదుర్ధ్వవర్తినమ్।

అక్షరేణ తు మన్త్రేణ త్రిదైవత్యమివాచ్యుతమ్ ।। 280 ।।

ధ్యాత్వా తు సకలం శిష్యమాత్మానం నిష్కలం తథా।

పూర్ణార్థముద్యతం చాజ్యం ధ్యాయేత్సకలనిష్కలమ్ ।। 281 ।।

శిష్యదేహం తథా కర్మభిన్నం భావనయా పురా।

తతః స్రుచోఽగ్నే(గ్రే?) సన్ధాయ ద్వే ఏకీకరణేన తు ।। 282 ।।

నిష్కలేన స్వరూపేణ శిష్యాజ్యే తు యథా పురా।

కృత్వాఽఽచార్యస్వభావస్థం స్వచైతన్యం శనైః శనైః ।। 283 ।।

యావత్సునిర్భరానన్దస్వానన్దపదమేతి వై।

తతః స్వానన్దవిశ్రాన్తే మహానన్దాతులాస్పదే ।। 284 ।।

షడూర్మిషడ్గుణాతీతం మన్త్రముద్రాక్రమోజ్ఝితమ్।

స్వశక్తివైభవం దివ్యం ప్రతిభావ్యాచ్యుతం గురోః (రుః ?) ।। 285 ।।

తతో విజ్ఞానశబ్దాత్మపర్యన్తం రూపముజ్వలమ్।

అనుచ్చార్య (ధ్యాయ ?) సముచ్చార్య మన్త్రం సప్తాక్షరం ద్విజ ।। 286 ।।

పూర్ణాహుతిం తదన్తేన వౌషడన్తేన హోమయేత్।

[బ్రహ్మసమాపత్తిహోమప్రకారః] 16-66

తతో బ్రహ్మసమాపత్తింస్థిత్యర్థం హోమయేద్గురుః ।। 287 ।।

ప్రణవాదినమోన్తైస్తు దశభిస్తు మహాపదైః।

అప్రతర్క్యమనిర్దేశ్యమనౌపమ్యమనామయమ్ ।। 288 ।।

సూక్ష్మం సర్వగతం నిత్యం ధ్రువమవ్యయమీశ్వరమ్।

భవేద్దశదశాహుత్యా తద్వత్పూర్ణాహుతిం పునః ।। 289 ।।

శిష్యం చైవ తథాత్మానం పరం ధ్యాత్వా పరం పునః।

వౌషడన్తం మహాపూర్ణాం తృతీయాం పూర్వవత్క్షిపేత్ ।। 290 ।।

క్షీరం క్షీరం యథా విప్ర నీరమేకత్ర చిన్తయేత్।

శిష్యం చైవ తథాఽఽత్మానం విష్ణుం సర్వగతం విభుమ్ ।। 291 ।।

నిస్తరఙ్గే మునిశ్రేష్ఠ ఏకత్ర సమతాం గతమ్।

తదా స్యాన్ముక్తిదా దీక్షా వైష్ణవీ మోక్షదాఽర్థదా ।। 292 ।।

తత్త్వసంహారయోగేన అపునర్భవతా మునే।

[సృష్టిక్రమేణ సంపాదితానాం తత్త్వానాం శిష్యదేహే యోజనమ్] 16-67

అలుప్తానన్దవిజ్ఞానబ్రహ్మశైలాగ్రగో గురుః ।। 293 ।।

పాతయేత్సృష్టిమార్గేణ దివ్యమన్త్రమయం పురమ్।

శిష్యః సమాప్తహోమోఽయం కృతో విష్ణుమయః పురా ।। 294 ।।

విజ్ఞానవాయునాఽఽకృష్య నిస్సృతం భావయేచ్ఛనైః।

వాసుదేవోదధేర్మధ్యాదాయాన్తం చ పదాత్పదమ్ ।। 295 ।।

(1)ప్రవాహమౌదకం యద్వత్సృష్టిమార్గే నియోజ్య చ।

.... మన్త్రే పరే సూక్ష్మే తథా పరే ।। 296 ।।

(1. ప్రభావ Y.)

శుద్ధే త్వంశపదే చాద్యే తత్త్వానాముదయాస్పదే।

తత్త్వాత్తత్వం సమాయాతి (దాయ ?) తదా చాత్మని యోజయేత్ ।। 297 ।।

సంశుధ్య శిష్యచైతన్యం భాగార్ధం బ్రహ్మణో హరేత్।

అనుగ్రహార్థం (2)భక్తానాం శిష్యదేహే నియోజయేత్ ।। 298 ।।

(2. తత్త్వానాం A.)

ఏవం సమాప్య వై దీక్షాం విష్ణోస్సాయుజ్యదాయికామ్।

[వహ్నిమధ్యస్థస్య మన్త్రమూర్తేర్భగవతోఽర్చనమ్] 16-68

భగవన్తం తతో విష్ణుం వ్యాపకం వహ్నిమధ్యగమ్ ।। 299 ।।

మన్త్రరూపం పరం ధ్యాతం సాకారం సంస్మరేత్పునః।

పూజయిత్వాఽర్ఘ్యపుష్పాద్యైః సమయాన్ శ్రావయేద్గురుః ।। 300 ।।

[అథ సమయోపదేశః] 16-69

స్వమన్త్రో నోపదేష్టవ్యో న వక్తవ్యశ్చ సంసది।

గోపనీయం స్వశాస్త్రం చ రక్షణీయం శరీరవత్ ।। 301 ।।

యథా యథా యత్ర తత్ర న గృహ్ణీయాచ్చ కేవలమ్।

అభక్త్యా తు గురోర్నామ గృహ్ణీయాత్ప్రయతాత్మనః (నా ?) ।। 302 ।।

ప్రణవగ్రథితో (తం?) నామ విష్ణుశబ్దమనన్తరమ్।

పాదశబ్దసమేతం తు నతమూర్ధా కృతాఞ్జలిః ।। 303 ।।

న తమాజ్ఞాపయేన్మోహాత్తచ్ఛాయాం తు న లఙ్ఘయేత్।

ఆసనం శయనం యానం తదీయం తు న చాక్రమేత్ ।। 304 ।।

గుర్వగ్నిమన్త్రశాస్త్రాణాం భక్తిరవ్యభిచారిణీ।

ప్రభాతే మన్త్రజాపస్తు పూజనం సతతం విభోః ।। 305 ।।

ప్రక్షీణదినవేలాయాం జపేన్మన్త్రం స్వశక్తితః।

ద్వాదశ్యాం సితకృష్ణాయాం పరిపీడం సమాచరేత్ ।। 306 ।।

నక్తమాస్తే త్వసామర్థ్యాద్ధానపూజాపురస్సరమ్।

వైష్ణవానాం పరాభక్తిరాచార్యాణాం విశేషతః ।। 307 ।।

పూజనం చ యథాశక్తి తానాపన్నాంశ్చ పాలయేత్।

ముద్రాక్షసూత్రే సంరక్ష్యే స్వమన్త్రం న ప్రకాశయేత్ ।। 308 ।।

దరాచ్చ పాదపతనం గురోః పాదాభివన్దనమ్।

నోచ్చాసనే హరేరగ్రే ఉపవేశ్యం కదాచన ।। 309 ।।

న శఙ్ఖపద్మచక్రాఙ్కే ఆసనేఽపి చ నారద।

నానివేద్య హరేః కిఞ్చిద్భోక్తవ్యం వా గురోస్తథా ।। 310 ।।

మన్త్రోపభుక్తిమర్ఘ్యం చ తథా యన్మన్త్రసంస్కృతమ్।

ప్రాప్తమాయతనాద్విష్ణోః ప్రయతః శిరసోద్వహేత్ ।। 311 ।।

ఉదకే నిక్షిపేత్పశ్చాద్భూమౌ వై నిపతేద్యది।

విశేషపూజనం కుర్యాత్పక్షే మాసేఽథ వత్సరే ।। 312 ।।

ద్వాదశ్యాం వైష్ణవైస్సార్ద్ధం తత్రైవ శుభజాగరమ్।

కార్యాయతనయాత్రా వై తత్ర దానం చ శక్తితః ।। 313 ।।

పఠనం శ్రవణం కుర్యాచ్ఛాస్త్రాధ్యయనమాచరేత్।

అతన్ద్రితశ్చ సతతం వినా వై ద్వాదశీద్వయమ్ ।। 314 ।।

ప్రతిపత్పౌర్ణమాస్యా చ సాష్టమీం చ చతుర్దశీమ్।

గ్రహోపరాగసంక్రాన్తిం వినా చాథా(నా?)గతే గృహమ్ ।। 315 ।।

గురౌ గురుభ్రాతరి వా యతిసఙ్ఘే తు వైష్ణవై।

రథ్యాచత్వరమార్గేషు సన్నిధావప్యదీక్షితే ।। 316 ।।

తథాప్యవైష్ణవే మూర్ఖే పూజయా చ వినా మునే।

శాస్త్రవ్యాఖ్యా న కర్తవ్యా న శ్రోతవ్యా శుభేప్సునా ।। 317 ।।

తదారమ్భే గురోః పూజా మధ్యే చైవ విశేషతః।

అన్తే విశేషయాగం చ క్రీడనం చ మహోత్సవమ్ ।। 318 ।।

ఫలమూలం తథా పుష్పం గన్ధోఽప్యన్నం నవం చ యత్।

తత్తదాదౌ గురౌ మన్త్రే వినివేద్యోపయోజయేత్ ।। 319 ।।

సామాన్యసిద్ధౌ రక్షార్థం పేరషాం న కదాచన।

ప్రయుఞ్జీత స్వమన్త్రం చ ఆపత్స్వపి చ నాచరేత్ ।। 320 ।।

గారుడం భూతకర్మాఽపి లోకస్యార్థేన నారద।

కృపయా పరయా కుర్యాదనాథేష్వథ సంసది ।। 321 ।।

సూర్యసోమాన్తరస్థం చ గవాశ్వత్థాగ్నిమధ్యగమ్।

భావయేద్భగవద్విష్ణుం గురువిప్రశరీరగమ్ ।। 322 ।।

జ్ఞేయో మాతా పితా విష్ణుర్జ్ఞేయో విష్ణుః ప్రియోఽతిథిః।

జ్ఞేయో విష్ణ్వాశ్రయీ విష్ణురాత్మా జ్ఞేయోథ విష్ణువత్ ।। 323 ।।

యత్ర తత్ర పరీవాదో మాత్సర్యాచ్ఛ్రూయతే గురోః।

తత్ర తత్ర న వస్తవ్యం ప్రయాయాత్సంస్మరేద్ధరిమ్ ।। 324 ।।

య్యైః కృతా చ గురోర్నిన్దా విభోః శాస్త్రస్య నారద।

త్తైర్నైవ సహ వస్తవ్యం న వక్తవ్యం కదాచన ।। 325 ।।

కర్మణా మనసా వాచా న హింస్యాత్పరదారకాన్।

ప్రదక్షిణే ప్రయాణే చ ప్రదానే చ విశేషతః ।। 326 ।।

ప్రభాతే చ ప్రవాసే చ స్వమన్త్రం బహుశః స్మరేత్।

స్వప్నే వాఽక్షసమక్షం వా ఆశ్చర్యమతిహర్షదమ్ ।। 327 ।।

అకస్మాదపి జాయేత నాఖ్యాతవ్యం గురోర్వినా।

ఇత్యేతత్సమయౌఘం తు విద్ధి సాధారణం ద్విజ ।। 328 ।।

బ్రాహ్మణాదౌ చ వర్ణానాం సమయీపుత్రకాత్మనామ్।

సాధకానాం గురూణాంచ యేభ్యో మధ్యాత్సుఖప్రదాన్ ।। 329 ।।

అవిరుద్ధాంస్తథాఽక్లిష్టాంస్త్రీబాలానాం చ నారద।

స్త్రీణాం విశేషతో దద్యాత్పతిభక్తిసమన్వితాన్ ।। 330 ।।

పతిశూన్యా చ యా నారీ తస్యా ఆయతనే హరేః।

లేపనం శోధనం దద్యాత్సంయమం చ మితాశితామ్ ।। 331 ।।

పాలనాత్సమయానాం చ సిద్ధిరుత్పద్యతేఽచిరాత్।

మన్త్రః సామ్ముఖ్యమభ్యేతి సమయజ్ఞస్య సర్వదా ।। 332 ।।

సిద్ధయః సమయజ్ఞస్య సిద్ధాః స్యుర్మోక్షపశ్చిమాః।

ఇత్యగ్నావగ్రతో విప్ర దత్వా సమయసంచయమ్ ।। 333 ।।

[విష్ణుహస్తప్రదానపూర్వకం శిష్యస్య మన్త్రహృద్యాగాద్యుపదేశః] 16-70

భూతినా తిలకం కృత్వా మణ్డలాగ్రం వ్రజేద్గురుః।

సంపూజ్య తత్ర మన్త్రేశం విధివత్పూర్వవన్మనే ।। 334 ।।

విష్ణుహస్తం తతో దద్యాన్మూర్ధ్ని పృష్ఠే హృదన్తరే।

ఆలమ్భే(భేత్?)ముద్రయా సర్వం మూర్ధ్నః పాదతలాన్తతః ।। 335 ।।

శిష్యముచ్చారయేన్మన్త్రం న్యాసహృద్యాగపూర్వకమ్।

[కుమ్భస్థదేవస్యార్చనమ్] 16-71

మన్త్రేణ వివిధైర్భోగైర్యథా చావసరోదితైః ।। 336 ।।

కుమ్భస్థమర్చయేద్భక్త్యా దేవవన్మన్త్రభక్తితః।

[అథ గురోః పూజనమ్] 16-72

గురుమష్టాఙ్గపాతేన పూజయేత్తదనన్తరమ్ ।। 337 ।।

శిరః పాదతలే కృత్వా ఆనన్దాశ్రుయుతో వదేత్।

సపుత్రదారః సధనః ప్రభో దాసోఽస్మ్యహం తవ ।। 338 ।।

భావోపేతం ద్విజ గురోరాత్మానం తు నివేదయేత్।

గ్రామం వా రత్ననిచయం సువర్ణం వా కృతాకృతమ్ ।। 339 ।।

హస్త్యశ్వరథపాదాతదాసీదాసగణైస్సహ।

యద్యద్యథోచితం వస్తు యేన వా తుష్యతే గురుః ।। 340 ।।

సమగ్రేణాపి దత్తేన భవేన్నానృణతా గురోః।

భక్త్యా విశుద్ధయా యుక్తః పూజితస్య ఫలామ్బునా ।। 341 ।।

అశాఠ్యేన తు విప్రేన్ద్ర భవత్యనృణవాన్గురోః।

[దీక్షాన్తే వైష్ణవానాం భోజనాదినా సన్తర్పణమ్] 16-73

ఆచార్యో దీక్షయే(ర్యన్తోషయే?)త్పశ్చాద్వైష్ణవాన్పాఞ్చరాత్రికాన్ ।। 342 ।।

యథాథక్తి హ్యశాఠ్యేన భోజనేన ధనేన చ।

[రాత్ర్యతివాహనే విశేషనియమః] 16-74

గీతకైర్మఙ్గళైర్వాద్యైః స్తోత్రైః శాస్త్రకథాన్వితైః ।। 343 ।।

క్షపయిత్వా తతో రాత్రిం త్రిరాత్రం సప్త పఞ్చ వా।

[త్రిస్థానస్థస్య భగవతో విసర్జనం విశ్వక్సేనపూజనం చ] 16-75

పూజయా జపహోమేన దీక్షితః శ్రద్ధయాఽన్వితః ।। 344 ।।

ప్రాగుక్తేనైవ విధినా త్రిస్థానస్థం హరిం క్రమాత్।

విసృజ్య పూజయేత్పశ్చాద్విశ్వక్సేనం తు పూర్వవత్ ।। 345 ।।

[అవభృథ సోమపానప్రకారనిరూపణమ్] 16-76

కలశద్వితయం కుర్యాత్ప్రాగుక్తవిధినా శుభమ్।

మధ్వాజ్యక్షీరసంపూర్ణం యాగమేకేన సేచయేత్ ।। 346 ।।

ద్వితీయం మూలమన్త్రేణ చన్ద్రమధ్యగతేన చ।

అభిమన్త్ర్య చ సంస్థాప్య సోమపానార్థమాదితః ।। 347 ।।

మణ్డలం ప్లావితం యేన కలశేన ద్విజోత్తమ।

యానారూఢో గృహీత్వా తం వామహస్తతలే గురుః ।। 348 ।।

పృష్ఠేఽస్య దక్షిణం దద్యాదస్త్రరాజం జపేన్మునే।

శిష్యైః పరివృతో యాయాన్మఙ్గలాదిపురస్సరైః ।। 349 ।।

పటహైః శఙ్ఖశబ్దైశ్చ పూజాం(1) నిక్షిప్య చోదకే।

ప్రాక్షాల్య పాణిపాదం తు ఆచమ్య న్యాసమాచరేత్ ।। 350 ।।

(1. విశ్వక్సేనపూంజాద్రవ్యమ్)

తమానీయ చ సంపూర్ణమమ్భసా యత్ర నారద।

ప్రక్షిప్తయాగసంలగ్నపుష్పార్ఘ్యాదికలమ్భనమ్ ।। 351 ।।

ఫలశాఖాన్తరస్థం చ పుష్పస్రక్కణ్ఠధారిణమ్।

ఛాదితం సితవస్త్రేణ సర్వమన్త్రాభిమన్త్రితమ్ ।। 352 ।।

ప్రవిశ్య యాగభవనం మధ్యే హ్యుపవిశేద్గురుః।

పీఠన్యాసప్రయోగేణ ప్రాగుత్తరముఖస్తతః ।। 353 ।।

క్రమేణ దీక్షితానాం చ ధారయా సేచయేచ్ఛిరః।

చక్రాస్త్రసింహైశ్చిద్రైః సిద్ధయే సిద్ధిమిచ్ఛతామ్ ।। 354 ।।

దీక్షావసానే సర్వత్ర విధినాఽనేన యత్నతః।

శిష్యాణాం కృపయాఽఽచార్యో దద్యాదవభృథం శుభమ్ ।। 355 ।।

యథాఽభిషేకే తు మునే ఆచార్యస్సాధకాత్మనామ్।

స్నానార్థం కలశం తద్వత్కుర్యాదవభృథే సదా ।। 356 ।।

కలశేన శుభేనైవ సర్వతీర్థమయేన తు।

స్నాతః సంపూజయేద్భూయో గురుం చ సపరిచ్ఛదమ్ ।। 357 ।।

ప్రసన్నః పూజితో దద్యాత్సోమపానం తతః క్రమాత్।

పాత్రేష్వస్త్రాభిజప్తేషు చన్ద్రబింబయుతేషు చ ।। 358 ।।

ఏకైకం తు తతఃపాత్రం ముద్రయా చామృతేన తు।

సంపూర్యామృతమన్త్రేణ సుధాసన్దోహరూపిణా ।। 359 ।।

[అథ గురుయాగః] 16-77

తతోఽపరస్మిన్నహని మహతా విభవేన తు।

గురుయాగం మునే కుర్యాచ్ఛిష్యః సత్యపరాక్రమః ।। 360 ।।

రజోభిర్మణ్డలం కృత్వా చతురశ్రాయతం శుభైః।

తూలపూర్ణం తతో దద్యాదాసనం ఫలకోపరి ।। 361 ।।

తదాధారక్రమేణఐవ పుష్పాద్యైః పూజయేచ్ఛిశుః।

అభ్యజ్యోద్వర్త్య సంస్థాప్య ఆలభ్యాచ్ఛాద్య శోభనైః ।। 362 ।।

వస్త్రైఃకటకకేయూరైః పశ్చాదుపవిశేతి చ।

విజ్ఞాప్యో హ్యద్య భగవాన్గురుమూర్తిర్జనార్దనః ।। 363 ।।

ఉపవిష్టం తు పుష్పాద్యైర్మన్త్రేణానేన పూజయేత్।

అజ్ఞానగహనాలోకసూర్యసోమాగ్నిమూర్తయే ।। 364 ।।

దుఃఖత్రయాగ్నిసన్తాపశాన్తయే గురవే నమః।

నైవేద్యమగ్రతః కృత్వా పవిత్రం వివిధం బహు ।। 365 ।।

వీజయన్నగ్రతస్తిష్ఠేత్కింకుర్వాణపరాయణః।

భుక్తం తృప్తమథాచాన్తం ప్రార్చ్య సంవాహయేత్తతః ।। 366 ।।

శయనస్థం గురుం విప్ర స్వయం భుఞ్జీత వై తతః।

తదనుజ్ఞాం గృహీత్వా తు శిరసా శాన్తమానసః ।। 367 ।।

[గురుశిష్యయోర్దీక్షావిధానఫలమ్] 16-78

ఏవం విధివిధానేన దీక్షాం యః కురుతే గురుః।

యస్య హి క్రియతే విప్ర సమోక్షమధిగచ్ఛతి ।। 368 ।।

కురు గుప్తమిదం సర్వమభక్తానాం చ సర్వదా।

దర్శయస్వ చ భక్తానామాస్తికానాం విశేషతః ।। 369 ।।

ఇతి శ్రీపఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం దీక్షావిధానం నామ షోడశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 17

అథ శిష్యభేదాక్యానం నామ సప్తదశః పటలః। 17-1

నారద :---

సాధకాచార్యసమయిపుత్రకాణాం యథార్థతః।

జ్ఞాతుమిచ్ఛామి భగవన్ త్వత్తో లక్షముత్తమమ్ ।। 1 ।।

సమయజ్ఞశ్చ కిం కుర్యాత్పుత్రకః కిం సమాచరేత్।

సాధకః కథమాస్తే వై కిమాచార్యః కరోతి చ ।। 2 ।।

శ్రీభగవాన్ ---

[సమయిలక్షణమ్] 17-2

యస్య మన్త్రే పరాభక్తిర్బ్రహ్మచారీ జితేన్ద్రియః।

సత్యవాక్చతురో ధీరో ష్టీశ్రద్ధాబుద్ధిమాంశ్చ యః ।।3।।

దృఢవ్రతః శుచిశ్చైవ గుర్వారాధనతత్పరః।

సమాచరేచ్ఛుభం నిత్యం ప్రసన్నాత్మా ప్రియంవదః ।।4।।

ప్రాప్తానుజ్ఞస్సవిత్తోఽపి యాగేన గురుణార్చ్యఽయేత్।

పశ్యేత్తథాఽన్యతో గత్వా యాగం వై యత్ర యత్ర చ ।।5।।

పూజితం తర్పితం విష్ణోః శాస్త్రం చ శృణుయాత్సదా।

పాలయేత్సమయాన్సర్వాన్మన్త్రస్మరణపూర్వకాన్ ।।6।।

శఙ్ఖచక్రగదాపద్మమూర్తిముద్రాసమన్వితః।

ద్వాదశ్యాదిషు కాలేషు పూజయేద్ధవనం వినా ।।7।।

పఠనం శవణం కుర్యాత్సతతం చార్చనం వినా।

శాస్త్రార్థం విధివద్జ్ఞాత్వా నయాచారసమన్వితః ।।8।।

పాలయన్గురుగేహేచ్చ వ్యవహారం సుదక్షితమ్।

ఏవం లక్షణసంపూర్ణో గురుమభ్యర్థయేత్పునః ।। 9 ।।

ప్రత్యహం పూజనార్థం యస్సమయజ్ఞస్స నారద।

జ్ఞాత్వా తం గురుణా సమ్యగుక్తచిహ్నైస్తు సామయైః ।। 10 ।।

పూరణీయాఽస్య చాకాంక్షా యదర్థముపరోధ(ధి?)తః।

తాపనం గురువేశ్మార్థం వ్యవహారం సహేత సః ।। 11 ।।

[పుత్రకలక్షణనిరూపణమ్] 17-3

నిర్వర్త్య మణ్డలం స్మయక్తదీయేన ధనేన చ।

రజోభిః పత్రపుష్పాద్యైరభావా(ర్విభవాత్ ?)త్ర్పాపణస్య చ ।। 12 ।।

సమయజ్ఞం తతః శిష్యం (పుత్రం ?) క్రమేణారచయేద్గురుః।

తతఃప్రభృతి కాలాచ్చ పూజాం విష్ణోః సమాచరేత్ ।। 13 ।।

ప్రాణాత్యయేఽపి విప్రేన్ద్ర రక్షేల్లోపం(పాత్ ?)ప్రయత్నతః।

నచాస్య విహితో హెూమో ధర్మార్థం పూజనం వినా ।। 14 ।।

నిత్యపూజాభియుక్తో యః పూర్వోక్తగుణభూషితః।

సముపైతి తముత్కర్షం శ్రవణాచ్చాస్త్రచిన్తనాత్ ।। 15 ।।

దదాత్యుత్కలికాం తస్య హృదయస్థో జనార్దనః।

సాధనోపరి మన్త్రస్య ప్రార్థయేతం గురుం తతః ।। 16 ।।

[సాధకలక్షణనిరూపణమ్] 17-4

శుశ్రూషా పరమా భక్త్యా సంక్రమో గురుణా తతః।

క్రమోత్కృష్టగుణైర్యుక్త ఏకరూపస్సమాహితః ।। 17 ।।

నియుక్తాదచ్యుతశ్రద్ధీ శాస్త్రార్థకృతధీర్మహాన్।

యజేద్యాగేన వై భూయో మన్త్రం చాభీష్టసిద్ధయే ।। 18 ।।

అభిషిక్తోఽభ్యనుజ్ఞాతో ధైర్యోత్సాహసమన్వితః।

ఏకాన్తం నిర్జనం యాయాన్నారాయణనికేతనమ్ ।। 19 ।।

దూరతో బాన్ధవానాం చ దుర్జనానాం విశేషతః।

క్షేత్రమాయతనం చైవ నిర్ద్వన్ద్వం చాథ పర్వతమ్ ।। 20 ।।

సోదకం చ ఫలాకీర్ణం రమ్యమాసన్నగహ్వరమ్।

వనఞ్చోపవనం వాఽథ ప్రసిద్ధం సిద్ధసేవితమ్ ।। 21 ।।

వితృష్ణో బన్ధువర్గాచ్చ సంవిసృజ్య పురాన్వితమ్।

స్వాధ్యాయశౌచసన్తోషసంపూర్ణే స్వగృహేఽథవా ।। 22 ।।

సధాయేదీప్సితం మన్త్రం భావశుద్ధిసమన్వితః।

యథా సుఖేనాసనేన ఆసనే వ్యాప్తిభావితే ।। 23 ।।

ప్రసన్నాస్యః కృతన్యాసో లక్షం లక్ష్యస్థితో జపేత్।

క్షేత్రీకృతో భవేన్మన్త్రో యత్ర తత్ర స్థితస్య చ ।। 24 ।।

నిర్వర్తనేన జిహ్వాగ్రాత్పరిత్యక్తోఽపి వై జపేత్।

సమారాధనసిధ్యర్థం మన్త్రస్యార్ఘ్యకృతో మునే ।। 25 ।।

దద్యాద్ధృదయమన్త్రేణ తతః ప్రభృతి నారద।

చరుభుగ్వా ఫలాహారో భిక్షాశీ వా పయోభుజః ।। 26 ।।

శాకమూలం తథా కన్దమశ్నీయాద్ధ్వర్తతే యథా।

శుద్ధాన్తసర్పిషశ్శాలీన్ ప్రత్యక్షలవణోజ్ఝితాన్ ।। 27 ।।

హృష్టస్సుష్టః ప్రసన్నాత్మా కాలోక్తజపమారభేత్।

ఇదమాచరమాణస్తు ప్రత్యహం మునిసత్తమ ।। 28 ।।

నిశాక్షయే తు శయనాత్స్మృత్వా నారాయణం విభుమ్।

ఉత్థాయ దక్షిణాంసేన వామపాదం న్యసేద్భువి ।। 29 ।।

పదే పదే స్మరంశ్చాస్త్రం దూరం యాయాద్ద్విజాలయాత్।

కృత్వా మలచ్యుతిం తత్ర వాససా కం వివేష్ట్య చ ।। 30 ।।

దిఙ్నభో న నిరీక్షేత తతో యాయాజ్జలాశయమ్।

శౌచం కృత్వా యథాపూర్వం విధినాఽఽచమనం తతః ।। 31 ।।

దన్తకాష్ఠం తు వై భుక్త్వా స్నాయాత్తదను నారద।

సామాన్యవిఘినాఽస్త్రేణ గాయత్రీం వైష్ణవీం జపేత్ ।। 32 ।।

సకృత్త్రిఃపఞ్చవారాన్వా సప్త వాఽథ స్వశక్తితః।

తతః స్వమాశ్రమం గత్వా మన్త్రం పుష్పైశ్చ పూజయేత్ ।। 33 ।।

కేవలం శాస్త్రపీఠస్థం స్వదేహస్థం తు వా మునే।

సంపూజ్య చ జపం కుర్యాద్యావద్వై ప్రహరద్వయమ్ ।। 34 ।।

తదూర్ధ్వే పూర్వవత్స్నాత్వా విశేషేణ విధానవత్।

న్యాసావసానం నిఖిలం సర్వం కుర్యాత్పురోదితమ్ ।। 35 ।।

పూజాగ్నిహోత్రపర్యన్తం తతస్తు జపమారభేత్।

యావద్దినావసానం తు భూయః స్నాయాద్ద్విజోత్తమ ।। 36 ।।

ఉపాస్య విధివత్సంధ్యాం దేవం సంపూజయేత్తతః।

విసర్జ్య భోజనం కుర్యాత్సతతం తారకోదయే ।। 37 ।।

భుక్త్వా శయీత శయనే మృదుస్నిగ్ధే చ భూతలే।

అర్ధరాత్రే సముత్థాయ పాదశేషేఽథ వా ద్విజ ।। 38 ।।

ఆచమ్య దేవం సంస్మృత్య శీఘ్రం సంపూజ్య పూర్వవత్।

జపం కుర్యాద్యథాశక్తి అర్చయేచ్చ విభోస్తతః ।। 39 ।।

యేన సంరక్షితో విప్ర భవేద్ద్వై నాపహీయతే।

సిద్ధైరదృశ్యభూతైస్తు మన్త్రిసిధ్యభికాంక్షిభిః ।। 40 ।।

సపర్య్య చైవం శయనే శ్రమం వై సన్త్యజేత్పునః।

అనేన విధినా యో వై మన్త్రారాధనతత్పరః ।। 41 ।।

ఉచ్యతే మునిశార్ద్ల విజ్ఞేయస్సతు సాధకః।

న తేన కుత్రచిత్కార్యే శాపానుగ్రహకర్మణి ।। 42 ।।

న తేన మన్త్రో వక్తవ్యో ముద్రా వా సమయాస్తు వా।

స్వానుష్ఠానేఽపి యత్కర్మ సర్వం సర్వస్య గోపయేత్ ।। 43 ।।

మన్త్రగుప్తిస్తు కర్తవ్యా సతతం మన్త్రసిద్ధయే।

తాద్వ్యాప్తిభావనోపేతా జ్ఞాతవ్యా మన్త్రవాదినా ।। 44 ।।

గురుం ప్రసాద్య దేవం చ శాస్త్రం చాలోక్య యత్నతః।

తన్త్రజ్ఞో మన్త్రవద్ధీరో ద్వాభ్యాం చైవ ద్విజోత్తమః ।। 45 ।।

[అథాచార్యలక్షణమ్] 17-5

మన్త్రసిద్ధిస్తు వై తస్య విజ్ఞాతా గురుణఆ యదా।

గురుణా వై సోఽభిషిక్తః(షేచ్యః ?)తతః శిష్యః ప్రసాదతః ।। 46 ।।

కృత్వా యాగం చతుర్థం తు తద్విత్తేన తు పూర్వవత్।

పూజయిత్వా సమాహూయ సాధకం లక్షణాన్వితమ్ ।। 47 ।।

పూజా కార్యా విధానేన లయయాగోదితేన వై।

స బాహ్యాభ్యన్తరోక్తేన నిశ్శేషేణ యథా పురా ।। 48 ।।

అగ్నౌ తు పూర్వవద్దీక్షాం నిర్వాణాఖ్యాం సమాపయేత్।

తతోఽభిషిచ్య విధినా స్వాధికారం నివేదయేత్ ।। 49 ।।

గృహీత్వా తేన కర్తవ్యం గురుత్వమితరేషు చ।

పూజాగ్నిహవనం చైవ జపధ్యానాన్వితం సదా ।। 50 ।।

భక్తానాం సంశయచ్ఛేదం కుర్యాచ్ఛాస్త్రం వినా తు వై।

అనుగ్రహం చ శాపం చ మన్త్రారంభణమర్పణమ్ ।। 51 ।।

న లోభేన న రాగేణ న స్వార్థేన న నామతః।

కుర్యాదనుగ్రహం జన్తోః కస్యచిద్వా శఠస్య చ ।। 52 ।।

భీతస్య చ వినీతస్య భక్తస్యార్త్యస్య కారయేత్।

ప్రాయశ్చిత్తైః సదా శాన్తిం కుర్యాన్నీతిచ్యుతస్య చ ।। 53 ।।

విభాగో లింగినాం చైవ వేదనీయః సదైవ హి।

వైఖానసాది సర్వేషాం వైష్ణవానాం చ నారద ।। 54 ।।

ప్రసన్నశ్చాభిషిఞ్చేత భక్తం భవ్యమనేకధా।

మోక్షార్థమాధిపత్యార్థం దుఃఖోపశమనాయ చ ।। 55 ।।

కుణ్డమణ్డలపద్మాదీన్సూత్రయేత్ప్రతిమాదికాన్।

శిష్యాణాముపకారార్థం దర్శయేత్శిల్పినస్తథా ।। 56 ।।

కుర్యాత్సమ్యక్ప్రతిష్ఠానం దేవదేవస్య వై విభోః।

సమదృష్ట్యా తథాఽన్యేషాం దేవానాం స్థాపనం ద్విజ ।। 57 ।।

అవైష్ణవేషు మర్త్యేషు భక్తేష్వన్యత్ర సర్వదా।

తచ్చాసనం గురూణాం చ అభయాత్త్రార్థితోఽపి తైః ।। 58 ।।

స్వకల్పోక్తవిధానేన కుర్యాత్సర్వేష్వనుగ్రహమ్।

అభ్యర్థితస్తదా విప్ర యజనం చ పవిత్రకమ్ ।। 59 ।।

స్వశిష్యపరశిష్యాణాం లోభనిర్ముక్త ఆచరేత్।

అశాస్త్రజ్ఞే(షు ?) చాన్యేషు గురుభావస్థితేన చ ।। 60 ।।

చుమ్బుకత్వం న కుర్యాద్వై తర్కేణాగమతోఽపి వా।

నాతీవ సంగ్రహం కుర్యాన్మాత్రావిత్తస్య నారద ।। 61 ।।

నిత్యమభ్యస్యతి త్యాగమనిత్యం భావయేద్ధ్రువమ్।

ఏవం లక్షణసంపన్నో యస్స ఆచార్య ఉచ్యతే ।। 62 ।।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం శిష్యభేదాఖ్యానం నామ సప్తదశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 18

అథాభిషేకాఖ్యానం నామాష్టాదశః పటలః।

శ్రీభగవాన్ ---

[అభిషేకేఽధికారః] 18-1,2

అథాభిషేచయేచ్ఛిష్యం సర్వలక్షణసంయుతమ్।

సుఖాన్తం స్పష్టమనసం సంయతం దేవపూజకమ్ ।। 1 ।।

గురుభక్తం జితాక్షం చ పూర్వోక్తసమయస్థితమ్।

ఏవంవిధస్య సతతం కర్తవ్యమభిషేచనమ్ ।। 2 ।।

[అభిషేక్తురాచార్యస్య బ్రాహ్మణజాతీయస్య సర్వేషామభిషేకవిధానేఽధికారః] 18-3

ఆచార్యస్సర్వవర్ణానామాశ్రమాణాం తథైవ చ।

తథా సామయికాదీనాం త్రయాణాం చ విశేషతః ।। 3 ।।

ప్రభుత్వేనాభిషేక్తవ్యమధికారార్థమేవ చ।

తేనాపి సర్వజన్తూనాం కార్యో నిత్యమనుగ్రహః ।। 4 ।।

పరితుష్టేన సతతం దాతవ్యమభిషేచనమ్।

బ్రాహ్మణః పఞ్చకాలజ్ఞః కుర్యాత్సర్వేష్వనుగ్రహమ్ ।। 5 ।।

[బ్రాహ్మణాద్యభావే క్షత్రియాదీనాం స్వస్వావరవర్ణానాం శిష్యాణామనుగ్రహాభిషేకకరణేఽధికారః] 18-4

తదభావాద్ద్విజశ్రేష్ఠ శాన్తాత్మా భగవన్మయః।

భావితాత్మా చ సర్వజ్ఞః శాస్త్రజ్ఞః సత్క్రియాపరః ।। 6 ।।

సిద్ధిత్రయసమాయుక్త ఆచార్యత్వేఽభిషేచితః।

క్షత్రవిట్శూద్రజాతీనాం క్షత్రియోనుగ్రహక్షమః ।। 7 ।।

క్షత్రియస్యాపి చ గురోర భావాదీదృశో యది।

వైశ్యఃస్యాత్తేన వై కార్యో ద్వయోర్నిత్యమనుగ్రహః ।। 8 ।।

సు(స?)జాతీయేన శూద్రేణ తాదృశేన మహాధియా।

అనుగ్రహాభిషేకౌ చ కార్యౌ శూద్రస్య సర్వదా ।। 9 ।।

[ఉత్తమవర్ణస్యావిదుష ఉపాయేన సంబోధప్రాపణమ్] 18-5

ఉపాయేన భయాల్లోభాత్సర్వైర్యూర్ఖో ద్విజోత్తమః।

సన్మార్గే వినియోక్తవ్యః శాస్త్రేణ క్రియయా తథా ।। 10 ।।

యావత్సంబోధమాప్నోతి స్వాత్మనా శుభలక్షణమ్।

[ప్రాప్తసంబోధస్య తస్య వినాఽనుగ్రహబుద్ధ్యా సకలక్రియాధానపూర్వకం కాలేన కృతకృత్యతాపాదనమ్] 18-6

పూర్వోక్తేన విధానేన ఇష్ట్వా యాగేన చాచ్యుతమ్ ।। 11 ।।

విధినాఽగ్నౌ చ సన్తర్ప్య స్నాపయిత్వా ద్విజోత్తమ।

వినాఽనుగ్రహబుధ్యా వై తస్య కార్యా క్రియాఽఖిలా ।। 12 ।।

మన్త్రేణార్చాపయేద్విష్ణుమర్థితో హ్యుపవేశితమ్।

కృతకృత్యో యదా స స్యాత్క్రమాత్కాలాన్తరేణ చ ।। 13 ।।

ఆచారేణ తథా నీత్యా శాస్త్రేణ కృపయా తథా।

[సజతీయస్యాపి గురోరలాభేన స్వస్య స్వేనైవానుగ్రహాభిషేకయోః కర్తవ్యతా] 18-7

తథా శాస్త్రోక్తవిధినా స్వయమిష్ట్వా జగద్గురుణ్ ।। 14 ।।

హుత్వా శాస్త్రోక్తవిధినా అర్చయిత్వాఽచ్యుతం ప్రభుమ్ ।

అనుగ్రహాభిషేకౌ చ స్వయమాత్మని కల్పయేత్ ।। 15 ।।

స్వజాతీయగురోర్విప్ర అభావాదిదమాచరేత్ ।

అనుకల్పం ద్విజాద్యైశ్చ ఆత్మసంస్కారసిద్ధయే ।। 16 ।।

[సతి గురౌ స్వేనైవ కర్తవ్యతాయాః ప్రతిషేధః] 18-8

గురౌ వర్ణోత్తమే విప్ర విద్యమానే శ్రుతేఽపి వా ।

స్వదేశతోఽపి వాఽన్యత్ర నేదం కార్యం శుభార్థినా ।। 17 ।।

స్వదేశతోఽపి యః కుర్యాద్యత్ర యత్ర విపర్యయమ్ ।

తస్యేహ పుత్రనాశః స్యాత్తస్మాచ్ఛాస్త్రోక్తమాచరేత్ ।। 18 ।।

[ఉత్తమవర్ణస్య దీక్షాదివిధానేఽవరవర్ణస్యానధికారః] 18-9

క్షత్రవిట్శూద్రజాతీయః ప్రాతిలోమ్యాన్న దీక్షయేత్ ।

త్రితత్వవిద్ద్విజాతీయో దీక్షయేదనులోమతః ।। 19 ।।

[సమయజ్ఞాభిషేకవిధానప్రకారః] 18-10

మూలమన్త్రోపజప్తేన తద్వ్యాప్తివిభవం వినా।

సమయజ్ఞస్య సంపాద్యం గురుణాచాభిషేచనమ్ ।। 20 ।।

[పుత్రకస్యాభిషేకవిధానప్రకారః] 18-11

మన్త్రోచ్చారణమాత్రేణ ధ్యానసంవిత్తివర్జితమ్।

ధ్యాత్వాఽథ తత్త్వనిశ్రేణీం నవధా బీజసంస్థితామ్ ।। 21 ।।

ఏకోనాధిష్ఠితాం స్రవాం మూలేన సకలాత్మనా।

తాం తు సంపూజ్య సంస్కృత్య సృష్టిధర్మక్రమేణ తు ।। 22 ।।

మనసా తు మునిశ్రేష్ఠ పుష్పైర్వా వివిధైః శుభైః।

తతోఽభిషేకో దాతవ్యస్తత్త్వాఖ్యః పుత్రకస్య చ ।। 23 ।।

[సాధకాభిషేకప్రకారః] 18-12

సాధకస్యాపి వక్ష్యామి అభిషేకవిధిం క్రమాత్।

ధ్యాత్వాఽథ తత్త్వనిశ్రేణీం సంహారం సృష్టియోగతః ।। 24 ।।

నవధా త్రివిధేనైవ భిన్నాం సూక్ష్మాదినా త్వథ।

మన్త్రశ్రేణీం చ నవధా క్రమాన్న్యస్య పురోదితామ్ ।। 25 ।।

తత్రైవ సృష్టిం యోగేన సకలం నిష్కలం ద్విధా।

పూజయిత్వా విధానేన కలశేషు పృథక్ పృథక్ ।। 26 ।।

ప్రాగ్వత్సంస్కృత్య సంస్కృత్య సాధకత్వేన పుత్రకమ్।

తత్త్వాభిషేచనం దద్యాచ్ఛుభం సిద్ధికరం మహత్ ।। 27 ।।

తత్వమన్త్రావధిర్యావత్సాధకస్యాభిషేచనమ్।

[ఆచార్యాభిషేచనమ్] 18-13

దత్త్వైవం మన్త్రసిద్ధస్య గురుత్వేన తతో ద్విజ ।। 28 ।।

తస్యైవ యాదృశం దద్యాదభిషేకం హితం శృణు।

ఈశ్వరాదచలాన్తాచ్చ సాధిభూతాధిదైవతామ్ ।। 29 ।।

తత్త్వమాలాం స్మరేత్సర్వాం సృష్టిన్యాయేన వై పురా।

తత్ర విన్యస్య వితతాం మన్త్రశ్రేణీం పురోదితామ్ ।। 30 ।।

త్రివిధేన ప్రకారేణ సప్తార్ణాద్యావదఙ్కుశమ్।

ప్రపూజ్య విధినా పశ్చాత్సంహారాఖ్యక్రమేణ తు ।। 31 ।।

పరిజప్యం ద్విజశ్రేష్ఠ యావద్వాణీ నివర్తతే।

స్వభావస్థో గురుః సాక్షాత్పరేణానేకభేదినా ।। 32 ।।

తతోఽభిషేకో దాతవ్యో మనసా విభవేన చ।

పరతత్త్వావధిం ధ్యాత్వా దేశికఙ్చాభిషేచయేత్ ।। 33 ।।

[సమయజ్ఞాదీనాం చతుర్ణామభిషేకే భావనీయః పర్వభేదః] 18-14

సేనాపతిక్రమేణైవ సమయజ్ఞస్య సర్వదా।

మహామన్త్రిత్వవిధినా పుత్రకస్యాభిషేచనమ్ ।। 34 ।।

యువరాజవిధానేన దాతవ్యః సాధకస్య చ।

రాజోపచారవిధినా అభిషేకో గురోః స్మృతః ।। 35 ।।

[ఆచార్యాభిషేకప్రయోగః] 18-15

దీక్షామణ్డలవేద్యాం తు సితేన రజసా గురుమ్।

స్వస్తికం మణ్డలం కృత్వా తన్మధ్యే మణ్డలం శుభమ్ ।। 36 ।।

ద్విహస్తం శాశ్వతం పద్మం యజ్ఞవృక్షోద్భవం తు వా।

సుకృతం చాఽథ సుశ్లక్ష్ణం సర్వత్రాష్టాఙ్గులోచ్ఛ్రితమ్ ।। 37 ।।

మృగచర్మ తు తత్పృష్ఠే సితం వస్త్రం తదూర్ధ్వతః।

వితానేనోర్ధ్వతాచ్ఛేన (?) సపుష్పేణ సితేన చ ।। 38 ।।

పూర్ణపాత్రాన్వితం తత్ర దిక్షు పూర్ణఘటాదికమ్।

దద్యాద్దీపాష్టకం తత్ర లాజాదీన్ పరితః క్షిపేత్ ।। 39 ।।

సంస్థాప్య పీఠనికటే భ్రమద్దక్షిణతః క్రమాత్।

చన్దనం సితమర్ఘ్యం చ దూర్వా జాతిఫలాని చ ।। 40 ।।

తాంబూలవ్యఞ్జనం దణ్డం విచిత్రే చాప్యుపానహౌ।

శఙ్ఖచక్రగదాపద్మశుభముద్రాచతుష్టయమ్ ।। 41 ।।

వాససీ ఉపవీతం చ కౌశేయం చ పవిత్రకమ్।

ఘటికాం కరణీం సూత్రమర్ఘ్యపాత్రం కమణ్డలుమ్ ।। 42 ।।

గైరికం ముఖవాసాంసి సితమృద్గోమయం తథా।

కృష్ణసారరురోశ్చర్మ దన్తధావనమేవ చ ।। 43 ।।

తతః సర్వాధికారార్థం సంహితాపుస్తకాది చ।

ఈశదిఙ్మణ్డలస్యాథ స్థలీం కృత్వా తథావిధామ్ ।। 44 ।।

శోభితాం చ వితానాద్యైస్తత్ర మన్త్రేశ్వరస్తతః।

ఆదౌ తు కలశే పూజ్యస్తతో మణ్డలమధ్యగః ।। 45 ।।

వహ్నిమధ్యే తతః పూజ్యః శిష్యదేహే పునః పునః।

ఆత్మస్థం చ పురా దేవం సంపూజ్య తదనన్తరమ్ ।। 46 ।।

ఆనీయ కలశన్దివ్యాన్ పూర్వలక్షణలక్షితాన్।

సర్వరత్నైశ్చ సంపూర్ణాన్కదలీఫలశోభితాన్ ।। 47 ।।

తీర్థోదకేన సంపూర్ణాన్ ప్రాగుక్తరచనాన్వితాన్।

ప్రదక్షిణేన విన్యస్య ప్రాగాదౌ మణ్డలాద్బహిః ।। 48 ।।

స్వతత్త్వసంఖ్యయాఽఽచార్యే

[ఆచార్యాభిషేకాత్ సాధకాద్యభిషేకే కలశసంఖ్యాయాం భేదః]

సాధకే పుత్రకేఽథ చ।

ఏకం వై సమయజ్ఞస్య ద్రవే కర్మ(వ్యమేకం)వినిక్షిపేత్ ।। 49 ।।

ఏవంవిధాంస్తు(స్త్రీన్)కలశాన్సత్యాద్ర్యైశ్చ ప్రతిష్ఠితాన్।

పురా కృత్వా విధానేన ప్రాగుక్తేన క్రమేణ తు ।। 50 ।।

మన్త్రైః సంజప్య సంపూజ్య సంచిత్య చ యథాక్రమమ్।

ప్రాగాదిష్వథ సర్వేషు గన్ధపుష్పాదిభిః క్రమాత్ ।। 51 ।।

పూర్వోదితేన విధినా ఇష్ట్వా మన్త్రేశ్వరం విభుమ్।

ప్రజాపయేత్తతః శిష్యం స్వాత్మీయేన క్రమేణ తు ।। 52 ।।

చరుణా చ తతఃపూజ్యమాధారాదిక్రమేణ తు।

వేదిమధ్యగతం చైవ అభిషేకాసనం శుభమ్ ।। 53 ।।

మన్త్రపీఠత్వమాపన్నం లాజప్రకరశోభితమ్।

తస్యోపరి స్థితం కృత్వా శిష్యం మన్త్రశరీరిణమ్ ।। 54 ।।

గత్వాఽథ మణ్డలాగ్రం తు విజ్ఞాప్యః పరమేశ్వరః।

త్వచ్ఛాసనప్రపన్నానామధికారం కరోమ్యహమ్ ।। 55 ।।

శిష్యమాత్మసమం భక్తమహం యాస్యామి తే లయమ్।

లబ్ధానుజ్ఞస్తతో విప్ర పూర్వదిక్సంస్థితశ్చ యః ।। 56 ।।

కలశం పూజయిత్వా తం స్వమన్త్రేణ స్వముద్రయా।

సహస్రపరిజప్తేన సమ్యగష్టాధికేన చ ।। 57 ।।

శతజప్తేన దశభిః సకృత్పుర్వాదితః క్రమాత్।

ధ్యాత్వా చామృతసంపూర్ణం మన్త్రం రత్నోజ్జ్వలం ప్రభుమ్ ।। 58 ।।

తస్య మూర్ధ్ని శుభం దత్వా కలశం మన్త్రపూజితమ్ ।

తతః క్రమేణ కలశైః సకలైరభిషేచయేత్ ।। 59 ।।

పఠద్భిర్మాఙ్గలీయాని ఋక్సామాని యజూంషి చ ।

మఙ్గలైర్గీయమానైస్తు తన్త్రీవాద్యసమన్వితైః ।। 60 ।।

శఙ్ఖశబ్దైః సపటహైర్జయశబ్దసమన్వితైః ।

అనేన విధినా కుర్యాదాచార్యస్యాభిషేచనమ్ ।। 61 ।।

మన్త్రోపకరణం సర్వం తస్య సంప్రతిపాద్య చ ।

హస్తద్వయం చ వక్తవ్యం ప్రణమ్యా(త్యా?)సంస్థితస్య చ ।। 62 ।।

సహస్రకిరణాభం తు సూర్యబీజేన చాచ్యుతమ్ ।

స్మరేద్దక్షిణహస్తస్థం పద్మే చానన్తపల్లవే ।। 63 ।।

కలాద్వాదశసంయుక్తే అకారాద్యైరదారుణైః (?) ।

ద్రవ్యశుద్ధివిదాహార్థం ద్రవ్యోత్పత్తౌ తతః స్మరేత్ ।। 64 ।।

సితం సహస్రపత్రాఢ్యం కలాషోడశకేసరమ్ ।

సోమబీజేన తన్మధ్యే స్మరేన్నారాయణం ప్రభుమ్ ।। 65 ।।

స్రవన్తమమృతం దివ్యం ద్రవ్యోత్పాదనకర్మణి।

భౌతం తాన్మాత్రికం మాన్త్రం విగ్రహం చాస్య దర్శయేత్ ।। 66 ।।

విజ్ఞానపదవీం సర్వాం స్వానుభూతామనేకశః।

స్థావలక్షక్రమేణైవ వక్త్వయా వివిధాశ్చ వై ।। 67 ।।

వ్యాఖ్యాతాః పుస్తకే యాశ్చ విజ్ఞానగతయః శుభాః।

తచ్చిత్తం హి క్రమాత్తాసామనుసన్ధాయ వై గురుః ।। 68 ।।

ఆచార్యసమయాన్ పశ్చాదూర్ధ్వస్థాఞ్ఛ్రావయేచ్ఛుభాన్।

[ఆచార్యపదాసాధారణా విశేషసమయాః] 18-16

సంసారభయభీతానాం భక్తానాం పరమేశ్వరే ।। 69 ।।

శాస్త్రక్రమేణ విధివదిదం శాస్త్రం ప్రకాశయేత్।

గచ్ఛంస్తిష్ఠన్స్వపన్ జాగ్రద్భగవన్తం స్మరేత్సదా ।। 70 ।।

పుణ్డరీకస్య మధ్యస్థం ద్రవ్యైర్ధానసముద్భవైః।

మాన్త్రభావాద్యజేద్విష్ణుం దేశే తస్కరసంకటే ।। 71 ।।

నాభిమానాచ్చ వై బాహ్య క్రియా త్యాజ్యా కదాచన।

చాతుర్మాస్యం చ నియమమవతిష్ఠేదవశ్యతః ।। 72 ।।

ఉపభుక్తం పరేణైవ విశేషాద్దీక్షితేన తు।

ఛత్రోపానహవస్త్రాద్యం నోపయుఞ్జీత జాతు వై ।। 73 ।।

అసంపత్తావథాపత్సు న దోషం క్షాలితే సతి।

స్వగురోర్దీక్షితానాం చ ఆచార్యాణాం సదైవ హి ।। 74 ।।

ఉపభుక్తం న దోషః స్యాత్స్వదత్తాదాహృతాత్తు వా।

భగవద్భక్తినిష్ణాతాస్తచ్చిత్తాస్తత్పరాయణాః ।। 75 ।।

కర్మణా మనసా వాచా సంమాన్యాశ్చ సదైవ హి।

భర్తవ్యాశ్చైవ పూజ్యాశ్చ వాగ్దానైర్మధురైః సదా ।। 76 ।।

జాతిధర్మమనుజ్ఝిత్వా తథాచ స్వగురోః క్రమమ్।

స్వశాస్త్రవిహితం చాపి జ్ఞానం శిక్షేదశిక్షితమ్ ।। 77 ।।

ఏకతః సమయాః సర్వే నియమాశ్చైవ సర్వశః।

ఏకతో భగవాన్విష్ణుర్గురుస్తద్భావినో నరాః ।। 78 ।।

జ్ఞాత్వా జీర్ణమసారం చ ఇదం పుత్ర కలేవరమ్।

స్వాధికారం సమారోప్య యోగ్యస్యాటనమాచరేత్ ।। 79 ।।

దణ్డీ కషాయవాసాశ్చ నమో నారాయణాయ వై।

బ్రువన్ప్రణవపూర్వం చ త్యక్త్వా సర్వపరిచ్ఛదమ్ ।। 80 ।।

క్షేత్రాయతనతీర్థానామన్తే బ్రహ్మణి యోజయేత్।

ఆత్మతత్త్వం శరీరం చ అగ్నౌ వా ఖేచరాదిషు ।। 81 ।।

తత్త్వసన్యాసయోగేన యేన స్యాచ్ఛాన్తిరాచ్యుతి।

ఇత్యుక్త్వా దక్షిణే హస్తే స్వయం సఞ్చిన్త్య వై గురుః ।। 82 ।।

మన్త్రాత్మానం పరం విష్ణుం పరం సకలనిష్కలమ్।

సంపూజ్య గన్ధపుష్పాద్యైర్దద్యాత్తస్య చ మస్తకే ।। 83 ।।

[శిష్యేణ గురోః పాదోదకప్రాశనకర్తవ్యతా] 18-17

న్యస్యాసనం తతః శిష్యః పాదయోర్నిక్షిపేచ్ఛిరః।

ప్రక్షాల్య సలిలేనాథ గురోశ్చరణపఙ్కజమ్ ।। 84 ।।

తేనాత్మానం తు సంసిచ్య పిబేదఞ్జలినా తతః।

పూర్వవత్పూజయేద్భక్త్యా ఆత్మనాఽథ ధనేన చ ।। 85 ।।

అనేన విధినా కుర్యాదాచార్యస్యాభిషేచనమ్।

[సాధకాభిషేకాతిదేశః]

ఏవమేవ విధానేన సాధకం చాభిషేచయేత్ ।। 86 ।।

సమాలమ్భనపూర్వం యద్ధ

పటలః - 19

అథ మన్త్రసిద్ధిచిహ్నాఖ్యానం నామైకోనవింశః పటలః। 19-1

అభిషిక్తో హ్యనుజ్ఞాతః కృతజాపః ప్రసన్నధీః।

మన్త్రస్యారాధనం కుర్యాద్విధినాఽనేన నారద ।। 1 ।।

ఏకాన్తే స్వగృహే వాఽథ పూర్వోక్తధ్యాననిర్మితమ్।

బిమ్బం సులక్షణం కృత్వా పటస్థం ధాతుజం తు వా ।। 2 ।।

సర్వావయవసంపూర్ణం తాలం తాలాధికం తు వా।

విధినా తం ప్రతిష్ఠాప్య తత్ర మన్త్రం యజేత్సదా ।। 3 ।।

సర్వకామవిభూత్యర్థం మోక్షార్థం మునిసత్తమ।

ద్వాదశాబ్దాని విధివన్నియమస్థోఽర్చయేత్సదా ।। 4 ।।

హృద్యైః పుష్పైస్తథా గన్ధైః సౌభాగ్యారోగ్యవర్ధనైః।

జపహోమైశ్చ వివిధైర్భూత్వా మన్త్రాకృతిః స్వయమ్ ।। 5 ।।

శుక్లామ్బరధరః స్రగ్వీ సితగన్ధానులేపనః।

పీతయజ్ఞోపవీతీ చ కటకాఙ్గదభూషితః ।। 6 ।।

తామ్బూలశుద్ధవదనో ముఖవాసైః సువాసితః।

విచిత్రతిలకోపేతః సునిర్మలశిరోరుహః ।। 7 ।।

మాల్యైర్మనోహరైర్గన్ధైరశేషైరధివాసితః।

కుఙ్కుమాలిప్తచరణస్తథాకృతకరద్వయః ।। 8 ।।

మూర్తిముద్రాచతుష్కేణ ఉపతిష్ఠేద్విభూషితః।

పవిత్రభృద్ధవిష్యాశీ, సమారాధ్యశ్వ మన్త్రరాట్ ।। 9 ।।

అభావాత్సాధనస్యాపి కేశశ్మశ్రువిలుణ్ఠితః।

యథాసమ్భవవస్త్రీ చ మలయూకాదివర్జితః ।। 10 ।।

సువినీతసుహృద్యుక్తో మన్త్రమారాధ్య భక్తితః।

పూజయా జపహోమేన మన్త్రరాడథ సిధ్యతి ।। 11 ।।

తేన సిద్ధేన వై కుర్యాత్కర్మాణి వివిధాన్యపి।

యాన్యాత్మనోఽభీప్సితాని లోకానామీప్సితాని చ ।। 12 ।।

నారద :---

క్రైర్లిఙ్గైర్లక్ష్యతే నాథ సుసిద్ధశ్చైవ మన్త్రరాట్।

భగవాన్ ---

[మన్త్రసిద్ధౌ ప్రవృత్తస్య సాధకస్య వత్సరత్రయం విఘ్నప్రాప్తిః] 19-2

సాధకస్యాక్షతార్థస్య నిత్యాభ్యాసరతస్య చ ।। 13 ।।

సమారాధనకామస్య (సక్తస్య) ప్రథమం వత్సరత్రయమ్।

జాయన్తే బహుశో విఘ్నా నియమస్థస్య నారద ।। 14 ।।

నోద్వేగం సాధకో యాతి కర్మణా మనసా యది।

[విఘ్నైరనుపహతచిత్తస్య తస్య చతుర్థాదివత్సరేషు బహుశిష్యోపసేవ్యతాదిలక్షణశుభప్రాప్తిః] 19-3

తృతీయాద్వత్సరాదర్ధ్వం శుభం తస్య ప్రజాయతే ।। 15 ।।

సేవ్యతే బహుభిః శిష్యైరహర్నిశమతన్ద్రితైః।

సాధకాశ్చోపసేవన్తే కిఙ్కరత్వేన భక్తితః ।। 16 ।।

నివేదయన్తి సర్వస్వం సాధకస్య మహాత్మనః।

[సప్తమాదారభ్య రాజాద్యుపసేవ్యతా] 19-4

సప్తమాద్వత్సరాదూర్ధ్వం రాజానశ్వ మహీభృతః ।। 17 ।।

ప్రార్థయన్త్యుపరోధేన గర్వితాశ్చాభిమానతః।

ప్రసాదః క్రియతాం నాథ మమోద్ధారణకారణమ్ ।। 18 ।।

ప్రజ్వలన్తం ప్రపశ్యన్తి తేజసా విభవేన చ।

అత స్తే మునిశార్దూల నిష్ఠురం వక్తుమక్షమమ్ ।। 19 ।।

[దశమాదారభ్య నానాశ్చర్యదర్శనమ్] 19-5

నవమాద్వత్సరాదూర్ధ్వం స్వయం పశ్యతి మన్త్రవిత్।

నానాశ్చర్యాణి హృదయే హసానన్దమయాని తు ।। 20 ।।

సదాఽఽహ్లాదప్రదాన్యాశు ప్రత్యక్షేణ బహిస్తథా।

జడ ఆస్తే క్షణం విప్ర క్షణమాస్తే ప్రహర్షితః ।। 21 ।।

క్షణం దున్దుభినిర్ఘోషం శృణుయాదన్తరిక్షతః।

క్షణం చ మధురం వాద్యం నానారీతిసమన్వితమ్ ।। 22 ।।

క్షణమాజిఘ్రతే గన్ధాన్ కర్పూరమృగనాభిజాన్।

క్షణముత్పతమానం చ పశ్యత్యాత్మానమాత్మనా ।। 23 ।।

చన్ద్రార్కకిరణాకీర్ణం క్షణమాలోకయేన్నభః।

గవాశ్వగజనాదాంశ్చ శ్రృణుయాచ్చ క్షణం ద్విజ ।। 24 ।।

నిర్ఝరస్యామ్బుసంక్షోభం క్షణమాకర్ణయేన్మహ్హా।

విద్యుజ్జ్వాలాకులం పశ్యేత్ క్షణం క్షితితలం ద్విజ ।। 25 ।।

తోయపూర్ణం క్షణం పశ్యేత్సమగ్రం క్షితిమణ్డలమ్।

ఋగ్యజుస్సామఘోషాంశ్చ ఆకర్ణయతిచ క్షణమ్ ।। 26 ।।

తారకాకారిణశ్చిత్రాన్యోగినో నభసి స్థితాన్।

పశ్యత్యుగ్రాన్భయార్తాంశ్చ క్షణం మన్త్రవతీ మునే ।। 27 ।।

క్షణం కిలకిలారావం సహ వహ్నిరవం క్షణమ్।

క్షణం మేఘోదయం పశ్యేత్క్షణం రాత్రిం దినే సతి ।। 28 ।।

రాత్ర్యాం చ దివసాలోకం ససూర్యం క్షణమీక్షతే।

బలేన పరిపూర్ణస్తు తేజసా సూర్యవర్చసా ।। 29 ।।

సూర్యేన్దుసదృశః కాన్త్యా గమనే పక్షిరాడివ।

స్వరేణ యుక్త ఉచ్చైన గమ్భీరేణ మహాత్మనా ।। 30 ।।

స్వల్పాశనేన కృశతా బహునా చ న విద్యతే।

విణ్మూత్రయోరథాల్పత్వం భవేన్మిద్రాజయో మహాన్ ।। 31 ।।

జపధ్యానరతో మౌనీ న ఖేదమభిగచ్ఛతి।

వినా భోజనపానాభ్యాం పక్షమాసాధికం తు వై ।। 32 ।।

ఇత్యేవమాదిభిశ్చిహ్నైః స్వహృద్విస్మయకారకైః।

ప్రవర్తమానైర్బోద్ధవ్యః ప్రసన్నో మమ మన్త్రరాట్ ।। 33 ।।

[మన్త్రసిద్ధేరప్రకాశ్యతా] 19-6

మన్త్రప్రసాదనితం లిఙ్గం న తు గురోర్వినా।

ప్రకాశనీయం విప్రేన్ద్ర కదాచిత్సిద్ధిమిచ్ఛతా ।। 34 ।।

ప్రకాశయతి యో మోహాదౌత్సుక్యాన్మన్త్రజం సుఖమ్।

కరసంస్థాశ్చ వై తస్య సిద్ధయో యాన్తి దూరతః ।। 35 ।।

ఆవిర్భవన్తి దుఃఖాని శోకాశ్చ వివిధా అపి।

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన సిద్ధిలిఙ్గాని నారద ।। 36 ।।

గోపనీయాని యత్నేన య ఇచ్ఛేద్భూతిమాత్మనః।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం మన్త్రసిద్ధిచిహ్నాఖ్యం నామైకోనవింశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 20

అథ ప్రతిష్ఠావిధానం నామ వింశః పటలః। 20-1

నారదః

సాధకానాం హితార్థాయ బిమ్బం యదుదితం త్వయా।

తదహం జ్ఞాతుమిచ్ఛామి కథం తత్క్రియతే విభో ।। 1 ।।

వక తస్యాపి విధానేన స్థాపనం కథయస్వ మే।

యస్య సంపూజనాన్నాథ లిఙ్గాన్యేతాని చాప్నుయాత్ ।। 2 ।।

శ్రీభగవాన్ ---

[అథ పటే బిమ్బవిధానమ్] 20-2

పటే బిమ్బవిధానం తు సాంప్రతం శృణు నారద।

సర్వసిద్ధికరం రమ్యం నిర్దోషం నాతివిస్తరమ్ ।। 3 ।।

[పటమానాది] 20-3

ద్విహస్తం చతురస్త్రం తు హస్తమాత్రం తు వా పటమ్।

కార్పాసమథ వా క్షౌమం నవం శుక్లమనాహతమ్ ।। 3 ।।

[పటస్య చిత్రకరస్య చ సంస్కారః] 20-4

ప్రక్షాల్య బహుశోఽస్త్రేణ చిత్రజ్ఞం స్నాప్య వై ద్విజ।

దాహోత్పాదనయుక్త్యాఽథ సపటం సంస్మరేచ్చ తం ।। 4 ।।

[ఆసనపదమ్]

సంసూత్ర్య కమలం తత్ర అష్టపత్రం సకర్ణికమ్।

[గృహార్చామానమ్] 20-5

కర్ణికామధ్యసంస్థం తు ప్రోచ్చాయం ద్వాదశాఙ్గులమ్ ।। 5 ।।

త్రివింశత్యఙ్గులాన్తం చ బిమ్బం లిఖ్యం సులక్షణమ్।

[లక్ష్మ్యాదిపరివారోపేతస్య గ్రాహ్యతా]

లక్ష్మ్యాదిపరివారాఢ్యం లోకేశాస్త్రసమావృతమ్ ।। 6 ।।

సంగృహ్యాద్యజనార్థం తు

[గృహాదన్యత్ర మానాధిక్యమ్] 20-6

తత్రప్రమాణం ద్విజోర్ధ్వతః।

మానం కుర్యాద్గృహాద్బాహ్యే స్థానే ప్రాసాదపూర్వకే ।। 7 ।।

[గృహార్చాసు లేఖ్యచిత్రబిమ్బస్య హస్తాధికమానత్వేఽప్యదోషతా] 20-7

హస్తాధికేఽపి చ కృతే చిత్రబిమ్బే గృహస్థితే।

న దోషః సాధకానాం తు దారుమృచ్ఛైలజైర్వినా ।। 8 ।।

[అథ బిమ్బస్యావయవమానవిధానమ్] 20-8

బిమ్బమానం తు నవధా ప్రోచ్ఛ్రయాత్సంవిభజ్య చ।

భాగం భాగం తు తం భూయో భజేద్ద్వాదశధా మునే ।। 9 ।।

తదఙ్గులం తు బిమ్బస్య తేనాఙ్గావయవాస్తతః।

దర్శనీయాశ్చ గురుణా శిల్పికస్య సమాసతః ।। 10 ।।

చిబుకాచ్చ లలాటాన్తం స్యాద్వక్త్రం ద్వాదశాఙ్గులమ్।

లలాటాదూర్ధ్వతో విప్ర త్ర్యఙ్గులేనోన్నతం శిరః ।। 11 ।।

ద్వాదశాఙ్గులవిస్తీర్ణం త్రిగుణం పరిణాహతః।

విస్తారద్వ్యఙ్గులౌ కర్ణౌ తన్మానద్విగుణోచ్ఛ్రితమ్ ।। 12 ।।

కనిష్ఠాగ్రసమం విద్ధి రన్ధ్రం శ్రోత్రస్య చాన్తరాత్।

కర్ణభాగావధోర్ధ్వస్థమానేనార్ధాఙ్గులౌ స్మృతౌ ।। 13 ।।

కర్ణఛిద్రాత్తు వై బాహ్యే కర్ణమధ్యేఽఙ్గులోఽవటమ్।

త్ర్యఙ్గులం కర్ణపాశాభ్యాం వ్యాసో వా స్యాదథేచ్ఛయా ।। 14 ।।

భ్రూలతా శశిలేఖాయ(ఖేవ ?)ఆయామాచ్చతురఙ్గులా।

అర్ధాఙ్గులేన విస్తీర్ణా మధ్యే స్థూలాఽగ్రతః కృశా ।। 15 ।।

భ్రూసన్ధిరఙ్గులసమో నాసా తు చతురఙ్గులా।

ద్వ్యఙ్గులాచ్చాగ్రతః కార్యా తిలపుష్పాకృతిర్యథా ।। 16 ।।

నేత్రాభ్యామన్తరం విద్ధి ద్వ్యఙ్గులం నేత్రభూస్తథా।

దైర్ఘ్యేణ ద్వ్యఙ్గులం నేత్రం తదాయామేన చాఙ్గులమ్ ।। 17 ।।

త్ర్యంశేన తారకం మధ్యే (1)జ్యోతిస్తత్త్ర్యంశసమ్మితమ్।

ఘ్రాణాధశ్చాఙ్గులేనైవ పాదహీనేన కల్పయేత్ ।। 18 ।।

(1. జ్యోతిస్తు A.)

గోజికాం(?)మునిశార్దూల ఏకాంశేన తతోఽధరః।

ఉత్తరాఖ్యో హ్యధస్థం తు ప్రమాణేనాఙ్గులః స్మృతః ।। 19 ।।

ద్వ్యఙ్గులం చిబుకం విప్ర ఉచ్చ్రాయేణ ప్రకీర్తితమ్।

విస్తారద్వ్యఙ్గులం విద్ధి సృక్కిణీ చతురఙ్గులే ।। 20 ।।

ఈషద్విహస్తమానే చ కర్ణపాల్యోః పరస్పరమ్।

కపోలమూర్ధ్వే శశివత్తన్మధ్యే చతురఙ్గులౌ ।। 21 ।।

ముఖగణ్డౌ సమౌ కుర్యాత్సుసంపూర్ణౌ మనోహరౌ।

కర్ణోచ్చ్రాయస్త్ర్యఙ్గులస్యాద్విస్తారాత్తచ్చ నారద ।। 22 ।।

అష్టాఙ్గులఞ్చ పరిధేస్త్రిగుణం పరికీర్తితమ్।

కణ్ఠాదధః స్థితం వక్షో యావత్స్తనావధిం ద్విజ ।। 23 ।।

ఉన్నతత్వేన విహితం సదైవ ద్వాదశాఙ్గులమ్।

ద్విగుణం చైవ విస్తారాద్వ్యఙ్గులం స్తనమణ్డలమ్ ।। 24 ।।

ఏతయోశ్చూచుకే కుర్యాదష్టమాంశం స్వకాఙ్గులాత్।

పరస్పరం చ స్తనయోరన్తరం ద్వాదశాఙ్గులమ్ ।। 25 ।।

అష్టాఙ్గులౌ స్మృతౌ చాంసౌ విస్తరేణ మహామతే।

ప్రోన్నతత్వేన వై కుర్యాత్స్కన్ధమూర్ధ్వం షడఙ్గులమ్ ।। 26 ।।

ఉచ్ఛ్రాయేణ తు నాభ్యన్తం స్పన్దాద్వై ద్వాదశాఙ్గులమ్।

పరిధిం నాభిదేశస్య చత్వారోంఽశాస్తు పఞ్చ వై ।। 27 ।।

అఙ్గులం నాభిరన్ధ్రం తు క్రమాన్నిమ్నం ద్విరఙ్గులమ్।

కుర్యాత్ప్రదక్షిణావర్తం నాభిమేఢ్రాన్తరం మునే ।। 28 ।।

ఉచ్ఛ్రాయేణ తు సంపాద్యం సుసమం ద్వాదశాఙ్గులమ్।

నాభ్యావధేస్తదుదరం సంపాద్యం చతురఙ్గులమ్ ।। 29 ।।

శేషం తత్కటిభూభాగం విస్తారేణోదరం మునే।

ద్విసప్తాఙ్గులమానం స్యాత్పరిధేస్త్రిగుణం హితత్ ।। 30 ।।

త్రిషట్కాఙ్గులవిస్తీర్ణం కటిమానం విధీయతే।

చతుః పఞ్చాశదఙ్గుల్యః పరిధిస్తు కటేః స్మృతః ।। 31 ।।

షట్త్రింశాఙ్గులమానేన పరిధిస్తు కటే స్మృతః(?)।

కుర్యాత్త్రపజననం విప్ర ఉచ్ఛ్రాయేణ షడఙ్గులమ్ ।। 32 ।।

ద్వ్యఙ్గులేన తు విస్తీర్ణం వృషణౌ చతురఙ్గులౌ।

త్రిచతుర్మష్క(?)సంపూర్ణౌ ఉరుదణ్డౌ తతో ద్విజ ।। 33 ।।

ఉచ్ఛ్రాయేణ ప్రకర్తవ్యౌ చతుర్వింశాఙ్గులౌ సమౌ।

ప్రథుమూలౌ క్రమాత్క్షామౌ సంలగ్నౌ గజపాణివత్ ।। 34 ।।

విస్తారేణాథ వా కుర్యాదూరుమూలం నవాఙ్గులమ్।

షట్త్రింశాఙ్గులమానం స్యాదూరుమద్యే తు వష్టనమ్ ।। 35 ।।

ఉరుభ్యామవసానే తు వేష్టితఞ్చైకవింశతిః।

త్ర్యఙ్గులం మునిశార్దూల పరితో జానుమణ్డలమ్ ।। 36 ।।

విస్తారేణోన్నతశ్చాపి జానుభ్యామథ మే శృణు।

ద్విద్వాదశేనాఙ్గులానాం జఙ్ఘోచ్ఛ్రాయ ఇహోచ్యతే ।। 37 ।।

షడఙ్గులేన విస్తీర్ణం జఙ్ఘామూలం ప్రకీర్తితమ్।

జఙ్ఘామధ్యే తయోర్నాహో ।। 38 ।।

జఙ్ఘావసానే విస్తారే జ్ఞేయః పఞ్చాఙ్గులో మునే।

తమేవ త్రిగుణీకృత్య తస్యైవ పరిధిర్భవేత్ ।। 39 ।।

గుల్ఫాదధస్త్ర్యంగులం స్యాత్పదోచ్ఛ్రాయస్తు నారద।

తత్పర్ష్ణిపృష్ఠతో యావదఙ్గులాగ్రం ద్విజోత్తమ ।। 40 ।।

భవేత్పాదస్తు దైర్ఘ్యేణ అఙ్గులానాం ద్విసప్తకమ్।

షడఙ్గులేన వితతః కూర్మపృష్ఠోన్నతః క్రమాత్ ।। 41 ।।

చతురఙ్గులదైర్ఘ్యేణ అఙ్గుష్ఠం ద్వ్యఙ్గులం తతః।

త్రిగుణం వేష్టనం తస్య దైర్ఘ్యాత్తత్పాదతోఽధికా ।। 42 ।।

పాదప్రదేశినీ కార్యా తత్సమీపస్థితాఙ్గులిః।

అఙ్గుష్ఠస్య సమా కార్యా తత్పాదోనా త్వనామికా ।। 43 ।।

అనామికాయాః పాదేన హీనా పాదకనీయసీ।

త్ర్యంశేన విద్ధి సర్వాసాం పర్వమానం తు నారద ।। 44 ।।

పర్వార్ధేన నఖాః కార్యా అర్ధేన్దుసదృశాః శుభాః।

షట్త్రింశదఙ్గులం మానం పృష్ఠమంసావధి స్మృతమ్ ।। 45 ।।

గోముఖం వా క్రమాన్నిమ్నం యావద్వింశాఙ్గులం భవేత్।

మధ్యప్రదేశాద్వితతః పృష్ఠవంశోన్నతః క్రమాత్ ।। 46 ।।

సుశ్లక్ష్ణశ్చావిభక్తశ్చ విభక్తశ్చ్చ యథా మునే।

సంమీలనం మీనయుక్తం వక్షః పఞ్చాఙ్గులా స్మృతా ।। 47 ।।

సువర్తులౌ స్ఫిజౌ కార్యౌ విస్తారాత్షోడశాఙ్గులౌ।

సువిభక్తే చ పీనే చ కరికుమ్భోపమే శుభే ।। 48 ।।

అధస్తాత్ స్కన్ధశీర్షస్య బాహుః స్యాద్ద్వాదశాఙ్గులః।

అష్టాదశాఙ్గులం విద్ధి ఉపబాహుం ద్విజోత్తమ ।। 49 ।।

మణిబన్ధప్రదేశస్తు తత్ర త్ర్యఙ్గుల ఉచ్యతే।

మధ్యమాఙ్గులిపర్యన్తం మణిబన్ధావసానతః ।। 50 ।।

ద్వాదశాఙ్గులమానం తు స్కన్ధం స్యాత్పరివర్తు_లమ్।

చతురఙ్గులవిస్తీర్ణం పరిధేస్త్రిగుణం స్మృతమ్ ।। 51 ।।

మూలతశ్చోపబాహుర్వై పఞ్చాఙ్గులముదాహృతమ్।

త్రిగుణం చ తథా నాహం తం క్రమాద్ధ్రాసయేన్మునే ।। 52 ।।

గోపుచ్ఛసదృశాకృత్యా తథా స్యాత్ర్యఙ్గులం మునే।

మణిబన్ధప్రదేశస్తు విస్తారేణ చ వేష్టనాత్ ।। 53 ।।

నవాఙ్గులప్రమాణేన పాణేర్మానమతః శృణు।

మణేరఙ్గులిమూలాన్తం విద్ధి సప్తాఙ్గులం సదా ।। 54 ।।

పఞ్చాఙ్గులప్రమాణేన తిర్యగ్విస్తరముచ్యతే।

నిమ్నం కరతలం కుర్యాచ్ఛుభరేఖావిభూషితమ్ ।। 55 ।।

తత్ర మద్యాఙ్గులిం చిద్ధి విప్ర పఞ్చాఙ్గులం తు వా।

తస్యా ద్వే పార్శ్వతోఽఙ్గుల్యావూనే త్వర్ధాఙ్గులేన వై ।। 56 ।।

తత్పఞ్చమాంశహీనాం చ నిత్యం కుర్యాత్కనీయసీమ్।

సార్ధత్ర్యఙ్గులమఙ్గుష్ఠం ద్విపర్వ పరికీర్తితమ్ ।। 57 ।।

త్రిపర్వాఙ్గులయః శేషాః పర్వార్ధేన నఖాః స్మృతాః।

గోపుచ్ఛసదృశః కార్యా అఙ్గుల్యోఽఙ్గులమానతః ।। 58 ।।

పాదహీనా కనిష్ఠా స్యాత్సపాదశ్చాఙ్గులోఙ్గులాః(?)।

స్వకప్రమాణవిస్తారాత్రిగుణం విద్ధి వేష్టనమ్ ।। 59 ।।

కూర్మపృష్ఠనఖాః సర్వే అగ్రతశ్చార్ధచన్ద్రవత్।

లిఙ్గాకృతిం (?) మూలదేశాన్మానమేషామనిశ్చితమ్ ।। 60 ।।

సలోమదన్తకేశానాం మానం శోభావికల్పితమ్।

కేశైరలకజాలం తు లలాటోపరి శోభితమూ ।। 61 ।।

లలాటోర్ధ్వాఙ్గులచ్ఛాది కుర్యాత్రివలిసంయుతమ్।

మనోహరా హ్యవయవాః సర్వే కార్యాః సులక్షణాః ।। 62 ।।

సమానవిషమా విప్ర సక్తాసక్తా విశేషతః।

మానేనానేన వై కుర్యాత్ బిమ్బం విప్ర సులక్షణమ్ ।। 63 ।।

శతమష్టోత్తరం పూర్ణమఙ్గులానాం స్వకాఙ్గులైః।

ఉచ్ఛ్రాయేణ ద్విజశ్రేష్ఠ మూర్ధ్నః పాదతలావధి ।। 64 ।।

హారనూపురకేయూరమేఖలామౌలిశోభితమ్।

పీనాఙ్గమధ్యదేశాచ్చ సమానవలిశోభితమ్ ।। 65 ।।

శేషం ధ్యానోదితం సర్వముక్తానుక్తం ప్రకల్పయేత్।

[అథ బిమ్బద్రవ్యవిధానమ్] 20-9

కుర్యాదనేన మానేన సౌవర్ణం వాథ రాజతమ్ ।। 66 ।।

బిమ్బమారాధనార్థం తు ఆరకూటమయం తు వా।

శిలామృద్దారుజం వాఽథ యథా సంభవతో మునే ।। 67 ।।

[సిద్ధ్యమికాంక్షిణాం గృహే శైలజాదిప్రతిషేధః] 20-10

సమ్భవే సతి యః కుర్యాచ్ఛైలమృద్దారుజం గృహే।

చిరేణ సిద్ధయస్తస్య ప్రవర్తన్తే మహామతే ।। 68 ।।

నిర్విఘ్నేన భవేన్మోక్షో హ్యతస్సిధ్యభికాంక్షిభిః।

న కార్యం శైలజం గేహే దారుజం వాథ మృణ్మయమ్ ।। 69 ।।

[అథ పీఠమానమ్] 20-11

బిమ్బమానాద్యథా పీఠం కుర్యాద్దేవస్య తచ్ఛృణు।

[తత్ర పీఠద్వైవిధ్యమ్] 20-12

చతురశ్రం తు తద్విద్ధి చరురశ్రాయతం తథా ।। 70 ।।

[చతురశ్రపీఠలక్షణమ్] 20-13

బిమ్బోచ్ఛ్రాయసమం పీఠం పరితశ్చైవ విస్తృతమ్।

తదర్ధేనోచ్ఛ్రితం కుర్యాదేతత్సామాన్యలక్షణమ్ ।। 71 ।।

చతురశ్రస్య పీఠస్య కథితం చ మహామునే।

[చతురశ్రాయతపీఠలక్షణమ్] 20-14

చతురశ్రాయతస్యాథ ప్రమాణమవధారయ ॥ 72 ॥

బిమ్బార్ధేన తు విస్తీర్ణం తత్ప్రమాణేన చోన్నతమ్।

సమం దేవస్య దైర్ఘ్యేణ చతురశ్రాయతం తు తత్ ॥ 73 ॥

కుర్యాత్తుఙ్గాలయస్థానాం దేవతానాం సదైవహి।

[చలార్చాయాగృహార్చాయాశ్చ పీఠమానమ్] 20-15

చలానాం వేశ్మసంస్థానాం బిమ్బానాం పీఠమన్యథా ॥ 74 ॥

కుర్థాత్స్కన్ధసమం దైర్ఘ్యాత్ స్తనమానాన్వితం తువా।

ఆపాదాజ్జానుపర్యన్తం విస్తారేణోచ్ఛ్రయేణ చ ॥ 75 ॥

ఊ(తదూ?)ర్ధ్వేనాథ వా కుర్యాత్ విస్తారం చాపిచోన్నతిమ్।

ఉక్తోన్నతేర్వా విప్రేన్ద్ర స్యాదర్ధేన తు విస్తృతిః ॥ 76 ॥

తచ్చతుర్భాగహీనం తు త్రిభాగం చార్ధమేవ వా।

తుఙ్గత్వం విహితం పీఠే చలబిమ్బస్య సర్వదా ॥ 77 ॥

ధాతుద్రవ్యస్య చాభావాత్పిణ్డరాణామేవమేవహి।

[అథోపపీఠలక్షణమ్] 20-16

కృత్వా తు తదధః కుర్యాదుపపీఠం ప్రమాణతః ।। 78 ।।

త్రిభాగేనాథ పీఠస్య ప్రణాళం మధ్యతో భవేత్।

తన్మానేన తు తద్దీర్ఘం స్వమానాదగ్రతః పునః ।। 79 ।।

త్ర్యంశమానేన విస్తీర్ణం తస్యాపి త్ర్యంశమన్తరాత్।

ఖాతవ్యమగ్రతో మూలాత్తత్కుర్యాన్మకరాననమ్ ।। 80 ।।

వరాహకూర్మవక్త్రం వా సుశ్లక్ష్ణమథ కేవలమ్।

ఉచ్ఛ్రాయం నవధా యుంజ్యాచ్చతురశ్రం తు మణ్డలమ్ ।। 81 ।।

భాగద్వయేన భూస్పర్శం కుర్యాజ్జాన్వంఘ్రిసంజ్ఞితమ్।

ఘణ్టా(టా ?)కారం తదూర్ధ్వే తు వృత్తం భాగద్వయోన్నతమ్ ।। 82 ।।

వృత్తోపరి తతః కుర్యాత్కణ్ఠభాగద్వయోచ్ఛ్రితమ్।

తం చ భాగేన భాగేన పరితః సంప్రవేశయేత్ ।। 83 ।।

అర్ధభాగేన నిష్క్రాన్తామేకాంశేన తదర్ధ్వతః।

కుర్యాద్వై మేఖలాం విప్ర భాగేనార్ధేన కుమ్భవత్ ।। 84 ।।

సార్ధేనోపరి భాగేన చతురశ్రాం తు మేఖలామ్।

జలాధారః సవిజ్ఞేయో ద్విగుణఞ్చోర్ధ్వవిస్తృతమ్(తః ?) ।। 85 ।।

తల్యంశేన తులాపీఠం నిమ్నఖాతేన ఖాతయేత్।

తదూర్ధ్వే కమలం కుర్యాన్నాతినిమ్నం చ నోన్నతమ్ ।। 86 ।।

దేవతాస్తత్ర కర్తవ్యా దలస్థాః పూర్వచోదితాః।

తాసాం వా పూజనార్థం తు కేవలం వితతచ్ఛదమ్ ।। 87 ।।

పీఠోచ్ఛ్రాయాత్తు పాదేన తదూర్ధ్వే కమలోచ్ఛ్రితమ్।

సంభవే సతి వై భిన్నా(న్న ?)మభిన్నాం(న్నం?) సత్యసంభవే ।। 88 ।।

[బిమ్బపీఠయోః సజాతీయవిజాతీయద్రవ్యత్వవికల్పః] 20-17

సజాతీయం హి యత్పీఠం బిమ్బస్య మునిసత్తమ।

తదనన్తఫలం విద్ధి క్షేమారోగ్యసుభిక్షదమ్ ।। 89 ।।

బిమ్బేన సహ యత్పీఠం భిన్నం తచ్ఛోభనం భవేత్।

మోక్షదం కీర్త్తిదం చాపి దద్యాత్పరిమితం ఫలమ్ ।। 90 ।।

రాజనం(తం?) హేమబిమ్బస్య పీఠం భవతి శోభనమ్।

తామ్రజం రాజతస్యోక్తమీరితం తస్య శైలజమ్ ।। 91 ।।

శైలజం శైలజస్యోక్తం దారుజస్యాపి దారుజమ్।

మృణ్మయస్య చ దారూక్తం శైలజం దారుజస్య చ ।। 92 ।।

[అథ ప్రాసాదోపపీఠః] 20-18

చాతుర్భాగేన వై గర్భాద్భిత్తిమానం విధీయతే।

గర్భమానాత్సభిత్తీకాత్ప్రాసాదస్య తు నారద ।। 93 ।।

పాదహీనం పురా పీఠం వృత్తం వా చతురశ్రకమ్।

అర్ధన్యూనం తు వై కుర్యాత్సంక్షిప్తం వా సుసమ్మితమ్ ।। 94 ।।

సోపానపదవీయుక్తం చతుర్దిక్షు తథా మునే।

ఏవమేవ సమం పీఠం సంపాద్యాదౌ విచిన్త్య వా ।। 95 ।।

[అథ ప్రాసాదలక్షణమ్] 20-19

ప్రాసాదం చ తథా కుర్యాత్తస్య లక్షణముచ్యతే।

[తత్ర ప్రాసాదపీఠః]

దేవమానాత్పురా విప్ర పీఠమానాద్విచిన్తయేత్ ।। 96 ।।

పీఠం దైర్ఘ్యేణ వై కుర్యాత్ప్రాసాదస్య సమన్తతః।

గర్భద్విగుణవిస్తీర్ణం గర్భాగారం త(య?)థావిధమ్ ।। 97 ।।

సిద్ధవిద్యాధరాకీర్ణం దేవద్విజనృపాన్వితమ్।

ఉద్యానబూధరామ్భోఘిసంభవైః పరిభూషితమ్ ।। 98 ।।

గజాశ్వనృపసిహ్మాద్యైర్మృగయూథైశ్చ శోభితమ్।

తస్మిన్పీఠోపరి శుభం ప్రాసాదం పరికల్పయేత్ ।। 99 ।।

[ప్రాసాదే భేదాః] 20-20

చతురశ్రం చతుర్ద్వారం వృత్తమష్టాశ్రమేవ వా।

ఏకద్వారం విచిత్రం వా యథాభిమతదిగ్గతమ్ ।। 100 ।।

ప్రాగుక్తాత్క్షేత్రమానాద్ద్వి తత్సార్ధం చ(ద్వి?) గుణోన్నతమ్।

[ప్రాసాదపీఠరచనావిధానమ్] 20-21

కృత్వా ప్రాసాదపాదార్ధమంశకం భిత్తిసమ్మితమ్ ।। 101 ।।

దత్వా తస్మింస్తతః కుర్యాత్ప్రోక్తా(క్తాం?)రచనా(నాం?)మునే।

[ప్రాసాదజఙ్ఘా] 20-22

గర్భోక్తోన్నతిమానేన జఙ్ఘాముద్ధృత్య యత్నతః ।। 102 ।।

స్తమ్భాష్టకసమోపేతాం ప్రాగుక్తరచనాన్వితామ్।

నానాపత్రలతాకీర్ణాం పుష్పస్తవకభూషితామ్ ।। 103 ।।

[జఙ్ఘోర్ధ్వరచనా] 20-23

తతః శిష్టం తు శిఖరం సంవిభజ్య త్రిపఞ్చధా।

జఙ్ఘోర్ధ్వరచనా కార్యా ఏకాంశేన మహామతే ।। 104 ।।

సద్గృహాణి విమానాని దేవతాయతనాని చ।

నానారూపాణి వై తత్ర చతుర్దిక్షు ప్రకల్పయేత్ ।। 105 ।।

[అథ భూమికాపఞ్చకవిధానమ్] 20-24

భాగత్రిదశకేనాథ కుర్యాద్వై భూమికాగణమ్।

సఙ్కోచమున్నతిం తాసాం రచనామవధారయ ।। 106 ।।

ఏకీకృత్య పురా సర్వభూమికాభాగసఞ్చయమ్।

భు(భ?)ఞ్జన్నవతిభిర్భాగైస్సమైరేకాధికైర్మునే ।। 107 ।।

త్రయోదశభిరర్ధైస్తు కపోతోపరి భూమికా।

ఏకాపాయేన తన్మానాదూర్ధ్వాన్తం హ్రాసయేత్క్రమాత్ ।। 108 ।।

భూమిర్వై మునిశార్దూల యావదూర్ధ్వం తు భూమికా।

భవత్యేకేన చాంశేన అనేన విధినా భవేత్ ।। 109 ।।

ఉచ్ఛ్రాయహ్రాసౌ భూమీనాం పార్శ్వసఙ్కోచ ఉచ్యతే।

కపోతపాలేరూర్ధ్వాత్తు పరితః శిఖరం భవేత్ ।। 110 ।।

సప్తవింశతిభిర్భాగైరూర్ధ్వసూత్రైస్సమానతః।

కపోతపాలేరర్వాక్తు భూమావేకాంశమాదితః ।। 111 ।।

పరితశ్శోధయిత్వా వై ఏకం చోపరి భూమిషు।

ఏకైకమంశం సంశోధ్య యావదూర్ధ్వం తు భూమికా ।। 112 ।।

పఞ్చధా భూమికాః కుర్యాత్క్రమాద్వై విషమాంశతః।

ఏకస్మిన్మేఖలాస్తిస్రో భాగే కార్యాహ్యధఃస్థితే ।। 113 ।।

కపోతవద్ద్వితీయేఽస్మిన్భాగే తు రజనా భవేత్।

మేఖలాద్వితయం కుర్యాత్తృతీయే చ తదూర్ధ్వతః ।। 114 ।।

చతుర్థం రచయేత్పశ్చాత్కమ్బుభిః చక్రపఙ్కజైః।

ఏకైవ మేఖలా కార్యా ఊర్ధ్వభాగే తు పఞ్చమే ।। 115 ।।

మేఖలాపత్రపుష్పాద్యై రచనీయాఽథ వా ద్విజ।

సుశ్లక్ష్ణా కేవలా కార్యా సువృత్తా అశ్రభూషితా ।। 116 ।।

ఏవం తు సర్వభూమీనాం కృత్వా తు రజనాః శుభాః।

ఊర్ధ్వస్థా ఊర్ధ్వభూమౌ తు భాగః పఞ్చదశో హి యః ।। 117 ।।

[అథామలసారకవిధానమ్] 20-25

తేనోష్ణీషసమాయుక్తం కుర్యాదమలసారకమ్।

సంవిభజ్య త్రిధా తద్ద్వై ఉష్ణీషం ప్రథమేన వై ।। 118 ।।

భూమికాగ్రాచ్చ నిష్క్రాన్తమీషచ్చాదనవద్ద్విజ।

ఊర్ధ్వాత్తు భూమికాతుల్యః(ల్యం?)సులక్షం రచనోర్జ్ఝితమ్ ।। 119 ।।

తదూర్ధ్వం నవభిర్భాగైః సుసమైః సంవిభజ్య చ।

భాగేన మధ్యతః కణ్ఠం(1) విస్తీర్ణం పరికల్పయేత్ ।। 120 ।।

(1. కర్ణం Y)

పరితశ్చార్ధభాగేన కణ్ఠం(2) తు పరివర్తులమ్।

కణ్ఠా(3)త్త్రితీయభాగేన కుర్యాత్తచ్చాపి చోన్నతమ్ ।। 121 ।।

(2. కర్ణం Y)

(3. కర్ణా Y.)

తథావిధం తు కణ్ఠో(4)ర్ధ్వే కార్యం దణ్డాసనం శుభమ్।

శుక్తిసంపుటరూపైస్తు శృఙ్గైరమలసారకమ్ (?) ।। 122 ।।

(4. కర్ణా Y.)

[అమలసారకస్యోర్ధ్వమాణే చక్రవిధానమ్] 20-26

యుక్తం కుర్యాద్ద్విజశ్రేష్ఠ చక్రం చాథ తదూర్ధ్వతః।

ధ్వజదణ్డసమోపేతం ద్వాదశారం తు ధాతుజమ్ ।। 123 ।।

ఏవంవిధాని సూక్ష్మాణి ప్రాసాదాని చ నారద।

కుర్యాద్వై భూమికోణేషు ద్విపఞ్చాశత్కసంఖ్యయా ।। 124 ।।

[అథ ప్రాసాదద్వారవిధానమ్] 20-27

ద్వారం ద్వారాణి వా చాస్య కుర్యాన్మానయుతాని చ।

సపీఠాత్ప్రతిమానాచ్చ(మామానాత్?)దశమాంశేన చాధికమ్ ।। 125 ।।

ఉచ్ఛ్రితం కల్పయేద్ద్వారం ఉచ్ఛ్రాయార్ధేన విస్తృతమ్।

ద్వారోచ్ఛ్రాయప్రమాణం తు విహీనేన తు కల్పయేత్ ।। 126 ।।

ద్వారశాఖాద్వయం చైవ తదూర్ధ్వాధ ఉదుంబరౌ।

నవశాఖాన్వితం కుర్యాచ్ఛాఖాయుగ్మముదుమ్బరే ।। 127 ।।

[ద్వారాగ్రే మణ్డపవిధానమ్] 20-28

ద్వారాగ్రే మణ్డపశ్చాత్ర కార్యో ద్వారత్రయాన్వితః।

ప్రాసాదక్షేత్రవిస్తీర్ణం చతురశ్రం సమం తతః ।। 128 ।।

కపోతభూమిపర్యన్తమున్నతస్తత్ర మధ్యతః।

స్తమ్భద్వాదశకం దద్యాద్భిత్తికాద్వాదశాన్వితమ్ ।। 129 ।।

ప్రాసాదమానయుక్త్యా తు భిత్తయః స్యుశ్చ నారద।

ఏవం హి కౌస్తుభం నామ కృత్వా ప్రాసాదముత్తమమ్ ।। 130 ।।

తన్మధ్యే సంప్రతిష్ఠాప్యా మన్త్రమూర్తిః సనాతనా।

[ప్రతిష్ఠాకాలః] 20-29

శుక్లపక్షతిథౌ శ్రేష్ఠే సుశుభే చ మహాగ్రహే ।। 131 ।।

స్వానుకూలే చ నక్షత్రే శుద్ధలగ్నే స్థితే(రే?)తథా।

ఆషాఢకార్తికే చైత్రే యత్ర యత్ర స్థితే రవౌ ।। 132 ।।

[అధివాసమణ్డప విధానమ్] 20-30

ప్రాగ్వా హ్యుదగ్వా ప్రాసాదాత్త్రింశద్ధస్తైర్ద్విజాయతమ్।

ద్వ్యధికైర్మణ్డపం కుర్యాద(1)న్య(?)ద్వాదశభిః కరైః ।। 133 ।।

(1. `చతుర్దశకరాచ్చైవ యావత్త్రింశత్కరావధి' ఇతి సాత్వతే ప్రతిష్ఠావిధిప్రకరణే 25-అ. శ్లో. 5. దృశ్యతే, తత్సమానార్థకతయాఽస్మిన్ పాఠః శోధనీయః ప్రతిభాతి।)

[మణ్డపమధ్యే వేదిపఞ్చకకల్పనమ్] 20-31

స్యాత్తుర్యాస్రాయతం మధ్యే వేదీనాం తత్ర పఞ్చకమ్।

పరితః పఞ్చహస్తం చ హస్తే హస్తేఽన్తరీకృతమ్ ।। 134 ।।

ప్రదక్షిణగణోపేతం వితానాద్యైశ్చ భూపితమ్।

[పఞ్చానాం వేదీనాం వినియోగభేదః] 20-32

వేద్యాముత్తరసంస్థాయాం కుర్యాత్కృణ్డం సలక్షణమ్ ।। 135 ।।

హోమోపకరణం సర్వం తత్రోపరి నివేశ్యచ।

తతోఽపరాయాం వేద్యాం తు నేత్ర ఉన్మీల్య నారద ।। 136 ।।

మణ్డలం మధ్యమాయాం తు వేద్యామప్యేకపఙ్కజమ్।

ప్రస్తార్య చిత్రం శయనం చతుర్ధ్యాం మునిసత్తమ ।। 137 ।।

స్నానకర్మ తతః కుర్యాత్పఞ్చమాయా తు దక్షిణే।

[ప్రతిష్ఠావిధానోపక్రమః] 20-33

ఏవం కృత్వా సమానీయ పీఠం బ్రహ్మశిలాన్వితమ్ ।। 138 ।।

జపమాన్సతు వారాహం మన్త్రమస్త్రం చ దేశికః।

భూమిష్ఠే భద్రపీఠే తు వేదికాయాం నివేశ్య చ ।। 139 ।।

ఆచార్యాన్సాధకాన్వాథ చతురః పరికల్ప్య చ।

వాసుదేవాదిభిర్మన్త్రైః కృతన్యాసాంస్తు పూజయేత్ ।। 140 ।।

వస్త్రాద్యైః కర్మశాలాశ్చ యాయాదస్త్రోదకేన తు।

బిమ్బమాకారశుధ్యర్థం స్నాపయిత్వా సమన్తతః ।। 141 ।।

ఉద్ధృత్య మూర్తిపాద్యైస్తు శిల్పిభిర్వా రథస్థితమ్।

సమానీయ తతో యత్నాజ్జపన్వై నారసిహ్మకమ్ ।। 142 ।।

వస్త్రేణాచ్ఛాద్య సంస్థాప్య పిణ్డికోపరి సాధకః।

చక్రాభిమన్త్రితాన్మూర్ధ్ని దద్యాత్సిద్ధార్థకాంస్తతః ।। 143 ।।

కృత్వా స్నానం సమాచమ్య ద్వారం సంపూజ్య పూర్వవత్।

సంప్రవిశ్య చ దిగ్బన్ధం కుర్యాత్సిద్ధార్థకాక్షతైః ।। 144 ।।

శిష్యస్య దీక్షావిధినా ప్రాగుక్తం చ సమాపయేత్।

బిమ్బాదిసర్వద్రవ్యాణామధివాసం యథాస్థితమ్ ।। 145 ।।

స్వార్థతో వా పరార్థేన సాధకః సుసమాహితః।

శిష్యవద్దేవదేవస్య కిం తు బిమ్బం నివేదయేత్ ।। 146 ।।

భగవన్భూతభవ్యేశ త్వయ్యేవారాధనాయ చ।

ఇదం బిమ్బం కరిష్యామి సంస్తుత్య(1) రజనిక్షయే ।। 147 ।।

(1. సంస్కృత్య A.)

[శిల్పిదోషవినాశార్థస్నపనవిధానమ్] 20-34

తతః స్నాత్వా ప్రభాతే తు స్నాపయేత్ప్రతిమాం మునే।

ప్రథమం కర్మశాలోత్థ దోషవిధ్వంసనాయ చ ।। 148 ।।

(2)పఞ్చవింశ(తి?)త్తు కోష్ఠాని కల్పయిత్వా తు పూర్వవత్।

నృసిహ్మమన్త్రజప్తేన కేవలేనోదకేన చ ।। 149 ।।

(2. నృసింహమన్త్రజప్తేనేత్యర్ధస్యానన్తరం పఞ్చవింశతీత్యస్య పాఠః సముచితః ప్రతిభాతి।)

తతః ప్రాగాదితో న్యస్య సాధకః కలశాష్టకమ్।

పూర్వం క్షీరామ్బునా పూర్ణమపరం శుద్ధవారిణా ।। 150 ।।

తృతీయం రత్నతోయేన హెూమతోయేన చాపరమ్।

గన్ధసంమిశ్రితం చాన్యత్పలపుష్పోదకాన్వితౌ(3) ।। 151 ।।

(3. న్విత‌మ్ Y.)

శాలీబీజామ్బసా పూర్ణమష్టమం పరికీర్తితమ్।

సత్యాద్యైః పఞ్చభిర్మన్త్రైస్త్రిభిః సింహాదికైః క్రమాత్ ।। 152 ।।

ఏకైకం సప్తధాఽఽమన్త్ర్య ప్రాగాదౌ కలశం ద్విజ।

ఏకైకస్మిన్వినిక్షిప్య దర్భమృద్గోమయాంస్తిలాన్ ।। 153 ।।

తతస్తేషాం బహిర్న్యస్య తథాదిక్కలశాష్టకమ్।

ధాత్రీఫలోదకం పూర్వే పథ్యాతోయం తతో పరే ।। 154 ।।

గళూచిక్వాథమన్యస్మిన్విభీతకజలం పరే।

కుమారిక్వాధితం తోయం వ్యాఘ్రీసలిలమేవ చ ।। 155 ।।

నాగరోదకమన్యస్మిన్తథాఽన్యస్మిన్మధూదకమ్।

ఏతాని చక్రమన్త్రేణ హృదాద్యేనాభిమన్త్ర్య చ ।। 156 ।।

పూర్వోక్తైరథ గాయత్ర్యా కలశైః స్నాపయేత్క్రమాత్।

ద్వితీయావరణస్థైస్తు ఉపచారా హృదా మునే ।। 157 ।।

కేవలేనోదకేనాథ అస్త్రజప్తేన సేచయేత్।

శిల్పిదోషవినాశార్థం స్నానమేతదుదాహృతమ్ ।। 158 ।।

[అధివాసస్నపనార్థకలశస్థాపనావిధానమ్] 20-35

విలిఖ్య తత్ర చైశాన్యాం కమలం షోడశచ్ఛదమ్।

కర్ణికోపరి సంస్థాప్య కలశానాం చతుష్టయమ్ ।। 159 ।।

పూర్వపత్రాత్సమారభ్య యావదీశానగోచరమ్।

షోడశాన్యాన్ప్రతిష్ఠాప్య తథైవ కలశాన్మునే ।। 160 ।।

పరిధాయ తతో విప్ర వాససీ అధరోత్తరే।

[అథ నేత్రోన్మీలనవిధానమ్] 20-36

ద్వితీయవేద్యామూర్ధ్వే తు శయనం పరికల్ప్య చ ।। 161 ।।

తత్ర పూర్వశిరస్కం చ బిమ్బం ప్రస్వాపయేద్ద్విజ।

స్వయం శలాకాం సౌవర్ణీం గ్రహీత్వాఽస్త్రాభిమన్త్రితామ్ ।। 162 ।।

ఉల్లిఖేత్సాధకో నేత్రే నేత్రమన్త్రేణ నారద।

స్నాతః శుద్ధామ్బరధరస్త్వాచార్యేణావలోకితః ।। 163 ।।

అస్త్రమన్త్రితశస్త్రేణ శిల్పీ ప్రకటతాం నయేత్।

పీఠికా తు యదగ్రే స్యాద్బ్రహ్మపాషాణసంయుతా ।। 164 ।।

భద్రపీఠే సమారోప్య తథా బిమ్బం తు సుస్థిరే।

ఆధారాదిక్రమోపేతే సదా లబ్ధే సుపూజితే ।। 165 ।।

నిరీక్షేత తతో బిమ్బం ప్రదీప్తం జ్ఞానచక్షుషా।

తాడయేదస్త్రపుష్పేణ కవచేనావకుణ్ఠ్య చ ।। 166 ।।

[నేత్రోన్మీలనాఙ్గభూతలఘుస్నపనమ్] 20-37

హృదా వై పఞ్చగవ్యేన తతశ్చైవ మృదమ్బునా।

సర్వౌషధ్యుదకేనైవ కేవలేనామ్భసాఽథ వై ।। 167 ।।

సంమృజ్య వాససా చైవ సుసితేనాహతేన చ।

[కౌతుకవిసర్జనమ్]

కౌతుకం మోచయేత్పశ్చాత్ చక్రమన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ।। 168 ।।

దత్వా శిరసి చార్ఘ్యం తు పుష్పోదకసమన్వితమ్।

సంశోధ్య ధారణాభిస్తు ధ్యాత్వా తీక్ష్ణాంశుబిమ్బవత్ ।। 169 ।।

సంహృత్య హృది నిక్షిప్య బహిస్థం స్నాపయేత్తతః।

[అధివాసస్నపనవిధానమ్] 20-38

పూజితైర్మన్త్రితైః శుద్ధైః కలశైర్ద్రవ్యపూరితైః ।। 170 ।।

చన్దనార్ఘ్యఫలోపేతైర్వృక్షపల్లవశోభితైః।

దర్భచ్ఛదధరైః పట్టస్రగ్భిఽపరిభూషితైః ।। 171 ।।

హృద్యైః షోడశభిర్విప్ర తత్రైవేశానదిక్స్థితైః।

[స్నపనకలశేషు పూరణీయద్రవ్యాణి] 20-39

ప్రథమం పఞ్చగవ్యేన కేవలేన తు పూరయేత్ ।। 172 ।।

గోమూత్రేణ ద్వితీయం తు తృతీయం గోమయామ్బునా।

త్రేతాగ్నిభూతినా విప్ర చ (తు?)ర్థం సోదకేన తు ।। 173 ।।

గజగోవృషభశృఙ్గవల్మీకాఖ్య (కోత్థ?) మృదా పరమ్।

శాలిక్షేత్రాన్నదీమధ్యాత్పద్మషణ్డాచ్చ పర్వతాత్ ।। 174 ।।

మృద్భిః షష్ఠం తు కలశం పూరణీయం తతో ద్విజ।

సప్తమం సర్షపామ్భోభిః సర్వౌషధిభిరష్టమమ్ ।। 175 ।।

క్షీరేణ నవమం విద్ధి దధ్నా దశమముచ్యతే।

ఘృతేన చైకాదశకం మధునా ద్వాదశం ద్విజ ।। 176 ।।

సర్వైస్త్రయోదశం బీజైః ఫలైస్సర్వైశ్చతుర్దశమ్।

సమస్తధాన్యైరపరం సర్వగన్ధైస్తు షోడశమ్ ।। 177 ।।

హృదాఽభిమన్త్రితం కృత్వా ఏకైకం కలశం పురా।

స్నపయేన్మూలమన్త్రేణ ఏకైకేన తతః క్రమాత్ ।। 178 ।।

ఉదకాన్తరితేనైవ సార్వ్యేణ మునిసత్తమ।

మసూరమాషగోధూమచూర్ణైరథ విమృజ్య చ ।। 179 ।।

[బిమ్బే మన్త్రన్యాసవిధానమ్] 20-40

ప్రక్షాల్య చార్చ్య శిరసా మూర్తిమన్త్రం న్యసేత్తతః।

మూర్ధ్ని వక్త్రేఽసయోః కర్ణే హృది నాభౌ తు పృష్ఠతః ।। 180 ।।

కటిమూలే తథోర్వోశ్చ జానౌ గుల్ఫే చ పాదయోః।

శేషం మన్త్రగణం ప్రాగ్వద్ధస్తన్యాసం వినా న్యసేత్ ।। 181 ।।

[సకలీకరణాది విధానమ్] 20-41

సకలీకరణం కుర్యాన్నిష్కలీకరణం తథా।

తతశ్చోభయరూపాత్మా(పత్వం?) సర్వం పూర్వోక్తవద్ద్విజ ।। 182 ।।

[కర్ణికాస్థితైః కలశైః స్నపనమ్] 20-42

సత్యాదిమన్త్రైః సంస్నాప్య కలశైః కర్ణికాస్థితైః।

పుష్పోదకేన ప్రథమం గన్ధస్వర్ణోదకేన తు ।। 183 ।।

సర్వరత్నోదకేనాథ మార్జయేదథ వాససా।

[అథార్ఘ్యసమర్పణప్రభృతివిజ్ఞాపనాన్తమభ్యర్చనమ్] 20-43

మూలమన్త్రాభిజప్తం తు దత్వాఽర్ఘ్యం మూర్ధ్ని నారద ।। 184 ।।

సమాలభ్య తతో బిమ్బం చన్దనాద్యైర్విలేపనైః।

వాససీ పరిధాయాథ అలఙ్కృత్య యథావిధి ।। 185 ।।

కిరీటనూపురాద్యైశ్చ దివ్యైరాభరణైర్మునే।

సుపుష్పధూపదీపాదిమధుపర్కేణ చార్చయేత్ ।। 186 ।।

నైవేద్యైర్వివిధైశ్చాథ మాత్రాతామ్బూలదర్పణైః।

ముద్రాం బధ్వా ప్రణమ్యాథ విజ్ఞాప్య పరమేశ్వరమ్ ।। 187 ।।

[అథ బింబసహితే పీఠే సమస్తాధ్వమయత్వధ్యానమ్] 20-44

విధినాఽనేన సంపూజ్య పీఠం బ్రహ్మశిలాన్వితమ్।

స్నాపితం సహ బిమ్బేన యత్పురా మునిసత్తమ ।। 188 ।।

సమస్తాధ్వమయీం ధ్యాయేత్పీఠికాం విగ్రహాన్వితామ్।

[పీఠే ఆధారశక్త్యాదిధ్యానమ్] 20-45

ఆధారశక్తిభూతాన్తం స్మరేద్బ్రహ్మశిలాన్వితమ్ ।। 189 ।।

[పీఠస్యాచ్ఛాదనమ్] 20-46

శిలాం సపిణ్డికాం పశ్చాదాచ్ఛాద్య శుభవాససా।

[అథ నీరాజనమ్] 20-47

నివేద్యాచమనం చార్ఘ్యం కుర్యాన్నీరాజనం తతః ।। 190 ।।

[అథ రథయాత్రావిధానమ్] 20-48

పుణ్యాహజయఘోషేణ వేదధ్వనియుతేన చ।

శఙ్ఖవాదిత్రనిర్ఘోషపటహైర్గీతిభిస్సహ ।। 191 ।।

సుశుభైరతులైర్విప్ర సమారోప్యాచలం యథా(రథే?)।

తతః ప్రదక్షణీకృత్య గ్రామం ప్రాసాదపూర్వకమ్ ।। 192 ।।

తం రథం రథమార్గేణ రాజవేశ్మ ప్రవేశయేత్।

భక్త్యాఽర్ఘ్యపాద్యే దత్వాదౌ ద్వారాగ్రస్థస్య వై తతః ।। 193 ।।

[అథ శయనాధివాసవిధానమ్] 20-49

శ్వోభూతాయాం చతుర్థాయాం కుర్యాత్స్వస్తికమణ్డలమ్।

రజసా వాఽథ కుసుమైః చతుర్వర్ణైర్మహోజ్వలైః ।। 194 ।।

తత్ర దర్భస్తరం దత్వాలాజాదీన్మధ్యతః క్షిపేత్।

సఖట్వాలిప్తకాం(?) న్యస్య సర్వోపకరణాన్వితమ్ ।। 195 ।।

పీఠన్యాసక్రమేణాథ మూర్ధ్నో దేశేఽథ నారద।

పూర్వలక్షణసంయుక్తం పూజితం కలశం న్యసేత్ ।। 196 ।।

తస్మిన్నిద్రాం తథా రాత్రిమనన్తం పూజయేచ్ఛ్రియమ్।

తతః పీఠస్థితం దేవమవతార్య శనైః శనైః ।। 197 ।।

శయ్యాయాముపరి న్యస్య ప్రాక్శిరో హృదయేన తు।

వర్మణాఽఽచ్ఛాదనపటం దత్వా ధూపాదివాసితమ్ ।। 198 ।।

మూలేన శయనస్థస్య కుర్యాదాప్యాయనం తతః।

వైభవం దేవతాచక్రం వ్యూహాఖ్యం తదనన్తరమ్ ।। 199 ।।

సూక్ష్మం చాపి మునిశ్రేష్ఠ పాదయోర్హృది మూర్ధని।

ప్రపూజ్య పుష్పధూపార్ఘ్యముద్రాభిః ప్రణమేదథ ।। 200 ।।

[స్నపననేత్రోన్మీలనాదితత్తత్క్రియాఙ్గభూత హోమవిధానమ్] 20-50

గత్వా కుణ్డసమీపం తు వ్యాపారేష్వఖిలేషు చ।

హోమం కుర్యాద్యథాశక్తి తిలాజ్యైః శతపూర్వకమ్ ।। 201 ।।

స్మృత్వైకైకం తు వై కర్మ కర్తా మన్త్రోద్దితేన చ।

హృన్మన్త్రేణ సమూలేన దత్వా పూర్ణాహుతిం తతః ।। 202 ।।

ఆప్రభాతాచ్చ తత్కాలం కర్మణాం పూరణాయ చ।

[శాన్త్యుదకేన బిమ్బశిరసి ప్రోక్షణమ్] 20-51

తతః శాన్త్యుదకం మూర్ధ్ని హోమాన్తే స్వాత్మనో(?)ద్విజ ।। 203 ।।

దత్వాఽథ బిమ్బశిరసి మూలేనాష్టకమేవ తత్।

[కర్మమన్త్రాణాం జపో బలిదానం చ] 20-52

జపం చ కర్మమన్త్రాణాం యథాశక్తి సమాచరేత్ ।। 204 ।।

భూతానాం బలిదానం చ కృత్వాఽస్త్రేణ తు పూర్వవత్।

[చతుర్దిక్షు హోమః] 20-53

ప్రాసాదస్య చతుర్దిక్షు కుణ్డేషు సుశుభేషు చ ।। 205 ।।

మణ్డపస్యాథవా కుర్యాద్ధోమం ప్రాగాది మూర్తిపః।

స్వైస్వైర్మన్త్రైః సహస్రం తు శతం వాఽష్టాధికం మునే ।। 206 ।।

(1)త్రైశ్చ శాన్త్యుదకం మూర్ధ్ని బిమ్బే వై దాపయేద్గురుః।

(1. త్రైః---మూర్తిపైః)

[అథ ధ్యానాధివాసనమ్] 20-54

అథాధివాసనం కుర్యాద్విధిదృష్టేన కర్మణా ।। 207 ।।

ధ్యానాఖ్యం నిష్కలం శుద్ధం యేన సన్నిహితః సదా।

మన్త్రోహ్యర్చాగతో విప్ర స్యాత్పుటస్థోఽథవా పునః ।। 208 ।।

న చోపసంహృతో యావద్గురుణా తచ్ఛవేదినా।

ప్రాక్సర్వముపసంహృత్య సంహారక్రమయోగతః ।। 209 ।।

స్వరూపే(ఽ)వికృతే శుద్ధే గురురాస్తే చ నారద।

స్వహృద్రశ్మిమయే పద్మే స్థితిం కృత్వా పురాఽత్మనః ।। 210 ।।

ఏవమేవావినాశాం చ నిరస్తావయవామథ।

బోధివిజ్ఞానదేహం చ బిమ్బం సమ్భావ్య వై తథా ।। 211 ।।

ద్వౌ సుషుమ్నాత్మకౌ మార్గౌ ప్రజ్వలద్భాస్వరాకృతీ।

హృత్పద్మగోలకాపూర్వమేకైకం తౌ వ్యవస్థితౌ ।। 212 ।।

మణిప్రభేవచోద్బుద్ధౌ (ర్ధ్వాధో ?) వ్యాపకత్వేన సంస్థితౌ।

యథాఽత్మని తథా దేవే యథా దేవే తథాఽత్మని ।। 213 ।।

విభావ్య చ తతో యాయాద్దక్షిణేన పథా మునే।

స్వదేహాద్ధృదయం దే(ద్రై?)వం వామమార్గేణ సంవిశేత్ ।। 214 ।।

యథాత్మాత్మహృదయే హ్యనుభూతో హ్యనూపమః।

తదా తద్ధృదయాన్తస్థం స్మరేద్విజ్ఞానగోళకమ్ ।। 215 ।।

దృష్ట్వా స్వరస్మిఖచితమానన్దాపూరితం మహత్।

గమాగమైకనిష్ఠం తు శక్తౌ బ్రహ్మణ్యథాత్మని ।। 216 ।।

దేవదేహస్థితేనైవ విజ్ఞానేన సహైకతా।

నిష్పాద్యా యావదస్పన్దకాలమానం స్వదేహగమ్ ।। 217 ।।

పదం యదాత్మనా విప్ర కేవలేనానుభూయతే।

స్పన్దప్రవర్తితేనాథ కాలేనైకాత్మనా ద్విధా ।। 218 ।।

కృత్వాఽఽత్మని తథా దేవే నిష్క్రామేదథ సాధకః।

దేవదక్షిణమార్గేణ విశేద్వామేన చాత్మనః ।। 219 ।।

హృదయం భాసురాకారం జన్మా(జ్ఞానా ?)మృతపరిప్లుతమ్।

యోగోఽయం మునిశార్దూల బిమ్బస్య ద్రవ్యజస్య చ(?) ।। 220 ।।

ఆపాదాన్మర్ధపర్యన్తం నాడీబృన్దస్య వ్యఞ్జకమ్(కః ?)।

యేన సర్వేశతా విప్ర బిమ్బస్యాస్య ప్రజాయతే ।। 221 ।।

తం యోగమధునా వచ్మి ఏకాగ్రమవధారయ।

హృత్పుణ్డరీకమధ్యస్థః సాధకో వృత్తివర్జితః ।। 222 ।।

స్వమన్త్రోచ్చారయోగేన ప్రాగ్వత్పదమనామయమ్।

యాయాదూర్ధ్వం ప్రవాహేణ తావద్భూయః ప్రవర్తతే ।। 223 ।।

(1)అనిచ్ఛన్నవ్యథోఽక్షుబ్ధః స్వేచ్ఛయా క్షోభమేతి చ।

యథాఽఽసన్నతరో దీపో హ్యకమ్పః కమ్పమేతి చ ।। 224 ।।

(1. అగ్నిచ్ఛన్నో C.L.)

కోశకారో యథా తన్తుం గృహీత్వా సంప్రవర్తతే।

విజ్ఞానశక్తిమాలమ్బ్య ఏవం భూయో హృదమ్బుజమ్ ।। 225 ।।

స్వకీయం మాయయాఽఽచార్యః పూర్వవత్సంవిశేత్తతః।

దేవస్య హృదయామ్భోజం విలోక్య సహ తేన వై ।। 226 ।।

భావయిత్వాఽథ విజ్ఞానం బోధశక్త్యా తతో వ్రజేత్।

తద్ద్వాదశాన్తమాగత్య జ్ఞేయాఖ్యం నచ నాన్తరమ్ ।। 227 ।।

తత్పదాత్పూర్వయుక్త్యాఽథ ద్రైవం హృదయమాశ్రయేత్।

తతో వై దేవహృదయాత్ప్రవిశ్య హృదయం స్వకమ్ ।। 228 ।।

సహ మార్గేణ హృదయాదేత్య స్వం నేత్రగోలకమ్।

ఏవం దేవేఽనుసన్ధాయ నిరీక్ష్య చ పరస్పరమ్ ।। 229 ।।

దేవాలోకేన చాత్మానమనుసిద్ధిం చ సంస్మరేత్।

ఆత్మాలోకేన దేవేశం భిన్నం సర్వత్ర భావయేత్ ।। 230 ।।

ఏతదీశ్వరసన్ధానం భిన్నమేకాన్తలక్షణమ్।

సర్వైశ్వర్యప్రదం విద్ధి సర్వదా ప్రతిమాసు వై ।। 231 ।।

[శబ్దానుసన్ధానమ్] 20-56

అథశబ్దానుసన్ధానమనేకాద్భుతదర్శనమ్।

వక్ష్యామి చైవ మన్త్రాత్మా బిమ్బేనైకాఙ్గతాం వ్రజేత్ ।। 232 ।।

నిష్కమ్పబోధసామాన్యరూపో భూత్వా పునఃస్వయమ్।

యే శబ్దజనితా భావాః సూక్ష్మైః(క్ష్మాః ?)సూక్ష్మతరాఖిలాః ।। 233 ।।

(2)సామాన్యాబోధశబ్దేన తాన్పశ్యేదేకతాం గతాన్।

సఙ్కల్పపూర్వపూర్వోత్థశబ్దమాత్రేణ వర్జితాన్ ।। 234 ।।

(2. సామాన్య A)

సచాభిముఖమాయాతి సంకల్పాదుత్థితస్య చ।

శబ్దరూపపదార్థస్య శబ్దః స పరమో ద్విజ ।। 235 ।।

సఙ్కల్పపదవీరూఢః స్ఫురత్యన్తస్థితః స్ఫుటమ్।

పదార్థోపరి యః శబ్దో మధ్యమం విద్ధి తం మునే ।। 236 ।।

హృత్పద్మకర్ణికాసంస్థః ప్రయత్నపదవీషు చ।

విజ్ఞానకరణోత్థాసు యశ్చాభివ్యక్తిమేతి చ ।। 237 ।।

వాచ్యవాచకరూపేణ స శబ్దః స్థూల ఉచ్యతే।

అతిస్థూలపరత్వేన స చ వాగ్విషయే పునః ।। 238 ।।

దృశ్యాదృశ్యేపు భావేషు అభివ్యక్తిం ప్రయాతి చ।

తతః స్థూలతరః శబ్దో వ్యవహారేఽఖిలః స్థితః ।। 239 ।।

తస్మాచ్ఛబ్దమయో దేహ ఇతి చేతసి వై పురా।

నిష్కమ్పం సాధకైః కృత్వా బిమ్బం భావ్య తదాత్మకమ్ ।। 240 ।।

శబ్దసంహారయోగేన స్వపిణ్డం బిమ్బసంయుతమ్।

నిష్కమ్పబోధశబ్దాత్మా యో గురుః సమ్ప్రపశ్యతి ।। 241 ।।

పూర్వోక్తక్రమయోగేన శబ్దబ్రహ్మాత్మనా (1)తు తమ్।

పశ్యేత్పరిణతం విప్ర క్రమాద్బిమ్బాత్మనా తు వై ।। 242 ।।

(1. కృతమ్ Y)

తేన సంస్థాపితం బిమ్బం భుక్తిముక్తిఫలప్రదమ్।

ఏవం శబ్దానుసన్ధానం కృత్వా బిమ్బస్య నారద ।। 243 ।।

[అథ మన్త్రసన్ధానమ్] 20-57

తతో వై మన్త్రసన్ధానమారభేత ప్రయత్నతః।

అశబ్దభేదం శబ్దాత్మ నిత్యోదితమనాహతమ్ ।। 244 ।।

స్వహృత్పద్మస్థితం మన్త్రముదితం నాదసూత్రవత్।

నిస్సృతం మధ్యమార్గేణ బిమ్బాన్తః సంవిశన్ స్మరేత్ ।। 245 ।।

స్ఫురత్తారకరూపం చ మన్త్రైర్వ్యాప్తం తథాఽఖిలైః।

మన్త్రాత్మానం జగన్నాథం బిమ్బం తత్పద్మమద్యగమ్ ।। 246 ।।

సంస్మరేత్సృష్టిసంహారౌ కుర్వన్తం సాధకోత్తమః।

పరః సఏవ బోద్ధవ్యః సుసూక్ష్మః స చ నిష్కలః ।। 247 ।।

సకలం నిష్కలం చైవ బోద్ధవ్యముభయాత్మకమ్।

[భగవతో నిద్రానుసన్ధానప్రకారః]

విజ్ఞానరజనీమధ్యే జ్ఞేయం నిద్రారసాన్వితమ్ ।। 248 ।।

[అథ ప్రబోధప్రకారానుసన్ధానమ్]

తత్త్వగ్రామప్రభాతేఽథ సమ్భోగదివసోదయే।

ప్రబుద్ధం సంస్మరేద్దేవమవతీర్ణం పరాత్పదాత్ ।। 249 ।।

[బిమ్బస్య పీఠేన సహైకీకృతత్వభావనమ్]

సర్వాధ్వభోగభూపీఠం తేనాక్రాన్తం చ భావయేత్।

స్థితిరాధారశక్తిర్వై విభోర్మన్త్రాత్మకస్య చ ।। 250 ।।

తస్మాద్బ్రహ్మశిలాపీఠం బిమ్బమేకీకృతం స్మరేత్।

[అథ మన్త్రన్యాసపూర్వకమభ్యర్చనమ్] 20-58

ధ్యానాధివాసయోగేన పూజయేత్తదనన్తరమ్ ।। 251 ।।

మన్త్రన్యాసం పురా కృత్వా త్రిధా పూర్వక్రమేణ తు।

హస్తన్యాసం వినా విప్ర లయయుక్తతయాఽఖిలమ్ ।। 252 ।।

పాద్యేనార్ఘ్యేణ పుష్పేణ ధపేన చ విలేపనైః।

మధుపర్కేణ చాన్నేన భక్ష్యైరుచ్చావచైస్తథా ।। 253 ।।

పవిత్రైః పానకై హృద్యైస్తై రసాలాదిభిః ఫలైః।

మవురామ్బురసైః సర్వైర్మ్యార్త్రైర్భోగైరనేకశః ।। 254 ।।

సమస్తధాతుభిర్బీజైర్వాద్యైర్గేయైస్తథాఽఖిలైః।

వసనచ్ఛత్రవస్త్రైస్తు దర్పణాఞ్జనవాహనైః ।। 255 ।।

ఉపానట్పాదుకాభ్యాం చ చామరైః పాదపీఠకైః।

ప్రతిగ్రహేణ తామ్బూలైర్వ్యాసోభిర్ధ్వజభూషణైః ।। 256 ।।

ఉద్యానవేశ్మప్రాసాదరచనారచితైః శుభైః।

శయనైరాసనైః సర్వైః గృహోపకరణైస్తథా ।। 257 ।।

పతాకాభిర్వితానైశ్చ శస్త్రైశ్శాస్త్రైస్తథాఽఖిలైః।

మాత్రాగోభిస్తథా గ్రామైః పశుభిః పక్షిభిస్తథా ।। 258 ।।

అన్తర్మానైరనన్తైశ్చ సంపూర్ణైరప్యకృత్రిమైః।

వధ్వా కామదుధాం ముద్రాం స్వమన్త్రాభోగరూపిణీమ్ ।। 259 ।।

భోగమన్త్రేణ చైకైకం గాయత్ర్యా వినివేద్య చ।

తతో జితంతే స్తోతవ్యో దత్వా ధూపం ముహూర్ముహుః ।। 260 ।।

[పూర్వాదిషు చతుర్షు దిక్షు పశ్చిమాద్యభిముఖమవస్థితైర్బ్రాహ్మణైః క్రమాదృగాదిమన్త్రపఠనమ్] 20-59

పూర్వే ప్రత్యఙ్ముఖం కృత్వా ఆసనస్థం ద్విజోత్తమమ్।

పుష్పమాల్యైస్తథోష్ణీషైర్ధూపఖైస్త్వఙ్గులీయకైః ।। 261 ।।

ఋఙ్మన్త్రాన్పాఠయేత్పూర్వం వీక్ష్యమాణముదగ్దిశమ్।

యజుర్బృన్దం వైష్ణవం యత్పాఠయేద్దేశికస్తు తత్ ।। 262 ।।

గాయేత్సామాని శుద్ధాని సామజ్ఞః పశ్చిమస్థితః।

భక్తశ్చోదక్స్థితో బ్రూయాద్దక్షిణస్థో(ణాస్యో?) హ్యథర్వణమ్ ।। 263 ।।

స్వశాఖోక్తాంస్తథా మన్త్రాన్ (1)జ్ఞాతలిఙ్గానశేషతః।

ఏకైకం శిష్యవర్గేణ వృతో యాజ్యక్రమేణ తు ।। 264 ।।

(1. జ్ఞాన Y.)

[ఆప్తాద్యనుయాయిభిః సహ ఈశాదివిదిక్షు స్థితైః యత్యాదిభిః ఏకాయనీయశాఖామన్త్రపఠనమ్] 20-60

భగవద్భావినో యే చ (2)యతయః పాఞ్చరాత్రికాః।

చతుర్భిరాప్తైర్విప్రాద్యైర్యుక్తాంస్త్వీశదిశి న్యసేత్ ।। 265 ।।

(2. యత్యాదీనాం లక్షణం ద్వావింశే పటలే బోధ్యమ్)

ఏకాన్తినస్తథాఽఽప్తైశ్చ(ఽనాప్తైః?)యుక్తానాగ్నేయదిగ్గతాన్।

నివేశ్య విప్ర నైఋత్యాం భక్తాన్వైఖానసైః(సాన్ ?)సహ ।। 266 ।।

చతుర్భిరఞ్జలీకైస్తు తతో వాయవ్యగోచరే।

సారమ్భిణస్సాత్వతాంశ్చ తత్కాలే భగవన్మయాన్ ।। 267 ।।

చత్వారోఽథ చతుర్దిక్షు యోజ్యాశ్చ శిఖినో మునే।

తేషాం చైవానుయాయిత్వాచ్చత్వారస్తు ప్రవర్తినః ।। 268 ।।

బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాః శూద్రాశ్చ మునిసత్తమ।

ఏకాయనీయశాఖోత్థాన్మన్త్రాన్పరమపావనాన్ ।। 269 ।।

పాఠయేచ్చ యతీనాప్తాన్ పూర్వాన్వై పాఞ్చరాత్రికాన్।

స్వానుష్ఠానైః స్వకాన్మన్త్రాఞ్జపతః సంశితవ్రతాన్ ।। 270 ।।

[ప్రాగాదిషు చతుర్షు దిక్షు గుర్వాదీనాం స్థితిః] 20-61

ప్రాగాదౌ చోత్తరాన్తం చ చత్వారో (3)గురుపూర్వకాః।

బహవః సమయజ్ఞాన్తాః ద్వావేకో వా స్వశక్తితః ।। 271 ।।

(3. గుర్వాదీనాం లక్షణామష్టాదశే పఠలే ప్రోక్తమ్.)

కృతన్యాసాస్తథా ధ్యానముద్రాలఙ్కృతపాణయః।

స్వవాససి స్వకాం ముద్రాం ఛన్నాం కుర్యుః పరస్పరమ్ ।। 272 ।।

[స్తోత్రపాఠకానాం బహిః స్థితః] 20-62 ?

గీతనృత్తపరీశ్చాన్యే అగ్రతః స్తోత్రపాఠకాః।

వన్దిబృన్దయుతా బాహ్యే తథా దున్దుభివాదినః ।। 273 ।।

ప్రతికర్మ తతః కుర్యాద్ధోమం శక్త్యా తు సాధకః।

[బ్రహ్మశిలాపీఠయోస్తత్త్వసంశోధనాది] 20-63

దీక్షావిధిక్రమేణైవం సకలాం తత్త్వపద్ధతిమ్ ।। 274 ।।

సంశోధ్య పరభావస్థ ఆచార్యః సుసమాహితః।

ఆధారశక్తిమన్త్రేణ జుహుయాద్బ్రహ్మసంజ్ఞితమామ్ ।। 275 ।।

సన్తర్ప్య పీఠికాం శక్త్యాధారమన్త్రేణ నారద।

లయాత్మరూపీ భగవానాజ్యేన బహునా తతః ।। 276 ।।

[శాన్త్యుదకప్రోక్షణమ్] 20-64

దద్యాచ్ఛాన్త్యుదకం మూర్ధ్ని క్రమేణైవ తు త్రిష్వపి।

మూలమన్త్రేణ విధివద్ధృదయాద్రేచితేన తు ।। 277 ।।

భగవన్తం కృతే త్వేవం బిమ్బస్థం శ్రావయేద్గురుః।

మనసా సువిశుద్ధేన ఇమం మన్త్రముపస్థితమ్ ।। 278 ।।

[సాన్నిధ్యప్రార్థనమ్] 20-65

త్వయా సన్నిహితేనాత్ర భవితవ్యమధోక్షజ।

మత్పూర్వాణాం హి భక్తానాం సిద్ధిహేతోర్నిరఞ్జన ।। 279 ।।

తతః స భగవాన్మన్త్రప్రబుద్ధః (1)కమలేక్షణః।

[ఉత్థాపనసంముఖీకరణాది] 20-66

విమ్బముత్థాప్య తు ధ్యేయ ఆచార్యేణ తు సమ్ముఖమ్ ॥ 280 ॥

(1. సకలే A.)

కృత్వా తు పాదపతనమష్టాఙ్గేన తు సాధకః।

[లయభోగవిధానేన యజనమ్] 20-67

అత్యోత్సుక్యాచ్చ యాగస్థమవతార్య యజేత్తతః । 281 ॥

లయభోగాత్మనా సమ్యక్ పూర్వోక్తవిధినా తతః।

[వహ్నిస్థస్య పూజనమ్] 20-68

తథా క్రమేణ వహ్నిస్థం పూజయిత్వా ప్రతర్ప్య చ ॥ 282 ॥

[శాన్తిహోమవిధానమ్] 20-69

చతుర్ద్రవ్యమయం హోమం తతః సాధక ఆచరేత్।

తత్త్వానాం చ సమస్తానాం విభవస్యాఖిలస్య చ ॥ 283 ॥

వ్యూహస్య సూక్ష్మసంజ్ఞస్య మన్త్రస్యానేకరూపిణః।

మన్త్రాతిరిక్తశక్తేస్తు శక్తీశస్యాయుతస్య చ ।। 284 ।।

ఏకసన్ధానకరణం విన్యస్యాపి(స్తానాం ?) తతో మునే।

సంహారస్థితియోగేన యథా తదవధారయ ।। 285 ।।

బిమ్బాత్మనో విభోః స్పృష్ట్వా ఘృతేన చరణద్వయమ్।

తద్ఘృతం హోమయేద్విప్ర శతసంఖ్యాష్టసంయుతమ్ ।। 286 ।।

అన్తే నిక్షిప్య పాదాభ్యాం దర్భకూర్చేన చోపరి।

తథైవ దధ్నా హోమం చ స్పృష్ట్వా నాభిం సమాచరేత్ ।। 287 ।।

క్షీరహోమం తతః కుర్యాద్ధృద్దేశే స్పర్శనే సతి।

అథోత్తమాఙ్గం సంస్పృశ్య హోమయేత్కేవలం మధు ।। 288 ।।

ఏకీకృత్యాథ వై సర్వం సమభాగేన నారద।

సర్వగాత్రాణి సంస్పృశ్య హోమయేత్తదనన్తరమ్ ।। 289 ।।

అనిరుద్ధాదిసత్యాన్తైర్మన్త్రైః పాదాది హోమయేత్।

దత్వా ఘృతేన వై పశ్చాత్పూర్ణాం మూలేన నారద ।। 290 ।।

[శాన్తిహోమాన్తే మద్వాదిచతుర్ద్వైర్భోజనవిధానం దక్షిణాదానం చ]

భోజయేన్మూర్తిమన్త్రేణ మధ్వాజ్యఘృతపాయసైః।

దక్షిణాం చ యథాశక్తి దద్యాద్ధేమాదికం తతః ।। 291 ।।

[అథ లగ్నకాలప్రతీక్షాయాం కాలాపనోదనక్రమః] 20-70

ప్రతీక్షేల్లగ్నకాలం తు యావన్నాయాతి స ద్విజ।

తావద్వినోదైర్గోష్ఠైశ్చ హాస్యైః పాఠైశ్చ సంక్షిపేత్ ।। 292 ।।

[అథ ప్రతిష్ఠాసమయే సన్నిహితే ప్రథమం కర్తవ్యః ప్రార్థనాప్రకారః]

ప్రాప్తే లగ్నోదయే విప్ర సన్నిరోధ్య జగత్ప్రభుమ్।

క్షణం క్షమస్వ భగవన్సర్వజ్ఞ కరుణాస్పద ।। 293 ।।

నివేశయామి తే యావత్ప్రాసాదే బ్రహ్మపీఠికామ్।

[శయనస్థస్య భగవతో నిద్రాయమాణత్వేన స్మరణమ్]

స్మరేన్నిద్రాయమాణం తు శయనస్థం జగద్గురుమ్ ।। 294 ।।

[ప్రాసాదప్రవేశవిఘ్నప్రశమనాదివిధానమ్]

తతో మూర్తిధరైః సార్ధం ప్రాసాదం సంప్రజేద్గురుః।

హన్యాచ్చక్రేణ తత్రస్థాన్ విఘ్నాన్నాస్త్రేణ నారద ।। 295 ।।

ప్రక్షాల్య చ తమస్త్రేణ స్మరేద్బ్రహ్మశిలాం తతః।

[బ్రహ్మశిలాస్థాపనవిధానమ్] 20-71

కిఞ్చిత్పీఠతలన్న్యూనాం సమాం శ్లక్ష్ణాం దృఢాం ద్విజ ।। 296 ।।

కృత్వా నవపదాం పూర్వం పద్మం తస్యాం పదే పదే।

విలిఖ్య రేఖయా సమ్యక్ ఖనేత్సర్వేషు కర్ణికామ్ ।। 297 ।।

సప్తధా తు తతః కుర్యాత్ప్రాసాదం సుసమైః పదైః।

ద్వారాత్పశ్చిమభిత్త్యన్తమేకద్వారేణ నారద ।। 298 ।।

ద్వారదేశాత్సమారభ్య త్యక్త్వా భాగచతుష్టయమ్।

ద్వాభ్యాం పదాభ్యాం మద్యే తు న్యసేద్బ్రహ్మశిలాం మునే ।। 299 ।।

ద్వారాన్మధ్యం న సన్త్యాజ్యం దేవస్థాపనకర్మణి।

చతుర్ద్వారే తు భవనే మద్యేఽథ వినివేస్య చ ।। 300 ।।

త్రిధా కృతే చతుర్దిక్షు తత్ర బ్రహ్మశిలాం దృఢామ్।

బ్రహ్మశీలాక్షేపాదౌ సతి గర్భే లభేర్చనమ్(?) ।। 301 ।।

తతో బ్రహ్మశిలామానం బాహువ్యాయామయోః ఖనేత్।

తత్పూర్వం సూత్రమార్గేణ సఙ్చాల్యోత్తరదిఙ్నయేత్ ।। 302 ।।

శ్వభ్రం తత్రాపి మధ్యే తు శుభం కుర్యాత్షడఙ్గులమ్।

తస్మింస్తు రత్నసంపూర్ణ హేమజం వాఽథ తామ్రజమ్ ।। 303 ।।

చతురఙ్గులమాత్రం తు కలశం కమ్బురూపిణమ్।

హృన్మన్త్రేణ తు సమ్మన్త్ర్య గాయత్ర్యా చ నివేశ్య చ ।। 304 ।।

సపిధానం తు తత్కృత్వా సుధాలేపం తథోపరి।

దత్వా బ్రహ్మశిలాం న్యస్యేత్ప్రాఙ్మన్త్రపరిభావితామ్ ।। 304 ।।

వ్యాపకత్వం సమాలమ్బ్య స్వయమేవ తదా గురుః।

తాం శిలాం వ్యాపికాం ధ్యాయేదాధారాధేయవిగ్రహామ్ ।। 305 ।।

తత్ర సర్వోర్ధ్వగం న్యాసం మూలమన్త్రేణ భావయేత్।

ఏవం తత్సన్నిధిం కృత్వా పశ్చాత్తత్రోపరి ద్విజ ।। 306 ।।

[రత్నాదిన్యాసః] 20-72

న్యాసం రత్నాదికం కుర్యాద్యథా తదవధారయ।

హైమమగ్నిం తథాఽనన్తం రాజతం హేమజాం ధరామ్ ।। 307 ।।

అష్టలోహమయం పద్మం మధ్యే బ్రహ్మశిలోపరి।

ప్రాచ్యాదౌ పద్మగర్భేషు క్రమాదీశానగోచరమ్ ।। 308 ।।

వజ్రం చ సూర్యకాన్తం చ ఇన్ద్రనీలం తథైవ చ।

మహానీలం మునిశ్రేష్ఠ ముక్తాఫలమతః పరమ్ ।। 309 ।।

పుష్యరాగమతశ్చైవ పద్మరాగమతః పరమ్।

ఐశాన్యే న్యస్య వైడూర్యం మధ్యతః స్పటికం న్యసేత్ ।। 310 ।।

ప్రాగాదౌ రజతం తామ్రం త్రపు వంగమతీరుతమ్।

లోహం తథాయసం కాంస్యం మధ్యే హేమ నివేశ్య చ ।। 311 ।।

తాలం మనశ్శిలాం చాపి రజనీం కుష్ఠమేవ చ।

స్రోతోఽఞ్జనం తు దరదం సౌరాష్ట్రం హేమగైరికమ్ ।। 312 ।।

మధ్యే తు రాజపాషాణం పారదం చాథ సర్వతః।

గోధూమాంశ్చ యవాన్వ్యాన్ముద్గమాషాంస్తథైవ చ ।। 313 ।।

చణకాన్మునిశార్దూల కులుత్థం చ మసూరకమ్।

క్రమాదష్టసు విన్యస్య మధ్యే సిద్ధార్థకాంస్తిలాన్ ।। 314 ।।

హీబేరం రజనీం మాంసీం సహదేవీం వచాం తతః।

విష్ణుక్రాన్తాం వలాం మోటాం శ్యామాకం శఙ్ఖపుష్పకమ్ ।। 315 ।।

ప్రాగాదౌ మధ్యపర్యన్తం విన్యసేన్మూలసన్తతిమ్।

అభావాత్సర్వవస్తూనాం హేమం సర్వత్ర విన్యసేత్ ।। 316 ।।

తదభావాత్తు తారం తు న్యసేన్ముక్తాఫలాని చ।

ఘృతేన పయసా వాథ ప్రాపితేన పురైవ తు ।। 317 ।।

ప్రదద్యాల్లేపనం విప్ర సర్వగర్తేషు చైవ హి।

అహతం సుసితం పస్చాత్తత్రోపరి దుకూలకమ్ ।। 318 ।।

[బ్రహ్మశిలోపరి పీఠన్యాసవిదానమ్] 20-73

తతః శ్లక్ష్ణం సుధాలేపం దత్వా పీఠం తు విన్యసేత్।

సన్ధాయ పూర్వవత్తచ్చ శిలయా సహ నారద ।। 319 ।।

పీఠశ్వభ్రేఽథ విన్యస్య సౌవర్ణం గరుడం మమ(మునే)।

క్షీరం దధి ధృతం లానం మధుపుష్పఫలాని చ ।। 320 ।।

సర్వగన్ధాని విప్రేన్ద్ర సర్వౌషదియుతాని చ।

భావయేత్పూర్వవత్పీఠే ధర్మాద్యైరఖిలైర్యుతమ్ ।। 321 ।।

చిదాసనమయీం వ్యాప్తిం పునస్తత్రోపరి న్యసేత్।

హృదాఽథ విష్ణుగాయత్ర్యా ఏకైకమభిమన్త్ర్య చ ।। 322 ।।

విన్యస్య కుర్యాద్ధవనం యస్మిన్యస్మింస్తు కర్మణి।

పీఠన్యాసవిధిం యావత్తతః పూర్ణాహుతిం జుహేత్ ।। 323 ।।

[అథ ప్రబోధనమ్] 20-74

ప్రాప్తే లగ్నోదయే విప్ర శయనస్థం ప్రబోధయేత్।

మన్త్రాత్మన్ రూపమాత్మీయమాగ్నేయముపసంహర ।। 324 ।।

సమాశ్రయస్వ సౌమ్యత్వం స్థిత్యర్థం పరమేశ్వర।

నమస్తేఽస్తు హృషీకేశ ఉత్తిష్ఠ పరమేశ్వర ।। 325 ।।

మదనుగ్రహహేత్వర్థం పీఠభూమిం సమాక్రమ।

[దేవస్య ప్రాసాదే ప్రవేశనమ్] 20-75

ఉహృత్య మూర్తిపైః సమ్యక్ పృష్ఠే వా సాధకోఽగ్రతః ।। 326 ।।

యాయాత్ప్రక్షిపమాణస్తు సార్ధ్యార్థం(?)రత్నకం బహు।

ప్రదక్షిణం తతః కుర్యాత్ప్రాసాదస్య చ నారద ।। 327 ।।

శనైః ప్రవేశయేద్దేవం యతోర్ధ్వం తు న సంస్పృశేత్।

పార్శ్వదూయం తు ద్వారీయం

[అథ పీఠే దేవస్య స్థాపనమ్] 20-76

పీఠమధ్యేఽథ వినయ్యేసత్ ।। 328 ।।

హృదా సంపుటయోగేన మూలమన్త్రేణ నారద।

తత్ర తం చాగ్రతః స్థాప్య తత్పార్శ్వే పృష్ఠతోఽపి చ ।। 329 ।।

వజ్రలేపేన గాయత్ర్యా పీఠస్యైకాత్మ్యతాం నయేత్।

తారకం పూర్వముచ్చార్య గురుః ప్రణతమస్తకః ।। 330 ।।

[విజ్ఞాపనమ్] 20-77

ఆరాధితోఽసి భగవన్సాధకానాం హితాయ చ।

త్వయాఽప్యనుగ్రహార్థం చ వస్తవ్యమిహ సర్వదా ।। 331 ।।

త్వం తిష్ఠసి ప్రభో యత్ర తత్ర సిద్ధిర్న దూరతః।

భవేద్ద్వై సాధకేన్ద్రాణామిత్యుక్తం చ పురా త్వయా ।। 332 ।।

తస్మాద్ధ్రువం సదా తుష్టస్సానుకమ్పాపరో మహాన్।

సదా హ్యనుగ్రహపరస్తిష్ఠస్వాచన్ద్రతారకమ్ ।। 333 ।।

ఏవముక్త్వా తతో దద్యాదర్ఘ్యం శిరసి పాదయోః।

[అథ తత్త్వసంస్థాపనమ్] 20-78

తత్త్వసంస్థాపనం కుర్యాత్త్వకృతిస్థాపనాదను ।। 334 ।।

విజ్ఞానానన్దకల్లోలజ్ఞేయభాసాం తథా రవైః।

అనేకాహ్లాదజనితైరాచారాదిభిరా(రాజాధారాచ్చిరో ?)వధి ।। 335 ।।

పశ్యేన్మన్త్రమయం బిమ్బమనేకాద్భుతవిగ్రహమ్।

ఏవం సర్వసముత్పత్తిస్థానే సంకల్పసిద్ధిదమ్ ।। 336 ।।

[బిమ్బస్య మన్త్రమయవృక్షత్వేన భావనం] 20-79

బిమ్బం మన్త్రమయం వృక్షం ప్రతిష్ఠాప్యామలాత్మనా।

తద్విజ్ఞానమయీం శాఖాం ప్రవరాయాతి చో(మాయతో?)న్నతామ్ ।। 337 ।।

అనన్తగగనాక్రాన్తాం భావయేత్సాధకో ద్విజ।

ప్రభూతేన తు వై తస్మాదనౌపమ్యామృతేన తు ।। 338 ।।

మన్త్రబిమ్బమయం వృక్షం సరసం భావయేత్సదా।

యథా భౌమేన తోయేన గగనోత్థేన నారద ।। 339 ।।

మన్దారపుష్పవిటపీ తద్వదేవ హి నాన్యథా।

[బింబపీఠాదిషు న్యస్తస్య మన్త్రచక్రస్య లయభోగాదివిధానేన పూజనవిదానమ్]

తతః సంపూజయేత్తత్ర లయయాగేన చాఖిలమ్ ।। 340 ।।

పీఠస్థం భోగయాగేన మన్త్రచక్రం యజేత్పునః।

పీఠమూలం సమాశ్రిత్య లోకేశాన్సాయుధాన్యజేత్ ।। 341 ।।

పీఠీయమన్త్రసఙ్ఘం చ విలోమేనాథ పూజయేత్।

ఆధారశక్తిపర్యన్తం సృష్టిన్యాసేన నారద ।। 342 ।।

[ప్రతిష్ఠాదివసే కర్తవ్యం ప్రతిష్ఠానన్తరం స్నపనమ్] 20-80

పూజయిత్వా తతో దేవం స్నాపయేత్

[చతుఃస్థానార్చనమ్]

మణ్డలే పునః।

ప్రపూజ్య పూర్వవిధినా మణ్డలానుక్రమేణ తు ।। 343 ।।

హోమాన్తం నిఖిలం కృత్వా దద్యాత్పూర్ణాహుతిం తతః।

[సుప్రతిష్ఠితత్వాభిశంసనమ్] 20-81

స్వామీతి చ స్వనామాన్తం రూఢిశబ్దం ప్రకల్ప్య చ ।। 344 ।।

తాల(ర ?)శబ్దయుతం సర్వైరేవమస్త్వితి చోచ్చరన్।

పుష్పాక్షతాఞ్జలిం పూర్ణం క్షిపమాణాశ్చ నారద ।। 345 ।।

సర్వే వదేయుస్తత్రస్థా భగవాన్సుప్రతిష్ఠితః।

[స్తుతిజయోద్ఘోషః] 20-82

తతః సర్వైస్స భగవాన్స్తోతవ్యో జగతః పతిః ।। 346 ।।

జితన్తేనోచ్చయా వాచా తతో జయజయేతి చ।

జీవభూతేన వైతేన విభునా మన్త్రమూర్తి్నా ।। 347 ।।

ప్రతిష్ఠితేన విప్రేన్ద్ర విద్ధి సర్వం ప్రతిష్ఠితమ్।

[ప్రదక్షిణప్రణామౌ]

ఆమూలాద్ధ్వజపర్యన్తం ప్రాసాదే యః పురాకృతః ।। 348 ।।

దేవం ప్రదక్షణీకృత్య అష్టాఙ్గేన ప్రణమ్య చ।

[బలిదానమ్] 20-83

గ్రహీత్వా చార్ఘ్యపాత్రం తు యాయాద్దేవగృహాద్బహిః ।। 349 ।।

ప్రభూతానాం చ భూతానాం బలిదానం సమాపయేత్।

గృహ్ణన్తు భగవద్భక్తా భూతాః ప్రాసాదబాహ్యగాః ।। 350 ।।

బలిం మన్త్రపవిత్రాస్చ(త్రం చ ?) తేషామనుచరాశ్చ యే।

సోదకేన తు పాత్రేణ దత్వా దేవం ప్రణమ్య చ ।। 351 ।।

[న్యూనాధికశాన్త్యర్థపూర్ణాహుతిః] 20-84

వ్రజేద్యాగగృహం పశ్చాత్పూర్ణహోమం సమాచరేత్।

ఊనాధికనిమిత్తం చ దద్యాత్పూర్ణాహుతిం తతః ।। 352 ।।

[అథ ఫలశ్రుతిః] 20-85

ఆదేవాలయభూయాగాద్ధ్వజాన్తాచ్చాపి మణ్డపాత్।

సర్వోపకరణోపేతాత్పరమాణుషు నారద ।। 353 ।।

యావతీ జాయతే సఙ్ఖ్యా తావత్కర్తా సమావసేత్।

భోగభుగ్విష్ణులోకే చ యాత్యన్తే పరమం పదమ్ ।। 354 ।।

[ప్రతిష్ఠాకర్మణి వృతానాం పూజనమ్] 20-86

తతః సంపూజ్య విధివత్క్రమాత్సర్వాన్ప్రరోదితాన్।

గన్ధార్ఘ్యపుష్పధూపేన మాల్యైశ్చైవానులేపనైః ।। 355 ।।

భోజనైర్వివిధైశ్శక్త్యా దక్షిణాభిర్మహామునే।

[అథ రాత్రౌ జాగరణమ్] 20-87

రాత్రౌ జాగరణం కుర్యాన్నృత్తగీతైర్మహోత్సవమ్ ।। 356 ।।

[ప్రతిష్ఠాదినాద్యావద్ధినచతుష్టయం హోమస్య కర్తవ్యతా] 20-88

అవ్యుచ్ఛిన్నోదితం హోమం కుర్యాద్ధినచతుష్టయమ్।

క్షణవారానుసారేణ(?)బహిః కుణ్డేషు చాన్తరే ।। 357 ।।

యథా దినచతుష్కం తు ధూమచ్ఛేదో న తత్ర వై।

[ప్రతిష్ఠాదినాచ్చతుర్థదినే స్నపనాదివిధానమ్] 20-89

చతుర్థేఽహని సంప్రాప్తే సంస్నాప్య పరమేశ్వరమ్ ।। 358 ।।

ప్రపూజ్య పూర్వవిధినా హోమం కుర్యాచ్చ శక్తితః।

సమగ్రమన్త్రజాలస్య దత్త్వా పూర్ణాహుతిం తతః ।। 359 ।।

[అథ విష్వక్సేనపూజనమ్] 20-90

ప్రాగుక్తేన విధానేన ప్రాసాదాభ్యన్తరే ద్విజ।

ఐశాన్యాం చలపీఠస్థం కుమ్భే వా తోయపూరితే ।। 360 ।।

ప్రపూజ్య విష్వక్సేనం చ పూజితవ్యాశ్చ మూర్తిపాః।

[శిష్టద్రవ్యవినియాగప్రకారః] 20-91

నిర్వర్త్య సర్వసంభారం స్వగురోర్వినివేద్య చ ।। 361 ।।

స్వయం వా యః ప్రతిష్ఠానమాచార్యస్త్వాచరేద్ద్విజ।

యత్నాద్విభజనీయం తన్మూర్త్పాదిష్వనుక్రమాత్ ।। 362 ।।

[అవభృథః] 20-92

సిద్ధిముక్త్యోరభీప్సార్థం స్నాయాదవభృథేన చ।

ఇత్యేతత్సాధకస్యోక్తం మన్త్రారాధనకాంక్షిణః ।। 363 ।।

మన్త్రమూర్త్ప్రతిష్ఠానం యత్రస్థః సిద్ధిమాప్నుయాత్।

[చిత్రప్రతిష్ఠాయాం విశేషః] 20-93

లేపభిత్తిపటస్థానాం స్నానాద్యం దర్పణే మునే ।। 364 ।।

కుర్యాన్నిరవశేషం చ పుష్పైః పూజాం జలోజ్ఝితైః।

[తత్ర రత్నన్యాసప్రతిషేధః] 20-94

భిత్తిగానాం పటస్థానాం బిమ్బానాం స్థాపనే ద్విజ ।। 365 ।।

పీఠబ్రహ్మశిలారత్నన్యాసాఖ్యో న భవేద్విధిః।

[అన్యత్ర ధాతుజాదిషు తద్విధానమ్] 20-95

సమానయోనిపీఠానాం ధాతుజానాం తు నారద ।। 366 ।।

చలానాం లఘుదేహానాం బిమ్బానాం తు సమాచరేత్।

శైలమృద్దారుజానాం తు ఏవమేవహి నాన్యథా ।। 367 ।।

నిస్సారే సతి వై పీఠే అన్తస్సారే స్మరేద్ధియా।

[అథ జీర్ణోద్ధారవిధానమ్ తత్ర జీర్ణబిమ్బస్యాభ్యర్చనప్రతిషేధః] 20-96

పటే కుడ్యే పరిక్షీణే భగ్నే బిమ్బే ప్రమాదతః ।। 368 ।।

నార్చనం విహితం విప్ర న సుశోభనమర్చనమ్।

తస్మాత్కృత్వాఽర్చనం హోమవిశేషేణ మహామతే ।। 369 ।।

దానపూజా యతీనాం చ భగవత్తత్త్వవేదినామ్।

అవతారక్రమేణైవ నిఖిలం హృది చారభేత్ ।। 370 ।।

ఆధారనిచయం న్యస్తం పూర్వోక్తవిధినా మునే।

[ధాతుద్రవ్యోద్భవాదన్యస్య భగ్నబిమ్బస్య జలాశయే ప్రక్షేపవిధానమ్] 20-97

విష్వక్సేనస్య మన్త్రేణ న్యాసపూజామివ క్షిపేత్ ।। 371 ।।

జలాశయే హ్యగాధే చ ధాతుద్రవ్యోద్భవం వినా।

యస్మాత్త .... బిమ్బకర్మణి సంస్కృతిమ్ ।। 372 ।।

ఇత్యేతదేకదేహానాం బిమ్బానాం పరికీర్తితమ్।

[పీఠేన సహసన్ధింగభితేషు బింబేషు విశేషాః]

అన్యోన్యైకీకృతానాం తు వజ్రబన్ధేన మే శ్రుణు ।। 373 ।।

[తత్ర కిఞ్చిత్పీఠభఙ్గే నిర్దోషత్వమ్] 20-98

కిఞ్చిత్పీఠవిభఙ్గే తు న దోష ఉపజాయతే।

[ఈషదఙ్గక్షతే సన్ధానమ్]

ఈషదఙ్గక్షతే కుర్యాద్బిమ్బస్య స్వర్ణఘర్షణమ్ ।। 374 ।।

[పీఠస్య భఙ్గాధిక్యే తత్త్యాగః]

బృహద్భఙ్గే సముత్థాప్య పీఠాద్బిమ్బం తు తం క్షిపేత్।

కృత్వా చాభినవం పీఠం తత్ర సంస్థాపయేత్పునః ।। 375 ।।

[బింబస్య భఙ్గాధిక్యే తత్త్యాగః]

భగ్నే బిమ్బే శుభే పీఠే సతి బిమ్బం నవం స్మృతమ్।

[అవిజ్ఞాతే బీజన్యాసే ప్రణవేన విధానమ్] 20-99

బీజన్యాసే హ్యవిజ్ఞాతే బ్రహ్మతత్త్వం హి తద్గతమ్ ।। 376 ।।

తత్త్వవిత్రోద్ధరేద్యత్నాత్ప్రణవేనాత్ర కర్మణి।

సర్వజ్ఞానాని తత్రాన్తే మన్త్రాశ్చ ప్రణవే స్థితాః ।। 377 ।।

వాచ్యవాచకసంబన్ధస్తాభ్యాం నాన్యస్య వై యతః।

అనేన విధినా విప్ర కృతమాయతనస్య యత్ ।। 378 ।।

తిష్ఠత్యవిషయం కాలం నాన్తర్ధానం వ్రజేత్పునః।

[దేశభఙ్గాద్యుపద్రవే అవధానేన సంరక్ష్యతా] 20-100

దేశభఙ్గే తు మరణే దుర్భిక్షే చతిసఙ్కటే ।। 379 ।।

అనావృష్టిభయాత్స్నానం నిరీక్ష్యం యది తద్భవేత్।

ప్రాధాన్యాత్సబిధానస్య నాశుద్ధిం బిమ్బమాప్నుయాత్ ।। 380 ।।

తస్కరాదిషు సంస్పర్శాత్తస్మిన్వేశాభిషేవణాత్। (?)

యో యో మన్త్ర(న్త్రి?)వరో భక్తః సాధకః కృతనిశ్చయః ।। 381 ।।

స సోఽత్ర సిద్ధిమచిరాత్ప్రాప్నుయాన్మానసేప్సితామ్।

[మహోత్సవస్య కర్తవ్యతావిధానమ్] 20-101

సనక్షత్రం దినం శుభ్రం సౌమ్యగ్రహసమన్వితమ్ ।। 382 ।।

దేశకర్తౄనృపాదీనామనుకూలం చ మన్త్రిణః।

సమాశ్రిత్య నృపః కుర్యాత్కర్తా ధన్యోఽపి వైష్ణవః ।। 383 ।।

మహానిమిత్తముద్దిశ్య త్రీన్వారాన్వత్సరం ప్రతి।

స్వదేశవిహితేనైవ విధినా చ మహోత్సవమ్ ।। 384 ।।

కర్మబిమ్బం విమానస్థం హిత్వా చక్రాదికం తు వా।

నృత్తగీతస్వనైర్గీతైర్వాద్యదానపురస్సరమ్ ।। 385 ।।

బలికర్మసమోపేతం భ్రమణీయం సుశాన్తయే।

సర్వగ్రామాదివీధీనాం కీర్తిపుణ్యఫలాప్తయే ।। 386 ।।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాక్యసంహితాయాం ప్రతిష్ఠావిధిర్నామ వింశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 21

అథ పవిత్రవిధానం నామ ఏకవింశః పటలః ।। 21-1

నారద :---

[అనుష్ఠానలోపే నిష్కృతిప్రకారప్రస్నః]

నియమస్థస్య భగవన్సాధకస్యాభియోగినః।

మోహాద్వా దేశభఙ్గాచ్చ జ్వరాదివ్యాధిపీడితాత్ ।। 1 ।।

అనుష్ఠానమసమ్పన్నం కదాచిత్కర్మదోషతః।

కిం కార్యం తేన వై నాథ కింవా తస్య భవేద్వద ।। 2 ।।

శ్రీభగవాన్ ---

[పవిత్రారోపణస్య నిష్కృతిత్వవిధానమ్]

క్రియయా జపహోమేన కృతేన ... ...।

క్రియాజపార్చనాదీనాం లుప్తానాం సాధకస్య చ ।। 3 ।।

పవిత్రారోపణాద్విప్ర ఋతే నాన్యా భవేద్గతిః।

నారద :---

[ప్రవిత్రారోపణవిధానప్రకారప్రశ్నః] 21-2

పవిత్రారోపణం విష్ణోః శ్రోతుమిచ్ఛామి తత్త్వతః ।। 4 ।।

యేనాహం కృతకృత్యః స్యాం క్రియాసక్తః సదైవ హి।

శ్రీభగవాన్ ---

[పవిత్రారోపమకాలవిధానమ్]

కర్కటస్థే ద్విజాదిత్యే సిహ్మకన్యాతులాస్థితే ।। 5 ।।

ద్వాదశ్యాం శుక్లపక్షే తు రాకాయాం యత్ర రోచతే।

జపహోమక్రియాలోపశాన్తయే విధిపూర్వకమ్ ।। 6 ।।

యాగం పవిత్రకోద్దేశే కృత్వా పూర్వోదితశ్చ(తం చ?)యః।

[సూత్రాదిద్రవ్యాంణామధివాసకాలవిధానమ్] 21-3

దశమ్యామధివాసం తు ద్రవ్యాణాం విధిపూర్వకమ్ ।। 7 ।।

కుర్యాచ్చైవ ససూత్రాణాం

[సూత్రాణాం కౌసేయత్వాదివికల్పః] 21-4

తత్సూత్రం విద్ధి పట్టజమ్।

కార్పాసమ్థ వాక్షౌమం శ్లక్ష్ణం దృఢమకృత్రిమమ్ ।। 8 ।।

తస్య శుద్ధిం పురా కృత్వా దహనాప్యాయనేన చ।

పఞ్చభూతాత్మకం ధ్యాత్వా వ్యాపకత్వేన తత్పునః ।। 9 ।।

[అథ సూత్రైః పవిత్రనిర్మాణవిధానమ్] 21-5

పురా తత్త్రిగుణం కృత్వా తతః కుర్యాచ్చతుర్గుణమ్।

సమతాం సర్వభావానాం ద్విజోత్పాదయతే యతః ।। 10 ।।

అతో న విషమైః కుర్యాత్తన్తుభిః సూత్రమేవ తత్।

తేన సూత్రేణ విప్రేన్ద్ర పవిత్రాణ్యారభేత్తతః ।। 11 ।।

[మణ్డలే ప్రతిమన్త్రం సమర్పణీయపవిత్రసఙ్ఖ్యా] 21-6

మూలమన్త్రాదిసర్వస్య మన్త్రచక్రస్య నారద।

త్రాణి త్రీణ్యథవా ద్వే ద్వే ఏకైకం సత్యసమ్భవే ।। 12 ।।

పవిత్రకం తు ప్రత్యేకమనుకల్పేషు నారద।

[తేషాం పవిత్రాణాం వ్యాసమానగ్రన్థిసఙ్ఖ్యాదివిధానమ్] 21-7

వ్యాసాదర్ధసమైః(1)(?) కుర్యాద్ధారాకారం చ తన్తుభిః ।। 13 ।।

శతేనాష్టోత్తరేణాద్యం ద్విగుణేన ద్వితీయకమ్।

త్రిగుణేన తృతీయం తు వ్యాసమేవం తు తన్నయేత్ ।। 14 ।।

షట్త్రింశద్గ్రన్థికం చాద్యం ద్వితీయం ద్విగుణం స్మృతమ్।

తృతీయం త్రిగుణం విప్ర

[ప్రవిత్రగ్రన్థీనాం రఞ్జనాదివిధానమ్] 21-8

గ్రన్థిం వై కుఙ్కుమేన తు ।। 15 ।।

రఞ్జయేచ్చన్దనాద్యేన యథా శోభానురూపతః।

గ్రన్థియుక్తేన తుల్యేన మృదునా సుసితేన తు ।। 16 ।।

పురయేద్గ్రన్థయోర్మధ్యే శఙ్ఖాకారం యథా భవేత్।

మణ్డలే మన్త్రమూర్తీనాం పూజనార్థం తు నారద ।। 17 ।।

వ్యాసమానం తు కథితం పవిత్రాణాం చ సర్వదా।

[బిమ్బస్య శిరఃప్రభృత్యవయవభేదేన పవిత్రాణామాకృతిభేదమానభేదవిధానమ్] 21-9

ప్రతిష్ఠితస్య బిమ్బస్య పరాదౌ(?) ధాతుజస్య వా ।। 18 ।।

మాలాకృతిం చ శిరసి యథేచ్చగ్రన్థిపూరకైః।

ద్వితీయమంసయోర్యావల్లమ్బితం జానుమణ్డలే ।। 19 ।।

మూర్ధ్నః పాదావధిర్యావన్త్రితీయమతివిస్తృతమ్।

[పీఠపవిత్రప్రమాణవిధానమ్] 21-10

పృథక్పీఠస్య వై కుర్యాత్స్వప్రమాణేన శోభనమ్ ।। 20 ।।

[ప్రతిసరాణాం వ్యాసానియమః] 21-11

బిమ్బప్రతిసరాణాం చ వ్యాసశ్చానియతః స్మృతః।

సూత్రమానం చ పూర్వోక్తం ద్విగుణం సమ్భవే సతి ।। 21 ।।

త్రిగుణం వా మునిశ్రేష్ఠ ఆలభేత్పూరయేత్తతః।

త్ర్యఙ్గులాన్తరితా దేయాస్సర్వేషాం గ్రన్థయః సమాః ।। 22 ।।

సఙ్ఖ్యానేన వినా సమ్యఙ్జ్ఞాతులుఙ్గోపమాః శుభాః।

[కుమ్భాదిపవిత్రనిర్మాణప్రకారవిధానమ్] 21-12

కుమ్భోత్తమాభ్యామగ్రే తు విద్యాపీఠస్య చైవహి ।। 23 ।।

స్రుక్స్రువాభ్యాం చ ఘణ్టాయామక్షసూత్రే చ నారద।

అర్ఘ్యపాత్రస్య చైకకం సూత్రగర్భైర్యథేచ్ఛయా ।। 24 ।।

[గుర్వాదీనాం షణ్ణాం యథాక్రమం పవిత్రవిధానప్రకారభేదః] 21-13

గుర్వాదిసమయజ్ఞానాం యతీనాం భావితాత్మనామ్।

కుడుమ్బినాం క్రమాత్కుర్యాత్తన్తుభిర్మునిసత్తమ ।। 25 ।।

చతుర్వింశతిభిశ్చైవ సూత్రైః షోడశభిస్తథా।

తతో ద్వాదశభిర్బ్రహ్మన్నష్టభిస్తదనన్తరమ్ ।। 26 ।।

షడ్భిస్త్రిభిస్తతో దేయా గ్రన్థయః సూత్రసఙ్ఖ్యయా।

రఞ్జయేత్పూర్వవిధినా న కుర్యాద్గర్భపూరణమ్ ।। 27 ।।

[పవిత్రాధివాసాక్యకర్మవిధానమ్] (తత్ర పవిత్రాసాదన ప్రకారః) 21-14

(1)సంస్థాప్య వై దలే భాణ్డే పలాశపుటకేఽథవా।

ఆచ్ఛాద్య వాససా పశ్చాత్సుసితేనాహతేన తు ।। 28 ।।

(1. `సంస్థాప్య వై దలే భాణ్డే' ఇత్యాదినా రాత్రౌ జాగరణం కుర్యాదిత్యన్తో గ్రన్థః (28-50) పవిత్రాధివాసాక్య కర్మవిధానపరః। సాత్త్వతసంహితాం వ్యాచక్షాణైః ప్రాచీనైః పవిత్రారోపణప్రకరణవ్యాఖ్యా నావసరే `దశమ్యేకాదశ్యః కర్తవ్యం పవిత్రాధివాసాఖ్యం కర్మాహ- `దశమ్యామిత్యారభ్య జాగరేణ నిశాం నయేత్' ఇత్యన్తే నేత్యుక్తమ్।)

మధ్యే తు యాగద్రవ్యాణాం తద్భాణ్డం వినివేస్య చ।

[నిత్యార్చనపూర్వకవిశేషయజనవిధానమ్]

స్నాత్వా తు పూర్వవిధినా కుర్యాన్నిత్యార్చనం హరేః ।। 29 ।।

తతో విశేషయజనం దీక్షాఖ్యేన క్రమేణ తు।

ద్వారయాగాదికం కృత్వా సర్వం కలశపూర్వకమ్ ।। 30 ।।

సంవిధానం మునిశ్రేష్ఠ హవనేన సమన్వితమ్।

ఏవం హి పూజనం కృత్వా మన్త్రసన్తర్పణం పురా ।। 31 ।।

ముద్రాబన్ధజపాన్తం చ దద్యాత్పూర్ణాహుతిం తతః।

పురా యస్మిన్దినే విప్ర అతీతే వత్సరే కృతః ।। 32 ।।

పవిత్రకోపసంహారస్తద్దినాదాదితః స్మరేత్।

అర్ఘ్యపుష్పాదిబలిభిః పూజయేత్సర్వమధ్వరమ్ ।। 33 ।।

సమాచమ్య స్మరేత్సర్వం మన్త్రబృన్దం క్రమేణ తు।

పురా ప్రతిష్ఠితం బిమ్బం స్వయమన్య(కృ)తంతు వా ।। 34 ।।

నిర్గత్య స్నాపయేద్భక్త్యా పూర్వోక్తవిధినా తతః।

పూజయిత్వా విశేషేణ దత్వాఽర్ఘ్యం పునరేవ చ ।। 35 ।।

సంస్కృత్య మూలమన్త్రం తు జపముద్రాసమన్వితమ్।

స్మరేత్కృతాకృతం సర్వం పూర్వవద్వాసరీయకమ్ ।। 36 ।।

కృత్వా ప్రదక్షిణం యాయాద్భూయో యాగనికేతనమ్।

[చతుఃస్థానార్చనవిధానమ్]

స్థలస్థస్య చ వై తత్ర మన్త్రమూర్తే్ర్నివేద్య చ ।। 37 ।।

తామ్బూలదన్తకాష్ఠం చ పఞ్చగవ్యపురస్సరమ్।

అగ్రతో దేవదేవస్య సిహ్మమూర్తౌ తు దక్షిణే ।। 38 ।।

ప్రదీపం చ తథా ధూపం దర్పణం హేమసూత్రకమ్।

పశ్చిమే కాపిలే మూర్తౌ హేమపాత్రం తు నారద ।। 39 ।।

నివేద్య హవిషా పూర్ణం నారాహే చోత్తరే తతః।

మాల్యాన్యథౌషధీస్తోయం క్షీరం మాక్షికమేవ చ ।। 40 ।।

ఫలాని శాలిబీజాని త్వన్యేషాం దన్తధావనమ్।

తామ్బూలేన సమాయుక్తం తతః ప్రతిసరం మునే ।। 41 ।।

నివేద్య పాత్రతతః కృత్వా కుమ్భేఽగ్నావేవమేవ హి।

బాహ్యతః ప్రతిమాయాం చ సర్వం ప్రతిసరాన్తకమే ।। 42 ।।

[ఆమన్త్రణమ్]

తతో నిమన్త్రయేన్మన్త్రమిష్యం యేన క్రమేణ తు।

ఆమన్త్రితోఽసి దేవేశ కృతో యాగో యథావిధి ।। 43 ।।

తమాహరస్వ భగవన్సర్వకర్మప్రపూరణమ్।

ఏవం సంశ్రావయిత్వా తు మనుభేదస్థితం విభుమ్ ।। 44 ।।

[సూత్రేణ యాగసదనవేష్టనమ్]

సర్వం సితేన సూత్రేణ త్రిరావృత్తేన చాన్తరా।

సేషుణా యాగసదనం వేష్టయేత్తదనన్తరమ్ ।। 45 ।।

పిధాయ పాత్రైః సుదృఢైః పవిత్రాణి పృథక్ పృథక్।

[పూర్వోక్తప్రకారేణ ప్రాసాదవేష్టనమ్]

తథైవ వేష్టయేద్విప్ర ప్రాసాదం బాహ్యతస్తతః ।। 46 ।।

[భూతబలిః]

సమ్యగ్భూతబలిం దద్యాదస్త్రమన్త్రేణ నారద।

[పఞ్చగవ్యప్రాశనాదివిధానమ్]

పఞ్చగవ్యం పురా పీత్వా భుక్త్వా చాన్నం చరుస్థితమ్ ।। 47 ।।

సంచర్వ్య దన్తకాష్ఠం తు తామ్బూలం వా యథేచ్ఛయా।

ఆచమ్య న్యాసపూర్వంతు సకళీకృత్య విగ్రహమ్ ।। 48 ।।

స్థలస్థముద్ధరేన్మన్త్రం కలశే న్యస్య వాఽఽత్మని।

[రాత్రౌ జాగరణస్య మణ్డలకర్మణః సమాపనస్య చ విధాన]

రాత్రౌ జాగరణం కుర్యాన్మణ్డలం చ సమాపయేత్ ।। 49 ।।

రాత్రిక్షయే తతః స్నాయాద్విభవేనాచ్యుతం యజేత్।

[పవిత్రారోపణప్రకారవిధానమ్--తత్ర నిత్యార్చనపూర్వక చతుస్స్థానార్చనమ్] 21-15

నిత్యకర్మ పురా కృత్వా కుంభస్థం తు యజేత్క్రమాత్ ।। 50 ।।

మణ్డలస్థం తతః పశ్చాదగ్నిస్థం తదనన్తరమ్।

స్నానపూర్వం తు బిమ్బస్థం ప్రాసాదాభ్యన్తరే ద్విజ ।। 51 ।।

[ప్రథమం కలశస్థస్య పవిత్రారోపణప్రకారః] 21-16

ప్రవిశ్య యాగసదనం గత్వా కలశసన్నిధిమ్।

పూజయిత్వా సముద్ఘాట్య పాత్రం ప్రాతిసరీయకమ్ ।। 52 ।।

అవలోక్య సమాదాయ తస్మిన్ధ్యాయేద్ద్విజాఖిలమ్।

సంవత్సరం తు యత్కర్మ ఆప్రభాతాన్నిశాన్తకమ్ ।। 53 ।।

ధ్యానోత్థం నిష్కళం సమ్యగపవర్గపదం తు యత్।

సంస్మృత్య నిష్కళం మన్త్రం శుద్ధోచ్చారక్రమేణ తు ।। 54 ।।

మన్త్రం సన్ధాయ తత్సూత్రం సూత్రే మన్త్రం తథైవ చ।

ఏకీకృత్యాత్మనా సార్ధం దద్యాద్వై మన్త్రమూర్ధని ।। 55 ।।

సమాదాయ పరం సూత్రం తస్మిన్సకళనిష్కళమ్।

జ్ఞానకర్మస్వరూపం తు కర్మ ధ్యాయేచ్చ వత్సరమ్ ।। 56 ।।

స్మృత్వా చోభయరూపం తు మన్త్రం (1)కలశపూజితమ్।

పూర్వవచ్చానుసన్ధానం కృత్వా దద్యాత్పవిత్రకమ్ ।। 57 ।।

(1. సకల A.)

తతః ప్రితసరం విప్ర తృతీయం చ సమాహరేత్।

బాహ్యం సాంవత్సరం కర్మ సకలం చాఖిలం స్మరేత్ ।। 58 ।।

పూజయన్తం స్వమాత్మానమాధారాచ్చ పరావధిమ్।

లయభోగాధికారాఖ్యక్రమేణ సకలాత్మనా ।। 59 ।।

సకలం మన్త్రనాథం తు లయభోగాదివిగ్రహమ్।

స్మృత్వా కృత్వా చ సన్థానం దద్యాత్ర్పతిసరం తతః ।। 60 ।।

అర్ఘ్యైః పుష్పైస్తథా మాల్యైః ధూపాన్తైశ్చ విలేపనైః।

అన్తరాన్తరయోగేన పృజాం కుర్యాత్ర్రిధా తథా ।। 61 ।।

మూలమన్త్రస్య విప్రేన్ద్ర గాయత్ర్యోపహృతాత్మనా।

(1)దత్త్వైవం కలశస్థస్య పుత్రా విప్ర పవిత్రకమ్ ।। 62 ।।

(1.గత్వై A.)

[మణ్డలస్థస్య పవిత్రారోపణమ్] 21-17

అనేన విధినా దద్యాన్మణ్డలస్థస్య వై పురా।

పవిత్రకత్రయం శుభ్రం భోగస్థానే చ నారద ।। 63 ।।

దద్యాత్సమస్తమన్త్రాణాం త్రీణ్యేకం వా యథేచ్ఛయా।

[అగ్నిస్థస్య తతో బిమ్బస్థస్య చ పవిత్రారోపణమ్] 21-18

పూజయిత్వా తతోఽగ్నిస్థం విభుం బిమ్బగతం తతః ।। 64 ।।

కలశోక్తప్రయోగేణ భూషణైస్తు త్రిభిస్త్రిభిః।

[అగ్నిస్థస్య సమర్పణే విశేషనిరూపణమ్] 21-19

అగ్నౌ నివేదయేద్విప్ర భూషణం న తు హోమయేత్ ।। 65 ।।

యస్మాత్సన్న్యాసమూర్ధ్వే తు విహితం భూషణస్య చ।

నాహర్తు_ం యుజ్యతే దగ్ధం దోషమాహరణం వినా ।। 66 ।।

పవిత్రకావధేరూర్ధ్వం సాధకానాం తు నారద।

[మహామన్త్రజపవిధానమ్] 21-20

పశ్చాత్పద్మాసనం బధ్వా దేవస్యాభిముఖస్థితః ।। 67 ।।

సకృజ్జపం మహామన్త్రం సర్వకర్మప్రవర్ధనమ్।

నాశనం సామయానాం చ దోషాణాం స్మరణాదపి ।। 68 ।।

[అథ విజ్ఞాపనమ్] 21-21

తతః సంశ్రావయేద్దేవం త్రిస్థానస్థం క్రమేణ తు।

కామతోఽకామతో వాఽపి న కృతం నియతార్చనమ్ ॥ 69 ॥

కేనచిద్విఘ్నదోషేణ మయా యత్పరమేశ్వర।

తేన మే మనసాఽతీవ సన్తాపో దహనాత్మకః ॥ 70 ॥

యతః సమయదోషేణ బాధితోఽస్మి జనార్దన।

త్వయోద్దిష్టం పురా నాథ భక్తానాం హితకామ్యయా ॥ 71 ॥

దోషవిధ్వంసకృచ్ఛుద్ధం పవిత్రం తత్కృతం మయా।

ప్రసీద మే కురు త్రాణం జహి కోపం హి లోపజమ్ ॥ 72 ॥

నిమజ్జతో భవామ్భోధౌ సమయప్రచ్యుతస్య చ।

నమో నమస్తే మన్త్రాత్మన్ ప్రసీద పరమేశ్వర ॥ 73 ॥

పాహి పాహి త్రిలోకేశ కేశవార్తి_వినాశన।

త్వత్ప్రసాదాచ్చ మే మాస్తు దోషః సమయసంజ్ఞి(శ్రి?)తః ॥ 74 ॥

అద్యాస్తు కర్మసంపత్తిర్నిత్యనైమిత్తికీ ప్రభో।

శ్రుత్వైవమాదరాత్తస్య సంసారార్తస్య మన్త్రరాట్ ॥ 75 ॥

పూర్ణభావం నయచ్ఛీఘ్రం హన్తి దోషాంశ్చ సామయాన్।

[అథ గురోః పూజనమ్] 21-22

ఏవం కృత్వా తతో భక్త్యా పూజయేద్విష్ణువద్గురుమ్ ।। 76 ।।

దక్షిణాభిర్యథాశక్తి వివిధైః పానభోజనైః।

ప్రాప్తా నియన్త్రితాశ్చాన్యే భగవద్భావినస్తు వై ।। 77 ।।

[పవిత్రోత్సవాన్తే కృతస్య యత్యాదిభ్యో దానస్య ఫలాధిక్యకథనమ్] 21-23

పఞ్చ వైఖానసాన్తాశ్చ యతిపూర్వాశ్చ నారద।

ఆప్తాదిపఞ్చభేదేన చత్వారో బ్రాహ్మణాదయః ।। 78 ।।

పఞ్చ యోగరతాద్యాస్తు శాస్త్రసన్ధారణాన్తిమాః।

అసంఖ్యం యతయే దత్తం వైష్ణవాయ ప్రకీర్తిమ్ ।। 79 ।।

విద్ధి కోటిగుణఞ్చైవ దత్తమేకాన్తినే తు యత్।

తస్మాద్దశశతాంశోనం దత్తం యచ్ఛిఖినే తు వై ।। 80 ।।

సాత్వతాయ శతాంశోనం దశాంశోనం తు నారద।

విద్ధి వైఖానసే దత్తం దానం ప్రతిసరావదౌ ।। 81 ।।

చతుర్విధే ద్విజాప్తే తు ఏవమేవముదాహృతమ్।

ఆకోటేర్దానహాసస్తు అనాప్తానామతః శ్రుణు ।। 82 ।।

అనాప్తే లక్షగుణితం బ్రాహ్మణే పరికీర్తితమ్।

ఏవమేవ తు దత్తం చ బుహుశో బహుభోజనన్ ।। 83 ।।

యో నిరస్యతి విప్రేన్ద్ర సాధకో (1)వాఽప్యసాధకః।

తస్యాశు భవతే సిద్ధిరిహ లోకే పరత్ర చ (?) ।। 84 ।।

(1. బాహ్య A.)

ఇత్యేతత్సాధకానాం చ క్రియాసంపూరణం మయా।

కథితం మునిశార్ధూల తత్సహస్రశతాంశతః ।। 85 ।।

శతాంశోనం తదంశేన దత్తమేవ నృపాదితః।

లక్షార్ధత్రిగుణం దానం తతస్తామేతి నారద ।। 86 ।।

అఙ్గులీయకవిప్రాయ యద్దత్తం విధిపూర్వకమ్।

సహస్రాంశశతాంశేన … … … హ్రసేచ్చ తత్ ।। 87 ।।

నృపాదిశూద్రపర్యన్తం వక్ష్యే త్వారమ్భిణామతః।

లక్షపాదగుణం దానం విప్రాయారంభిణే మతమ్ ।। 88 ।।

సహస్రాంశాద్దశాంశోనం విద్ధి క్షత్రాదిపూర్వకమ్।

అథాయుతగుణం దానం బ్రాహ్మణే సంప్రవర్తిని ।। 89 ।।

నృపే సహస్రగుణితం వాఽపి తచ్చతసంజ్ఞకమ్।

అతో దశగుణం విద్ధి యోగజ్ఞాదిష్వతః శృణు ।। 90 ।।

కోటికోటిగుణం దానం భగవద్యోగవేదిని।

విప్రే వేదవిదాం శ్రేష్ఠే తత్సహస్రాంశవర్జితమ్ ।। 91 ।।

క్షత్రియే వైశ్యజాతౌ తు శతాంశోనం తదేవ తు।

దశాంశహీనం తచ్ఛూద్రే భగవద్యోగసేవిని ।। 92 ।।

కోటిలక్షగుణం చైవ జపనిష్ఠే ద్విజోత్తమే।

సహస్రాంశశతాంశోనం దశాంశోనం నృపాదిషు ।। 93 ।।

కోటిసాహస్రగుణితం బ్రాహ్మణే విష్ణుతాపసే।

ప్రాగ్వదూనం సహస్రాదేస్తత్క్షత్రాదిషు నారద ।। 94 ।।

నారాయణాగమజ్ఞే తు దానం ద్విజవరే తు యత్।

దత్తం కాలే పవిత్రే తు కోటీశతగుణం స్మృతమ్ ।। 95 ।।

రాజన్యవైశ్యశూద్రాణాం పూర్వవత్కల్పయేచ్చ తత్।

ధత్తా(ధృతా?)గమానాం యో విప్రో వైష్ణవానాం చ భక్తితః ।। 96 ।।

కోటీదశగుణం దానం తద్దత్తం భవతీతి చ।

క్షత్రాదిష్వేవ విహితం తత్సహస్రాదితో భవేత్ ।। 97 ।।

[వైష్ణవమాత్రస్య పూజ్యతా] 21-24

యః కశ్చిద్వైష్ణవస్తస్మిన్కాలే తత్రావతిష్ఠతే।

స పూజనీయో విప్రేన్ద్ర యథాశక్తి చ భక్తితః ।। 98 ।।

స్వభావవైష్ణవో జన్తురాస్తాం తావన్మహామునే।

[వైష్ణవలిఙ్గధారిమాత్రస్య పూజ్యతా] 21-25

గృహీత్వా వైష్ణవం లిఙ్గం భక్తో యః కశ్చిదాగతః ।। 99 ।।

అర్థ్యహం వైష్ణవో దేహి బ్రూతే హ్యేవమభీక్ష్ణశః।

సోఽపి యత్నాద్యథాశక్తి పూజ్యోఽజ్ఞాతోఽపి నారద ।। 100 ।।

[ఆరోపితానాం పవిత్రాణాం యావదపనయనకాలం తథైవ మణ్డలాదౌ సంస్థాప్యతా] 21-26

ఏకరాత్రం త్రిరాత్రం వా సప్తరాత్రం తు వా ద్విజ।

పవిత్రకం స్థాపనీయం మణ్డలేఽర్చాగతం తథా ।। 101 ।।

అథవాఽర్చాగతం విప్ర తద్వత్సంస్థాప్య భూషణమ్।

యావదేకాదశీ శుక్లా సంప్రాప్తా కార్తికస్య తు ।। 102 ।।

[పుష్పమాత్రస్య ప్రత్యహమపనీయతా]

పుష్పపూజాపనయనం కృత్వా వై ప్రత్యహం పునః।

పవిత్రకం యోజనీయం సంప్రాప్తే కాలవాసరే ।। 103 ।।

[పవిత్రవిసర్జనప్రకారవిధానమ్] 21-27

అపనీయ గురోర్భక్త్యా నివేద్య బ్రాహ్మణస్య వా।

పఞ్చకాలప్రసక్తస్య తదభావాత్తు నారద ।। 104 ।।

షట్కర్మసంప్రసక్తస్య విష్ణుభక్తస్య తత్త్వతః।

విశేషయాగం హోమాన్తం కృత్వాఽఽచార్యప్రపూజనమ్ ।। 105 ।।

వైష్ణవాః పూర్వవత్పూజ్యా దద్యాదాచ్ఛాదనం తతః।

తేషాం చైవ యథాశక్తి అభావాదథ నారద ।। 106 ।।

యుగ్మమేకం తు వా వస్త్రమేకస్యావశ్యమేవ హి।

ఉపవీతాని చాన్యేషాం సోత్తరీయాణి యోజయేత్ ।। 107 ।।

[యతీనాం సన్నిధౌ ప్రార్థనా]

ప్రార్థనా చ తతః కార్యా యతీనాం సంయతాత్మనామ్।

యుష్మత్ప్రసాదసామర్థ్యాన్మమాస్తు పరిపూర్ణతా ।। 108 ।।

క్రియాఙ్గానాం చ సర్వేషాం మా మేఽస్తు సమయచ్యుతిః।

[అథ యత్యాదీనాం ప్రతివచనమ్]

ఏవమస్త్వితి వక్తవ్యం సర్వైస్తాలసమన్వితమ్ ।। 109 ।।

సాంవత్సరః క(త?)దాఽకృత్యదోషః సమయపూర్వకః।

నాశమాయాతి వై క్షిప్రం పవిత్రారోహణాన్మునే ।। 110 ।।

[పవిత్రశబ్దనిర్వచనమ్] 21-28

పాతి యస్మాత్సదోషం హి పతనాత్పరిరక్షతి।

విశేషేణ ద్విజాం స్త్రాతి పూర్ణం కర్మ కరోతి చ ।। 111 ।।

సాధకే చ క్రియాహీనే తస్మాదుక్తో మయా మహాన్।

యాగ ఏవ పవిత్రాఖ్య ఉక్తలక్షణలక్షితః ।। 112 ।।

[పవిత్రకర్మవిధానానన్తరం పాలనీయా విశేషనియమాః] 21-29

కృతే పవిత్రకే విప్ భక్తైర్మన్త్రక్రియాపరైః।

కశ్చిద్విశేషనియమః పాలనీయః ప్రయత్నతః ।। 113 ।।

యావదేకాదశీ శుక్లా కార్తికస్యాతిపుణ్యదా।

భూయస్తదాది విప్రేన్ద్ర ప్రయత్నాద్దినపఞ్చకమ్ ।। 114 ।।

కుర్యాద్వ్రతపరం కిఞ్చిద్ధానపూజనపూర్వకమ్।

సమస్తదోషశమనం సమస్తసుఖవర్ధనమ్ ।। 115 ।।

మధుమాంసమసత్యం చ మైథునం మృగయాన్వితమ్।

తైలాభ్యఙ్గం చ మత్స్యం చ బహుశో బహుభోజనమ్ ।। 116 ।।

యో నిరస్యతి విప్రేన్ద్ర సాధకో వాఽప్యసాధకః।

తథాఽస్య భవతే సిద్ధిరిహ లోకే పరత్ర చ ।। 117 ।।

ఇత్యేతత్సాధకానాం చ క్రియాసంపూరణం మయా।

కథితం మునిశార్దూల పవిత్రం పాపనాశనమ్ ।। 118 ।।

మన్త్రారాధనసక్తానామచిరాత్సిద్ధిదం మహత్।

మన్త్రతన్త్రవిహీనానాం భక్తానాం భువనత్రయే ।। 119 ।।

పవిత్రస్య ఫలం శశ్వత్ప్రదదాతి సమాపనాత్।

నారద :---

కోఽసౌ మన్త్రో జగత్కర్త్రుర్యో జప్తవ్యః క్రియాపరైః ।। 120 ।।

పూజావసానకాలే తు యథావత్కథయస్వ మే।

శ్రీభగవాన్ ---

[పవిత్రకర్మావసానే జప్తవ్యతయా పూర్వముక్తో మహామన్త్రః] 21-30

ఓఙ్కారత్రితయం పూర్వం ప్రథమం కేవలస్తతః ।। 121 ।।

పవిత్ర ఋతధామాఽథ పరా ప్రకృతిరేవ చ।

తాలలక్ష్మ తదన్తే తు బుద్ధిరానన్దచిహ్నితా ।। 122 ।।

ఆకారేణాఙ్కితం దద్యాద్రేఫం చ తదనన్తరమ్।

కేవలోఽథ యకారశ్చ శాస్త్రౌ తద్వద్ద్విజోత్తమ ।। 123 ।।

త్వాం ప్రపన్నోఽస్మి తదను రక్షరక్ష పదాన్వితమ్।

తతో మకారమాదాయ వ్యోమేశానన్దభూషితమ్ ।। 124 ।।

(1)స(శ?)ర్వవజ్రద్వయఇ్చాన్తే దమనో విక్రమీయుతః।

నృసిహ్మః సిద్ధిదశ్చాన్తో యకారస్త్ర్యశ్రభూషితః ।। 125 ।।

(1. నృద్వయం A.)

ఇలాయుధోఽప్యకారస్థో విసర్గేణ విభూషితః।

తతః (2)సకారమాదాయ వరుణస్థస్తతోఽనలః ।। 126 ।।

(2. మకార CL.)

(3)సకారశ్చ మకారశ్చ సుసూక్ష్మస్తదనన్తరమ్।

ఓంయుక్తో విబుధాద్యస్తు బకారో విగ్రహాన్వితః ।। 127 ।।

(3. సతార Y.)

గకారోఽథ యకారస్థ ఆకారేణ విభూషితః।

తృప్తిం చ వరుణారూఢముద్ధరేత్కాలపావకమ్ ।। 128 ।।

సకారః కేవలశ్చాథం పరా సంవిత్తతోఽనలః।

గకారోఽథ సకారశ్చ పారూఢశ్చానలః స్మృతః ।। 129 ।।

ఏకారేణాఙ్కితశ్చైవ శాన్తోఽథ వరుణః స్థితః।

రేఫం చ కేవలం దద్యాత్సర్వశక్తపదం తతః ।। 130 ।।

సర్వాధారపదోపేతం సర్వాన్తర్బహిరేవ చ।

స్థితేవర్ణద్వయం దద్యాత్సర్వవర్ణద్వయం తతః ।। 131 ।।

పరాం ప్రకృతిమాదాయ రేఫం చ తదధో న్యసేత్।

ఇష్టేనాప్యఙ్కయేత్తచ్చ యకారం చోద్ధరేత్తతః ।। 132 ।।

ఆకారేణ సమాయుక్తమేకదంష్ట్రమథోద్ధరేత్।

(4)గకారం తదధో దద్యాదాకారం చ తతో మునే ।। 133 ।।

(4. దకారం A.)

ఇకారేణాఙ్కితం దద్యాన్నరం తదను నారద।

ద్విధా మకారం తదను పూరయేతి పదం తతః ।। 134 ।।

సర్వాణి పదమాదాయ (5)జకారస్తదనన్తరమ్।

ఉత్తమం తదధో న్యస్యాద్ద్విధా నారాయణం తతః ।। 135 ।।

(5. దకార A.)

ఆకారేణాఙ్కయేత్పూర్వమికారేణ పరం ద్విజ।

ద్విధా మకారస్తదను ప్రకాశయ పదం ద్విధా ।। 136 ।।

సర్వాణి కరణానీతి పదం కాలం తతో ద్విధా।

స్వాత్మలాభే పదం చాథ నియోజయ పదం ద్విధా ।। 137 ।।

భగవంస్త్ర్యక్షరమితి త్ర్యక్షరం భవ హేతి చ।

భూతాత్మానమథాదాయ తదధస్థం గదాధరమ్ ।। 138 ।।

గోపనేనాఙ్కితం మూర్ధ్ని రేఫం వై యోజయేత్తతః।

వైరాజోపరిసంస్థం చ ఓంకారేణాఙ్కయేచ్చ తమ్ ।। 139 ।।

వ్యోమేశాఢ్యే హకారశ్చ శఙ్ఖశ్చానన్దభూషితః।

ఆదాయ చఢ్చలం విప్ ఈశ్వరం తదధో న్యసేత్ ।। 140 ।।

ఆనన్దేనాఙ్కితం కుర్యాజ్జితే పాణిపదం తతః।

చతురర్ణం తు సంయోజ్య మకారం చ తతో న్యసేత్ ।। 141 ।।

వ్యోమేశాకారసంభిన్నం సత్యం తదను చోద్ధరేత్।

తదన్తేఽభయదం న్యస్య గకారం తదనన్తరమ్ ।। 142 ।।

వ్యోమేశభిన్నో వైకుణ్ఠో వారాహస్త్వినభూషితః।

శార్ఙ్గభృద్వరుణారూఢో న్యస్యో వ్యోమేశచిహ్నితః ।। 143 ।।

సంస్కారోఽథ(?)యకారశ్చ లిప్తోఽస్మి త్ర్యక్షరం పదమ్।

సకారోఽథ మకారశ్చ యకారస్తదనన్తరమ్ ।। 144 ।।

తతో ధరేశమాదాయ ఓంకారేణ విభూషితమ్।

పకారశ్చ వకారశ్చ లక్షణం కేబలాస్త్వమీ ।।145 ।।

విశ్వభావకమాదాయ కమలోపరిసంస్థితమ్।

శిరసాఽవిగ్రహాఖ్యేన వర్ణేన పరిభూషితమ్ ।। 146 ।।

నకారం కేవలం చాథ పదం నిర్మలమిత్యథ।

మాపాదయ పదం దద్యాత్సకలేతి పదం ద్విజ ।। 147 ।।

ఉద్ధామస్థం గకారం తు లకారం కేవలం తతః।

ఆదిదేవాన్వితః పన్థా రామోపేతశ్చ మాధవః ।। 148 ।।

పకారశ్చ తకారశ్చ యకారోఽవిగ్రహాన్వితః।

ద్విధా జహి పదం దేయం కాలం త్ర్యశ్రేన చాఙ్కితమ్ ।। 149 ।।

చతుర్గతిసమారూఢం వైరాజమథ యోజయేత్।

అనన్తాఖ్యేన చాక్రాన్తం న్యసేద్రేఫమతో ద్విజ ।। 150 ।।

వైరాజోపరిసంస్థం తు (1)సోమేశాఖ్యం స్థితం పునః।

పదం తు మానసం తేదం(దోషం?) దద్యాత్పఞ్చాక్షరం ద్విజ ।। 151 ।।

(1. సోమ శఙ్ఖ A.)

వాచికాంస్త్ర్యక్షరం చాతో దురుక్తాన్ కాయికాంస్తతః।

షడక్షరం కువృత్తీన్వై త్ర్యక్షరం తదను న్యసేత్ ।। 152 ।।

పరమేశ్వరశబ్దం తు దద్యాత్పఞ్చాక్షరం మునే।

తతః పరమమూర్తౌ(ర్తే?)చ ప్రసీద పదమేవ చ ।। 153 ।।

మే ప్రపన్నస్య చ పదం న్యసేత్పఞ్చాక్షరం మునే।

ఆదేశాచ్చలవిధ్వంసీ ఇకారేణ విభూషితః ।। 154 ।।

రామోపేతం నరం దద్యాన్మాధవం తదధో న్యసేత్।

భిన్ధి సంసారమితి చ దద్యాత్పఞ్చాక్షరం మునే ।। 155 ।।

(1)దకారం భువనారూఢం విసర్గేణ సమన్వితమ్।

విశ్వభావనమాదాయ కేవలం చ తదన్తగమ్ ।। 156 ।।

(1. ఇకారం A)

ఉద్ధరేద్ద్విజశార్దూల శాశ్వతం తదనన్తరమ్।

వ్యోమేశానన్తసంభిన్నం వామనం ప్రోద్ధరేత్తతః ।। 157 ।।

పన్థానం మాధవారూఢం వ్యోమేశానన్తభూషితమ్।

(2)కకారశ్చైవ రేఫశ్చ ద్వావేతౌ భువనోపరి ।। 158 ।।

(2. అకార A)

ఏకారేణాఙ్కితః కాలో వైరాజో రామభూషితః।

సర్వేభ్యోఽనుగ్రహం చైవ పదం సప్తాక్షరం తతః ।। 159 ।।

జ్ఞానాత్మనో పదం దద్యాత్పురుషోత్తమసంయుతమ్।

మహాతమః ప్రవిష్టస్య పదమష్టాక్షరం త్విదమ్ ।। 160 ।।

... ... మాదాయ జగద్యోనివిభూషితమ్।

విజ్ఞానాలోకశబ్దం తు (3)ప్రదానే త్ర్యక్షరం పదమ్ ।। 161 ।।

(3. ప్రధానే A)

హకారఞ్చ మకారం చ సర్వదేహమథోద్ధరేత్।

క్రమాత్ త్రయాణాం యోక్తవ్యా నా(రా?)మోద్ధామోఽపి విక్రమీ ।। 162 ।।

(4)భకారశ్చ వకారశ్చ వ్యాపకః కేవలాస్త్వమీ।

(5)రారూఢః పద్మనాభస్య(శ్చ?)స్రగ్ధరో రామభూషితః ।। 163 ।।

(4. హకార A.)

(5. ఆరూఢ A)

(6)హకారశ్చ తకారశ్చ పుణ్డరీకశ్చ కేవలః।

వైరాజస్థోఽథ కమలశ్శఙ్ఖస్త్ర్యశ్రేణ చాఙ్కితః ।। 164 ।।

(6. కకార A.)

పరమాత్మాఽథ సూక్ష్మస్థః పుణ్డరీకశ్చ కేవలః।

రామస్తతస్తకారస్థః సూక్ష్మస్థశ్చామృతస్తతః ।। 165 ।।

కాలశ్చైకారసంభిన్నస్సముద్ధరపదం తతః।

అజితస్తు పదం త్ర్యర్ణం మమ జన్మపదం ద్విజ ।। 166 ।।

కేవలశ్చ తతో హస్వో (1)నకారస్త్రాసనస్థితః।

త్రైలోక్యైశ్వర్యదోపేతో ఘాతయేతి పదం ద్విధా ।। 167 ।।

(1. నకరో CL.)

జ్ఞానైశ్వర్యపదం దద్యాల్లీలాసక్తపదం త్వను।

పద్మనాభశ్చ రారూఢః కమలో[ఋ]తథాత్మ(ధామ?)గః ।। 168 ।।

ఇష్టోపేతస్తు కమలో వైరాజం భువనోర్ధ్వగమ్।

కేవలః పద్మనాభస్తు ధన్వీ చానఙ్గభూషితః ।। 169 ।।

హకారశ్చ నకారశ్చ వకారో రామభూషితః।

ఆహ్లాదస్థం తతో భానుం మదనేన సమన్వితమ్ ।। 170 ।।

త్రైలోక్యైశ్వర్యదోపేతం పరమాత్మానముద్ధరేత్।

స్రగ్ధరం వరుణారూఢం త్రైలోక్యైశ్వర్యదాన్వితమ్ ।। 171 ।।

మమ త్రాతా పదం యోజ్యం సకలేతి పదం తతః।

జకారశ్చ నకారశ్చ శరణేతి పదం తతః ।। 172 ।।

శరణాగతోఽక్షరం(?)దద్యాత్పదం వి ప్ర షడక్షరమ్।

త్ర్యక్షరాన్వితం చ వైరాజం కురువీప్సాపదం తతః ।। 173 ।।

దకారం కేవలం శఙ్ఖం గోపనేనాఙ్కితం న్యసేత్।

నకారం చ ద్విధా దద్యాదన్త్యం వై గోపనాఙ్కితమ్ ।। 174 ।।

దేయో భువనపాలస్చ సకారః శఙ్ఖసంస్థితః।

పన్థా గోపనసంభిన్నః కేవలః సర్వరోధకః ।। 175 ।।

పుణ్డరీకాక్షశబ్దం తు పరమం త్ర్యక్షరం పదమ్।

పదం కరాణి(రారుణి?)కేత్యుక్త్వా తతో భక్తజనేన(తి?) చ ।। 176 ।।

పదం వత్సలమాదాయ పిణ్డభావనసంయుతమ్।

విశ్వాత్మా చ(2) తతః శబ్దం విశ్వేశ్వరపదం తతః ।। 177 ।।

(2. నం A.)

హృషీకేశపదం దద్యాన్మోక్షలక్ష్మీపదం తతః।

పద్మనాభశ్చ రేఫస్థో దకారః కేవలస్తతః ।। 178 ।।

భగవన్సర్వమన్త్రాత్మన్ పదమష్టాక్షరం శుభమ్।

నరస్త్ర్యశ్రేణ సంభిన్నస్సర్వమన్త్రపదం తతః ।। 179 ।।

కేవలం పుణ్డరీకం చ రేఫం వై విష్ణునాఽఙ్కితమ్।

భూయస్తం విక్రమీయుక్తం త్రైలోక్యైశ్వర్యదాన్వితమ్ ।। 180 ।।

నమో నమఃపదోపేతం పఞ్చధాఽథ త్రికం న్యసేత్।

క్రమేణ ద్విజశార్దూల కూట(?)సూర్యామృతాభిధామ్ ।। 181 ।।

విసర్గేణాఙ్కయేత్పూర్వం వ్యోమేశేన పదం తతః।

తృతీయమౌర్వసంజ్ఞేన చతుర్థం-ఛాదనేన తు ।। 182 ।।

పఞ్చమం యోగధాత్రా తు యోజ్యః షష్ఠేన నారద।

అవిగ్రహః సప్తమే తు దేవదత్తం నియోజయేత్ ।। 183 ।।

తారకం త్వష్టమే విప్ర విష్టరం నవమే తతః।

దశమే ఋతధామానమూర్జమేకాదశం మునే ।। 184 ।।

ద్వాదశేఽభ్యుదయం విద్ధి న్యసేద్విష్ణుం త్రయోదశే।

రామం ద్విసప్తమే విప్ర విన్యసేత్తదనన్తరమ్ ।। 185 ।।

ఆనన్దం పఞ్చదశమే బీజే తదను నారద।

ప్రణవస్సనమస్కోఽన్తే తదన్తే ప్రణవః పునః ।। 186 ।।

భూయః ప్రణవమాదాయ భగవత్పదమేవ చ।

మమేతి ద్వ్యక్షరం శబ్దే వివేకపదమేవ చ ।। 187 ।।

పకారం కేవలం దద్యాద్ధకారం గోపనాఙ్కితమ్।

తాలలక్ష్మణమన్తే తు అప్రమేయోజ్ఝితం మునే ।। 188 ।।

సమయోత్థానతః శబ్దం దోషం జ్ఞానాఙ్కుశేన వై।

పదం సప్తాక్షరం దద్యాత్కమలం కేవంల తతః ।। 189 ।।

విశ్వరూపసమారూఢం దణ్డధారం న్యసేత్తతః।

తదన్తే కమలం దద్యాద్దణ్డధారమథోద్ధరేత్ ।। 190 ।।

వృషకర్మా చ తదధః అకరాళస్తతో ద్విజ।

అఖణ్డవిక్రమీ దేయస్తదధస్థః ప్రతర్దనః ।। 191 ।।

శశ్వచ్ఛబ్దస్తతో విప్ర చన్ద్రాంశుశ్చన్ద్రపృష్ఠతః।

ఆనన్దేనాఙ్కితః కార్యో వ్యోమేశేనాఙ్కితేన తు ॥ 192 ॥

రామాఙ్కం స్రగ్ధరం చాధో మాపాదయ పదం తతః।

కాలత్ర్యశ్రాఙ్కితం దద్యాన్నరం రామాఙ్కితం తతః ॥ 193 ॥

అనలం వరుణం చైవ కేవలం యోజయేత్క్రమాత్।

పుణ్డరీకోఽగ్నిరూపశ్చ వైకుణ్ఠస్తు తృతీయకః ॥ 194 ॥

ఛన్దస్త్ర్యశ్రాఙ్కితో (తం?) యోజ్యశ్చ(జ్యంచ ?)న్ద్రాంశుం ప్రోద్ధరేత్తతః।

ఛన్దఃపతిసమారూఢమానన్దేనాథ చాఙ్కయేత్ ॥ 195 ॥

గకారం కేవలం దద్యాద్వైకుణ్ఠం వ్యోమరాడ్యుతమ్।

పూజయేతి వదేద్వీప్సాం సూర్యం తదను చోద్ధరేత్ ॥ 196 ॥

సామదామ(ఫాఠ?)కమస్యాన్తే దీప్తిమన్తమనన్తరమ్।

ఉత్ఫుల్లనయనస్యాన్తే చతుర్థాం యోజయేత్క్రమాత్ ॥ 197 ॥

త్రైలోక్యైశ్వర్యదం మూర్ధ్ని ప్రజ్ఞాదారమథాసనే।

తతో ఝషం సమాదాయ జ్వాలారూఢం తు నారద ॥ 198 ॥

వ్యోమేశేన సమాయుక్తం ఘర్మాంశుం ప్రోద్ధరేత్తతః।

తస్యాసనే తు లిఙ్గాత్మా యోజనీయోఽవసానతః ।। 199 ।।

అప్రమేయోజ్ఝితః స్రగ్వీ ఆధేయశ్చాథ లాఙ్గలీ।

ఆసనే భగవానస్య వైరాజస్తస్య పూర్వకమ్ ।। 200 ।।

ద్విధాఽనలం సముద్ధృత్య న్యస్యస్తాభ్యామథ క్రమాత్।

లాఙ్గలీ విశ్వరూపశ్చ వ్యాపీ బాహ్యేత్తు మస్తకే ।। 201 ।।

ప్రథమస్యాసనే యోజ్యం నామ్నా వర్ణం ప్రసారణమ్।

దీర్ఘఘోణం ద్వితీయస్య యోజయేత్తదనన్తరమ్ ।। 202 ।।

అథానలం ద్విజాదాయ తదధః సామఫాఠకమ్।

అశేషభువనాధారరూఢం కృత్వాఽస్య మూర్ధని ।। 203 ।।

ఐశ్వర్యసంవృతం వ్యోమ న్యసేదేకం ద్విధా మునే।

తతోఽనలం సమాదాయ సూర్యం న్యస్యేదధస్తతః ।। 204 ।।

అస్య చాధోఽనలం చోర్ధ్వే వ్యోమచైరావమస్థితమ్।

తతస్తు రేఫమాదాయ ఝషోపరి గతం మునే ।। 205 ।।

తదధోపరి తేజస్వీ తదధో హ్యనలం పునః।

లోకేశోపరిసంస్థం తు అంకారశ్చాస్య మూర్ధని ।। 206 ।।

పట్కారద్వితయం చాన్తే కేవలో లాఙ్గలీ తతః।

రామాఙ్కితో దణ్డధర స్రగ్వీ తేనైవ చాఙ్కితః ।। 207 ।।

మహామన్త్రేతి చ పదం శబ్దేనేతి పదం తతః।

విఘ్నోఽయమితి వై దేయం సమయేతి పదం తతః ।। 208 ।।

దోషహృద్ధన్త(వృన్దం న?)దన్తే తు అవిద్యానిచయం తతః।

బధరీభూతామితి వై శీఘ్రం కురు కురు ద్విజ ।। 209 ।।

తతః ప్రణవమాదాయ సూర్యో యోజ్యస్తతో మునే।

సూపర్ణం చ తదన్తే తు ప్రాణస్తదను నారద ।। 210 ।।

కూటస్తదవసానే తు సర్వలోకేశసంస్థితః।

వ్యోమేశభూషితశ్చైవ భగవన్మే పదం తతః ।। 211 ।।

సంపూర్ణే చ పదం దద్యాద్ధానవర్ణయుతం(1) తతః।

కర్మణిశబ్దమథ చ సంపాదయ పదం ద్విధా ।। 212 ।।

(1. ద్వయం A.)

తదన్తే కౌస్తుభపదం ఓంభగవన్పదం తతః।

తతశ్చామృతమూర్తే వై సమస్తపదమేవ హి ।। 213 ।।

పదం మన్త్రగణం చాతో (2)యకారః కేవలస్తతః।

నారాయణః ప్రధానస్థశ్శాన్తిదః కేవలస్తతః ।। 214 ।।

(2. వకారః A.)

నరోఽథ భువనారూఢో రారూఢోఽథ గదాధరః।

ఓతదేహాఙ్కితప్రాణశ్శఙ్కస్థశ్చాథ శాన్తిదః ।। 215 ।।

వ్యోమేశయుక్తో వైరాజః స్రగ్ధరః కేవలస్తతః।

తాలలక్ష్మ తదన్తే తు తృప్తిం చ తదధో న్యసేత్ ।। 216 ।।

తస్యాప్యధో వరాహం తు విష్ణోఽయం గోపనాఙ్కితః।

నారాయణోఽథ చైకాకీ భూయస్స్య దమనోర్ధ్వగః ।। 217 ।।

ఆదిదేవేన చాక్రాన్తో మన్దరోఽథాఙ్కుశస్థితః।

ఔకారసంయుతః స్రగ్వీ త్ర్యశ్రయుక్తోఽథ దీప్తిమాన్ ।। 218 ।।

కేవలశ్చ తతః పన్థాస్స్యన్తర్ప్రయపదం ద్విధా।

సోమోఽథ వరుణారూఢో ద్విధా దేయశ్చ నారద ।। 219 ।।

వ్యాపీ చాన్ద్రీ తథాఽఽనన్దో యోజ్యస్తదను వై ద్వయోః।

వరాహోఽథామృతస్థస్తు తదధః పురుషేశ్వరః ।। 220 ।।

ఉద్ధామో హ్యథ తస్యాధో వ్యాపీ చాన్ద్రీ చ మూర్ధని।

ఏతదేవ పునర్ధద్యాద్భువనార్ణేన వర్జితమ్ ।। 221 ।।

విష్ణునాలఙ్కృతం కిం తు సానన్దమమృతం తతః।

తదధశ్చామృతాధారం శఙ్ఖం తస్యాప్యధో న్యసేత్ ।। 222 ।।

విశ్వాప్యాయకరానన్దం త్రైలోక్యైశ్వర్యదాన్వితమ్।

పరమేశ్వరసంయుక్తం న్యసేత్సోమమథ ద్విధా ।। 223 ।।

వరుణో భూధరోపేతస్త్వగ్నిరూపోఽథ కేవలః।

దణ్డధారస్తతో దేయః ప్రణవేనాఙ్కితో మునే ।। 224 ।।

నమో నమస్తతః స్వాహా మన్త్రోఽయం త్రిదశార్చితః।

శతాని పట్ చ వర్ణానాం వర్ణా ద్వాదశ చ ద్విజ ।। 225 ।।

అర్థాక్షరాణి వై పఞ్చ ఇత్యేతత్కథితం మునే।

[అస్య మహామన్త్రస్య ప్రశంసా] 21-31

మన్త్రోఽయం సూచితః ప్రాగ్వై రక్షణీయః ప్రయత్నతః ।। 226 ।।

ఛిన్నానామపి భిన్నానాం మన్త్రాణాం చారురూపిణామ్।

ఏషా(షాం?) మన్త్రవరః శ్రేష్ఠస్సర్వేషామపి పూరయేత్ ।। 227 ।।

తేజసాఽపి చ వీర్యేణ సౌమ్యత్వేన సదైవ వా।

సమస్తదోషశమనో విఘ్నవిధ్వంసకృన్మహాన్ ॥ 228 ॥

మన్త్రోఽయం మునిశార్దూల గోపనీయః ప్రయత్నతః।

సామాన్యం సాధకానాం చ సచ్చాసననిషేవిణామ్ ॥ 229 ॥

అనేకవక్త్రనయనమనేకాక్షికరాన్వితమ్।

అనేకాద్భుతదాతారమనేకాభరణభూషితమ్ ॥ 230 ॥

అనేకగన్ధపుష్పాఢ్యమనేకాయుధధారిణమ్।

అనేకదీప్తనయనమనేకఫలభూషితమ్ ॥ 231 ॥

అనేకమన్త్రకోటీభిస్సంస్మరేత్సేవితం సదా।

యస్తు నైమిత్తికే యాగే నిత్యే వానన్యమానసః ॥ 232 ॥

సోఽచిరాత్ప్రాప్నుయాత్ సిద్ధీర్నావసీదతి కర్హిచిత్।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం పవిత్రకవిధానం నామైకవింశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 22

అథ వైష్ణవాచారలక్షణం నామ ద్వావింశః పటలః। 22-1

నారద :---

[యతిప్రభృతీనాం వైష్ణవానాం స్వరూపప్రశ్నః]

శ్రోతుమిచ్ఛామి భగవన్వైష్ణవానాం చ లక్షణమ్।

సర్వేషాం యతిపూర్వాణామాచారం చ విశేషతః ।। 1 ।।

దానం ప్రదానం ద్వివిధం యేషాముక్తం త్వయా ఫలమ్।

తానహం తు కథం నామ వేద్మి వై లక్షణం వినా ।। 2 ।।

శ్రీభగవాన్ ---

[భాగవతధర్మైకనిష్ఠానాం సామ్యేఽపి భేదే కారణమ్] 22-2

భగవద్ధర్మతన్త్రాణాం పఞ్చకాలనిషేవిణామ్।

అప్రతిగ్రాహకాణాం చ కణభిక్షాభివర్తినామ్ ।। 3 ।।

బాహ్యాభ్యన్తరతుల్యానాం శ్రద్ధాసంయమసేవినామ్।

నారాయణైకనిష్ఠానాం యేఽస్మిన్జాతా మహాకులే ।। 4 ।।

ఊనాధికేన విప్రేన్ద్ర కర్మణాఽనిష్ఠితేన చ।

కాలహ్రాసవశాచ్చైవ వైషమ్యముపయాన్తి చ ।। 5 ।।

[యతీనాం లక్షణమ్] 22-3

సంస్కృతాశ్చ నిషేకాద్యైః పిత్రా వా గురుణా త్వను।

స్వయం వివేకభావస్థా బ్రహ్మచారిగుణైర్యుతాః ।। 6 ।।

సర్వభూతస్థితం విష్ణుం పశ్యన్త్యమలయా ధియా।

సర్వే భూతాస్తదన్తస్థా భావయన్తీతి సర్వదా ।। 7 ।।

కర్మణా మనసా వాచా యజన్త్యేకమధోక్షజమ్।

ఆద్యద్విజేన్ద్రవేశ్మభ్యస్తదభావాన్మహామతే ।। 8 ।।

షట్కర్మరతవిప్రేభ్యో నిత్యం చాయాచితేన తు।

సిద్ధాన్నేన చ (1)వర్తన్తో ముణ్డితశ్మశ్రుమస్తకాః ।। 9 ।।

(1. వర్తన్తే A.)

కాషాయవాసోధర్తా_రో దణ్డమాత్రపిరగ్రహాః।

తే విప్రా యతయః శుద్ధాః సత్వస్థా వైష్ణవాః స్మృతాః ।। 10 ।।

[ఏకాన్తిలక్షణమ్] 22-4

భ్రాన్త్వా మిక్షాం చ షట్కర్మనిరతేభ్యస్తు సత్కృతామ్।

అపరిగ్రహవాన్యో వై తయా సంపూజయేత్త్రప్రభుమ్ ।। 11 ।।

పుమ్మాన్గోప్తారమవ్యక్తమష్టాఙ్గవిధినా మహత్।

గుణినా సహ శిష్యేణ వసత్యేకో విచారధీః ।। 12 ।।

కులక్రమేణాధికారీ స ఏకాన్తీహ వైష్ణవః।

[వైఖానసలక్షణమ్] 22-5

యః పరిగ్రహవాన్విప్రః పూజయేత్పరమేశ్వరమ్ ।। 13 ।।

యాచితేన ద్రిజేంద్రాచ్చ ప్రాప్తేనాయాచితేన తు।

ధనేన క్షత్రియాద్వైశ్యాత్కుటుమ్బమపి పాలయన్ ।। 14 ।।

విద్ధి వైఖానసః సోఽపి జటీ ఛత్రీ సితామ్బరః।

[కర్మసాత్త్వతస్య లక్షణమ్] 22-6

ముఖ్యత్వేన క్రియార్థం యః కుటుంబస్య చ పాలనే ।। 15 ।।

ఆత్మనో భరణే చాపి ఇత్యు(ఉద్యు?)క్తశ్చోపసర్పతి।

వృత్త్యర్థమపి రాజానం స విప్రః కర్మసాత్త్వతః ।। 16 ।।

[శిఖినో లక్షణమ్] 22-7

స్ఫురత్యవిరతం యస్య వైష్ణవం యజనం హృది।

ప్రాధాన్యేనాథ పిత్ర్యాది తదర్థం కృషిపూర్వకమ్ ।। 17 ।।

సమాచరతి వై కర్మ శిఖీ సాక్షాద్విజోత్తమః।

(1)మయ్యుపేక్షావశేనైవ యద్యప్యుత్కృష్టతాం గతః ।। 18 ।।

(1.మయా Y. త్రయ్యం A.)

తథాపి చాతురాశ్రమ్యం సర్వేషాం విహితం సదా।

[వైఖనసాదిభ్యో వైష్ణవేభ్యో భగవత్పూజనశేషభూతవృత్తిప్రదానాం ఫలవిశేషః] 22-8

భగవత్పూజనార్థం తు త్రణాయాం యః ప్రయచ్ఛతి ।। 19 ।।

మఠం సాయతనం కృత్వా వృత్తిపూర్వమకణ్టకమ్।

దాసీకర్మకరోపేతం శుద్ధవేదవరాన్వితమ్ ।। 20 ।।

తే యాన్తి భగవత్స్థానం భక్తానాం సదనం మహత్।

[గృహస్థేభ్యో వైష్ణవేబ్యో గ్రామాదిదానే ఫలమ్] 22-9

భగవద్యజనార్థం వా సాత్త్వికేన తు చేతసా ।। 21 ।।

మఠాయతనభిన్నం చ గ్రామభూద్రవిణం మహత్।

గృహాశ్రమరతానాం చ వైష్ణవానాం నివేదయేత్ ।। 22 ।।

న్యాయోపాయవిధిప్రాప్తం యస్స మోక్షమవాప్నుయాత్।

[బ్రాహ్మణాదన్యతో వృత్తిగ్రహణప్రతిషేధః] 22-10

అలాభాచ్చైవ భిక్షాణామసామర్థ్యాత్తథాऽऽత్మనః ।। 23 ।।

స్వకర్మణి హ్యలోపార్థం పుత్రాదేర్భరణాయ చ।

అత్యాపద్యపి జాతాయాం కుటుమ్బీ వైష్ణవో ద్విజః ।। 24 ।।

బ్రాహ్మణాదేవ గృహ్ణీయాద్వృత్తిం దేవమతాశ్రితామ్।

కేవలాం గ్రామపూర్వాం వా యాచితాయాచితాత్తథా ।। 25 ।।

ఆప్రభాతాన్నిశాన్తేన కర్మణా వైష్ణవేన చ।

క్రియమాణేన తదుత తదర్థమఘమేతి వై ।। 26 ।।

ఇత్యేతద్యతిపూర్వామాం వైష్ణవానాం చ లక్షణమ్।

కథితం మునిశార్దూల ఆప్తాదీనామథో శృణు ।। 27 ।।

[ఆప్తలక్షణమ్] 22-11

యే యజన్తి క్రమాద్దేవం పఞ్చకాల్యేన కర్మణా।

ద్విజాతీనాం చతుర్ణాం తు అధికారం దదత్యపి ।। 28 ।।

శుద్ధే తు భగవన్మార్గే సత్త్వస్థాస్సాత్త్వతాశ్చ తే।

అసంకీర్ణా ద్విజశ్రేష్ఠ బ్రహ్మరుద్రేన్ద్రపూర్వకైః ।। 29 ।।

విశేషదేవతాయాగైరముఖ్యైర్నాతినిర్మలైః।

వాసుదేవం వినా [చాతురాత్మ్యం త] త్ప్రభవాదినా ।। 30 ।।

సంన్యాసకర్మ (కర్మసంన్యాస ?) యోగేన ఫలసంపద్వినైవ హి।

వేదాన్తవిధి(న్తార్థవి ?)శేషజ్ఞాశ్చతుర్ణాముపరి స్థితాః ।। 31 ।।

[అఞ్జలికారిలక్షణమ్] 22-12 ?

(1)మోక్షార్థమపి విప్రేన్ద్ర స్థితాస్తేఽఞ్జలికారిణః।

ప్రతిభాత్యధికం యేషాం యత్నాన్యత్సంస్థాపనే హరేః ।। 32 ।।

(1. అఞ్జలికారిలక్షణపరస్య `మోక్షార్థమపీ' త్యస్య `ఆరమ్భిణస్తే' బోద్ధవ్యా వైష్ణవా బ్రాహ్మణాదయ ఇత్యస్యానన్తరం పాఠో యుక్తః। అత్ర త్వసఙ్గతః।)

ధనం సమార్జ్య యత్నేన ప్రతిష్ఠామాచరన్తి యే।

వైష్ణవీం భక్తియుక్తేన చేతసా కీర్తయన్తి చ ।। 33 ।।

భగవద్భావినో విప్రా ఇత్యాప్తాస్సముదాహృతాః।

[అనాప్తలక్షణమ్] 22-13

వర్ణధర్మమనుజ్ఝిత్య హ్యాప్తాదిష్టేన కర్మణా ।। 34 ।।

యజన్తి శ్రద్ధయా దేవమనాప్తాస్తే ప్రకీర్తితాః।

[ఆరమ్భిలక్షణమ్] 22-14

వినాతేనార్థసిధ్యర్థం విశ్వాత్మానం యజన్తి యే ।। 35 ।।

ఆరమ్భిణస్తే బోద్ధవ్యా వైష్ణవా బ్రాహ్మణాదయః।

[సంప్రవర్తిలక్షణమ్] 22-15

శ్రద్ధయా యే ప్రవర్తన్తే స్వయం సంపూజనే హరేః ।। 36 ।।

అమార్గేణ తు విప్రేన్ద్ర విద్ధి తాన్సంప్రవర్తినః।

లిఙ్గైరేతైస్తు బోద్ధవ్యాస్సద్రైవాప్తాదయో మునే ।। 37 ।।

అథాతో యోగిపూర్వాణాం వైష్ణవానాం సమాసతః।

విప్రాదిమౌగ్ధలాన్తానాం లక్షణం చావధారయ ।। 38 ।।

[యోగినాం లక్షణమ్] 22-16

శయ్యాసనపథిస్థశ్చ హృథ్గతం సంస్మరేత్త్ర్వభుమ్।

నిష్కలాదిప్రభేదేన అథవాయతనే హరేః ।। 39 ।।

నిమీలితాక్షోపవిష్టస్సమాధిం చాభ్యసేత్సదా।

నమో నారాయణాయేతి వాసుదేవేతి వా వదేత్ ।। 40 ।।

కర్మణా మనసా వాచా నానిష్టం కస్యచిత్స్మరేత్।

లింజ్గైరేత్తైస్తు బోద్ధవ్యా భగవద్యోగ సేవినః ।। 41 ।।

[జపనిష్ఠానాం లక్షణమ్] 22-17

యో ను శుద్ధశ్శాన్తమనా దణ్డీ కాషాయవస్త్రభృత్।

భగవద్భావిజన్తూనాం సాభిలాషం నిరీక్షతే ।। 42 ।।

పౌత్రదీప(1)కపద్మాక్షస్ఫాటికేనామలేన వా।

గణిత్రేణ కరస్థేన భజమానో జపేద్ధరిమ్ ।। 43 ।।

(1. జీవక A.)

మనసా మునిశార్దుల విష్ణోరర్చాపరః స్థితః।

జపేదుపాంశునా మన్త్రమాదరాద్వా స్తుతిం పఠేత్ ।। 44 ।।

జపనిష్ఠం తు తం విద్ధి వైష్ణవే శాసనే స్థితమ్।

[తాపాసలక్షణమ్] 22-18

యత్కిఞ్చిద్వ్రతమాతిష్ఠేత్తత్తద్భగవదాశ్రితమ్ ।। 45 ।।

చాన్ద్రాయణపరాకాదీనేకాదశ్యాదికం చరేత్।

సద్దైవాయతనే విష్ణోస్తదభావే గృహస్థితః ।। 46 ।।

ఉత్తిష్ఠన్సంస్మరేద్విష్ణుముపవిష్టస్తథైవ చ।

మాసోపవాసీ భిక్షాశీ విష్ణ్వాయతనలోలుపః ।। 47 ।।

వ్రతాన్తే పత్రపుష్పాద్యైః పూజయేద్భగవన్మయాన్।

ఔదకీమాచరేచ్ఛుద్ధిమేకద్విత్రిజలాప్లవః ।। 48 ।।

క్షాళనం వసనాభ్యాం వా తాభ్యాం వా పరివర్తనమ్।

సమీపవర్తినాం(నో ?)నిత్యముద్ధోధయతి యత్నతః ।। 49 ।।

నక్తోపవాసపూజాయామేకాదశ్యాం ప్రయత్నతః।

యస్త్వేవమాది సతతమాచరేత్ప్రయతాత్మవాన్ ।। 50 ।।

వైష్ణవస్తాపసః ప్రోక్తః పయోమూలఫలాశనః।

[శాస్త్రజ్ఞలక్షణమ్] 22-19

పురాణం ధర్మశాస్త్రాణి ఇతిహాసాంశ్చ వైష్ణవాన్ ।। 51 ।।

వేత్తి వేదాన్తసిద్ధాన్తాన్ శృణుయాద్వ్యాకరోత్యపి।

ప్రణష్టపాఠవాక్యానాం కృత్వా వస్తువిచారణమ్ ।। 52 ।।

తజ్జ్ఞైస్సహ ప్రయత్నాద్వై హ్యాగమం సంస్కరోతి యః।

అతన్ద్రితః సదా విద్ధి తం శాస్త్రజ్ఞం హి వైష్ణవమ్ ।। 53 ।।

[శాస్త్రధారకలక్షణమ్] 22-20

శ్రద్ధయా యః సముచ్చిత్య యత్ర కుత్రచిదాగమమ్।

బ్రహ్మ ధ్యాయంస్తథా పశ్చాత్సన్ధారయతి యత్నతః ।। 54 ।।

పూజయత్యర్ఘ్యపుష్పాద్యైశ్శాస్త్రోపీఠం క్రమేణ తు।

దదాతి వైష్ణవానాం చ గోపయత్యకృతాత్మనామ్ ।। 55 ।।

అన్యదర్శనభక్తానాం విద్ధి తం శాస్త్రధారకమ్।

ఇత్యేతత్కథితం విప్ర వైష్ణవానాం చ లక్షణమ్ ।। 56 ।।

[ఉక్తలక్షణలక్షితానాం వైష్ణవానాం యాగపూజార్హత్వవిధానమ్] 22-21

యజస్వ పూజయస్వైతాన్ భక్త్యా భావేన నారద।

సముద్దిశ్య నిమిత్తం యచ్ఛ్రాద్ధం యజతి వైష్ణవే ।। 57 ।।

యత్యాదిపఞ్చకేవాఽథ హ్యనాప్తే బ్రాహ్మణే ద్విజ।

తస్మిన్నఞ్జలికారే వాఽఽరమ్భిణేఽథ ప్రవర్తినే ।। 58 ।।

తదక్షయం పితౄణాం తు విశేషాన్మన్త్రసంస్కృతమ్।

షడేతేఽర్హాశ్చ విప్రేన్ద్ర పితృకర్మణి సర్వదా ।। 59 ।।

జపహోమవ్రతాదీనామాసక్తాః షడిమే త్వపి।

దానకర్మణి దివ్యే చ ప్రాయః క్షత్రాదయః స్మృతాః ।। 60 ।।

భవన్తి యాదృశాశ్చైవ తాపసా జపినస్తు వా।

దైవే పిత్ర్యే ద్విజశ్రేష్ఠ యోగీ చార్హతి సర్వదా ।। 61 ।।

యద్వ్యయః పూర్ణమాసీత్తు కిం తు యోగపరో యది।

తస్య బ్రహ్మమయో దేహో విశేషాద్వైష్ణవస్య చ ।। 62 ।।

తస్మాత్స(1) పూజనీయో హి యథాశక్తి చ సర్వదా।

దుర్లభా భగవద్యాగా భావినో భువి మానవాః ।। 63 ।।

(1. తస్సంపూ A.)

తద్దర్శనాత్తదాలాపాత్సులభం శాశ్వతం పదమ్।

[పఞ్చకాలభేదః] 22-22 ?

నారద :---

ఏకో హి శ్రూయతే దేవ కాలో లోకే న చాపరః ।। 64 ।।

పఞ్చ కాలాస్త్వయోద్దిష్టాః కిమేతన్మేఽత్ర సంశయః।

శ్రీగవాన్ ---

[పఞ్చకాలభేదః తత్ర కర్తవ్యకర్మభేదశ్చ] 22-23

ఏకస్యైవ హి కాలస్య వాసరీయస్య నారద ।। 65 ।।

ఆప్రభాతాన్నిశాన్తం వై పఞ్చధా పరికల్పనా।

పృథక్కర్మవశాత్కార్యా న కాలా బహవః స్థితాః ।। 66 ।।

నారద :---

ఏకకాలస్థితానాం చ కర్మణాం లక్షణం వద।

పరిజ్ఞాతైస్తు యైస్సమ్యక్కృతకృత్యో భవామ్యహమ్ ।। 67 ।।

శ్రీభగవాన్ ---

బ్రాహ్మేన్ముహూర్తాదారభ్య ప్రాగంశం విప్ర వాసరే।

జపధ్యానార్చనస్తోత్రైః కర్మవాక్చిత్తసంయుతైః ।। 68 ।।

అభిగచ్ఛేజ్జగద్యోనిం తచ్చాభిగమనం స్మృతమ్।

తతః పుష్పఫలాదీనాముత్థాయార్జనమాచరేత్ ।। 69 ।।

భగవద్యాగనిష్పత్తికారణం ప్రహరం పరమ్।

తదుపాదానసంజ్ఞం వై కర్మకాలపదాశ్రితమ్ ।। 70 ।।

తతోఽష్టాఙ్గేన యాగేన పూజయేత్పరమేశ్వరమ్।

(1)సార్ధం తు? ప్రహరం విప్ర ఇజ్యాకాలస్తు స స్మృతః ।। 71 ।।

(1. సాఘకః A.)

శ్రవణం చిన్తనం వ్యాఖ్యా తతః పాఠసమన్వితా।

(2)అధ్యాయసంజ్ఞం తం విద్ధి కాలాంశం మునిసత్తమ ।। 72 ।।

(2. స్వాధ్యాయ A.)

దినావసానే సంప్రాప్తే పూజాం కృత్వా సమభ్యసేత్।

యోగం నిశావసానే చ విశ్రమైరన్తరీకృతమ్ ।। 73 ।।

పఞ్చమో యోగసంజ్ఞోఽసౌ కాలాంశో బ్రహ్మసిద్ధిదః।

నారద :---

శ్రుతో మయాఽఖిలః పూర్వం భగవద్యాగ ఉత్తమః ।। 74 ।।

తస్యాఙ్గాని విభాగేన శ్రోతుమిచ్ఛామ్యహం పునః।

శ్రీభగవాన్ ---

అన్తఃకరణయాగాది యావదాత్మనివేదనమ్ ।। 75 ।।

తదాద్యమఙ్గం యాగస్య నామ్నాఽభిమనం మహత్।

పూజనం చార్ఘ్యపుష్పాద్ద్యైర్భోగైర్యదఖిలం మునే ।। 76 ।।

బాహ్యోపచారైస్తద్విద్ధి భోగసంజ్ఞం తు నారద।

మధ్వాజ్యాక్తేన దధ్నా వై పూజా చ పశునాఽపి వా ।। 77 ।।

తత్తృతీయం హి యాగాఙ్గం తుర్యమన్తేన పూజనమ్।

నివేదితస్య యద్దానం పూర్వోక్తవిధినా మునే ।। 78 ।।

సంప్రదానం తు తన్నామ యాగాఙ్గం పఞ్చమం స్మృతమ్।

వహ్నౌ సన్తర్పణం షష్ఠం పితృయాగస్తు సప్తమః ।। 79 ।।

ప్రాణాగ్నిహవనం నామ్నా త్వనుయాగస్తదష్టమమ్।

ఇత్యేతత్కథితం సమ్యక్ యత్త్వయా పరిచోదితమ్ ।। 80 ।।

ప్రదదాత్యచిరాద్యద్వై తన్నిష్ఠానాం పరం పదమ్।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యంసహితాయాం వైష్ణవాచారలక్షణం నామ ద్వావింశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 23

అథ శ్రాద్ధవిధాం నామ త్రయోవింశః పటలః। 23-1

నారద :---

విధానమాదిశ విభో నిమిత్తం శ్రాద్ధకర్మణి।

దీక్షితైర్భగవద్భక్తైః కథం కార్యం క్రియాపరైః ।। 1 ।।

శ్రీభగవాన్ ---

[దీక్షితైరపి శ్రాద్ధస్యావశ్యం కర్తవ్యతా] 23-2

కర్మణా మనసా శ్రాద్ధం యత్నాత్కార్యం సదైవ హి।

సబుద్ధైరబుద్ధైః సర్వైంర్యావద్దేహాన్తిమం ద్విజ ।। 2 ।।

వివిక్తం ధర్మమేతావత్సిద్ధానామపి దేహినామ్।

[సిద్ధైరపి లోకసంగ్రహార్థం ధర్మస్య కర్తవ్యతా]

నాచరేద్యోఽపి వై సిద్ధో లౌకికం ధర్మమగ్రతః ।। 3 ।।

ఉపప్లవమసిద్ధాస్తు కుర్వన్త్యవిరతం మహత్।

ఉపప్లవాచ్చ ధర్మస్య గ్లానిర్భవతి నారద ।। 4 ।।

వివేకజ్ఞైరతస్తస్మాల్లోకాచారో యథాస్థితః।

ఆదేహపాతాద్యత్నేన రక్షణీయః ప్రయత్నతః ।। 5 ।।

[ధర్మేషు శ్రాద్ధస్య శ్రైష్ఠ్యమ్] 23-3

ఆచారాణాం హి సర్వేషాం ధర్మాణాం మునిసత్తమ।

శ్రాద్ధం మే రోచతే యాదృక్ తాదృక్ న పరమం తు వై ।। 6 ।।

[శ్రాద్ధనిమిత్తభూతకాలాదినిరూపణమ్] 23-4

తస్య కాలం విధానం చ యథా తదవధారయ।

సితాసితే చ ద్వాదశ్యావమావాస్యా చ పూర్ణిమా ।। 7 ।।

రాహుసన్దర్శనం చైవ సూర్యసంక్రమణం తథా।

శ్రాద్ధం తత్ర యత్ప్రయత్నేన కామ్యం కుర్యాచ్చ భక్తితః ।। 8 ।।

అష్టకాన్వష్టకాభ్యాం చ శ్రాద్ధపక్షే విశేషతః।

పితృఋక్షే త్వమావాస్యాత్రయోదశ్యోస్తథైవ చ ।। 9 ।।

నవాన్నప్రాశనే చైవ సుతసంస్కారకర్మణి।

గురోర్వా వం(?) ప్రవృద్ధే తు తద్భ్రాతరి గృహాగతే ।। 10 ।।

శుద్ధేऽర్థే (1)పాత్రతో లబ్ధే తీర్థే వాऽऽయతనే హరేః।

ప్రాప్తే క్షేత్రేऽథ సంసిద్ధే ప్రతిష్ఠాయాం పవిత్రకే ।। 11 ।।

(1. పదతో A.)

వాపీకూపతటాకానాం వృక్షాణాం పరిమోక్షమే।

గోదానాదౌ వృషత్యాగే వ్రతారమ్భే తదన్తతః ।। 12 ।।

శాస్త్రశ్రవణనిష్పత్తావారమ్భే చ తథైవ హి।

వత్సరే వత్సరే విప్ర మి(పి !)త్రాదీనాం కుటుమ్బినామ్ ।। 13 ।।

శ్రాద్ధం కార్యం దీక్షితేన లౌకికీషు తిథిష్వపి ।

[శ్రాద్ధవిధానప్రకారః] 23-5

పూజయిత్వా పురా దేవం తర్పయిత్వా హుతాశనమ్ ।। 14 ।।

ప్రాగుక్తేన విధానేన తతస్త్వాహూయ వైష్ణవాన్।

ప్రక్షాలితాఙ్ఘ్రీన్స్వాచాన్తాన్ ప్రోక్షితానస్త్రవారిణా ।। 15 ।।

[తత్ర-ఆమన్త్రితానాం వైష్ణవానామాసనపరికల్పనవిధానమ్] 23-6

సమ్ముఖరవాన్మన్త్రనాథస్య ఉత్తరాభిముఖానపి।

ఆసనేషు వివిక్తేషు పరిచ్ఛిన్నేషు నారద ।। 16 ।।

గాయత్ర్యా భస్మరేఖాసు శఙ్కునాఽస్త్రాన్వితేన వా।

హృదాఽస్త్రపరిజప్తాని ఆసనానామథోర్ధ్వతః ।। 17 ।।

సతిలాని చ దర్భాణి నిక్షిప్యామ్బుయుతాని చ।

[గురువర్గే పితృవర్గే మాతృవర్గే చ తేషాం స్థాపనప్రకారవిధానమ్
స్థాపనీయవైష్ణవసఙ్ఖ్యాప్రదర్శనం చ] 23-7

గురోర్వా గురువర్గస్య మూలమన్త్రేణ నారద ।। 18 ।।

ప్రతిష్ఠాప్యాసనే పూర్వమేకమాదౌ తు వైష్ణవమ్।

హృద్యుక్తేనాథ తేనైవ స్వధా సంభూషితేన చ ।। 19 ।।

పితుః పఙ్క్త్యవసానే తు నామ్నాఽన్యముపవేశయేత్।

శిరసా సంయుతేనాథ గృహీత్వా పాణినా ద్విజ ।। 20 ।।

నామ్నా పితామహీయేన ప్రతిష్ఠాప్యాసనే పరమ్।

నేత్రే [ణ] స్వావసానేన త్ర్యక్షేరేణ సమూర్తినా ।। 21 ।।

ప్రపితామహనామ్నా తు వైష్ణవం చాపరం న్యసేత్।

చత్వార ఏవ వై పూర్వం మన్త్రపీఠస్య సన్ముఖాః ।। 22 ।।

దేవీమన్త్రచతుష్కేణ మాతుర్వ్యాస్య కులస్య వా।

అస్త్రేణ పితృవర్గస్య ఉత్తరాభిముఖం ద్వయమ్? ।। 23 ।।

[పిత్రాదౌ జీవతి తత్స్థానే పితామహాదీనాం నియోజ్యతా] 23-8

విద్యమానే తు పితరి పితుర్యోజ్యః పితామహః।

సత్యాం మాతర్యపి మునే తత్పితర్యపి తేన వై ।। 24 ।।

మాతుః పితామహో యోజ్యో మాతుర్మన్త్రేణ సర్వదా।

[వైష్ణవానామలాభే సఙ్కోచవిధానమ్] 23-9

పితృమాతృకులాభ్యాం ద్వౌ వంశకైకమథోభయోః ।। 25 ।।

[పిత్రాదిస్థానే వృతానాం తేషాం దేహన్యాసవిధానం] 23-10

మనసా మునిశార్దుల ద్వాదశార్ణేన కల్పయేత్।

దేహన్యాసం చ సర్వేషాం న్యస్యో హస్తతలేఽస్త్రరాట్ ।। 26 ।।

[తేషాం ధ్యానప్రకారః] 23-11

సర్వే చతుర్భుజా జ్ఞేయాః శఙ్ఖచక్రగదాధరాః।

కిరీటకౌస్తుభధరా వైనతేయాసనే స్థితాః ।। 27 ।।

ప్రోద్యతా ఇవ చోద్ధర్తుం ప్రేతీభూతస్య నారద।

[పితణాం పాద్యార్ఘ్యదానవిధానమ్] 23-12

తతో హృయదమన్త్రేణ అర్ఘ్యపాత్రోదకేన తు ।। 28 ।।

సిఞ్చేత్క్రమేణాఙ్ఘ్రియుగ్మమేకైకస్మిన్మహామతే।

మూలమన్త్రేణ తదను పాణిభ్యాం తు తిలోదకమ్ ।। 29 ।।

[అర్ఘ్యసంస్రావస్య పితృపాత్రేణ గ్రహణవిధానమ్] 23-13

దత్వా దత్వా సమాహృత్య పాత్రే హ్యస్త్రాభిమన్త్రితే।

ఏకైకస్యాపిధాయాథ పూజ్యేత్ర్యర్ఘేన నారద ।। 30 ।।

[తన్మధ్యే పితౄణాం విష్ణురూపాణాం ధ్యానమ్] 23-14

సంస్థాప్య (1)భగవదగ్రే తన్మధ్యే మనసా స్మరేత్।

తాన్పితౄన్ విష్ణురూపాంశ్చ భాసా భాస్వరవిగ్రహాన్ ॥ 31 ॥

(1. భగవత్య Y భగవన్య CL.)

పితృమన్త్రేణ తదను పితృమాతృమయాన్పితౄన్।

త్రిస్సప్తకులసంస్థాపనోక్తానత్రైవ భావయేత్ ॥ 32 ॥

అర్థయిత్వా తతోఽనుజ్ఞాం గృహీత్వా శిరసా తతః।

పాత్రాసనస్థితేభ్యస్తు పిత్రర్థం యాగమాచరేత్ ॥ 33 ॥

[మన్త్రేశసన్నిధావభ్యర్థనమ్] 23-15

భగవన్పితృయాగార్థం యజామి త్వాం విశేషతః।

తేషామనుగ్రహార్థం తు యాగమాహర మేఽచ్యుత ॥ 34 ॥

ఏవం విజ్ఞాప్య మన్త్రేశం

[చరుసాధనమ్] 23-16

చరుం క్షీరేణ సాధయేత్।

సంస్కృతేఽగ్నౌ పురా యద్వత్సిద్ధం తచ్చావలోకయేత్ ॥ 35 ॥

ప్రోక్షయేదస్త్రమన్త్రేణ భక్తం సవ్యఞ్జనాదికమ్।

సంస్కృతేనాగ్నినా తాప్య కృత్వా మధుఘృతాప్లుతమ్ ।। 36 ।।

తిలదర్భాన్వితం పశ్చాత్త్రాగ్వదాప్యాయ్య నిర్దహేత్।

సర్వం యత్సాధితం కిఞ్చిత్ భక్ష్యపానాదిభోజనమ్ ।। 37 ।।

చేతసా కల్పయేత్సర్వం పితౄణాం తర్పయేత్తు తత్।

[సాధితేన భక్ష్యభోజ్యాదినా దేవస్య యజనమ్] 23-17

తత స్తేన యజేద్దేవమర్ఘ్యపుష్పాదికేన తు ।। 38 ।।

యథా నివేశితాః పూర్వం మణ్డలేష్వథ నారద।

తేషాం తృప్త్యర్థముద్ధృత్య సంపూర్ణం తు ఫలాదికైః ।। 39 ।।

దధిక్షీరాన్నపాత్రం తు క్రమాదస్యోద్ధృతం చ యత్।

అర్ఘ్యపుష్పైస్తథా ధూపలేపనాఞ్జనదీపికైః ।। 40 ।।

తద్వీర్యమూష్మణా సార్ధం తస్మిన్పరిణతం స్మరేత్।

తేన తం భావయేత్తృప్తమతీవ మునిసత్తమ ।। 41 ।।

సర్వేషామన్నవీర్యం హి ఏవం పరిణతం నయేత్।

[పితృసన్తర్పణమంత్రః] 23-18

ప్రణవేనామృతేనైవ వ్యోమేశేనాన్వితేన తు ।। 42 ।।

స్వనామ్నా చ స్వధాఽన్తేన తతో నారాయణాత్మనే।

తదన్తే తు నమస్కుర్యాన్మన్త్రోఽయం పితృతర్పణే ।। 43 ।।

[అథాగ్నౌ హోమవిధానమ్]

తతో నారాయణాగ్నౌ తు యాయాదగ్రం చ నారద।

తమిన్ధనేన శుష్కేణ సంబోధ్యాజ్యయుతేన చ ।। 44 ।।

దక్షిణాగ్రాన్ నయేత్తత్ర దర్భాన్భూయః స్తరోపరి।

పూర్వవత్పూజయిత్వాఽగ్నిం పితౄన్ తేన తు తత్స్థితమ్ ।। 45 ।।

మన్త్రమూర్తిం యజేత్పశ్చాద్బలదానేన వై పునః।

త్ర్యక్షరేణ తు మన్త్రేణ దద్యాదన్నాహుతిత్రయమ్ ।। 46 ।।

మద్యేఽగ్నే మన్త్రనాథస్య మధ్యాద్బాహ్యేఽగ్నిమధ్యతః।

ప్రదక్షిణక్రమేణైవ ద్వాదశాప్యాహుతీస్తతః ।। 47 ।।

మూర్తిమన్త్రాత్తు వర్ణేన ఏకైకేన తు నారద।

ఓమాదినా స్వధాఽన్తేన తతోఽస్త్రేణ (1)తథా బహిః ।। 48 ।।

(1. యథా A.)

[అథ పితృభ్యః పిణ్డదానవిధానమ్] 23-19

ప్రదక్షిణే చ ప్రాగాదౌ స్తరస్యోపరి సోదకమ్।

దత్వా బల్య(?)ష్టకం చాథ అగ్నావగ్రే తిలం క్షిపేత్ ।। 49 ।।

హృన్మన్త్రేణ పురా విప్ర పితృభ్యస్తత్ర వై క్రమాత్।

గాయత్ర్యా చ స్వనామ్నా వై స్వధాయుక్తేన పూర్వవత్ ।। 50 ।।

పాణినా త్వపసవ్యేన బలిదానం సమాచరేత్।

తద్వీర్యం పూర్వవత్తేషాం పితౄణాం పరిభావయేత్ ।। 51 ।।

తిలోదకం తతో దద్యాదాద్యన్తేన హృదా ద్విజ।

స్వధాప్రణవయుక్తేన నామ్నా గోత్రాన్వితేన చ ।। 52 ।।

రాజాఽథ(?)సగుణధ్యానచేతసా భావితేన వై।

అగ్రతో మన్త్రమూర్తౌ తు వహ్నావపి తతః క్రమాత్ ।। 53 ।।

[అథ పితౄణామన్నసంవిభజనవిధానమ్] 23-20

పూజయేదుపవిష్టాంశ్చ పుష్పధూపానులేపనైః।

నైవేద్యహుతశేషం చ తేషామన్నం విభజ్య చ ।। 54 ।।

వ్యఞ్జనాదిఫలోపేతం యత్కిఞ్చిత్సాధితం పురా।

స్వధాన్వితేన మూలేన మూర్తినా భూషితేన తు ।। 55 ।।

పాత్రం పూర్ణేన్దువద్ధ్యాయేత్తన్మధ్యే తం తు సంస్మరేత్।

మన్త్రేశమమృతాకారం తృప్తిసంజననం మహత్ ।। 56 ।।

[భుఞ్జానేషు పితృషు జపధ్యానవిధానమ్] 23-21

భుఞ్జానేషు తథైతేషు దశ దిక్ష్వస్త్రమాస్మరేత్।

జపేత్ ధ్యాయేచ్చ మన్త్రేశం నారసిహ్మం మహామునే ।। 57 ।।

[భోజనాన్తే దక్షిణాదానమ్] 23-22

భక్త్యా సంప్రీణయద్దేవం దద్యాచ్ఛక్త్యా చ దక్షిణామ్।

నైవేద్యమపి సన్ధార్యం తావదేవ హి నారద ।। 58 ।।

యావద్భుజిక్రియాన్తస్తు తదన్తే ప్రతిపాద్య చ।

[శేషాన్న సంవిభజనమ్] 23-23

స్వం స్వమేవ హి సర్వస్య అన్నస్యాభ్యాగతస్య చ ।। 59 ।।

తేషు వా సంవిభజ్యాదౌ ఏకం తత్రైవ వర్జయేత్।

యత్పితామహనామ్నా తు హరేః పూర్వం నివేదితమ్ ।। 60 ।।

తద్గృహాశ్రమిణో దద్యాత్ జాయాయాం సుతవృద్ధయే।

అథ పూర్ణాహుతిం దద్యాద్దేవదేవం విసృజ్య చ ।। 61 ।।

ఉపసంహృత్య చైవాగ్రే … … … … …।

నారద :---

కవ్యం శ్రాద్ధవిధానం తు ఇదం జ్ఞాతం మయా విభో ।। 62 ।।

ఔర్ధ్వదేహికసంజ్ఞం తు జ్ఞాతుమిచ్ఛామి వై ప్రభో ।

శ్రీభగవాన్ ---

సంస్కృత్య వైష్ణవం ప్రేతం విధిదృష్టేన కర్మణా ।। 63 ।।

[ప్రేతశ్రాద్ధవిధానమ్] 23-24

[తత్ర ప్రథమేఽహని కర్తవ్యవిధిః]

తతస్తస్య క్రియా కార్యా స్వాశ్రమే వా జలాశయే ।

దిక్ విదిక్ సిహ్మమన్త్రం తు సాస్త్రం న్యస్య పురా తతః ।। 64 ।।

తదన్తరే కుటిం ధ్యాయేద్వర్మమన్త్రం స్వముద్రయా ।

కృతన్యాసం తతోఽస్త్రేణ ప్రోక్షయేదస్త్రవారిణా ।। 65 ।।

ఉత్తరాభిముఖాం చుల్లీం తత్రాస్త్రేణానలం క్షిపేత్ ।

వర్మణాఽభినవాం స్థాలీం క్షాళయిత్వోపలిప్య చ ।। 66 ।।

హృదయేనామ్బసాఽఽపూర్య తేనైవ క్షాల్య తణ్డులమ్।

సమారోప్య చ సంసాధ్య గాయత్ర్యా తం చరుం ద్విజ ।। 67 ।।

మధుక్షీరాజ్యసంమిశ్రం సిద్ధముత్తారయేత్తతః।

ఆమూలాదస్త్రపర్యన్తైస్తన్మన్త్రైరభిమన్త్ర్య చ ।। 68 ।।

వీక్షమాణో దిశం హ్యగ్నేస్తతోఽస్త్రేణోపలిప్య చ।

మణ్డలం భూతలే రమ్యే కేశకణ్టకవర్జితే ।। 69 ।।

కృత్వాఽర్ఘ్యపాత్రం తదను ప్రోక్షయేత్తజ్జలేన తు।

తత్రాస్త్రేణ తిలాన్ దర్భాన్వికిరేన్మధ్య(?)మిశ్రితాన్ ।। 70 ।।

తత్ర భద్రాసనం చైవావతార్యాస్త్రాభిమన్త్రితమ్।

తత్రోపర్యథవా భూమౌ మన్త్రపీఠం ప్రకల్పయేత్ ।। 71 ।।

నిష్కలం లయయాగేన మన్త్రేశం పూజయేత్తతః।

అర్ఘ్యపుష్పాదినా పూర్వం వినా న్యాసక్రమేణ తు ।। 72 ।।

వహ్నిపూజావసానం చ శశ్వన్నాతీవ విస్తరమ్।

హృన్మన్త్రమన్త్రితే పాత్రే రాజతే వాఽథ తామ్రకే ।। 73 ।।

చరుస్థముద్ధరేదన్నం పాత్రాభావే చ పిణ్డవత్।

సంస్థాప్య భగవత్యగ్రే హృన్మన్త్రేణ తు నారద ।। 74 ।।

తతో నైవేద్యమధ్యస్థం హృద్బీజం ప్రణవాన్వితమ్।

ప్రేతనామ్నా సమాయుక్తం నమస్కారపదాన్వితమ్ ।। 75 ।।

ప్రేతరూపానుకారం చ ధ్యాత్వాఽతో దేవతాత్మనా।

స్వధాఽన్తేన స్వనామ్నా వై పూజయేత్తదనన్తరమ్ ।। 76 ।।

అర్ఘ్యపుష్పైస్తథా దీపైర్లేపనాభ్యఞ్జనాఞ్జనైః।

వాససా మధుపర్కేణ అన్నేన త్వర్ఘణాదినా ।। 77 ।।

తర్పణేనాథ మాత్రాభిః ప్రణమ్య పరమేశవత్।

ఏవం కృత్వా తు మన్త్రేశో నిష్కలస్తత్ర యః స్థితః ।। 78 ।।

లయదేహశ్చ విప్రేన్ద్ర తం కిఞ్చిత్ ఖప్లుతం స్మరేత్।

తతస్తిలేన మధునా దధ్నాఽన్నేనోదకేన తు ।। 79 ।।

పూరయిత్వాఽఞ్జలిం పాత్రం రాజతం వాఽర్ఘ్యసంయుతమ్।

నైవేద్యస్యాపసవ్యేన పరితః ప్రక్షిపేద్బుధః ।। 80 ।।

నమస్కృత్య యథాన్యాయం క్షాన్త్వా చాథావసజ్య చ।

ముద్రయా సహ మన్త్రేణ పూర్వోద్దిష్టేన నారద ।। 81 ।।

పూర్ణం హృదాఽమ్బుసా కృత్వా కలశం సతిలం ద్విజ।

నైవేద్యాన్నసమాయుక్తం బ్రాహ్మణస్య నివేద్య చ ।। 82 ।।

గోషు వా తదభావాచ్చ తదభావే జలే క్షిపేత్।

తతస్తిలోదకం దత్వా హృన్నామ్నా తు స్వధాం సహ ।। 83 ।।

ప్రక్షాల్య పాణిపాదం తు ఆచమ్య తదనన్తరమ్।

సంహృత్య పీఠన్యాసం తు పూజాస్యానం ద్విజామ్బుసా ।। 84 ।।

ప్లావయిత్వోపలిప్యాఽథ కృతన్యాసో విశేద్గృహాన్।

పూర్వవత్కృతరక్షస్తు భుఞ్జీయాత్ పావనం లఘు ।। 85 ।।

తదన్తే నృహరిం ధ్యాయేద్యథాశక్తి తు సంజపేత్।

దినాన్తేఽస్త్రేణ సిద్ధార్థాన్ క్షిప్త్వా శయనమాచరేత్ ।। 86 ।।

విధానమేతదఖిలమాచర్తవ్యం ప్రయత్నతః।

[ద్వితీయదినమారభ్య యావద్ధశమదినం కర్తవ్యవిధిః] 23-25

దినాని దశ మేధావీ ప్రేతానుగ్రహకామ్యయా ।। 87 ।।

ఆరభ్య శిరసో యావదస్త్రమన్త్రైస్తు నారద।

అథోర్ధ్వమనిరుద్ధాదివాసుదేవావసానకమ్ ।। 88 ।।

దశాహమేవం నిర్వర్త్య ప్రాప్తే త్వేకాదశే దినే।

[ఏకాదశేఽహని కర్తవ్యశ్రాద్ధవిధానమ్] 23-26

శ్రాద్ధకర్మ తు వై కుర్యాత్సంపన్నే త్వాహ్నికే సతి ।। 89 ।।

తదర్థమభ్యర్థ్య గురుం గురుపుత్రం తు వా ద్విజ।

సాధకం తదభావాత్తు పుత్రకం సామయం తు వా ।। 90 ।।

ప్రాగుక్తం యతిపూర్వం వా వైష్ణవం త్వేకమేవ హి।

ప్రక్షాళితాఙ్ఘ్రిం స్వాచాన్తం కృత్వా తం సంప్రవేశ్య చ ॥ 91 ॥

దత్వాసనం తు సంస్థాప్య ఉత్తరాభిముఖం తు తమ్।

పూజయేచ్చ తతో దేవం శక్త్యఙ్గావయవాన్వితమ్ ॥ 92 ॥

ఆచార్యస్య తతో విప్ర కుర్యాన్మణ్డలకం శుభమ్।

తత్రాసనవరం దద్యాత్పూజితం వ్యాప్తిభావితమ్ ॥ 93 ॥

వినివేశ్యాథ వై తత్ర ప్రేతనామ్నాఽభిమన్త్రితమ్।

పూర్వోక్తేన విధానేన న్యాస ఆవాహనం భవేత్ ॥ 94 ॥

అర్ఘ్యపాద్యే తతో దద్యాన్నామగోత్రేణ నారద।

పుష్పధూపార్చితం కుర్యాద్యథాశక్త్యమ్బరాదిభిః ॥ 95 ॥

మృతోపకరణం సర్వం తస్యైవ వినివేద్య చ।

అనుజ్ఞాం పూర్వవల్లబ్ధ్వా పిత్రర్థం (ప్రేతార్థం?) యాగమారభేత్ ॥ 96 ॥

పూర్వోక్తేన విధానేన కిఞ్చిత్తత్రాపి చోచ్యతే।

నైవేద్యపిణ్డం గాయత్ర్యా నివేద్యామృతగోళవత్ ।। 97 ।।

ధ్యాత్వాష్టాదకరాకీర్ణం స్థితం ధామత్రయోపరి।

తన్మధ్యే మూలమన్త్రేణ స్వధాశబ్దాన్వితేన తు ।। 98 ।।

మూర్తిం ప్రేతమయీం ధ్యాయేన్నారాయణకలోద్భవామ్।

లక్ష్మ్యాద్యమఖిలం తత్ర లయన్యాసం ప్రకల్పయేత్ ।। 99 ।।

తమర్ఘ్యాద్యైరథో భోగైర్మూలమన్త్రేణ పూజయేత్।

ముద్రాం బధ్వా జపిత్వా చ వహ్నిస్థే చాగ్రతో హరేః ।। 100 ।।

దక్షిణాగ్రేషు దర్భేషు ఏకమేవ సమాచరేత్।

తిలోదకాన్తం సకలమాచార్యం భోజయేత్తతః ।। 101 ।।

భుఞ్జానస్య మునే తస్య అగ్రస్థో నృహరిం జపేత్।

తద్భోజనావసానే ను మన్త్రపీఠస్య చాగ్రతః ।। 102 ।।

అర్ఘ్యపాత్రేణ విప్రేన్ద్ర భూయో దద్యాత్తిలోదకమ్।

భుక్తశేషం తు సిద్ధాన్నం గృహీత్వాఽర్ఘ్యోదకాన్వితమ్ ।। 103 ।।

భూతానాం తర్పణార్థాయ వికిరేత్పూర్వవద్బలిమ్।

సంతృప్తస్యాగ్రతశ్చైవ హ్యన్మన్త్రేణామృతేన తు ।। 104 ।।

పరమేశ్వరయుక్తేన నమోఽన్తేనామలాదినా।

సంపన్నమితి సంపృష్ట్వా దద్యాదాచమనం తతః ।। 105 ।।

ఉచ్ఛిష్టముపసంహృత్య అస్త్రేణాభ్యుక్షయేత్క్షితిమ్।

భగవత్ప్రీణనం కుర్యాద్గృహీత్వా దక్షిణాం తు వై ।। 106 ।।

వహ్నిస్థస్య తు మన్త్రస్య దద్యాత్పూర్ణాహుతిం ద్విజ।

హృదయామ్బుజమధ్యే తు తేజఃపుఞ్జప్రభం మహత్ ।। 107 ।।

మన్త్రేశముపసంహృత్య పీఠపిణ్డాగ్నిమధ్యగమ్।

విధినాఽనేన వై కుర్యాన్మాసం మాసం మహామనే ।। 108 ।।

[అథ ప్రేతత్వనివర్తకమాబ్దికశ్రాద్ధమ్] 23-27

వత్సరే చైవ నిష్పన్నే మాసే చైవ త్రయోదశే।

ప్రేతత్వస్యోపశాన్త్యర్థం పితృశ్రాద్ధం సమాచరేత్ ।। 109 ।।

స్నానాద్యం హోమపర్యన్తం కుర్యాదాదౌ ద్విజాహ్నికమ్।

సంస్కృతేఽగ్నౌ తు సిద్ధేఽగ్నౌ ఘృతక్షీరమధుప్లుతే ।। 110 ।।

ఆహూయ భగవద్భక్తానాచార్యాంశ్చ క్రియాపరాన్।

చతురోదఙ్ముఖాన్ న్యస్య పీఠన్యాసక్రమేణ తు ।। 111 ।।

ద్వావన్యౌ పూర్వవక్త్రౌ చ వినివేశ్యాసనద్వయే।

చతుర్ణామనిరుద్ధాద్యైర్మన్త్రైర్న్యాసం సమాచరేత్ ।। 112 ।।

మూలీయమఙ్గషట్కం తు హ్యేకైకస్యాథ విన్యసేత్।

ఆపాదాన్మూర్ధపర్యన్తం ద్వాభ్యామస్త్రం తు దేహగమ్ ।। 113 ।।

జాతియుక్తం తదేవాస్త్రం స్వసంజ్ఞాపరిభూషితమ్।

తాభ్యాం షడఙ్గన్యాసార్థం కృత్వా దేహే కరే న్యసేత్ ।। 114 ।।

యదర్థం క్రియతే శ్రాద్ధం సంజ్ఞా తస్యానిరుద్ధకీ।

పితుః సంజ్ఞాం చ విన్యస్య ప్రద్యుమ్నస్యామితాత్మనః ।। 115 ।।

సఙ్కర్షణం తు మన్త్రేశం కల్పయేచ్చ పితామహమ్।

ప్రతిపామహసంజ్ఞం తు వాసుదేవం ప్రకల్పయేత్ ।। 116 ।।

విధినాథాప్యయాఖ్యేన అర్ఘ్యపుష్పాదిభిర్యజేత్।

ప్రార్థయిత్వా తతోఽనుజ్ఞాం మన్త్రేశం ప్రతిమాగతమ్ ।। 117 ।।

విభవేనార్చయిత్వా తు స్నానాద్యేన మహామతే।

చన్దనాభరణస్రగ్భిర్వస్త్రైర్ధూపైస్తథాఽఞ్జనైః ।। 118 ।।

దీపేన మధుపర్కేణ పరమాన్నేన మాత్రయా।

స్తోత్రమన్త్రనమస్కారైః సుమనోభిరనన్తరమ్ ।। 119 ।।

తమేవానలమధ్యే తు సన్నిధీకృత్య పూజయేత్।

తతోఽస్త్రమన్త్రజప్తేషు పాత్రేషూద్ధృత్య భక్తితః ।। 120 ।।

పితృసన్తానసిద్ధ్యర్థం నైవేద్యాన్నచతుష్టయమ్।

వ్యఞ్జనాదిసమాయుక్తం మధ్వాజ్యతిలభావితమ్ ।। 121 ।।

సంప్రోక్ష్య చానిరుద్ధాద్యైర్మూలమన్త్రేణ వై విభోః।

సంహారక్రమయోగేన ఏకైకం వినివేద్య చ ।। 122 ।।

తతోఽన్నపాత్రమేకైకమానయేత్సంస్కృతం పురా।

తథారూపం తు తం ధ్యాయేచ్చతుర్ధా భేదభావితమ్ ।। 123 ।।

బహుభిన్నాఽన్నశక్తిభ్య ఉత్తరోత్తరతాం గతాః।

అనిరుద్ధాదిభేదేన వాసుదేవావసానతః ।। 124 ।।

రసశక్తిశ్చ యా చాసౌ సాఽనిరుద్ధో మహామతే।

ప్రద్యుమ్నో వీర్యశక్తిః స్యాత్ ధృతిశక్తిస్తతోఽచ్యుతః ।। 125 ।।

ఆనన్దశక్తిర్యాఽన్నోత్థా వాసుదేవస్తు స స్మృతః।

ఏవం స్మృత్వా తతో ధ్యాత్వా మన్త్రైః స్వైః స్వైః పృథక్ పృథక్ ।। 126 ।।

న్యాసమన్నశరీరాణాం దేవానాం విద్ధి పూర్వవత్।

హృదాద్యస్త్రావసానం చ ఏవం మూర్తిమయం ద్విజ ।। 127 ।।

తన్నైవేద్యచతుష్కం తు లోలీభూతం గతం త్వపి।

మన్త్రమిత్యన్నభేదేన అర్ఘ్యపాత్రాదినా యజేత్ ।। 128 ।।

నామగోత్రాదినా ప్రాగ్వద్దేవేశం ప్రీణయేత్తతః।

తతోఽగ్నిస్థాచ్యుతస్యాగ్రే తృప్తస్యాజ్యాదినా పురా ।। 129 ।।

ఏవమేవ చతుర్ధా వై కృత్వా చాన్నమయీం క్రియామ్।

తత్రాపి ప్రీణనం కృత్వా పితృనాథస్య వై ప్రభోః ।। 130 ।।

త్వదగ్రే ప్రీతయే పీత్వా పితృయాగమిదం మయా।

కృతం మన్త్రాత్మనే హిత్వాం...స్వధా ఓం నమోనమః(?) ।। 131 ।।

హృన్మన్త్రేణ తతో దద్యాదేకైకస్య తిలోదకమ్।

అగ్రతోఽన్నశరీరస్య మన్త్రమూర్త్యాత్మనః పితౄన్ ।। 132 ।।

అథాప్యయేన విధినా అన్నవీర్యమయాన్పితౄన్।

దేవతామన్త్రచైతన్యే శాన్తభావం గతాన్స్మరేత్ ।। 133 ।।

కర్మవాఙ్మనసాభ్యాం చ యథా తదవధారయ।

కిఞ్చిచ్చ పూర్వం నైవేద్యాదాదాయాన్నం తు పాణినా ।। 134 ।।

తదూర్ధ్వ స్థేఽన్నకబలే పూర్వముచ్చార్య మేలయేత్।

నామగోత్రావసానం చ పితృమన్త్రం పురోదితమ్ ।। 135 ।।

అధీశమన్త్రం తదను స్వధామ్ని వ్రజ వై పదమ్।

నమస్కారాన్వితేనైవముక్త్వైవం భావయేత్తతః ।। 136 ।।

ప్రద్యుమ్నాత్మని సంలీనమన్నవీర్యం(ర్యే ?) శశిప్రభమ్(భే ?)।

పితరం(?) తారకాకారమనిరుద్ధం జ్వలత్ప్రభమ్ ।। 137 ।।

చిద్ధర్మవిభవోపేతమేవం కృత్వా తతో ద్విజ।

మేళయేద్విధినాఽనేన అన్నం ప్రద్యుమ్నభావితమ్ ।। 138 ।।

సఙ్కర్షణే మహాధామ్ని వాసుదేవే చ తం పునః।

వాసుదేవోఽపి భగవాన్ పరస్మిన్నవ్యయే పదే ।। 139 ।।

శాన్తేఽనన్తే తు పూర్వోక్తే యత్రస్థో న భవేత్పునః।

కృత్త్వైవం పితృసన్ధానం హరేరగ్రేఽగ్నిసన్నిధౌ ।। 140 ।।

భోజనం చ తతో దద్యాత్పూజితానాం పురా ద్విజ।

యథాక్రమం తతః పృచ్ఛేత్తృప్తిమన్నపరాం తు తాన్ ।। 141 ।।

స్వాచాన్తానన్తతో దద్యాద్విష్ణోరగ్రే తు దక్షిణామ్।

హృన్మన్త్రేణ తు తైర్వాచ్యా ప్రీతిర్నారాయణీ పరా ।। 142 ।।

తతః పూర్ణాహుతిం దద్యాత్ క్షన్తవ్యో ద్విజ మన్త్రరాట్।

[పైతామహాన్నశేషస్య జాయాయై ప్రదానమ్] 23-28

ప్రాగ్వన్మమేతి(?)నైవేద్యం మూలమన్త్రాభిమన్త్రితమ్ ।। 143 ।।

ప్రయతాయాం తు జాయాయాం దద్యాత్ క్షీరాజ్యభావితమ్।

సుతత్వేన తు సంసిద్ధిం తత్కుక్షౌ చోపయాన్తి చ ।। 144 ।।

(1)అథ తేనోదకేనైవ లక్ష్మీసౌభాగ్యభాజనమ్।

[శేషాన్నసంవిభజనమ్] 23-29

జ్ఞానధర్మక్రియాసక్తస్సత్యవ్రతపరాయణః ।। 145 ।।

(1. అథేత్యాదేః శ్లోకార్ధస్య నియోజనాది వై కుర్యాదిత్యస్యానన్తరం పాఠో యుక్తః ప్రతిభాతి।)

నియోజనాది వై కుర్యాన్నైవేద్యస్యైవ పూర్వవత్।

[పితౄణాం విసర్జనప్రకారః] 23-30

పాదా(ద్యా ?)ర్ఘ్యపాత్రముత్పాద్య హృన్మన్త్రేణ తు వై పురా ।। 146 ।।

స్వమన్త్రేణ పితౄన్సర్వాంస్తత్రస్థాన్ ఖగతాన్ స్మరేత్।

[నేత్రావమార్జనమ్] 23-31

అథ తేనోదకేనైవ నేత్రమన్త్రేణ లోచనే ।। 147 ।।

అవమార్జ్యోదకం తద్వై స్థానే నిక్షిప్య పావనే।

ఇతి మన్త్రమయశ్రాద్ధం కురుతే సుగతిప్రదమ్ ।। 148 ।।

[గుర్వాదిశ్రాద్ధస్య సమయజ్ఞాదిభిః కర్తవ్యతా] 23-32

సమయజ్ఞాదికైః కార్యం గురూణామాత్మసిద్ధయే।

పిత్రాదీనాం చ స్వసుతైర్గురుభిశ్చానుకమ్పయా ।। 149 ।।

సమయవ్రతపూర్వాణాం శిష్యాణాం భావితాత్మనామ్।

యద్యప్యనుప్రయోజ్యం స్యాచ్ఛ్రాద్ధం సద్దీక్షితస్య చ ।। 150 ।।

క్రియాసంజ్ఞేన తత్రాపి కార్యమాత్మహితాప్తయే।

దీక్షాసమమిదం శ్రాద్ధం కుగతేః సుగతిప్రదమ్ ।। 151 ।।

సదైవ దీక్షితానాం చ యాగే యజ్ఞే చ వైష్ణవే।

తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన యథాలబ్ధేన కేనచిత్ ।। 152 ।।

వస్తునాఽపి పవిత్రేణ ఇదం శ్రాద్ధం సమాపయేత్।

[శ్రాద్ధానుష్ఠానస్య ప్రశంసా] 23-33

కదన్నేన కుదేశే చ అపాత్రే చాపి నారద ।। 153 ।।

ధ్యానవిజ్ఞానమన్త్రాద్యైః సంపాద్యం విద్ధి శాశ్వతమ్।

దేశకాలే తథా పాత్రే శ్రద్ధాపూతం తు కిం పునః ।। 154 ।।

వైష్ణవః పరమం పాత్రం దేశ ఆయతనం హరేః।

ద్వాదశీ సర్వకాలానాముత్తమా పరికీర్తితా ।। 155 ।।

ఇతిశ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం శ్రాద్ధవిధానం నామ త్రయోవింశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 24

అథ సంస్కారాఖ్యానం నామ చతుర్వింశః పటలః। 24-1

నారద :---

కామ్యం (కవ్యం ?) ప్రేతం పితౄశ్రాద్ధం త్వత్ప్రసాదాన్మయా శ్రుతమ్।

ఇదానీం శ్రోతుమిచ్ఛామి గతాసూనాం చ సంస్కృతిమ్ ।। 1 ।।

త్వచ్ఛాసనప్రపన్నానాం కథయస్వ సమాసతః।

ఉదీరితం త్వయా పూర్వం నోదితం చ పరిస్ఫుటమ్ ।। 2 ।।

భగవాన్ ---

విపన్నం దీక్షితం జ్ఞాత్వా ప్రార్థనీయో మహాగురుః।

స్నేహేన కృపయా వాఽథ సహ శిష్యైః కృతాత్మభిః ।। 3 ।।

యాయాత్కృతాహ్నికః శశ్వదభుక్తాన్నో విశేషతః।

[శవసంస్కారవిధానమ్]

ప్రాగుక్తయా పురా దృష్ట్యా అవలోక్య చ తం ద్విజ ।। 4 ।।

[శవస్య స్నపనాలఙ్కరణే] 24-2

దత్వాఽఽజ్ఞాం తు సముత్థాప్య స్నాపయేత్తు మృతం పురా।

అస్త్రమన్త్రాభిజప్తేన గోమయేన మృదమ్బుసా ।। 5 ।।

సుగన్ధామలకైః స్నాప్య సర్వౌషధ్యుదకేన చ।

చన్దనేన సమాలిప్య సబాహ్లీకేన నారద ।। 6 ।।

సకషాయే సితే వాఽథ వాససీ హ్యధరోత్తరే।

పరిధాప్యోపవీతం చ సోత్తరీయం తథా నవమ్ ।। 7 ।।

పవిత్రకద్వయం తత్ర యోజ్యాఙ్గుల్యోః కుశైః కృతమ్।

పుష్పస్రగ్భూషితం కృత్వా స్థాప్య యన్త్రే పటావృతే ।। 8 ।।

[శవస్య సంస్కారస్థాననయనమ్] 24-3

గృహీత్వాఽథ స్వజాతీయైర్దీక్షితైర్వాఽప్యదీక్షితైః।

తన్నయేత్సంస్కృతిస్థానమస్థ్యఙ్గారాదివర్జితమ్ ।। 9 ।।

[సంస్కృతిస్థానసమీకరణమ్] 24-4

ఉపలిప్య పురా తద్వై సమీకృత్య యథావిధి।

[భైక్షపాత్రాదిద్రవ్యాణాం తదీయానాం తచ్ఛవేన సహ నయనమ్] 24-5

భైక్షపాత్రం తథా దణ్డం స్రుక్స్రువౌ చాక్షసూత్రకమ్ ।। 10 ।।

పాదుకే ఆసనం చైవ యోగపట్టం తథైవ చ।

దారవం భద్రపీఠం చ సార్ఘ్యపాత్రం కమణ్డలుమ్ ।। 11 ।।

మాంత్రోపకరణం సర్వం పదీయం మునిసత్తమ।

[తత్ర వర్జ్యద్రవ్యాణి] 24-6

హిరణ్యవస్త్రశాస్త్రైశ్చ ఘణ్టయా చ వివర్జితమ్ ।। 12 ।।

తచ్ఛ్రాద్ధకాలే దాతవ్యం తత్ప్రీత్యర్థం హి కస్యచిత్।

[ప్రేతసంస్కారోపకరణద్రవ్యాణామగ్రతో నయనమ్] 24-7

నయేత్తస్యాగ్రతః పుష్పమర్ఘ్యమ్పుకుసుమాదికమ్ ।। 13 ।।

ఉపయోజ్యం చ యత్తత్ర అర్చనే హోమకర్మణి।

అశ్వత్థతరుసంభూతా అష్టౌ తీక్ష్ణా హి శఙ్కవః ।। 14 ।।

అయత్నలబ్ధా విప్రేన్ద్ర అన్యస్మాద్యతినః స్వయమ్।

ఛిన్ద్యాదశ్వత్థవృక్షం తు పాలాశాద్యమభావతః ।। 15 ।।

పీతం వా సుసితం సూత్రం క్షౌమం కార్పాసజం తు వా।

సమస్తధాన్యాని తిలాః కృష్ణాస్సిద్ధార్థకైర్యుతాః ।। 16 ।।

ప్రభూతమిన్ధనం శుష్కం పాలాశాద్యం చ పావనమ్।

తత్ర చైశానదిగ్భాగమాసాద్యోపవిశేద్గురుః ।। 17 ।।

[గురుణాఽఽప్యయక్రమేణ స్వాఙ్గన్యాసస్య కర్తవ్యతా] 24-8

సమలఙ్కృత్య చాత్మానమాపాదాచ్చ శిరోన్తిమమ్।

మన్త్రేణాప్యయయుక్త్యా వై షడఙ్గవిధినా పురా ।। 18 ।।

[మృతేన యోఽనుష్ఠితో మన్త్రస్తేన ప్రథమం పూజనస్య కర్తవ్యతా] 24-9

తదనుష్ఠానసంజ్ఞేన ప్రారమ్భే పూజయేద్ద్విజ।

పరిశిష్టస్య వాఽన్యస్య ఆచార్యస్యాపి కస్యచిత్ ।। 19 ।।

శాసనస్థస్య భక్తస్య మన్త్రే చావిదితే సతి।

[తదపరిజ్ఞానే నారసిహ్మమన్త్రేణ పూజనవిధిః] 24-10

ప్రణవాద్యన్తరుద్ధేన సామాన్యేన మహాత్మనా ।। 20 ।।

నారసిహ్మేణ చోగ్రేణ తస్యోఙ్కారః పురా భవేత్।

నమో భగవతే కృత్వా నారసిహ్మాయ వై తత ।। 21 ।।

ద్వాదశాక్షరమన్త్రోఽయం సర్వైః సర్వత్ర శస్యతే।

తన్నామపూర్వవర్ణం తు దీర్ఘైః షడ్భిర్విభేదితమ్ ।। 22 ।।

తేషామాద్యావసానే తు ప్రణవఞ్చాపి యోజయేత్।

ప్రకల్ప్య చాఙ్గషట్కం తు సామానయ్న్య చ సంజ్ఞయా ।। 23 ।।

[కుమ్భస్థాపనతత్పూజనవిధిః] 24-11

అన్తఃస్థం పూజయిత్వాఽఽదౌ బహిస్తదను పూజయేత్।

ప్రణవేన పురా పీఠం సాధారం పరికల్పయేత్ ।। 24 ।।

తత్రార్చితే న్యసేత్పృష్ఠే కలశం వారిపూరితమ్।

సమాయం (సామయం ?) విన్యసేన్మన్త్రం విలోమోచ్చారయోగతః ।। 25 ।।

అస్త్రాద్యమఙ్గషట్కం తద్వైపరీత్యేన విన్యసేత్।

హృద్యస్త్రం హృదయం చాస్త్రే యథా భవతి నారద ।। 26 ।।

కృత్వైవం కలశే న్యాసం తం యజేద్విధినా తతః।

తత్రాస్త్రకలశం కుర్యాదాసనం తత్ర కల్పయేత్ ।। 27 ।।

ఫట్కారేణ తు చక్రాఖ్యం కేవలం రక్తరూపధృక్।

నాభినేమివిహీనం తు తదూర్ధ్వే కలశం న్యసేత్ ।। 28 ।।

పుష్పార్ఘ్యధూపైర్లిప్త్వా చ అస్త్రమన్త్రం తదన్తరే।

విసర్గఫట్పదాద్యం తు వైపరీత్యేన చోచ్చరేత్ ।। 29 ।।

బలిదానావసానం తత్పూజయిత్వా తతో ద్విజ।

[అథ మణ్డలే (స్థండిలే) పూజనవిధానమ్] 24-12

తదగ్రే భద్రపీఠం తు యోజయేత్తదభావతః ।। 30 ।।

భూమావుపరి విన్యస్య ఆధారం ప్రణవేన తు।

ఐశ్వర్యాద్యం తదూర్ధ్వే తు ధర్మాన్తం చాథ వినయేస్సత్ ।। 31 ।।

హృన్మన్త్రేణ తదూర్ధ్వే తు శేషం సప్రణవేన తు।

కల్పయేన్మునిశార్ధూల రత్నపుఞ్జనిభం మహత ।। 32 ।।

హృదయాచ్చైవ తత్పృష్ఠే మన్త్రమావాహ్య విన్యసేత్।

కేవలం లయదేహం తు పూర్వోచ్చారక్రమేణ తు ।। 33 ।।

[కుణ్డే హవనవిధానమ్] 24-13

పూజయిత్వా యథాన్యాయం తదగ్రేఽథ ప్రకల్పయేత్।

ప్రమాణరహితం కుణ్డమేకం మేఖలయాఽన్వితమ్ ।। 34 ।।

తత్సంస్కృత్యం పురా తత్ర గగనాదవతార్య చ।

సూర్యకాన్తేన మణినా వైష్ణవం జాతవేదసమ్ ।। 35 ।।

లౌకికం తదభావాచ్చ ఆనాయ్య తు తథా స్మరేత్।

తత్ర దర్భాస్తరం దద్యాత్రిధా దిక్ష్వన్తరా గ్రహమ్(?) ।। 36 ।।

సంస్కృత్య పావకం ప్రాగ్వన్మమోఽన్తం జుహుయాత్తతః।

[హోమః]

మూలమన్త్రం శతం సాష్టం తిలైరాజ్యేన వై తథా ।। 37 ।।

సంహారక్రమయోగేన స్మృత్వా మన్త్రం తతోఽన్తగమ్।

దద్యాత్పూర్ణాహుతిం విప్ర తతశ్చార్ఘ్యామ్బునా తు వై ।। 38 ।।

[అథ శవస్య ప్రోక్షణాది] 24-14

తం శవం ప్రోక్షణీయం చ తాడయిత్వాఽవలోక్య చ।

చక్షుషా జ్ఞానపూర్ణేన కరుణానుగతేన చ ।। 39 ।।

దత్వాఽర్ఘ్యపుష్పే శిరసి దూరస్థశ్చాస్పృశంశ్చ తమ్।

ఆనాయ్య పృష్ఠదేశం తు కలశాభ్యాం ద్విజోత్తమ ।। 40 ।।

ఆసనే త్వపకృష్టే తు కాయం సన్ధాయ కేనచిత్।

తం వీక్షమాణః కుణ్డస్థో గురుస్తూపవిశేత్తతః ।। 41 ।।

ప్రాక్కర్మపరిశుద్ధం తు మృతం సంస్కారవర్జితమ్।

[ఆహ్వానపూర్వకం జీవస్య శవశరీరే యోజనవిధానమ్] 24-15

జీవం చ కేవలీభూతం సామీప్యపదవీగతమ్ ।। 42 ।।

మన్త్రేణాహూయ దేహస్థం కృత్వా తదను యోజయేత్।

పూర్వవచ్ఛవపిణ్డే తు రత్నదీపోజ్జ్వలప్రభమ్ ।। 43 ।।

[జీవాహ్వానమన్త్రః] 24-16

ప్రణవాన్తం (న్తే ?) శిఖాబీజం సంజ్ఞాం తదను యోజయేత్।

తదన్తే తు శిఖాబీజం ప్రభా(ణ ?)వాన్తం న్యసేత్పునః ।। 44 ।।

ఆగచ్ఛ .... నేతస్య ప్రవిశ్యా(శా ?)థ నియోజయేత్।

ఏవం స్వస్థానగం కృత్వా జీవం శుక్రగతం త్విహ ।। 45 ।।

[స్వస్థానం గమితస్య జీవస్య పరతత్త్వే సంయోజనవిధానమ్] 24-17

వ్యాపారశక్తిసంయుక్తం కాష్ఠస్థమివ పావకమ్।

దీక్షాఖ్యేన క్రమేణాస్య లయహోమస్తు కేవలః ।। 46 ।।

కర్తవ్యో గురుణా సమ్యక్ ప్రథివ్యాదిక్రమేణ తు।

పరే తత్త్వే తు సంయోజ్య పూర్ణాహుత్యా తు పూర్వవత్ ।। 47 ।।

[అథ చితాకల్పనవిధానమ్] 24-18

దక్షిణేనాత్మనశ్చాథ ప్రోక్ష్య క్ష్మామస్త్రవారిణా।

తిలైః సిద్ధార్థకైర్ధాన్యైర్మిశ్రీభూతైస్తు నారద ।। 48 ।।

నాభినేమివిహీనం చ కాలచక్రం సమాపయేత్।

వామావర్తద్విషట్కారం త్రికోణం తద్బహిః పురః ।। 49 ।।

తద్దేహవర్ణజ్వాలాఢ్యం స్వస్తికత్రితయాన్వితమ్।

తద్బహిశ్చతురశ్రం చ పఞ్చరఙ్గోజ్జ్వలం పురమ్ ।। 50 ।।

పఞ్చరేఖాన్వితం కుర్యాద్వజ్రాష్టకవిభూషితమ్।

విలోమగత్యా వామేన పాణినా పాతయేద్రజః ।। 51 ।।

విమానవచ్చితిం కాష్ఠైర్విచిన్వీయాత్పురాఽఽహృతైః।

గోమయైర్వా ద్విజారణ్యసంప్రాప్తైః కుశమిశ్రితైః ।। 52 ।।

అన్తకాశాదితశ్చాథ నైర్‌ఋత్యాన్తం తు శఙ్కవః।

రోపణీయా హి సూత్రేణ త్రిరావృత్తేన వేష్టయేత్ ।। 53 ।।

[సర్వస్య పూజాద్రవ్యస్యోపసంహృతస్య కుణ్డాగ్నౌ ప్రక్షేపః] 24-19

పూజాద్రవ్యం సమస్తం చ నైవేద్యాన్తం హి నారద।

ఉపసంహృత్య జుహుయాదగ్నౌ కుణ్డగతే తతః ।। 54 ।।

[కుమ్భాదిస్థానాన్మన్త్రస్యోత్సర్జనమ్]

విసర్జ్య మన్త్రం కుమ్భస్థం భద్రపీఠాగ్ని మధ్యగమ్।

ఖాత్వా తు సేచయేద్భూమిం కలశస్థేన చామ్భసా ।। 55 ।।

[శవస్య చితాయామారోపణమ్] 24-20

సాసనం చ తతః శావం దక్షిణాభిముఖం తతః।

చితోపరి స్థితం కుర్యాత్

[యోగపట్టాదీనాం శవస్య కణ్ఠాదిస్థానవిశేషే స్థాపనమ్] 24-21

తస్య కణ్ఠే వినిక్షిపేత్ ।। 56 ।।

వితతం యోగపట్టం చ దక్షిణే చాక్షసూత్రకమ్।

వామహస్తేఽర్ఘ్యపాత్రం తు ప్రణీతాం చ కమణ్డలుమ్ ।। 57 ।।

వామతః పాదుకే ఛత్రం ఉష్ణీషం దక్షిణే న్యసేత్।

అగ్రతో భద్రపీఠం చ శఙ్ఖముద్రాదికం చ యత్ ।। 58 ।।

సంపూజ్య పుష్పధూపాద్యైశ్చన్దనేన తు తాం చితామ్।

[చితాప్రజ్వాలనం పూర్ణాహుతిశ్చ] 24-22

ప్రజ్వాల్య దర్భపుఞ్జోలం కుణ్డస్థేన తు వహ్నినా ।। 59 ।।

జ్వాలయేద్దక్షిణాశాం చ వీక్షమాణస్తు తాం చితామ్।

గురుశ్చాభిముఖః స్థిత్వా తస్య పూర్ణాహుతిం క్షిపేత్ ।। 60 ।।

మూర్ధ్ని వా వక్త్రవివరే త్యజేత్తత్రైవ స్రుక్స్రువౌ।

[చితాపరిభ్రమణపూర్వకమస్త్రకలశస్య వియతి ప్రక్షేపవిధిః] 24-23

తతోఽస్త్రకుమ్భమాదాయ వరుణాశాదితో ద్విజ ।। 61 ।।

విక్షిపన్నొదకీం ధారాం వామతశ్చ పరిభ్రమేత్।

దిశి క్షిపేద్దక్షిణస్యాం కలశం గగనోపరి ।। 62 ।।

[అథ స్నానవిధానమ్] 24-24

తత్ర సంరక్షకాన్దత్వా గురుర్యాయాజ్జలాశయమ్।

సచేలం జలమావిశ్య మనసా చోపసంహరేత్ ।। 63 ।।

పూర్వోక్తం విగ్రహన్యాసం స్నాత్వాఽథ విధినా తతః।

స్నానమాచమనాద్యం తు కృత్వా దద్యాజ్జలాఞ్జలిమ్ ।। 64 ।।

ఉత్తీర్య పరిధాయాన్యదమ్బరం శుచి నిర్మలమ్।

[గుర్వాదిభిః కర్తవ్యో జపవిధిః] 24-25

ప్రాఙ్ముఖస్త్వాసనే స్థిత్వా మనసా నృహరిం మునే ।। 65 ।।

జపేదష్టాధికం భక్త్యా సహస్రం ధ్యానసంయుతమ్।

వోఙ్కారస్తు తదర్ధం చ తదర్ధం భాణ్డవాహకాః ।। 66 ।।

[నక్తం భగవతో యజనస్య కర్తవ్యతా] 24-26

ప్రాప్తే నక్తం జపాన్తే వా విశేషాదచ్యుతం యజేత్।

జపహోమావసానే చ సమశ్నీయాత్తతో గురుః ।। 67 ।।

తద్బాన్ధవైః స్వశిష్యైస్తు (1)సంవృతః శోకశాన్తయే।

[అస్థిసఞ్చయనమ్] 24-27

అస్థిసఙ్ఘటనం కుర్యాత్తృతీయేఽహ్ని సమాగతే ।। 68 ।।

(1. అత్ర-వృతఃశోకం ప్రశాన్తయేత్ ఇతి పాఠో యుక్తః ప్రతిభాతి।)

ఇష్టా(ష్ట్వా?)పూర్వీశ్వీరం(?)పూర్వం పూషాప్యర్ఘ్యబలిధూపకైః।

విమలామ్బుసి నిక్షిప్య అగాధే వా నదీజలే ।। 69 ।।

భూమావథ కృతే ఖాతే హ్యధస్తాద్వినివేశయేత్।

న దీక్షితానాం విప్రేన్ద్ర క్షిపేదస్థి తతస్తతః ।। 70 ।।

ఇత్యేష వైష్ణవానాం చ సద్భక్తానాం మయోదితః।

[శవసంస్కారస్య సర్వైరవశ్యకర్తవ్యతా] 24-28

దేహపాతికసంస్కారో హ్యపవర్గఫలప్రదః ।। 71 ।।

అనుష్ఠేయస్తతస్తస్మాచ్ఛిష్యాణాం గురుణా సదా।

సచ్ఛిష్యైర్వా గురూణాం తు స్త్రీణామథ మహామతే ।। 72 ।।

దీక్షితానాం మహాయాగే మాత్రోపకరణం వినా।

సంస్కారాశ్చాఖిలా మన్త్రాః పిత్రాఽథ గురుణాఽథవా ।। 73 ।।

ఆత్మజేనాథ పత్న్యా వా కార్యశ్చాదీక్షితైరపి।

కృపయాఽఘవిఘాతార్థమసన్దిగ్ధతయా ధియా ।। 74 ।।

[యతిధర్మాశ్రయాణాం దాహే విశేషః] 24-29

యతిధర్మాశ్రయాణాం తు కర్మసన్యాసినాం చ వై।

దాహమాత్రం తు విహితం మన్త్రపూజావివర్జితమ్ ।। 75 ।।

[పరోక్షతో మృతానాం సంస్కారవిధానప్రకారః] 24-30

పరోక్షతో విపన్నానాం విధానమధునోచ్యతే।

యేన యాతి పదం విష్ణోః పదం యోఽన్యతరస్థితః ।। 76 ।।

యద్దైవ దీక్షితస్తిష్ఠేచ్చాసనేఽస్మిన్మయోదితే।

తద్దైవాప్తం మునిశ్రేష్ఠ త్రైః పదం విమలం మమ ।। 77 ।।

కిం తు యే దీక్షితాః పూర్వం న నిర్వ్యూఢాస్సదాఽర్చనే।

మ్రియన్తే చాకృతార్థాశ్చ సమయజ్ఞాస్తు పుత్రకాః ।। 78 ।।

తే స్వకర్మవశం యాన్తి కిఞ్చిత్కాలమశాశ్వతమ్।

భూయస్తస్మాచ్చిరేణైవ కేనచిద్విగ్రహాత్మనా ।। 79 ।।

కాలే శుభే శుభే దేశే ఉత్పద్యన్తేఽశుభేఽథవా।

పుణ్యం కుర్వన్తి వా పాపం దేశే కాలే తయోర్వశాత్ ।। 80 ।।

శుభేన కర్మణా స్వర్గమశుభేనాప్నువన్త్యధః।

ఏవమస్థితిమాప్నోతి ఉపసంహృత్య దీక్షితః ।। 81 ।।

మృతశ్చాపి పరోక్షే తు యదా వై గురుణా తదా।

కృపాత్మనా సమర్థేన కార్యముద్ధరణం మహత్ ।। 82 ।।

శరీరధర్మసంస్థేన యథా తదవధారయ।

విధివన్మరణం జ్ఞాత్వా పురా భక్తస్య కస్యచిత్ ।। 83 ।।

స్వకాహ్నికావసానే తు యజేదర్చాదిషు ప్రభుమ్।

విశేషవిహితేనైవ కర్మణా హోమపశ్చిమమ్ ।। 84 ।।

శ్వేతాం మృదమథాలోడ్య పఞ్చగవ్యేన చామ్భసా।

ద్వాదశాఙ్గులమాత్రం తు మూర్తిం కృత్వా తదాకృతిమ్ ।। 85 ।।

ఆపాదాచ్చూలికాన్తం చ సర్వాఙ్గావయవాన్వితామ్।

పలాశాశ్వత్థవల్కోత్థదారుణా పల్లవేన వా ।। 86 ।।

తామగ్నేః కుణ్డదేశస్థాం కృత్వా యన్త్రకృతాం పురా।

ప్రణవేన తు సాస్త్రేణ ప్రోక్షయేత్సప్తధాఽమ్బునా ।। 87 ।।

అర్ఘ్యపాత్రోద్ధృతేనైవ త్రిధాఽథ ద్వాదశాత్మనా।

ఫడన్తేన ద్విధా తాడ్యం త్ర్యక్షరేణార్ఘ్యతణ్డులైః ।। 88 ।।

కుసుమైరథ పత్రైర్వా దర్భకాణ్డయుతేన తు।

తతోఽవలోకనం కుర్యాన్మన్త్రవిత్ జ్ఞానచక్షుషా ।। 89 ।।

సాధిభూతమథాధ్యాత్మస్వరూపం తత్త్వసంగ్రహమ్।

తతః సృష్టిక్రమేణైవ వినివేశ్య యథా పురా ।। 90 ।।

స్థానలక్ష్యక్రమేణాపి ధ్యానమార్గేణ దేశికః।

హోమం కృత్వా యథాన్యాయం త్రిద్వ్యేకాహుతిభిస్తు వా ।। 91 ।।

తత్త్వార్ణమభిధాయుక్తం మూలసంపుటయోగతః।

ఆయాహిపదసంమిశ్రం జ్ఞాత్వా దేహి(హ్య?)భిసన్ధయే ।। 92 ।।

తత్త్వం తత్త్వం క్రమేణైవ ప్రాగుక్తవిధినా మునే।

తతో హృత్పుణ్డరీకస్థం మన్త్రం ధ్యాయేచ్చ సర్వగమ్ ।। 93 ।।

తజ్జీవానయనే సమ్యక్ బన్ధకక్ష్యసమన్వితమ్।

కరుణానన్దసంపూర్ణం మహామాణిక్యదీధితిమ్ ।। 94 ।।

విజ్ఞాప్య మనసా తూర్ణం త్రిధా స్మృత్వా పురాఽమలమ్।

మహావిభూతే షాడ్గుణ్యశరీర పరమేశ్వర ।। 95 ।।

తదన్తే మూలమన్త్రస్తు సంస్మరేన్మూర్తిసంయుతమ్।

యత్ర కుత్రచిదాదాయ పదఞ్చావస్థితం తతః ।। 96 ।।

తదన్తేఽమృతబీజం తు వ్యోమేశే భూషితం స్మరేత్।

ఆనయేతి ద్విధా యోజ్యం తత్సంజ్ఞాం తదను ద్విజ ।। 97 ।।

నమస్కారాన్వితం మన్త్రమిదం వై రోచయేద్బుధః।

స్మరేత్సంపూరితం తేన యదూర్ధ్వే యచ్చ విద్యతే ।। 98 ।।

తిర్యక్ పృష్ఠే పురస్తాచ్చ ఆబ్రహ్మభవనాన్తిమమ్।

స్వతేజసా సమాకృష్య జీవం దూరస్థితం త్వపి ।। 99 ।।

క్షిప్రం ద్విజ స్వసామర్థ్యాత్పతఙ్గం పావకే యథా।

తతస్తమాత్మసాత్కుర్యాన్మన్త్రం జీవసమన్వితమ్ ।। 100 ।।

మన్త్రమాత్మని సంశోధ్య జీవం ప్రతికృతౌ న్యసేత్।

ప్రాగ్వత్స్థానయోగేన ప్రతిష్ఠోక్తేన నారద ।। 101 ।।

తతస్తస్య విధానేన తత్త్వదీక్షాం సమాపయేత్।

ప్రాగుక్తేనాథ యోగేన యోజయేచ్ఛాశ్వతే పదే ।। 102 ।।

పూర్ణాహుతిప్రదానేన తతః ప్రతికృతిం దహేత్।

తస్మాచ్చైవాగ్నికుణ్డాత్తు మన్త్రే చోత్థాపితే సతి ।। 103 ।।

పశ్చాత్స్నానాదికం సర్వం పూర్వోక్తం తు సమాచరేత్।

సమస్తదోషశాన్త్యర్థం ప్రాయశ్చిత్తం చరేత్తతః ।। 104 ।।

స్వస్థోఽన్యస్మిన్దినే విప్ర సమర్థో వాఽథ తద్దినే।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం సంస్కారాఖ్యానం నామ చతుర్వింశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 25

అథ ప్రాయశ్చిత్తవిధిర్నామ పఞ్చవింశః పటలః। 25-1

నారద :---

భగవన్ శ్రోతుమిచ్ఛామి ప్రాయశ్చిత్తవినిర్ణయమ్।

కృతాకృతానాం సర్వేషాం శాన్తయే వైష్ణవస్య చ ।। 1 ।।

శ్రీభగవాన్ ---

మార్గస్థో మునిశార్దూల లుప్తాచారో వ్రజత్యధః।

పాలనీయస్త్వతస్తస్మాదాచారః సాధుసేవితః ।। 2 ।।

దైవాద్రోగాత్తథా మోహవశాద్దోష ఉపాగతః।

జపేన క్షాలనీయోఽసౌ దానేన హవనేన చ ।। 3 ।।

తపసాఽపి మునిశ్రేష్ఠ జ్ఞాత్వా కర్మబలాబలమ్।

[సన్ధ్యాలోపే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-2

ఆరమ్భసన్ధ్యాలోపేషు మూలమఙ్గసమన్వితమ్ ।। 4 ।।

సత్యాదిపఞ్చకోపేతం సరుజశ్చ సకృత్సకృత్।

అరుజః సత్యబీజం తు శతమష్టాధికం జపేత్ ।। 5 ।।

జపావసానాత్తత్కుర్యాత్సన్ధ్యాకర్మ ద్విజాఖిలమ్।

[సన్ధ్యాత్రయలోపే ప్రాయశ్చిత్తమ్]

లుప్తే సన్ధ్యాత్రయే చైవ నీరుజస్తు జపేత్సదా ।। 6 ।।

షట్శతాని తు మూలస్య మూర్తిమన్త్రాన్వి(1)తస్య చ।

సరుజశ్చాఙ్గషట్కాఢ్యం మూలమూర్తియుతం త్రిధా ।। 7 ।।

(1. గ్రన్థోజ్ఝిత S.)

జపేద్వా నిత్యశాన్త్యర్థమన్యేషాం దోషమాప్నుయాత్।

[అనేకదినేషు సన్ధ్యాలోపే ప్రాయశ్చిత్తమ్]

అనేకదినశో భ్రంశః సరుజస్య యదా భవేత్ ।। 8 ।।

స్నాత్వా నివృత్తరోగోఽసౌ పూజయిత్వా జగత్ప్రభుమ్।

జపిత్వైకసహస్రం చ భూయః పూజాగ్నితర్పణమ్ ।। 9 ।।

కుర్యాచ్చైవ జపార్ధేన నీరుజస్యాథ కీర్త్యతే।

ద్విస్త్రిస్త్వథైకరాత్రం వా యథాశక్త్యాఽథ మన్త్రరాట్ ।। 10 ।।

జప్యోఽయుతద్వయం పశ్చాత్పూజా కార్యా విశేషతః।

తిలానామాజ్యసిక్తానాం సహస్రైకం తు హోమయేత్ ।। 11 ।।

వైష్ణవాన్భోజయేత్పశ్చాచ్ఛక్త్యా త్రిద్వ్యేకసఙ్ఖ్యయా।

[ప్రమాదాదశుచిసంస్పృష్టాన్నభక్షణే అన్యస్త్రీసేవనే చ ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-3

ప్రమాదాద్యది విప్రేన్ద్ర అజ్ఞాత్వా భక్షితం పురా ।। 12 ।।

స్పృష్టమన్నాదికం చైవ మదిరాసేవకాదిభిః।

రేతోమూత్రపురీషైర్వా శుకకాకావలీఢితమ్ ।। 13 ।।

విడ్వరాహైరథో గృధ్రగోమాయుకపికుక్కుటైః।

సంస్పృష్టమన్త్యజేనాపి శూద్రాద్యుచ్ఛిష్టదూషితమ్ ।। 14 ।।

అభోజ్యాన్నం తు వా భుక్త్వా సేవిత్వాఽన్యస్త్రియం తు వా।

స్నాత్వా భుక్త్వా త్వహోరాత్రం పఞ్చగవ్యం సమాచరేత్ ।। 15 ।।

సహస్రం ప్రతిసన్ధ్యం చ సిహ్మమన్త్రం జపేద్బుధః।

దినత్రయం నక్తభోజీ త్రిశ్నాయీ ధ్యానతత్పరః ।। 16 ।।

ఇష్ట్వా దేవం చతుర్థేఽహ్ని సహస్రం హోమయేత్తతః।

పూర్వవద్భోజనం దత్త్వా నక్తాశీ శుధ్యతే ద్విజః ।। 17 ।।

[తత్ర క్షత్రియవైశ్యశూద్రాణాం విశేషః] 25-4

నారాయణైకచిత్తస్య నృపస్యైవం వినిర్దిశేత్।

ద్విధా స్నానం తు వైశ్యస్య సకృచ్ఛూద్రస్య కీర్తితమ్ ।। 18 ।।

క్రమతో ద్విగుణో జాపః సర్వేషాం పరికీర్తితః।

[ఉక్తప్రాయశ్చిత్తాఙ్గభూతపఞ్చగవ్యవిధానమ్] 25-5

క్షీరం దధి ఘృతం చైవ గోమూత్రం గోశకృత్కుశాన్ ।। 19 ।।

తోయం తామ్రమయే పాత్రే కృత్వాఽథ పరిజప్య చ।

ఏకైకం శతజాపేన మూలాద్యస్త్రావసానికైః ।। 20 ।।

స్నాత్వా పీత్వా త్రిరాత్రం తు కృత్వా యోన్తో (న్వోఽ ?) పి తం పిబేత్।

ధ్యాయేజ్జపేత్ నృసింహం తు పూజయేచ్చాపి నారద ।। 21 ।।

తస్యాపి నాశమాయాతి మహాపాతకసఞ్చయః।

స్తేయం గురుస్త్రీసంభోగః సురాపానాదికం చ యత్ ।। 22 ।।

[కామతో బ్రాహ్మణవధే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-6

కామతో బ్రాహ్మణం హత్వా గవాం మధ్యస్థితో జపేత్।

అతన్ద్రితః సింహమన్త్రమనిశం వత్సరద్వయమ్ ।। 23 ।।

అయాచితాన్నలఘ్వాశీ త్రిస్నాయీ న్యాసకృత్సదా।

వత్సరద్వితయస్యాన్తే తీర్థం వాఽఽయతనం వ్రజేత్ ।। 24 ।।

తతః కుర్యాద్వ్రతం శక్త్యా కృచ్ఛ్రచాన్ద్రాయణాదికమ్।

వ్రతాన్తే నవనాభేన దీక్షయేత్పునరేవ హి ।। 25 ।।

సర్వస్వం చ గురోర్దద్యాద్భక్తానాం చ తదాజ్ఞయా।

[సురాపానప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-7

సురాం పీత్వా తు తామన్తే జపేత్సత్యమహర్నిశమ్ ।। 26 ।।

త్ర్యహం త్వనశ్నన్నన్తే తు కం పిబేత్ సిహ్మతాపితమ్।

స్థిత్వా చాయతనే విష్ణోః సహస్రైకం జపేద్బుధః ।। 27 ।।

[స్వర్ణస్తేయాదౌ ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-8

స్తేయం చ కామతః కృత్వా హేమభూమ్యాదికం తు వై।

జ్ఞాత్వాఽనుతాపసన్తప్తో మన్త్రేశం కాపిలం జపేత్ ।। 28 ।।

పఞ్చాయుతప్రమాణేన విజనస్థః సమాహితః।

పయోమూలఫలాహారః శుధ్యత్యన్తేఽర్చనే హుతౌ ।। 29 ।।

కామతః సన్త్యజేద్భూయో ద్రవ్యమేతత్సమాహృతమ్।

ద్విగుణం తదభావాచ్చ జపం పూర్వోదితాచ్చరేత్ ।। 30 ।।

[గురుపత్నీగమనే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-9

సిహ్మం గురుస్త్రీగమనే హ్యకామాజ్జనవర్జితే।

భైక్షాహారో జపేన్మౌనీ శుద్ధయే త్వయుతత్ర(ద్వ?)యమ్ ।। 31 ।।

ప్రఖ్యాతౌ కామతో లక్షస్సకామశ్చ రహస్యపి।

అయుతద్వితయం సార్ధం జప్త్వా శుధ్యతి నాన్యథా ।। 32 ।।

ఏకాన్తే కామతో గత్వా సార్ధం చైవాయుతద్వయమ్।

అకామతః ప్రకాశే తు జప్త్వాఽయుతచతుష్టయమ్ ।। 33 ।।

అప్రకాశే ప్రకాశే వా కామతోఽకామతోఽపి వా।

జపాన్తే యాగహోమౌ చ కృత్వా శుధ్యతి నాన్యథా ।। 34 ।।

దీక్షోపకరణాదీనామభావాద్ద్విజసత్తమ।

గుర్వఙ్గనాప్రసక్తశ్చ లక్షజాపాచ్చ శుధ్యతి ।। 35 ।।

[రజస్వలాస్పృష్టాన్నభక్షణే ప్రాయస్చిత్తమ్] 25-10

అన్నం రజస్వలాస్పృష్టం భుక్తం చేద్యది కామతః।

జప్త్వాఽస్త్రమన్త్రం సాష్టం చ శతం చైవాభిశుధ్యతి ।। 36 ।।

కామతస్త్రిగుణం చైవ జపం కుర్యాదతన్ద్రితః।

[లిఙ్గమూర్తయే వినియుక్తాన్నస్య భక్షణే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-11

యల్లిఙ్గమూర్తౌ రుద్రస్య దత్తమశ్నాతి వైష్ణవః ।। 37 ।।

తత్స్పృష్టం వా ప్రమాదేన సిహ్మపఞ్చశతం జపేత్।

కామతో ద్విగుణఞ్చైవ స్నాతో హెూమాచ్చ శుధ్యతి ।। 38 ।।

[విష్ణునివేదితస్యాన్నస్యాయోగ్యే దేశే పాత్రే వా ప్రక్షేపే ప్రాయశ్చిత్తమ్]

విష్ణోర్నివేదితం ప్రాశ్యం నిక్షిపేద్యత్ర కుత్రచిత్।

అయోగ్యస్యాథ వా దద్యాత్సింహస్యాష్టశతం జపేత్ ।। 39 ।।

[ఆశౌచాన్నభక్షణే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-12

మృతకే మునిశార్దూల భుక్త్వా చైవాథ సూతకే।

కామతః సింహమన్త్రం తు సహస్రం పరివర్తయేత్ ।। 40 ।।

అకామతస్తదర్ధం వై జపేత్తన్నియతః శుచిః।

[పతితాద్యన్నభక్షణే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-13

భక్తం చ పతితానాం తు గణికానాం చ వై ద్విజ ।। 41 ।।

గణాననమథవా భుక్తం పఞ్చ షట్ సప్త వై శతమ్।

నృసిహ్మకపిలక్రోడమన్త్రాణాం క్రమశో జపః ।। 42 ।।

[సీమన్తాదిసంస్కారాన్నభక్షణే ప్రాయస్చిత్తమ్] 25-14

యః సీమన్తే ప్రభుఙ్క్తే తు స చ నక్తాగమే జపేత్।

ద్వే శతే అనిరుద్ధాక్యబీజస్య ధ్యానతత్పరః ।। 43 ।।

నామధేయాఖ్యసంస్కారే ప్రద్యుమ్నం ద్విశతం జపేత్।

అన్నప్రాశనసంస్కారే జపేత్సంకర్షణం శతమ్ ।। 44 ।।

శేషేషు వాసుదేవాఖ్యం బీజమావర్తయేచ్ఛతమ్।

[సద్యః శ్రాద్ధాద్యన్నభోజనే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-15

యః పఞ్చత్వం ప్రయాతస్య భుఙ్క్తే సంవత్సరావధి ।। 45 ।।

సద్యఃశ్రాద్ధాత్సమారభ్య స సింహస్యాయుతం జపేత్।

[సచ్ఛూద్రాన్నభక్షణే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-16

కామతోఽకామతో వాఽపి సచ్ఛూద్రాన్నస్య భక్షణాత్ ।। 46 ।।

సహస్రమర్ధం క్రమశో హ్యస్త్రమన్త్రం జపేద్బుధః।

ఏతచ్చతుర్గుణం విద్యాదశచ్ఛూద్రాన్నభక్షణాత్ ।। 47 ।।

వాన్తే మన్త్రం తు వారాహం త్రిశతం పరివర్తయేత్।

స్నాత్వా తన్మన్త్రితం పీత్వా పఞ్చగవ్యం తు వా ద్విజ ।। 48 ।।

అవైష్ణవప్రతిష్ఠాయాం యజ్ఞే వాఽవైష్ణవే త్వపి।

భుఙ్క్తే హృదయమన్త్రస్య జపేత్పఞ్చశతం తు వై ।। 49 ।।

[ఆరామాదౌ భోజనప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-17

ఆరామవృక్షకూపేషు బాహ్యే వా సుగతాలయే।

ప్రపాతటాకయోర్మోక్షే గోదానే వృషమోక్షణే ।। 50 ।।

వివాహే వరణే వాఽథ భుఙ్క్తే గత్వా పరే గృహే।

జపేత్సాష్టశతం మన్త్రీ సిహ్మమన్త్రమతన్ద్రితః ।। 51 ।।

అవైష్ణవాగ్రతో భుక్త్వా పథి సాష్టశతం జపేత్।

[నైష్ఠికాద్యన్నభక్షణే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-18

కామతో నైష్ఠికాన్నం తు వణిగన్నం తు వా ద్విజ ।। 52 ।।

భుక్త్వా జపేన్మూర్తిమన్త్రం సహస్రపరిసఙ్ఖ్యయా।

అకామతస్తదర్ధం తు లిఙ్గేనామేవమేవ హి ।। 53 ।।

[మధుమాంసయోర్దర్శనే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-19

నిషేదాన్మధుమాంసాభ్యాం ప్రమాదాద్దర్శనం కృతమ్।

సిహ్మస్యాష్టశతం జాపాత్స దోష- శతధా వ్రజేత్ ।। 54 ।।

[నియమాత్ప్రచ్యవే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-20

మైథునాహారపానాదినియమస్యాప్యరక్షణాత్।

అస్త్రమన్త్రశతం సార్ధం జపన్యాసే కృతే సతి ।। 55 ।।

భైక్షాన్నభక్షలోభాచ్చ ఏవమేవ ప్రకీర్తితమ్।

అధశ్శయనసఙ్కల్పలోపాదస్త్రం జపేచ్ఛతమ్ ।। 56 ।।

గహభూతపిశాచాదివిచ్ఛేదే తు కృతే సతి।

మూలమన్త్రం శతం సాష్టం జపేద్హృత్సంపుటీకృతమ్ ।। 57 ।।

[జ్ఞానప్రాప్త్యాదేరన్యత్ర నృత్తగీతాదికరణే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-21

జ్ఞానప్రాప్తౌ ప్రతిష్ఠాయాం ప్రక్రాన్తే విష్ణుజాగరే।

ప్రాప్తే చాయతనే తీర్థే శాస్త్రే సన్మార్గదర్శనే ।। 58 ।।

గురోర్విపత్తిశ్రవణాత్సంప్రాప్తే దశమే పునః।

ఏభిర్వినా నృత్తగీతే కృత్వా సత్యశతం జపేత్ ।। 59 ।।

ఉపరోధాదథ స్నేహాత్కృత్వా శాన్తికపౌష్టికే।

శతత్రయం చ వారాహం జప్త్వా మన్త్రేశమర్చయేత్ ।60 ।।

[సూతకాదౌ శాన్తికాదికర్మసు పూజాస్వీకారే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-22

సూతకే మృతకే చైవ వర్తమానే తు నారద।

కామతఃపూజితో మన్త్రీ శాన్తికాదౌ తు కుత్రచిత్ ।। 61 ।।

జపే(1)త్పఞ్చశతం [చాత్ర] సిహ్మమన్త్రస్య భక్తితః।

శతత్రయమకామశ్చ ప్రాయశ్చిత్తవిధౌ జపేత్ ।। 62 ।।

(1. త్పఞ్చశతీర్వాత్రిః A త్పఞ్చదశీర్వాత్రిః CL.)

[ఉచ్చాటనాదికరణే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-23

ఉచ్చాటనాదీన్కృత్వా వై ఇచ్ఛయాఽస్త్రం ద్విజోత్తమ।

అయుతార్ధం పురావర్త్యం తదర్ధం చాప్యకామతః ।। 63 ।।

న మారణం తు మన్త్రేణ కుర్యాన్మన్త్రీ కదాచన।

[చైత్యాదిషు దేవప్రతిష్ఠాకరణే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-24

దేవప్రతిష్ఠాం దీక్షాం చ కృత్వా చైత్యాదిషు త్రిషు ।। 64 ।।

సఙ్కర్షణాదికాంస్త్రీన్వై క్రమశః పరివర్తయేత్।

ఏకద్విత్రిశతైః సాష్టైః కుర్యాద్ధవనపూజనే ।। 65 ।।

[పట్టాదిప్రతిగ్రహే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-25

పట్టః కార్పాసకౌర్ణశ్చ క్షౌమమార్జం తు వేష్టనమ్।

చర్మ ప్రతిగ్రహేణైవ గృహీత్వా యత్ర కుత్రచిత్ ।। 66 ।।

హృదాద్యస్త్రావసానం షట్ జపేద్వై షట్శతాదితః।

క్రమశస్త్వేకహాన్యా తు ఏకైకస్మింస్తు నారద ।। 67 ।।

కామతోఽకామతశ్చైవ అర్ధమర్ధం పురోదితాత్।

[క్షీరాదిప్రతిగ్రహే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-26

క్షీరం దధి ఘృతం చైవ తదుత్థమపి యద్ద్విజ ।। 68 ।।

లవణం మధు తైలం చ సర్వమిక్షుసముద్భవమ్।

గృహీత్వాఽస్త్రసమాయుక్తం వరాహం త్రిశతం జపేత్ ।। 69 ।।

[రత్నాదిపరిగ్రహే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-27

రత్నాని రజతం హేమ విద్రుమం మౌక్తికం తథా।

గృహీత్వా కాపిలం మన్త్రం జపేత్కామాచ్చతత్రయమ్ ।। 70 ।।

అకామాచ్చ తమేకం తు జపేద్ధ్యానపరాయణః।

తామ్రాదిలోహమాదాయ నృపశైలాదిధాతుకాన్ ।। 71 ।।

కామతోఽకామతో జప్యో నృసింహో ద్వే శతే శతమ్।

[గవాదిప్రతిగ్రహే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-28

(1)గామశ్వం వృషభం హస్తిం స్త్రియోఽవాశ్వతరం తు వా ।। 72 ।।

(1. గవాశ్వం Y. CL.)

గృహీత్వా నృహరిర్జప్యః కామతోఽష్టశతం మునే।

శతత్రయమకామేన సోపవాసస్త్వసౌ జపేత్ ।। 73 ।।

[శాల్యాదిప్రతిగ్రహే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-29

సస్యాని శాలయః సర్వే గృహీతాశ్చ ప్రతిగ్రహాః।

శతత్రయం ద్వయం చైవ కామాకామే హ్యుదఙ్ముఖః ।। 74 ।।

[భూదానప్రతిగ్రహే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-30

కేవలాల్పావనిం చైవ గృహీత్వా నృహరిం జపేత్।

సహస్రసంఖ్యయా చైవ సంపన్నాం ఫలశాలిభిః ।। 75 ।।

కుర్యాద్ద్విగుణమేతం వై కామతోఽకామతో జపమ్।

మఠప్రతిగ్రహేఽప్యేవమర్ధం వేశ్మప్రతిగ్రహే ।। 76 ।।

[పాపసంకరే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-31

పాపానామప్యనేకానాం సఙ్కరే సతి నారద।

మూలమన్త్రం జపేత్సాఙ్గం శతమష్టాధికం తు వై ।। 77 ।।

తతః సత్యాదికాః పఞ్చ పరావృత్యా శతం శతమ్।

జపేత్సప్తాక్షరం మన్త్రం శతమష్టాధికం ద్విజ ।। 78 ।।

అన్నసఙ్కరదోషాచ్చ శుద్ధిమాయాతి తత్క్షణాత్।

ఏవమేవ జపం కుర్యాదుత్పన్నే భాణ్డసంకరే ।। 79 ।।

యోనిసఙ్కరశుధ్యర్థం జపేత్సత్యం శతత్రయమ్।

[కాష్ఠాదిహరణే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-32

కాష్ఠోపలతృణాదీనాం హరణే సతి నారద ।। 80 ।।

కామతోఽకామతశ్చైవ శిఖామన్త్రం జపేచ్ఛతమ్।

[శాస్త్రాదిహరణే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-33

పరతశ్ఛద్మనా జ్ఞానం హృతం శాస్త్రం తు వా మునే ।। 81 ।।

మూర్తిమన్త్రాయుతం మూలం జపేదయుతసంఖ్యయా।

[గురుదారాదినిన్దనే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-34

గురోః స్త్రియం సుతాం వాఽపి నిన్దన్వై యస్తు మోహితః ।। 82 ।।

శతం శతం చ దేవానాం జప్యమన్త్రం యథాక్రమమ్।

[ప్రాణిఘాతే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-35

సతేజఃప్రాణిఘాతే తు నిరస్థిని హతే సతి ।। 83 ।।

కామతోఽకామతో ద్విర్వా సత్యమన్త్రం సకృత్స్మరేత్।

ఆఖుఘాతే చ దశధా మార్జారే శతధా తు వై ।। 84 ।।

శ్వశృగాలవధే చైవ ద్విగుణం కపికుక్కుటే।

సర్పాద్యణ్డజఘాతే తు హంసాదిశకునిష్వపి ।। 85 ।।

సింహాదిమగఘాతే చ అజాదిపశుఘాతనే।

శతాచ్చతుశ్శతాన్తం తు నృసిహ్మం వై జపేత్క్రమాత్ ।। 86 ।।

[శ్వశృగాలాదిదంశే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-36

శ్వశబృగాలాదిసర్వేషాం యది దంశః ప్రమాదతః।

స్నాత్వా శీతాప్సుమధ్యస్థో గారుడం ద్విశతం జపేత్ ।। 87 ।।

[అసత్ప్రతిగ్రహే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-37

కామతోఽకామతో వాపి అసక్త(త?)శ్చ ప్రతిగ్రహమ్।

గృహీతం మునిశార్దూల సిహ్మజాపీ విశుధ్యతి ।। 88 ।।

శతత్రయాచ్చాచిరేణ స్నానద్యానేన నారద।

[శ్వపాకాదిస్పర్శే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-38

శ్వపాకమ్లేచ్ఛచణ్డాలకరజ్కనృకపాలిభిః ।। 89 ।।

స్పర్శనే సోమకృద్యూపశ్మశానద్రుమపుల్కసైః।

కృత్వా స్నానం సచేలం తు సిహ్మమన్త్రం శతం జపేత్ ।। 90 ।।

[వైష్ణవాదినిన్దాదౌ ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-39

నిన్దనాద్వైష్ణవానాం చ దీక్షితానాం విశేషతః।

గుర్వాజ్ఞాలఙ్ఘనాచ్చైవ గురుద్రవ్య ఉపేక్షణాత్ ।। 91 ।।

సత్యం బీజం జపేత్సాష్టశతం వై మునిసత్తమ।

[అపశకునే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-40

వామాఙ్గస్పన్దనే చైవ తథా దుఃస్వప్నదర్శనే ।। 92 ।।

వాసుదేవం జపేన్మన్త్రం పఞ్చవింశతిసంఖ్యయా।

[అరిష్టచిన్తనాదౌ ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-41

అరిష్టచిన్తనాచ్చైవ భాషణాదనృతస్య చ ।। 93 ।।

కర్మణా వాఙ్మనోభ్యాం తు సత్యం చాష్టశతం జపేత్।

[రేతఃస్పన్దనే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-42

అకామతః ప్రసుప్తస్య శుక్రాదేః స్పన్దనే సతి ।। 94 ।।

స్నాత్వా పురా సచేలం తు అస్త్రమన్త్రశతం జపేత్।

[గర్భపాతే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-43

కామతో గర్భపాతాచ్చ నృసిహ్మస్యాయుతం జపేత్ ।। 95 ।।

[ధేనువధే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-44

ధేనుం ప్రమాదతో హత్వా అయుతం త్రియుతం జపేత్।

త్రిః స్నాయాద్ద్విగుణం కామాత్తజ్జపే మునిసత్తమ ।। 96 ।।

యాగం కృత్వా తథా హోమం దద్యాద్ధేనుద్వయం గురోః।

[వృక్షచ్ఛేదే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-45

నిశ్శేషపాదపచ్ఛేదే పఞ్చ సత్యాదయః క్రమాత్ ।। 97 ।।

జప్యాః శతం శతం చైవ త్వల్పతశ్ఛేదనే ద్విజ।

ద్వే శతే చాస్త్రమన్త్రస్య పరావర్త్యేత్ప్రయత్నతః ।। 98 ।।

వామే వా దక్షిణే వాఽపి విచ్ఛిన్నే సతి మణ్డలే।

భుక్త్వా (1)పదేస్తు శూద్రస్య కామతోఽకామతో ద్విజ (?) ।। 99 ।।

(1. పద్రై CL.)

శతత్రయం సింహమన్త్రం పరావర్త్యం ద్వయం తథా।

[గురోః ఖేదావహవాదాద్యాచరణే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-46

కర్మణా మనసా వాచా యో గురుం పరిఖేదయేత్ ।। 100 ।।

సమాచరేచ్చ వాదం వా నిర్వేదజనకం తథా।

కృత్వా పురా త్రిరాత్రం తు వాసుదేవం జపేద్హృది ।। 101 ।।

ప్రత్యహం మునిశార్దూల త్రైకాల్యాత్తు శతత్రయమ్।

[దేవాలయాదౌ మూత్రోత్సర్గాదికరణే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-47

దేవాలయే తు యః కుర్యాత్పురీషం మూత్రమేవ వా ।। 102 ।।

దేవతాయతనారామే వైష్ణవే తు విశేషతః।

[వైష్ణవారామతః క్రీడార్థం ఫలపుష్పాదిహరణే ప్రాయశ్చిత్తమ] 25-48

క్రీడార్థం తు తదారామాత్పత్రపుష్పఫలాహృతిమ్ ।। 103 ।।

యః కుర్యాత్స ద్విజశ్రేష్ఠ సింహస్యాష్టశతం జపేత్।

[నగ్నీభూయ స్నానాచరణే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-49

వీక్షమాణో (1)దివి దిశోఽక్రమే స్నాయాద్దిగమ్బరః ।। 104 ।।

(1. వా విదిశో మూత్రే A. CL.)

హృన్మన్త్రం తు శతం సాష్టం జపేత్స మునిసత్తమ।

[వృద్ధ-గుర్వపచారే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-50

వృద్ధానాం చ గురూణాం చ సన్నిధౌ వా తదాఽఽసనే ।। 105 ।।

ఉపవిష్టః శతం సాష్టం ప్రద్యుమ్నం చ జపేద్ధృది।

గురూణామపహాసే తు కృతే వాఽశ్లీలభాషణే ।। 106 ।।

[దుష్టేన మనసా గురుభార్యా-సుతయోర్దర్శనే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-51

దుష్టేన మనసా దృష్ట్వా గురోర్భార్యాం సుతామథ।

సింహమన్త్రం జపేన్మన్త్రీ స్నాతః పఞ్చ శతాని వై ।। 107 ।।

[స్త్రీశూద్రాదివధే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-52

స్త్రీశూద్రబాలకాన్హత్వా కామతోఽకామతోఽపి వా।

ద్వేఽయుతే హ్యయుతం సాష్టం జప్త్వా యాగేన శుధ్యతి ।। 108 ।।

సచ్ఛూద్రఘాతనాచ్చైవ పూర్వోక్తద్విగుణం క్రమాత్।

[ఆలయే చణ్డాలప్రవేశే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-53

చణ్డాలపూర్వకః కశ్చిత్ప్రవిష్టో యది మన్దిరమ్ ।। 109 ।।

సన్త్యజేన్మృణ్మయాన్సర్వాన్ భాణ్డానప్యస్త్రవారిణా।

ప్రోక్షణీయకృతస్నానస్తత్రస్థః కపిలం జపేత్ ।। 110 ।।

శతాని ద్వాదశ మునే తత్ర సర్వం చ శుధ్యతి।

[రజకాదీనాం గృహే ప్రవేశే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-54

రజకశ్చర్మకారశ్చ కామతోఽకామతో గృహే ।। 111 ।।

సంవిశేదస్త్రతోయేన ప్రోక్షయేచ్చ శతం జపేత్।

[నియతానుష్ఠానస్య విష్ణుమయస్య సిద్ధస్య సద్యఃశుద్ధ్యాదివిశేషకథనమ్] 25-55

సూతకే మృతకే చైవ నిత్యం విష్ణుమయస్య చ ।। 112 ।।

సానుష్ఠానస్య విప్రేన్ద్ర సద్యః శుద్ధిః ప్రజాయతే।

తత్రాపి వాసుదేవాఖ్యమన్త్రం పఞ్చశతం జపేత్ ।। 113 ।।

స్పర్శనం భోజనం దానం దశాహం తస్య వర్జయేత్।

తత్సంపర్కాద్భవేద్దోషః సిద్ధస్యాపి మాహామునే ।। 114 ।।

[బ్రాహ్మణాదీనాం సూతకమృతకయోర్జపాద్యనుష్ఠానానర్హతా] 25-56

నాధికారో(రీ?) హ్యనుష్ఠానే సదశాహం భవేద్ద్విజ(:?)।

ద్వాదశాహం నృపశ్చైవ వైశ్యః పఞ్చదశాన్తికమ్ ।। 115 ।।

నివర్తన్తే జపధ్యానాత్ శూద్రో మాసం ప్రయత్నతః।

[ఉచ్చిష్టసఙ్కరే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-57

స్వజాతిదీక్షి(1)తస్యాపి ఉచ్చిష్టోచ్చిష్టసఙ్కరాత్ ।। 116 ।।

(1. క్షత్రియస్యాపి A. CL)

స్నాత్వా జపేన్మూలమన్త్రం శతమష్టాధికం ద్విజ।

(2)విజాతేశోచ్ఛపవాసస్తు విహితస్త్వేదృశో జపః ।। 117 ।।

(2. ద్విజాతే A)

[అదీక్షితావలోకనే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-58

యది చాదీక్షితః పశ్యేత్పూజ్యమానం ప్రభుం ద్విజ।

అక్షసూత్రం తు వా ముద్రాం జపేదథ (అస్త్ర?) శతం జపేత్ ।। 118 ।।

[గురు-దేవనామ్నా శపథాచరణే ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-59

ఆపత్త్వావథ జాతాయం శపథం గురుసంజ్ఞితమ్।

న కుర్యాద్భగవత్సంజ్ఞం ప్రమాదాచ్చ కృతం యది ।। 119 ।।

తదర్థం నిర్వహేద్యన్త్వాదన్తే పూజాజపాహుతీః।

అనిర్వాహాచ్చ కార్యస్య యదర్థం శపథం కృతమ్ ।। 120 ।।

ప్రాయశ్చిత్తం జపేద్విప్ర సహస్రం త్ర్యక్షరస్య తు।

హోమం కుర్యాత్తదర్ధేన సోపవాసశ్చ పూజనమ్ ।। 121 ।।

యో మోహాచ్చాపి వా పృష్టో గురుణా శపథం భజేత్।

దదాతి వాన్యో దుష్టాత్మా వ్రజేతాం నరకం తు తౌ ।। 122 ।।

[సఙ్కరప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-60

సఙ్కరేషు చ సర్వేషు చేతసశ్శుద్ధికారణమ్।

సింహమన్త్రం జపేన్మన్త్రీ యావచ్చిత్తం ప్రసీదతి ।। 123 ।।

[స్తేయాదౌ ప్రాయశ్చిత్తమ్] 25-61

స్తేయేష్వేవం మూలమన్త్రముపఘాతేషు నారద।

సింహమన్త్రమశేషాసు శుద్ధిష్వస్త్రం తథైవ చ ।। 124 ।।

శపథేషు చ హృద్బీజం భోజ్యాభోజ్యేషు చాస్త్రకమ్।

సర్వద్రోహేషు వారాంహ సర్వశాన్తిషు నారద ।। 125 ।।

దేవీమన్త్రచతుష్కం తు చిత్తశుధ్యర్థకారణమ్।

యేన యేన కృతే చేహ విపరీతేన కర్మణా ।। 126 ।।

మాలిన్యమాత్మనో విప్ర జాయతే తత్ప్రశాన్తయే।

జపేద్ధ్యాయేచ్చ జుహుయాన్మూలం భావః ప్రసీదతి ।। 127 ।।

యావల్లోకాపవాదస్తు తచ్ఛుద్ధౌ వినివర్తతే।

కిల్బిషేణఅపవాదేన మోహతామేతి నారద ।। 128 ।।

సామర్థ్యాన్మన్త్రజాపస్య శతధా కిల్బిషం వ్రజేత్।

వినివృత్తోఽశుభాజ్జన్తుర్ధ్యానేన తపసా తు వా ।। 129 ।।

తీర్థేన మన్త్రజాపాచ్చ పూజయా హవనేన చ।

మేఘరిక్తో యథా భానుస్తద్వల్లోకే ప్రకాశతే ।। 130 ।।

తస్మాదఘనివృత్త్యర్థం ప్రాయశ్చిత్తం సమాచరేత్।

సర్వథాఽకీర్తిశాన్త్యర్థం లోకే ధర్మవ్యవస్థితేః ।। 131 ।।

నారద :---

[మన్త్రోపఘాతే ప్రాయశ్చిత్తప్రశ్నః]

మన్త్రోపఘాతే చోత్పన్నే హ్యర్చాదౌ గృహమేధినామ్।

నృపారితోయలోకానాం సకాశాత్తస్కరస్య చ ।। 132 ।।

కిం కార్యం వద దేవేశ భక్తైర్భవభయాకులైః।

యస్మాత్త్వయోక్తమన్యత్ర మన్త్రః శాస్త్రోక్షసూచితః ।। 133 ।।

ప్రతిమాకింకణీసంస్థో యాగోపకరణే పరే(?)।

అపూజితశ్చ విధినా కల్పోక్తేన దినే దినే ।। 134 ।।

సంక్రుద్ధః శాపయన్త్యా తు (త్యాశు?)శశ్వత్సిద్ధిం న గచ్ఛతి।

రోగశోకావఘాతాంశ్చోద్వేగాం[శ్చ]జనయేద్బహూన ।। 135 ।।

శ్రీభగవాన్ ---

అర్చాద్యాధారకా మన్త్రా న్యస్తాస్తే సన్నిధిం సదా।

సానుష్ఠానస్య కుర్వన్తి విశేషాద్భావితాత్మనః ।। 136 ।।

ఆధారస్థాస్తు యే మన్త్రాః పురాఽఽచార్యైర్నిబోధితాః।

ఉపప్లవే సముత్పన్నే విసర్జనవిధి సదా (వినా ?) ।। 137 ।।

సామర్థ్యాత్స్వప్రభావాచ్చ ఆశ్రయన్తి స్వకారణమ్।

తదాధారోపఘాతాచ్చ భ్రంశత్యాయుర్జనస్య హి ।। 138 ।।

[మన్త్రాధారభూతారోప్చఘాతజనితదోషశాన్త్యర్థప్రాయశ్చిత్తవిధానమ్] 25-62

సుమహద్దోషశాన్త్యర్థమాచర్తవ్యమిదం మునే।

యది సన్నిహితస్త్వైతదక్లిష్టస్య భవేత్తదా ।। 139 ।।

ప్రయత్నేన దినాత్తస్మాద్యమాచరణమారభేత్।

జ్ఞాతం వాఽథ దినే యస్మింస్తదాదౌ సంప్రవర్తతే ।। 140 ।।

అథ సామర్థ్యవిరహాత్ స్వతన్త్రత్వం చ వా వినా।

ప్రత్యహం తు యథాశక్తి స్వమన్త్రం భక్తితో జపేత్ ।। 141 ।।

ప్రాప్తః ప్రతిపదం యావత్తద్దినాదౌ సమాచరేత్।

దర్రైకాహమభుఞ్జానో హ్యశ్నన్వా క్షీరసర్పిషీ ।। 142 ।।

ఈషద్వా ఫలమూలాని భూశాయీ న్యస్తవిగ్రహః।

ధ్యానం తు మణ్డలం పూజాం జపహోమమతన్ద్రితః ।। 143 ।।

ఏకాదశాహేఽతిక్రాన్తే దశ ద్వౌ భగవన్మయాన్।

ఆచార్యాన్పూజయేద్భక్త్యా దానం ద్వాదశకం తతః ।। 144 ।।

ప్రదద్యాచ్ఛక్తిపూర్వం చ సర్వమూలం పృథక్ పృథక్।

గవాన్న హేమరత్నాని గ్రామాణి రజతం తిలాన్ ।। 145 ।।

ధాన్యం గజాశ్వవాసాంసి మధురాదీన్రసానపి।

అభావాచ్చ గజాశ్వాభ్యాం కార్యౌ సౌవర్ణరాజతౌ ।। 146 ।।

సమర్థానాం సవిత్తానాం భక్తానాం కథితం త్విదమ్।

అల్పార్థానామశక్తానామతృప్తం నక్తభోజనమ్ ।। 147 ।।

దధిక్షీరఘృతాక్తం చ యుక్తం గోవైష్ణవాదికమ్(?)।

హిరణ్యతిలదానం చ తేష్వపి ద్వాదశే దినే ।। 148 ।।

దత్వా తత్సన్నిధౌ భూయో మాత్రాగ్రహణమాచరేత్।

పూర్వోక్తేన విధానేన లబ్ధానుజ్ఞస్తతస్తదా ।। 149 ।।

బ్రహ్మచారీవనస్థానాం యతీనాం కేవలాత్తు వై।

స్నానాద్ధ్యానాత్తథా శౌచాజ్జపస్యాప్యయుతత్రయాత్ ।। 150 ।।

శుద్ధిః స్యాదన్యథా యాతి పాతిత్యం పాతకాత్స తు।

న పాతకం వినా యస్మాన్మాత్రాహానిః ప్రజాయతే ।। 151 ।।

పూర్వజన్మార్జితస్యైవ పాపస్యోత్పద్యతే క్షయః।

యత్రప్రభావాన్మనస్తాపో భక్తానాం జాయతే మహాన్ ।। 152 ।।

సమకాలమృతస్య(1)న్తే విధికా క్షేత్రజన్మనః (?)।

పూజనీయాస్తథాऽచార్యా వైశ్యేన త్రయి(త్ర్యధి?)కౌ(2) తు సః ।। 153 ।।

(1. స్యాన్నే విధిః కక్షత్ర C L. స్యాన్తే విధిః కా క్షత్ర A.)

(2. కో ను సః A.)

చతుర్వరన్తికాన్తేన ద్విగుణం ద్విగుణం జపేత్।

యస్య వై ప్రకటా లోకే క్యాతిర్యాత్వార్యసంసది ।। 154 ।।

తస్యైతత్కథితం చైవ అకీర్త్యశుభశాన్తయే।

యస్మాల్లోకాపవాదో వై సంయతానాం విగర్హితః ।। 155 ।।

సమ్యక్సిద్ధస్య కిం లోకైః కారణం మునిసత్తమ।

న లోకే ప్రథితో యస్య మాత్రాభ్రంశో మనాగపి ।। 156 ।।

జప్తవ్యం తేన రహసి స్వమన్త్రస్యాయుతత్రయమ్।

బ్రహ్మచార్యదితేనైవ విధినా పునరేవ తు ।। 157 ।।

మాత్రాసఙ్ఘట్టనం కుర్యాద్యేన శాన్తిమవాప్నుయాత్।

ప్రణష్టాయాం తు మాత్రాయాం యది లాభో భవేత్పునః ।। 158 ।।

ప్రాయశ్చిత్తాదియత్నార్థం...వాసమాచరేత్।

సర్వనాశాత్తు యద్యేకో మన్త్రాంశః ప్రాప్యతే పునః ।। 159 ।।

సంస్కృత్య ప్రాప్య భుక్త్వా చ జప్త్వా మన్త్రం తదాహరేత్।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం ప్రాయశ్చిత్తవిధిర్నామ పఞ్చవింశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 26

అథ సాధకస్య మూలమన్త్రసాధనం నామ షడ్వింశః పటలః। 26-1

నారద :---

(1)ముక్తిమార్గస్త్వయా ప్రోక్తో దీక్షా మమ యథాక్రమమ్।

అధునా భు(2)క్తిమార్గం తు యథావత్కథయస్వ మే ।। 1 ।।

(1. ముని A Y.)

(2. ముని Y.)

శ్రీభగవాన్ ---

శృణు కర్మాణి దివ్యాని మన్త్రరాజస్య సువ్రత।

సంక్షేపాత్కథయిష్యామి పాతాలోత్థానసాధనే ।। 2 ।।

ఖట్ఫట్కాఞ్జనకాశంగు(3) గులికాదిప్రసాధనే।

[మన్త్రసాధనే దేశవైలక్షణ్యాదినియమః] 26-2

సాధకః సంయతో భూత్వా మన్త్రవ్రతపరాయణః ।। 3 ।।

(3. శు. A.)

మహోత్సాహః శుభాచారో ధీరస్సర్వగుణాన్వితః।

పుణ్యక్షేత్రేషు తీర్థేషు నదీనాం సఙ్గమేషు చ ।। 4 ।।

దేవతాఋషిజుష్టేషు కుర్యాత్సాధనపరిగ్రహమ్।

పవిత్రాహారసంపన్నః సఙ్కరైః పరివర్జితః ।। 5 ।।

జపేల్లక్షత్రయం ధీరో మన్త్రార్పితమనాః సుధీః।

పూర్వోక్తేన విధానేన అఖిలేన ద్విజోత్తమః(1) ।। 6 ।।

(1. మ A)

సంత్యజ్యానేకకర్మాణి సుసిద్ధస్తు దదాతి చ।

నియోజితః కరోత్యాశు వశ్యాకర్షణమారణాన్ ।। 7 ।।

గ్రహజ్వరవిషాదీనాం భూతానాం చ ప్రమర్దనమ్।

డాకినీనాం చ సర్వాసాం హ్రాసనే మన్త్రనాయకమ్ ।। 8 ।।

యథా నియోజయేత్సమ్యక్ తథా శృణు సమాహితః।

[మూలమన్త్రస్య భూతోపశమనాదౌ వినియోగప్రకారః] 26-3

కృత్వా తు మణ్డలం దివ్యం తత్ర కుంభం నివేశయేత్ ।। 9 ।।

పూర్వోక్తేన విధానేన ఇష్ట్వా దేవం జనార్దనమ్।

స్థాపయేత్పురతస్తస్య శుచిమాతుర(2)మాసనే ।। 10 ।।

(2. మానసే A)

పరిజప్య తు పుష్పాణి సిద్ధార్థసహితాని తు।

శతాష్టపరిజప్తాని హస్తాభ్యామాతురస్య చ ।। 11 ।।

స్వహస్తే మణ్డలం ధ్యాయేత్త్రికోణే వహ్నిలాంఛితమ్।

తన్మధ్యే దేవదేవేశం తేజోరూపం విచిన్తయేత్ ।। 12 ।।

దీప్తచక్రగదాపాణిం సర్వదుష్టాంశ్చ తర్జయేత్।

తద్ధస్తం దర్శయేత్సాధ్యే క్షిప్రమావేశకారకమ్ ।। 13 ।।

తం దృష్ట్వా సర్వభూతాని ఆవిశన్తి భయార్దితాః।

ప్రవిష్టమాత్రం దృష్ట్వా తం శఙ్ఖబన్ధం తు కారయేత్ ।। 14 ।।

మూలమన్త్రేణ మన్త్రజ్ఞః సార్ధం సంపుటితేన తు।

భస్మనా చాస్త్రజప్తేన దిగ్బన్ధం చాత్ర కారయేత్ ।। 15 ।।

అస్త్రజప్తేన మన్త్రేణ భస్మనా తాడయేద్బుధః।

తాడయేత్సప్తజప్తైస్తు కుశైః సిద్ధార్థకైః పునః ।। 16 ।।

త్రిజప్తం గుగ్గులం ధూపం ప్రదద్యాదాత్మనః స తు।

శీతాద్భిః శరదణ్డైర్వా సప్తజప్తైస్తు తాడయేత్ ।। 17 ।।

జయాం ముద్రాం తతో బధ్వా మన్త్రమన్త్రయుతం జపేత్।

యథేష్టం నిగ్రహం చాస్య మన్త్రేణానేన కారయేత్ ।। 18 ।।

గదయా తాడయేన్మూర్ధ్ని కర్ణం కరవిలిప్తయే।

అథ వా ప్రతిమాం కుర్యాద్గోమయేన గృహస్య తు ।। 19 ।।

చక్రేణాఙ్గాని కృన్తేత్తు యది క్షిప్తం న ముఞ్చతి।

ముఞ్చామీతి యదా బ్రూయాత్ శపథం కారయేత్సదా ।। 20 ।।

విసర్జయేద్బలిం దత్త్వా శిఖాదిగ్బన్ధమోక్షణాత్।

కర్మణా మనసా చైవ తథా వాచాపి మోక్షయేత్ ।। 21 ।।

[విషప్రశామనప్రకారః] 26-4

ఠకారోదరగం మన్త్రం కలాషోడశసంయుతమ్।

స్రవన్తమమృతం ధ్యాయేచ్చన్ద్రమణ్డలసన్నిభమ్ ॥ 22 ॥

వామహస్తే విచిన్త్యైవం సాధ్యమూర్ధ్ని నివేశయేత్।

తేనామృతేన సంపూర్య విగ్రహం త్వాతురస్య చ ॥ 23 ॥

హరేద్విషాణ్యశేషాణి విధినాఽనేన యోజితః।

[వశీకరణప్రకారః] 26-5

సప్త జప్తాని పుష్పాణి సుగన్ధాక్తాని దాపయేత్ ॥ 24 ॥

వామహస్తేన నారీణాం పాణౌ తాసాం చ దక్షిణే।

వామపాణౌ తు విప్రేన్ద్ర నృణాం దక్షిణపాణినా ॥ 25 ॥

సద్యస్తద్వశతాం యాన్తి మన్త్రస్యాస్య ప్రబావతః।

చన్ద్రమణ్డలమధ్యస్థం మన్త్రం ధ్యాత్వా కరోదరే ॥ 26 ॥

యస్య తద్దర్శయేద్ధస్తం క్షిప్తం తం వశమానయేత్।

న్యాసం కృత్వా తు పూర్వోక్తం కాన్తం రూపం విచిన్తయేత్ ॥ 27 ॥

క్రుద్ధస్యాప్యగ్రతః స్థిత్వా క్షిప్రం తం వశమానయేత్।

పత్రం పుష్పం ఫలం వాఽపి త్రిజప్తం యస్య దీయతే ।। 28 ।।

వశమాయాతి స క్షిప్రం మన్త్రస్యాస్య ప్రభావతః।

రోచనాకుఙ్కుమాభ్యాం వా భస్మనా చన్దనేన వా ।। 29 ।।

ప్రజప్య తిలకం కృత్వా విశేద్రాజకు(1)లం యది।

ప్రా యాన్మహతీం పూజాం దర్శనాన్నాత్ర సంశయః ।। 30 ।।

(1. దంభోగసంస్మ Y)

[ఉచ్చాటనప్రకారః] 26-6

వాయవ్యభువనాన్తస్థం మన్త్రం నీలాంబుదప్రభమ్।

నిరాధారం తదన్తస్థం ధ్యాయేత్సాధ్యం కృశం మహత్ ।। 31 ।।

నీలామ్బరధరం కృష్ణం శుక్లవర్ణసమం లఘు।

దేవం (వ) నాసానిలేనైవ పూర్యమాణం నభస్థలే ।। 32 ।।

భ్రామ్యమాణం నిరాధారే ఉచ్చాటత్యచిరాచ్చ సః।

[విద్వేషణవిధానమ్] 26-7

ఆగ్నేయభువనాన్తస్థం చాషపక్షసమద్యుతిమ్ ।। 33 ।।

ధ్యాత్వా మన్త్రేశ్వరం క్షిప్రం తత్పాద(1) గో(ద్వయగౌ)స్మరేత్।

ద్వౌ సాధ్యౌ హుతభుగ్రూపౌ వీక్షమాణౌ పరస్పరమ్ ।। 34 ।।

(1. దంభోగసంస్మ Y)

పాదం పదా తాడయన్తావభీక్ష్ణం చాతివేగతః।

కరోతి విప్ర విద్వేషం ధ్యానమాత్రాన్న సంశయః ।। 35 ।।

[ఆకర్షణమ్] 26-8

సూర్యమణ్డలమద్యస్థం ధ్యాయేన్మన్త్రేశ్వరం ద్విజ।

భగ్నరాజోపలాభం తు ఘ్రాణాగ్రస్థేన వాయునా ।। 36 ।।

కర్షయన్తం సుదూరాచ్చ సాధ్యం భాస్వరవిగ్రహమ్।

విధినాऽనేన భగవాన్ ధ్యాన(త)స్త్వాకర్షణే సదా ।। 37 ।।

ఆకృష్య భవనం సర్వం సాధకస్య దదాతి చ।

[ ]

సితపద్మోత్తరస్థం తు మన్త్రం ధ్యాత్వా ఖగాసనమ్ ।। 38 ।।

వర్ణతః సితరక్తాభం తత్పాణిద్వయగౌ తు వై ।

ద్వౌ తు సాధ్యౌ తదాకారౌ పతన్తౌ తౌ తు సంస్మరేత్ ।। 39 ।।

హృష్టతుష్టప్రసన్నాత్మా ప్రీత్యర్థం మునిసత్తమ ।

నయేత్....పథఞ్చైవ విధినాఽనేన మన్త్రరాట్ ।। 40 ।।

హుతాశసలిలే ద్వే తు కిం పునర్మానవాన్న్ప(2)తి ।

[మారణమ్] 26-9

వాయువహ్నిపురాభ్యాం తు మద్యే చక్రోదితం ప్రభుమ్ ।। 41 ।।

(2. న్నృవి A)

సంస్మరేత్కృష్ణరక్తం తు సాధ్యం తత్పాదతో హతమ్ ।

నిష్పీడ్యమానం వేగేన చక్రక్షేప్రైర్గతాసువత్ ।। 42 ।।

ధ్యాయేద్విలుప్తశక్తిం చ నిమీలితవిలోచనమ్।

మారయత్యచిరేణైవ విపక్షో యస్య సాధకః ।। 43 ।।

[స్తమ్భనమ్] 26-10

మాహేన్ద్రమణ్డలాన్తస్థం కుఙ్కుమోదకసన్నిభమ్।

ప్రపీడయన్తం పాదాభ్యామాధారం యన్త్రసంస్థితమ్ ।। 44 ।।

సతమ్భయత్యచిరేణైవ యం యమిచ్ఛతి సాధకః।

[పుష్టివిధానమ్] 26-11

చన్ద్రమణ్డలమధ్యస్థం పీతం పీతామ్బరం ప్రభుమ్ ।। 45 ।।

వమన్తమమృతం వక్రాత్తత్పీయూషం ద్విజాధిప।

విశన్తం బ్రహ్మరన్ద్రేణ స్మరేత్సాధ్యస్య హృద్గతమ్ ।। 46 ।।

సర్వాఙ్గాని చ తత్తేన్ద్న ఆక్రాన్తాని చ భావయేత్।

పుష్టాఙ్గో జాయతే శశ్వద్విధినానేన మానవః ।। 47 ।।

[శాన్తికవిధానమ్] 26-12

సితపద్మయుగాన్తస్థం సంపూర్ణం చ శశిప్రభమ్।

విచిన్త్యైకమజస్యోర్ధ్వే ద్వితీయమధరస్థితమ్ । 48 ॥

నిశామ్బుకణసఙ్కాశం స్వచ్ఛన్దం మధ్యతః స్థితమ్।

ముఞ్చన్తం సలిలం దేహోచ్ఛ్రితలం క్షీరవత్స్రుతమ్ ॥ 49 ॥

సిచ్యమానం స్మరేత్సాధ్యం తేన తం తదధఃస్థితమ్।

జాయతే శాన్తికం సమ్యగ్యస్య యస్య ద్విజేచ్ఛసి ॥ 50 ॥

[పు(తు)ష్టివిధానమ్] 26-13

కుఙ్కుమోదకసఙ్కాశం పూర్ణచన్ద్రాన్తరస్థితమ్।

ధ్యాత్వా మన్త్రం పురా విప్ర వమన్తమమృతం ముఖాత్ ॥ 51 ॥

వర్ణతః సితపీతాభం తదగ్రస్థం చ భావయేత్।

పిబన్తం పాణియుగ్మేన ఆత్మానమథవాతురమ్ ॥ 52 ॥

పు(తు)ష్టిరుత్పద్యతే శశ్వన్మన్త్రరాజప్రభావతః।

ఏతత్పూర్వోక్తజాపస్య ఫలముక్తం సమాసతః ।। 53 ।।

అనుక్తాన్యపి కర్మాణి కురుతే చాత్ర యోజితః।

యోజ్యం కర్మపదం చైవ పరికర్మణి యత్నతః ।। 54 ।।

కురు వీప్సాసమేతం చ ధ్యానేన పరిభావితమ్।

పూర్వోక్తాద్ద్విగుణాజ్జాపాచ్చైవ సిద్ధిమవాప్నుయాత్ ।। 55 ।।

[వైఖరీసిద్ధిః] 26-14

వివరద్వారమాసాద్య స్థణ్డిలం చోపలేపయేత్।

ఇష్ట్వా తు విధినా మన్త్రం కుర్యాద్ధోమం సమాహితః ।। 56 ।।

తిలేన తు ఘృతాక్తేన మహిషాక్షేణ వై పునః।

క్షీరవృక్షసమిద్భిర్వా దూర్వాకాష్ఠైరభావతః ।। 57 ।।

లక్షమాత్రే హుతే హ్యాశు వైఖరీం సిద్ధిమాప్నుయాత్।

భిత్వా తు సత్వయన్త్రాణి ప్రవిశేద్వివరోత్తమమ్ ।। 58 ।।

పీత్వా రసాయనం దివ్యం నారాయణబలో భవేత్।

క్రీడనే కన్యకాయుక్తే యావదాభూతసప్లవమ్ ।। 59 ।।

[ఖడ్గసాధనమ్] 26-15

భూమిభాగే సమే లిప్తే రోచనాం (1)కుఙ్కుమైర్యుతామ్ ।

లిఖేత్ త్రింశాఙ్గులం ఖడ్గం స్పష్టం సాఙ్గం మనోరమమ్ ।। 60 ।।

(1. పుష్పం A)

పూర్వోక్తేన విధానేన ఇష్ట్వా తత్ర జనార్దనమ్ ।

ముష్టిస్థానే కరం స్థాప్య జపేల్లక్షం సమాహితః ।। 61 ।।

యుక్తాహారవిహారో హి యుక్తస్వప్నో హ్యఖేదవాన్ ।

యావదుత్తిష్ఠతే ఖడ్గో ముష్టినా గ్రాహయేత్తతః ।। 62 ।।

తం గృహీత్వా తు సర్వేషాం విద్యానామధిపో భవేత్ ।

విద్యాధరాణాం సర్వేషాం చక్రవర్తిత్వమాప్నుయాత్ ।। 63 ।।

[అఞ్జనాదిసాధనమ్] 26-16

పూర్వోక్తేన విధానేన పూజయేన్మన్త్రనాయకమ్।

రోచనాం శఙ్ఖశుక్తౌ తు గృహీత్వా శఙ్ఖముద్రయా ।। 64 ।।

తావత్పరిజపేన్మన్త్రం యావజ్జ్వాలాం ప్రముఞ్చతి।

తన్మధ్యే దృశ్యతే కాన్తా కన్యకా కామరూపిణీ ।। 65 ।।

సిద్ధాస్మీతి వదేత్సా తు కురు కార్యం యథేప్సితమ్।

అనేనైవ విధానేన అఞ్జనాదీని సాధయేత్ ।। 66 ।।

[గులికాసాధనమ్] 26-17

రోచనాం కుఙ్కుమం చైవ హరితాలం మనశ్శిలామ్।

చక్రాంకాం చౌషధీం తత్ర పఞ్చమాం వినియోజయేత్ ।। 67 ।।

సూక్ష్మపిష్టాం తు తాం కృత్వా ఆలోడ్య మధురైస్త్రిభిః।

ఏకాదశ్యాం సమభ్యర్చ్య మణ్డలే మన్త్రనాయకమ్ ।। 68 ।।

తత్రాధివాసయేత్తాం తు గులికాం యన్త్రసంపుటే।

సితార్కస్య విధానేన ద్వాదశ్యాం తు జపేత్తతః ।। 69 ।।

దశాయుతం తు తన్మన్త్రీ తతః సిద్ధా తు సా భవేత్।

తయా కరస్థయా మన్త్రీ విధివద్గగనాన్తరే ।। 70 ।।

పాతాలే వా మహీపృష్ఠే లోకపాలపురేషు చ।

చక్రపాణిర్యథా విష్ణురధృష్యః సర్వదైవతైః ।। 71 ।।

జాయతే సాధకేన్ద్రస్తు మన్త్రస్యాస్య ప్రభావతః।

[రసాయనాదిసాధనమ్] 26-18

బ్రాహ్మణం క్షత్రియం వాఽపి నిర్వ్రణం లక్షణైర్యుతమ్ ।। 72 ।।

యువానమేకం దివసం సంస్థితం తు సమానయేత్।

శూన్యే గృహే సమావేశ్య స్నాపయేదర్చయత్తేతః ।। 73 ।।

యథా విధానతో మన్త్రీ మన్త్రం సంపూజ్య మణ్డలే।

ఉపవిష్టం (1)శవం కృత్వా మన్త్రం తస్యాగ్రతో జపేత్ ।। 74 ।।

(1. వశం A)

తాడయేత్సర్షపాణాం తు శతేనాష్టోత్తరేణ తు।

తతో వేగాత్సముత్థాయ బ్రవీతి ప్రణతో వచః ।। 75 ।।

కిం కరోమి తవాద్యాహం మమాజ్ఞా సంప్రదీయతామ్।

పాదమూలే రసం సిద్ధం రసాయనమపి ద్విజ ।। 76 ।।

యచ్చాన్యన్మనసోఽభీష్టం తద్దదాత్యవికల్పతః।

[యక్షిణీసాధనమ్] 26-19

కౌశేయవస్త్రమానీయ లిఖేత్తత్ర చ యక్షిణీమ్ ।। 77 ।।

సర్వాభరణసంయుక్తాం సురూపాం మనసేప్సితామ్।

యథోక్తేన విధానేన మన్త్రం సంపూజ్య పూర్వవత్ ।। 78 ।।

ఉపోషితశ్చార్ధరాత్రే దద్యాద్ధూపం సగుగ్గులుమ్।

సప్తాహమేవం కుర్వీత జపేచ్చాప్యయుతం సదా ।। 79 ।।

సప్తమే హ్యర్ధరాత్రే తు సశబ్దః కమ్పతే పటః।

ప్రత్యక్షమాస్తే విప్రేన్ద్ర రూపైశ్వర్యేణ సంయుతా ।। 80 ।।

యదా తు నక్షుభేన్మన్త్రీ తదా సిద్ధాఽస్య సా భవేత్।

మాతా వా భగినీ భార్యా కా భవామీతి భాషతే ।। 81 ।।

తస్యా యథేష్టం వక్తవ్యం నిర్వికల్పేన చేతసా।

సా సిద్ధా సర్వకార్యాణి సాధయత్యాశు మన్త్రిణః ।। 82 ।।

కామం దదాతి వివిధం నానారూపైర్యథేప్సితమ్।

జాయాత్వేన ద్విజశ్రేష్ఠ యదా చాఙ్గీకృతా పురా ।। 83 ।।

నిధీనథాక్షయాన్ శశ్వద్భగినీత్వే ప్రయచ్ఛతి।

లోకాలోకాన్తరాలోకం దర్శయత్యవిచారతః ।। 84 ।।

ఔషధీశ్చ తదా దివ్యా రసాంశ్చ వివిధానపి।

శాస్త్రాణి వివిధాన్యాశు సాధయేచ్ఛాన్తిసిద్ధయే ।। 85 ।।

దదాతి సమ్యక్ సిద్ధా సా సుసిద్ధీర్జననీ యథా।

[పరసైనికప్రణాశనమ్] 26-20

సంగ్రామకాలే సంప్రాప్తే ఆయుధాన్యభిమన్త్రయేత్ ।। 86 ।।

పరసైనిక()పూర్వోక్తమభిమన్త్ర్య చ సర్వపాన్।

అస్త్రసంపుటితేనైవ తేనైవ త్ర్యక్షరేణ తు ।। 87 ।।

మన్త్రేణాగ్నిప్రభావేన జ్వాలామాలాకులేన తు।

గత్వా పరబలాస్త్రం తు క్రోధసంరక్తలోచనః ।। 88 ।।

ప్రక్షిపేత్సైన్యమధ్యే చ నాశయేత్పరసైనికమ్।

[దివ్యానాం స్తమ్భనమ్] 26-21

రోచనాకుఙ్కుమైర్యుక్తో నామమన్త్రవిదర్భితమ్ () ।। 89 ।।

లిఖేత్కౌస్తుభమధ్యే తు కలాషోడశసంయుతే।

ఏకైకా తు కలా విప్ర పురా యుక్తాఽమృతేన తు ।। 90 ।।

సాఽమృతానాం కలానాం చ యోజయేచ్చ తథోపరి।

విశ్వాప్యాయస్థితం వాపి చన్ద్రరశ్మిసమప్రభమ్ ।। 91 ।।

తద్బాహ్యేఽష్టదలం పద్మం విలిఖేచ్చ సకర్ణికమ్।

దేవ్యోఽఙ్గాని యథార్చాయాం దలేష్వభ్యన్తరే లిఖేత్ ।। 92 ।।

స్తమ్భయేత్సర్వదివ్యాని (1)ఖాత్కేశాం(ఖేచరాం)శ్చ నివారయేత్।

పూజనాద్ధవనాద్ధ్యానాచ్చన్దనోదకసేచనాత్ ।। 93 ।।

(1. ఖట్కేశాం Y)

[ఉత్పాతప్రశమనమ్] 26-22

లిఖితం భూర్జపత్రే తు క్షీరామ్భోవినివేశితమ్।

ఉత్పాతాని మహాగ్రాణి సాభిచారాణి నాశయేత్ ।। 94 ।।

[విషశస్త్రాదిభయప్రశమనమ్] 26-23

త్రిలోహవేష్టితం కృత్వా పుష్యర్క్షే లిఖితం తు వై।

ద్వాదశ్యాం శుక్లపక్షే వా మధ్యందినగతే రవౌ ।। 95 ।।

బాహ్వోః కణ్ఠే తథా మూర్ధ్ని యస్తు ధారయతే సదా।

విషశస్త్రాగ్నిభూతేభ్యో భయం తస్య న జాయతే ।। 96 ।।

రోచనాచన్దనేనైవ భూర్జే వా సితకర్పటే।

చక్రం కుర్యాద్ద్విషట్కారం నాభినేమిసమన్వితమ్ ।। 97 ।।

తన్మధ్యే కమలం కుర్యాత్ షోడశచ్ఛదభూషితమ్।

త్ర్యర్ణేన మూలమన్త్రేణ నామసంపుటయోగతః ।। 98 ।।

విలిఖ్య తద్బహిర్ద్వ్యాన్మన్త్రం యో ద్వాదశాక్షరమ్।

పరివేషప్రయోగేణ పత్రే పత్రే లిఖేత్తతః ।। 99 ।।

దేవీనాం హార్దకం బీజం చతుర్ధా కేసరావధౌ।

అష్టాష్టకం తు బీజానాం యావదేకత్ర సఙ్ఖ్యయా ।। 100 ।।

తతః సర్వదలాగ్రస్థః ప్రణవో లిఖ్యతే ద్విజ।

పుష్పపత్రాత్సమారభ్య హకారాద్యం చ విన్యసేత్ ।। 101 ।।

క్రమాన్మకారపర్యన్తం తతః పద్మస్య బాహ్యతః।

శిరః శిఖాం చ కవచం నాభిత్రితయగం లిఖేత్ ।। 102 ।।

పరివేషప్రయోగేణ చక్రారేషు లిఖేత్తతః।

అస్త్రా ద్వాదశధా విప్ర ఏకైకస్యాన్తరే తతః ।। 103 ।।

నేత్రమస్త్రం త్రిధా దద్యాన్నాభివన్నేమిమణ్డలే।

యన్త్రోఽయం మునిశార్దూల సర్వోపద్రవనాశనః ।। 104 ।।

ధారణాత్స్మరణాద్ధ్యానాన్నాస్తి తద్యన్న సాధయేత్।

[సఞ్జయయన్త్రమ్] 26-25

శఙ్ఖోదరగతం పద్మం లిఖిత్వా (1)ద్వాదశచ్ఛదమ్ ।। 105 ।।

(1. ద్విదశ C L)

సమదేన తుషారేణ కుఙ్కుమేన తథైవ చ।

విలిఖ్య కర్ణికామధ్యే త్ర్యక్షరం మూర్తిసంయుతమ్ ।। 106 ।।

వలయాకృతియోగేన నామ తన్మధ్యతో లిఖేత్।

నారసిహ్మదయో మన్త్రాస్తయో లేఖ్యా దలత్రయే ।। 107 ।।

భూయో భూయశ్చతుర్వారం బాహ్యపద్మం చ వేష్టయేత్।

క్రమాత్పద్మాదికైర్మన్త్రైస్సర్వకుణ్డలయోగతః ।। 108 ।।

వక్రదేశేఽథ శఙ్ఖస్య క్రమాల్లోకేశ్వరా దశ।

అస్త్రమన్త్రాస్తథా సఖ్యః శఙ్ఖస్యాథో నివేశయేత్ ।। 109 ।।

ఇదం యన్త్రం మునిశ్రేష్ఠ సర్వమన్త్రైరధిష్ఠితమ్।

సర్వకర్మకరం ప్రోక్తం సర్వోపప్లవనాశకమ్ ।। 110 ।।

సర్వరోగవిఘాతం చ సర్వామయవినాశనమ్।

[తిథినక్షత్రవిశేషాత్ఫలభేదః] 26-26

సర్వమఙ్గలకృత్సమ్యక్ పుష్యర్క్షలిఖితం భవేత్ ।। 111 ।।

ద్వాదశ్యామథ శుక్లాయాం పూజయిత్వా యథావిధి।

అభిషేకవిధానేన శాన్తికే పౌష్టికే లిఖేత్ ।। 112 ।।

రక్షార్థం సర్వభూతేభ్యో యోజ్యం సర్వత్ర సర్వదా।

[ఆహుతిద్రవ్యభేదాత్ ఆహుతిసఙ్ఖ్యాభేదాచ్చ ఫలభేదః] 26-27

లక్షాహుతిప్రదానేన తిలానాం కృష్ణవర్చసామ్ ।। 113 ।।

పూజయేద్వత్సరం యత్తు హోమాన్తేఽథ ఘృతాహుతీః।

ఆపాద్య ద్వాదశశతం స్రుచా సమ్యఙ్మహామునే ।। 114 ।।

దదాతి తస్య భగవాన్ యత్కిఞ్చినమనసేప్సితమ్।

ఏకాదశ సహస్రాణి కమలానాం తు నారద ।। 115 ।।

జుహుయాచ్చ ఘృతాక్తానామేకాన్తే విజనే తు యః।

సముద్ధృత్యోదకాత్సద్యస్తస్య లక్ష్మీం ప్రయచ్ఛతి ।। 116 ।।

యోఽయుతం చాథ బిల్వానాం ఘృతాక్తానాం తు హోమయేత్।

తస్య క్షిప్రం దదాత్యేష మన్త్రేశో విపులం ధనమ్ ।। 117 ।।

గ్రామానశ్వాన్సువర్ణం చ దర్శయేత్తు కృతాకృతమ్।

ఆయుః పుత్రానథారోగ్యం సౌభాగ్యం సర్వతోముఖమ్ ।। 118 ।।

యస్యా అగ్రే దేవతాయా ఇమం మన్త్రేశ్వరం జపేత్।

సా తస్మై సకలాన్కామాన్ప్రసన్నా సంప్రయచ్ఛతి ।। 119 ।।

సాధితో మన్త్రసిద్ధిర్ధి(ర్ధ్యా హి) మన్త్రరాజః కరోతి చ।

ప్రసాదితశ్చ పూజాద్యైః కర్మణా చాగ్నికేన తు ।। 120 ।।

సామాన్యమపి యత్కించిద్భూతలే కర్మ విద్యతే।

స్మరణాత్సర్వమేవాశు సాధకానాం ప్రయచ్ఛతి ।। 121 ।।

[మన్త్రరాజస్య మహిమావిశేషః] 26-28

ఇదమన్యత్ప్రవక్ష్యామి మునిశ్రేష్ఠ నిబోధమే।

మన్త్రరాజస్య యద్వీర్యం యామాహాత్మ్యం ప్రభవిష్ణుతా ।। 122 ।।

యేనాయం పూజితః సమ్యక్ జ్ఞాతో ధ్యాతః సకృ(1)త్స్మృతః।

తస్య సిద్ధిః పరా దివ్యా మానుషీ సంప్రవర్తతే ।। 123 ।।

(1. త్సకృత A.)

న చాస్య సదృశో మన్త్రో మన్త్రరాజస్య విద్యతే।

సుఖసౌభాగ్యసంపత్తేరపవర్గప్రసిద్ధయే ।। 124 ।।

ఇమం మన్త్రేశ్వరం జప్త్వా భక్తిశ్రద్ధాపరస్తు యః।

తచ్చిత్తో విజనే స్థానే స్రవాన్కామానవాప్నుయాత్ ।। 125 ।।

కిమన్యైస్తస్య విప్రేన్ద్ర మన్త్రకోటిశతైరపి।

స తు చిన్తామణిప్రఖ్యో యస్యాయం హృది వర్తతే ।। 126 ।।

సర్వకామప్రదః సద్యో దేహాన్తేఽపి చ మోక్షదః।

ఇమం మన్త్రేశ్వరం జప్త్వా సర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ ।। 127 ।।

నచాస్య సదృశో మన్త్రో మన్త్రైః కోటిశతైరపి।

ఏవం మన్త్రవరం లబ్ధ్వా ధునేత్సర్వం ఫలాఫలమ్ ।। 128 ।।

చిన్తామణిర్యథా లోకే స(2)ర్వాభీష్టం ప్రయచ్ఛతి।

ఏవం (3)మన్త్రేశ్వరో హ్యేష సాధకాయ ప్రయచ్ఛతి ।। 129 ।।

(2. మనో A.)

(3. న్త్రవరో A.)

ఐహికాముష్మికం సర్వం సమ్యగారాధితః సదా।

లక్షాయుతాయుతే జప్తే పూజాహోమాదికైర్వినా ।। 130 ।।

ప్రయచ్ఛత్యణిమాదీని జపాన్తే మన్త్రరాడ్ ద్విజ।

ప్రాణాయామాదిసంయుక్తో ధారణాద్యానతత్పరః ।। 131 ।।

వినా హవనపూజాభ్యాం లక్షం లక్షం స్థితో జపేత్।

సాక్షాత్పశ్యతి దేవేశం విష్ణుం పరమరూపిణమ్ ।। 132 ।।

ఏతదుద్దేశతో విప్ర కర్మ మన్త్రేశ్వరస్య తు।

భక్త్యర్థం సాధకేన్ద్రాణాం కథితం నాతివిస్తృతమ్ ।। 133 ।।

తన్నాస్తి యన్న మన్త్రేశః సాధయేత్పరితోషితః।

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం సాధకస్య మూలమన్త్రసాధనం నామ షడ్వింశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 27

అథ శక్తిమన్త్రసాధనం నామ సప్తవింశః పటలః 27-1

శ్రీభగవాన్ ---

అనుక్రమేణాథ మునే లక్ష్మ్యాదీనాం చ సాధనమ్।

వివిధాని చ కర్మాణి మన్త్రేభ్యో హ్యవధారయ ।। 1 ।।

[లక్ష్మ్యాదిషు అనన్తాద్యాసనస్య సాధారణ్యమ్] 27-2

అనన్తం చ తదూర్ధ్వే తు ధర్మాద్యం యచ్చతుష్టయమ్।

పద్మం ధామత్రయోపేతం సర్వమన్త్రగణస్య చ ।। 2 ।।

సామాన్యమాసనం విద్ధి పూజాకాలే తు సర్వదా।

[తత్ర ద్వారయాగాదేః సాధారణ్యమ్]

ద్వారయాగో గణేశాదిపూజనం మునిసత్తమ ।। 3 ।।

లోకేశ్వరాస్త్రయాగశ్చ సర్వత్ర విహితాః సదా।

దేవీచతుష్కయాగే తు షట్కే తు హృదయాదికే ।। 4 ।।

నృసిహ్మకపిలక్రోడయాగేషు చ యజేద్ద్విజ।

[లక్ష్మ్యాదియాగాదన్యత్ర విష్వక్సేనపూజనప్రతిషేధః] 27-3

విష్వక్సేనస్తు నాన్యత్ర పూజనీయః కదాచన ।। 5 ।।

[తత్తన్మన్త్రాణాం తత్తద్ధృదయేనైవోపచారః] 27-4

యం యం ప్రపూజయేన్మన్త్రీ మన్త్రం సిద్ధిపరాయణః।

తన్మన్త్రం హృదయేనైవ తం తమేవోపచార్య చ ।। 6 ।।

నోపచారికమన్త్రాన్వై పూర్వోక్తాన్వినివేశయేత్।

[జపసూత్రే విశేషః] 27-5

న మూలమన్త్రసంరుద్ధం సూత్రం తు జపకర్మణి ।। 7 ।।

తన్మన్త్రేణ తు సంస్కృత్య(2) పురా సన్ధాయ చాపరమ్।

[ధూపఘణ్టాదీనాం సాధారణ్యమ్] 27-6

సామాన్యం సర్వమన్త్రాణాం ధూపఘణ్టా పురోదితా ।। 8 ।।

(2. స్తు Y.)

యాగాగారం తథా కుణ్డం స్రుక్స్రువౌ మునిసత్తమ।

అథాఙ్గషట్కం వ్యాఖ్యాస్యే లక్ష్మ్యాద్యాదౌ తు లక్షణమ్ ।। 9 ।।

చతుర్ణాం తు సఖీనాం చ బీజమన్త్రచతుష్టయమ్।

చతుర్ణామనుగానాం తు క్రమేణ చ యథాస్థితమ్ ।। 10 ।।

[లక్ష్మ్యా అఙ్గమన్త్రాః] 27-7

ఆదాయ పుణ్డరీకం తు ధరేశం తదధో న్యసేత్।

అనలం తదధఃస్థం చ కృత్వా షోఢా నియోజ్య చ ।। 11 ।।

క్రమేణ యోజయేదేషామానన్దం ప్రథమస్య చ।

విష్ణుమూర్ధమథైశ్వర్యం భూధరం పరమేశ్వరమ్ ।। 12 ।।

చాన్ద్రీ వ్యోమేశసంయుక్తాం సర్వేషాముపరి న్యసేత్।

విద్ధి షడ్హృదయాదీని

[లక్ష్మ్యాః సఖీమన్త్రః] 27-8

సఖానామధునా శృణు ।। 13 ।।

ఆదాయ కేవలం సత్యం తత్స్థితం వరుణం తతః।

మాయాయుక్తం తతః సోమం వరుణం రామభూషితమ్ ।। 14 ।।

చాన్ద్రీ వ్యాపీ క్రమాద్యోజ్యా సర్వేషాం మూర్ధ్ని వై తతః।

ఋద్ధిః వృద్ధిః సమృద్ధిస్చ విభూతిరపి స్తా సఖీ ।। 15 ।।

[లక్ష్మ్య అనుచరమన్త్రః] 27-9

లకారస్త్వాదిదే(1)వస్థస్సోమోఽథ భువనస్థితః।

ద్విధాఽమృతం సమాదాయ భూధరేణ సమన్వితమ్ ।। 16 ।।

(1. వారవ్యః A)

పూర్వవచ్చిరసంయుక్తమేతత్కుర్యాచ్చతుష్టయమ్।

లావణ్యః సుభగో నామ్నా సౌభాగ్యశ్చ తృతీయకః ।। 17 ।।

చతుర్థస్సౌమనస్యశ్చ చత్వారోఽనుచరాః స్మృతాః।

సర్వేషాం ప్రణవం పూర్వం నామస్వాహానమోనుగమ్ ।। 18 ।।

[మణ్డలమ్] 27-10

చతురస్రం చతుర్ద్వారం కృత్వా పూర్వోదితం పురమ్।

తన్మధ్యేఽష్టదలం పద్మం లిఖేచ్చుక్లారుణప్రభమ్ ।। 19 ।।

సితాని చతురాలిఖ్య కోణేషు స్వస్తికాని చ।

[న్యాసః] 27-11

వ్యాపకత్వేన తు పురా మణిబన్ధముఖాదిగమ్ ।। 20 ।।

విన్యస్య మూలమన్త్రం తు హస్తే దేహే చ కేవలమ్।

పశ్చాదాదౌ తు హస్తాభ్యాం లక్ష్మీమన్త్రం తథా నయేత్ ।। 21 ।।

తదఙ్గాని హృదాదీని హస్తే దేహే చ విన్యసేత్।

తస్యానుగచతుష్కం యద్దేవీనాం తదను న్యసేత్ ।। 22 ।।

ప్రదేశిన్యాదితో హస్తే దేహే తదను వినయేత్।

ఉత్తమాఙ్గేఽథ హృన్మధ్యే ఊర్వోర్జానుద్వయే తథా ।। 23 ।।

లావణ్యాద్యాశ్చ చత్వారో హ్యనామాదౌ కరద్వయే।

అఙ్గుష్ఠాన్తం కరే న్యస్య దేహే తదను నారద ।। 24 ।।

దక్షిణే చ తథా వామే స్కన్ధే పక్షద్వయే తథా।

[లక్ష్మ్యా మానసయాగః] 27-12

న్యాసం కృత్వా యథాన్యాయం శ్రీకామోఽథ యజేద్ధృది ।। 25 ।।

లయయాగప్రయోగేణ లక్ష్మీమన్త్రం తు కేవలమ్।

కృత్వాఽవలోకనాద్యం తు తతో బాహ్యే తు విన్యసేత్ ।। 26 ।।

[బాహ్యయాగార్థో మణ్డలే విన్యాసః] 27-13

మూర్తిమన్త్రయుతం మూలం కర్ణికోపరి నారద।

సకలాకలదేహం చ సర్వమన్త్రాత్మకం ప్రభుమ్ ।। 27 ।।

తదుత్సఙ్గగతాం లక్ష్మీం స్వమన్త్రేణావతార్య చ।

పూర్వోక్తధ్యానసంయుక్తాం భోగమోక్షప్రసిద్ధయే ।। 28 ।।

తదాగ్నేయే తదీశానే వాయవీయే చ నైఋతే।

చత్వారి హృదయాదీని నేత్రం కేసరసన్తతౌ ।। 29 ।।

తదగ్రే దక్షిణే పృష్ఠే వామపత్రే క్రమాన్న్యసేత్।

చతుష్టయం తు శుద్ధా(ఋద్ధ్యా?)ద్యం ద్విభుజం తు తదాకృతి ।। 30 ।।

పద్మగౌరప్రతీకాశం శ్రీవృక్షచ(1)మరాఙ్కితమ్ (?)।

పద్మాసనే చోపవిష్టం ప్రేక్షమాణం తదాననమ్ ।। 31 ।।

(1. చరమాఙ్గీ V.)స్వస్తికానాం తదీశాదికోణస్థానే నివేశ్యతే।

లావణ్యాద్యచతుష్కం తు పీతవర్ణం చతుర్భుజమ్ ।। 32 ।।

నీలకౌశేయవసనం పద్మకుమ్భకరాన్వితమ్।

నలినీధ్వజహస్తం చ సఫలామలవృక్షధృత ।। 33 ।।

ద్వారేష్వస్త్రం చతుర్దిక్షు న్యస్య పూజ్య యథా పురా।

మూలమన్త్రయుతాం దేవీం లక్ష్మీం లక్ష్మీప్రదాం ద్విజ ।। 34 ।।

జప్త్వా కృత్వా తతో హోమం సఘృతైస్తు తిలాక్షతైః।

సామలైః శ్రీఫలైశ్చైవ సక్తు(1)లాజైస్తు పఙ్కజైః ।। 35 ।।

(1. తిలామేతు A తిలా జతు C. L.)

యథాశక్తి హ్యసఙ్ఖ్యైస్తు హోమాన్తే చ తతో ద్విజ।

లక్ష్మీరూపధరో భూత్వా సాధకః కృతనిశ్చయః ।। 36 ।।

జపేల్లక్షాణి వై పఞ్చ శుద్ధాహారో జితేన్ద్రియః।

హోమం కుర్యాజ్జపాన్తే తు క్రమాద్బిల్వఫలామ్బుజైః ।। 37 ।।

పయోమధుఘృతాక్తైస్తు అయుతాయుతసంఖ్యయా।

[లక్ష్మీమన్త్రసిద్ధిజం సామర్థ్యమ్] 27-15

దదాతి దర్శనం విప్ర హోమాన్తే పరమేశ్వరీ ।। 38 ।।

పుత్ర సిద్ధాఽస్మి తే బ్రూహి యత్తే మనసి చేప్సితమ్।

కురు కర్మాణ్యభీప్సీని మన్మన్త్రేణాఖిలాని చ ।। 39 ।।

అద్య ప్రభృతి నిశ్శఙ్కో ద్వన్ద్వోపద్రవవర్జితః।

ఏవముక్త్వా తు సా దేవీ యాతి యత్రాగతా తు వై ।। 40 ।।

తతః కర్మాణి వై కుర్యాల్లక్ష్మ్యుక్తాని తు సాధకః।

తుష్టాఽభీష్టాం శ్రియం దద్యాదర్థినామర్థకామినామ్ ।। 41 ।।

సంక్రుద్ధో నిర్ధనం కుర్యాద్వాజ్మాత్రేణ ధరేశ్వరమ్।

శుద్ధం కుర్యాత్సకృద్ధ్యానాన్మన్త్రజాపాచ్చ హాటకమ్ ।। 42 ।।

పూరయిత్వాఽమ్భసా కుంభం క్షీరేణ మధునాఽథవా।

నిధాయ దక్షిణే హస్తే వామం తదుపరి న్యసేత్ ।। 43 ।।

శతమష్టాధికం మన్త్రం జపేద్ధ్యానసమన్వితమ్।

రసేచ్చాసునివేశస్థో హ్యేకచిత్తః సమాహితః ।। 44 ।।

రసేన్ద్రత్వం సమాయాతి యత్కుమ్భే త్వాహృతం జలమ్।

సరసో లక్షవేధీ స్యాచ్ఛస్త్రాదీనాం భవేద్ద్విజ ।। 45 ।।

కరోతి కాయమజరం జరారోగవివర్జితమ్।

అఙ్గుష్ఠోదరమాత్రం తు పురా పాషాణమాహరేత్ ।। 46 ।।

దక్షిణేన చ హస్తేన వామే చ బదరీసమమ్।

అభిమన్త్ర్య తు ద్వౌ ముష్టీ ద్వే శతే షోడశాధికే ।। 47 ।।

దక్షిణస్థం తు పాషాణం రత్నత్వముపయాతి చ।

వామే ముక్తాఫలత్వం చ మహామూల్యే తు తే ఉభే ।। 48 ।।

యద్యదిచ్ఛతి జాత్యా వై తత్తద్రత్నం భవేత్తదా।

తథా ముక్తాఫలం యద్యత్ప్రతిభాతి కరోతి తత్ ।। 49 ।।

గోగజాశ్వసముద్భూతమస్థి చాదాయ పాణినా।

శతార్ధమన్త్రితం కృత్వా ప్రవాలత్వం ప్రయాతి తత్ ।। 50 ।।

శతాభిమన్త్రితం కృత్వా త్రపుసీసే తథాఽయసమ్।

జాయతే కలధౌతం తు రజతం వాఽథ నిర్మలమ్ ।। 51 ।।

యద్యద్గృహీత్వా విప్రేన్ద్ర యం యం వా తు సమీహతే।

క్రుద్ధో వా పరితుష్టశ్చ తత్తత్కుర్యాత్తు నాన్యథా ।। 52 ।।

ఏవమశ్మమయానాం తు అన్యత్వముపపద్యతే।

యా యా మనసి వై యస్య విభూతిం ప్రదదాతి చ ।। 53 ।।

తాం తాం దదాతి తస్యాశు ధనధాన్యగవాదికమ్।

లిఖిత్వా భూర్జపత్రే తు యాగన్యాసక్రమేణ తు ।। 54 ।।

రోచనాకుఙ్కుమాభ్యాం తు సన్ధారయతి యః సదా।

సువర్ణవేష్టితం చాఙ్గే లక్ష్మీమన్త్రం తు నారద ।। 55 ।।

తస్యాయుషశ్శ్రియో వృద్ధిస్సర్వ(1)సత్త్వాశ్రయో మహాన్।

ప్రాప్నుయాన్మహతీం పూజాం యత్ర యత్ర చ సంవిశేత్ ।। 56 ।।

(1. త్రోపచయో A)

ఇదమారాధనం ప్రోక్తం శ్రీకామానాం సమాసతః।

[కీర్తిమన్త్రసాధనప్రకారః] 27-16

కీర్తిమన్త్రవిధానం తు సాంప్రతం మేఽవధారయ ।। 57 ।।

విలిఖ్య కమలం షోఢా అనలాసనసంస్థితమ్।

అఙ్కయేచ్ఛిరసా విప్ర లాక్ష్మ్యమఙ్గగణం యథా ।। 58 ।।

సర్వత్ర చాస్త్రమన్త్రస్య తచ్చిహ్నం పరివర్జయేత్।

[కీర్తేః సఖీమన్త్రాః]

శాన్తిదం చ తతస్సోమం (2)మర్దనం శఙ్కరం తతః ।। 59 ।।

(2. మన్దరం A)

క్రమేణాలిఖ్య చతురః కాలపావకసంస్థితాన్।

వ్యాపీ చాగ్నీ తతో మాయా ఏకైకస్మింస్తు మూర్ధని ।। 60 ।।

ద్యుతిః సరస్వతీ మేధా ధృతిః కీర్తిః సఖీగణః।

[కీర్తేరనుచరమన్త్రాః]

ఆనన్దయుక్తం వరుణమప్రమేయం చ కేవలమ్ ।। 61 ।।

పవిత్రమనలారూఢం స్రగ్ధరం చ తథావిధమ్।

ఆనన్దేనాపి చాక్రాన్తం చతుర్ణాం మూర్ధ్ని యోజనమ్ ।। 62 ।।

విశ్వాప్యాయకరో వ్యాపీ క్రమాదనుచరాస్త్వమీ।

వాగీశో హ్యభయశ్చైవ ప్రసాదస్త్రాణసంజ్ఞితః ।। 63 ।।

[పూర్వవన్మణ్డలాదివిధానమ్]

న్యాసో హృత్పద్మయాగశ్చ సర్వం విద్ధి పురోదితమ్।

పూర్వోక్తం మణ్డలం కృత్వా సితపీతం తదన్తరే ।। 64 ।।

కిం తు వై పఙ్కజం కుర్యాద్విన్యసేత్తదనన్తరమ్।

విభోరుత్సఙ్గగాం కీర్తిం హృదాదీని యథా పురా ।। 65 ।।

[సఖీనామనుచరాణాం చ ధ్యానప్రకారః]

క్రమాద్ధ్యానం సఖీనాం చ శృణుష్వానుచరేష్వపి।

ద్విభుజా హేమవర్ణాశ్చ కీర్తిరూపాః స్మితాననాః ।। 66 ।।

సుపుస్తకం కరే వామే దక్షిణే చామరం కరే।

ధ్యాయేత్కింశుకవర్ణాస్తాః కాన్తరూపా మనోహరాః ।। 67 ।।

తదాఽనుగచతుష్కం తు చతుర్హస్తం సితామ్బరమ్।

వామదక్షిణహస్తాభ్యాం ముఖ్యాభ్యాం తేషు చిన్తయేత్ ।। 68 ।।

శఙ్ఖమిన్దుశతాభం చ కదమ్బాఖ్యం మహాద్రుమమ్।

సుపుష్పం షట్పదోపేతం పరాభ్యాం చ నిబోధ మే ।। 69 ।।

పూర్ణచన్ద్రోపమం వామే దర్పణం దక్షిణే ద్విజ।

మయూరవ్యజనం శుభ్రం ధ్యాత్వైవం పూజయేత్తతః ।। 70 ।।

[హోమజపయోర్విధిః]

అర్ఘ్యపుష్పాదికాః సమ్యక్ దత్త్వా శక్త్యాఽథ హోమయేత్।

తిలాని చాజ్యసిక్తాని గన్ధధూపాన్వితాని చ ।। 71 ।।

దేవీరూపం తు హోమాన్తే కృత్వా పుష్పాఞ్జనామ్బరైః।

ఏకాన్తే విజనే స్థిత్వా మౌనీ మూలఫలాశనః ।। 72 ।।

జపేల్లక్షత్రయం మన్త్రీ జపాన్తే హోమమాచరేత్।

లక్షైకసంఖ్యం విప్రేన్ద్ర తణ్డులైస్తిలమిశ్రితైః ।। 73 ।।

కాపిలేన ఘృతేనైవ క్షీరమిశ్రేణ నారద।

ఏకైకం చ ఘృతాదీనాం సహస్రం చాథ హోమయేత్ ।। 74 ।।

దద్యాత్పూర్ణాహుతిం పశ్చాత్ క్షీరేణాజ్యాన్వితేన చ।

పతితాయాం తు పూర్ణాయామాయాతి పరమేశ్వరీ ।। 75 ।।

సాధు సాధ్వితి వై బ్రూతే స్థిత్వాఽగ్రే సాధకస్య చ।

ఏహ్యేహి పరమం ధామ త్యజేదం భౌతికం పురమ్ ।। 76 ।।

ఉపభుఙ్క్ష్వ పరాన్భోగానక్షమధ్యగతో మహాన్।

మదీయేనాఖిలం కర్మ మన్త్రేణ కురు సాధక ।। 77 ।।

ఏవముక్త్వా తు సా దేవీ గగనం చ వ్రజేత్తతః।

సాధకః కీర్తిమన్త్రేణ కుర్యాత్కర్మ యథేప్సితమ్ ।। 78 ।।

[కీర్తిమన్త్రసిద్ధిజన్యం సామర్థ్యమ్] 27-17

దదాతి యస్య యత్కిఞ్చిత్తస్య తచ్చాక్షయం భవేత్।

తేనాసౌ లభతే కీర్తిం యావచ్చన్ద్రార్కతారకమ్ ।। 79 ।।

ప్రచణ్డానాం మనుష్యాణాం మధ్యస్థో యది బుధ్యతే।

వక్తి సంసది వా కించిత్ ప్రాప్నుయాద్విపులం యశః ।। 80 ।।

అభిభూయ జనాన్సర్వానుత్కృష్టత్వం ప్రయాతి చ।

జప్త్వా సిద్ధాన్నభాణ్డం తు స్వల్పం కాలేఽన్నసఙ్కటే ।। 81 ।।

యథేచ్ఛానాం జనానాం తు యథేచ్ఛమశనం ద్విజ।

దదాతి చాక్షయం తస్మాత్సప్తాహమనిశం యది ।। 82 ।।

ప్రాప్నుయాన్మహతీం కీర్తిం యావదాభూతసంప్లవమ్।

సుభిక్షే లవమాత్రం తు ప్రదాయ కనకస్య చ ।। 83 ।।

పరిజప్య సహస్రం తు విధినా పరిసంస్థితమ్।

ప్రయాతి తత్ప్రభూతత్వం దీయతేఽర్థిజనాయ చ ।। 84 ।।

అవిచ్ఛిన్నం ద్విసప్తాహం సంక్షయం నాధిగచ్ఛతి।

తేనాసౌ మహతీం కీర్తిం ప్రాప్నుయాచ్ఛాశ్వతీం ద్విజ ।। 85 ।।

ఆదాయ తోయకలశం నాగేన్ద్రభవనాద్ద్విజ।

ప్రయాయాన్మరుభూమిం వై తత్ర నిమ్నే తు భూతలే ।। 86 ।।

నిక్షిప్య పర్వతాగ్రే వా సహస్రపరిమన్త్రితమ్।

స పన్నగేశ్వరస్తత్ర పరిచారాన్వితో ద్విజ ।। 87 ।।

రక్షన్నుదకమాతిష్ఠేద్యావత్తిష్ఠతి మేదినీ।

తేనాసౌ మహతీం లోకే కీర్తిం ప్రాప్నోతి నారద ।। 88 ।।

కాలే తు బీజరోహియే యది దేవో న వర్షతి।

ఆదాయ మృత్కణం హస్తే తటాకాజ్జలమర్ధితమ్ ।। 89 ।।

తం మధ్యస్థభ(1)యక్లిన్నం (?) పరిజప్య శతత్రయమ్।

(2)కఖ (ముఖ ?) శ్వాసైస్తు సన్తప్తం కృత్వా మన్త్రమనుస్మరేత్ ।। 90 ।।

(1. భయాక్లిష్టం A)

ప్రక్షిపేద్గగనే తద్వన్మేఘత్వముపయాతి చ।

పూరయేన్మేదినీం సర్వాం జలేన జలదస్తు సః ।।। 91 ।।

తదాజ్ఞయా వసేత్తావత్ తస్మిన్దేశే స మేఘరాట్।

వర్షం తదుపయోగ్యం చ యావత్సంపద్యతేఽఖిలమ్ ।। 92 ।।

తేనాసౌ మహతీం కీర్తిం ప్రాప్నుయాచ్చ త్రిలౌకికీమ్।

సంపాదయతి విప్రేన్ద్ర యస్య యన్మనసేప్సితమ్ ।। 93 ।।

ప్రభావాన్మన్త్రరాజస్య ప్రసాదాదచ్యుతస్య చ।

లిఖితం పూర్వద్బుధ్వా వస్త్రే వా దక్షిణే భుజే ।। 94 ।।

ప్రాప్నుయాన్మహతీం వృద్ధిం పూర్ణాం కీర్తిం సరస్వతీమ్।

ఏతత్సంక్షేపతః ప్రోక్తం కీర్తిమన్త్రస్య నారద ।। 95 ।।

[జయామన్త్రసాధనప్రకారః] 27-18

సంవిధానమపూర్వం చ సన్తతేరపి భూతిదమ్।

జయాఖ్యమధునా విద్ధి విధానం విష్ణుభావినామ్ ।। 96 ।।

[జయాయా అఙ్గమన్త్రః]

ఆదాయ శాశ్వతం షోఢా కృత్వా చానలగం క్రమాత్।

ఆక్రాన్తం పూర్వవత్కుర్యాదఙ్గషట్కస్య సిద్ధయే ।। 97 ।।

[జయాయాః సఖీమన్త్రః]

అజితం విష్ణునా యుక్తం వారాహం రామవేష్టితమ్।

వ్యాపకం కేవలం చాఽథ సోమం రామసమన్వితమ్ ।। 98 ।।

శిరసా చిహ్నయేత్త్వాగ్వచ్చతురః క్రమశో మునే।

సఖ్యో జయన్తీ విజయా తృతీయా త్వపరాజితా ।। 99 ।।

సిద్ధిశ్చతుర్థీ విజ్ఞేయా శృణుష్వానుచరానను।

[జయాయా అనుచరమన్త్రః]

ఆరూఢః పద్మనాభస్తు శాశ్వతః కేవలో ద్విజ ।। 100 ।।

ప్రధానం చ తథోద్ధామం క్రమేణైతాని యోజయేత్।

యేషాముపరి వైనేయశ్చాన్ద్రీ వ్యోమసమన్వితః ।। 101 ।।

ప్రతాపీ జయభద్రశ్చ తృతీయస్తు మహాబలః।

ఉత్సాహాఖ్యశ్చతుర్థస్తు కృత్వా న్యాసం తు పూర్వవత్ ।। 102 ।।

(1)ఇష్ట్వా భువననాథం తు పూజయేచ్చ తతో బహిః।

[మణ్డలాదివిధానమ్]

మణ్డలం పూర్వవత్కృత్వా తన్మధ్యే పఙ్కజం లిఖేత్ ।। 103 ।।

(1. వననాభస్తుమధ్యే తు C L, Y. `ఇష్ట్వా హృదన్తరే పూర్వమ్' ఇతి పాఠశ్చేత్ప్రకరణసముచితః।)

నీలోత్పలాభాతుల్యేన రజసా (2)చ స (చాష్ట?) పత్రకమ్।

తత్రోత్సఙ్గగతాం వి ష్ణోర్హృదయాద్యోజయేజ్జయామ్ ।। 104 ।।

(2. చాష్టపల్లవమ్ A)

శేషమన్త్రగణన్యాసాన్పూర్వపూర్వక్రమేణ తు।

కర్తుః (కుర్యాత్ ?) ధ్యానం చ సర్వేషాం సమాసాదవధారయ ।। 105 ।।

[జయాయాః సఖీనామనుచరాణాం చ ధ్యానప్రకారః]

హృదాదీనాం పురా ప్రోక్తం మూలమన్త్రప్రసఙ్గతః।

నీలనీరజవర్ణాశ్చ ప్రసన్నవదనేక్షణాః ।। 106 ।।

పీతామ్బరధరాః సర్వాః సఖ్యః కనకకుణ్డలాః।

సితచామరహస్తాశ్చ చిత్రపత్రఫలోద్యతాః ।। 107 ।।

నిరీక్షమాణా వదనం జయాయా అజితస్య చ।

కున్దకుడ్మలవర్ణాభాః ప్రసన్నముఖపఙ్కజాః ।। 108 ।।

రక్తామ్బరధరాశ్చైవ చతుర్హస్తా మహాబలాః।

ధనుర్బాణకరాశ్చైవ గదాచక్రధరా ద్విజ ।। 109 ।।

చత్వారోఽనుచరా ధ్యేయాః పుష్పాభరణభూషితాః।

పూజయేచ్చ తతో భక్త్యా హోమం కుర్యాదనన్తరమ్ ।। 110 ।।

[హోమాదివిధిః]

తిలైః సిద్ధార్థకోపేతైః హవిషా గుగ్గులేన చ।

హోమావసానే విప్రేన్ద్ర కృత్వా రూపం జయాత్మకమ్ ।। 111 ।।

జయాఽహమితి వై బుద్ధ్వా చేతసోపస్థితం మహత్।

వీరస్థానం సమాసాద్య నిశశఙ్కో జనవర్జితమ్ ।। 112 ।।

వర్మణాఽస్త్రేణ దిగ్బన్ధం కృత్వా దుష్టనిబర్హణమ్।

ప్రారభేత జపం పశ్చాత్ పయోఽన్నఫలభుక్సదా ।। 113 ।।

యుక్తోఽన్తరసహాయేన మౌనీ ధ్యానపరాయణః।

ప్రణిపత్య హరిం మూర్ధ్నా ప్రాక్ స్వమన్త్రేణ నారద ।। 114 ।।

జపేల్లక్షచతుష్కం తు జపాన్తే హోమమాచరేత్।

సమిత్ప్రాదేశమాత్రా తు రక్తచన్దనసంభవా ।। 115 ।।

తాసామయుతహోమస్తు ఘృతాక్తానాం తు హోమయేత్।

సిద్ధార్థకాయుతే ద్వే చ మధుమిశ్రా మహామునే ।। 116 ।।

అయుతత్రితయం చాథ జుహుయాదసితైస్తిలైః।

మధుత్రితయసంపృక్తైరన్తే పూర్ణాహుతిత్రయమ్ ।। 117 ।।

మధుక్షీరఘృతైర్విప్ర క్రమేణ పరిహోమయేత్।

తతో భగవతీ విప్ర సమాయాతి జయా స్వయమ్ ।। 118 ।।

[జయాయాః ప్రసాదః]

సుసిద్ధాఽస్మి చ తే పుత్ర మన్మన్త్రేణ సమాచర।

యదభీష్టం తు వై కార్యం నిశ్శఙ్కో విగతజ్వరః ।। 119 ।।

ఉక్త్వేత్యదర్శనం యాతి దేవీ నారాయణాత్మికా।

[జయామన్త్రసిద్ధిజన్యం సామర్థ్యమ్] 27-19

తతః కర్మాణి కుర్వీత వివిధాని త్వనేకశః ।। 120 ।।

లోకేఽస్మిన్న్యాన్యభీష్టాని ఆత్మనశ్చ పరస్య వా।

తత్రాప్యుద్దేశతో వక్ష్యే శృణు తత్త్వేన నారద ।। 121 ।।

జ్వాలాభ(1)ద్రాసనాం ధ్యాయేద్దేవీమన్త్రేణ సాధకః।

ఉద్గ్రాహయతి వై యస్య యస్మిన్యస్మింస్తు వస్తుని ।। 122 ।।

(1. వద్ర Y C L.)

నిర్జిత్య న్యాయతస్తం వై జయమాప్నోత్యయత్నతః।

గజాశ్వశస్త్రభృత్పూర్ణం పరసైన్యం (2)బలాన్వితమ్ ।। 123 ।।

(2. మహాబలమ్ A)

దృష్ట్వాఽన్యస్య సమాయాతం హన్తుమభ్యుద్యతం రణే।

పరిజప్య ధనుః ఖడ్గం ఖేటకం బాణపఞ్చకమ్ ।। 124 ।।

ప్రేరయేద్యస్య వై దత్వా స గత్వా చ చమూముఖమ్।

విదారయతి చైకాకీ జయమాప్నోతి శాశ్వతమ్ ।। 125 ।।

ధ్యాత్వా దక్షిణపాణిస్థం త్రికోణం వహ్నిమణ్డలమ్।

తన్మధ్యే చిన్తయేద్దేవీం పరివారసమన్వితామ్ ।। 126 ।।

మత్తేభసింహసర్పాణామశనీనాం చ దర్శయేత్।

క్షిప్రం పరాఙ్ముఖా యాన్తి దృష్ట్వా హస్తతలం తు తత్ ।। 127 ।।

ఖాదిరం ముసలం స్పృ(సృ?)ష్ట్వా ఆదాయ శతమన్త్రితమ్।

కృత్వా గత్వా బిలద్వారం (1)చాతుర్వర్ణ్యజనాన్వితమ్ ।। 128 ।।

(1. చతుర్వ్యసు A)

ముసలాహననాన్యష్టౌ దద్యాత్తత్ర శనైః శనైః।

దేవీమన్త్రే చ (ణ?) విప్రేన్ద్ర అస్త్రసంపుటితేన తు ।। 129 ।।

ఫట్కారాన్తేన తు తతో బిలయన్త్రం వ్రజేదధః।

సమస్తజనసంయుక్తో విశేషాత్సాధకోత్తమః ।। 130 ।।

భిత్వా యన్త్రాణ్యనేకాని జిత్వా దానవపుఙ్గవాన్।

జనానాం యోజనం తత్ర కృత్వా కాన్తాగణైః సహ ।। 131 ।।

దత్వా రసాత్మకం పానం స్వహస్తేన మహాబలః।

స నిర్యాతి స్వమార్గేణ తేనైవ స్వనివేశనమ్ ।। 132 ।।

కరోతి యది విప్రేన్ద్ర మతిం మన్త్రీ జగత్త్రయే।

జయం ప్రత్యవిచారేణ గదాచక్రధరోద్యతః ।। 133 ।।

పాశాఙ్కుశధరో వాఽథ జయం ప్రాప్నోతి నాన్యథా।

లిఖ్య యోజనయా భూర్జే కుఙ్కుమేన ఘనేన చ ।। 134 ।।

సంపుటీకృత్య వై నామ నిధాయ జనమధ్యగమ్।

సదాఽసౌ జయమాప్నోతి దివ్యైః సర్వైస్తు లీలయా ।। 135 ।।

విలిఖ్య చన్దనేనైవ పయసా కుఙ్కుమేన చ।

ధారయేద్యో గలే వస్త్రే భుజే వామేఽథ దక్షిణే ।। 136 ।।

స సర్వత్ర జయం విప్ర సంప్రాప్నోత్యవిచారతః।

జయార్థం మునిశార్దూల మన్త్రం వై యత్ర కుత్రచిత్ ।। 137 ।।

మన్త్రీ ప్రయోజయేచ్ఛశ్వత్తత్ర తత్రాప్నుయాజ్జయమ్।

జయావిధానమిత్యేతత్సమాసాత్పరికీర్తితమ్ ।। 138 ।।

[మాయామన్త్రసాధనప్రకారః] 27-20

మాయాఖ్యమధునా వచ్మి సంవిధానం యథాస్థితమ్।

[మాయాయా అఙ్గమన్త్రః]

షోఢా ప్రధానమాదాయ కాలపావకసంస్థితమ్ ।। 139 ।।

తతస్తచాఙ్కయేత్ర్యాగ్వత్స్వరైః ప్రాక్ శిరసా తదా।

షడేతాన్ హృదయాదీన్వై విద్ధి శేషం మహామునే ।। 140 ।।

[సఖీమన్త్రాః]

ప్రధానోఽథ ధ్రువో రన్ధ్రో మద(దమ(1) ?)నో వోఽనలోర్ధ్వగః।

ఆదేయాస్త్వథ సర్వేషామోదనానన్దకౌ క్రమాత్ ।। 141 ।।

(1. దమనో వై నలో A)

భువనో యోగధాతా చ వ్యాపీ చాన్ద్రీ చతుర్ష్వపి।

మోహినీ భ్రామణీ దుర్గా ప్రేరణీ చ మహామునే ।। 142 ।।

మాయాసఖ్యః స్మృతా హ్యేతాశ్చత్వారో రక్తభాసురాః।

[సఖీనాం ధ్యానప్రకారః]

లావణ్యేన తు వీర్యేణ సౌన్దర్యేణ చ తేజసా ।। 143 ।।

మాయాక్యేన తు సంయుక్తాః సితవస్త్రానులేపనాః।

చామరాఙ్కుశహస్తాశ్చ బద్ధపద్మాసనస్థితాః ।। 144 ।।

[మాయాయా అనుచరమన్త్రాః]

ప్రధానం గోపనోపేతం తం తు వై కైవలం త్వతః।

శఙ్కరం కమలం చైవ క్రమాద్ధద్యాచ్చ కేవలౌ ।। 145 ।।

సర్వేషాముపరి బ్రహ్మన్ వ్యాపీం చాన్ద్రీం చ వినయేన్సత్।

ప్రాగేకైకస్య చోఙ్కారమన్తే సంజ్ఞానమోయుతమ్ ।। 146 ।।

మాయామయో మహామోహః శమ్బరశ్చ కలీశ్వరః।

చత్వారోఽనుచరా హ్యేతే ధ్యేయాస్త్వలికులప్రభాః ।। 147 ।।

[మాయానుచరాణాం ఘ్యానప్రకారః]

చతుర్భుజా మహాకాయాః సౌమ్యవక్త్రాః స్మితాననాః।

కేయూరాభరణోపేతాః పీతామ్బరధరాస్తు వై ।। 148 ।।

హారనూపురసంయుక్తా నానాకుసుమభూషితాః।

తుషారధూలిధవలాః ఖఢ్గపాశసముద్యతాః ।। 149 ।।

బాణం కార్ముకమన్యస్మిన్నాతపత్రం కరద్వయే।

ఏవముద్ధృత్య విధివన్మాయీయాం మన్త్రసన్తతిమ్ ।। 150 ।।

[న్యాసవిధిః]

స్వహస్తే పూర్వవన్న్యస్య విగ్రహే తదనన్తరమ్।

హృదయాన్తర్గతం చేష్ట్వా బాహ్యతస్చావతార్య చ ।। 151 ।।

[బాహ్యయాగవిధిః]

మన్త్రోత్సఙ్గగతా న్యస్యాః ప్రాగ్వచ్చాఙ్గాదయోఽఖిలాః।

[ముద్రవిదానమ్]

ప్రపూజ్య విధివద్దేవీం స్వాం ముద్రాం దర్శయేత్తతః ।। 152 ।।

ప్రాగుక్తానాం చతుర్ణాం తు భిన్నానామపి (1)సా స్మృతా।

సర్వాసాం దేవతానాం చ (2)ముద్రాసంఘర్షసజ్ఞికమ్ ।। 153 ।।

(1. తాః A)

(2. సఙ్కర్షసఙ్గతిమ్ A)

మూలమన్త్రోదితం విద్ధి దేవతాఙ్గైః సమన్వితమ్।

సాధారణం సఖీనాం చ షోడశానాం తు నారద ।। 154 ।।

స్వమన్త్రయోజితామేకాం ముద్రామప్యవధారయ।

[మహాయోనిముద్రా] 27-21

సంముఖౌ తు కరౌ కృత్వా తథా వై సంప్రసారితౌ ।। 155 ।।

కనిష్ఠానామికాభ్యాం వై యుగలం యుగలం ద్విజ।

మేలయేన్నఖదేశాచ్చ యథా స్యాదేకపిణ్డవత్ ।। 156 ।।

అఙ్గులీభిశ్చ తిసృభిః పాణిమధ్యే నిరాశ్రయమ్।

అఙ్గుష్ఠౌ దణ్డవత్కృత్వా ప్రాన్తలగ్నౌ ప్రసారితౌ ।। 157 ।।

అఙ్గలీనాం చతసృణాం విశ్రాన్తౌ చోదరావధి।

సర్పకుణ్డలవత్కృత్వా ప్రయత్నాత్తర్జనీద్వయమ్ ।। 158 ।।

ప్రసార్య చాగ్రతో లగ్నే మధ్యమే ద్వే మహామునే।

నీతా సా జన్మభూమేస్తు సమారభ్య కరద్వయమ్ ।। 159 ।।

కుర్యాచ్చైవాతిసంలగ్నం మణిబన్ధావసానతః।

ఈషదస్పృష్టమూలేన మణిబన్ధం కరద్వయాత్ ।। 160 ।।

కుర్యాద్వికసితం చైవ ముద్రైషా మునిసత్తమ।

మహాయోన్యభిధానా చ త్రిలోకజననీ పురా ।। 161 ।।

వశీకుర్యాజ్జగత్సర్వం కామతో యది యోజయేత్।

అత్రానుష్ఠానసక్తా స్త్రీ బధ్వా దూరాత్ప్రదర్శయేత్ ।। 162 ।।

మునీనాం గతసఙ్గానాం క్షోభమాయాన్తి తే క్షణాత్।

పురుషోఽత్రాభియుక్తో వా దర్శయేద్వనితాసు చ ।। 163 ।।

నివృత్తకామధర్మాసు అబలాస్వథవా మునే।

క్షుభ్యన్తి మదనార్తాశ్చ సకామాసు చ కా కథా ।। 164 ।।

[అనుచరముద్రా] 27-22

వక్ష్యేఽథానుచరాణాం తు షోడశానాం సమాసతః।

ద్విజైరముద్రాం(?)సామాన్యాం సన్నిధీకరణే శుభామ్ ।। 165 ।।

పృష్ఠలగ్నౌ కరౌ కృత్వా మోక్షయేత్తదనన్తరమ్।

ప్రాదేశినీయుగం చైవ కన్యాసాయుగలం తథా ।। 166 ।।

అధోముఖం తు సుస్పష్టం తాభ్యాం మధ్యాన్మహామునే।

కనిష్ఠికాద్వయం లగ్నం విరలం తర్జనీద్వయమ్ ।। 167 ।।

మధ్యమానామికానాం తు యుగ్మం యుగ్మం తు ధారయేత్।

ఏకలగ్నం నఖోద్దేశాద్యావత్పర్వ తు మధ్యమమ్ ।। 168 ।।

ఊర్ధ్వవక్రం మునిశ్రేష్ఠ సమేన ధరణేన తు।

సుస్పష్టౌ లమ్బమానౌ చ అఙ్గుష్ఠౌ చాప్యధోముఖౌ ।। 169 ।।

పరస్పరం తు దూరస్థౌ ముద్రైషా సర్వకామదా।

స్వమన్త్రసంయుతాం చైవ పూజాకాలే ప్రదర్శయేత్ ।। 170 ।।

చతుర్భుజానుకారా(1) చ (?) సర్వేషాం సిద్ధికామదా।

ఏవం ముద్రాగణం దత్వా జప్త్వా చ తదనన్తరమ్ ।। 171 ।।

(1. రాం చ A)

[హోమాదివిధానమ్]

హోమం తదను వై కుర్యాత్తిలైః సిద్ధార్థకాన్వితైః।

సకుఙ్కుమఘృతక్షీరసంప్లుతైస్తణ్డులాదిభిః ।। 172 ।।

తతో నియమమాశ్రిత్య కృత్వా తదను నారద।

దేవీరూపం స్వమాత్మానం భావనాప్య (ద్యు ?) పచారతః ।। 173 ।।

ప్రయాయాద్విజనస్థానం (2)ప్రౌఢయుక్ స్వాసనాన్వితః।

జపేల్లక్షాణి వై సప్త పూర్వోక్తవిధినా వ్రతీ ।। 174 ।।

(2. ప్రోఢ A)

క్షీరమూలఫలాహారో దేశకాలవశాత్తథా।

అయాచితైకభిక్షాశీ తదభావాచ్చ నారద ।। 175 ।।

స్వశిష్యసాధితం చాన్నం మన్త్రపూతమసైన్ధవమ్।

తైలమాంసవినిర్ముక్తం సన్ధ్యాకాలేఽప్యుపస్థితే ।। 176 ।।

అతృప్తమపి భుఞ్జీత భావితం మధుసర్పిషా।

జపాన్తే విధివన్మన్త్రీ హోమం కుర్యాత్ప్రయత్నతః ।। 177 ।।

బలాం మోదాం తథా మాంసీం చక్రాఙ్గీం నాగకేసరమ్।

కుంకుమం చన్దనం క్షోదం రజనీచూర్ణమేవ తు ।। 178 ।।

మేలయేత్సుస్థి(సి?)తానాం చ తిలానాం మధునా తథా।

భావయేత్సఘృతేనైవం త్రిలక్షం జుహుయాత్తతః ।। 179 ।।

మధ్యమానామికాభ్యాం చ అంగుష్ఠాగ్రేణ నారద।

అన్తేఽయుతత్రయం చైవ సమిధాం పరిహోమయేత్ ।। 180 ।।

ప్రాగ్రాజాకతరూత్థానాం ఖాదిరాణాం తతోఽపరమ్।

సురదారుమయీనాం చ తృతీయమయుతం తతః ।। 181 ।।

దద్యాత్పూర్ణాహుతిం చైవ విశుద్ధేనాన్తరాత్మనా।

పతితాయాం తు పూర్ణాయామాయాతి పరమేశ్వరీ ।। 182 ।।

పరివారాన్వితా దేవీ భాషతే సాధు సాధ్వితి।

కురు కార్యమభీష్టం చ మన్త్రేణ త్వధునా వ్రజ ।। 183 ।।

ఇదముక్త్వా వ్రజేత్తూర్ణం దేవీ విష్ణునికేతనమ్।

[సిద్ధిజ సామర్థ్యమ్] 27-23

తతః స సాధకవరః కర్మాణి వివిధాని చ ।। 184 ।।

ప్రారభేన్మనసా విప్ యాన్యభీష్టాని సర్వదా।

ఆత్మార్థే వా పరార్థే వా లేశతః శృణు నారద ।। 185 ।।

ప్రజప్యామలకం బిమ్బం సకృన్నృపగృహం విశేత్।

కోశస్యాగ్రే వినిక్షిప్య యత్ర కుత్ర స్థితస్య చ ।। 186 ।।

గగనాత్పతితే (తతి?) తూర్ణం యద్యదుక్తం సమీహతే।

యద్యచ్ఛాభరణం విప్ర యద్యద్వా వసనం శుభమ్ ।। 187 ।।

(1)ఏవం వై వ్రీహిగులికం తథైవ తిలతణ్డులమ్।

క్షిపేద్ధాన్యఖలే పూర్ణే కోష్ఠాగారేఽథ ఖాతకే ।। 188 ।।

(1. ఏతం A)

రాజకీయే తథా స్వర్ణం (?) యత్ర యత్ర స్థితస్తతః।

యద్యత్సమీహతే ధాన్యం సస్యం వా తణ్డులాన్వితమ్ ।। 189 ।।

తత్తదగ్రేఽథ గగనాత్పతత్యథ యథేప్సితమ్।

ఏవమేవ తు సిద్ధాన్నం గులికాం పరిజప్య చ ।। 190 ।।

క్షిప్త్వా మహానసోద్దేశే సిద్ధాన్నం వర్షయేత్క్షణాత్।

గులికాం గోమయేనైవ కృత్వా బదరసంమితామ్ ।। 191 ।।

నిక్షిప్య గోవ్రజస్యాన్తస్సప్తవారాభిమన్త్రితామ్।

ధ్యానమాత్రాత్క్షణస్యాన్తే దధిక్షీరాజ్యపూరితాః ।। 192 ।।

భాణ్డాశ్చ పృష్ఠతః పశ్యేద్యత్ర తత్ర స్థితో వ్రతీ।

ప్రజప్య బదరం విప్ర ఫలమన్యత్తు వా క్వచిత్ ।। 193 ।।

క్షిపేన్మధువనే రాజ్ఞః ఫలాకృష్టిం కరోతి చ।

ప్రపుష్పవాటికాయాం తు పుష్పమేకం వినిక్షిపేత్ ।। 194 ।।

జప్త్వా వారత్రయం మన్త్రీ పుష్పాణ్యాకర్షయేత్క్షణాత్।

యత్ర యత్ర తదఙ్గోత్థం సప్తజప్తం వినిక్షిపేత్ ।। 195 ।।

తత్ర తత్ర చ తత్తిష్ఠేత్సంకల్పే తు కృతే సతి।

యథేచ్ఛం తు సమాకృష్టం తత్ర తత్ర చ తద్వ్రజేత్ ।। 196 ।।

న చాపి సాధకవరస్సంవిఙ్ణో (గ్నో?) జాయతే క్వచిత్।

కృత్వాఽఙ్గారకణం చైవ శతజప్తం తు నారద ।। 197 ।।

క్షిపేత్సలిలమధ్యే తు జ్వలన్తం (ప్రజ్వలత్?) తత్రప్రదృశ్యతే।

కుశాగ్రస్థం జలకణం శతవారాభిమన్త్రితమ్ ।। 198 ।।

కృత్వా హుతాశరాశౌ తు జ్వలమానే వినిక్షిపేత్।

భవేత్పానీయమివ చ స వహ్నిర్దృశ్యతే క్షణాత్ ।। 199 ।।

వాలుకాపరిపూర్ణం తు అరణ్యం చ తృణోజ్ఝితమ్।

దృష్ట్వా తత్ర వినిక్షిప్య తృణం చ శతమన్త్రితమ్ ।। 200 ।।

పుష్పపత్రసమాకీర్ణం పత్రపల్లవసంకులమ్।

కుర్యాన్నన్దనతుల్యం తం తోయశాలిసమావృతమ్ ।। 201 ।।

నానావిహగసంపూర్ణం పత్తనోపవనాన్వితమ్।

పురప్రాకారసంపూర్ణం దేవతాయతనాన్వితమ్ ।। 202 ।।

గేయదేవధ్వనియుతం లలనాభిశ్చ శోభితమ్।

నృపాణామేతదాశ్చర్యం దర్శనీయం సదైవ హి ।। 203 ।।

అనోకహేష్వరణ్యేషు నీరసేషు సదైవ హి।

ఇచ్ఛయాఽఽపస్తథాఽన్నాని భోగాంశ్చ వివిధాని చ ।। 204 ।।

కరోతి మన్త్రితైర్లోష్ఠైర్గోమయేనాష్టసఙ్ఖ్యయా।

అరివర్గే మునిశ్రేష్ఠ సంముఖే సంస్థితే సతి ।। 205 ।।

క్రోధాచ్చైవ వధోద్యుక్తే ఏకాకీ యది తిష్ఠతి।

జపమానస్తు వై సమ్యక్ సంకల్ప్య మనసా మహత్ ।। 206 ।।

ఆత్మీయం చ బలం విప్ర సైనికాయుధసఙ్కులమ్।

తస్య సంపద్యతే క్షిప్రం చమూః ఘోరపరాక్రమా ।। 207 ।।

స(1) తన్త్రం తు గజాశ్వం చ నానాశస్త్రవిభాసితమ్।

దృష్ట్వా పరాఙ్ముఖం యాతి హతౌజస్కం రిపోర్బలమ్ ।। 208 ।।

(1. స తత్ర తు A)

కరోతి విప్ర యత్కిఞ్చిన్మనసా మన్త్రముచ్చరన్।

వ్యలీకం సత్యభూతం చ తత్తథా పరిదృశ్యతే ।। 209 ।।

సుశుష్కం పాదపం దృష్ట్వా తాడయేచ్చరణేన తు।

జపమానో మహామన్త్రం తస్య పుష్పఫలాన్వితమ్ ।। 210 ।।

రసపుష్పఫలోపేతం పాణిభ్యాం మన్త్రముచ్చరన్।

పీడయేత్పాదపం మన్త్రీ (2)శోషితం సోఽధిగచ్ఛతి ।। 211 ।।

(2. శోభితం A)

పర్వతాగ్రస్థితో మన్త్రం నాశార్థం సంజపేద్యది।

వ్రజేదధస్తాత్తద్విప్ర యావదిచ్ఛతి సాధకః ।। 212 ।।

తుష్టః ప్రోత్థాపయేత్పశ్చాత్పాతాలాత్పర్వతం పునః।

చన్దనేన రసేనైవ మన్త్రం పద్మోదరే లిఖేత్ ।। 213 ।।

పత్రేష్వఙ్గాని చాలిఖ్య సుశోభనదినే తతః।

పూజయిత్వాఽర్ఘ్యపుష్పాద్యైర్వేష్టయేదథ పూర్వవత్ ।। 214 ।।

ధారయేద్యో మహామన్త్రం తస్య సర్వా విభూతయః।

సమ్యగావిర్భవన్త్యత్ర లోకే నిష్కణ్టకః స చ ।। 215 ।।

సుశోభనశ్చ దీర్ఘాయుః పరత్ర శుభమాప్నుయాత్।

దేవీచతుష్టయస్యైష సిద్ధిసఙ్ఘస్సమాసతః ।। 216 ।।

కిఞ్చిదుద్దేశతః ప్రోక్తః సాధకానాం హితాయ చ।

నానావిధాని దివ్యాని ప్రయచ్ఛన్తి శుభాని చ ।। 217 ।।

కర్మాణ్యతులవీర్యాణి అన్తే తు పరమం పదమ్।

ప్రకాశయతి భక్తానాం వైష్ణవానాం విశేషతః ।। 218 ।

ఇతి జయాఖ్యసంహితాయం శక్తిమన్త్రసాధనం నామ సప్తవింశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 28

అథాఙ్గమన్త్రసాధనం నామాష్టావింశః పటలః। 28-1

శ్రీభగవాన్ ---

అఙ్గానాం శృణు విప్రేన్ద్ర సాధనం సిద్ధిదం మహత్।

యేన విజ్ఞాతమాత్రేణ సాధకః సుఖమృ(1)చ్ఛతి ।। 1 ।।

(1. మశ్నుతే A)

[హృన్మన్త్రసాధనప్రకారః] 28-2

(2)వ్యాపకత్వేన హృన్మన్త్రం విన్యసేత్తు కరద్వయే।

(3)న్యస్య దేహే చ తదను ఇష్ట్వా హృత్పద్మమధ్యగమ్ ।। 2 ।।

(2. కేవలం వ్యాపకత్వేన హృన్మన్త్రం తు కరద్వయే A)

(3. న్యస్యేత్)

విలిఖ్య చ తతో బాహ్యే చతురస్రస్య మధ్యతః।

చతుర్ద్వారస్య సుసితమష్టపత్రం కుశేశయమ్ ।। 3 ।।

న్యస్త తత్కర్ణికాయాం తు ధ్యాత్వా మన్త్రేణ పూర్వవత్।

పూజయిత్వా విధానేన జుహుయాత్సుసితైస్తిలైః ।। 4 ।।

తదన్తే హార్దకం రూపం కృత్వా తు విజనం వ్రజేతం।

జపేల్లక్షత్రయం తత్ర లక్షషట్కం తు హోమయేత్ ।। 5 ।।

సితచన్దనలిప్తానామాజ్యాక్తానాం తథైవ చ।

సుగన్ధిజాతిపుష్పాణాం దద్యాత్పూర్ణాహుతిం తతః ॥ 6 ॥

పశ్యేత్ స్వహృద్గతం మన్త్రం ప్రబుద్ధోత్ఫుల్లలోచనమ్।

ఇతి మత్వా మమేదం వై సిద్ధిం తు హృదయేశ్వరమ్ ॥ 7 ॥

తతః కర్మాణి వై కుర్యాత్తేన మన్త్రేణ నారద।

[హృదయమన్త్రసిద్ధిజం సామర్థ్యమ్]

శాన్తికం పౌష్టికం చైవ స్వప్నస్థోఽథ శుభాశుభమ్ ॥ 8 ॥

ఆదిశత్యభియుక్తస్య తత్సార్థఘటనోద్యతః।

స్వప్నస్థానాం నృపాదీనాం వనితానాం విశేషతః ॥ 9 ॥

కృత్వా తు హృదయే పాదం రాకా (బ్రూయా ?)చ్చోత్తిష్ఠ దుర్మతే।

ప్రసాదయాముకం గత్వా సాధకం చ ధనాదికైః ॥ 10 ॥

స తథేతి చ వై మత్వా ప్రబుద్ధో నిశ్చితేన తు।

యాయాదభ్యర్థయేత్తస్య సాధకస్యామలాత్మనః ॥ 11 ॥

స్నాత్వా ఘనరసాభ్యాం తు నామ హృత్సంపుటీకృతమ్ ।

అమ్భోజకర్ణికామధ్యే సప్తమ్యాం సితపక్షతః ॥ 12 ॥

అర్ధరాత్రే సముత్థాయ నైశేన సలిలేన తు ।

హార్దకం మూర్తిమన్త్రం తు సహ నామ్నా (1)దలే దలే ॥ 13 ॥

(1. దలోదరే A)

లిఖేద్దూర్వాఙ్కురేణైవ పుష్యేణానశనో వ్రతీ ।

సమస్తదోషశాన్త్యర్థం సమస్తసుఖవృద్ధయే ॥ 14 ॥

సమస్తాపద్విమోక్షాయ సమస్తవనితాప్తయే ।

ఏతద్ధృదయమన్త్రస్య సాధనం కథితం మయా ॥ 15 ॥

[శిరోమన్త్రసాధనప్రకారః] 28-3

అధునా సాధనం వక్ష్యే శిరోమన్త్రస్య నారద ।

న్యస్య హస్తే తథా దేహే పూజయిత్వా హృదన్తరే ॥ 16 ॥

లాక్షారసాక్తవర్ణేన సాబ్జమాలిఖ్య మణ్డలమ్।

తన్మధ్యే తు శిరోమన్త్రం ప్రాగ్వద్ధ్యాత్వా యజేత్తతః ।। 17 ।।

తామ్రాం స్వర్ణం తు జుహుయాత్ సఘృతాన్వై తిలానథ।

భూత్వా రక్తామ్బరధరస్తన్మన్త్రాకృతివిగ్రహః ।। 18 ।।

ఆక్రమ్య గిరిమధ్యం తు జపేల్లక్షాణి పఞ్చ వై।

తదన్తే జుహుయాన్మన్త్రీ లక్షత్రయమనన్యధీః ।। 19 ।।

రక్తపాటలపుష్పాణాం సుగన్ధానాం తు నారద।

కుఙ్కుమాగరులిప్తానాం ఘృతాక్తానాం విశేషతః ।। 20 ।।

దద్యాత్పూర్ణాహుతిం పశ్చాత్కుఙ్కుమేన ఘృతేన చ।

సాకారం తు భ్రువోర్మద్యే పశ్యేన్మన్త్రం జగత్ప్రభుమ్ ।। 21 ।।

తతః కర్మాణి వై కుర్యాల్లబ్ధసంవిత్ సుసాధకః।

వశీకుర్యాజ్జగత్సర్వమాత్మనా చ ధనేన చ ।। 22 ।।

ప్రజప్య శతవారం తు బాహ్లీకం హేమభూషితమ్।

అఙ్గుష్ఠానామికాగ్రేణ మర్దయిత్వా నిశామ్బునా ।। 23 ।।

లలాటే తిలకం కుర్యాద్ద్విజానామికయా పరమ్।

తదధోఙ్గుష్ఠసంస్థేన రజసా బన్ధయేద్ధృది ।। 24 ।।

దినత్రయం (2)యథాసఙ్ఖ్యం జపన్సన్ధ్యాత్రయం చరేత్।

చతుర్థేఽహని సంప్రాప్తే మణ్డలీకో నరాధిపః ।। 25 ।।

(2. శతం సాష్టం A)

సమేత్య ప్రార్థయేత్తస్య ప్రసాదం కురు మే ప్రభో।

గృహాణ మే ధనం రాష్ట్రం దాసీదాసగజాదికమ్ ।। 26 ।।

తస్మిన్నేవ క్షణస్యాన్తే సమాయాతి రసాతలాత్।

శతశో నాగకన్యాశ్చ రసాయనకరోద్యతాః ।। 27 ।।

పిబేదం సుశుభం పానమస్మాకం రమయస్వ చ।

యాతాచ్చతుర్థదివసాదారభ్యేదం క్షణం ప్రభో ।। 28 ।।

న ప్రాప్నుమో ధృతిం తత్ర పాతాలే భవతో వినా।

కింనర్యశ్చాథ యక్షిణ్యస్తథా విద్యాధరస్త్రియః ।। 29 ।।

(1)సాభిలాషాః సమాయాన్తి సాధకం ప్రార్థయన్తి చ।

క్రీడతే చేచ్ఛయా తాసాం స్వవశః స చ నారద ।। 30 ।।

(1. దేవయోషాః A)

యావదాత్మసమీహా చ పీత్వా పానవరం చ తత్।

శతాభిమన్త్రితం కృత్వా నిర్మలం భాజనే జలమ్ ।। 31 ।।

అత్రానుసన్ధయేన్మన్త్రమిమం సంపూజ్య యత్నతః।

భవిష్యద్భూతభవ్యేషు సంశయో యస్య కస్యచిత్ ।। 32 ।।

తత్తద్దర్శయతే మన్త్రః స్వదేశోత్థైః స్ఫుటాక్షరైః।

నామ్నా అన్తర్గతం మన్త్రం వశీకారే తు నారద ।। 33 ।।

జపేదాకర్షసిద్ధౌ వా సాష్టం సూర్యోదయే శతమ్।

యఃకశ్చిత్పురుషో విప్ర నారీ వా మనసేప్సితా ।। 34 ।।

జపాన్తే ద్రుతమాయాతి మన్త్రస్యాస్య ప్రభావతః।

లిఖేన్మృగమదేనైవ పయసా కుఙ్కుమేన తు ।। 35 ।।

సితకర్పటఖణ్డే వై దూర్వాకాణ్డైర్దినోదయే।

త్రికోణపురమధ్యస్థం త్రిపత్రకమలం మునే ।। 36 ।।

హృదయాద్యం తు సంయుక్తమభిధానం తదన్తికే।

తన్మూర్తిమన్త్రసంయుక్తం దద్యాత్పత్రత్రయే తథా ।। 37 ।।

యో ధారయతి విప్రేన్ద్ర రక్తసూత్రేణ వేష్టితమ్।

వస్త్రైర్వా వా(ర్బాహౌ ?) గలే వాఽథ లమ్బమానం తు వా హృది ।। 38 ।।

యత్ర తత్ర జయస్తస్య పూజా భవతి పుష్కలా।

వ్యాలైర్వ్యాఘ్రైర్గజైశ్చైవ తస్కరైర్ఘోరవిక్రమైః ।। 39 ।।

న శక్యతేఽభిభవితుం మన్త్రస్యాస్య ప్రభావతః।

ఏతన్మూర్ధాఖ్యమన్త్రస్య విధానం కథితం మయా ।। 40 ।।

[శిఖామన్త్రసాధనప్రకారః] 28-4

వక్ష్యేఽధునా శిఖాకల్పం సంక్షేపాచ్ఛృణు నారద।

కృత్వా న్యాసం తు హృద్యాగం బహిరాలిఖ్య మణ్డలమ్ ।। 41 ।।

చతురస్రం చతుర్ద్వారం రేఖాపఞ్చకభూషితమ్।

ద్వారాణి సితవర్ణాని రక్తవర్ణాని చాశ్రయః ।। 42 ।।

తన్మధ్యే పఙ్కజం కుర్యాద్భిన్నాఞ్జనసమప్రమమ్।

తత్రావతార్య హృదయాద్విన్యస్య చ యజేత్తతః ।। 43 ।।

హెూమావసానం కృత్వా తు కృష్ణామ్బరధరో వ్రజేత్।

శిఖరప్రాన్తభూభాగం జపేల్లక్షత్రయం తతః ।। 44 ।।

జపాన్తే జుహుయాత్తత్ర రక్తపుష్పాయుతత్రయమ్।

రక్తచన్దనసంయుక్తం తదన్తే చాయుతత్రయమ్ ।। 45 ।।

జుహుయాచ్చన్దనేద్ధానాం మధ్వాక్తానాం తు నారద।

దద్యాత్పూర్ణాహుతిం చాన్తే చన్దనేన ఘృతేన చ ।। 46 ।।

తదన్తే మన్త్రరాట్ సమ్యక్ బ్రహ్మరన్ధ్రోర్ధ్వగో వదేత్।

గచ్ఛ త్వం కురు కర్మాణి వివిధాని మహామతే ।। 47 ।।

పరితుష్టోఽస్మి తే సమ్యక్ హోమేన చ జపేన చ।

[మన్త్రసిద్ధిజం సామర్థ్యమ్]

తతస్సాధకముఖ్యోఽసౌ కుర్యాత్కర్మ యదీప్సితమ్ ।। 48 ।।

మన్త్రేణాద్యన్తరుద్ధేన జపేన్నాగవరాభిధామ్।

సమాయాతి ఫణీన్ద్రోఽపి హస్తే కృత్వా రసాయనమ్ ।। 49 ।।

దర్శయేత్సాధ్వనినిచయం నిధీనాం క్ష్మాతలే స్థితమ్।

తదాజ్ఞయా వసేచ్చైవ దుర్గే తు గిరిమస్తకే ।। 50 ।।

ప్రదదజ్జలమక్షయ్యం స్వాదుయుక్తం సుశీతలమ్।

క్షీరవృక్షలతాయుగ్మం స్ఫుటమాదాయ చోన్నతమ్ ।। 51 ।।

మన్త్రోదకేన సంస్నాప్య బధ్నీయాత్తద్ఘటద్వయే।

స్తంభద్వయేఽథవా విప్ర ముఞ్జాద్యైర్మన్త్రితైస్తృణైః ।। 52 ।।

ప్రజప్య గుగ్గులుం ధూపం శిఖామన్త్రేణ సప్తధా।

లతాభ్యాం మధ్యతో దద్యాత్త్రపకంపేత శనైః శనైః ।। 53 ।।

తన్మధ్యే జపమానం తు (నస్తు ?) పుష్పం సంధార్య పాణినా।

గృహీత్వా మనసా చిన్తాం యా యస్య పరిరోచతే ।। 54 ।।

ఋతం తద్యది విప్రేన్ద్ర కుసుమం కరమధ్యగమ్।

సమాహరేత్తత్తు బలాదనృతం యది తద్భవేత్ ।। 55 ।।

ప్రయాతే (తి ?) దూరతో వోగాచ్చాలయిత్వా ఘటద్వయమ్।

ప్రణష్టద్రవ్యసందేహే చోరేణాపహృతే తు వై ।। 56 ।।

కుర్యాదేతల్లతాకర్మ పరమర్మావఘట్టనే।

అథవా మునిశార్దూల దృష్ట్వా నికటవర్తినమ్ ।। 57 ।।

సమం ఘటద్వయం భూమావేకజాతిం సులక్షణమ్।

స్థితం లతాద్వయం తాభ్యాం మనసా పరికల్ప్య చ ।। 58 ।।

చిన్తాం కృత్వా జపేన్మన్త్రీ వీక్షమాణో లతాద్వయమ్।

ప్రణష్టద్రవ్యసంజ్ఞేన … … … తత్ర వై ।। 59 ।।

సత్యవిజ్ఞాపనార్థం తు సమాగమ్య పరస్పరమ్।

వేష్టయిత్వాత్మనాత్మానమనృతజ్ఞాపనాయ చ ।। 60 ।।

నత్వాఽవనిం శనైర్విప్ర సంస్పృశేత్తాం పునఃపునః।

ముసలద్వితయం వాఽథ భూమౌ సంరోప్య నారద ।। 61 ।।

హస్తద్వయాన్తరేణైవ సాధ్యం సంపూజ్య ధూపయేత్।

పురోదితం పరిజ్ఞేయమథ విప్ర శరద్వయమ్ ।। 62 ।।

నిధాయ భూమౌ తన్మధ్యే కరణాత్రం పరిత్యజేత్।

తాభ్యాం కృత్వా తు సంస్కారం ప్రాగుక్తపరిశుద్ధయే ।। 63 ।।

విలిఖ్య లోహకీలేన పూరయేచ్చ మహామతే।

సుస్పష్టం కుఙ్కుమేనైవ నామమన్త్రపుటీకృతమ్ ।। 64 ।।

పవ్కమత్కర్పరాణాం తు శంకార్థం యత్రకుత్రచిత్।

జలమధ్యే తు నిక్షిప్య ... సంజ్ఞాప్య కర్పరమ్ ।। 65 ।।

ప్లుతమాస్తే జలోర్ధ్వే తు నిశ్శఙ్కం తదధో వసేత్।

యత్స్వ(ద్వా ?)వ్రీహ్యాదయశ్చైవ కార్యాస్సప్తాభిమన్త్రితాః ।। 66 ।।

తస్కరాణాం తు శఙ్కార్థం ప్రదేయా వామపాణినా।

దక్షిణే తు కరే తేషాం ముష్టిం సంవేశయేత్తతః ।। 67 ।।

శతైకసంఖ్యయా తిష్ఠేజ్జపన్మన్త్రం తు నారద।

ప్రదహ్యన్తే చ చోరాణాం బీజాని కరకాని చ ।। 68 ।।

ధారయేత్పూర్వవిధినా భూర్జే వా సితకర్పటే।

దదాత్యభీష్టం భక్తానాం నిర్విఘ్నేన తు నారద ।। 69 ।।

ఏతచ్ఛిఖాఖ్యమన్త్రస్య సంవిధానం మయోదితమ్।

కవచస్యాధునా విప్ర కించిదుద్దేశతః శృణు ।। 70 ।।

న్యస్య చేష్ట్వా చ హృదయే మణ్డలం చ తతో లిఖేత్।

తన్మధ్యే పంకజం కుర్యాత్పీతకృష్ణోజ్జ్వలేన తు ।। 71 ।।

తన్మిశ్రితేన రజసా తన్మధ్యే చావతార్య వై।

ప్రపూజ్య పూర్వవిధినా కుణ్డస్థమథ తర్పయేత్ ।। 72 ।।

సితకృష్ణైస్తథా తామ్రైస్తిలైర్మధ్వాజ్యభావితైః।

దత్వా పూర్ణాహుతిం కృత్వా రూపం కవచసంజ్ఞితమ్ ।। 73 ।।

ప్రయాయాద్భూగృహం విప్ర గుహాం వాఽప్యథ పార్వతీమ్।

తత్ర లక్షద్వయం జప్త్వా హోమం తదను చాచరేత్ ।। 74 ।।

ద్రవ్యైః పూర్వోదితైః సర్వైః కృష్ణాగరువిభావితైః।

జపార్ధసంఖ్యామానేన తతః పూర్ణాహుతిం చరేత్ ।। 75 ।।

ఆజ్యేన మధుమిశ్రేణ తదన్తే మన్త్రనాయకమ్।

దశదిక్షు స్థితం పశ్యేత్సాధకస్యోదమాహ చ ।। 76 ।।

గచ్ఛ సిద్ధోఽసి తే కర్మాణ్యభీష్టాని ప్రసాదయ।

తదాజ్ఞాం శిరసా కృత్వా సాధయేన్మనసేప్సితాన్ ।। 77 ।।

[మన్త్రసిద్ధిజం సామర్థ్యమ్]

గత్వా వన(నం?) పురాన్తం తు వామపాణిస్థితం జపేత్।

సితం సిద్ధార్థకం చైవ ప్రహరార్ధముదఙ్ముఖ- ।। 78 ।।

నిక్షిపేద్వనభూమౌ తు తదధోర్ధ్వం విదిక్ష్వపి।

తతో హితాః (ఽభితః ?) సమాయాన్తి తదగ్రే వనదేవతాః ।। 79 ।।

మమాజ్ఞాం దేహి మన్త్రజ్ఞ కిమర్థం తాపితాఽస్మి వై।

అభీష్టాన్యాహరస్వేమాన్యౌషధాని సహస్రశః ।। 80 ।।

సమస్తకర్మసిద్ధ్యర్థం క్షుజ్జరావినివృత్తయే।

అథౌషదాని దివ్యాని సర్వకర్మకరాణి చ ।। 81 ।।

గృహీత్వా చ వనోద్దేశాత్త్వయాయాత్సాధకేశ్వరః।

ఆదాయ కదలీపత్రం తమాలచ్ఛదమేవ వా ।। 82 ।।

వితతం భూర్జపత్రం వా మన్త్రేశం తత్ర సంలిఖేత్।

తత్తనుత్రత్వమాయాతి వేష్టితం చ యదా యదా ।। 83 ।।

శత్రుశస్త్రవినాశార్థమగ్నిజ్వాలాపనుత్తయే।

ఘర్మాంశుతాపశాన్త్యర్థం శీతానాం నాశనాయ చ ।। 84 ।।

లోష్ఠకణ్టకశీకర్యః స్థూలత్వముపయాన్తి చ।

యది దత్వా చ తం భూమౌ స్వపేదుపవిశేచ్ఛ వా ।। 85 ।।

దృష్ట్వాఽగ్రస్థం చోరసైన్యం సముద్యతవరాయుధమ్।

భీమం మృగారిం సింహం వా హాలాహలగణం మహత్ ।। 86 ।।

మదోద్ధతం కరీన్ద్రం వా ఆరణ్యమహిషాదికమ్।

నదీనదాన్తరస్థం వా ప్రాణిగ్రాహాదికం మహత్ ।। 87 ।।

హన్తుకామం చ సాధూనాం సదామిషజిఘృక్షయా।

దణ్డాగ్రస్థం తు తత్పత్రం కృత్వా దక్షిణపాణినా ।। 88 ।।

సార్ధాగ్రస్థం (స్థో?) భ్రామయేత్తు తత్సముత్థేన వాయునా।

కల్పాన్తసదృశేనాశు యన్తి సర్వే ఇతస్తతః ।। 89 ।।

అథవా సాధకేన్ద్రేఽసౌ చేతసా చాను సన్ధయేత్।

గుప్తిం ప్రాకారతుల్యేన కవచేనానలాత్మనా ।। 90 ।।

చక్షుర్బన్ధస్చ దుష్టానాం తత్క్షణా [దుపజాయతే]।

తన్మన్త్రేణ తు నగ్నస్య జప్త్వా దద్యాద్వటచ్ఛదమ్ ।। 91 ।।

శీతకాలే నిదాఘే వా అమ్బరత్వం ప్రయాతి సః।

సముత్థితే మహామేఘే గ్రామే వా విషయేఽఖిలే ।। 92 ।।

స్మరేత్ సన్త్ర ... . తత్పత్రం దణ్డపృష్టగమ్।

శతధా సాశనిర్యాతి తానుత్రేణ తు తేజసా ।। 93 ।।

బధ్వా తనుత్రమన్త్రం చ లిఖితం పీతకర్పటే।

క్షీరేణ కుఙ్కుమేనైవ ...... మిశ్రితేన తు ।। 94 ।।

కర్మికామధ్యగం మన్త్రం ద్విధా సంజ్ఞా తదన్తగా(?)।

యుక్తం కర్మపదేనైవ పత్రే పత్రే తు మన్త్రపమ్ ।। 95 ।।

లిఖిత్వా [తచ్చ] సూత్రేణావేష్ట్య తామ్రపుటాన్తరే।

కృత్వా బధ్వా భుజే వామే మన్త్రీ యద్యత్సమీహతే ।। 96 ।।

తత్తదేవ పరా(సమా?)ప్నోతి దత్వా వాఽన్యస్య కస్యచిత్।

గ్రహభూతాదయః సర్వే న బాధన్తే చ తం నరమ్ ।। 97 ।।

ప్రయచ్ఛతి సదాఽఽరోగ్యం మన్త్రస్యాస్య ప్రభావతః।

[నేత్రమన్త్రసాధనప్రకారః] 28-6

అధునా నేత్రమన్త్రస్య విధానం వచ్మి సిద్ధిదమ్ ।। 98 ।।

పూర్వోక్తేన విధానేన హృద్యాగే తు కృతే సతి।

మణ్డలాన్తర్గతం కృత్వా పీతరక్తం తు పఙ్కజమ్ ।। 99 ।।

ఆహూయ తత్ర మధ్యే తు నేత్రం హార్దామ్బుజస్థితమ్।

హోమావసానం సంపూజ్య హోమమాజ్యేన శస్యతే ।। 100 ।।

పీతైసిర్ద్ధార్థకైశ్చైవ తామ్రవర్ణం తిలాన్వితైః।

పూర్ణాం హుత్వా తతః కృత్వా తద్రూపం విజనం వ్రజేత్ ।। 101 ।।

దిక్చక్రం భ్రమమాణస్య వీక్షమాణో దివాऽనిశమ్।

సూర్యస్య మునిశార్దూల జపేల్లక్షత్రయం వ్రతీ ।। 102 ।।

హోమం కుర్యాజ్జపాన్తే తు కేవలేన ఘృతేన తు।

అయుతద్వితయం మన్త్రీ సురదారురసేన చ ।। 103 ।।

మధుమిశ్రేణ చాన్యే ద్వే ఏకం సిద్ధార్థకైస్తిలైః।

తతః పూర్ణాం సమాపాద్య సమాంశోత్థైర్ఘృతాదికైః ।। 104 ।।

అవసానే తు పూర్ణాయాః పశ్యేన్మన్త్రేశ్వరం తు తమ్।

దీప్తలోచనమార్గస్థా(మగ్రస్థ?)మాజ్ఞాం దత్వాऽథ స వ్రజేత్ ।। 105 ।।

తతోऽఖిలాని వై కుర్యాన్మన్త్రీ కర్మాణి భూతలే।

[నేత్రమన్త్రసిద్ధిజం సామర్థ్యమ్]

స్రోతోఽఞ్జనం సమాదాయ కృత్వా ద్విశతమన్త్రితమ్ ।। 106 ।।

సప్తవారం చ సౌవర్ణీం శలాకామభిమన్త్ర్య చ।

స్వనేత్రయుగలం తేన రఞ్జయేదఞ్జనేన తు ।। 107 ।।

పశ్యేద్భూమిగతం సర్వం యత్కిఞ్చిన్నిధిపూర్వకమ్।

సముద్రతోయమధ్యస్థం నాగలోకం చ పశ్యతి ।। 108 ।।

నిశ్శేషం రత్ననిచయం సమాదాతుం చ తం యది।

వ్రజేత్వా నాగలోకం చ దదాతి వివరం జలమ్ ।। 109 ।।

పాషాణపాదపానాం తు మధ్యస్థం యక్షిణీగణమ్।

సంపశ్యత్యచిరేణైతత్తదీయేన యథా మునే ।। 110 ।।

ప్రవిశ్య క్రీడతే సమ్యక్ తాసాం ద్విజ యథేచ్ఛయా।

అదృశ్యభూతో యక్షాణాం స తేషామవలోకయేత్ ।। 111 ।।

సర్వదా చేష్టమానానాం యక్షయోగానశేషతః।

ఔషధో(ధ్యో?)ర్థాస్తు విప్రేన్ద్ర తత్తన్మన్త్రాశ్చ సర్వశః ।। 112 ।।

స్వయం వా యక్షకాన్తానాం సకాశాదాహృతాని చ।

నిర్యాతి(?) చ ప్రపన్నానాం భక్తానాం భావితాత్మనామ్ ।। 113 ।।

సాధనే హ్యసమర్థానాం సంప్రయచ్ఛతి సాధకః।

తే యన్త్రయన్త్రయోగానాం సామర్థ్యాన్మనసీప్సితమ్ ।। 114 ।।

సంప్రాప్నువన్తి చాకృష్టాః ప్రభావాత్సాధకస్య చ।

పునరభ్యఞ్జయన్నేత్రే పూర్వోక్తవిధినా యది ।। 115 ।।

ఈక్షతే గగనాన్తస్థాన్ సిద్ధసంఘాననేకశః।

పూజయన్తి చ తే తస్య సాధకస్య మహాత్మనః ।। 116 ।।

అభీప్సితం ప్రయచ్ఛన్తి స్వపథం వా నయన్తి చ।

ఉపసన్నస్య భక్తస్య వైష్ణవస్య విశేషతః ।। 117 ।।

శతాభిమన్త్రితం కృత్వా హ్యఞ్జనం తు శలాకయా।

దద్యాన్నేత్రద్వయే యస్య స పశ్యత్యఖిలం మునే ।। 118 ।।

ఏకదేశస్థితశ్చైవ నిఖిలం విషయం తు తత్।

నగాద్ర్యైరపి విచ్ఛిన్నం యోగయోగేశ్వరాన్వితమ్ ।। 119 ।।

డాకినీభూతవేతాలగణం చాదర్శనస్థితమ్।

ప్రహృష్టా దృష్టమాత్రాస్తే ప్రభావాత్సాధకస్య చ ।। 120 ।।

ధనాధికం ప్రయచ్ఛన్తి ఉదాసీనస్థితస్య చ।

సప్తాభిమన్త్రితం కృత్వా నేత్రమన్త్రేణ చాఞ్జనమ్ ।। 121 ।।

ప్రదద్యాన్నేత్రయుగ్మే స్వే అరిమధ్యగతో నరః।

స యాయాద్దర్శనం శశ్వద్యత్ర యత్ర విశేచ్ఛ వా ।। 122 ।।

శతాభిమన్త్రితం కృత్వా అదృష్టేచ్ఛాపథస్థితః।

అన్యస్య యది యుఞ్జీయాత్సోఽపి యాయాదదర్శనమ్ ।। 123 ।।

అదర్శనగతో మన్త్రీ కిం న కుర్యాచ్ఛ భూతలే।

ఘృష్ట్వా నిశామ్బుతోయేన అఞ్జనం రోచనాన్వితమ్ ।। 124 ।।

విలిఖ్య బర్హిపత్రేణ నామయుక్తం చ పూర్వవత్।

కర్ణికామధ్యగం మన్త్రం దలస్థం విధిపూర్వకమ్ ।। 125 ।।

దశాఙ్గులే నేత్రఖణ్డే చతురశ్రేఽథ వర్తులే।

బధ్వా సన్ధారయేన్మన్త్రీ సర్వస్మిఞ్జాయతే ప్రియః ।। 126 ।।

సర్వసంపత్కరో మన్త్రో ఘ్న్యాయ్యన్యస్య వారణాత్(?)।

నేత్రస్యైతత్సమాఖ్యాతం విధానమతిశోభనమ్ ।। 127 ।।

[అస్త్రమన్త్రసాధనప్రకారః] 28-7

అథేదానీం సమాసేన అస్త్రరాజస్య మే శ్రుణు।

కృత్వా న్యాసం పురా సమ్యక్ హృద్యాగం తదనన్తరమ్ ।। 128 ।।

చతురశ్రం చతుర్ద్వారం కృత్వా యాగం మహామునే।

తన్మధ్యే రాజపాషాణతుల్యేన రజసామ్బుజమ్ ।। 129 ।।

కేసరాణి సురక్తేన తస్య పీతేన కర్ణికామ్।

తత్రావతార్థ సంపూజ్య తతో హోమం సమాచరేత్ ।। 130 ।।

హవిషా గుగ్గులేనైవ తిలైః సహ సితాసితైః।

దత్వా పూర్ణాహుతిం పశ్చాత్ కృత్వాఽస్త్రసదృశీం తనుమ్ ।। 131 ।।

ప్రయాయాన్నిర్జనం స్థానం జపేల్లక్షత్రయం సుధీః।

జపాన్తే హోమయేన్మన్త్రీ గుగ్గులైరయుతద్వయమ్ ।। 132 ।।

బదరాణ్డప్రమాణేన ఏకం సిద్ధార్థకస్య చ।

రక్తచన్దనవృక్షోత్థమిద్మానమయుతద్వయమ్ ।। 133 ।।

ఘృతస్యాయుతమేకం తు దద్యాత్పూర్ణాహుతిం తు వై।

తతః సహస్రసూర్యాభం ద్వాదశాన్తేఽస్త్రనాయకమ్ ।। 134 ।।

పశ్యత్యమలవదూదృష్ట్యా ఇదమాహ చ సోఽస్త్రరాట్।

గచ్ఛ త్వం సాధకశ్రేష్ఠ విచరేహ యథాసుఖమ్ ।। 135 ।।

కుర్వన్ కర్మాణ్యశేషాణి దివ్యమర్త్యాన్యనేకశః।

తదాజ్ఞయా స విప్రేన్ద్ర సిద్ధిం చాప్యనుసాధయేత్ ।। 136 ।।

ప్రజప్యోపలఖణ్డం తు కాలం తు ఘటికాభిధమ్।

క్ష్మాతలం వీక్షమాణస్తు తేన సంతాడయేత్క్షితిమ్ ।। 137 ।।

సా పీతాఙ్గీ స్వరూపేణ స్థిత్వాఽగ్రే సాధకస్య తు।

ప్రయచ్ఛత్యచిరాత్సర్వం యదభీప్సితమస్య తు ।। 138 ।।

[అస్త్రమన్త్రసిద్ధిజం సామర్థ్యమ్]

అకాలశాలయస్సర్వే తథాఽకాలఫలాని చ।

సర్వాణ్యకాలపుష్పాణి గన్ధాశ్చ వివిధా అపి ।। 139 ।।

బిలద్వారాణ్యసంఖాయని వివిధాని సహస్రశః।

రసాయనాని దివ్యాని స్వయంగ్రాహాణి సర్వశః ।। 140 ।।

సప్తపాతాలసంస్థాని భావా నానావిధాస్తథా।

యే స్వర్గే యే చ భూలోకే దుర్లభాస్తు సహస్రశః ।। 141 ।।

సర్వాణి తాని విప్రేన్ద్ర ప్రకటీకురుతే తథా।

ఆదాయ ఖాదిరం హస్తే లగుడం శతమన్త్రితమ్ ।। 142 ।।

చతుష్పథస్థితం వృక్షం తేన సన్తాడయేద్బలాత్।

నిర్యాన్తి విహ్వలీభూతాః శాకిన్యో భూతమాతరః ।। 143 ।।

కిం కిం సాధకరాజేన్ద్ర ఆజ్ఞాం దేహి యథేప్సితామ్।

అశక్యేషు చ కార్యేషు భూతానాం ప్రేరయేత్తదా ।। 144 ।।

విదేశవృత్తకం సర్వం గూఢం సుప్రకటం తథా।

గత్వా జ్ఞాత్వా యథాభూతమాగత్య హ్యచిరేణ తు ।। 145 ।।

నివేదయన్తి తత్సర్వం డాకిన్యో మన్త్రపీడితాః।

ప్రయాన్తి మాతరోభతాః క్షణేన గగనాన్తరమ్ ।। 146 ।।

చేష్టితం చ కృతం వృత్తం యత్తద్గగనచారిణామ్।

జ్ఞాత్వా నివేదయన్త్యాశు సాధకస్య యథాస్థితమ్ ।। 147 ।।

భూతైర్గృహీతమనుజం తాడయేచ్చ లతాదినా।

సమానయేన్నయేచ్చాథ తదగ్రస్థస్య తాం లతామ్ ।। 148 ।।

యాయాదభీప్సితం వేగాద్ ద్రుతమాయాతి తత్క్షణాత్।

కృత్వా తు మాతరం తస్మాద్దూరదేశం వ్రజన్తి చ ।। 149 ।।

యత్ర యత్ర క్షిపేన్మన్త్రీ జప్త్వా సిద్ధార్థకాని తు।

సన్నిధిం తత్ర కుర్వన్తి దేవయోన్యుషి(ది?)తా గ్రహాః ।। 150 ।।

అభీప్సితం చానయన్తి పానాన్నవతనాదికమ్।

అస్త్రేణ మన్త్రితం కృత్వా శస్త్రం పరబలం వ్రజేత్ ।। 151 ।।

ధ్వస్తాయుధం కరోత్యాశు తన్మధ్యే తత్క్షిపేద్యది।

అభేద్యమపి చేద్వజ్రమస్త్రజప్తబలేన తు ।। 152 ।।

బహుధా భేదమాయాతి ఏవమన్యే నగాదయః।

క్ష్మామణ్డలస్థితం ధ్యాయేదస్త్రజ్వాలావలీవృతమ్ ।। 153 ।।

యత్ర యత్ర నియుక్తం తు స్తంభం తత్ర కరోతి చ।

అస్త్రాభిమన్త్రితం కృత్వా లోహకాణ్డం తు నారద ।। 154 ।।

భ్రామయన్గగనస్థం చ స్తంభయేదభివర్షణమ్।

యత్ర యత్ర నియుంజీయాత్క్రోధసంరక్తలోచనః ।। 155 ।।

అస్త్రజప్తం తృణాగ్రం తు బకవత్తత్ర తత్పతేత్।

మనఃశిలాయుతేనైవ కుఙ్కుమేన విలిఖ్య చ ।। 156 ।।

కర్ణికాదౌ స్థితం ప్రాగ్వద్దిక్షు వజ్రాష్టకాన్వితమ్।

ధారయేద్యస్తు యుక్తాత్మా సర్వత్రాప్యపరాజితః ।। 157 ।।

పూజామాప్నోతి విపులాం సౌభాగ్యం చాఖిలం తథా।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం అంగమన్త్రసాధనం నామాష్టావింశః పటలః

* * * * *

పటలః - 29

అథ వక్రమన్త్రసాధనం నామైకోనత్రింశః పటలః ।। 29-1

శ్రీభగవాన్ ---

ఏతద్విధానమఙ్గానాం కీర్తితం తు యథేప్సితమ్।

శృణు వక్త్రత్రయస్యాథ కల్పం వక్ష్యామి యాదృశమ్ ।। 1 ।।

[నృసింహవక్త్రమన్త్రసాధనమ్] 29-2

యత్తన్నృసింహవదనం కల్పాన్తార్కాయుతప్రభమ్।

తస్యాఙ్గషట్కసంయుక్తం శృణు మూర్తిచతుష్టయమ్ ।। 2 ।।

యుక్తం శక్తిచతుష్కేణ కల్పాన్తాగ్నిసమద్యుతి।

[నృసింహస్యాఙ్గమన్త్రాః]

ఆదాయ శాశ్వతం షోఢా సామపాఠకసంస్థితమ్ ।। 3 ।।

చతుర్గతిధరేశాభ్యామన్తస్స్థేనాథ యోజయేత్।

ఉత్తరాధరతః పశ్చాదాఙ్గికైశ్చాఙ్కయేత్స్వరైః ।। 4 ।।

కౌస్తుభోత్తమమద్యేన వ్యోమేశేనాథ భూషయేత్।

అఙ్గాన్యేతాని విప్రేన్ద్ర నృసిహ్మస్య మహాత్మనః ।। 5 ।।

[నృసింహస్య మూర్తిమన్త్రాః]

కూటాన్తశ్చైవ ధా మాత్మా(?)శాశ్వతావస్థితస్తతః।

వేదాత్మా పరమాత్మా చ చతుర్ణామధ యోజయేత్ ।। 6 ।।

అథ లోకేశ్వరార్ణం తు సూక్ష్మాన్తస్థం యదక్షరమ్।

లోకశ్వరోజ్ఝితం తం వై వ్యోమేశాఖ్యాద(ర్ణ?)సంయుతమ్ ।। 7 ।।

చతుర్ణామపి మూర్ధస్థం చతస్రో మూర్తయో విభోః।

సూర్యలోకప్రదశ్చాద్యో ద్వితీయోఽగ్నిప్రభాకరః ।। 8 ।।

అత్యుగ్రదర్పశమనశ్చతుర్థో విశ్వసూకరః।

[నృసింహానుచరమూర్తీనాం ధ్యానప్రకారః]

నృసిహ్మభూతయః(మూర్తయః?) సర్వే ధ్యేయాస్సర్వే చతుర్భుజాః ।। 9 ।।

నఖప్రహరణాశ్చైవ విశ్వోపప్లవహానిదాః।

విస్మయాఖ్యాం స్మరేన్ముద్రాం సర్వేషాం చ కరద్వయే ।। 10 ।।

కరేణ తు కరం ధ్యాయేన్మర్దయన్తమతీవ హి।

అతశ్చోద్రిక్త(1)రూపాణాం ధ్యేయా ముద్రా పరా మునే ।। 11 ।।

(1. వీర్యాణాం A)

సితరక్తసువర్ణాభం నీలపూర్వాకృతిం స్మరేత్।

[నృసింహస్య శక్తిమన్త్రాః]

ఆదాయోత్పుల్ల (య ఫుల్ల ?) నయనమగ్నిరూపమతః పరమ్ ।। 12 ।।

దీప్తిమద్విశ్వరూపౌ చ తేషాం మూర్ధని వినయ్సేత్।

అశేషభువనాధారం మాయావ్యోమేశభూషితమ్ ।। 13 ।।

మాయాన్యోమేశరహితం తత్తేషామాసనం న్యసేత్।

యుగాన్తహుతభుగ్జ్వాలా విశ్వమూర్తిర్మహాప్రభా ।। 14 ।।

జగత్సంపూరణీ నామ్నా చతుర్థీ సంప్రకీర్తితా।

[నృసింహశక్తీనాం ధ్యానప్రకారః]

క్రమేణ వర్ణమాసాం తు యథాస్వమవధారయ ।। 15 ।।

అలిహేమారుణా...ద్విభుజాశ్చారుకుణ్డలాః।

ఉన్నతాఙ్గా మహాకాయాః పిఙ్గభ్రూయుగ్మలోచనాః ।। 16 ।।

చతస్రశ్చాపి షడ్ఘ్రాణాః ప్రలమ్బిజఠరాస్తథా।

చక్రచామరహస్తాశ్చ బద్ధపద్మాసనస్థితాః ।। 17 ।।

సర్వాసాం ప్రణవం సంజ్ఞాం నమస్కారపదం న్యసేత్।

మూలశక్తిప్రణీతేన న్యాయేన న్యాసమాచరేత్ ।। 18 ।।

అర్చయిత్వా తు హృత్పద్మే షట్కోణే మణ్డలే బహిః।

అష్టపత్రోదరే న్యస్య పూజయేత్పరమేశ్వరమ్ ।। 19 ।।

న్యసేద్ధృదాదికం ప్రాగ్వత్పత్రప్రాన్తచతుష్టయే।

ప్రాగాద్యే మూర్తిసంఘం తు ఆగ్నే యామ్యేఽథ శక్తగః ।। 20 ।।

ఇష్ట్వాఽథ మూర్తిమన్త్రాణాం స్వముద్రాం సంప్రదర్శయేత్।

చక్రం కీర్తిచతుష్కస్య గుగ్గులం చ తిలం తతః ।। 21 ।।

హృతకింశారుకాణాం తు ధాన్యానామరుణాత్మనామ్।

తణదోషవిముక్తానామాజ్యాక్తానాం విశేషతః ।। 22 ।।

గుగ్గులుక్షౌద్రమిశ్రాణాం దద్యాత్పూర్ణాహుతిం తతః।

ప్రముఞ్చన్వై మహానాదం త్రైలోక్యజడకృన్మహత్ ।। 23 ।।

నృకేసరీ సమాయాతి గగనాదనలాన్తరాత్।

తన్మన్త్రేణ మహానాదముత్ప్లుత్య గగనం ద్రుతమ్ ।। 24 ।।

కుర్యాత్సాధకముఖ్యో వై తేజసా ముదితో భవేత్।

తదా స భగవాన్దేవః పరితుష్టోఽనుభాషతే ।। 25 ।।

వద సాధకరాజేన్ద్ర యత్తే చేతస్యవస్థితమ్।

ఇత్యుక్త్వాఽదర్శనం యాతి మన్త్రమూర్తిర్నృకేసరీ ।। 26 ।।

[నృసింహమన్త్రసిద్ధిజం సామర్థ్యమ్]

తతోఽష్టగుణమైశ్వర్యం సాధకో యది చేచ్ఛతి।

ఆత్మనో ద్విజ వాఽన్యస్య వాఞ్ఛామాత్రేణ తు సాధయేత్ ।। 27 ।।

దృష్ట్వా సులక్షణం పాత్రం బ్రాహ్మణం క్షత్రియం తు వా।

కృత్వా తు చేతసా న్యాసం పుష్పైరర్ఘ్యైస్తథాఽమ్బునా ।। 28 ।।

సంపూజ్య రఙ్గమధ్యస్థమావిష్టస్స వదేత్క్షణాత్।

భూతం భవ్యం భవిష్యచ్చ యస్య యత్ర్పతిభాతి వై ।। 29 ।।

న్యస్య తన్మూర్తిమన్త్రాంశ్చ తన్మన్త్రైరథ పూజయేత।

దారకం సోఽపి చేత్సర్వమతీతానాగతం వదేత్ ।। 30 ।।

శక్తిమన్త్రచతుష్కేణ సమావేశ్య చ కన్యకామ్।

స్వల్పాఽపి బాలభావస్థా సా వివక్తి యథేప్సితమ్ ।। 31 ।।

జపమానస్తు మన్త్రేశం తన్మన్త్రేణాథ సంక్షిపేత్।

సిద్ధార్థకాన్విశేద్గ్రామాన్నగరం వా పురం మహత్ ।। 32 ।।

తత్క్షణాత్క్షోభమాయాతి సతిర్యఙ్నరదైవతమ్।

... ... కృత్వాతః(1) సింహవిగ్రహమ్ ।। 33 ।।

(1. తల్లిఙ్గవిగ్రహమ్ A)

లేపనాభరణాద్యైస్తు సంరక్షే (1)ఖలు కణ్టకమ్(?)।

యాయాచ్చైలేన్ద్రమూర్ధానం జపేల్లక్షాష్టకం వ్రతీ ।। 34 ।।

(1. లఖలణ్టియా A)

వాఽయుతం లక్షయుగ్మం తు జపాన్తే జుహుయాత్తతః।

న్యాసం కృత్వా విశేన్మధ్యమాస్తే వాఽన్యస్య సమ్ముఖే ।। 35 ।।

క్షోభమాయాతి తరసా సగజాశ్వాయుధాన్వితమ్।

ప్రతిష్ఠితాయామల్పాయాం యస్యాం కస్యాం హి నారద ।। 36 ।।

జపన్మన్త్రం కృతన్యాసో యద్యగ్రే తిష్ఠతి క్షణమ్।

సాఽపి చ క్షోభమాయాతి ధావేద్యత్ర స సాధకః ।। 37 ।।

మకరాలయకూలం తు సమాసాద్య మహామతే।

ఏవమేవ హి యస్తిష్ఠేత్ క్షోభయత్యచిరేణ తమ్ ।। 38 ।।

నిరీక్షమాణో గగనం యది మన్త్రమనుస్మరేత్।

విఘునం నిర్మలం చైవ తత్క్షణాత్క్షోభమేతి చ ।। 39 ।।

జీమూతస్తనితైర్ఘోరైర్విద్యున్మాలాశనీయుతైః।

వనం వనస్పతియుతం సింహవ్యాఘ్రాకులం మహత్ ।। 40 ।।

విధినానేన విప్రేన్ద్ర క్షోభమాయాతి చాచిరాత్।

యం యం క్షోభయతే మన్త్రీ సింహమన్త్రేణ భాస్వతా ।। 41 ।।

స స యచ్ఛతి సర్వస్వం భయభీతశ్చ భక్తితః।

యం యం కృత్వా తు మనసా యక్షవిద్యాధరాదికమ్ ।। 42 ।।

జపేన్మన్త్రవరం మన్త్రీ స స ఆయాతి శీఘ్రతః।

ఆజ్ఞాం స సాధయత్యాశు సాధకస్య మహాత్మనః ।। 43 ।।

తదాజ్ఞయా వ్రజేద్భూయః స్వస్థానం భీతమానసః।

విలిఖ్య ద్వాదశారం తు నాభినేమిసమన్వితమ్ ।। 44 ।।

సషట్కోణం తు నాభౌ తు సపద్మం కుఙ్కుమేన తు।

తరూత్థితేన పయసా వస్త్రే రోచనయా సహ ।। 45 ।।

కర్ణికాన్తర్గతాం సంజ్ఞాం మన్త్రాద్యన్తం నిరోధితామ్।

అమృతార్ణాన్తరస్థాం చ వ్యాపీ చాన్ద్రీయుతశ్చ సః ।। 46 ।।

స్వకోఽసౌ మూర్తిమన్త్రో యః ప్రత్యేకస్మిన్దలే దలే।

రక్షాముకపదోపేతాః షట్కోణే చ హృదాదయః ।। 47 ।।

మూర్తిద్వయం తు ప్రథమం సంజ్ఞాద్యన్తగతం ద్విజ।

చక్రనాభౌ (1)ద్విధా యోజ్యం ద్వయమేవ న (త్వ ?)రాన్తరే ।। 48 ।।

(1. త్రిధా A)

అరాన్తరాన్తయోగేన ఏకైకం షట్సు షట్సు చ।

యాఽత్ర వై ప్రథమా శక్తీ రక్షనామపదాన్వితా ।। 49 ।।

అరాన్తరాలే సా యోజ్యా ఏకా ద్వాదశధా ద్విజ।

నామయుక్తాం త్రిధా చాన్యాం చక్రనేమౌ నియోజ్య చ ।। 50 ।।

త్రిరష్టధా తృతీయా చ తథా చక్రప్రధిష్వపి।

వా(యా?) చతుర్థీ విభోస్సక్తిరేకధా చక్రబాహ్యగా ।। 51 ।।

తన్మయీ యేన సూత్రేణ చక్రం సంవేష్ట్య సప్తధా।

వ్రతోపవాసశుద్ధాత్మా పూజాం కృత్వా తథాఽఽహుతిమ్ ।। 52 ।।

ద్వాదశ్యాం సితకృష్ణాయాం గురోర్వారేఽథ నారద।

అథవా జీవనక్షత్రే ముహూర్తే శకునాన్వితే ।। 53 ।।

విలిఖ్య చ బహిః పక్షే సితరక్తేన వేష్టయేత్।

త్రిలోహగర్భగం కృత్వా మన్త్రం యో ధారయేద్ద్విజ ।। 54 ।।

తస్యాయుః శ్రీస్తథాఽఽరోగ్యం సౌభాగ్యముచితం బలమ్।

తృప్తిః కాన్తిస్తథా కీర్తిర్విజయస్సర్వతోముఖః ।। 55 ।।

మేధాఽభిచారవిధ్వంసో మన్త్రో యోగకృతోఽథ వా।

స్థావరం జఙ్గమం ఘోరం శఙ్ఖాఖ్యం కృత్రిమం తథా ।। 56 ।।

విషం వినాశమాయాతి గృహభూతేషు కా కథా।

కామయేద్వనితానాం తు మద్యే భవతి వల్లభః ।। 57 ।।

యం యం సమీహతే కామం తం తం ప్రాప్నోత్యయత్నతః।

ఏతన్నృసింహమన్త్రస్య వక్రభూతస్య నారద ।। 58 ।।

[కపిలమన్త్రసాధనప్రకారః] 29-3

విధానం కథితం సమ్యక్ కాపిలస్యాథ కథ్యతే।

[కపిలస్యాఙ్గమన్త్రః]

విలేఖ్యో దీప్తిమాన్షోఢా ఊర్ధ్వాధోఽనలవేష్టితః ।। 59 ।।

తన్నృసింహాఙ్గవన్మూర్ధ్నా క్రమాత్కుర్యాచ్చ యోజితమ్।

ఏతాని కపిలాఙ్గాని చేటకానస్య వై శృణు ।। 60 ।।

[కపిలస్యానుచరమన్త్రాః]

చతుష్కం వారుణాన్తస్థం శాద్యం కృత్వా క్రమేణ తు।

ధరేశమనలారూఢం సలోకేశం చతుర్వ్యధః ।। 61 ।।

విశ్వాప్యాయకరో వ్యాపీ న్యస్యో హ్యుపరి సర్వతః।

యోగేశ్వరశ్చ తత్త్వజ్ఞో బ్రహ్మదత్తో మహామతిః ।। 62 ।।

సితరక్తారుణః కృష్ణశ్శాన్తదేహాశ్చతుర్భుజః।

[కపిలానుచరమూర్తిధ్యానప్రకారః]

బ్రహ్మాఞ్జలికృతాః సర్వే బద్ధపద్మాసనస్థితాః ।। 63 ।।

విజ్ఞానసంచయాకారా హ్యక్షసూత్రకరాస్తు వై।

ప్రభాకరసహస్రాభా దివ్యమాలామ్బరాన్వితాః ।। 64 ।।

దివ్యగన్ధానులిప్తాఙ్గా దివ్యాభరణభూషితాః।

[కపిలస్య శక్తిమన్త్రాః]

ఆద్యవర్ణచతుష్కం తు శాన్తాన్తం చ లిఖేత్క్రమాత్ ।। 65 ।।

అనలస్థం చ స్రవేషామధః సోమం చ విన్యసేత్।

వ్యాపీ చాస్త్రీ తతో మాయా చతుర్థ్యన్తం నియోజయేత్ ।। 66 ।।

విమలా కరుణా శక్తిర్జ్ఞానాఖ్యా చేతి శక్తయః।

[కపిలశక్తిధ్యానప్రకారః]

పీతశ్యామారుణాః శుక్లాః క్రమశో ద్విభుజాః స్మృతాః ।। 67 ।।

వరదాభయహస్తాశ్చ కపిలాకృతయస్తథా।

కృత్వా న్యాసం యజేత్పశ్చాత్ వితతే హృత్కుశేశయే ।। 68 ।।

తతః పూర్ణేన్దుసఙ్కాశమేకద్వారం తు వర్తులమ్।

సపద్మం మణ్డలం కృత్వా తన్మధ్యే హ్యావతార్య చ ।। 69 ।।

శేషమంగాదికం ప్రాగ్వన్న్యస్య లీలా(ద్దలే న్యస్య?)తదన్తరే।

ఇష్ట్వా బ్రహ్మాఞ్జలిం ముద్రాం యోగేశాదిషు దర్శయేత్ ।। 70 ।।

వరాభయౌ తు శక్తీనాం ముఖ్యస్థాఙ్గేషు పూర్వవత్।

కృత్వా హోమం యథాశక్తి తిలైరాజ్యపరిప్లుతైః ।। 71 ।।

దత్వా పూర్ణాహుతిం పశ్చాత్ స్థానమాసాద్య నిర్జనమ్।

జపేల్లక్షచతుష్కం తు హృదాదీనాం తు నారద ।। 72 ।।

క్రమాత్సహస్రమేకైకం తతో హోమం సమాచరేత్।

పయసా మధుమిశ్రేణ జుహుయాదయుతద్వయమ్ ।। 73 ।।

నిరమ్బునాఽథ వై దధ్నా జుహుయాదయుతం తతః।

మాలతీకుసుమానాం తు తతశ్చాయుతపఞ్చకమ్ ।। 74 ।।

ఏకమాజ్యస్య జుహుయాత్కేవలస్య స్రువేణ తు।

శతం శతం చ సర్వేషాం సర్వమేకీకృతం జుహేత్ ।। 75 ।।

తతః పూర్ణాహుతిం దద్యాద్దధిమధ్వాజ్యపూరితామ్।

ఏత్యాదిత్యపథాదగ్రే సాక్షాత్తిష్ఠేదధోక్షజః ।। 76 ।।

గచ్ఛ సాధక సిద్ధోఽసి మన్మన్త్రేణాఖిలం కురు।

ఏవముక్త్వా స భగవాన్యాతి సూర్యపథాదతః ।। 77 ।।

[కపిలమన్త్రసిద్ధిజం సామర్థ్యమ్]

తన్మన్త్రేణాథ వై మన్త్రీ కుర్యాత్కర్మ యథేప్సితమ్।

జడానాం యోజయన్మన్త్రం ముహూర్తం హృత్కుశేశయే ।। 78 ।।

ప్రాప్నువన్తి ప్రబోధం చ అష్టాక్షరపదాన్వితమ్।

మన్త్రేణాద్యన్తసంరుద్ధం యస్య నామ తు నారద ।। 79 ।।

జపేచ్చతద్వయం మన్త్రీ స సంబాధపథం వ్రజేత్।

మన్త్రేశం జపమానస్తు యది తిష్ఠేత్తపోవనే ।। 80 ।।

లబ్ధవిజ్ఞానసన్తోషాః పాదయోర్నిపతన్తి తే।

తపస్వినః శాన్తచిత్తా మన్త్రజ్ఞస్య మహాత్మనః ।। 81 ।।

మహానృపాలయాగ్రే తు ధ్యాయేద్వై మన్త్రనాయకమ్।

క్షణమాస్తే యదా మన్త్రీ తదా నృపవరస్తు తమ్ ।। 82 ।।

సమేత్య పాదమూలం తు నిఖిలం వినివేదయేత్।

యాన్యాంశ్చేతసి కృత్వా వై జపేన్మన్త్రవరం వ్రతీ ।। 83 ।।

సమేత్య తేన విప్రేన్ద్ర మన్త్రజ్ఞస్య మహాత్మనః।

స్వం స్వం చైవ తు విజ్ఞానం కథయన్తి ప్రయత్నతః ।। 84 ।।

నాగా విద్యాధరా యక్షా యే వై గగనగామినః।

విజ్ఞానసిద్ధిం వై సర్వాం విశేషేణ మహాత్మనః ॥ 85 ॥

దత్వా సాధకముఖ్యస్య యాన్తి యత్రాగతాః పునః।

విజ్ఞానవిషయే సిద్ధౌ సన్నిగ్ధార్థే తు నారద ॥ 86 ॥

మన్త్రం ధ్యాయేజ్జపేన్మన్త్రీ నిస్సన్దేహపదం వ్రజేత్।

ధ్యాత్వా నాభౌ తు మన్త్రేశం జపేద్యద్యయుతం ప్రతి ॥ 87 ॥

భూతం భవ్యం భవిష్యచ్చ వేత్తి సర్వం న సంశయః।

సాష్టం శతద్వయం జప్త్వా సర్షపాన్కరసంపుటే ॥ 88 ॥

నిక్షిపేద్భూమిమధ్యే తు తే స్వయం సంఘటన్త్యధః।

నిధిస్థానే తు విప్రేన్ద్ర స్థానే రాసాయనే తు వా ॥ 89 ॥

తత్రాప్ణి(ప్తి?)సూచనార్థం తు తత్రావర్తం దదత్యథ।

ప్రాప్తిర్న విద్యతే యస్మిన్నిధావథ రసాయనే ॥ 90 ॥

దూరతశ్చ తదుద్దేశాత్ప్రయాన్తీతస్తతో ద్విజ।

బద్ధపద్మాసనో మన్త్రీ శూన్యధారణయా స్థితః ।। 91 ।।

జపేద్ధశసహస్రాణి ఖేచరత్వమవాప్నుయాత్।

రాజోపలద్యుతిముషం ధ్యాత్వా మన్త్రం జపేద్యది ।। 92 ।।

తుర్యాంశమయుతం ... . తాలురన్ధ్రపథస్థితమ్।

స్వయమన్యస్య వా విప్ర పలితం నాశయేద్యతః ।। 93 ।।

పురన్దరపురాన్తస్థం మన్త్రం మన్త్రీ జపేద్యది।

జ్వలనాభం తు జిహ్వాగ్రే రక్షావానీశ్వరస్య తు ।। 94 ।।

సోఽపి మూకత్వమాప్నోతి కిం పునర్మనుజోఽల్పధీః।

నిశామ్బునా చ క్షీరేణ సఘనేన రసేన చ ।। 95 ।।

విలిఖ్య కుఙ్కుమాఢ్యేన భూర్జే వా సితకర్పటే।

షట్పత్రం తు మహాపద్మం తద్బహిర్ద్వాదశచ్ఛదమ్ ।। 96 ।।

సనాభినేమి తద్బాహ్యే షోడశారశ్చ హేతిరాట్।

ప్రాగ్వన్నామసమాయుక్తం మన్త్రేశం కర్ణికాన్తరే ।। 97 ।।

పత్రషట్కే షడఙ్గం తు నామాక్షరపదాన్వితమ్।

అఙ్గాని మూర్తయశ్చైవ శక్తయోఽథ దలత్రయే ।। 98 ।।

తాన్యేవాన్యేషు పత్రేషు భూయో భూయో విలిఖ్య చ।

పద్మం సమాప్యతే యావన్నాభౌ మూలం న్యసేత్పునః ।। 99 ।।

అరాన్తరాల హృద్బీజమస్త్రబీజమరేషు చ।

శేషమఙ్గచతుష్కం తు మూర్తయశ్శక్తయస్తథా ।। 100 ।।

చక్రనేమౌ తు వినయ్స్య చక్రబాహ్యం తు వై తతః।

నవధా శక్తిబీజేన వేష్టనీయం మహామతే ।। 101 ।।

ఆశ్రమావరుణాసఙ్గ(1)శాన్తిమన్త్రాన్వినిక్షిపేత్(?)।

అథవాఽనేన తు వ్యోమ్ని తత్ర సూత్రేణ వేష్టయేత్ ।। 102 ।।

(1. సఙ్గం)

జామ్బూనదపుటే కృత్వా ధారయేద్భక్తిమాన్హి యః।

తస్య జ్ఞానం సవిజ్ఞానమావిర్భవతి నారద ।। 103 ।।

నదీః సన్తరతస్తస్య అథవోదధిలఙ్ఘనే।

తోయోత్థా దోషసంఘాశ్చ ఊర్మయః ప్రశమన్తి చ ।। 104 ।।

యన్త్రసంధారకో యత్ర నివసత్యమ్బుజన్మ చ।

జ్వలితం (1)వాచకం తత్ర గమయత్యచిరేణ తు (?) ।। 105 ।।

(1. పాతకం A)

కృత్వా స్థానం తు నిర్బాధం మన్త్రస్యాస్య ప్రభావతః।

ప్రవిశన్తి చ ఘోరాణి భౌమాద్యాని సహస్రశః ।। 106 ।।

న తత్ర దైవికో బాధః కుతో రాజకులోద్యతః।

ఉదేతి పూర్ణమతులం ధైర్యం లక్ష్మీః ప్రగల్భతా ।। 107 ।।

విపరీతమతో యద్వై తత్సర్వం నాశమేతి చ।

కిమస్య మన్త్రనాథస్య అప్రాప్యం భువనత్రయమ్ ।। 108 ।।

స్యాత్సమారాధితస్యైవం విధిదృష్టేన కర్మణా।

యత్ర యత్ర చ మన్త్రేశం యం యం మన్త్రీ నియోజయేత్ ।। 109 ।।

తత్రాఙ్గశక్తిమూర్తిం చాప్యర్చయేజ్జుహుయాజ్జపేత్।

ఇత్యేతత్కాపిలస్యోక్తం వారాహస్యాధునోచ్యతే ।। 110 ।।

[వరాహమన్త్రసాధనప్రకారః తత్ర వరాహస్యాఙ్గమన్త్రః] 29-4

షోఢాఽనన్తేశమాదాయ ప్రధానోపరి సంస్థితమ్।

ధరేశం తదధో దద్యాత్సంయోజ్యాఙ్గోదితస్వరైః ।। 111 ।।

[వరాహస్యానుచరమన్త్రాః]

గోవిన్దో విబుధాద్యశ్చ వరాహశ్చ చతుర్గతిః।

క్రమాచ్చతుష్టయం దద్యాత్తేషాం చాధో నియోజ్య చ ।। 112 ।।

ధరేశశ్చ గదధ్వంసీ సూక్ష్మం వరుణమేవ చ।

తదూర్ధ్వమనంల పశ్చాచ్చతుర్ణాం క్రమశో న్యసేత్ ।। 113 ।।

[వరాహస్య శక్తిమన్త్రాః]

అథ శక్తిచతుష్కార్ధమాదాయార్ణచతుష్టయమ్।

ధ్రువో వరాహస్త్వనలః పరమాత్మా మహామతేః ।। 114 ।।

ఆరూఢం సోమబీజం చ చతుర్ణామాసనే న్యసేత్।

విష్ణునాఽలంకృతాస్సర్వే తతః స్వహృదయాన్మునే ।। 115 ।।

సర్వస్మిన్మన్త్రచక్రే తు చాన్ద్రీ వ్యాపీ తు మూర్ధని।

న్యాసం పురోదితం కృత్వా ఇష్ట్వా హృదయగోచరే ।। 116 ।।

అష్టాస్రం తు పురం కృత్వా ద్వారాద్యవయవాన్వితమ్।

తన్మధ్యే కమలం శుక్లమష్టపద్మం సకర్ణికమ్ ।। 117 ।।

తత్రావతార్య మన్త్రేశం పూజయేద్భక్తిపూర్వకమ్।

పూర్వవద్ధృదయాదీని తతోఽనుగచతుష్టయమ్ ।। 118 ।।

ధ్యాత్వా పద్మదలాన్తస్థం న్యసేద్ధ్యానం నిబోధ మే।

[వరాహానుచరధ్యానప్రకారః]

అతసీపుష్పసంకాశం ప్రథమం ధరణీధరమ్ ।। 119 ।।

ధరాధరం ద్వితీయం తు నవమేఘసమప్రభమ్।

ప్రియఙ్గుమఞ్జరీశ్యామం తృతీయం పృథివీధరమ్ ।। 120 ।।

చతుర్థం విశ్వధృజ్నామ ధ్యాయేదలికులద్యుతిమ్।

వరాహవదనాః సర్వే శంఖపద్మకరోద్యతాః ।। 121 ।।

బద్ధపద్మాసనాసీనా వరదాభయకాస్తు వై।

పుష్పాభరణదిగ్ధాఙ్గాస్తుషారనికరాన్వితాః ।। 122 ।।

[వరాహశక్తిద్యానప్రకారః]

తతః శక్తిచతుష్కం తు ధ్యాత్వా ధ్యాత్వా నివేశయేత్।

నవచమ్పకవర్ణాభాం ప్రథమాం విశ్వపూరకీమ్ ।। 123 ।।

రాజోపలప్రభామన్యాం విస్వసన్ధారణీతి యా।

ధ్యాయేద్బన్ధూకపుష్పాభామోజాఖ్యాం తు మహాబలామ్ ।। 124 ।।

చతుర్థీం స్థితిసంజ్ఞాం చ తుహినాచలసన్నిభామ్।

వరాహవదనాస్సర్వే ద్విభుజాశ్చారుకుణ్డలాః ।। 125 ।।

గదాచక్రకరాశ్చైవ నానాపుష్పామ్బరాన్వితాః।

పూజయిత్వా తతో దద్యాన్ముద్రాం మన్త్రగణస్య చ ।। 126 ।।

మూలస్య హృదయాదీనాం పూర్వలక్షణలక్షితామ్।

వరాభయాఖ్యాం మూర్తీనాం గదాముద్రాఙ్గనాసు చ ।। 127 ।।

తతస్తు జుహుయాన్మన్త్రీ మధ్వక్తానసితాంస్తిలాన్।

దత్వా పూర్ణాహుతిం కృత్వా వారాహం రూపమాత్మనః ।। 128 ।।

యాయాజ్జలాశయోద్దేశమేకాన్తం విజనం మహత్।

తత్ర లక్షాష్టకం జప్త్వా జుహుయాద్ద్వే చ సప్త చ ।। 129 ।।

తిలానాం త్వయుతం చాపి అయుతద్వితయం తథా।

గవ్యస్యాజ్యస్య జుహుయాత్ గుల్గులోరయుతం పునః ।। 130 ।।

దద్యాత్పూర్ణాహుతిం మన్త్రీ తతో దృష్టిపథం వ్రజేత్।

స్తూయమానస్సురైః సర్వైర్వరాహో వరదః ప్రభుః ।। 131 ।।

గచ్ఛ తుష్టోఽస్మి తే శీఘ్రమభీష్టం పరిసాధయ।

తతః సాధకముఖ్యోఽసౌ సాధయేత్ప్రభుణోదితమ్ ॥ 132 ॥

[వరాహమన్త్రసిద్ధిజం సామర్థ్యమ్]

ఆరుహ్య శిఖరాగ్రే తు దక్షిణాశాం నిరీక్షయన్।

జపేన్మన్త్రవరం రాత్రౌ నిశాన్తే చాన్తకః స్వయమ్ ॥ 133 ॥

విహ్వలీభూత ఆయాతి కిం మయా తే ప్రయోజనమ్।

బ్రూహి వైరిగణః కస్తే యస్యాద్య ప్రభవామ్యహమ్ ॥ 134 ॥

(1)ప్రసన్నస్త్వవసన్నో వా యస్యాసౌ కాలమృత్యునా।

న బాధ్యతేఽద్యప్రభృతి త్వదీయం శపథం హి మే ॥ 135 ॥

(1. ప్రపన్న Y CL)

త్వమిదానీం వ్రతధరో గతమృత్యుర్న సంశయః।

యాస్యామి దేహి చాజ్ఞాం మే యాహీత్యస్య తతో వదేత్ ॥ 136 ॥

ధ్యాత్వా తోయం ఘటాన్తస్థం జప్త్వా సార్ధశతం తథా।

గర్దభాద్యాశ్చ యే రోగాః ప్రశమన్తి చ తజ్జలాత్ ।। 137 ।।

స్నానాత్పానాత్తథా సేకాత్ క్షణేన తు మహామునే।

నిశామ్బునా చన్దనేన నామమన్త్రపుటీకృతమ్ ।। 138 ।।

పరివారయుతం పద్మే లిఖిత్వా శీతలే జలే।

నిధాయ తత్క్షణాద్యాతి జ్వరశ్చైకాహ్నికాదికః ।। 139 ।।

ప్రజప్య గుగ్గులుం ధూపం సిద్ధార్థకసమన్వితమ్।

జ్వరాన్తే ధూపితః సమ్యక్ సుఖీ భవతి తత్క్షణాత్ ।। 140 ।।

మృదమాదాయ సంమన్త్ర్య కృత్వా వామకరస్థితామ్।

జలేనాలోడ్య తదను లూతాక్తం పరిలేపయేత్ ।। 141 ।।

నశ్యత్యాశు ద్విజశ్రేష్ఠ మన్త్రస్యాస్య ప్రభావతః।

శతాభిమన్త్రితం కృత్వా తిలతైలం ఘృతాన్వితమ్ ।। 142 ।।

సర్వవ్యాధివిఘాతం చ అభ్యఙ్గాత్పరిజాయతే।

ఇచ్ఛాసంఖ్యం కరే కృత్వా నీలం దర్భగణం ద్విజ ।। 143 ।।

శతాభిమన్త్రితం కృత్వా నిక్షిపేత్పృష్ఠదేశతః।

వ్రజమానో మహారణ్యే చోరాతఙ్కభయాకులే ।। 144 ।।

ఆస్తే చానుగతా తస్య పైశాచీ యక్షసన్తతిః।

నిపాతయతి దోషాణాం పథి సర్వసుఖప్రదా ।। 145 ।।

యం యం సమీహతే మన్త్రీ పథి తీర్థాన్తరే స్థితః।

తం తం యక్షాదయశ్శశ్వత్ ప్రదదన్తే యథేప్సితమ్ ।। 146 ।।

తృప్త్యర్థం తస్య సార్థస్య న శ్రమం చాప్యసౌ వ్రజేత్।

యక్షరక్షఃపిశాచాశ్చ తిష్ఠన్త్యన్యేఽగ్రతోఽస్య వై ।। 147 ।।

అన్నుగన్ధానమాత్రేణ తదాజ్ఞాసంప్రతీక్షకాః।

యదా గగనగామిత్వమిచ్ఛత్యద్భుతకృద్వ్రతీ ।। 148 ।।

తదాదాయ చ మాక్షీకం సుభగాం చ మహౌషధీమ్।

తుషారం సూతసహితం కృత్వా తామ్రపుటే త్వమూన్ ।। 149 ।।

గూహయేన్మర్దనేనాథ భూయో హేమపుటే క్షిపేత।

సహస్రం పరిజప్యాథ కృత్వా చ గులికాం చ తామ్ ।। 150 ।।

నిక్షిప్య ముఖమద్యే తు తతో నభసి చేత్ప్రతేత్।

సిద్ధవిద్యాధరాః సర్వే ఆయాన్తి భయవిహ్వలాః ।। 151 ।।

కిఙ్కరత్వేన వర్తన్తే మన్త్రజ్ఞస్య మహాత్మనః।

సప్తద్వీపసముద్రాన్తాం యద్యగాదవనిం ద్విజ ।। 152 ।।

అన్తరిక్షేణ వై మన్త్రీ న మోహముపగచ్ఛతి।

భ్రమత్యవిరతం మన్త్రీ మేరుపృష్ఠే గతో యది ।। 153 ।।

దివౌకసాం పురాణాం తు తత్ర చేద్విబుధాఙ్గనాః।

పూజయన్తి చ వై తస్య విబుధాః ప్రణమన్తి చ ।। 154 ।।

ఆదాయ గుటికాం మన్త్రీ కృత్వా ద్వాదశమన్త్రితామ్।

సప్తలోకోద్భవాః కన్యాః సప్తపాతాలసమ్భవాః ।। 155 ।।

సంలిఖ్య చేతసా కృత్వా స్వపరార్థకరో యది।

దృశ్యన్తే చ తతః క్షిప్తం మదాఘూర్ణితలోచనాః ।। 156 ।।

నాగాశ్చ మహిషా దాన్తా మృగాస్సింహోరగాదయః।

నరా వా[కి]న్నరాశ్చాన్యే తాన్ లిఖేద్యది సాధకః ।। 157 ।।

క్షణేన సత్యంకారాస్తే ప్రోత్తిష్ఠన్తే న సంశయః।

మధునా తిలకం కృత్వా యుక్తం మృగమదేన తు ।। 158 ।।

శతాభిమన్త్రితం సమయక్ లలాటే మునిసత్తమ।

సాన్తఃపురయుతో రాజా క్షోభమాయాతి తత్క్షణాత్ ।। 159 ।।

అభిమన్త్ర్య గదాం మన్త్రీ ఖాదిరీమాయసీం తు వా।

బిలం వినా తు భూభాగం కేవలం తాడయేద్యది ।। 160 ।।

సప్తానాం తు తలానాం వై నిర్యన్తో(యన్తా ?) భూయతే గతేః।

యా యా చేతసి వై సిద్ధిరభీష్టా సాధకస్య తు ।। 161 ।।

సా సా మన్త్రబలాత్సమ్యక్ సిధ్యతి హ్యచిరాత్తతః।

అష్టయోన్యుత్థితా దేవీ తథా చైవాణిమాదయః ।। 162 ।।

సామర్థ్యాన్మన్త్రనాథస్య సాధకానాం చ నారద।

పయసా కాపిలేనైవ రోచనాకుఙ్కుమేన చ ।। 163 ।।

భూర్జపత్రేఽథవా వస్త్రే అష్టాస్రం చ లిఖేత్పరమ్।

తన్మద్యేఽష్టదలం పద్మం షట్కోణం తద్బహిఃపురమ్ ।। 164 ।।

ద్వాదశారం తు తద్బాహ్యే నాభినేమి(1)ప్రధీయుతమ్।

మధ్యే మన్త్రయుతం ... ... నామబీజాన్తరస్థితమ్ ।। 165 ।।

(1. ప్రకాశతే Y)

పూజాన్యాసప్రయోగేణ దలానాం చ హృదాదయః।

భూయోఽస్త్రబీజం విప్రేన్ద్ర అష్టాస్రాస్రిషు చాష్టధా ।। 166 ।।

తదాశాస్వష్టధా భూయో హ్యన్మత్రం యోజయేత్తతః।

షోఢా వై షట్సు కోణేషు బహిరష్టాస్రకస్య తు ।। 167 ।।

శిఖాబీజం తు విన్యస్య తనుత్రం యోజయేత్తతః।

ప్రపూరణార్థం నాభౌ తు అసంఖ్యం బహుశో లిఖేత్ ।। 168 ।।

షట్పరావర్తయోగేన చతస్రోఽరేషు మూర్తయః।

యాఽత్ర వై ప్రథమా శక్తిశ్చతుర్వింశతిధా చ తామ్ ।। 169 ।।

దద్యాదరాన్తరాలేషు ద్వితీయా నేమిమణ్డలే।

నాభిస్థబీజయుక్తా తు యోజనీయా నిరన్తరమ్ ।। 170 ।।

అన్తరాన్తరయోగేన శేషం శక్తిద్వయం తు తత్।

ప్రధిషు న్యసనీయం చ బాహ్యచక్రే తతో ద్విజ ।। 171 ।।

ద్విషట్కధా చ శిరసా వేష్టయిత్వా త్రయం నయేత్।

విష్ణుం వ్యోమేశవర్ణేన తద్బహిస్తం పరివేష్టయేత్ ।। 172 ।।

పఞ్చరఙ్గేణ సూత్రేణ క్షిపేత్కనకసంపుటే।

దోర్దణ్డే దక్షిణే కుర్యాత్ స్త్రీ వా స్తనయుగాన్తరే ।। 173 ।।

ప్రియత్వం సతతం యాతి వైరిష్వపి చ సాధకః।

నదీనదాన్సముద్రాన్వా లీలయా పరిలఙ్ఘయేత్ ।। 174 ।।

బహ్వర్థం తత్ప్రభావాచ్చ నో మజ్జతి జలాన్తరే।

నారణ్యవనజానాం తు సకాశాద్విద్యతే భయమ్ ।। 175 ।।

భజన్తి సానుకూలం చ విపరీతస్థితా గ్రహాః।

న బాధతే విషం ఘోరమనేకం చాతిభీషణమ్ ।। 176 ।।

చోరాదిశస్త్రసంఘాతో గాత్రసన్ధిషు నో విశేత్।

యత్రోపలాని గగనాత్పతన్తి యది వై తతః ।। 177 ।।

తుల్యాని పుష్పవృష్టీనాం వైధ(స్యుః?)న్యూనానర్థు ద్విజ।

బాలగ్రహాదయో దూరం త్యక్త్వా బాలం ప్రయాన్తి చ ।। 178 ।।

యత్రేదం తిష్ఠతే యన్త్రం కిం తు తద్దేహగం తు వై।

లగ్నగర్భా చ యా నారీ సుఖం సూతే చ ధారణాత్ ।। 179 ।।

భవేత్పుత్రవతీ వన్ధ్యా మృతవత్సాఽథ పుత్రిణీ।

సపత్నీ గణమధ్యే తు పూజామాప్నోతి శాశ్వతీమ్ ।। 180 ।।

రణే రాజకులే ద్యూతే వివాదే చాతిసంకటే।

ధారకో జయమాప్నోతి మన్త్రస్యాస్య ప్రభావతః ।। 181 ।।

తస్మాత్సంసాధితే మన్త్రే యన్త్రం వై మునిసత్తమ।

ఇహ తన్త్రోద్ధితం వాన్యత్సర్వకర్మకరం భవేత్ ।। 182 ।।

సర్వసిద్ధిప్రదం చైవ సర్వసంపత్సమృద్ధికృత।

ఇదం తే విప్ర మన్త్రాణాం సరహస్యం చ కీర్తితమ్ ।। 183 ।।

సాధనం భోగకామానాం సాధకానాం మహాత్మనామ్।

నేదం శఠానాం పాపానామభక్తానాం ప్రకాశయేత్ ।। 184 ।।

నాన్యదర్శనభక్తానాం నాశిష్యాణాం కదాచన।

నాన్యాయమార్గసంస్థానామధర్మనిరతాత్మనామ్ ।। 185 ।।

లీలయా చోదకానాం చ మార్గే వా యత్ర కుత్రచిత్।

యో ధర్మం చార్థలాభేన ప్రబ్రూతే హ్యున్నతిం వినా ।। 186 ।।

ధనాభిమానసక్తానాం స సిద్ధోఽపి వ్రజత్యధః।

తస్మాదిదం రహస్యం చ దృష్టాదృష్టద్వయార్థిషు ।। 187 ।।

న్యాయతః ప్రతిపన్నేషు వక్తవ్య శ్రేయ ఇచ్ఛతా।

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం వక్రమన్త్రసాధనం నామ ఏకోనత్రింశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 30

అథ పరికరసాధనం నామ త్రింశః పటలః। 30-1

శ్రీభగవాన్ ---

సమాసాత్కౌస్తుభాదీనాం సాధనం శృణు నారద।

యేన విజ్ఞాతమాత్రేణ యథేష్టం సాధయిష్యతి ।। 1 ।।

స్వనామ్నః పూర్వవర్ణం చ మాత్రావ్యఞ్జనవర్జితమ్।

ఆఙ్గికో లాంఛనచయః స్వస్వసంజ్ఞాదయస్తు షట్ ।। 2 ।।

సాధార(సామాన్య ?) మేతత్సర్వేషాం నవానామఙ్గసిద్ధయే।

విశేషః కౌస్తుభాదీనామధునాఽత్రైవ వక్ష్యతే ।। 3 ।।

[కౌస్తుభమన్త్రసాధనమ్] 30-2

మణ్యక్షరస్యాసనే తు నియోక్తవ్యౌ (1)రలౌ క్రమాత్।

కృత్వా న్యాసం యజేద్దేహే సూర్యవద్వర్తులం బహిః ।। 4 ।।

(1. లరౌ Y)

సపద్మమణ్డలం కృత్వా ఇష్ట్వా తత్ర మహామతే।

జప్త్వా హుత్వా తతో యాయాద్గిరిశృఙ్గమపాదపమ్ ।। 5 ।।

జపేల్లక్షద్వయం పశ్చాన్మన్దారకుసుమాయుతమ్।

జుహుయాత్కుఙ్కుమేనైవ సమద్వాజ్యపరిప్లుతమ్ ।। 6 ।।

తతశ్చమ్పకపుష్పాణాం జుహుయాదయుతత్రయమ్।

మన్త్రేశః సిధ్యతి క్షిప్రం సిద్ధః సద్రత్నసఞ్చయమ్ ।। 7 ।।

ప్రయచ్ఛత్యచిరేణైవ ఆయురారోగ్యవర్ధనమ్।

కృత్వాఽలక్తకసూత్రేణ వేష్టనాచ్ఛ యవత్రయమ్ ।। 8 ।।

అఙ్గులాని చతుర్దైర్ఘ్యాత్ ఘృతాక్తం వర్తిపఞ్చకమ్।

సషడఙ్గేన మన్త్రేణ జ్వాలయిత్వా జపేన్మనే ।। 9 ।।

శతమేకం తు వై సార్ధం లోహచక్రోపరి స్థితమ్।

బిలం రసాయనం విత్తం యత్రాధస్తాత్స్థితౌ స్థితమ్ ।। 10 ।।

చఙ్కమేజ్జపమానస్తు చక్రాత్ప్లుత్య చ భేకవత్।

వర్తయో నిపతన్త్యాశు మన్త్రస్యాస్య ప్రభావతః ।। 11 ।।

స్థానం ఖాత్వోత్తరేద్విప్ర(2) నిధీన్వై సరసాయనాన్।

బిలం కృతం యద్వివిక్తం తిష్ఠత్యాచన్ద్రతారకమ్ ।। 12 ।।

(2. రే విప్ర A)

నరేన్ద్రమఖిలం తత్ర ... ... ।

రత్నాని ధ్యానమాత్రేణ పణ్యాన్యాభరణాని చ ।। 13 ।।

దదాతి మర్త్యలోకేఽస్మిన్దుర్లభాని సదైవ హి।

యశ్చైవం ... ... మాద్యైస్తు(1) లిఖితం ధారయేద్గలే ।। 14 ।।

(1. యశ్చైవమాదిమా A)

పద్మ ... సప్రయోగేణ ప్రజపన్మన్త్రనాయకమ్।

తస్య సర్వార్థసిధ్యర్థం సర్వస్మిన్నిధివస్తుని ।। 15 ।।

ఇత్యేతత్కౌస్తుభస్యోక్తం మాలామన్త్రస్య కథ్యతే।

[మాలామన్త్రసాధనమ్] 30-3

అథ స్వనామవర్ణస్య క్రమాచ్చ...లయ(యరల ?) త్రయమ్ ।। 16 ।।

పూర్వోపకరణేనైవ యుక్తమఙ్గగణం తనౌ।

న్యస్య కృత్వా తు హృద్యాగం బహిరర్దేన్దుమణ్డలే ।। 17 ।।

షట్పత్రే పుష్కరే ధ్యాత్వా సంపూజ్య జుహుయాత్తతః।

వనరాజిం సమాసాద్య లక్షమేకం జపేత్తతః ।। 18 ।।

జాతిచమ్పకపుష్పాణాం కదమ్బానాం తు హెూమయేత్।

సర్వౌషధిరసాక్తానామయుతఞ్చాయుతం క్రమాత్ ।। 19 ।।

మధునా కేవలేనాథ జుహుయాదయుతం ద్విజ।

హెూమాన్తే మన్త్రసిద్ధిస్స్యాద్దైవీ లోకే తు మానుషే ।। 20 ।।

కృత్వాఽభిమాన్త్రితాం కణ్ఠే పుష్పమాలాం చ సాధకః।

నిధాయావనిసంస్థాయామర్చాయామాత్మనోఽథవా ।। 21 ।।

న విప్రమానభావత్వం యాత్యసౌ యావదిచ్ఛతి।

కరోతి చార్చనం విష్ణోః స్థానే పుష్పఫలోజ్ఝితే ।। 22 ।।

అకాలకుసుమాన్యాశు తత్రాకాశాత్పతన్తి చ।

పూజాం (స్రజం) కృత్వా తు తైః పుష్పైస్తాన్యేవ యది ధారయేత్ ।। 23 ।।

ఉత్తమాఙ్గే తు కణ్ఠే వా భూయో ద్విశతమన్త్రితామ్।

యాయాదదర్శనం మన్త్రీ కగతిర్వాఽథ వాయువత్ ।। 24 ।।

దివ్యగన్ధవహో నిత్యం దివ్యాశ్చర్యప్రదర్శకః।

కుసుమాయుధసాదృశ్యాద్వపుషా పరిద్ధశ్యతే ।। 25 ।।

మాలాధరస్తు వై మన్త్రీ అఖిలే లలనాకులే।

మాలాకారస్య వై తుష్టో యది పుష్పవనం ద్విజ ।। 26 ।।

నిరీక్షతే జపన్మన్త్రీ శుష్కం తత్పుష్పితం భవేత్।

క్రుద్ధోఽపి కుసుమాకీర్ణం వనం దృష్ట్వా కరోతి చ ।। 27 ।।

దావాగ్నినేవ నిర్దగ్ధం భూయో వా యది చేచ్ఛతి।

ప్రావృణ్మాధవకాలాభ్యాం తుల్యత్వముపపాదయేత్ ।। 28 ।।

యే కేచిద్దుర్లభా గన్ధాః స్వర్గపాతాలసంభవాః।

యత్ర మాలాధరస్తిష్ఠేన్మన్త్రీ తత్ర (1)వహన్తి తే ।। 29 ।।

(1. భవన్తి A)

సుభగస్సర్వభూతానాం దర్శనాదేవ జాయతే।

జయాదృతే న చాప్నోతి కుత్రచిత్స పరాజయమ్ ।। 30 ।।

శాన్తికం పౌష్టికం చైవ అయత్నేనాచిరాత్తు వై।

మాలాధరో లభేతాశు మన్త్రసన్ధారణాదపి ।। 31 ।।

[కమలమన్త్రసాధనప్రకారః] 30-4

మాలాసాధనమిత్యేతత్కమలస్యాథ కథ్యతే।

నామార్ణస్యాసనే దద్యాజ్జీవం వరుణసంస్థితమ్ ।। 32 ।।

ప్రాగుక్తసంస్కృతం కృత్వా హ్యస్య ధ్యాత్వా యజేద్ధృది।

బహిః పద్మాన్తరే పద్మం ద్విషట్పత్రే తు షడ్దలమ్ ।। 33 ।।

కర్ణికాకేసరోపేతం కృత్వా వృత్తపురాన్తరే।

తత్రావతార్య సంపూజ్య హోమం కృత్వా తిలాదికైః ।। 34 ।।

యాయాత్పద్మవనోద్దేశం పద్మమన్త్రం జపేత్తతః।

లక్షమేకం మునిశ్రేష్ఠ అయుతం త్రితయాన్వితమ్ ।। 35 ।।

హోమయేత్కమలానాం తు అయుతద్వితయం ద్విజ।

అయుతం స్థలపద్మానాం మధుసిక్తం తతోఽయుతమ్ ।। 36 ।।

నాగకేసరగన్ధానాం మన్త్రసిద్ధిర్భవేత్తతః।

లభేత విపులాం లక్ష్మీం వ్యాధిరోగవివర్జితః ।। 37 ।।

సౌభాగ్యమతులం చైవ కాన్తిం పరమశోభనామ్।

వలీపలితనిర్ముక్తో ధనధాన్యసమన్వితః ।। 38 ।।

భూర్జపత్రే తు షట్పత్రం కమలం కుఙ్కుమేన తు।

విలిఖ్య మన్త్రం తన్మధ్యే న్యాసయోగేన నారద ।। 39 ।।

దదాతి ధారణాత్సర్వం సాధితం కమలం పురా।

ఏతద్విధానం పద్మస్య శఙ్ఖస్యాప్యధునోచ్యతే ।। 40 ।।

[శఙ్ఖమన్త్రసాధనప్రకారః] 30-5

స్వాభినద్ధా (ధానా ?) ద్యవర్ణస్య త్వధస్థా యోజయేద్బలౌ।

విగ్రహం సకలీకృత్య హృద్యాగే తు కృతే సతి ।। 41 ।।

బాహ్యే శఙ్ఖోదరం పద్మం షట్పత్రం మణ్డలస్థితమ్।

కృత్వా తత్రార్చయేన్మన్త్రం హోమం కృత్వా తు నారద ।। 42 ।।

నిర్ఝరామ్బుయుతం స్థానం ప్రయాయాద్విజనం ద్విజ।

లక్షాష్టకం జపేన్మన్త్రీ అయుతం త్రితయోత్తరమ్ ।। 43 ।।

జుహుయాత్కుముదానాం తు లక్షషట్కం సమాహితః।

హోమాన్తే మన్త్రరాట్ సమ్యక్ సిధ్యత్యస్య మహామతే ।। 44 ।।

దూరాచ్ఛ్రవణవిజ్ఞానం తత్రప్రభావాత్ప్రవర్తతే।

సర్వభూతరుతం చైవ ద్యానజప్యపరో లభేత్ ।। 45 ।।

ప్రభావాన్మన్త్రనాథస్య శబ్దాంశ్చాకర్ణయేద్బహూన్।

దేవగన్ధర్వలోకోత్థాన్ శ్రోత్రేన్ద్రియమనోహరాన్ ।। 46 ।।

ప్రయుక్తః పూర్వవిధినా మన్త్రోఽయం యత్ర కుత్రచిత్।

స సాధయతి తచ్ఛీఘ్రం విఘ్నేశేన మహామతే ।। 47 ।।

తుషారక్షీరలలితాం (తే ?) శుధయా చన్దనేన చ।

రక్తవస్త్రేఽథవా భూర్జే మన్త్రం యో ధారయత్యపి ।। 48 ।।

తస్యోపచయసామగ్రీ సమ్ముఖత్వం ప్రయాతి చ।

విధానమేతచ్ఛఙ్ఖస్య ప్రోక్తం చక్రస్య కథ్యతే ।। 49 ।।

[చక్రమన్త్రసాధనప్రకారః] 30-6

కృత్వోర్ద్వే మరణానాం చ సంజ్ఞా ప్రాక్ క్షయం తు యత్(?)(1)।

కుర్యాత్పరికరాఢ్యం చ చక్రాఙ్గగణసిద్ధయే ।। 50 ।।

(1. కృత్వోర్ద్వేమకృత్వోర్ద్వేమరణానాం చ సంజ్ఞయా। ప్రాగక్షయం తు యత్ … … … A)

న్యస్య పాణౌ తథా దేహే హృత్పద్మే పూజయేత్తతః।

ద్విషట్కారం లిఖేచ్చక్రం నాభినేమిసమన్వితమ్ ।। 51 ।।

తదన్తరే తు షట్పత్రం కమలం రక్తపాండురమ్।

చక్రం రాజోపలాభేన సితధారం జ్వలత్ప్రభమ్ ।। 52 ।।

తన్మధ్యే చక్రమన్త్రం తు సంపూజ్య జుహుయాత్తతః।

దత్వా పూర్ణాహుతిం చైవ సమాక్రమ్య వనస్థలీమ్ ।। 53 ।।

విలిఖ్య చక్రరాణ్మన్త్...కం వాథ కుఙ్కుమమ్।

చక్రమస్మీతి వై బుద్ధ్యా స్థితమాత్మని నారద ।। 54 ।।

సమాక్రమ్య తు చక్రాక్షం బద్ధపద్మాసనో విశేత్।

జపేల్లక్షత్రయం మన్త్రీ చక్రాఙ్కాం చ మహౌషధిమ్ ।। 55 ।।

జుహుయాల్లక్షమానేన చక్రలక్షస్థితో వ్రతీ।

చక్రాఙ్కే తు శుభే కుణ్డే త్రితయం జుహుయాద్ధృతమ్ ।। 56 ।।

హెూమాన్తే మునిశార్దూల చక్రమాక్రమ్య సాధకః।

జపేద్ధ్యానస్థితో లక్షం చక్రముత్ప్లతతే తతః ।। 57 ।।

ప్రయాత్యర్కపదం వేగాద్గృహీత్వా సాధకం తు వై।

లోకాన్తరేషు సర్వేషు నయత్యవిరతం బలాత్ ।। 58 ।।

న యాతి యది వై మోహం మన్త్రసత్వక్షయాన్మునే।

చక్రమస్మీతి వై బుద్ధ్యా వాసనా యది వర్తతే ।। 59 ।।

మన్త్ర్యస్మిన్మానుషే లోకే నాస్తి తద్యన్న సాధయేత్।

కర్మణా మనసా వాచా ధ్యానాత్సంస్మరణాత్తు వై ।। 60 ।।

ఇత్యేతచ్చక్రమన్త్రస్య విధానమథ నారద।

[గదామన్త్రసాధనప్రకారః] 30-7

వక్ష్యే గదాఖ్యమన్త్రస్య తద్వర్ణస్యాసనే న్యసేత్ ।। 61 ।।

(1)లరౌ పూర్వోదితం సర్వమూర్ధ్వేఽఙ్గనిచయో భవేత్।

న్యాసం కృత్వాఽర్చనం సమ్యఙ్మనసాఽథ బహిర్ద్విజ ।। 62 ।।

(1. రలౌ A)

గదాష్టకావృతం కుర్యాత్సప్రరన్తం మధ్యతోఽమ్బుజమ్।

హేమాభం షడ్దలం తత్ర గదామన్త్రం తు పూజయేత్ ।। 63 ।।

హోమం కృత్వా తతో యాయాద్గుహం విప్ర మనోరమామ్।

తత్రాయుతాష్టకం మన్త్రం జపేత్తదను హోమయేత్ ।। 64 ।।

ఘృతాప్లుతం సమిల్లక్షం రక్తచన్దనసంభవమ్।

హోమాన్తే తు గదామన్త్రః సుసిద్ధిం సంప్రయచ్ఛతి ।। 65 ।।

యాన్యభీష్టాని మనసో హ్యాత్మనశ్చ పరస్య వా।

కృత్వాదౌ తు గదాం మన్త్రీ ద్విహస్తాం చన్దనోక్షితామ్ ।। 66 ।।

ప్రపూజ్య తాం సమాదాయ కృత్వాష్టశతమన్త్రితామ్।

ఘోరాన్దుష్టగ్రహాన్హన్యాన్మన్త్రీ శిరసి తాడనాత్ ।। 67 ।।

యత్రేన్ద్రజాలరోగాదీన్ (ది ?) స్తమ్భా నానావిధాశ్చ యే।

పాణినా భ్రామ్యమాణాయాం గదాయాం యాన్తి హస్తసాత్ ।। 68 ।।

నస్యన్తి కరిణో మత్తాస్తథాన్యే కుక్కురాదయః।

ఘోరా విషధరా క్షుద్రా యేఽప్యన్యే దుష్టచేతసః ।। 69 ।।

ప్రహారైర్భూతలం హన్యాద్దశభిర్మన్త్రసంస్కృతైః।

పాతాలవీథీః సర్వాశ్చ నిర్భయః సంచరేద్వ్రతీ ।। 70 ।।

చక్రవల్లిఖితం భూర్జే గదామన్త్రం చ యో వహేత్।

త్రిలోహవేష్టితాం కృత్వా స సర్వసుఖభాగ్భవేత్ ।। 71 ।।

ఉక్తమేతద్గదాఖ్యస్య కర్మ మన్త్రస్య నారద।

[గరుడమన్త్రసాధనప్రకారః] 30-8

గరుడస్యాధునా శీఘ్రమేకాగ్రమవధారయ ।। 72 ।।

వర్ణేఽభిధానపూర్వే తు వేదాత్మానం నియోజయేత్।

ఊర్ధ్వాధో హ్యనలం భూయో యుక్తం తత్పూర్వవత్స్వరైః ।। 73 ।।

కృత్వా న్యాసం తు హృద్యాగం చతురస్రే తు మణ్డలే।

షట్పత్రం వజ్రమధ్యే తు కుర్యాత్పద్మం సుపీతలమ్ ।। 74 ।।

సంపూజ్య తత్ర గరుడం హోమం కృత్వా యథావిధి।

యాయాద్వ(1)రగిరేః శృఙ్గం జపేల్లక్షచతుష్టయమ్ ।। 75 ।।

(1. ద్వైవ A)

త్రిలక్షం జుహుయాత్పశ్చాద్ధృతాక్తానాం మహామతే।

శ్యామాతణ్డులయుక్తానాం తిలానామేకమానసః ।। 76 ।।

తతోఽస్య ఖగరాట్ సమ్యక్ పరితోషం ప్రయచ్ఛ(2)తి।

అభీష్టమాపాదయతి సాధకస్య కృతాత్మనః ।। 77 ।।

(2. ప్రయాతి చ A)

నిరీక్షమాణో దిక్చక్రం ప్రదక్షిణముపక్రమన్।

జపేన్మన్త్రం యదా మన్త్రీ ఆస్తే రాత్రౌ సితాష్టమీమ్ ।। 78 ।।

తదాఽష్టౌ కులనాగా యే నాగవృన్దాయుతాన్వితాః।

ప్రధానాన్వై మణీంస్చైవ ప్రధానం చ రసాయనమ్ ।। 79 ।।

గృహీత్వా భయభీతాశ్చ తస్య తిష్ఠన్తి చాగ్రతః।

నిస్సర్పః స భవేద్దేశో యత్ర మన్త్ర్యవతిష్ఠతే ।। 80 ।।

స్థావరాణి విషాణాం చాభ్యన్తరాణాం తు కా కథా।

లూతావిస్ఫోటకానాం తు గర్దభానాం మహామతే ।। 81 ।।

నామనాశో భవేత్తత్ర యావత్తత్సన్తతే (త?) స్థితిః।

లీలయా (1)యాహి యాహీతి దష్టమేఘస్య(?)భాషతే ।। 82 ।।

(1. సాహి యా భీతిదుష్ట Y C L)

స యాతి చ తథా ననమరణేషూపరేషు చ।

విషభారసహస్రం చ యోఽత్తి వై కాలికోదయే ।। 83 ।।

భక్త్యా స్మృత్వా మన్త్రిణం తం తత్తన్నామగ్రహేణ వా।

యశ్చ ధారయతే మన్త్రం లలాటే కుంకుమేన తు ।। 84 ।।

స సర్వదోషనిర్ముక్తః ఖ ఆస్తే పక్షిరాజవత్।

గరుడస్య చ మన్త్రస్య ఉక్తముద్దేశతో మయా ।। 85 ।।

[పాశమన్త్రసాధనప్రకారః] 30-9

మాహాత్మ్యమథ పాశాఖ్యమన్త్రస్య శృణు నారద।

వినియోగం తదాద్యర్ణే విశ్వరూపానలౌ త్వధః ।। 86 ।।

తదఙ్కయేచ్ఛ శిరసి షోఢా కృత్వా తు పూర్వవత్।

న్యస్య హస్తే తథా దేహే హృత్పద్మే పూజయేత్తతః ।। 87 ।।

కృత్వా పాశోదరే పద్మం షట్పత్రం వహ్నిమణ్డలే।

తత్ర సంపూజ్య తన్మన్త్రం హోమం కుర్యాత్తిలాక్షతైః ।। 88 ।।

జప్త్వా మన్త్రాయుతాన్యష్టౌ జుహుయాద్వాజసర్షపాన్।

సితసర్షపతైలాక్తాన్ జపార్ధేన మహామతే ।। 89 ।।

తదన్తే తు ఘృతైః కుర్యాత్తిలైర్హోమం తు నారద।

ఏకాయుతప్రమాణేన తతః సిద్యాతి మన్త్రరాట్ ।। 90 ।।

మర్త్యలోకస్థితో మన్త్రీ పాతాలస్థాంశ్చ కర్షయేత్।

పాతాలసంస్థితో మన్త్రీ స్వర్వ్యాన్వై నిఖిలాన్మునే ।। 91 ।।

వశ్యాకర్షణశో(2)షాంశ్చ ప్రయుక్తస్త్సైచవ మన్త్రరాట్

కరో నాత్ర సందేహ ధ్యాతశ్చ లిఖితస్య వా ।। 92 ।।

(2. శేషాం A)

వరపాశయుతం మన్త్రం నియుఞ్జీయాన్మహామతే।

విధినాऽऽరాధితం ప్రాగ్వత్తత్తదాప్నోత్యయత్నతః ।। 93 ।।

రోచనాకుంకుమేనైవ లిఖితం చ నిశామ్బునా।

సంవేష్ట్య పీతసూత్రేణ యో ధారయతి నారద ।। 94 ।।

యాం యాం నిరీక్షతే సౌమ్య తాం తాం (కాన్తాం ?)సుస్నిగ్ధయా దృశా।

సకృచ్చామరణాన్తం తు సా సా తస్యానుగా భవేత్ ।। 95 ।।

యయా దృష్టోऽథ వా మన్త్రీ దూరాద్విప్ర శ్రుతోऽపి వా।

సా స్వస్థానం పరిత్యజ్య ధావేద్యత్ర స తిష్ఠతి ।। 96 ।।

అపి చేత్కిన్నరీ నారీ యక్షిణీ దేవకన్యకా।

నారీ విద్యాధరీ చైవ గన్ధర్వీ సిద్ధసంజ్ఞితా ।। 97 ।।

తాం చేతసాऽనుసన్ధాయ రాత్రౌ మన్త్రవరం జపేత్।

నిశాన్తే విహ్వలీభూతా పాశాకృష్టేవ తిష్ఠతే ।। 98 ।।

ఏతత్పాశస్య కథితమఙ్కుశస్యాధునోచ్యతే।

[అహ్కశమన్త్రసాధనప్రకారః] 30-10

అకరాలమధశ్చోర్ధ్వే అనలార్ణేన యోజయేత్ ।। 99 ।।

యుక్తం కుర్యాత్స్వరైః ప్రాగ్వన్న్యస్య సంపూజ్య హృద్గతమ్।

కృత్వా శశికలాకారం పురం తన్మధ్యతోఽమ్బుజమ్ ।। 100 ।।

సిన్దూరపుఞ్జవర్ణాభం తన్మధ్యే హృదయం న్యసేత్।

పూజయిత్వా విదానేన జుహుయాత్తదనన్తరమ్ ।। 101 ।।

ప్రియఙ్గునా యథాశక్తి శ్యామాకేన తిలేన చ।

తతోఽఙ్కుశోఽహం భావ్యం చ ప్రవేత్పర్వతమస్తకమ్ ।। 102 ।।

జపేల్లక్షత్రయం తత్ర తతో లక్షం తు హోమయేత్।

(1)రక్తానామరపుష్పాణాం(?)కృష్ణానామపరం తు వై ।। 103 ।।

(1. రక్తాశ్వమార A)

అయుతే ద్వే చ సమిధాం ఖదిరాణాం మహామతే।

కటుత్రైలాప్లుతానాం చ దద్యాత్పూర్ణాహుతిం తతః ।। 104 ।।

ఆజ్యేన చ సుఘన్దేన తతో మన్త్రం ప్రసిధ్యతి।

తతః ప్రభృతి కాలాచ్చ కుర్యాత్కర్మాణ్యశేశతః ।। 105 ।।

సాధకోఽఙ్కుశమన్త్రేణ లీలయ చాప్రయత్నతః।

వశ్యాకర్షణవిద్వేషౌ మారణోచ్చాటన్ తథా ।।। 106 ।।

ధ్యాత్వాఽఽకృష్టశ్చ విత్తేశో మన్త్రేణానేన వై యది।

ప్ర(2)యచ్ఛత్యఖిలం విత్తమభయం చాన్తకస్తు వై ।। 107 ।।

(2. స యచ్ఛత్య A)

శక్రః ప్రయచ్ఛతే రాజయం మారుతః శీఘ్రగామితామ్।

నిఃశేషవిద్యాకథనమీశస్తేజో హుతాశనః ।। 108 ।।

వరుణః శాన్తిపుష్టీ చ సమాకృష్ట కరోతి చ।

వక్షేశ- కిన్నరత్వం చ పన్నగేశో రసాయనమ్ ।। 109 ।।

ఆకృష్టః ఖగతిం దద్యాద్ధువో బ్రాహ్మణవిగ్రహమ్।

విద్యాధరాశ్చ గులికాం సిద్ధాశ్చైవాఞ్జనం మహత్ ।। 110 ।।

ప్రయచ్ఛన్తి సదాఽఽకృష్టా మన్త్రస్యాస్య ప్రభావతః।

ప్రాగుక్తా గులికా కార్యా రాజ్ఞా చ సపరిచ్ఛదా (?) ।। 111 ।।

మన్త్రీ చాఙ్కుశమన్త్రేణ ధ్యానయుక్తేన సాధయేత్।

ధ్యానాజ్జపాత్తభాలేఖ్యాద్ధవనాత్పూజనాన్మనే ।। 112 ।।

కరోత్యఙ్కుశమన్త్రస్తు అభీష్టమపరే తథా।

కౌస్తుభాద్యాశ్చ వై ప్రోక్తాస్త్వఖణ్డవిధిసాధితాః ।। 113 ।।

నిఖిలం సంప్రయచ్ఛన్తి భావశుద్ధిసమన్వితా।

యుగశకత్యనుసారేణ సుసహాయగుణేన చ ।। 114 ।।

కృతే ఏతచ్చ మన్త్రాణాముక్తం స్సాధనం మయా।

త్రేతాయాం ద్విగుణం విద్ధి త్రిగుణం ద్వాపరే స్మృతమ్ ।। 115 ।।

కలౌ చతుర్గణం చైవ భావజ్ఞస్య చ వై పునః।

ప్రీభిక్తసమాయస్య శ్రద్ధానిష్య తత్త్వతః ।। 116 ।।

సదా సదా .... విధ్ధి జపహెూమాదికం తు యత్।

తస్మాద్భావం తతా భక్తిమేకత్ర కురు నారద ।। 117 ।।

సాధనం సర్వమేఖత్ర సమం తత్రాపి వా న వా।

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం పరికరసాధనం నామ త్రిశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 31

అథ ఉపాఙ్గసాధనం నామ ఏకత్రింశః పటలః। 31-1

[సత్యమన్త్రసాధనప్రకారః] 31-2

శ్రీభగవాన్ ---

కదమ్బగోలకాకారం నానావర్ణవిభూషితమ్।

సపద్మం మణ్డలం కృత్వా పురా తదను నారద ।। 1 ।।

సత్యేన సకలీకృత్య స్వమాత్మానం యజేద్ధృది।

తతోఽవతార్య హృదయాన్మణ్డలే పూర్వకల్పితే ।। 2 ।।

చిత్రైః పవిత్రైః సుస్వాదైరిష్ట్వా మూలఫలాదికైః।

హుత్వా తిలాద్యైర్విప్రేన్ద్ర తతో యాయాచ్ఛుభం వనమ్ ।। 3 ।।

తత్ర లక్షచతుష్కం తు స్వస్థానావస్థితం మునే।

జప్తవ్యం ధ్యాయమానేన ద్విలక్షమథ హోమయేత్ ।। 4 ।।

శర్కరామధురాజ్యం చ క్షీరం చ తిలతణ్డులాన్।

ఏకీకృత్య సమాసేన ముద్రాం బధ్వా మృగాననామ్ ।। 5 ।।

[మృగీముద్రా] 31-3

మధ్యమానామికాఙ్గుష్ఠత్రయాణామగ్రమేలనాత్।

ప్రదేశినీ కనిష్ఠా చ ప్రోన్నతా విరలా ద్విజ ।। 6 ।।

కృత్వా ముద్రాం మృగీం నామ్నా సర్వత్ర విహితాఽఽహుతౌ।

తతః పూర్ణాహుతిం దద్యాన్మన్త్రేశః సిధ్యతి ద్విజ ।। 7 ।।

దదాతి సిద్ధిం దివ్యాం చ స్వేచ్ఛయా విధియోజితః।

విజ్ఞానభూమికాః సర్వాః ప్రకటీకురుతే ప్రభుః ।। 8 ।।

[వాసుదేవమన్త్రసాధనప్రకారః] 31-4

ఏవమేవ ద్విజశ్రేష్ఠ సకలీకృత్య విగ్రహమ్।

వాసుదేవాఖ్యబీజేన కేవలేన మహాత్మనా ।। 9 ।।

పూజయిత్వా తు మనసా బహిః కృత్వాఽథ మణ్డలమ్।

సువృత్తం పూర్ణచన్ద్రాభం శ్వేతపత్రోదరం మహత్ ।। 10 ।।

తత్రావతార్య సంపూజ్య సితైః పుష్పానులేపనైః।

నైవేద్యభేదైః సుసితైః జుహుయాత్ క్షీరతణ్డులైః ।। 11 ।।

తతో యాయాద్వనం రమ్యం సితపుష్పద్రుమాకులమ్।

సత్యోక్తం జపహోమం తు కృత్వా క్షీరాజ్యతణ్డులైః ।। 12 ।।

హోమాన్తే వాసుదేవస్తు (1)సర్వాః సిద్ధీశ్చ శాశ్వతాః।

దదాతి చ ప్రయుక్తస్తు స్వపదం మోక్షసిద్ధిదమ్ ।। 13 ।।

(1. సిద్ధీః సర్వాశ్చ సాత్వతాః Y CL)

ప్రకటీకురుతే శశ్వత్ప్రసన్నః పరమేశ్వరః।

[సఙ్కర్షణమన్త్రసాధనప్రకారః] 31-5

న్యస్య హస్తే పురా దేహే ... నం (2)సఙ్కర్షణం మునే ।। 14 ।।

(2. నాదం కర్షణం Y CL)

పూజయిత్వా తు హృత్పద్మే బాహ్యే కుర్యాచ్చ మణ్డలమ్।

రజసా సత్త్వమిశ్రేణ పాణ్డురేణ తు నారద ।। 15 ।।

వ్యక్తం భాస్వరబింబాభం రక్తతామరసోదరమ్।

తత్రారూఢఐస్తు నైవేద్యైస్తథా పుష్పానులేపనైః ।। 16 ।।

అవతార్య యజేద్భక్త్యా జుహుయాత్తదనన్తరమ్।

తిలానాజ్యేన సంసిక్తాన్ దత్వా పూర్ణాహుతిం వ్రజేత్ ।। 17 ।।

అశోకవనమధ్యం తు తత్ర లక్షచతుష్టయమ్।

జప్త్వాథ రక్తపుష్పాణాం జుహుయాల్లక్షమేవ హి ।। 18 ।।

లక్షం కుఙ్కుమపుష్పాణాం దద్యాత్పూర్ణాహుతిం తతః।

తతః సిధ్యతి మన్త్రేశః సిద్ధః సిద్ధిం ప్రజచ్ఛతి ।। 19 ।।

స్వయమప్యప్రయుక్తస్తు యద్యన్మనసి రోచతే।

విజ్ఞాయతే గతిర్మాన్త్రీ సౌషుప్తాఖ్యా తు యాఖిలా ।। 20 ।।

స్వయం స భగవాన్దేవ స్వపదే నిష్కలాత్మనా।

వ్యక్తిమభ్యేతే భక్తానాం మోక్షమార్గే నియాజయేత్ ।। 21 ।।

[ప్రద్యుమ్నమన్త్రసాధనప్రకారః] 31-6

అథ ప్రద్యుమ్నమన్త్రేణ కృత్వా స్వం మన్త్రవిగ్రహమ్।

హృత్తామరసమధ్యే తు కృత్వా యాగం తు చేతసి ।। 22 ।।

బహిః కదమ్బపుష్పాభం రజసా హేమరూపిణమ్।

సపద్మమణ్డలం కృత్వా తత్రావాహూయ జగత్పతిమ్ ।। 23 ।।

ఉపచారేణ పీతేన యజేత్పుష్పాదినా తు వై।

రజనీపూర్ణసంమిశ్రం సతిలం జుహుయాద్ఘృతమ్ ।। 24 ।।

దత్వా పూర్ణాహుతిం యాయాత్కదలీకాననాన్తరమ్।

జపం పూర్వోక్తసంఖ్యాతం తత్ర కృత్వా తు నారద ।। 25 ।।

మిశ్రితం కుఙ్కుమేనైవ ప్రాక్కృత్వా నిస్తుషం తిలమ్।

సుగన్ధిశాలిసంమిశ్రం లక్షమానేన హోమయేత్ ।। 26 ।।

భావితం కుంకుమేనాథ వ్కథితం చ పురా మునే।

అయుతత్రయమానేన పయో గవ్యం తు హోమయేత్ ।। 27 ।।

బదరాణ్డప్రమాణానాం ఘృతాక్తానామనన్తరమ్।

అయుతం గులికానాం తు గుగ్గులోరథ హోమయేత్ ।। 28 ।।

తతస్త్వాజ్యస్య జుహుయాదయుతం కేవలస్య చ।

దద్యాత్పూర్ణాహుతిం పశ్చాన్మన్త్రేశస్సిధయతే తతః ।। 29 ।।

సప్తలోకగతాన్భావాన్ప్రయుక్తో దదాతి చ।

యోజయేత్సిద్ధిమార్గే తు తతో మోక్షపథేన వై ।। 30 ।।

[అనిరుద్ధమన్త్రసాధనప్రకారః] 31-7

పురాఽనిరుద్ధమన్త్రేణ సకలీకృత్య విగ్రహమ్।

హృద్యాగం విధివత్కృత్వా మణ్డలం నిర్వపేద్బుధః ।। 31 ।।

అతసీపుష్పసంకాశం వర్ణేన రజసా శుభమ్।

వృత్తం కదమ్బగోలాభం పద్మగం మధుశోభనమ్ ।। 32 ।।

తత్రావాహ్య జగన్నాథముద్యత్సూర్యసమప్రభమ్।

పుష్పోపలేపనాద్యైస్తు సుసితైః పావనైర్యజేత్ ।। 33 ।।

హోమం కృష్ణతిలైః కృత్వా హోమాన్తే విజనం వనమ్।

యాయాత్తత్ర జపం కుర్యాత్ ప్రాక్రమమాణేన నారద ।। 34 ।।

హోమం కుర్యాత్తదర్ధేన అతసీపుష్పసన్నిభైః।

తిలైరప్యసితైర్విప్ర కృష్ణాగరుసమన్వితైః ।। 35 ।।

దద్యాత్పూర్ణాహుతిం పశ్చాత్తతః స పరమేశ్వరః।

తోషమాయాతి విప్రేన్ద్ర తుష్టః సర్వం దదాతి చ ।। 36 ।।

స్వయమేవానిరుద్ధాత్మా యోజయేచ్ఛాశ్వతే పదే।

స బాహ్యాభ్యన్తరం సర్వం దర్శయేత్సాధకస్య చ ।। 37 ।।

యేనాసౌ కృతకృత్యః స్యాదనన్తఫలభాగపి।

బహునాఽత్ర కిముక్తేన పఞ్చకృత్యకసంయుతమ్ ।। 38 ।।

[సప్తాక్షరమన్త్రసాధనప్రకారః] 31-8

కృత్వా సప్తాక్షరం మన్త్రం విప్రహస్తేన వై పురా।

సకలీకృత్య విప్రేన్ద్ర ప్రాగ్వద్ధ్యాత్వా చ నిష్కలమ్ ।। 39 ।।

హృత్పుణ్డరీకమధ్యే తు పూజయిత్వా జపేత్తతః।

ఏకాన్తే నిర్జనే రమ్యే వనే పాదపసంకులే ।। 40 ।।

సప్తలక్షాణి విప్రేన్ద్ర ఆయామత్రితయాన్వితః।

వినా బాహ్యోపచారేణ హోమపూజాదికేన తు ।। 41 ।।

జపాన్తే మునిశార్దూల సర్వకామానవాప్నుయాత్।

అణి మాద్యాస్తథా సిద్ధీర్గుణషట్కం బలాదికమ్ ।। 42 ।।

వాచా దదాతి సర్వం చ యస్య యన్మనసేప్సితమ్।

తృష్టః సాధకముఖయోఽసౌ క్రుద్ధో లోకత్రయం దహేతే ।। 43 ।।

దేవాసురాస్తథా నాగాః సిద్ధాశ్చేన్మక్తిభాజనాః।

కింఙ్కరత్వేన వర్తన్తే యోగసిద్ధాశ్చ దేవతాః ।। 44 ।।

సప్తాక్షరాభియుక్త.... ... సత్యస్య మహాత్మనః।

ఆచన్ద్రతారకం కాలం వలీపలితవర్జితః ।। 45 ।।

మన్త్రీ తిష్ఠతి దేహే స్వే స్వయమన్తే కలేవరమ్।

త్యక్త్వా తు మునిశార్దూల యాయాద్విష్ణోః పరం పదమ్ ।। 46 ।।

యద్గత్వా న నివర్తన్తే పునరస్మిన్భవార్ణవే।

సత్యాదిపంచకం విప్ర పిణ్డస్సప్తాక్షరస్తథా ।। 47 ।।

ఆరాధితస్తదర్ధేన జపహోమాదికైః శుభైః।

న హి సామాన్యసిద్ధీనాం యోక్తవ్యం మన్త్రవాదినా ।। 48 ।।

ఆరాధితస్తు విధినా స్వయమేవ దదాతి చ।

అభీప్సితం సాధకానామన్తే మోక్షం చ శాశ్వతమ్ ।। 49 ।।

ఇతి శ్రీపాంచరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం ఉపాఙ్గసాధనం నామ ఏకత్రింశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 32

అథ సాధనవిధిర్నామ ద్వాత్రిశః పటలః।

[విఘ్నేశమన్త్రసాధనప్రకారః] 32-1

యః పురా కథితశ్చైవ మన్త్రో వైనాయకో మయా।

తస్యేదానీం సమాసేన సాధనం శృణు నారద ||1||

కృత్వా న్యాసం షడఙ్గం తు ఇష్ట్వా హృత్కమలాన్తరే|

తతః కోణత్రయేణైవ యుక్తం కుర్యాచ్చ మణ్డలమ్ ||2||

ద్వారత్రయాన్వితం చైవ తన్మద్యే త్రిదలం లిఖేత్|

కమలం తత్ర తన్మధ్యే పూర్వోక్తవిధినా ద్విజ ||3||

ఇష్ట్వా హుత్వా తతః కుర్యాద్రూపం సమ్యక్తయాఽఽత్మనః|

యాయాద్వనప్రదేశం తు పజేల్లక్షద్వయం మునే ||4||

లక్షమేకం తు జుహుయాత్పుష్పాణాం మునిసత్తమ|

అయుతం ద్వే చ సమిధాం సితార్కస్య విశేషతః ||5||

ఘృతస్యాయుతమేకం తు దద్యాత్పూర్ణాహుతిం మునే|

తతః ప్రత్యక్షతామేతి సాక్షాద్దేవో వినాయకః ||6||

సిద్ధోఽస్మీతి చ వై బ్రూతే కురు కర్మ యథేప్సితమ్|

తత్ర చ సాధకవరస్సర్వం సాధయే క్షణాత్ ||7||

[విఘ్నేశమన్త్రసిద్ధిజం సామర్థ్యమ్]

రాజార్కమూలమాదాయ కృత్వా చ శతమన్త్రితమ్।

గణేశమన్త్రేణ తతో మన్త్రయిత్వా సమాపయేత్ ।। 8 ।।

అర్ధాఙ్గులప్రమాణేన విఘ్నేశం పద్మసంస్థితమ్।

తస్మిన్మన్త్రం సకృన్న్యస్య వేష్టయేన్మదనేన తు ।। 9 ।।

కృత్వా తామ్రపుటే చైవ ధారయేచ్ఛిరసా తు తత్।

రణే రాజకులే ద్యుతే వివాదేఽపి మహామతే ।। 10 ।।

జమాప్నోతి మన్త్రజ్ఞో నిర్విఘ్నేన యథేప్సితమ్।

న్యాసం కృత్వా గణేశేన .... (1)లాగ్యస్యకస్యచిత్ ।। 11 ।।

(1. లావణ్యం చ కస్యచిత్ Y)

తిష్ఠత్యగ్రే తు మన్త్రజ్ఞో నిర్విఘ్నేన తదాప్నుయాత్।

శతాభిమన్త్రితం కృత్వా ఫలం పుష్పం చ వై రిపోః ।। 12 ।।

దద్యాత్పాణౌ తు సర్వత్ర విఘ్నో భవతి తస్య వై।

ఘృష్ట్వా మనశ్శిలాం మన్త్రీ భావయేచ్చ నిశామ్బునా ।। 13 ।।

విమృజ్య కాపిలేనైవ పయసా పీతకర్పటే।

లిఖేద్వై విఘ్నేశ్వరీం మూర్తిం తత్ర హృత్పద్మమధ్యగామ్ ।। 14 ।।

దద్యాద్విఘ్నేశమన్త్రం తు సర్వం యచ్చత్య...న్వి(భీప్సి)తమ్।

యత్రావతిష్ఠతే గేహే దిశి ప్రాగుత్తరే తు వై ।। 15 ।।

యావన్న చాలితో భూయో దృష్టో నాన్యేన కేనచిత్।

తావత్తత్ర గృహే లక్ష్మీర్ధనధాన్యసమాకులా ।। 16 ।।

కృషిగోరక్షవాణిజ్యం ఫలత్యవిరతం తు వా।

(2)కోష్ఠాగారస్తు కోశో వా న చేత్సంఖ్యాయతే పునః ।। 17 ।।

(2. గోష్ఠా Y CL)

వ్యయం కరోతి దానం వా తదక్షయ్యం వ్యయే సతి।

దేశప్రాప్తిం తు వా లాభముత్తమం యది మన్యతే ।। 18 ।।

మోదకాని ఘృతాక్తాని మన్త్రజ్ఞితాని విధాయ యః।

హుత్వాఽఽతజ్కవినిర్ముక్తో యత్ర యత్ర ప్రయాతి చ ।। 19 ।।

రాత్రౌ వా వాసరే వాఽపి చోరాన్తకభయాకులే।

వస్త్రాభస్ణయుక్తోఽపి ధనవాన్క్రమతే హి సః ।। 20 ।।

యోజనానాం సహస్రాణి ఏకాకీ విఘ్నవర్జితః।

మన్త్రాభిమన్త్రితం సమ్యక్ సితం సిద్ధార్థకం కరే ।। 21 ।।

మీతియుక్తేన మనసా దదాతి స వశం వ్రజేత్।

యది విఘ్నేశమన్త్రేణ హోమయేదేరాజసర్షపాన్ ।। 22 ।।

కటుత్రైలసమాయుక్తాన్విద్వేషం కురుతే క్షణాత్।

పరస్పరం చ ప్రీతానామప్రీతానాం తు కా కథా ।। 23 ।।

జుహుయాద్యస్య నామ్నా వై వాయవ్యాభిముఖస్థితః।

సహస్రం కాకపక్షాణాం సోచ్చాటత్యచిరేణ తు ।। 24 ।।

ప్రజప్య మహిషాక్షం తు సితసిద్ధార్థకాన్వితమ్।

జుహుయాదయుతార్ధం తు నామ్నా యస్య మహామతే ।। 25 ।।

ఆకృష్టో దూరతోఽభ్యేతి హోమాన్తేఽపి చ దేవరాట్।

లాక్షాలక్తకసంయుక్తం కరవీరాయుతద్వయమ్ ।। 26 ।।

జుహూయాద్యస్య నామ్నా తు భవేద్వశ్యో హి సోఽవశః।

మధ్వాచ్యం జుహుయాన్మన్త్రీ యద్యేకం చ తిలాయుతమ్ ।। 27 ।।

ప్రీతిముత్పాదయత్యాశు విద్విష్టానాం పరస్పరమ్।

నిమ్బపత్రకృతం చూర్ణం ఛాగాసృగ్విషభావితమ్ ।। 28 ।।

జుహుయాద్యస్య నామ్నా తు రాత్రౌ భూతదినేఽసితే।

స యాతి పఞ్చతామాశు హోమాన్తే తు మహామతే ।। 29 ।।

తదర్ధం యది వై కుర్యాద్ధోమం తు మధుసర్పిషా।

ఏకాయుతప్రమాణేన హోమే తం జీవయేత్పునః ।। 30 ।।

శాన్తిం పుష్టిం తథాఽఽరోగ్యం ఘృతక్షీరతిలైః క్రమాత్।

దదాతి హెూమాన్మన్త్రేశో నిర్విఘ్నేన మహామతే ।। 31 ।।

రోచనాలిఖితం భూర్జే సాఙ్గమష్టదలామ్బుజే।

యో ధారయతి రక్షార్థం స దుఃఖైర్ముక్తిమాప్నుయాత్ ।। 32 ।।

నశ్యన్తి హింసకాస్తస్య బ్రహ్మరక్షోముఖా మునే।

(1)హన్యాదపస్మృతిమయం మన్త్రసన్ధారతో భవేత్() ।। 33 ।।

(1. దుపస్పృశతి యం A (పాఠాన్తరత్వేన దృశ్చతే)

యేఽన్యే అతిగ్రహాద్యాశ్చ తథా స్కన్దగ్రహాదయః।

విఘ్నేశమన్త్రో హన్త్యేతానం జపాద్ధ్యానాచ్చ పూజనాత్ ।। 34 ।।

తస్మాత్సన్ధారణీయం చ సర్వవిఘ్నోపశాన్తయే।

మన్త్రస్సమస్తభూత్యర్థం సాధకైః సిద్ధిలాలసైః ।। 35 ।।

వైనాయకస్య మన్త్రస్య సంవిధానమిదం మయా।

ఉక్తం వాగీశ్వరీయస్య శృణుష్వావహితో మునే ।। 36 ।।

న్యాసం షడఙ్గకం కృత్వా మూలమన్త్రాదితః క్రమాత్।

ఇష్ట్వా హృత్కమలే త్వాదౌ బాహ్యే చన్ద్రార్కరూపధృక్ ।। 37 ।।

సపద్మం మణ్డలం కృత్వా దేవీం తత్రావతార్య చ।

ఇష్ట్వా సితాదికైః సర్వైర్నైవేద్యైః కుసుమాదికైః ।। 38 ।।

హోమం కృత్వా తిలైః శుక్లైర్నవనీతేన నారద।

దత్త్వా పూర్ణాహుతిం పశ్చాత్కుర్యాద్దేహం తదాకృతిమ్ ।। 39 ।।

కదమ్బవనమధ్యే తు యాయాదఞ్చితలోచనః।

జపేల్లక్షచతుష్కం తు హోమం తదను చాచరేత్ ।। 40 ।।

లక్షసంఖ్యాప్రమాణేన సితశర్కరయా మునే।

శాలిభిశ్చ సుగన్ధాభిర్నవనీతేన చైవ హి ।। 41 ।।

ఘృతక్షీరవిమిశ్రేణ తథా గుగ్గులునా మునే।

ఏకైకమయుతం మన్త్రీ ఏకైకస్య క్రమాన్మునే ।। 42 ।।

జుహుయాద్విత‌రేత్పూర్ణాం తతో వాగీశ్వరీ స్వయమ్।

సమేత్య వదనే తస్య ప్రవిశత్యచిరేణ తు ।। 43 ।।

అశీతోదకధారేవ దేద్యతే త్వంగనా త్వసా।

[వాగీశ్వరీమన్త్రసిద్ధిజం సామర్థ్యమ్]

తదా శీఘ్రతరేణైవ కాలేన తు మహాకవిః ।। 44 ।।

జాయతే సాధకేన్ద్రస్తు శాస్త్రార్థం వేత్త్యయన్త్రితః।

సంస్కృతం ప్రాకృతం వాఽపి అపభ్రంశానునాసికమ్ ।। 45 ।।

నానాదేశవిభాగోత్థం త ... .బలాత్।

అతీతానాగతం వేత్తి సకృద్గృహ్ణాతి చాశ్రుతమ్ ।। 46 ।।

ఋగ్యజుస్సామశబ్దాంశ్చ నిస్సృతాశ్చ ద్విజాననాత్।

తుల్యకాలత్రయాణాం చ పృథగ్భేదే తు కా కథా ।। 47 ।।

బహూనాం వా యథాయోగం వాగీశేష్వధికా(1)ఖాత్మనామ్।

విపక్షపదసంస్థానాముద్గ్రాహయతి లీలయా ।। 48 ।।

(1. మతామ్ CL నయా A)

ఏకైకస్య పృథగ్రూపం యది వర్షశతం మునే।

క్షయం న వాక్ప్రమేయాభ్యాం స సంయాతి ద్విజోత్తమ ।। 49 ।।

అథ్వా ప్రతిపక్షోత్థభూతానాం భావితాత్మనామ్।

ధ్యాయేజ్జిహ్వాదిసంస్థాం చ వాగీశీం రక్తభాస్వరామ్ ।। 50 ।।

వజ్రపంజరమధ్యస్థాం వాక్స్తమ్భముపపాదయేత్।

ధ్యాయేత్సంప్రతిపన్నస్య జిహ్వామధ్యగతాం యదా ।। 51 ।।

చన్ద్రమణ్డలమధ్యస్థాం తుషారనిచయప్రభామ్।

స్రవన్తీమమృతం వక్త్రాత్తేన తస్య చ విగ్రహమ్ ।। 52 ।।

సంసిక్తం తు స్మరేద్విప్ర తత్క్షణాత్స కవిర్భవేత్।

పుష్పమణ్డలమధ్యే తు కృత్వా కుంభం తు రాజతమ్ ।। 53 ।।

మధ్వమ్మఃపయసా పూర్ణం తన్మధ్యే పరమేశ్వరీమ్।

పూజయిత్వా తు సప్తాహం సితపుష్పానులేపనైః ।। 54 ।।

అష్టమేఽహని వై యస్య దద్యాత్తోయాఞ్జలిత్రయమ్।

స్వహస్తేన తు పానార్థం పీత్వాఽసౌ బుద్ధిమాన్భవాత్ ।। 55 ।।

శన్తికం పౌష్టికం వాఽ పి తత్స్నానాదవగాహనాత్।

జాయతే జడబుద్ధీనామస్వస్థానాం విశేషతః ।। 56 ।।

శతాభిమన్త్రితం కృత్వా వచాం యః ప్రత్యహం ద్విజ।

భక్షయేత్తత్ర సప్తహా స వాగ్మీ మతిమాన్భవేత్ ।। 57 ।।

ఇష్ట్వా దేవీం త్రిసప్తాహం సితతామరసోదరే।

నివేద్య సఘృతం భక్త్యా పరమాన్నం చరుస్థితమ్ ।। 58 ।।

తచ్ఛేష్మణా యుతం తృప్తం భుఙ్క్తే నిశ్శేషతస్తు యః।

బాలో బాలాఽథవా కన్యా నినాసాక్రార్థవిద్భవేత్ ।। 59 ।।

వక్రాదవిస్త చప్ శాస్త్రాణ్యధిరతే (1)మహత్।

భవత్యోజః క్షయో దూరాత్పణ్డితానాం మహామతే ।। 60 ।।

(1. మహాన్ A)

కృత్వాఽభ్యాసం తు గనసా సబాహ్యాభ్యన్తరం తు వై।

ఉదాసీనస్య మూర్ఖస్య అపూర్వస్య చ సంసది ।। 61 ।।

సోఽపి వేదాహరేచ్ఛాస్త్రాం తదాజ్ఞాపరిచోదితః।

సర్వార్థసిద్ధిదా దేవీ సిద్ధా(2) వాగీశ్వరీ భవేత్ ।। 62 ।।

(2. సద్యో A)

ధనకామస్య ధనదా పుత్రకామస్య పుత్రదా।

రాజ్యదా రాజ్యకామస్య భోగకామస్య భోగదా ।। 63 ।।

జయదా జయవస్మస్య శాన్తికామస్య శాన్తిదా।

పుష్టిదా పుష్టికామస్య తృష్టిమకామస్య తుష్టిదా ।। 64 ।।

జ్ఞానదా జ్ఞానకామస్య మోక్షకామస్య మోక్షదా।

...............స కామానాం చ కామదా ।। 65 ।।

[వాగీశ్వరీయన్త్రవిధానమ్] 32-3

పద్మమష్టదలం కృత్వా తదన్తే నామసంయుతా।

దేవీషడఙ్గషట్కం తు బహిస్సంస్థం యదా పురా ।। 66 ।।

తద్బహిశ్చాపరం పద్మం ద్విరష్టదళభూషితమ్।

దళే దళే త్రిధా దద్యాత్ హృద్బీజం ఖేసరావధౌ ।। 67 ।।

తదస్త్రబీజం పత్రాణాం షోడశానాం నియోజయేత్।

లిఖేత్షోడశపత్రస్య బాహ్యేఽబ్జం ద్వాదశచ్ఛదమ్ ।। 68 ।।

శిరశ్శిరవా చ కవచం కేసరార్ధదలే దలే।

నేత్రమన్త్రదలాన్తస్య దద్యాద్ద్వాదశధా మునే ।। 69 ।।

అకారాదిక్షకారాన్తం పద్మబాహ్యే తు మాతృకామ్।

లిఖేత్కుణ్డలయోగేన శిరసా చాథ వేష్టయేత్ ।। 70 ।।

సప్తధా మునిశార్దూల పరమాత్మాఽథ తద్బహిః।

వ్యోమేశాష్టోదసంయుత్కో హ్యష్టదిక్షు మహామతే ।। 71 ।।

తతో వాయవ్యభవనం (1)యకారాష్టకభూషితమ్।

పరస్పరం యకారాభ్యామన్తరం పరిపూరయేత్ ।। 72 ।।

(1. శకారా A)

త్రైలోక్యైశ్వర్యదేనైవ సంఖ్యాహీనేన నారద।

తతస్త్రికోణభవనే శిఖామన్త్రేణ దీపితమ్ ।। 73 ।।

కుర్యాత్కోణ్వాయాద్విప్ర దిక్త్రయాత్స్వస్తికాన్వితమ్।

అశేషభువనాధారం వ్యోమేశేన సమన్వితమ్ ।। 74 ।।

మరీచిపదసంఖ్యం తు త్రికోమస్య బహిర్లికేత్।

తద్బాహ్య వారుణం దద్యాన్మణ్డలం చార్ధచన్ద్రవత్ ।। 75 ।।

చతుష్పత్రైశ్చతుష్పద్మైస్సంయుతం తేషు సంలిఖేత్।

కర్ణికామధ్యసంస్థం తు కవచం పత్రగం శిఖా ।। 76 ।।

అన్తరాలాని పద్మానాం వరాహార్ణేన పూరయేత్।

చాగ్నీ వ్యోమేశయుక్తేన తద్బహిః పార్థివం పురమ్ ।। 77 ।।

యుక్తం వజ్రాష్టకేనైవ చతురఙ్గులభూషితమ్।

వజ్రోదరగతం చాశ్త్రం భూయశ్వాశ్త్రణ భూయశ్చాస్త్రేణ రస్మియత్() ।। 78 ।।

పూరయేత్సకలం బాహ్యేచ్చతురస్రం పురం తు తత్।

రజనీరసమాదాయ పద్మషణ్డమథోదకమ్ ।। 79 ।।

రోచనారసకర్పూరైరైశం చోదకమేవ చ।

సుదినే పూజయిత్వాఽఽదౌ వాగీశం విలిఖేత్తతః ।। 80 ।।

భూర్జే నేత్రేఽథ వా వస్త్రే సౌవర్ణోత్థశలాకయా।

త్రిలోహవేష్టితం కృత్వా యన్త్రం యో ధారయేద్ద్విజ ।। 81 ।।

తస్యాశు వాచి భూతిశ్చ ధనమానౌ రిపుక్షయః।

అక్షయశ్చ మహాఘోరే సంగ్రామే స భవేద్ద్విజ ।। 82 ।।

న భయం విద్యతే తస్య విషాడిజ్వలనాదితః।

పూరయేదఖిలాన్కామాన్ ధారణస్మరణాదిభిః ।। 83 ।।

తస్మాదేతత్ప్రయత్నేన కుర్యాద్వాబ్వోర్గలేఽథ వా।

సర్వకాలజయార్థీ వై పుమాన్సద్వైష్ణవః సదా ।। 84 ।।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం సాధనవిధిర్నామ ద్వాత్రిశః పటలః।

* * * * *

పటలః - 33

అథ యోగాఖ్యానం నామ త్రయస్త్రింశః పటలః ।। 33-1

శ్రీభగవాన్ ---

అథ యోగవిభూత్యర్థం యోగం యుఞ్జీత వైష్ణవః।

సుగుప్తే విజనే దేశే నిర్ద్వన్ద్వే శుభలక్షణే ।। 1 ।।

జితదర్పం మతిం కృత్వా సర్వభూతహితే స్థితః।

దేవాగ్నిగురుభక్తశ్చ సచ్ఛాస్త్రాభిరతస్సదా ।। 2 ।।

భూతద్రోహపరిత్యాగీ ఆస్తే యః సంయతేన్ద్రియః।

ఆసనే చోపవిష్టస్తు సుశుభే లక్షణాన్వితే ।। 3 ।।

శుభదారుసముత్థే తు చతుర్వింశాఙ్గులాయతే।

ద్వాదశాఙ్గులకోత్సేధే సుధౌతేనాపి వాససా ।। 4 ।।

కుశైశ్చ మృదుభిశ్ఛన్నే పవిత్రేణాథ చర్మణా।

తత్రోపవిష్టః సతతం యోగాఙ్గాని సమభ్యసేత్ ।। 5 ।।

[ప్రాణాయామస్య త్రైవిధ్యమ్]

రేచకాదిచతుర్భిస్తు మాత్రాభేదకృతైస్తు సః।

కనీయాన్మధ్యమో జ్యేష్ఠః ప్రాణాయామః ప్రకీర్తితః ।। 6 ।।

ప్రత్యాహారం తతః కుర్యాచ్చిత్తసంయమనం తు సః।

బుద్ధిర్మనస్త్వహఙ్కారస్త్రిభిశ్చిత్తం ప్రకీర్తితమ్ ।। 7 ।।

తథాపి మనసః కుర్యాత్ప్రత్యాహారం ప్రయత్నతః।

మనశ్చతుర్విధం ప్రోక్తం ప్రత్యాహారేణ నిర్జితమ్ ।। 8 ।।

తిష్ఠతే లక్ష్యమార్గే తు అ(నా?)న్యథా తు కదాచన।

ధ్యానం లక్ష్యస్య నిష్పత్తిశ్చిన్తనం తత్రప్రకీర్తితమ్ ।। 9 ।।

ధారణా తు తతో ధార్యా శీతదాహాపనుత్తయే।

పఞ్చధా పూర్వవత్సా తు ప్రతిమన్త్రవ్యవస్థయా ।। 10 ।।

జపం నిమీలితాక్షేణ కుర్యాన్మన్త్రం తు వాచకమ్।

వాచ్యస్య ప్రతిపత్త్యర్థం పిణ్డబీజపదాత్మకమ్ ।। 11 ।।

త్రివిధం వై సముద్దిష్టం ప్రాగుక్తవిధిభావితమ్।

యోగోఽపి త్రివిధః ప్రోక్తస్తం చ కార్త్స్న్యేన మే శృణు ।। 12 ।।

ప్రాకృతం పౌరుషం చైవ ఐశ్వర్యం చ తృతీయకమ్।

ఊహస్తు కీర్త్యతే తర్కస్తచ్చ సిద్ధివిచారకమ్ ।। 13 ।।

సమాధిస్త్వాత్మలాభః స్యాదాత్మజః పరికీర్తితః।

స తు లక్ష్యం పరిత్యజ్య మన్త్రోచ్చారణవర్జితమ్ ॥ 14 ॥

సదా విభజ్యతే బ్రహ్మన్ కలాంశవిధివర్జితమ్।

సమాధౌ పరినిష్పన్నే పరమాప్నోతి పూరుషమ్ ॥ 15 ॥

ప్రాణాయామాదితో యావత్సమాధ్యన్తం ప్రకీర్తితమ్।

ద్విగుణం త్రిగుణం చైవ మాత్రాభేదేన సంస్థితమ్ ॥ 16 ॥

యోగాసనస్థః కుర్వీత విధిమేవ యథోదితమ్।

యోగాసనాని చత్వారి యోగపట్టేన బన్ధయేత్ ॥ 17 ॥

పర్యఙ్కం కమలం వాఽపి భద్రం వా స్వస్తికం దృఢమ్।

ఏషామేకతమే స్థిత్వా ఋజుకాయోర్ధ్వతః క్రమాత్ ॥ 18 ॥

స్పష్టాఙ్గసన్ధిః కుర్వీత విస్తీర్ణోరుః స(సు?)కన్ధరః।

బాహూ పరిసమౌ కృత్వా కిఞ్చిదాకుఞ్చయేచ్ఛిరః ॥ 19 ॥

నాభౌ జఘనమధ్యే వా హస్తౌ కచ్ఛపసంస్థితౌ।

సవ్యస్య చోపరిస్థం తు వామే సవ్యమథాపి వా ॥ 20 ॥

ఉత్తానౌ తు కరౌ కృత్వా కచ్ఛపీతాం (?) నియో జయేత।

గ్రీవాం తు బిభృయాద్యత్నాన్నాతిస్తబ్ధాం న కుంచితామ్ ।। 21 ।।

కిఞ్చిన్నిమీలయేన్నేత్రే నాసాగ్రమవలోకయేత్।

సముద్భవత్పిధాయాస్యం దన్తైర్దన్తానసంస్పృశన్ ।। 22 ।।

సగర్భం యోగమాతిష్ఠేన్నిర్గర్భం వా సుయన్త్రితః।

తతః ప్రమథయేద్వాయుం ప్రాణాఖ్యం చిత్తసంయుతమ్ ।। 23 ।।

రేచకాదిచతుర్భేదైః ప్రాణాయామః ప్రకీర్తితః।

చిత్తం జయేత్సదా యత్నాద్దుర్జయం దేవదానవైః ।। 24 ।।

యద్యప్యభ్యాసవైరాగ్యైశ్చిత్తం సంయమ్యతే బలాత్।

తథాపి యత్నాదాతిష్ఠేత్పూర్వాధీనం తు వర్జయేత్ ।। 25 ।।

ద్వివిధాస్తే తు విజ్ఞేయాస్సన్నికృష్టా మనోగతాః।

సన్నికృష్టాః స్థానగతాశ్చిత్తోపా(శ్చైత్తా వా?)సనయా కృతాః ।। 26 ।।

న దంశమశకాకీర్ణే నిశ్శబ్దే గన్ధవర్జితే।

నిమీలితాక్షస్సన్తిష్ఠేత్సర్వేన్ద్రియవివర్జితః ।। 27 ।।

ఏవం పరిత్యజేత్సర్వానుపాధీన్సన్నికర్షజాన్।

వాసనోత్థాంశ్చ వివిధాన్సమ్యగ్లక్ష్యం సమాస్థితః ।। 28 ।।

ప్రత్యాహరేత్ సదా చిత్తం విక్షిప్తం సర్వవస్తుషు।

తామసం తత్తు బోద్ధవ్యం చిత్తం సర్వత్రగం సదా ।। 29 ।।

గతం రాగాదితో జ్ఞేయమభ్యాసాద్రాజసం తు తత్।

సాత్త్వికం కథ్యతే చిత్తం సంశ్లిష్టం లక్ష్యగోచరే ।। 30 ।।

సంలీనం చ తతో జ్ఞేయం గుణాతీతం తపోధన।

ధ్యానమేవంవిధం కుర్యాత్సగర్భం ప్రాణనిగ్రహే ।। 31 ।।

ఉచ్యతే చ తతో భూయస్త్రివిధం యోగినాం హితమ్।

సకలం నిష్కలం విష్ణుం తృతీయం పరరూపిణమ్ ।। 32 ।।

అన్యత్ర త్రివిధం జ్ఞేయం శబ్దం వ్యోమ సవిగ్రహమ్।

విగ్రహం దేవరూపస్య లక్ష్యరూపం విచిన్తయేత్ ।। 33 ।।

ధ్యానమేవం సముద్దిష్టం యావద్వ్యోమాన్తిమం భవేత్।

తావచ్చ భావయేల్లక్ష్యం యావల్లక్ష్యం న భావయేత్ ।। 34 ।।

భావే హ్యభావమాపన్నే స్వస్వభావః పరః స్మృతః।

స్థూలం పూర్వం సమభ్యస్యేత్తతః సూక్ష్మం తతః పరమ్ ।। 35 ।।

ఏవం విలీయతే చిత్తం లక్ష్యం చోపాధిభిస్సహ।

విగ్రహం దేవదేవస్య ధ్యాయేద్ధృత్పద్మగోచరే ।। 36 ।।

తతోఽన్యచ్చిన్తయేల్లక్ష్యం స్థూలం సూక్ష్మం తతః పరమ్।

ఏవమభ్యస్యమానస్య గుణోత్కర్షః ప్రజాయతే ।। 37 ।।

చన్ద్రార్కాగ్నిమయం బిమ్బం రవిమణ్డలసన్నిభమ్।

శుక్లరూపధరఞ్చాపి గుణోత్కర్షప్రదాయకమ్ ।। 38 ।।

తతః సూక్ష్మతరం బిన్దుం రాజముద్గసమప్రభమ్।

తం విద్యాత్సర్వమన్త్రాణామూర్ధ్వమాక్రమ్య తిష్ఠతి ।। 39 ।।

తతస్తు రాజకాబీజప్రమాణం చిన్తయేత్క్రమాత్।

ఉత్పాదకమథాస్యాపి యస్యాన్తే నాదమాశ్రితః ।। 40 ।।

తం విలీయ సముత్పన్నమశ్వవాలప్రమాణకమ్।

యస్సదా గచ్ఛతి వ్యోమ్ని మనశ్చాగచ్ఛతే హృది ।। 41 ।।

తతో విచిన్తయేత్సూక్ష్మం శిరోవాలప్రమాణకమ్।

బ్రహ్మనాడీమనేనాశు పశ్యన్తి ధ్యానసేచనాత్ ।। 42 ।।

తతోఽఙ్గరోమమాత్రం తు బిసవాలసమం తతః।

ధ్యాయేన్నియమమాస్థాయ బ్రహ్మనాడీప్రకాశకమ్ ।। 43 ।।

తదా సా దృశ్యతే నాడీ సాదృశ్యరహితా పరా।

తయా యాయాత్పరం స్థానం బ్రహ్మరన్ధ్రపథేన తు ।। 44 ।।

ఏవం తు నిష్కలం ధ్యాయేత్సోఽపి లీనః పరే పదే।

పరం త్వభ్యసమానస్య ఉన్మనస్త్వం ప్రజాయతే ।। 45 ।।

తతస్తు వ్యజ్యతే సత్తా స్వకీయా బ్రహ్మరూపిణీ।

శబ్దరూపం (1)తు వా ధ్యాయేదేవం సకలనిష్కలమ్ ।। 46 ।।

(1. నవా C L నవాం S)

నారాయణాత్మకం మన్త్రం ప్రణవాదినమోన్తకమ్।

ధ్యాయేచ్ఛబ్దమయో హ్యేష సకలః పరమేశ్వరః ।। 47 ।।

నిష్కలం వర్ణమేకం తు క్షౌం హ్రీం(?)వాఽపి చిన్తయేత్।

తతోఽపి నిష్కలం బిన్దుం తన్మూర్ధస్థం త్రిదైవతమ్ ।। 48 ।।

సా శక్తిస్తత ఉత్పన్నా ప్రమాణార్ధప్రమాణకా।

సా శక్తిర్లీయతే నాదే నాదో యాతి లయం పరే ।। 49 ।।

ఏవం హి ధ్యానయోగేన పరం పశ్యన్తి శాశ్వతమ్।

అథ వాఽఽలోకశబ్దౌ హి ప్రథయిత్వా విచిన్తయేత్ ।। 50 ।।

స్వయం విలీనో యత్రైవ తత్రైవ పరమం పదమ్।

అథవా వ్యోమరూపం తు ధ్యేయం తత్త్వం సనాతనమ్ ।। 51 ।।

బాహ్యేన్తస్థం శిఖాతీతం త్రివ్యోమం చిన్తయేత్సదా।

ముఖ్యేఽన్తస్థం పరం ధ్యాత్వా న భూయో భవభాక్భవేత్ ।। 52 ।।

ఏవం ధ్యాత్వా భవేన్ముక్తిర్భుక్తిస్తు సకలే స్థితా।

సకలో దేవదేవస్య విగ్రహో విష్ణురూపిణః ।। 53 ।।

శఙ్ఖపద్మధరో దేవో గదాపద్మవిభూషితః।

చతుర్భుజశ్చతుర్మూర్తిశ్చతుర్వక్త్రః సులోచనః ।। 54 ।।

లక్ష్మీవక్షాః ఖగారూఢః సర్వరత్నోపశోభితః।

కృష్ణస్సురోత్తమో విష్ణుర్జిష్ణుస్సర్వత్రగో హరిః ।। 55 ।।

హలహేతిర్హయగ్రీవో (1)హరిరూపధరః ప్రభుః।

నృహరీ క్రోడరుపీ చ శక్త్యఙ్గశ్చ మహేశ్వరః ।। 56 ।।

(1. హర V CL బల A)

ఏవమాస్థాయ(2) నియమం పిణ్డవత్త్వం పరిత్యజేత్।

పరిజ్ఞాయ పురా పిణ్డం(ణ్డ?)పాక(త ?)లక్షణముత్తమమ్ ।। 57 ।।

(2. ధ్యాయ A)

నిరుద్ధం సన్ధిమార్గం తు కృత్వా దేహసమీరణమ్।

ముక్త్వా సద్బ్రహ్మరన్ధ్రేణోత్క్రాన్తికరణేన తు ।। 58 ।।

ధ్యాత్వా పరిత్యజేద్దేహం నిత్యాభ్యాసరతో యది।

స బ్రహ్మపరమభ్యేతి వాసుదేవాఖ్యమవ్యయమ్ ।। 59 ।।

నారద :---

[దేహపాతకాలాభిజ్ఞానలిఙ్గానుకీర్తనమ్] 33-2 ?

భగవన్ శ్రోతుమిచ్ఛామి ఏతతత్సంక్షేపతస్త్వహమ్।

లక్షణం దేహపాతస్య వాయోర్గతినిరోధనమ్ ।। 60 ।।

శ్రీభగవాన్ ---

యుక్తాహారవిహారస్య క్రియాసక్తస్య నారద।

యుక్తస్స్వప్నావబోధస్య సమధాతోః సదైవ హి ।। 61 ।।

నిర్వర్తతే సదాశబ్దో హృద్గతో దున్దుభిస్స్వనః।

(3)సృజచ్ఛీతాతపే కాలే న జానాత్యుష్ణశీతలౌ ।। 62 ।।

(3. స్పర్శోఽగ్నినాఽతపే A)

ధ్యాత్వా జ్యోతిర్భ్రువోర్మధ్యే ద్వాదశాన్తేఽథ నారద।

ప్రత్య (స్త)మేతి వై (4)శబ్దో న చోదేత్యథవా మునే ।। 63 ।।

(4. శీఘ్రం A)

న జానాతి సమాధిస్థో హ్రాదమాబ్జం యదాన్తరే।

పరిశుష్యతి గాత్రస్థం శోణితం శ్లేష్మలక్షణమ్ ।। 64 ।।

న వేత్తి పార్థివం గన్ధం స బాహ్యాభ్యన్తరే యదా।

పిణ్డపాతస్తదా విప్ర బోద్ధవ్యో న చిరేణ తు ।। 65 ।।

పార్థివ్యా సంస్థితశ్చైవ ధారణాయాం సమాహితః।

న వేత్తి శబ్దం ప్రాగుక్తం పఞ్చాహాత్పఞ్చమే క్షణే ।। 66 ।।

స్థితస్సమాధౌ వాఽప్యేతౌ శీతోష్ణౌ నానువిన్దతి।

పతేద్దినచతుష్కేణ పిణ్డస్తత్కలితే క్షణే ।। 67 ।।

రూపధ్యానం సమాసాద్య పూర్వోక్తవిధినా యది।

న భాతి హృదయాకాశే బహిర్వా జ్యోతిషాం పతిః ।। 68 ।।

పిణ్డపాతో హ్యవశ్యం స్యాత్తృతీయేఽహ్ని తథా క్షణే।

సమాధౌ యది వాయవ్యే యోగీ నారద వర్తతే ।। 69 ।।

న వేత్తి పరమాహ్లాదం తృషితః పరిక్రమ్యతే।

దినద్వయేన పిణ్డస్య పాతః స్యాద్ద్వితయే క్షణే ।। 70 ।।

స్థితో (1)గగనభావే తు ప్రాగుక్తవిధినా యది।

న వేత్తి వివిధం గన్ధమన్తర్బాహ్యే శుభాశుభమ్ ।। 71 ।।

(1. భగన A)

తత్రైవాస్య దినే పాతః క్షణే ప్రథమలక్షణే।

ధ్యాత్త్వైవం మునిశార్దూల యోగీ ధ్యానైకమానసః ।। 72 ।।

స్వయముత్క్రమతే పిణ్డాద్యాయాద్బ్రహ్మనికేతనమ్।

ప్రవిశేత్పిణ్డమన్యం వా ప్రాగ్వత్సన్ధానయోజితః ।। 73 ।।

కాలో యద్దేహపాతస్య లక్షణేన సమాసతః।

కథితః సారభూతస్య వాయోస్సంరోధ ఉచ్యతే ।। 74 ।।

సగర్భం హృదయావాసాదుద్ధృత్య కతలావధి।

అప్రమేయవిహీనం తు వికరాలం నియోజయేత్ ।। 75 ।।

ప్రధానం కణ్ఠకూపే తు న యాతి హృదయం పునః।

స్మరేద్విజన్మపుటకే(?)ప్రధానం వ్యాపకోజ్ఝితమ్ ।। 76 ।।

పన్థానం న(2)న్ధ.............యేత్ప్రన ధమవర్జితమ్।

రోధమార్గద్వయస్యైవం దద్యాత్సవ్యేతరస్య తు ।। 77 ।।

(2. దన్తకోటిస్థం A)

నేత్రనాసాననాఖ్యస్య తతశ్చావ్యక్తభాస్వరమ్।

మన్త్రాన్తే కేవలం వాఽథ వషడ్ ధ్యాయేత్థరన్ధ్రగమ్ ।। 78 ।।

ప్రాక్రమేత్పరమాత్మానం త్యక్త్వా పిణ్డమిమం మునే।

పరిపక్వసమానం చ ఆశ్రయేచ్ఛాశ్వతం పదమ్ ।। 79 ।।

ఇత్యేతత్కథితం సర్వం పంచరాత్రార్థముత్తమమ్।

సర్వస్వమివ విప్రేన్ద్ర రక్షణీయం ప్రయత్నతః ।। 80 ।।

[సంహితాయా మహిమానువర్ణనమ్] 33-3 ?

సర్వోత్తమా సంహితైషా సర్వవిజ్ఞానదీపికా।

నాఖ్యేయా దుష్టబుద్ధీనాం నరాణాం కలుషాత్మనామ్ ।। 81 ।।

మత్సరాణామభక్తానాం శఠానాం ఛద్మచారిణామ్।

గర్వాన్మే శాస్త్రసద్వస్తునిన్దకానాం విశేషతః ।। 82 ।।

మద్భక్తదూషకాణాం చ శుష్కతర్కరతాత్మనామ్।

శాస్త్రాపకర్తౄణామన్యదర్శనే భావితాత్మనామ్ ।। 83 ।।

దేయం వివిక్తబుద్ధీనాం స్వధర్మనిరతాత్మనామ్।

సంసారభయభీతానాం మద్భక్తినిరతాత్మనామ్ ।। 84 ।।

మచ్ఛాసనప్రపన్నానాం యే పశ్యన్తి సదా మునే।

మద్భావినో మత్సమయాద్ధృష్ట్యా చాతివిశుద్ధయా ।। 85 ।।

తేషాం వాచ్యమిదం శాస్త్రం దీక్షాం కృత్వా యథావిధి।

ప్రదర్శ్య మన్త్రసంఘం వా పూజితం మణ్డలం పురా ।। 86 ।।

శాస్త్రార్థమనువక్తవ్యం శాస్త్రమాదౌ ప్రపూజ్య చ।

యేనాశు వివిధా సిద్ధిర్ద్వయోర్భవతి శాశ్వతీ ।। 87 ।।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే జయాఖ్యసంహితాయాం యోగాఖ్యానం నామ త్రయస్త్రింశః పటలః।

సమాప్తేయం జయాఖ్యసంహితా।

* * * * *